

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie
Wydział Teologii

ks. mgr lic. Łukasz Kowalski

**Formacja i twórczość muzyków kościelnych inspirowana
czcią do Najświętszej Maryi Panny
w Ogólnopolskich Warsztatach Liturgiczno-Muzycznych
na Warmii po 2004 roku**

Rozprawa doktorska
napisana pod kierunkiem
ks. dra hab. Sławomira Ropiaka, prof. UWM

Olsztyn 2023

University of Warmia and Mazury in Olsztyn
Faculty of Theology

Rev. MSc BSc Łukasz Kowalski

**Formation and creativity of church musicians inspired by
reverence for the Blessed Virgin Mary
in the National Liturgical and Musical Workshops
in Warmia after 2004**

Doctoral dissertation
written under the direction of
Rev. Dr. Habil. Sławomir Ropiak, Professor ad UWM

Olsztyn 2023

Spis treści	s. 3
Wykaz skrótów	7
Wstęp	12
1. Zarys śpiewanej mariologii w kontekście warmińskim	20
1.1. Znaczenie sanktuariów maryjnych na Warmii w ożywianiu ludowej pobożności wyrażonej śpiewem	23
1.2. Rozwój chrystotypicznej mariologii odzwierciedlony w pieśniach nabożnych	38
1.3. Eklezjotypiczne elementy kultu maryjnego w posoborowych pieśniach	47
1.4. Mariologia w perspektywie pneumatologicznej	57
2. Programowe uwarunkowania Ogólnopolskich Warsztatów Liturgiczno - Muzycznych na Warmii	65
2.1. Zarys kronikarski OWL-M w archidiecezji warmińskiej	66
2.2. Osoby prowadzące i problematyka OWL-M	74
2.3. Założenia wynikające z posoborowej teologii Eucharystii	84
2.4. Przesłanie z objawień gietrzwałdzkich na OWL-M	97
2.5. Nowe kompozycje jako przejaw rozwoju kultu maryjnego	106
3. Inspiracje formujące muzyków na Ogólnopolskich Warsztatach Liturgiczno - Muzycznych na Warmii	115
3.1. Motywy biblijne	116
3.1.1. Stary Testament	117
3.1.2. Nowy Testament	125
3.2. Chrześcijańska duchowość	156
3.3. Wskazania Urzędu Nauczycielskiego Kościoła	166
3.3.1. Różne	166
3.3.2. O aniołach	169
3.3.3. O św. Józefie	173
3.4. Elementy formacji muzycznej wykorzystywane w prowadzonych warsztatach	180
4. Główne prawdy wiary podejmowane na Ogólnopolskich Warsztatach Liturgiczno - Muzycznych na Warmii	189
4.1. Mariologia śpiewana w cyklu roku liturgicznego	189
4.2. Chrystocentryczny kult Najświętszej Maryi Panny w nabożeństwach	214
4.3. Najświętsza Maryja Panna w misterium Wcielenia	227
4.4. Pieśni o Matce Boskiej w perspektywie pasyjo-paschalnej	238
4.5. Cześć Świętych i Aniołów w relacji do Najświętszej Maryi Panny	243
5. Charakterystyka muzykologiczno - pastoralna repertuaru wykonywanego podczas Ogólnopolskich Warsztatów Liturgiczno - Muzycznych na Warmii	254

5.1. Śpiew gregoriański	255
5.2. Śpiew łaciński we współczesnych i wielogłosowych opracowaniach	260
5.3. Części stałe Mszy Świętej w starych i nowych formach	264
5.4. Pozostałe elementy odnowionych obrzędów liturgicznych	270
5.5. Repertuar pieśniowy kontynuujący dziedzictwo historyczne	274
5.6. Tematyka pieśni w kontekście ogólnopolskim	280
Zakończenie	288
Bibliografia	293
Summary (streszczenie)	322
Aneks	325
A1 Autorzy	325
A2 Pieśni wielogłosowe	336
A3 Pieśni jednogłosowe	372
A4 Części stałe mszy	374

Table of contents	s. 3
List of abbreviations	7
Introduction	12
1. Outline of the sung Mariology of the 19th and 20th centuries in the Warmian context	20
1.1. The importance of Marian sanctuaries in Warmia in reviving folk piety expressed in singing	23
1.2. The development of Christotypical Mariology effected in devotional songs	38
1.3. Ecclesiotypical elements of Marian devotion in post-conciliar songs	47
1.4. Mariology in the pneumatological perspective	57
2. Programmatic determinants of the National Liturgical and Musical Workshops in Warmia	65
2.1. A chronicle outline of the NL-MW in the Warmian Archdiocese	66
2.2. Leaders and issues of the NL-MW	74
2.3. Assumptions flowing from the post-conciliar theology of the Eucharist	84
2.4. The message of the revelations from the Gietrzwałd of the NL-MW	97
2.5. New compositions as a manifestation of the development of Marian devotion	106
3. Formative inspirations for musicians at the National Liturgical and Music Workshop in Warmia	115
3.1. Biblical motifs	116
3.1.1. Old Testament	117
3.1.2. New Testament	125
3.2. Christian spirituality	156
3.3. The indications of the Magisterium	166
3.3.1. Different	166
3.3.2. About angels	169
3.3.3. About St. Joseph	173
3.4. Elements of musical formation used in the conducted workshops ...	180
4. The main truths of faith taken up at the National Liturgical and Musical Workshop in Warmia	189
4.1. Sung Mariology in the cycle of the liturgical year	189
4.2. Christocentric worship of the Blessed Virgin Mary in devotions	214
4.3. The Blessed Virgin Mary in the mystery of the Incarnation	227
4.4. Songs about the Mother of God in the Passion-Paschal perspective	238
4.5. The veneration of the Saints and Angels in relation to the Blessed Virgin Mary	243

5. Musicological and pastoral characteristics of the repertoire performed at the Nationwide Liturgical and Musical Workshops in Warmia	254
5.1. Gregorian chant	255
5.2. Latin chant in modern and polyphonic arrangements	260
5.3. Ordinary parts of the Mass in old and new forms	264
5.4. Other elements of the renewed liturgical rites	270
5.5. Religious songs continuing the historical heritage	274
5.6. Song themes in the national context	280
Conclusion	288
Bibliography	293
Summary	322
Appendix	325
A1 Authors	325
A2 Polyphonic songs	336
A3 single-voiced songs	372
A4 Parts of the Holy Mass	374

WYKAZ SKRÓTÓW

[a. n.] – autor nieznany

[b. m.]. – brak miejsca wydania

arr. – aranżacja

BF – *Breviarium Fidei*.

CT – Jan Paweł II, Adhortacja apostolska *Catechesi tradendae*, (Rzym, 16.10.1979)

DA – *Dekret o apostołstwie świeckich Apostolicam actuositatem*, (18 XI 1965)

DCE – Benedykt XVI, Encyklika *Deus Caritas est*, (Rzym, 25.12.2005)

DeV – Jan Paweł II, Encyklika *Dominum et vivificantem*, (Rzym, 18.05.1986)

DiM – Jan Paweł II, Encyklika *Dives in Misericordia*, (Rzym, 30.11.1980)

DPLiL – *Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgii*, (17.12.2001).

Dz. – F. Kowalska, *Dzienniczek. Miłosierdzie Boże w duszy mojej*.

EdE – Jan Paweł II, Encyklika *Ecclesia de Eucharistia*, (Rzym, 17.04.2003)

EG – Franciszek, Adhortacji apostolska *Evangelii gaudium*, (Rzym, 24.11.2013)

Gaud. 2005 – *Gaudeamus*, opr. W. Kądziela, Warszawa 2005.

IKEP 1979 – *Instrukcja Konferencji Episkopatu Polski o muzyce sakralnej*,
(09.02.1979)

IKEP 2017 – *Instrukcja Konferencji Episkopatu Polski o muzyce kościelnej*,
(14.10.2017)

jw. – jak wyżej

KDK – Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen Gentium*, (21.11.1964)

KK – Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et spes*, (7.12.1965)

KKK – *Katechizm Kościoła katolickiego*

KL – Konstytucja o liturgii świętej *Sacrosanctum Concilium*, (07.12.1965)

KLAW 2023 – *Kalendarz Liturgiczny Archidiecezji Warmińskiej*, Olsztyn 2022.

KronSNTśwFrA t. I-IV – *Kronika Scholi Niepojętej Trójcy*, t. 1-4, opr. ks. Piotr
Podolak, Olsztyn 2004-2012.

KŚL – *Chcę widzieć Boga. Karmelitański śpiewnik liturgiczny*.

LewkO 1961-1983 – Lewkowicz W., *Śpiewnik parafialny...*, WWD, wyd. 1-12,
Olsztyn 1961-1983.

- LewkO, z. 1-3, 2010-2013 – *Śpiewnik parafialny Księdza Wojciecha Lewkowicza...*, z. 1-3(4), [opr. ks. P. Podolak], Olsztyn 2010-2013.
- LF – Franciszek, Encyklika *Lumen fidei* (Rzym, 29.06.2013).
- LG II, IV – *Liturgia Godzin*, t. II, IV.
- LU 1954 – *Liber Usualis*, Parisiis, Tornaci, Romae 1954.
- m.: – autor muzyki
- MC – Paweł VI, Adhortacja apostolska *Marialis Cultus*, (Watykan, 2.02.1974).
- MR 1986 – *Mszał rzymski dla diecezji polskich*, Pallottinum 1986.
- NA – Deklaracja o stosunku Kościoła do religii niechrześcijańskich *Nostra aetate*, (28.10.1965).
- NL-MW – The National Liturgical and Musical Workshops in Warmia
- NMP – Najświętsza Maryja Panna
- NTr1-2 – *Śpiewnik Liturgiczny. Niepojęta Trójco*, t. 1-2, Kraków 1998-2014.
- opr. – opracowanie
- opr. zb. – opracowanie zbiorowe
- OWL-M – Ogólnopolskie Warsztaty Liturgiczno - Muzyczne
- PC – Franciszek, List Apostolski *Patris corde*, (Rzym, 8.12.2020).
- PG – Jan Paweł II, Adhortacja apostolska *Pastores Gregis*, (Rzym, 16.10.2003)
- RC – Jan Paweł II, Adhortacja Apostolska *Redemptoris Custos*, (Rzym, 15.08.1989)
- ref. – refren
- RM – Jan Paweł II, Encyklika *Redemptoris Mater*, (Rzym, 25.03.1987)
- RVM – Jan Paweł II, List apostolski *Rosarium Virginis Mariae* (Watykan, 16.10.2002).
- s. – strona
- SC – Benedykt XVI, Adhortacja apostolska *Sacramentum caritatis*, (Rzym, 22.02.2007).
- Siedl. 2015 – Ks. Jan Siedlecki, *Śpiewnik kościelny*, Kraków 2015.
- t.: – autor tekstu
- VD – Benedykt XVI, Adhortacja apostolska *Verbum Domini* (Rzym, 30.09.2010).
- zwr. – zwrotka

Wykaz skrótów w układzie alfabetycznym zbiorów pieśni powstałych na potrzeby Ogólnopolskich Warsztatów Liturgiczno – Muzycznych na Warmii

- 1Tes WL-M 2017 – *Święta Lipka. V Ogólnopolskie Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne. 1 Tes 5, 16-18a. Śpiewnik*, opr. zb., Święta Lipka 2017.
- ADW WL-M 2004 – *Adwentowe Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne*, opr. zb., Gietrzwałd, 5-7.11.2004.
- AO WL-M 2007 – *Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne. Abba-Ojcie. Śpiewnik*, opr. zb., Gietrzwałd, 8-11.11.2007.
- BN WL-M 2006 – *Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne. Boże Narodzenie. Śpiewnik*, opr. zb., Gietrzwałd, 16-19.11.2006.
- CztMk WL-M 2019 – *Śpiewnik. VII Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne. J 21, 1-19. Czy Ty Mnie kochasz?*, opr. P. Bębenek, H. Kowalski, L. Twardowski, D. Nowak PDDM, Święta Lipka-Kętrzyn [30.04-03.05.] 2019.
- DinM WL-M 2008 – *Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne. Dives in misericordia. Śpiewnik*, opr. zb., Kraków, 30.04-03.05.2008.
- DkUM WL-M 2018 – *Święta Lipka. VI Ogólnopolskie Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne. „Duch, który umacnia miłość”*. Śpiewnik, opr. zb., Święta Lipka 2018.
- I BDKS WL-M 2008 – *I Biskupieckie Dni Kultury Sakralnej. Śpiewnik*, opr. zb., [Biskupiec Reszelski] 12-14.12.2008.
- I LW WL-M 2022 - *Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne*, opr. P. Bębenek, Lidzbark Warmiński [09] 2022.
- II BDKS 2009 – *II Biskupieckie Dni Kultury Sakralnej. Śpiewnik*, opr. zb., [Biskupiec Reszelski 2009].
- III BDKS 2010 – *III Biskupieckie Dni Kultury Sakralnej. Śpiewnik*, opr. zb., [Biskupiec Reszelski] 3-6.06.2010.
- JCOMO WL-M 2016 – *Święta Lipka. IV Ogólnopolskie Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne. „Jezus Chrystus – oblicze miłosiernego Ojca”*. Śpiewnik, opr. zb., Święta Lipka 2016.

- Mt11PDMW WL-M 2023 – *Śpiewnik. IX Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne. Mt 11, 28-30 Przyjdźcie do mnie wszyscy, którzy utrudzeni i obciążeni jesteście, a ja was pokrzepię*, opr. P. Bębenek, K. Nieścior, D. Nowak PDDM, L. Twardowski, Święta Lipka [28.04-01.05.] 2023.
- NMP WL-M 2006 – *Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne. Życie Najświętszej Maryi Panny. Śpiewnik*, opr. zb., Gietrzwałd, 6-12.07.2006.
- OAZA WL-M 2021 – *Oazowe Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne. Śpiewnik*, opr. zb., Zacheusz, Nowe Kawkowo, 22-24,10.2021.
- OW WL-M 2006 – *Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne. Okres wielkanocny. Śpiewnik*, opr. zb., Gietrzwałd, 9-12.02.2006.
- OZ WL-M 2005 – *Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne. Okres Zwykły. Miłosierdzie. Pokój. Miłość*, opr. zb., Gietrzwałd, 10-13.11.2005.
- PEDŚ WL-M 2015 – *Święta Lipka-Kętrzyn. III Ogólnopolskie Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne. „Pieśni eucharystyczne i do Ducha Świętego”*. *Śpiewnik. Chór*, opr. zb., Kętrzyn, 30.04-03.05.2015.
- PLZ WL-M 2014 – *Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne. Pieśni liturgii za zmarłych. Śpiewnik*, opr. zb., Gietrzwałd, 27-30.03.2014.
- PMBJ WL-M 2012 – *Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne. Pieśni ku czci Matki Bożej Jasnogórskiej*, opr. zb., Jasna Góra, 02-06.05.2012.
- PMBM WL-M 2012 – *Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne. Pieśni ku czci Matki Bożej Miłosierdzia*, opr. zb., Gietrzwałd, 15-18.11.2012.
- PoA WL-M 2011 – *Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne. Pieśni o aniołach*, opr. zb., Gietrzwałd, 10-13.11.2011.
- PU WL-M 2010 – *Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne. Pieśni uwielbienia*, opr. zb., Gietrzwałd, 10-14.11.2010.
- PW WL-M 2022 – *Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne. J 20, 21 – 22 Pokój Wam*, opr. P. Bębenek, H. Kowalski, L. Twardowski, G. Mączka, D. Nowak PDDM, Święta Lipka [29.04-03.05.] 2022.
- SanCti WL-M 2009 – *Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne. Sanctissimum*, opr. zb., Kraków, 30.04-03.05.2009.

- SCJ WL-M 2008 – *Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne. Socratissimum Cor Jesu*, opr. zb., Gietrzwałd, 20-23.11.2008.
- ŚJ WL-M 2013 – *Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne. Pieśni ku czci Świętego Józefa. Śpiewnik*, opr. zb., Kalisz, 24-27.10.2013.
- ŚPBJI WL-M 2014 – *Święta Lipka-Kętrzyn. II Ogólnopolskie Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne. „Śpiewajcie Panu, błogosławcie Jego Imię”. Śpiewnik. Chór*, opr. zb., Kętrzyn, 30.04-04.05.2014.
- TpK WL-M 2019 – *Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne. Ty przez Królową dajesz nam Króla*, opr. H. Kowalski, D. Nowak, L. Twardowski, Gietrzwałd [14-17.11.] 2019.
- UBM WL-M 2009 – *Śpiewnik Ufam w Boże miłosierdzie*, opr. zb., Olsztyn 27.06.2009.
- UDOC WL-M 2010 – *Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne dla Dzieci. Usta dzieci oddają Ci chwałę (Ps 8. 3)*, opr. zb., Gietrzwałd, 17-19.12.2010.
- VCS WL-M 2007 – *Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne. Veni Creator Spiritus. Śpiewnik*, opr. zb., Olsztyn, 28.04-03.05.2007.
- WP WL-M 2005 – *Wielkopostne Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne*, opr. zb., Gietrzwałd, 17-20.02.2005.
- WSKM WL-M 2013 – *Święta Lipka-Kętrzyn. I Ogólnopolskie Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne. „Wesel się Królowo miła”. Śpiewnik*, opr. zb., Kętrzyn, 09-12.05.2013.
- WSPB WL-M 2013 – *I Warsztatowe Wakacyjno-Spontaniczne Spotkanie z Pawłem Bębenkiem. Śpiewnik*, opr. zb., Gietrzwałd, 18-21.07.2013.

Wstęp

Od początków swej chrystianizacji mieszkańcy ziemi warmińskiej kształtowani byli w duchowości maryjnej. Wystarczy wspomnieć św. Wojciecha biskupa i męczennika, który należał do pierwszych głosicieli Dobrej Nowiny w Prusach i autora pieśni *Bogurodzica*¹. Silnie odcisnęli tu swą obecność Krzyżacy sprowadzeni do Polski w 1226 r. przez Konrada Mazowieckiego, aby szerzyć Ewangelię wśród pogan². Zakon ten nie tylko dokonał podboju i chrystianizacji obszarów późniejszych Prus wschodnich, ale utrwał katolicką cywilizację nacechowaną szczególną czcią do Najświętszej Maryi Panny. Materialnym dziedzictwem ich religijno-kulturowej działalności, a także późniejszych innych zakonów i wspólnot kościelnych są założone lub rozwiniętej grody i miasta poświęcone Matce Bożej, z kościołami jej dedykowanymi, które z czasem stały się bazylikami lub sanktuariami maryjnymi³.

Zarówno objawienia maryjne w XIX i XX wieku oraz dwa ostatnie dogmaty maryjne (o Niepokalanym Poczęciu NMP ogłoszony w 1854 roku przez papieża Piusa IX oraz o Wniebowzięciu NMP z 1950 roku, ogłoszony przez papieża Piusa XII) przyczyniły się do powstania bogatego dziedzictwa pieśniarskiego dedykowanego Matce Bożej⁴. Nową treść do kultu maryjnego, a

¹ Biskup Pragi i misjonarz, (łac. *Adalbertus*) ur. ok. 956 w Libicach, zginął 23 kwietnia 997 w Prusach. Pochodził z czeskiego książęcego rodu Sławnikowiców. Patron Polski, Czech i Węgier; zob. J. Leo, *Dzieje Prus. Z braniewskiego wydania roku 1725 przełożył bp Julian Wojtkowski*, Olsztyn 2008, s. 48-61.

² Niemiecki zakon rycerski nosił oficjalnie łacińską nazwę *Ordo domus Sanctae Mariae Theutonicorum* (Zakon Szpitala Najświętszej Marii Panny Domu Niemieckiego w Jerozolimie). Historyczna diecezja warmińska przez 223 lata pozostawała pod rządami państwa krzyżackiego.

³ W bogatej historii granice diecezji warmińskiej podległej biskupowi, a nie Zakonowi, ulegały zmianie, także po sekularyzacji i protestantyzacji Prus, aż po ostatnią reformę administracji kościelnej wraz z powstaniem archidiecezji i metropolii warmińskiej. Do współcześnie powstałych sanktuariów maryjnych należą: sanktuaria Matki Boskiej Fatimskiej (w Biskupcu Reszelskim, Braniewie, Korszach, Lubajnach, Olsztynie, Rozogach), oraz sanktuaria Matki Boskiej Miłosierdzia (przy parafii Matki Boskiej Ostrobramskiej w Olsztynie; M.B. Ostrobramskiej przy Bazylice Mniejszej Świętego Jerzego w Kętrzynie), a także Sanktuarium Matki Boskiej Szkaplerznej w Lwowcu.

⁴ Zob. S. Ropiak, *Obraz Maryi w pieśniach eucharystycznych (starych, nowych...)*, „*Salvatoris Mater*” 7(2005) nr 1, s. 219-236; tenże, *Maryja wzorem dla chrześcijan w pieśniach religijnych*, „*Salvatoris Mater*” 19(2017) nr 1-4, s. 261-279.

tym samym do muzycznej twórczości, wniósł ósmy rozdział konstytucji dogmatycznej o Kościele *Lumen Gentium*, dlatego poniższe badania zostaną usytuowane w kontekście historycznym⁵. Ogłoszenie przez św. Pawła VI tytułu Matki Kościoła dają podstawy, by dostrzegać w Matce Chrystusa nie tylko szczególną i ważną obecność w przeżywaniu tajemnicy Kościoła, ale także Jej inspirującą rolę w życiu osób tworzących środowisko muzyków kościelnych i śpiewem niosących przekaz wiary.

Z inicjatywy ks. Piotra Podolaka, gorliwego czciciela Matki Boskiej Gietrzwałdzkiej i zaangażowanego pielgrzyma do Medjugoria⁶, w 2004 roku zainaugurowano serię stacjonarnych zajęć nazwanych Warsztatami Liturgiczno-Muzycznymi w archidiecezji warmińskiej. Wydarzenia te o charakterze teoretycznym i praktycznym były integralnie włączone w ogólnopolski nurt formowania muzyków kościelnych. Wynikało to z potrzeby poszukiwania nowych sposobów szkolenia, dostosowanych do współczesnych uwarunkowań kościelnych i zmieniających się upodobań estetycznych.

Zaproponowane kształcenie i animowanie obejmowano głównie amatorów muzycznych, którzy pełnili różne funkcje w swych parafiach: organistów, liderów scholi i chórów, kantorów, psalterzystów posługujących na terenie archidiecezji warmińskiej. W gronie pragnących poprawić poziom śpiewu kościelnego dostrzeżono potrzebę ożywienia śpiewu kościelnego przez cykl rekolekcji, dni skupienia i konferencji w ten sposób, aby połączyć duchową formację z praktycznymi ćwiczeniami. Stąd narodziła się idea zaszczerpienia na Warmii ogólnopolskich Warsztatów Liturgiczno-Muzycznych, do prowadzenia których

⁵ Por. S.C. Napiórkowski, *Matka*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2019, s. 252.

⁶ Ksiądz Piotr Mariusz Podolak (1968-2017), mgr lic., kapłan archidiecezji warmińskiej, kanonik honorowy Kapituły Kolegiackiej w Lidzbarku Warmińskim. Pracował kolejno jako wikariusz olsztyńskich parafii pw.: św. Józefa oraz św. Franciszka z Asyżu (akademickiej). Był kapelanem Akademickiego Stowarzyszenia Katolickiego „Soli Deo Omnia” w Olsztynie oraz dyrektorem Archidiecezjalnej Szkoły Muzyki Kościelnej. Ponadto był sędzią Metropolitarnego Sądu Archidiecezji Warmińskiej i duszpasterzem Katolickiego Gimnazjum im. Świętej Rodziny w Olsztynie; za: Kuria Archidiecezji Warmińskiej, *Zmarł Ks. Kanonik Piotr Podolak*, <https://archwarmia.pl/aktualnosci/zmarl-ks-kanonik-piotr-podolak/>; (dostęp: 08.09.2022).

zostali zaproszenie charyzmatyczni i znani kompozytorzy muzyki liturgicznej⁷. W trakcie rozwoju warsztatów powstało stowarzyszenie „Soli Deo Omnia”⁸.

Zbliżające się dwudziestolecie funkcjonowania warsztatów muzyczno-liturgicznych w archidiecezji warmińskiej skłania do systematycznej refleksji nad tym zjawiskiem. Stąd w niniejszej dysertacji podjęto się przebadania nowego, oddolnego nurtu odnowy muzycznej w kościołach w kontekście pobożności pielęgnowanej na ziemi szczególnie poświęconej Najświętszej Maryi Pannie.

Śpiew w życiu Kościoła zajmował bardzo ważne miejsce w sprawowanych czynnościach liturgicznych. Sobór Watykański II przypomniał istotną rolę śpiewu, będącego integralną częścią obrzędów liturgicznych, zwłaszcza w sprawowaniu misterium Eucharystii⁹. Stąd nadal w wielu kręgach katolików odżywa wielka troska i potrzeba szukania coraz to nowszych form kształtowania tych, którzy są odpowiedzialni za wykonywanie muzyki kościelnej, w tym liturgicznej. W posoborowych czasach polscy biskupi podali ogólne normy do śpiewu wykonywanego w kościołach¹⁰, także statuty synodalne porządkują życie muzyczne w wymiarze ogólnopolskim i lokalnym w archidiecezji warmińskiej¹¹.

W naukowej literaturze wiele miejsca zajmuje twórczość ks. prof. Ireneusza Pawlaka, który rzecz można, niezmordowany domagał się należnego miejsca dla

⁷ Zob. Ł. Kowalski, *Fenomen warsztatów Liturgiczno-Muzycznych w świetle formacji muzyków kościelnych na Warmii po 2004 r.*, „Musica Ecclesiastica” 16 (2021), s. 99.

⁸ Stowarzyszenie *Soli Deo Omnia* powstało na podstawie decyzji Zarządu Głównego Akademickiego Stowarzyszenia Katolickiego „Soli Deo” w Warszawie, które jednogłośnie decyzją walnego zgromadzenia terenowego koła Akademickiego Stowarzyszenia Katolickiego „Soli Deo” przy Uniwersytecie Warmińsko – Mazurskim w Olsztynie w dniu 15 maja 2003 roku na mocy §42 statutu ASK rozwiązało terenowe koło ASK „Soli Deo” przy UWM w Olsztynie i powołało nowe samodzielne Stowarzyszenie o nazwie „Akademickie Stowarzyszenie Katolickie Soli Deo Omnia” Olsztyn; Zob. Archiwum ASK Olsztyn.

⁹ Por. KL 112.

¹⁰ Zob. Konferencja Episkopatu Polski, *Instrukcja o muzyce liturgicznej po Soborze Watykańskim II*, (08.02.1979), w: A. Filaber, *Prawodawstwo muzyki kościelnej*, WAW, Warszawa 2011, s. 60-67; Konferencja Episkopatu Polski, *Instrukcja o muzyce kościelnej*, (14.10.2017), w: <https://episkopat.pl/instrukcja-konferencji-episkopatu-polski-o-muzyce-kościelnej/>; (dostęp: 02.02.2022).

¹¹ Zob. *II Polski Synod Plenarny (1991-1999)*, Pallottinum, Poznań 2001, stat. 110, 111, 118, 200, 202-204, 212, 244; *I (XIV) Synod Archidiecezji Warmińskiej (2006-2012). Misja Kościoła Warmińskiego w dziele Nowej Ewangelizacji*, opr. ks. W. Nowak, ks. P. Rabczyński, ks. L. Świto, Olsztyn 2012, stat. 215-239, s. 55-58.

muzyki liturgicznej i uszanowania jej sacrum¹². W Polsce na katolickich uniwersytetach i wydziałach teologicznych powstaje wiele prac badawczych nad bogatą spuścizną muzyczną o charakterze artystycznym i ludowym, jednak do tej pory nikt nie podjął się kompleksowego opracowania nowego trendu w obszarze muzyki użytkowej, która na Warmii pojawiła się stosunkowo niedawno i rozwija w kręgach młodych katolików¹³.

Na Wydziale Teologii Uniwersytetu Warmińsko – Mazurskiego powstała praca charakteryzująca aktywność chórów parafialnych w Olsztynie, które stopniowo przechodzą przekształcenia według liturgicznego kierunku wyznaczonego przez Sobór Watykański II¹⁴. O współczesnej ludowej pobożności maryjnej¹⁵ i o muzyce na terenach historycznej Warmii powstały różne publikacje¹⁶. Jednak one nie wytyczają kierunku na przyszłość na gruncie śpiewu liturgicznego w tutejszym Kościele lokalnym, dlatego powstał projekt badawczy kontynuujący naukową refleksję, a który określa tytuł niniejszej dysertacji: *Formacja i twórczość muzyków kościelnych inspirowana czcią do Najświętszej Maryi Panny w Ogólnopolskich Warsztatach Liturgiczno - Muzycznych na Warmii po 2004 roku.*

¹² Zob. I. Pawlak, *De musica sacra in Polonia. Quaestiones selectae*, t. I-III, red. ks. S. Garnczarski, Wydawnictwo Diecezji Tarnowskiej Biblos, Tarnów 2013-2015.

¹³ Zob. Z. Rondonańska, *Pierwszy po wojnie warmiński śpiewnik religijny – „Z pieśnią przed tron Boży”*, „Komunikaty Mazursko-Warmińskie” (2002) nr 3, s. 389-405; tenże, *Zbiór pieśni nabożnych dla Warmii i Mazur ks. Antoniego Sikorskiego*, „Komunikaty Mazursko-Warmińskie” (2003) nr 2, s. 203-219.

¹⁴ Zob. S. Ropiak, *Badania o charakterze teologiczno-duszpasterskim w obszarze muzyki kościelnej i śpiewu religijnego prowadzone w WT UWM w latach 1999-2014*, w: *Christo et Ecclesiae, Patriae et scientiae. 15-lecie Wydziału Teologii Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie*, pod red. J. Guzowskiego, Olsztyn 2015, s. 187-200; Z. Szon, *Działalność i repertuar rzymskokatolickich chórów parafialnych w Olsztynie w cyklu roku kościelnego w latach 1945-2018. Studium historyczno-teologiczne*, [mps dr], Olsztyn 2022, ss. 475.

¹⁵ Zob. A. Michalczuk, *Obraz współczesnej kobiety w opinii mieszkanki gminy Gietrzwałd*, [mps mgr], Olsztyn 2022, ss. 93.

¹⁶ Wśród opracowań należy wymienić: S. Ropiak, *Pieśni o Świętych oraz rozmaite i przygodne w polskich warmińskich śpiewnikach drukowanych w latach 1858-1924*, „Studia Warmińskie” XXXVII, cz. II, (2000), s. 347-370; Z. Szon, *Repertuar maryjny w działalności wybranych chórów kościelnych w Olsztynie*, w: *Matka Boża Gietrzwałdzka w wierze, pobożności, teologii i sztuce – dawniej i dziś*, jw., s. 297-310.

Naukowym celem niniejszej rozprawy doktorskiej jest ukazanie formacji osób świeckich, które tworzą, animują i wykonują śpiew w czasie celebracji liturgicznych Kościoła rzymskokatolickiego w aktualnej rzeczywistości warmińskiej wspólnoty eklezjalnej. Opisanie przebiegu i teoretycznych implikacji na konkretnych przykładach umożliwi poznanie i zrozumienie złożoności problematyki dotyczącej śpiewu kościelnego. W założeniu badań główny akcent skoncentrowany będzie na teologiczno - muzykologicznych treściach kształtujących uczestników omawianych warsztatów. Przez osoby świeckie rozumiemy przede wszystkim muzyków praktycznie wykonujących śpiewy w kościołach parafialnych bez względu na stopień zaawansowania muzycznego, choć uczestnikami bywały także pojedyncze osoby kapłanów, alumnów seminariów duchownych czy sióstr i braci zakonnych.

Pastoralnym celem dysertacji jest przedstawienie propozycji o charakterze teologicznym i muzycznym, które mogłyby się przyczynić do pełniejszego i bardziej urozmaiconego repertuaru wokalnego wykonywanego podczas liturgii na Warmii.

Podstawowe źródła pracy tworzą śpiewniki opracowywane na każdą sesję warsztatów Liturgiczno - Muzycznych na Warmii oraz dokumentacja pozostała po tych zgrupowaniach. Zbiory pieśni powstawały systematycznie jako podręczniki na doraźne potrzeby do wspólnych ćwiczeń. Na dorobek materiałów nutowych wykorzystywanych w Gietrzwałdzie składają się trzydzieści cztery wydania śpiewników na różne okresy liturgiczne¹⁷, łącznie z nutowymi opracowaniami z innych ośrodków, gdzie odbywały się warsztaty z udziałem muzyków skupionych wokół stowarzyszenia *Soli Deo Omnia* z Olsztyna (Kraków, Biskupiec Reszelski, Jasna Góra, Kętrzyn, Kalisz, Święta Lipka, Lidzbark Warmiński)¹⁸. Owocem powyższych warsztatów jest jedenaście nagrań muzycznych na płytach CD z lat 2005 – 2012, stanowiące dodatkowe źródło prowadzonych badań. Uzupełnieniem

¹⁷ Pierwszy zbiór ukazał się w 2004 roku na Adwentowe Warsztaty Liturgiczno-Muzyczne w Gietrzwałdzie.

¹⁸ W Bibliografii pracy są wykazy wszystkich zbiorów pieśni w układzie alfabetycznym i chronologicznym powstałych na potrzeby Ogólnopolskich Warsztatów Liturgiczno-Muzycznych na Warmii.

są liczne nagrania z ćwiczeń i koncertów wieńczących Warsztaty Liturgiczno-Muzyczne zamieszczone na stronach internetowych.

Główne założenia badawcze opierają się na powszechnym przekonaniu, że objawienia w Gietrzwałdzie ożywiły życie religijne i muzyczne na Warmii na przełomie XIX i XX wieku i nadal inspirują katolików do muzycznej twórczości i religijnej formacji muzyków kościelnych¹⁹. Przyjmuje się, że współczesne kompozycje wykonywane w ramach ogólnopolskich Warsztatów Liturgiczno-Muzycznych są kontynuacją katolickiej tradycji pobożności także w lokalnej społeczności w nowych formach muzycznych. Ponad to hipotetycznie zakłada się, że chrystotypiczna mariologia odzwierciedlona w dawnych pieśniach nabożnych ubogacona jest o eklezjotypiczne i pneumatologiczne elementy kultu maryjnego w pieśniach posoborowych. Przewiduje się, że szczegółowa analiza i charakterystyka repertuaru wykonywanego na warsztatach, potwierdzi powyższe przypuszczenia i naświetli wiele istotnych szczegółów związanych z tą popularyzowaną muzyką.

W rozprawie będzie zastosowana metoda badawcza uwzględniająca kolejne etapy postępowania, które umożliwią wskazanie głównych nurtów teologicznych w formacji prowadzonej w czasie warsztatów. Na początku zebrane materiały zostaną uporządkowane tematycznie na źródła formacyjne o charakterze techniczno – muzycznym oraz źródła teologiczne i historyczne. Następnie zostanie dokonany opis ćwiczeń podnoszących wokalne umiejętności wykonawcze muzyków ze wskazaniem na praktyczne zastosowanie w posłudze liturgicznej. Później zostaną poddane analizie teologicznej treści śpiewników pod kątem inspiracji mariologicznych. Po dokonanych przeglądzie planowane jest zestawienie treści dominujących w formacji, które w założeniach prowadzących

¹⁹ Należy nadmienić, że minione dwa stulecia obfitowały w wiele ważnych objawień prywatnych, które przyniosły znaczące ożywienie kultu maryjnego. Nadprzyrodzone zjawiska w Gietrzwałdzie wpisują się w ogólnokościelny cykl wydarzeń, które miały miejsce, m.in. w Guadelupe, La Salette, Lourdes, Fatimie, Beauraing i Banneux, Marpingen, Heede, czy też trwające wciąż objawienia w Medjugorie; zob. J. Obłąk, *Sprawa polska ludności katolickiej na terenie diecezji warmińskiej w latach 1870-1914*, „Nasza Przeszłość” 18 (1963), s. 114-115; W. Życiński, *Objawienie maryjne w XX wieku zatwierdzone przez Kościół. Istota przesłania*, „Teologia w Polsce” 2 (2008), 2, s. 274-275.

warsztaty, powinny kształtować odpowiednie postawy w posłudze liturgiczno-muzycznej. Uzyskane wyniki badań zostaną poddane ocenie w oparciu o dokumenty Kościoła i literaturę przedmiotu według kryterium treści maryjnych (mariologicznych) oraz powiązania estetyki pieśni liturgicznych z teologią celebracji głównie eucharystycznych.

W badaniach będziemy odwoływać się do kulturowych okoliczności, estetycznych przemian, muzycznych uwarunkowań, liturgicznych realiów i rozwoju teologii, które miały miejsce na przełomie XIX i XX wieku oraz aktualnie zachodzących. Śpiew kościelny, od początku istnienia, był i pozostaje ważnym nośnikiem prawd wiary. Szczegółe znaczenie w treściach pieśni wyrosłych z pobożności ludowej dostrzega się w ikonie Najświętszej Maryi Panny. Tak, jak Matka Boża nosiła w sobie Syna Bożego, tak i pieśń nabożna niesie w sobie zbawcze orędzie. Dlatego też pobożność maryjna stanowi niezwykle ważną część muzycznej kultury kościelnej. Obok pieśni poświęconych uwielbieniu Boga Trójjedynego, pieśni eucharystycznych i poszczególnych okresów roku liturgicznego, utwory maryjne tworzą znaczącą większość zbiorów kościelnych również współcześnie.

Struktura pracy składa się pięciu rozdziałów, w których podjęte problemy badawcze będą koncentrować się wokół następujących tematów: perspektywy historycznej pieśni ku czci Najświętszej Maryi Panny i mariologii współcześnie śpiewanej w kościołach i sanktuariach oraz wydarzeń tworzących Ogólnopolskie Warsztaty Liturgiczno-Muzyczne na Warmii; następnie będą omówione zasadnicze treści inspirujące formację muzyków kościelnych z uwzględnieniem podstaw biblijnych, duchowości i nauczania Kościoła oraz główne prawdy teologiczne poruszane w śpiewie. Przez pryzmat obecności NMP w ludzie Bożym i Jej tytułu Niewiasty Eucharystii przeprowadzona zostanie refleksja nad stałymi częściami mszy. W ostatniej części zostanie podjęta próba ogólnego scharakteryzowania repertuaru, głównie pod kątem pastoralnym, wykonywanego podczas warsztatów z udziałem warmińskich muzyków kościelnych.

W podsumowaniu zostaną zaproponowane wnioski duszpasterskie dotyczące przyszłej formacji muzyków kościelnych w archidiecezji warmińskiej.

Sformułowane postulaty będą stanowiły wskazania przydatne do kształtowania pobożności ludowej i treści pieśni maryjnych wykorzystywanych w kościołach parafialnych.

Rozdział 1.

Zarys śpiewanej mariologii w kontekście warmińskim

W połowie XIX wieku dojrzywała katolicka odpowiedź na coraz silniejszy nurt muzycznej świeckości odziedziczony z poprzednich epok i braku właściwej oprawy towarzyszącej ówczesnej liturgii. Idea odnowy muzyki kościelnej rozpoczęła się w niemieckiej Bawarii i szybko objęła wiele ośrodków potrzebujących nowej formy oddawania chwały Bogu w twórczym spojrzeniu na liturgię²⁰. Ruch cecyliński rozprzestrzenił się prawie na całą Europę i dotarł również do Polski²¹. Główne idee śpiewu liturgicznego zaszczerpał w diecezji warmińskiej bp Maksymilian Kaller²², a po wojnie dbali o rozwój śpiewu kolejni już polscy biskupi, przede wszystkim bp Józef Drzazga (pierwszy powojenny Biskup Warmiński), który ściśle współpracował z ks. prof. Wojciechem Lewkowiczem²³.

W pierwszym rozdziale zostanie przeprowadzony systematyczny przegląd rozwoju myśli mariologicznej zawartej w pieśniach nabożnych zamieszczonych w kolejnych wydaniach warmińskiego śpiewnikach w języku polskim od pierwszego zbioru Michała Kryny (1856 r.) po ostateczne wydanie studyjnego druku kilku zeszytów śpiewnika ks. W. Lewkowicza (2013 r.)²⁴. Repertuar ten zostanie skonfrontowany z pieśniami wykorzystywanymi w czasie Ogólnopolskich Warsztatów Liturgiczno-Muzycznych na Warmii. Uwaga będzie skupiona na

²⁰ E. Hinz, *Zarys historii muzyki kościelnej*, Pelplin 2008, s. 150.

²¹ A. Filaber, *Ruch Cecyliński*, w: <https://docplayer.pl/18969238-Poczatki-ruchu-cecyliańskiego-i-jego-wplyw.html>; (dostęp: 04.02.2023).

²² Zob. S. Ropiak, *Muzyka sakralna w procesie wychowania liturgicznego według Biskupa Warmińskiego Maksymiliana Kallera (1880 – 1947)*, „Keryks” 6(2007), s. 87-113.

²³ Zob. A. Sokołowska, *Działalność muzyczna i pedagogiczna Księdza Wojciecha Lewkowicza*, Rzeszów 2012, s. 164-166.

²⁴ Inicjatorem tych niedokończonych wydań, był śp. ks. Piotr Podolak, konsultantami: mgr Barbara Matuszewska, prof. Zenona Rondomańska i ks. Sławomir Ropiak.

repertuarze pieśni poświęconych Matce Bożej z uwzględnieniem tajemnicy Jej obecności w życiu Chrystusa i Kościoła²⁵.

Wstępny etap badań wymaga gruntownej analizy myśli teologii maryjnej, którą dostrzegamy w perspektywie chrystokształtnej i kościelnokształtnej w tekstach pieśni nabożnych zamieszczonych w warmińskich śpiewnikach oraz ogólnie pojętej pobożności ludowej na Warmii.

W czasie III Kongresu Mariologiczno – Maryjnego w Lourdes w 1958 roku, w setną rocznicę objawień, poświęconego obecności Maryi w życiu Kościoła, przełomowy wykład wygłosił ks. prof. Henryk Köster. W swoim wystąpieniu dotyczącym uczestnictwa Maryi w dziele odkupienia dokonanego przez Chrystusa, posłużył się terminami: mariologia chrystotypiczna i mariologia eklezjotypiczna²⁶. Powiedział wtedy, że wprawdzie nie jest łatwo opisać te dwa typy mariologii, gdyż zasadnicza różnica nie dotyczy historycznych faktów decydujących o uczestnictwie Maryi w dziele zbawczym, ale w odmiennej interpretacji. Teolodzy inaczej wyjaśniają związek współdziałania Maryi z powszechną ekonomią zbawczą. Według jednych w dziele zbawienia Najświętsza Maryja Panna podobna jest do Chrystusa Odkupiciela, a wedle drugich jest typem Kościoła potrzebującego odkupienia²⁷.

Repertuar ku czci NMP, rozwijany na warmińskich warsztatach Liturgiczno-Muzycznych zawiera te dwa nurty mariologiczne, nakładające się na siebie. We współcześnie śpiewanych tekstach są zarówno treści charakterystyczne dla przedsoborowej pobożności, skupionej na wychwalaniu cnót i przywilejów

²⁵ Zob. F. Courth, *Mariologia – Maryja, Matka Chrystusa*, t. VI, s. 45-205; P. Neuner, *Eklezjologia – nauka o Kościele*, t. VII, przekł. W. Szymona OP, Wydawnictwo M, Kraków 1999, s. 209-434.

²⁶ Por. H. Köster, *Quid iuxta...*, w: *Maria et Ecclesia. Acta Congressus Mariologici - Mariani in civitate Lourdes*, 1958, vol.: *De munere et loco quem tenet Beata Virgo Maria in Corpore Christi Mystico. Relationes sessionum generalium*, Romae 1959, s. 21-22, za: S.C. Napiórkowski, *Matka naszego...*, jw., s. 78-79.

²⁷ Tamże, s. 144-145.

NMP w relacji do Chrystusa, jak i prawdy wiary podkreślający ścisły związek Maryi z ludzkością²⁸.

Uczestnicy Warsztatów w swej twórczości i ćwiczeniach uwzględniają obydwie tendencje występujące w śpiewanej teologii²⁹. Stąd zanim będzie opisane to zjawisko, w pierwszej kolejności zostanie nakreślona perspektywa najważniejszych ośrodków kultu maryjnego w archidiecezji warmińskiej, gdyż przyczyniały się do ożywiania i pielęgnowania pobożności wyrażanej w pieśniach. Drugi paragraf pracy będzie dotyczył mariologii chrystotypicznej zawartej w utworach śpiewanych, natomiast trzeci będzie poświęcony muzycznej recepcji myśli mariologicznej i jej aktualności po Soborze Watykańskim II, a więc teologii związanej z eklezjotypicznym wymiarem udziału Maryi w życiu ludu Bożego. Trzecią drogą formacji teologicznej jest otwartość uczestników Warsztatów Liturgiczno – Muzycznych na działanie Ducha Świętego w Kościele. Tym samym wyznaczony zostaje kierunek poszukiwań wzoru dla muzyków w pieśniach opiewających Najświętszą Maryję Pannę jako Oblubienicę Ducha Świętego.

W naszych badaniach jest to o tyle ważne, gdyż równoległe z rozwojem mariologii i refleksji liturgicznej narodziły się początki współczesnego ruchu odnowy muzyki kościelnej. Wiele tak zwanych tradycyjnych pieśni, na nowo opracowywanych i wykonywanych na warmińskich warsztatach, powstało właśnie w tym ewoluującym nurcie. Najświętsza Maryja Panna, która jest obecna w życiu Kościoła od pierwszych chwil jego istnienia, także na progu trzeciego tysiąclecia inspiruje muzyków na Warmii i przyczynia się do powiększania bogactwa śpiewu liturgicznego.

²⁸ Zob. A. Proniewski, *Błogosławiona Dziewica Maryja Matka Boga w misterium kościoła. W pięćdziesiątą rocznicę konstytucji dogmatycznej o kościele Lumen gentium*, „Studia Koszaliński – Kołobrzeszkie” 22 (2015), s. 132.

²⁹ Zob. B. Przybylski, *Matka Boża w Kościele*, w: *Kościół w świetle Soboru*, red. H. Bogacki, S. Moysa, Poznań 1968, s. 303.

1.1. Znaczenie sanktuariów maryjnych na Warmii w ożywianiu pobożności ludowej wyrażanej śpiewem

O obecności Najświętszej Maryi Panny w życiu wierzących świadczą sanktuaria i kościoły pod jej wezwaniem (w archidiecezji warmińskiej jest 46 kościołów jej dedykowanych³⁰), a także ołtarze z jej koronowanymi wizerunkami³¹ oraz poświęcone jej zakony i zgromadzenia zakonne³². Znakiem pobożności ludowej i szczególnej czci do Matki Bożej są jej liczne przydrożne i przydomowe kapliczki, leśne obrazy zawieszane na drzewach, a także tytuły nadawane przez świadków wiary, doświadczających Jej wstawiennictwa³³.

Wśród współcześnie najbardziej znanych ośrodków maryjnego kultu w archidiecezji należy wymienić: Frombork (Pani Fromborska)³⁴, Świętą Lipkę

³⁰ Najwięcej jest kościołów pod wezwaniem Narodzenia NMP; poza Gietrzwałdem są w: Glaznotach, Jarandowie, Kandytach, Paluzach, Rynie Reszelskim, Skolitach, Żydowie, ponadto w Wipsowie w parafii św. Jana Vianneya. Drugim tytułem jest Wniebowzięcie NMP; poza bazyliką we Fromborku, pod tym wezwaniem są parafialne kościoły w: Marwałdzie, Prositach, Rychnowie, Szczytnie, oraz w Stanclewie (także św. Józefa). Trzecią grupę tworzą stare sanktuaria pod wezwaniem Nawiedzenia NMP: w Stoczku Klasztornym, w Świętej Lipce oraz Krośnie (także św. Józefa) i parafialny kościół w Błudowie. Czwartą grupę stanowią kościoły pod wezwaniem Niepokalanego Poczęcia NMP (w: Biesalu, Dąbrównie, Lesinach Wielkich, Orzechowie, Ostródzie) oraz Niepokalanego Serca NMP (w Barcianach i w Łynie).

³¹ Bł. Stefan kard. Wyszyński koronował wizerunki NMP w Gietrzwałdzie i Świętej Lipce, a św. Jan Paweł II koronował na Jasnej Górze (19.06.1983) obraz Matki Boskiej ze Stoczka Warmińskiego [dziś zwanego Klasztornym].

³² Na terenie archidiecezji warmińskiej żyją żeńskie wspólnoty życia konsekrowanego: w Bartoszycach Serafitki Zgromadzenie Córek Matki Bożej Bolesnej Prowincja Poznańska; w Gietrzwałdzie i w Ruszkowie Służki Zgromadzenie Sióstr Służek Najświętszej Maryi Panny Niepokalanej Prowincja Łomżyńska; w Olsztynie Zgromadzenie Sióstr Franciszkanek Rodziny Maryi Prowincja Matki Bożej Niepokalanej – prowincja warszawska; w Spręcowie Mniszki Bose Zakonu Najświętszej Maryi Panny z Góry Karmel Warszawska Prowincja Karmelitów Bosych, oraz męskie zgromadzenia: w Mrągowie i w Olsztynie Saletyni Zgromadzenie Księża Misjonarzy Matki Bożej z La Salette; w Stoczku Klasztornym Zgromadzenie Księża Marianów pod Wezwaniem Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny Polska Prowincja.

³³ Zob. S. Kuprjaniuk, *Mała architektura sakralna na Warmii do 1945 roku ze szczególnym uwzględnieniem kapliczek*, [w druku], za: <http://encyklopedia.warmia.ma.zury.pl/index.php/Kapliczki>; (dostęp: 26.05.2023).

³⁴ Bazylika Archikatedralna Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny. Pierwszy kościół we Fromborku, p.w. Najświętszej Maryi Panny został zbudowany za biskupa

(Matka Jedności Chrześcijan)³⁵, Krosno³⁶, Stoczek Klasztorny (Królowa Pokoju)³⁷. Wyjątkowe miejsce zajmuje bazylika w Gietrzwałdzie z miejscem prywatnych objawień Matki Bożej³⁸. Po II wojnie światowej migranci z

Fleminga, który przeniósł tu katedrę z Braniewa w 1288 roku. Obecnie istniejącą katedrę zaczął budować biskup Henryk Wogenap w 1329 roku, na fundamentach pierwszej świątyni, w pierścieniu zespołu katedralnego zwanego „Castrum Dominae Nostrae” (Zamek Pani Naszej); zob. *Historia Archidiecezji Warmińskiej*, w: <https://archwarmia.pl/archidiecezja/o-archidiecezji-warmińskiej/>; (dostęp: 24.05.2023).

- ³⁵ Sanktuarium Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny. Leży na północnym krańcu Polski, w odległości około 70 kilometrów na północny wschód od Olsztyna i 6 kilometrów na wschód od Reszla. Początki sięgają XIV w. i znamy je tylko z opowiadań ludowych. W XVII w. administracja i prawo użytkowania Świętej Lipki zostały przekazane Jezuitom. Wybudowano kaplicę, w której umieszczono kopię obrazu Matki Boskiej Śnieżnej. Kamień węgielny poświęcił biskup warmiński kardynał Michał Radziejowski 1.XI. 1687. Kościół został konsekrowany 15 sierpnia 1693 r. przez biskupa Jana Stanisława Zbąskiego. W ołtarzu głównym umieszczony jest obraz Matki Bożej, wzorowany na ikonie Matki Bożej z rzymskiej Bazyliki Większej Matki Bożej. Na zamówienie jezuitów wykonał go w 1640 r. Bartłomiej Pens, Belg mieszkający w Elblągu; zob. L. Balter SAC, *Święta Lipka na tle wiodących sanktuariów na Warmii i Mazurach i w skali ogólnopolskiej, Święta Lipka. Perła na pograniczu ziem, kultur i wyznań*, prac zb. pod red. A. Jacyniaka SJ, Wydawnictwo RHETOS, Warszawa 2008, s. 17-29; S. Ropiak, *Pieśni świętolipskie*, w: tamże, s. 147-166.
- ³⁶ Sanktuarium Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny i św. Józefa. W odległości 4 km na północny wschód od Ornety znajduje się Sanktuarium Maryjne w Krośnie. Początki osady sięgają XIV wieku. W 1715 r. poświęcono kamień węgielny pod nowy kościół. Jego plany były wzorowane na sanktuarium w Świętej Lipce, a wykonane zostały w Warszawie. 8 września 1720 r. konsekracji wspaniałej świątyni pod wezwaniem Nawiedzenia NMP i św. Józefa dokonał Biskup Warmiński Teodor Andrzej Potocki, późniejszy Prymas Polski; zob. *Sanktuaria Archidiecezji Warmińskiej*, red. J. Bosko RM, J. Wojtkowskiego, M. Gałęziewskiego, Remix, Olsztyn 2009.
- ³⁷ Sanktuarium Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny. Po wybudowaniu świątyni w 1641 r. do kościoła sprowadzono kopię obrazu Matki Boskiej *Salus Populi Romani* (Zbawienie Ludu Rzymskiego), pochodzącego z Rzymu z Bazyliki Matki Bożej Większej. Opiekę nad sanktuarium biskup powierzył zakonowi ojców bernardynów. Świątynię wybudowano w stylu barokowym, w formie rotundy. Po II wojnie światowej bp T. Wilczyński 13 marca 1957 r. powierzył sanktuarium w Stoczku księżom marianom; zob. W. Sokołowski MIC, *Stoczek Klasztorny Sanktuarium Matki Bożej Królowej Pokoju*, druk AFW „Mazury”, Olsztyn [2021], s. 2-25.
- ³⁸ Bazylika Narodzenia Najświętszej Maryi Panny. Gietrzwałd leży w połowie drogi między Ostródą i Olsztynem. W XV wieku postawiono jednonawowy kościół gotycki na podmurówce z kamienia. Konsekrował go 31 marca 1500 roku pod wezwaniem Narodzenia Najświętszej Panny Marii biskup Jan Wilde, sufragan warmiński. Miejsowość stała się sławna dzięki Objawieniom Matki Bożej w 1877 r.; zob. K. Parzych-Blakiewicz, *Teologia sanktuarium na przykładzie sanktuarium gietrzwałdzkiego*, w: *Matka Boża Gietrzwałdzka w wierze, pobożności, teologii i*

Wileńszczyzny przywieźli ze sobą kult Matki Bożej Ostrobramskiej³⁹, a od zamachu na Ojca Świętego Jana Pawła II (1981 r.) dynamicznie rozwinął się ruch czcicieli Matki Boskiej Fatimskiej⁴⁰.

Wspomniane wyżej sanktuaria maryjne są nie tylko ważnymi ośrodkami kultu i pobożności, do których rokrocznie przybywają tysiące pielgrzymów z Polski, a nawet ze świata, ale także miejscami ożywionej muzycznej aktywności religijnej. Błogosławiona Dziewica, będąc Matką Kościoła także na ziemi warmińskiej, niejako pielgrzymuje z zamieszkałym tu ludem, opiekuje się nim i wskazując drogę ku świętości. Jan Paweł II napisał o „swoistej «geografii» wiary i pobożności maryjnej, która obejmuje wszystkie miejsca szczególnego pielgrzymowania Ludu Bożego, który szuka spotkania z Bogarodzicą, aby w zasięgu matczynej obecności Tej, «która uwierzyła», znaleźć umocnienie swojej własnej wiary»⁴¹.

Cześć okazywana Matce Bożej w archidiecezji warmińskiej wpisuje się w charakterystyczną cechę polskiego katolicyzmu, który łączy miłość do swej Królowej i Matki z wymiarem patriotycznym, gdyż wiara jest ściśle związana z historią i losami Polski⁴². Uwidacznia się to szczególnie w maju poświęconym czci

sztuce – dawniej i dziś. Perspektywa uniwersalna i regionalna, red. K. Parzych – Blakiewicz, s. Kuprjaniuk, Olsztyn 2018, s. 201-218.

³⁹ Przejawem tej czci są erygowane przez abp Edmunda Piszczka: Sanktuarium Matki Boskiej Miłosierdzia – Ostrobramskiej (07.06.1992 r. - parafia św. Jerzego w Kętrzynie), oraz Archiprezbiteralne Sanktuarium Najświętszej Maryi Panny Ostrobramskiej Matki Miłosierdzia w Olsztynie (16.11.1996 r.). Ponadto jest jeszcze w Drogoszach parafia pod wezwaniem Najświętszej Maryi Panny Ostrobramskiej Matki Miłosierdzia.

⁴⁰ Ruch czcicieli Matki Bożej Fatimskiej odznacza się nabożeństwami odbywającymi się każdego 13-go dnia miesiąca, od maja do października w wyznaczonych przez władzę kościelną sanktuariach fatimskich w archidiecezji warmińskiej: Sanktuarium Matki Boskiej Fatimskiej w Lubajnach, Sanktuarium Matki Boskiej Fatimskiej Archiprezbiteratu Olsztyńskiego przy parafii Matki Boskiej Fatimskiej w Olsztynie, Sanktuarium Matki Bożej Fatimskiej dla dekanatów: Bartoszyce, Kętrzyn I, Kętrzyn II, Reszel i Sępopol w Korszach, Sanktuarium Matki Boskiej Fatimskiej w Rozogach, Sanktuarium Matki Boskiej Fatimskiej przy parafii bł. Karoliny Kózkówny w Biskupcu Reszelskim, Sanktuarium Matki Boskiej Fatimskiej w przy parafii św. Katarzyny w Braniewie.

⁴¹ RM 28.

⁴² W archidiecezji warmińskiej pod wezwaniem Najświętszej Maryi Panny Królowej Polski są kościoły parafialne: w Farynach, w Garbnie, w Gromie, w Lipowinie, w Napiwodzie, oraz Matki Boskiej Królowej Polski w Starych Jabłonkach. Ponadto w

Matce Bożej. Wtedy w kościołach, przy przydrożnych kapliczkach i w ogniskach Kościoła domowego śpiewa się *Litanie loretańską* i wspomina się wydarzenia historyczne oraz obchodzi różne ważne rocznice, takie jak: uchwalenie Konstytucji 3 maja z 1791 roku, która jest jednocześnie świętem Najświętszej Maryi Panny Królowej Polski. Sierpień natomiast wiąże się z Jasnogórskimi Ślubami Narodu Polskiego odnowionymi przez bł. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w 1956 roku w rocznicę ślubów króla Jana Kazimierza, który 300 lat wcześniej w lwowskiej katedrze oddał Polskę w opiekę Matce Boskiej i ogłosił ją Królową Korony Polskiej. Wymownym znakiem pobożności maryjnej w Polsce był pontyfikat św. Jana Pawła II upływający pod wezwaniem *Totus Tuus*. Duchowość papieska wyrosła bowiem z głębi religijności ludowej i narodowej⁴³.

Gietrzwałd należący do najbardziej rozpoznawalnych sanktuariów stał się miejscem inspiracji do organizowania Ogólnopolskich Warsztatów Liturgiczno-Muzycznych, ponieważ właśnie tam, obok możliwości logistycznych, odkrywało się ślady obecności Matki Bożej. W jednym z najbardziej rozpowszechnionych utworów na Warmii *Pieśni ku uczczeniu Matki Bożej Gietrzwałdzkiej*⁴⁴ autorstwa Andrzeja Samulowskiego⁴⁵ znajduje się świadectwo: „obrałaś Gietrzwałd za swą stolicę, gdzie opuszczone te okolice, / którym zagraża wiary wydarcie / znalazły w Tobie ucieczkę wsparcie”⁴⁶. Słowa te wskazują na istotne uwarunkowania

Olsztynie dawny kościół garnizonowy jest pod wezwaniem Najświętszej Maryi Panny Królowej Polski i Świętych Archaniołów Michała, Rafała i Gabriela.

⁴³ Zob. Jan Paweł II, *Uczestnictwo Maryi w królowaniu Jej Syna*, w: *Pokój tobie, Polsko! Ojczyzno moja! Jan Paweł II znów na polskiej ziemi 16-23.06.1983*, red., s. Dziwisz, J. Kowalczyk, T. Rakoczy, Libreria Editrice Vaticana 1983, s. 98-103; por. *Znaczenie kultu Matki Boskiej w kulturze Polski*, w: <https://www.muzeum-radam.pl/wydarzenia/znaczenie-kultu-matki-boskiej-w-kulturze-polski/2587>; [dostęp: 12.07.2022].

⁴⁴ Por. W. Nowak, *Historia obrazu i kultu Matki Boskiej Gietrzwałdzkiej*, „Studia Warmińskie” XIV (1977), s. 129-130.

⁴⁵ Andrzej Samulowski (1840-1928) - poeta ludowy, działacz oświatowy i społeczny, nauczyciel, Warmiak, żył i pracował w Gietrzwałdzie, gdzie założył w 1878 r. pierwszą polską księgarnię na Warmii.

⁴⁶ Współcześnie nowoczesne kompozycje nadają tej pieśni tytuł: *Pieśń uwielbienia Matki Bożej Gietrzwałdzkiej*; zob. P. Pałka, A. Samulowski, w: OZ WL-M 2005, nr 20, s. 22-23; OW WL-M 2006, nr 41; NMP WL-M 2006, nr 19; DinM WL-M 2008, nr 38; SCJ WL-M 2008, nr 22; PU WL-M 2010, nr 22; UDOCC WL-M 2010, nr 17; PoA

historyczne, z których wynikają konsekwencje o charakterze religijno-społecznym. W czasie zaborów, kulturkampfu i niszczenia wszystkiego co katolickie, dzięki objawieniom ożywiła się wiara Polaków, którzy zaczęli masowo pielgrzymować do warmińskiego sanktuarium. Przebudziła się świadomość narodowa polskojęzycznych Warmiaków⁴⁷. Świadectwa historyczne ukazują jak ważnym ośrodkiem stał się Gietrzwałd pod kątem duchowej stolicy Warmii po objawieniach, na co wskazują fakty wydarzeń w jubileusz pięćdziesięciolecia objawień, które odbywały się w trudnym dla Polski czasie dwudziestolecia międzywojennego. Nawet w najtrudniejszych okolicznościach do sanktuarium przybywały tysiące pielgrzymów z różnych kierunków nie tylko diecezji, ale również z całego kraju⁴⁸.

Pojawienie się w drugiej połowie XIX wieku na Warmii polskojęzycznych śpiewników z bogatym repertuarem i rozwój tychże opracowań szczególnie związanym z kultem maryjnym, wskazują na trzy główne przyczyny takiego stanu rzeczy: cykl roku liturgicznego, który zawiera w sobie dużą ilość świąt ku czci Najświętszej Maryi Panny, popularne sanktuaria maryjne na terenie diecezji warmińskiej oraz szczególne nabożeństwo mieszkańców Warmii do swojej Patronki⁴⁹. Druki warmińskie, których obecność w przestrzeni życia parafialnego odnajdujemy w drugiej połowie XIX wieku przyczyniły się do pogłębienia pobożności ludu warmińskiego posługującego się językiem polskim⁵⁰. Ogólnie

WL-M 2011nr 27; PMBM WL-M 2012, nr 24; WSPB WL-M 2013, nr 12; TpK WL-M 2019, s. 28-29.

⁴⁷ J. Obłąk, *Objawienia Matki Boskiej...*, jw., s. 72-73.

⁴⁸ M. Borzyszkowski, *Sanktuarium maryjne w Gietrzwałdzie w okresie międzywojennym (1921—1939)*, „Studia Warmińskie” XIV (1977), s. 329.

⁴⁹ S. Ropiak, *Pieśni o świętych...*, jw., s. 348.

⁵⁰ Są to: *Wybór pieśni nocący tajemnicę Chrystusa Pana i Najświętszej Matki Jego i niektórych świętych opieków głoszący*, Druk A. Harich, Olsztyn i Olsztynek 1858, ss. 128; *Zbiór pieśni nabożnych dla wygody pobożnych katolików do nabożeństwa kościelnego i domowego. Za pozwoleniem zwierzchności [!] duchownej wydany*, Sztum 1856, ss. X, 322 [zwany śpiewnikiem Michała Kryny]; *Zbiór pieśni nabożnych dla wygody pobożnych katolików, za pozwoleniem Zwierzchności Duchownej*, wydanie drugie, poprawione i pomnożone, Sztum 1866, ss. XIV, 352 [opr. ks. Franciszek Kręcki]; *Zbiór pieśni nabożnych dla wygody pobożnych katolików, wydany za rozkazem najprzewielebniejszego Ks. Biskupa Warmińskiego*. Wydanie trzecie, poprawione i pomnożone, Drukarnia J.A. Wichert, Brunsberga 1885, ss. XX, 472 [opr. ks. Jan Szadowski]; *Katolicki Kancjonał czyli Zbiór pieśni kościelnych na cały rok*

przed drugą wojną światową na Warmii śpiewano 64 pieśni oddające cześć Maryi⁵¹. Z perspektywy czasu możemy dostrzec, że nie przetrwały do współczesnych czasów w oryginalnym kształcie. Istnieje przekonanie, że polska pieśń kościelna pełniła doniosłą funkcję wychowawczą i kształtującą minione pokolenia pod względem etyczno – religijnym⁵². Niestety została zerwana ciągłość repertuaru maryjnego w warmińskich śpiewnikach. Nawet do połowy XX wieku powtarzają się we wszystkich wydaniach tylko 4 pieśni. Są to: *O Gospodzie uwielbiona, Przez czyścowe upalenia, Serdeczna Matko i Witaj święta i poczęta*⁵³. Analizując współczesne popularne śpiewniki kościelne odnajdujemy 3 tytuły: *Przez czyścowe upalenia*⁵⁴, *Serdeczna Matko*⁵⁵ oraz *Witaj święta i poczęta*⁵⁶. W repertuarze warsztatowym swoją miejsce znalazła tylko jedna z tych pieśni *Witaj święta i poczęta*⁵⁷.

*wybranych z ksiąg przez cenzurę duchowną aprobowanych. Wydanie dla Warmii. Zestawił X. W. Barczewski, Druk. J. Steinbrenera, Winterberg [1898], ss. 192; Zbiór pieśni nabożnych śpiewnik Dyecezyi Warmińskiej. Ułożony za rozkazem najprzewielebniejszego Ks. Biskupa Warmińskiego. Wydanie czwarte z dodatkiem modlitw, Drukarnia J.A. Wichert, Brunsberga 1900, ss. 359 (modlitewnik od, s. 360-414) [opr. ks. Jan Szadowski]; Zbiór pieśni i modlitw dla Dyecezyi Warmińskiej Za rozporządzeniem Najprzewielebniejszego Ks. Biskupa Augustyna. Wydanie piąte, Druk. X. K. Skowroński, Brunsberga 1914, ss. 472 (śpiewnik do, s. 1-260; modlitewnik liczony od nowa, s. 1-195; spisy pieśni i modlitw, s. 196-208) [opr. ks. W. Barczewski, ks. Jan Jabłoński, ks. Jan Szadowski]; Zbiór pieśni i modlitw dla Dyecezyi Warmińskiej Za rozporządzeniem Najprzewielebniejszego Ks. Biskupa Augustyna. Wydanie szóste, Brunsberga 1922, ss. (śpiewnik do, s. 260; modlitewnik do końca liczony od nowa, s. 1-201) [opr. ks. W. Barczewski]; Melodje do Zbioru ułożone do grania na organach do Śpiewnika kościelnego Djecezji Warmińskiej harmonizował Józef Klatt organista w Gietrzwałdzie, Wydawca: Polsko-Katolickie Towarzystwo Szkolne na Warmję, Olsztyn 1924; za: S. Ropiak, *Katolickie śpiewniki polskie drukowane dla diecezji warmińskiej w latach 1856-1924*, „Studia Warmińskie” XXIX (1992), s. 155-195.*

⁵¹ Tamże.

⁵² H. Feicht, *Przedmowa do jubileuszowego wydania z r. 1928*, w: J. Siedlecki, *Śpiewnik kościelny*, red. K. Mrowiec, Kraków 1994, s. 5; zob. J. Buczek, *Bóg Ojciec a Maryja w pieśniach zamieszczonych w Śpiewniku kościelnym ks. Jana Siedleckiego*, „Salvatoris Mater” 1 (1999) 3, s. 81.

⁵³ Zob. S. Ropiak, *Pieśni o świętych ...*, jw., s. 350.

⁵⁴ LewkO 1971, s. 684-685.

⁵⁵ LewkO 1971, s. 526-527; Siedl. 2015, s. 372-373.

⁵⁶ LewkO 1971, s. 534-535; Siedl. 2015, s. 385.

⁵⁷ NMP WL-M 2006, nr 25; PMBJ WL-M 2012, nr 38.

W zamierzeniach organizatorów Warsztatów Liturgiczno-Muzycznych w warmińskich sanktuariach było kontynuowanie dawnych śpiewów w nowych opracowaniach, tak by odziedziczone bogactwo kościelnych pieśni nadal kształtowały liturgię w tychże ważnych ośrodkach pobożności ludowej. Taką formę pobożności św. Jan Paweł II nazwał „prawdziwym skarbem ludu Bożego”⁵⁸.

W sanktuariach, które są szczególnymi miejscami kultu katolicy oddają chwałę Bogu i cześć świętym Pańskim w rozmaity sposób. Przybywający pielgrzymi odnajdują tu konkretną treść, którą uwzględniają również w tekstach pieśni nabożnych. W gietrzwałdzkiej ikonie nad centralną postacią Madonny z Dzieciątkiem Jezus na ramionach widnieje napis w języku łacińskim *Ave Regina Caelorum, ave Domina Angelorum*. Stał się ten napis inspiracją do powstania kompozycji muzycznych śpiewanych w podolsztyńskim sanktuarium⁵⁹.

Szczególną rolą pieśni jest niesienie treści orędzia, które w czasie objawień w Gietrzwałdzie Matka Niepokalana przekazała dwóm dziewczynom⁶⁰. Temat objawień stał się motywem do powstania wielu wierszy, które zaopatrzone znanymi melodiami lub nowymi kompozycjami. Najbardziej znane są teksty regionalnych twórców, m.in.: Andrzeja Samulowskiego i poetki Marii Ziętary-Malewskiej⁶¹.

⁵⁸ Jan Paweł II, Homilia wygłoszona w czasie nabożeństwa słowa Bożego w La Serena (Chile), nr 2, w: *Insegnamenti di Giovanni Paolo II*, t. X/1 (1987), Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 1988, s. 1078; zob. DPLiL 9.

⁵⁹ Zob. Antyfona maryjna *Ave Regina* w *Liber Usualis*.

⁶⁰ Zob. Nagranie CD: „Orędzie z gietrzwałdzkiego klonu”. *Sluchowisko Zenona Złakowskiego*, Radio Olsztyn 2017. Reżyseria J. Wroniszewski, opieka artystyczna C. Ilczyna. Śpiewy według melodii J. Klatta wykonali alumni WSD „Hosianum” w Olsztynie pod kierunkiem ks. S. Ropiaka; por. *Melodje do Zbioru ułożone do grania na organach do Śpiewnika kościelnego Djecezji Warmińskiej* harmonizował Józef Klatt organista w Gietrzwałdzie, Wydawca: Polsko-Katolickie Towarzystwo Szkolne na Warmję, Olsztyn 1924.

⁶¹ *Najświętsza Panno Gietrzwałdzka* [t.: a.n., m.: ks. Mycielski i Urbanek, NSJ, mel. *Chwalcie łąki umajone*], zwr.1-4, nr 1; *Zawitaj Panienko Święta* [a.n.], zwr. 1-3, ref., nr 2; *Gdy z wieży gietrzwałdzkiej*, t.: Maria Zientara Malewska, [m.: fracuska (Siedl. 2), mel. *Po górach dolinach*], zwr. 1-8, nr 3; *Królowo nasza (1914)*, t.: Andrzej Samulowski, m.: Stanisław Świś CRL, zwr. 1-5, nr 4; *Już to po zachodzie słoń ca*, t.: Andrzej Samulowski, [m.: a.n.], zwr. 1-5, nr 5; *Pieśń pod kaplicą i klonem*, t.: Andrzej Samulowski, m.: Stanisław Świś CRL, zwr. 1-9, nr 6; *Gietrzwałdzka Pani*, t. i m.: Zofia Ciecierska, zwr. 1, nr 7; *Pieśń uwielbienia Matki Boskiej Gietrzwałdzkiej (1904)*, t.: Andrzej Samulowski, m.: Stanisław Świś CRL, zwr. 1-5, nr [9 !?]; *Na pożegnanie*

W repertuarze warsztatowym najczęściej obecną pieśnią maryjną jest *Pieśń uwielbienia Matki Bożej Gietrzwałdzkiej*⁶². Wyśpiewywana od początku organizowanych spotkań w Gietrzwałdzie, jak również w sanktuarium świętolipskim. W 13 śpiewnikach warsztatowych znajdujemy ten utwór ze względu na miejsce warsztatów i kultu do Matki Bożej⁶³. Utwór stał się na tyle powszechny i rozpoznawalny, iż fragment stał się motywem melodycznym przy zaśłanianiu cudownego obrazu Matki Bożej Gietrzwałdzkiej w tamtejszej bazylice co stanowi świadectwo ukształtowanej pobożności maryjnej, chociaż do dziś nie znamy polskiego śpiewnika, w którym znajdziemy to opracowanie. Innym znanym powszechnie utworem jest *Z dawna Polski Tyś Królową*. Znana od wielu pokoleń pieśń, używana często przy okazji wielkich uroczystości patriotycznych pojawia się w większości wydań śpiewników ogólnopolskich⁶⁴, również pojawia się w czasie warsztatów w dwóch różnych aranżacjach⁶⁵. Mijające lata i zmieniający się język w tym utworze nie przyniósł żadnych zmian, natomiast linia melodyczna zyskuje zainteresowanie kompozytorów, którzy poszukują nowych form w harmonizacji. Jediną uwagą, którą można dostrzec jest brak drugiej zwrotki w opracowaniu H. Kowalskiego, który zamieścił pierwszą zwrotkę w opracowaniu jednogłosowym i trzecią zwrotkę w czterogłosie na chór mieszany.

Matki Bożej Gietrzwałdzkiej (1887), t.: Andrzej Samulowski, [m.: a.n.], zwr. 1-7, nr [8 !?]; *Litania do Matki Bożej Gietrzwałdzkiej*, t.: ks. Wiktor Szota CRL, m.: Michał Niemiec, nr 10; w: *Zawsze jestem z wami. Pieśni ku czci Matki Bożej Gietrzwałdzkiej*, chórem dyr. Piotr Serbintowicz, produkcja A. Krasowska [w ramach przygotowań do obchodów 150-lecia Objawień Maryjnych w Gietrzwałdzie w 2027 r], aranżacja Krzysztof Falkowski, organy Rafał Sulima, nagranie w sali koncertowej Państwowej Szkoły Muzycznej I i II st. W Olsztynie [b.r.].

⁶² *Panno Maryjo bądź uwielbiona...*;

⁶³ OZ WL-M 2005, nr 20, s. 22-23; OW WL-M 2006, nr 41; NMP WL-M 2006, nr 19; DinM WL-M 2008, nr 38; SCJ WL-M 2008, nr 22; PU WL-M 2010, nr 22; UDOCC WL-M 2010, nr 17; PoA WL-M 2011, nr 27; PMBM WL-M 2012, nr 24; WSPB WL-M 2013, nr 12; TpK WL-M 2019, s. 28-29.

⁶⁴ Przede wszystkim znajduje się w *Śpiewniku kościelnym ks. J. Siedleckiego*; w ostatnim wydaniu z 2018 roku pojawia się na stronie 576. W *Śpiewniku Parafialnym ks. W. Lewkowicza*, wyd. IX z 1972 roku pojawia się na stronach 536 – 537 a adnotacją w podtytule: *Z pieśni: (Grzeszni senni!)*.

⁶⁵ Arr. M. Pospieszalskiego i opr. H. Kowalskiego: PMBJ WL-M 2012, nr 19; ŚPBJI WL-M 2014, s. 45; PEDŚ WL-M 2015, s. 41; CztMk WL-M 2019, s. 50; oraz arr. P. Bębenka: PW WL-M 2022, s. 49.

Ważnym elementem w ożywianiu pobożności ludowej w warmińskich sanktuariach maryjnych jest rozpowszechniona praktyka nabożeństw związanych z *Apelem Jasnogórskim*. Łączność z Matką Bożą Królową Polski w częstochowskiej stolicy o godzinie 21.00 podyktowana jest duchowymi potrzebami wiernych świeckich, którzy jako pielgrzymi licznie gromadzą się na wspólnej modlitwie. Najbardziej znaną melodią jest tradycyjny *Apel Jasnogórski* z muzyką ks. S. Ormiańskiego. W czasie Warsztatów Liturgiczno-Muzycznych wykorzystywane są głównie dwie różne aranżacje muzyczne⁶⁶. Znajdujemy również opracowanie tzw. „młodzieżowego” *Apelu Jasnogórskiego*⁶⁷ oraz łacińską wersję skomponowaną przez Mariana Plezia: „Maria, Regina mundi, Maria, Mater Ecclesiae, Tibi assumus. Tui memores. Vigilamus”⁶⁸.

W zapisach warsztatowych pojawia się wątek sugerujący autorstwo słów *Apelu* bł. Prymasowi Tysiąclecia⁶⁹. Warto w tym miejscu wyjaśnić skąd mógł się wziąć ów błąd. Genezy *Apelu Jasnogórskiego* należy szukać w historii i świadectwie nawrócenia kapitana Władysława Polesińskiego (zm. 1935 r.), pilota, który podczas próbnego lotu usłyszał nagle jakby wewnętrzny rozkaz: „Zniż lot, ląduj!” Wylądował szczęśliwie, a po tym, jak wysiadł – samolot eksplodował. Było to o godzinie 21.00⁷⁰. Kapitan Polesiński nawrócił się, zmienił życie i założył wśród polskich oficerów katolicką organizację – „Krzyż i Miecz”. Członkowie tej organizacji mieli w zwyczaju codziennie o godzinie 21.00 meldować się na apel przed Matką Bożą Częstochowską. Natomiast ks. Leon Cieślak, pallotyn, szerzył tę praktykę w Warszawie wśród młodzieży akademickiej na tajnych kompletach i w sodalicjach mariańskich podczas okupacji. O godzinie 21.00 młodzież modliła się do Matki Bożej Jasnogórskiej i odmawiała akt zawierzenia. To ks. Cieślak

⁶⁶ Opr. P. Grinholca: PMBJ WL-M 2012, nr 12; WSPB WL-M 2013, nr 3; opr. H. Kowalskiego: PW WL-M 2022, s. 7.

⁶⁷ Inc. *Maryjo Królowo Polski ... jestem przy Tobie, pamiętam o Tobie...*; opr. H. Kowalski: PMBJ WL-M 2012, nr 1; ŚPBJI WL-M 2014, s. 11.

⁶⁸ Opr. J. Gałuszka: ADW WL-M 2004, nr 31, s. 37; OAZA WL-M 2021, s. 3; opr. L. Pospieszalska: CztMk WL-M 2019, s. 26. Utwór w opracowaniu J. Gałuszki znajduje się w śpiewniku *Niepojęta Trójca*, t. 1, s. 339.

⁶⁹ PW WL-M 2022, s. 7.

⁷⁰ J. Płatek, *Apel Jasnogórski codziennie o godz. 21.00*, „Niedziela” 42 (1996), s. 3.

ułożył słowa: „Maryjo, Królowo Polski, jestem przy Tobie, pamiętam, czuwam”⁷¹. Po II wojnie światowej *Apel* pojawił się na Jasnej Górze. W tym czasie, kiedy S. kard. Wyszyński przebywał w więzieniu w Stoczku Warmińskim (12.10.1953-06.10.1954)⁷², w Częstochowie jeden z ojców paulinów – o. Polikarp Sawicki – zapoczątkował 8 grudnia 1953 roku codzienne odmawianie *Apelu* o 21.00 w intencji uwolnienia Prymasa. Kiedy po trzech latach komuniści wreszcie uwolnili S. kard. Wyszyńskiego, on sam pokochał tę modlitwę. Kiedy tylko mógł, osobiście prowadził ją na Jasnej Górze⁷³.

Z opatrności Bożej sanktuaria w Stoczku Warmińskim (obecnie Stoczek Klasztorny) i na Jasnej Górze, dzięki niezłomnemu świadectwu wiary bł. S. Wyszyńskiego, na trwale ożywiają pobożność katolików, w tym muzyków kościelnych. *Apel Jasnogórski* pielęgnowany w różnych sanktuariach maryjnych poza kaplicą Cudownego Obrazu w Częstochowie wciąż pozostaje wieczornym spotkaniem modlitewnym z Maryją Królową Polski. Na to szczególne nabożeństwo składają się: pieśń *Bogurodzica*, trzykrotnie powtarzany hejnał „Maryjo Królowo Polski, jestem przy Tobie, pamiętam, czuwam”, duchowe rozważanie tajemnicy życia Maryi (Jej udziału w życiu Chrystusa, Kościoła i Narodu polskiego), odmówienie jednej tajemnicy Różańca (dziesiątki), wykonanie antyfony *Pod Twoją obronę*, powtarzanie wezwań: „Maryjo Królowo Polski - módl się za nami”, „Matko Kościoła - módl się za nami”. Całość wieńczy błogosławieństwo udzielane przez prowadzącego, lub przez obecnych dostojników kościelnych, i na zakończenie odśpiewana jest okolicznościowa pieśń do Matki Bożej⁷⁴. Na Ogólnopolskich Warsztatach Liturgiczno-Muzycznych cześć do Matki Bożej wyrażana jest nie tylko *Apelem Jasnogórskim*, ale także pieśniami wychwalającymi Maryję Królową Polski.

⁷¹ J. Płatek, *Jasnogórski apel – jego początki i upowszechnianie*, „Jasna Góra” (1984), nr 8, s. 6.

⁷² Zob. W. Sokołowski MIC, *Błogosławiony Kardynał Stefan Wyszyński Więzień Stoczkowskiego Klasztoru*, druk AFW „Mazury”, Olsztyn [2021], s. 42.

⁷³ J. Płatek, *Jasnogórski apel – jego początki, rozwój i rycerskie charakter*, w: *Rycerze Jasnogórskiej Bogarodzicy. Etos Jasnej Góry - rycerska tradycja i posłanie*, pr. zb. pod red. A. Napiórkowskiego, Częstochowa – Jasna Góra 2001, s. 100.

⁷⁴ Tamże, s. 97.

W Stoczku Klasztorным (Warmińskim) do tej pory nie było jeszcze WL-M. Stąd, poza wyżej omówionym wyjątkiem, trudno dopatrzeć się większego wpływu na treść warsztatów sanktuarium, gdzie szczególną czią cieszy się wizerunek Matki Bożej Pokoju⁷⁵. W ostatnich latach tutejsze sanktuarium nabiera głównie znaczenia ze względu na miejsce uwięzienia bł. Stefana kardynała Wyszyńskiego, Prymas Tysiąclecia. Dnia 28 sierpnia 2022 roku odbyły się tu archidiecezjalne uroczystości dziękczynne za jego beatyfikację. Całą oprawą muzyczną i animacją liturgiczną zajął się zespół stworzony w większości z uczestników warmińskich warsztatów, wykorzystujących wspólnie wypracowany wcześniej repertuar⁷⁶.

Efektom warsztatów oraz pogłębionej pobożności maryjnej jest natomiast rozpowszechnienie się powracające prośby *Gietrzwałdzka Pani*. Czterowerszowe zawołanie ułożone przez Zofię Ciecierską do Matki Boskiej Bolesnej uległo zmianie. Z tekstu „Bolesna Pani do Syna prowadź nas / ucz nas miłości, pokój daj / Bolesna Pani” powstał tekst do tej samej linii melodycznej ze zmianą tytułu z „Bolesna Pani” na „Gietrzwałdzka Pani”. I chociaż utwór ten nie pojawiał się na późniejszych warsztatach, a przynajmniej nie ma go w śpiewnikach, to wszedł na stałe do gietrzwałdzkiego repertuaru i jest śpiewany w czasie nabożeństw oraz szczególnie wybrzmiewa podczas archidiecezjalnych uroczystości odpustowych. W kolejne rocznice objawień gietrzwałdzkich wykonuje go olsztyńsko – ostródzki chór archidiecezjalny w czterogłosowym opracowaniu ks. Łukasza Kowalskiego⁷⁷. W 2017 roku z okazji 140 – lecia objawień Matki Bożej w

⁷⁵ W tym środowisku aktywnie działa na polu muzycznym organistka mgr Maria Czarna, absolwentka Studium Muzykologiczno-Katechetycznego w Olsztynie. Prowadzi także czterogłosowy chór w parafii św. Jana Ewangelisty i Matki Boskiej Częstochowskiej w Bartoszycach. Jednym z owoców tej pracy jest nagranie pod jej kierunkiem, utrwalone na płycie CD: *O Matko Łaskawa, Chór Laudate Dominum, Stoczek [Klasztorny] 19.05.2010*. W repertuarze tego nagrania są m.in. pieśni ku czci NMP: *O Matko Łaskawa* i *Ave Maria* oraz *Modlitwa o pokój*.

⁷⁶ Zob. D. Sonak, *Stoczek Klasztorny. Dziękczynienie za beatyfikację Prymasa Tysiąclecia*, „Gość.PL. Posłaniec Warmiński”, w: <https://olsztyn.gosc.pl/doc/7768395> „Stoczek-Klasztorny-Dziekczynienie-za-beatyfikacje-Prymasa”; (dostęp: 27.05.2023).

⁷⁷ *Śpiewnik uroczystej liturgii mszy odpustowej w 141 rocznicę objawień Matki Bożej w Gietrzwałdzie*, 9.09.2018, s. 25; *Śpiewnik uroczystej liturgii mszy odpustowej w 142 rocznicę objawień Matki Bożej w Gietrzwałdzie*, 8.09.2019, s. 24; *Śpiewnik uroczystej*

Gietrzwałdzie w repertuarze na uroczystości odpustowe ukazała się zmieniona wersja tej antyfony. W zeszytach duszpasterskich odnajdujemy ją w instrumentalizacji Krzysztofa Podolaka. Wezwanie „Gietrzwałdzka Pani” w zakończeniu strofy zastąpiono zwrotem „Pani Gietrzwałdzka”⁷⁸.

W Świątę Lipce w centrum sanktuarium widnieje wizerunek Matki Bożej, noszącej tytuł „Matki Jedności Chrześcijan”. W kult (*hiperdulia*) Matki Bożej w tym sanktuarium wpisana jest modlitwa ekumeniczna: „Matko Jedności Chrześcijan, / bądź naszą obroną”⁷⁹. W ten rys maryjnej troski o wspólnotę kościelną, ale i idącą nieco dalej, bo rozciągającą się na wszystkie wspólnoty chrześcijańskie, których jedności przecież pragną sam Jezus Chrystus modlący się w Ogrodzie Oliwnym w trwodze konania⁸⁰.

Tytułując Matkę Bożą „niosącą pokój, Strażniczką polskości oraz jednoczącą lud polski”⁸¹ wyznajemy Jej niezbędność w procesie budowania zgody i prawdziwej wspólnoty narodowej. W Niej bowiem Kościół podziwia i wysławia wspaniały owoc Odkupienia i jednocześnie widzi w Matce Pana wzór swej przyszłej chwały⁸². Tytuł Maryi Matki Pojednania wynika z Boskiego Macierzyństwa. Myśl ta znajduje swoje potwierdzenie i uzasadnienie w jednym z listów św. Ambrożego, który podkreślił, że Maryja Dziewica porodziła zbawienie

liturgii mszy odpustowej w 144 rocznicę objawień Matki Bożej w Gietrzwałdzie, 5.09.2021, s. 26; Archidiecezjalne Uroczystości Dzięczynna za beatyfikacje bł. Stefana Wyszyńskiego w Stoczku Klasztorным (28.02.2022) oraz 145 rocznicę objawień Matki Bożej w Gietrzwałdzie (11.09.2022), s. 43. W roku 2020 czyli w czasie pandemii koronawirusa i związanych z tym restrykcji sanitarnych uroczystości odpustowe miały miejsce w szczególnych uwarunkowaniach. Nie powstał na ten rok żaden śpiewnik dla chóru i korzystano z wcześniej opracowanych materiałów.

⁷⁸ *Prowadzeni orędziem Maryi. Nowenna gietrzwałdzka, z. 1, pod red. B. Matczaka, Olsztyn 2018, s. 79.*

⁷⁹ *Bądź pozdrowiona Matko Boża (Do Matki Bożej Świątolipskiej), w: WSKM WL-M 2013, s. 18-19; ŚPBJI WL-M 2014, s. 18-19; WL-M 2015 s. 16-17; JCOMO WL-M 2016, s. 12-13.*

⁸⁰ Por. J, 17, 21.

⁸¹ *Bądź pozdrowiona Matko Boża (Do Matki Bożej Świątolipskiej), w: WSKM WL-M 2013, s. 18-19; ŚPBJI WL-M 2014, s. 18-19; WL-M 2015 s. 16-17; JCOMO WL-M 2016, s. 12-13.*

⁸² KL 103.

świata i zrodziła źródło życia tego wszystkiego, co istnieje⁸³. Maryja jako matka jest więc na usługach dzieła pojednania, które zostało podporządkowane inicjatywie Boga Ojca⁸⁴.

W pieśni *Do Matki Bożej Świętolipskiej*⁸⁵ znajdujemy w refrenie tytuł „Matka Jedności Chrześcijan” oraz określenia „Przeczysta Bogurodzica”, „nadzieja wszystkich grzeszników” wywodzące się z tradycji i pobożności ludowej. Natomiast w poszczególnych zwrotkach NMP wzywana jest jeszcze jako: „Rodzicielka Syna Bożego”, „Piastunka Zbawiciela”⁸⁶, „łaskami słynąca”, „Jezusa czułością otaczająca”⁸⁷, „z narodem przez wieki krocząca”, „Ostoja podczas burz dziejowych”⁸⁸. Wezwania „bądź naszą obroną” i „módl się za nami” uznają NMP w Świętej Lipce za Obrończynię przed złem i Orędowniczkę przed majestatem Bożym⁸⁹.

Tekst pieśni skomponowanej przez Piotra Pałkę ku czci Matki Bożej Świętolipskiej nawiązuje do znaczenia obrazu i tytułu jaki nosi ta cudowna ikona w podreszelskim sanktuarium: „Przeczysta Bogurodzico, / nadziejo wszystkich grzeszników. / Matko Jedności Chrześcijan, / bądź naszą obroną”⁹⁰.

W jednej z pieśni w ramach warsztatów świętolipskich odnajdujemy głębokie wołanie: „Pomóż przyczyną Twoją, Matko Boga, / przez Cię do Syna jest nam prosta droga”⁹¹. Słowa te zaczerpnięte są z *Monumenta*

⁸³ Ambrosius Mediolanensis, *Virgo genuit mundi salutem, virgo peperit vitam universorum*; Epistola LXIII, PL 16, s. 1198.

⁸⁴ S. Czerwik, *Maryja a Bóg Ojciec w „Zbiorze Mszy o Najświętszej Maryi Pannie”*, „Salvatoris Mater” 1(1999) nr 3, s. 53.

⁸⁵ *Bądź pozdrowiona Matko Boża w Świętej Lipce*, w: WSKM WL-M 2013, s. 18-19; ŚPBJI WL-M 2014, s. 18-19; PEDŚ WL-M 2015, s. 16-17; JCOMO WL-M 2016, s. 12-13.

⁸⁶ WSKM WL-M 2013, s. 19; ŚPBJI WL-M 2014, s. 19; PEDŚ WL-M 2015, s. 17; JCOMO WL-M 2016, s. 13; zwr. 1.

⁸⁷ WSKM WL-M 2013, s. 19; ŚPBJI WL-M 2014, s. 19; PEDŚ WL-M 2015, s. 17; JCOMO WL-M 2016, s. 13; zwr. 2.

⁸⁸ WSKM WL-M 2013, s. 19; ŚPBJI WL-M 2014, s. 19; PEDŚ WL-M 2015, s. 17; JCOMO WL-M 2016, s. 13; zwr. 3.

⁸⁹ Tamże.

⁹⁰ *Bądź pozdrowiona Matko Boża Świętolipska*, t.: a.n, m.: P. Pałka, w: WSKM WL-M 2013, s. 18; ŚPBJI WL-M 2014, s. 18; PEDŚ WL-M 2015, s. 16; JCOMO WL-M 2016, ref., s. 12.

⁹¹ *Wierze że Bóg jest (Monumenta Rychwała)*, zwr. 6, JCOMO WL-M 2016, s. 46-47.

Rychwałda, której autorem jest XVIII-wieczny burmistrz Żywca Andrzej Komoniecki. Barokowa kronika *Monumenta albo zebranie starożytnych dzieł, ozdób, pobożności i łask Boskich przez obraz cudowny Matki Bożej Panny Marijej w parochie kościoła rychwałskiego*⁹² datowana jest na 1728 r. Zawiera wypisy historyczne dotyczące parafii w Rychwałdzie i tamtejszego obrazu Matki Bożej. Komoniecki odnotował w kronice pierwsze cuda, które dokonały się za wstawiennictwem Matki Bożej. Można też poznać troski, z którymi przybywali wierni do sanktuarium. Szukali pocieszenia po śmierci bliskich i w przypadkach chorób. Kronika stanowi źródło poznania mentalności i religijności w czasach baroku, formy ludowej religijności w zachodniej Małopolsce. Możemy dokładnie prześledzić powstanie i rozwój kultu maryjnego w Rychwałdzie, czego wyrazem jest zaczerpnięta z tychże źródeł kolejna pieśń zaproponowana przez prowadzących warsztaty *Matko Najświętsza (Rychwałdzka)*. I chociaż jak sugeruje zapis w śpiewniku tytuł „Matko Rychwałdzka” zamieniono na „Matko Najświętsza”, to jednak w słowach odnajdujemy myśl zawierzenia: „wstawiaj się za nami. Twojej opiece dziś się powierzamy, / ochraniaj nas, umacniaj nas, / wspieraj nas”⁹³.

Jednym z ważnych elementów przeżywania warsztatów były wyjazdy uczestników do pobliskich parafii, kościołów czy sanktuariów, tak aby posługiwać w czasie Eucharystii zgromadzonym wiernym, by ukazywać owoce pracy. Jednym z ważnych sanktuariów odwiedzanych przez uczestników warsztatów była bazylika św. Jerzego w Kętrzynie ustanowiona sanktuarium Matki Bożej Miłosierdzia. Z inspiracji tego miejsca i rozwijającego się kultu Bożego Miłosierdzia, jak również obecności na ziemiach Warmii i Mazur kultu Matki Bożej Ostrobramskiej opracowana została pieśń *Miłosierna Matko Boża*⁹⁴. Treść

⁹² Zob. *Ukazał się reprint barokowej kroniki "Rychwałda Monumenta"*, w: <https://dzieje.pl/dziedzictwo-kulturowe/ukazal-sie-reprint-barokowej-kroniki-rychwalda-monumenta> [dostęp 11.01.2022].

⁹³ *Matko Najświętsza (Rychwałdzka)*, w: 1Tes WL-M 2017, s. 26.

⁹⁴ PMBM WL-M 2012, nr 7; WSKM WL-M 2013, s. 22; PLZ WL-M 2014; ŚPBJI WL-M 2014, s. 28; TpK WL-M 2019, s. 19.

tej pieśni wskazuje potrzebę człowieka, który jest pielgrzymem na „tej biednej ziemi”⁹⁵, i wzywa wstawiennictwa miłosiernej Matki „niech nam Syn Twój jedyny grzechów nie policzy”⁹⁶.

Każda przestrzeń liturgii służy spotkaniu człowieka z Bogiem, jednak szczególnymi miejscami kultu pozostają liczne sanktuaria, również te wybrane do spotkań warsztatowych. Te wyjątkowe i uświęcone budowle ułatwiały przeżywanie liturgii jako doświadczenia zbawczego. Umożliwiały odkrycie głębi misterium wiary, które nie mogły być sprowadzane tylko do spraw estetycznych czy wychowawczych. W osobistym i wspólnotowym doświadczeniu uczestników warsztatów, pozostało trwałe przeświadczenie, że śpiew jest wyrazem kultu ustanowionego przez samego Boga⁹⁷.

Dzięki inspiracjom wyrastających z głębokiej czci i miłości do Matki Bożej starano się realizować główny cel warsztatów, by kształtować ich uczestników jako osoby świadomie i aktywnie uczestniczące i przeżywające celebracje liturgiczną, wszach grono warsztatowe tworzyły osoby świeckie, jak również duchowne, kandydaci do kapłaństwa i życia zakonnego. Jednym z ważnych wymiarów kształtujących postawę muzyka kościelnego był pozytywny charakter śpiewów w nowej formie, jako kontynuacja dawnych kompozycji ze współczesnym językiem, oraz uwspółcześioną aranżacją, co miało wpływ na kształt liturgii w sanktuariach. Starano się, aby każda celebracja liturgiczna z udziałem zespołu śpiewaków odznaczała się głębokim poczuciem sacrum. Animacja muzyczna miała ożywiać wewnętrzne postawy sprawujących i uczestniczących w Eucharystii oraz podtrzymywać w nich świadomość, że znajdują się w obliczu transcendentnego Boga⁹⁸. Warsztaty Liturgiczno - Muzyczne w maryjnych sanktuariach upowszechniają też zrozumienie, że służebna rola muzyki podczas tajemnicy Mszy świętej pozostaje swoistym

⁹⁵ PMBM WL-M 2012, nr 7, zwr. 2; WSKM WL-M 2013, s. 22; PLZ WL-M 2014, ŚPBJI WL-M 2014, s. 28; TpK WL-M 2019, s. 19.

⁹⁶ PMBM WL-M 2012, nr 7, zwr. 3; WSKM WL-M 2013, s. 22; PLZ WL-M 2014, ŚPBJI WL-M 2014, s. 28; TpK WL-M 2019, s. 19.

⁹⁷ DPLiL 2.

⁹⁸ DPLiL 3.

zadaniem i procesem. Warto go kontynuować wzorując się na sztandarowych utworach i poznanych pieśniach.

1.2. Rozwój chrystotypicznej mariologii odzwierciedlony w pieśniach nabożnych

Chrystotypiczna mariologia, charakterystyczna dla przedsoborowej pobożności wychwala cnoty i przywileje NMP w relacji do Chrystusa. Chcąc przeanalizować teksty pieśni maryjnych, w których został odzwierciedlony obraz Maryi i Chrystusa, w pierw należy wyjaśnić pojęcie pieśni nabożnej. Termin ten pojawił się w twórczości Franciszka Karpińskiego, w trudnych polskich czasach końca XVIII wieku, kiedy w dziedzinie kultury religijnej podkreślano zły stan repertuaru śpiewów kościelnych. Zrodziło się pilne zapotrzebowanie na wartościowe utwory, które by kształtowały wiarę i utwierdzały chrześcijańską moralność świeckich katolików⁹⁹. Wielokrotnie były to pieśni powstałe w wyniku tłumaczeń liturgicznych tekstów łacińskich lub teksty wzorowane lub nawiązujące do hymnów, sekwencji lub psalmów z bogatą teologią ocenzurowaną przez kompetentną władzę kościelną. Melodie pisano najczęściej w tonacjach modalnych czerpiąc motywy zarówno z chorału gregoriańskiego, jak i z muzyki ludowej, a nawet dawnej tanecznej i dworskiej, które też przechowywano w tradycji ustnej. Wyselekcjonowane pieśni drukowano w różnych zbiorach czasem także z modlitwami z przeznaczeniem do użytku kościelnego i domowego. Dobrym przykładem takich modlitewników są omówione już *Zbiory pieśni nabożnych* wydawane na Warmii w latach 1856-1922.

NMP została powołana i przeznaczona przez Boga do spełnienia szczególnej roli w dziele zbawienia. Jako Matka Syna Bożego i pokorna Służebnica Pańska wierzy, modli się, cierpi i wstawia się do Boga. W tajemnicy Wcielenia Słowa Bożego uczestniczyła w sposób wolny, aktywny i rozumny¹⁰⁰. W pieśniach nabożnych śpiewa się o udziale Matki Bożej w ekonomii zbawczej

⁹⁹ A. Reginek, *Pieśni nabożne Franciszka Karpińskiego: „Pieśń poranna” i „Pieśń wieczorna” – świadectwo ponadczasowej żywotności. Muzyka religijna - między epokami i kulturami*, pod red. K. Turek, B. Mika, t. 2, Katowice 2009, s. 55-56.

¹⁰⁰ S. C. Napiórkowski, *Matka naszego Pana*, Tarnów 1992, s. 145.

wskazując na podobieństwa jakie zachodzą między dziełem Matki i Syna. Teksty powstałe w pobożności chrystotypicznej w entuzjastycznych ujęciach eksponują samą osobę NMP, a czasem wspominając Chrystusa na dalszym planie. To ujęcie ma szczególny rodzaj pobożności określanej mianem pobożności do Maryi. Stąd można spotkać pieśni wprost skierowane do Matki Bożej, a w innych utworach jest wzywana, zanoszone są do niej prośby poprzedzone wychwalaniem Jej godności, tytułów i przywilejów¹⁰¹. W wielu pieśniach ku czci Matki Bożej przekazywane są główne dogmaty maryjne ogłaszane w historii Kościoła. Pierwszym i głównym jest Boże Macierzyństwo wybranej Córki Izraela, której to prawda wyrażana jest najczęściej w pieśniach okresu Narodzenia Pańskiego¹⁰².

Przekrój tradycji pieśniowej w liturgii i zwyczajach ludowych, skąd wywodzą się pieśni maryjne sięga XIII wieku, czego najlepszym przykładem jest najstarsza w Polsce pieśń ku czci Matki Bożej *Bogurodzica*, którą znano także na Warmii, ze względu na to, że była ułożona przez św. Wojciecha i śpiewana w Gnieźnie¹⁰³. Godzi się przypomnieć, iż jedną z charakterystycznych cech katolicyzmu jest nabożeństwo do Najświętszej Maryi Panny, a mieszkańcy dawnych Prus nie różnili się w tym od innych wyznawców w manifestowaniu swej wiary i okazywaniu religijnych uczuć pieśniami, także oddającymi cześć Matce Pana¹⁰⁴. Należy podkreślić, że w omawianym okresie historii na Warmii funkcjonowało już wiele śpiewników rodzimych, w których śpiewy do Matki

¹⁰¹ Zob. S. C. Napiórkowski, *Z Maryją urzeczywistniamy Kościół*, MnP, s. 206.

¹⁰² Por. S. Ropiak, *Maryja w hymnach okresu Bożego Narodzenia*, „Salvatoris Mater” 4(2002) nr 4, s. 81-98.

¹⁰³ Zob. Śpiewano 11 zwrotkowa wersję *Boga Rodzica Dziewica* przedrukowaną z toruńskiego śpiewnika i zaopatrzone w komentarz wyjaśniający znaczenie 15 archaicznych słów, w: *Zbiór pieśni nabożnych dla wygody pobożnych katolików, za pozwoleniem Zwierzchności Duchownej. Wydanie drugie, poprawione i pomnożone*, Sztum 1866, s. 261; *Zbiór pieśni nabożnych dla wygody pobożnych katolików, ułożony za rozkazem najprzewielebniejszego Ks. Biskupa Warmińskiego, Wydanie trzecie, poprawione i pomnożone*, Brunsberga 1885, s. 171.

¹⁰⁴ Por. I. Krause, *Pieśni maryjne w diecezji warmińskiej w XIX w. (W aspekcie muzykologicznym)*, „Studia Warmińskie” 14 (1977), s. 388.

Bożej i różne okolicznościowe pieśni wyrażały codzienne życie ludzi wierzących¹⁰⁵.

Podejmując analizę repertuaru we wszystkich edycjach Warsztatów organizowanych na Warmii po 2004 roku można stwierdzić stałą obecność utworów poświęconych Matce Bożej. Stanowi to jednocześnie świadectwo mocnego przywiązania do maryjnych sanktuariów warmińskich, w których odbywały się zgrupowania formacyjne muzyków.

Do najczęściej wykonywanej w czasie warsztatów, chrystotypicznej pieśni, zalicza się *Pieśń uwielbienia Matki Boskiej Gietrzwałdzkiej*, która znajduje się w 11 spisach śpiewników¹⁰⁶. Tę pieśń prawdopodobnie wykonywano w czasie wszystkich edycji, jednak nie w każdym śpiewniku znalazł się tego pisemny ślad, jak np. w czasie pierwszych warsztatów, kiedy uczestnicy uczyli się tego utworu z kartek poza śpiewnikiem¹⁰⁷. Dobrze jest również zwrócić uwagę na pięciokrotną obecność w śpiewnikach warsztatowych pieśni *Milosierna Matko Boża*¹⁰⁸ oraz czterokrotną *O Maryjo prowadź nas*¹⁰⁹.

W 2006 roku w Gietrzwałdzie odbyły się warsztaty poświęcone życiu Najświętszej Maryi Panny. Spotkanie odbyło się w dniach 6-13 lipca. W tym wypadku repertuar może być rozczarowujący, ponieważ z 27 pozycji utworów przeznaczonych do przećwiczenia w czasie spotkań warsztatowych, było tylko 11 pieśni maryjnych. Prawdopodobnie było to związane z wakacyjnym charakterem tego roboczo-modlitewnego spotkania. Również termin tych warsztatów odbywał się w bezpośredniej bliskości minionej pielgrzymki papieskiej oraz ogólnopolskiego spotkania młodych z papieżem Benedyktem XVI na krakowskich

¹⁰⁵ S. Ropiak, *Pieśni o świętych oraz rozmaite i przygodne w polskich warmińskich śpiewnikach drukowanych w latach 1858-1924*, „Studia Warmińskie” 37(2000) 2, s. 347.

¹⁰⁶ *Panno Maryjo bądź uwielbiona*, w: OZ WL-M 2005, nr 20, s. 22-23; OW WL-M 2006, nr 41; NMP WL-M 2006, nr 19; DinM WL-M 2008, nr 38; SCJ WL-M 2008, nr 22; PU WL-M 2010, nr 22; UDOCC WL-M 2010, nr 17; PoA WL-M 2011, nr 27; PMBM WL-M 2012, nr 24; WSPB WL-M 2013, nr 12; TpK WL-M 2019, s. 28-29.

¹⁰⁷ Osobista informacja autora, uczestnika tychże warsztatów.

¹⁰⁸ *Milosierna Matko Boża*, w: PMBM WL-M 2012, nr 7; WSKM WL-M 2013, s. 22; PLZ WL-M 2014; ŚPBJI WL-M 2014, s. 28; TpK WL-M 2019, s. 19.

¹⁰⁹ *O Maryjo prowadź nas*, w: NMP WL-M 2006, nr 17; VCS WL-M 2007, nr 51; PMBM WL-M 2012, nr 8; OAZA WL-M 2021, s. 12.

bloniach w dniu 27 maja 2006 roku. Świadczy o tym obecność w warsztatowym śpiewniku utworów *Miłość* oraz *Nie lękajcie się* czyli *Hymnu ogólnopolskiego spotkania młodych z papieżem Benedyktem XVI*¹¹⁰. Wzrastającą świadomość liturgiczną uczestników tych wakacyjnych warsztatów potwierdza wykonywanie części stałych mszy według melodii ks. Ireneusza Pawlaka w opracowaniu Henryka Jana Batora¹¹¹.

Wyłania się też ważny wniosek dotyczący twórczości wielu artystów prowadzących warsztaty, jak również organizatorów oraz uczestników warsztatów, którzy przez wszystkie lata kształtowali swoje postawy w drodze przez Maryję do Jezusa (*per Mariam ad Iesum*). W rozważaniu przed modlitwą „Anioł Pański” św. Jan Paweł II zachęcał do kontemplowania oblicza Maryi, bowiem Matka bardziej od wszelkiego innego stworzenia upodabnia się do Syna, Jezusa. Odwołując się do słów św. Bernarda zaczerpniętego z dialogu z Dantem z Boskiej komedii, papież Polak zachęcał wiernych zgromadzonych na placu św. Piotra w Rzymie, aby nie zatrzymywali spojrzenia na Niepokalanej, lecz sięgali dalej, zgłębiając, na ile to możliwe, tajemnicę Jej poczęcia, a więc tajemnicę w Trójcy Świętej Jedyne Boga¹¹².

Pieśni na Boże Narodzenie ukazują teologiczny obraz Maryi jako Bogarodzicy. Jej obraz nie jest ściśle dogmatyczny, co raczej opisowy, czerpiący swe odniesienie do fragmentów Ewangelii przedstawiających narodziny Jezusa Chrystusa¹¹³. Zakorzeniony w dogmacie Bożego Macierzyństwa oraz Jej Niepokalanego Dziewictwa obraz Maryi przedstawia wyraźnie rozwój chrystotypiczny mariologii ze względu na życie i dzieło Jezusa Chrystusa, w którego drogę wpisane jest ściśle życie Jego Matki, Maryi.

W repertuarze warsztatowym odnajdujemy pieśni związane z czcią oddawaną Matce Bożej, w której wychwalane jest Jej ściśle zjednoczenie z Synem. Akcentowanie szczególnej roli Najświętszej Maryi Panny w dziele Chrystusa,

¹¹⁰ NMP WL-M 2006, nr 7, 15.

¹¹¹ NMP WL-M 2006, nr 9-2.

¹¹² Jan Paweł II, *Przez Maryję do Jezusa: rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”*, (Rzym, 08.12.2001), „Salvatoris Mater” 4 (2002) 2, s. 346.

¹¹³ S. Ropiak, *Obraz Maryi w pieśniach na Boże Narodzenie...*, jw., s. 193 - 194.

skłania Jej czcicieli do naśladowaniu Jej życia i cnót. Wyraża się także w wzywaniu orędownictwa Matki Boskiej i Wniebowziętej Królowej w doczesnych sprawach wiernych na drogach codziennych spraw i życia wiary. W pieśniach dawnych dowiadujemy się o Jej obecności w chwilach ostatecznych każdego człowieka. Konsekwencją chrystotypicznej pobożności są teksty pieśni, w których wyraźnie oddaje się cześć i uwielbienie.

Oddając cześć Maryi pięknym stają się odniesienia do piękna stworzenia, jakim wychwala się osobę Matki Bożej. „Panno Maryja bądź uwielbiona, / od swych czcicieli bądź wysławiona. / jak godna Boska Matka Dziewica, / którą niebieska światłość oświeca”¹¹⁴. „Niechże Ci za to cześć, uwielbienie, (...) boś jest jak czyste niebo pogodna, (...) wszyscy ptaszki wiejtrzni i leśni, / dajcie mi swoje zachwytnie pieśni, (...) wy wszystkie kwiatki łąk, pól i borów, / dajcie mi swoich barw i kolorów, (...) ziemio wydaj z swej ogromnej bryły / bogactwa co się w tobie ukryły, / diamenty, złoto, drogie kamienie / bym złożył Marii na Jej uczczenie”¹¹⁵.

W śpiewach skierowanych wprost do Matki Bożej zamieszczono wiele uczuciowych zwrotów i wyznań zapewniających o miłości do Niej. Przykład tego znajdujemy w śpiewniku z propozycją: *Chwalcie łąki umajone*. Odniesienia do piękna rozwijającej się wiosny, przyrody, całego stworzenia, w czasie której wyśpiewuje się pochwałę Maryi w tradycji nabożeństw majowych, szczególnie utkwionych w polskiej pobożności takie jak: „Chwalcie łąki umajone, / góry doliny zielone, / cieniste gaiki, / źródła i kręte strumyki, (...) co igra z morza falami, / w powietrzu buja skrzydłami, (...) wdzięcznym strumyki mruzeniem, / ptaszęta słodkim kwileniem”¹¹⁶ odnoszą się do najpiękniejszej ze stworzonych, co sugerują następujące po nich słowa: „chwalcie z nami Panią świata, (...) i co czuje

¹¹⁴ *Panno Maryja, bądź uwielbiona (Pieśń uwielbienia Matki Bożej Gietrzwałdzkiej)*, w: OZ WL-M 2005, nr 20, zwr. 1; s. 22-23; OW WL-M 2006, nr 41; NMP WL-M 2006, nr 19; DinM WL-M 2008, nr 38; SCJ WL-M 2008, nr 22; PU WL-M 2010, nr 22; UDOCC WL-M 2010, nr 17; PoA WL-M 2011, nr 27; PMBM WL-M 2012, nr 24; WSPB WL-M 2013, nr 12; TpK WL-M 2019, s. 28-29.

¹¹⁵ *Panno Maryja, bądź uwielbiona...*, jw., zwr. 1-4.

¹¹⁶ *Chwalcie łąki umajone*, w: VCS WL-M 2007, nr 34, zwr. 1-2, 3; DinM WL-M 2008, nr 28; por. Siedl. 2015, s. 469.

i co żyje, niech z nami chwali Maryję¹¹⁷. W podobnym tonie wybrzmiewa treść utworu, gdzie autor prosi: „Dozwól mi chwalić Cię, Panno Przenajświętsza / i daj mi moc przeciw wrogom Twym¹¹⁸”.

Oprócz okazywania zachwyty i wdzięczności Matce Bożej zanoszone są do Niej prośby o pomoc w przeróżnych potrzebach. To świadectwo wiernych w oddaniu czci Maryi, ofiarowaniu Jej największych skarbów obecne w hymnie do Matki Bożej Gietrzwałdzkiej stanowi głębokie przekonanie o duchowym macierzyństwie Maryi, przez które dzieli się z Bogiem¹¹⁹.

Niezwykłą chwałę Maryi sławiąca pieśń *Witaj Święta i Poczęta Niepokalanie* jest ciekawą ilustracją opisującą piękno Matki Bożej w historię początku Jej życia wpisanego w dzieje zbawcze. Pochwała Maryi z Jej cudownością i niewinnością, odnosi się do pierwszego momentu Jej zaistnienia: „W pierwszym, Panno momencie święte Twoje Poczęcie, / jaśniejące jako słońca, Niepokalana¹²⁰. W kolejnych zwrotkach utwór przechodzi przez poszczególne etapy życia Maryi, aż do narodzenia Chrystusa: „sam Bóg święty z Ciebie wzięty dla tej przyczyny, / żeś się stała i została zawsze bez winy, (...) dla Twej wielkiej godności dał Ci Bóg w swej hojności, / żeś się poczęła zaraz Święta, (...) wszyscy Ci się dziwiają, Twą niewinność szanują, / żeś tak święta, z Anny wzięta¹²¹. W tym wyznaniu obecna wyróżnia się wiara w wolność Maryi od grzechu pierworodnego, od którego została zachowana ze względu na „przed wiekami przejrzana i za Matkę wybrana, / Jezusowi Chrystusowi¹²²”.

Ważną rolę Maryi dostrzec należy w Jej obecności w modlitwie wspólnoty eklezjalnej, szczególnie w liturgii. Anamnetyczny charakter wzywania Najświętszej Maryi Panny sprawia, że Kościół doświadcza Jej obecności i

¹¹⁷ *Chwalcie łąki umajone*, w: VCS WL-M 2007, nr 34, zwr. 2, 4; DinM WL-M 2008, nr 28; por. Siedl. 2015, s. 469.

¹¹⁸ *Dozwól mi chwalić Cię*, w: PW WL-M 2022, s. 13.

¹¹⁹ D. Mastalska, *Świętych obcowanie a macierzyństwo duchowe Maryi*, „Salvatoris Mater”, 13 (2011), nr 3 - 4, s. 93.

¹²⁰ *Witaj Święta i Poczęta Niepokalanie*, w: NMP WL-M 2006, nr 25, zwr. 2; PMBJ WL-M 2012, nr 38; por. Siedl. 2015, s. 574.

¹²¹ Tamże, zwr. 2-6.

¹²² Tamże, zwr. 3.

wstawiennictwa¹²³, czego świadectwem są wezwania Jej obecności w ludzkich potrzebach, wyrażających się następujących przykładach: „litość miej nade mną, bądź w przygodzie ze mną, (...) wybaw mnie grzesznego, z mocy ducha złego, (...) dodawaj pomocy ze dnia i w nocy, (...) nie spuszczaaj na wieki z świętej Twej opieki”¹²⁴, „uprosz sercom zmartwychwstanie, / w ojców wierze daj wytrwanie, (...) miej w opiece naród cały”¹²⁵, „niech brak żywności nas nie zabija, / broń nas od głodu, (...) oddal śmiertelność, co lud zabija, / broń nas od moru, (...) spraw niechaj pożar dom nasz omija, / broń nas od ognia, (...) niech duch niezgody nas nie rozbija, / broń nas od wojny”¹²⁶.

Szczególnie ważnym elementem modlitw jest pojawiające się w pieśniach litanijne wezwanie „módl się za nami: współcierpiąca, nadzieje w nas rodząca, módl się za nami”¹²⁷, „módl się za nami, / Zdrowaś Maryja”¹²⁸, „Maryja, / módl się za nami”¹²⁹, „Gwiazdo zaranna – módl się za nami”¹³⁰, „Matko Gietrzwałdzka – módl się za nami”¹³¹ czy „módl się do Niego za nami”¹³² oraz w formie błagalnej „przyczyn się na nami: Miłosierna Matko Boża, / przyczyn się za nami”¹³³ czy w

¹²³ S. Ropiak, *Obecność Maryi w modlitwie Kościoła*, „Salvatoris Mater” 9 (2007), nr 3-4, s. 97.

¹²⁴ *Najświętsza Panno*, w: NMP WL-M 2006, nr 13, zwr. 2, 4, 5.

¹²⁵ *Z dawna Polski Tyś Królową*, w: PMBJ WL-M 2012, nr 19, zwr. 2-3; ŚPBJI WL-M 2014, s. 45; PEDŚ WL-M 2015, s. 41; CztMk WL-M 2019, s. 50; PW WL-M 2022, s. 49; por. Siedl. 2015, s. 576.

¹²⁶ *Zdrowaś Maryjo*, w: PW WL-M 2022, s. 50, zwr. 3-6; por. Siedl. 2015, s. 582.

¹²⁷ *O, Maryjo jaśniejąca (Matka jaśniejąca)*, w: ADW WL-M 2004, nr 29, s. 35; NMP WL-M 2006, nr 6.

¹²⁸ *Zdrowaś Maryjo*, w: PW WL-M 2022, s. 50, zwr. 1-7; por. Siedl. 2015, s. 582.

¹²⁹ *O Matko miłociwa*, w: ADW WL-M 2004, nr 22, s. 30, zwr. 1-4; VCS WL-M 2007, nr 50; por. Siedl. 2015, s. 534.

¹³⁰ *O jakże piękna jesteś Matko (Virgo Maria)*, w: DkUM WL-M 2018, s. 45 ref.; TpK WL-M 2019, s. 38.

¹³¹ *Panno Maryja bądź uwielbiona (Pieśń uwielbienia Matki Bożej Gietrzwałdzkiej)*, w: OZ WL-M 2005, nr 20, s. 22-23, ref.; OW WL-M 2006, nr 41, NMP WL-M 2006, nr 19, DinM WL-M 2008, nr 38, SCJ WL-M 2008, nr 22, PU WL-M 2010, nr 22, UDOCC WL-M 2010, nr 17, PoA WL-M 2011, nr 27, PMBM WL-M 2012, nr 24, WSPB WL-M 2013, nr 12, TpK WL-M 2019, s. 28-29.

¹³² *Wesel się Królowo miła*, w: OW WL-M 2006, nr 27, zwr. 1; CztMk WL-M 2019, s. 47; por. Siedl. 2015, s. 284.

¹³³ *Miłosierna Matko Boża*, w: PMBM WL-M 2012, nr 7, ref.; WSKM WL-M 2013, s. 22; PLZ WL-M 2014; ŚPBJI WL-M 2014, s. 28; TpK WL-M 2019, s. 19.

słowach chroń nas: „O Pani ufność nasza, / w modlitwy Twej obronie, / chroń nas”¹³⁴.

Na OWL-M w podobnym tonie wybrzmiewają słowa pieśni *Witaj Królowo, Matko litości*. Ukazują potęgę wstawiennictwa Matko Kościoła oraz wyrażają głęboką wiarę i nadzieję ludzi stojących u kresu życia: „Matko nas ludzi, (...) do Ciebie Matko z płaczem wzdychamy, / niech nas wspomaga Twoja przyczyna, (...) O, Pośredniczko, rzuć Twe wejrzenia, / łaskawie na nas , przyjmij westchnienia, (...) zebrzemy Mastko Twojej dziś pomocy, / gdyż brzemię nieszczęść okropnie nas tłoczy; / choć sroga chłosta, w tem nasza wina, / nie wzgardzaj nami, (...) biedne sieroty do Ciebie wołamy, / litości Twojej pokornie wołamy, / niech Twa potężna Matko przyczyna, / łaski nam zjedna, (...) zlituj się, zlituj, Matko ukochana, / błagamy Ciebie, Pani ubóstwiana, / wejrzyj na grzesznych, Matko jedyna”¹³⁵ „O Jezu, niech po śmierci Ciebie oglądamy, / O Maryja, uproś nam czego pożądamy”¹³⁶, słowa te pozostają w nadziei życia wiecznego wszystkim modlących się przez przyczynę Matki Zbawiciela.

Pobożność ludowa, a w niej powstałe i wciąż powstające na nowo pieśni nabożne przedstawiają od początku były ważnym nośnikiem wiary ludu Bożego w wyjątkową obecność Maryi w drodze do zbawienia, ze względu na szczególny charakter Jej wybrania przez Boga na Matkę Jego Syna, Jej odpowiedź wiary, Jej bliskość z Synem aż po Krzyż, a przez to świadectwo Jej wiernego życia oddanego bez reszty Synowi i we względu na Jej Syna¹³⁷. Wyraźnym wskazaniem jest matczyne prowadzenie wiernych do Jej Syna: „O Maryjo prowadź nas, / do źródła miłosierdzia, / Jezusa”¹³⁸.

Chrześcijanie posiadają wielkie zaufanie do Maryi, Matki Jezusa. To skłania ich do przyzywania Jej w codziennych sprawach i powierzania Jej różnych potrzeb. Historie o cudach za przyczyną Najświętszej Maryi Panny, które

¹³⁴ *O Pani ufność nasza*, w: ADW WL-M 2004, nr 24, s. 31, ref.; por. NTr1, s. 278.

¹³⁵ *Witaj Królowo, Matko litości*, w: PLZ WL-M 2014, nr 17, zwr. 1-6; por. *Obrzędy pogrzebu...*, s. 112-113; por. Siedl. 2015, s. 1307.

¹³⁶ *Witaj Królowo nieba*, w: PLZ WL-M 2014, nr 18, zwr. 6; por. Siedl. 2015, s. 911.

¹³⁷ Por. DPLiL 183.

¹³⁸ *O Maryjo prowadź nas*, w: NMP WL-M 2006, nr 17, ref.; VCS WL-M 2007, nr 51; PMBM WL-M 2012, nr 8; OAZA WL-M 2021, s. 12.

odnajdujemy w różnych świadectwach i opowiadaniach podkreśla Jej uprzywilejowane pośrednictwo, jako Matki Boskiego Pośrednika. Wierzący mają pewność płynącą z wiary, że macierzyńskie serce Maryi nigdy nie pozostaje obojętne na ludzką nędzę. Dowodem na to są liczne tytuły przyznawane Maryi, modlitwy i pieśni przepełnione miłością do ukochanej Matki oraz ruch pielgrzymkowy do sanktuariów maryjnych. Są one wyrazem modlitwy pełnej czci ku Matce Bożej oraz żywej wiary w Jej pomoc i opiekę¹³⁹. Dlatego w pieśniach ku Jej czci odnajdujemy najczulsze wezwania kierowane w stronę Matki Bożej jak np. „Od jutrzeńki Ty jesteś piękniejsza, / piękna Tyś jest jak słońce, (...) o Dziewico najgodniejsza zachwyty i chwały”¹⁴⁰.

Podsumowując należy podkreślić, iż różne formy modlitw maryjnych wyrażających się w tekstach liturgicznych oraz w pobożności ludowej, ukazują, że Kościół zawsze przywiązywał wielką wagę do kultu Najświętszej Maryi Panny. Oznacza to, że modlitwa do Maryi jest nierozłącznie związana z wiarą w Chrystusa¹⁴¹. Analiza tekstów pieśni wykazała szczególną więź Maryi z Jej Synem, co jest zgodne z nauką Kościoła. Teksty ułożone do śpiewu, zgodnie z zasadami chrystotypiczności, pozwalają ludziom wierzącym oddawać cześć Matce Bożej. W formacji osób zaangażowanych w kształt posługi muzyczno - wokalnejszej dostrzegamy maryjną drogę. Także współcześnie w sanktuariach maryjnych pielęgnowana jest twórczość chrystokształna, którą katolicy wychwalają NMP i wzywają Jej opieki. W tekstach i melodiach wyrażających miłość i uwielbienie do Rodzicielki Bożego Syna ożywiane jest nabożeństwo zachęcające do wysławiania Jej świętości i podziwiania Jej chwały w niebie. Także we współczesnych kompozycjach wykonywanych na OWL-M są teksty oddające cześć Matce Bożej i Jej Synowi, na którego wskazuje w swoich świętych wizerunkach.

¹³⁹ Por. S. Ropiak, *Obecność Maryi w modlitwie Kościoła*, jw., s. 106.

¹⁴⁰ *Od jutrzeńki Ty jesteś najpiękniejsza*, w: TpK WL-M 2019, s. 20-23, zwr. 1-4.

¹⁴¹ Por. S. Ropiak, *Obecność Maryi w modlitwie Kościoła*, jw., s. 109.

1.3. Eklezjotypiczne elementy kultu maryjnego w pieśniach posoborowych

Połowa XX wieku jest okresem bardzo twórczym dla rozwoju mariologii. Dotąd uważana za zamkniętą w sobie i spekulatywną dziedziną teologii, od powrotu do źródeł, a więc Pisma Świętego, Tradycji i Liturgii staje się wiążąca z całą teologią, rozważaną w perspektywie jednego zbawczego planu odkupienia.

Maryjny wzór życia duchowego nie może być jedynie przedmiotem podziwu i zachwytu ze względu na duchowe piękno. Papież Paweł VI wykładając w adhortacji apostoelskiej *Marialis cultus* zasady sprawowania kultu Matki Bożej, oprócz należytej Jej czci, płomiennej miłości, ufego błagania w modlitwie, służby miłości, zdumienia i podziwu, połączonego ze wzruszeniem, a także innych aktów, podkreśla konieczność czynnego naśladowania Jej postaw¹⁴².

Eklezjotypiczny kierunek mariologii, który wyznaczył Sobór w *Lumen Gentium* sprawił, że również w nowych kompozycjach, także na OWL-M coraz częściej Najświętsza Maryja Panna czczona jest jako Błogosławiona Dziewica w odniesieniu do Kościoła. Czynny udział Maryi w dziele zbawienia ma charakter dialogiczny. Z jednej strony zakłada Bożą inicjatywę odkupienia i uświęcenia, a z drugiej strony podkreśla konieczność ludzkiej odpowiedzi płynącej z wiary. W śpiewie eklezjalny typ mariologii traktuje historię odkupienia w kategorii przymierza pomiędzy Bogiem i ludźmi. W czci okazywanej Matce Bożej akcentowana jest Jej wiara i odpowiedź „fiat”, dzięki czemu nastąpił decydujący moment w dziejach świata, jakim było Wcielenie Odkupiciela człowieka. Maryja poprzez swój udział w przymierzu otworzyła się na Boga, odpowiedziała gotowością i pełnym ofiarowaniem całego swojego życia. W tej postawie Maryja jest typem i reprezentantką Kościoła¹⁴³.

Ważnym motywem w kościelnokształtnym nurcie pieśni jest wydarzenie z Kalwarii, kiedy to konający Chrystus Pan powierzył Najświętszej Matce swego ucznia, a jemu Bogurodnicę. Najświętsza Maryja Panna pod Krzyżem przyjęła testament swego Syna i stała się Matką wszystkich wierzących. Z przebitego boku

¹⁴² Por. MC 22.

¹⁴³ S. C. Napiórkowski, *Matka naszego...*, s. 146.

Jezusa narodził się bowiem Kościół¹⁴⁴. W słowach „Oto syn Twój”, Jezus objawił nową więź między Jego uczniami a Matką Bożą. Od tego momentu bycie w łączności z Maryją, oznacza zajmowanie miejsca Jezusa, zobowiązuje do uczenie się „bycia” przybranym synem Maryi, Matki wielu uczniów. W pobożności maryjnej to właśnie staje się powołaniem, że chcemy być dziećmi Maryi i faktycznie wchodzimy w powołanie ucznia, idącego za Mistrzem, naśladowującego Go i żyjącego według Jego Ewangelii¹⁴⁵. W tym kontekście łatwiej nam pojąć zachętę św. Jana Pawła II, wyrażoną w liście wydanym na początku nowego tysiąclecia: „kształtujemy w duszy naszej rysy Oblicza Chrystusowego, bo nie ma ucznia ponad Mistrza”¹⁴⁶.

W niektórych pieśniach ukryta jest podwójna rola Najświętszej Maryi Panny: jako Matki Chrystusa i równocześnie jako Matki Kościoła, w której to katolicy znajdują swój pierwowzór relacji do Jedyne Odkupiciela. Wyśpiwywanie maryjnej postawy wiary z ukierunkowaniem na tajemnicę Kościoła daje możliwość kształtowania teologicznie pogłębionej postawy wobec Najświętszej Maryi Panny. Błogosławiona Dziewica, z racji daru i roli Boskiego Macierzyństwa, jednoczy się z Synem Odkupicielem, a z racji swoich szczególnych łask i przywilejów jako Niepokalana związana jest głęboko także z Kościołem. Wybrana Dziewica z Nazaretu zrodziła Syna, którego „Bóg ustanowił pierworodnym między braćmi” (Rz 8, 29), „to znaczy między wiernymi, w których zrodzeniu i wychowaniu współdziałała swą miłością macierzyńską”¹⁴⁷. Kościół jest Matką (*Ecclesia Mater*) i swój wzór odnajduje w Matce Kościoła (*Mater Ecclesiae*)¹⁴⁸.

¹⁴⁴ Por. KKK 766.

¹⁴⁵ Por. M. Pisarzak, *Powołanie ucznia pod inspiracją Matki*, Licheń-Sanktuarium, 5.05.2020, w: https://opoka.org.pl/biblioteka/M/MR/mpisarak_refleksja; [dostęp: 11.03.2023].

¹⁴⁶ Zob. Jan Paweł II, List Apostolski *Novo millennio ineunte* na zakończenie Wielkiego Jubileuszu Roku 2000, (Watykan, 6.01.2001), Listy Apostolskie Ojca Świętego Jana Pawła II, Kraków 2007, nr 16; Por. Mt 10, 24.

¹⁴⁷ KK 63.

¹⁴⁸ Por. S. Ropiak, *Obecność Maryi w modlitwie Kościoła*, jw., s. 98.

Akty oddania się Najświętszej Maryi Pannie, zwłaszcza posoborowe, wpisują się w modlitwy odnoszące się do relacji Maryja - Kościół. Wyrastają one z eklezjotypicznego modelu pobożności maryjnej¹⁴⁹. Modlitwa zawierzenia Maryi Kościoła jest jednocześnie wyrazem płodnej i oblubieńczej miłości Kościoła do Zbawiciela. Poprzez akt oddania się Dziewicy Maryi, Kościół staje się wyjątkowo płodny przez moc Ducha Świętego i przez wiarę¹⁵⁰. Modlitwa zawierzenia towarzyszyła ostatnim papieżom, św. Janowi Pawłowi II, Benedyktowi XVI czy obecnemu papieżowi Franciszkowi. Modlitwę zawierzenia Matce Bożej siebie i Kościoła praktykował bł. Stefan Kardynał Wyszyński¹⁵¹.

Najbardziej znaną modlitwą oddania się pod opiekę NMP, wykonywaną również w formie śpiewu na WL-M, jest antyfona: *Pod Twoją obronę*, gdzie słowa „uciekamy się Święta Boża Rodzicielko (...) Synowi swojemu nas polecaj”¹⁵², są świadectwem ufego powierzenia siebie i swoich spraw.

Analogicznie podobną postawę wobec Matki Bożej na OWL-M zauważamy w słowach innych pieśni: „pod Twój płaszcz weź całą ludzką rodzinę”¹⁵³, „do Ciebie się uciekamy”¹⁵⁴, „weź w opiekę naród cały”¹⁵⁵, „Matko Zbawiciela ratuj nas (...), nauczaj nas (...), uzdrawiaj nas (...), obroń nas (...), wspieraj nas (...), ostrzegaj nas (...), podnoś nas (...), osłaniaj nas”¹⁵⁶. Także wśród muzyków kościelnych wzrasta zrozumienie modlitwy zawierzenia, które

¹⁴⁹ Por. S. Ropiak, *Obecność Maryi w modlitwie Kościoła*, jw., s. 107.

¹⁵⁰ KKK 723.

¹⁵¹ Zob. S. Wyszyński, *Akt osobistego oddania się Matce Najświętszej dokonany w Stoczku 8 grudnia 1953 roku podczas przymusowego odosobnienia*, w: *Wszystko postawiłem na Maryję*, Paryż 1980, 74; *Jej zawierzył Kościół i Naród*, zebrał i oprac. ks. W. Moroz CSMA, Warszawa 1984, 121-123.

¹⁵² *Pod Twoją obronę*, w: PMBM WL-M 2012, nr 25; NMP WL-M 2006, nr 20; CztMk WL-M 2019, s. 38; JCOMO WL-M 2016, s. 36; por. NTr1pop, s. 306-307.

¹⁵³ *Do Ciebie Matko, coś swój wzniosła tron (O, Matko miłosierdzia)*, w: WL-M 2012, nr 11, zwr. 6,

¹⁵⁴ *O, Matko miłosierdzia (Pieśń do Matki Bożej Ostrobramskiej)*, w: PMBM WL-M 2012, nr 12, zwr. 1; *Gwiazdo śliczna wspaniała*; w: PMBJ WL-M 2012, nr 4; por. Siedl. 2015, s. 483.

¹⁵⁵ *Z dawna Polski Tyś Królową*, w: PMBJ WL-M 2012, nr 19, zwr. 3; ŚPBII WL-M 2014, s. 45; PEDŚ WL-M 2015, s. 41; CztMk WL-M 2019, s. 50; PW WL-M 2022, s. 49; por. Siedl. 2015, s. 576.

¹⁵⁶ *Matko Zbawiciela*, w: PoA WL-M 2011, nr 25; PMBJ WL-M 2012, nr 13.

można odnaleźć w prawie miłości. Polega to na wzajemnym oddaniu się osób, by w ten sposób żywy Kościół coraz bardziej jednoczył się z Maryją w całkowitym oddaniu się Bogu¹⁵⁷.

Modlitwa powierzenia się Najświętszej Maryi Pannie jako Matce Kościoła kształtuje katolików na wzór błogosławionej Dziewicy, która w szczególny sposób współpracowała z Bogiem dla odnowienia nadprzyrodzonego życia dusz ludzkich. Niepokalana w dziele Zbawiciela zaangażowała się przez wiarę i posłuszeństwo, oraz nadzieję i żarliwą miłość. Dzięki temu NMP stała się dla ludzi Matką w porządku łaski. Pieśni pełne ufności ku Niej potwierdzają prawdę o nieustannym Jej macierzyństwie w zbawczej ekonomii¹⁵⁸.

Kościół od samego początku swego istnienia żywi głębokie przekonanie, że Maryja z uwagi na swój przywilej Bożego Macierzyństwa „nie przestaje być «Gwiazdą przewodnią» (*Maris Stella*) dla wszystkich, którzy jeszcze pielgrzymują przez wiarę”¹⁵⁹. Do brania wzoru z wiary Matki Bożej wzywał św. Jan Paweł II, który wielokrotnie mówił o konieczności oddania się w „szkołę Maryi”. Pojęcie to po raz pierwszy w tekstach mariologicznych św. Jana Pawła II pojawiło się w katechezie środowowej wygłoszonej w dniu 29 stycznia 1997 roku. Ojciec święty powrócił do niego kilka razy w liście apostoelskim *Rosarium Virginis Mariae*, w którym różaniec nazywa „szkołą Maryi”. Na tej modlitwie Ona sama wprowadza chrześcijanina „w kontemplację piękna oblicza Chrystusa i w doświadczenie głębi Jego miłości”¹⁶⁰. Jest to szkoła głębokiego życia duchowego, w której wychowało się wielu świętych, nierzadko osiągając szczyty mistycznego zjednoczenia z Bogiem¹⁶¹.

Eklezjotypiczna próba odczytania obrazu Matki Bożej stojącej pod krzyżem i przeżywającej tajemnicę swego Syna prowadzi do aktów oddania się Maryi w bezinteresownej miłości. Postawa Najświętszej Maryi Panny całkowicie oddanej Bogu jest ważnym elementem Jej naśladowania w życiu chrześcijan, bo

¹⁵⁷ Por. S. Ropiak, *Obecność Maryi w modlitwie Kościoła*, jw., s. 108.

¹⁵⁸ Por. KK 60-61.

¹⁵⁹ RM 6.

¹⁶⁰ Por. RVM 1 i 14.

¹⁶¹ Por. RVM 8.

Ona uczy jak nieść bezinteresowną miłość przez życie. Człowiek wierzący, przyjmując akt oddania się Maryi, obiera Ją jako swoją Matkę, we wspólnym uwielbieniu Boga.

Uczestnicy OWL-M wraz z Kościołem wzywają NMP i proszą Ją o wstawiennictwo i pomoc, tytułując Ją jako: Orędowniczkę, Wspomożycielkę, Pomocnicę i Pośredniczkę. W pieśniach nabożnych pojawiają się także inne tytuły wywodzące się z bliskiej obecności Maryi w zbawczych wydarzeniach: „Matko z nami współcierpiąca”¹⁶², „Wszystko możesz Panno wierna, „Serce Boże, Skarbiec Twój”¹⁶³, „przyjmij prośby od dziecka Twojego, / hołdy nasze, radości i łzy, (...) spraw, by święte i czyste się stały / serca nasze, marzenia i sny, (...) przyjmij wszystkich w Twą świętą niewolę, / by przez ziemskie cierpienia i bóle, / bramy niebios otwały się nam”¹⁶⁴.

Ważną rolę Maryi dostrzec należy w Jej obecności w modlitwie wspólnoty eklezjalnej, szczególnie w liturgii. Anamnetyczny charakter wzywania Najświętszej Maryi Panny sprawia, że Kościół doświadcza Jej obecności i wstawiennictwa¹⁶⁵.

Natomiast warte uwzględnienia w *Litanii loretańskiej* w omawianym kontekście są wezwania: „Matko Kościoła”, „Uzdrowienie chorych”, „Ucieczko grzesznych”, „Pocieszycielko strapionych”, „Wspomożenie wiernych” czy „Królowo wyznawców”, co suponuje eklezjalność obecności Maryi wstawiającej się za swoimi duchowymi dziećmi. Nie może więc dziwić dodanie w ostatnim czasie przez papieża Franciszka wezwań „Matko miłosierdzia”, „Matko nadziei”, „Pociecho migrantów”, co jednoznacznie podkreśla kierunek matczynej opieki i ścisłej obecności Matki Bożej przy wiernych, szczególnie tych najbardziej pogubionych i potrzebujących¹⁶⁶.

¹⁶² *O, Maryjo jaśniejąca (Matka jaśniejąca)*, w: ADW WL-M 2004, nr 29, s. 35; NMP WL-M 2006, nr 6.

¹⁶³ *Matko nasza Miłosierna*, zwr. 1, w: PMBM WL-M 2012, nr 6.

¹⁶⁴ *Od jutrzeńki Ty jesteś piękniejsza*, w: TpK WL-M 2019, s. 23, zwr. 2-4.

¹⁶⁵ S. Ropiak, *Obecność Maryi w modlitwie Kościoła*, „Salvatoris Mater” 9 (2007), nr 3-4, s. 97.

¹⁶⁶ Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *List na temat włączenia nowych wezwań do „Litanii loretańskiej”*, (Watykan, dn. Niepokalanego Serca NMP, 20.06.2020 r.): „Niezliczone są tytuły i wezwania, które pobożność chrześcijańska w

Jednym z niespotykanych tytułów edycji warsztatów było spotkanie związane z pieśniami obrzędów liturgii za zmarłych. W śpiewniku pojawia się pieśń pożegnalna „Przybądźcie z nieba, w której to słowa Niech na spotkanie w progach Ojca domu, / po ciebie wyjdzie litościwa Matka” wskazują na szczególną obecność Matki Zbawiciela w ostatecznych chwilach życia człowieka jako jego Wspomożycielki w drodze do Ojca. Jednym z ważnych odniesień jest jedna z modlitw liturgicznych, zawarta w formularzu mszalnym Najświętsza Maryja Panna Wspomożycielka wiernych, zamieszczonym w trzecim okresie zwykłym *Zbioru Mszy o Najświętszej Maryi Pannie*: „Boże, Ty ustanowiłeś Rodzicielkę swojego umiłowanego Syna; Matką i Wspomożycielką chrześcijańskiego ludu; spraw, abyśmy żyli pod Jej opieką („Deus, qui Genetrícem dilécti Filii tui matrem et auxiliúm pópuli Christiáni constituísti, præsta, quæsumus, ut nos in eius protectióne vivámus”)¹⁶⁷. Tekst tej kolekty mszalnej wskazuje na dwa fakty teologiczne: wskazuje bezpośrednio na ustanowienie Maryi Matką Chrystusa ze względu na określenie Rodzicielka umiłowanego Syna oraz w konsekwencji pierwszego wydarzenia, ustanowienie Jej Matką i Wspomożycielką chrześcijańskiego ludu. W tym krótkim zdaniu autorzy formularza oddali całą głębię istoty Bożego miłosierdzia, wskazując też na fakt, że misja Matki Bożej nie została zakończona. Bóg bowiem przeznaczył dla Niej niezwykle ważną rolę Strażniczki i obrończyni wiernych Kościoła Chrystusowego, a także ich Wspomożycielki we wszystkich codziennych trudnościach¹⁶⁸.

ciągu dziejów zastrzegła dla Dziewicy Maryi, która jest uprzywilejowaną i pewną drogą do spotkania z Chrystusem. Również w dzisiejszych czasach, naznaczonych niepewnością i zagubieniem, lud Boży wyczuwa potrzebę pobożnego, pełnego miłości i nadziei zwrócenia się ku niej. Mając za zadanie rozeznawać ten zmysł ludu Bożego papież Franciszek postanowił polecić, aby do formularza *Litanii loretańskiej* włączyć wezwania: „Mater misericordiae”, „Mater spei” i „Solacium Migrantium”. Konferencja Episkopatu Polski zatwierdziła polskie tłumaczenie trzech nowych wezwań 28.08.2020 r.

¹⁶⁷ *Zbiór Mszy o Najświętszej Maryi Pannie*. wyd. 1, Poznań 1998. Zbiór jest tłumaczeniem łacińskiego *Collectio Missarum de Beata Maria Virgine*, Libreria Editrice Vaticana 1987.

¹⁶⁸ Zob. Z. Janiec, *Maryja orędowniczką w świetle formularza „Najświętsza Maryja Panna Wspomożycielka Wiernych”*, „Roczniki liturgiczno-homiletyczne”, 57 (2010) nr 1, s. 77-78.

Ta duchowa powinność ma nas utwierdzić w przekonaniu, że Maryja może być dla nas wzorem modlitwy nie dzięki słowom, czy treściom swoich modlitw, lecz dzięki wyraźnemu i porywającemu działaniu Ducha Świętego w Niej¹⁶⁹. Równie wymownym jest wyraźne wyznanie miłości, kiedy wzywając Jej orędownictwa autorzy wołają: „Matko Najświętsza kochamy Cię”¹⁷⁰.

„Najświętsza Panna jest drogą, którą Jezus się posłużył by przyjść do nas. Ona więc jest też drogą, którą mamy się posługiwać, aby dojść do Niego”¹⁷¹. Najsilniejszym dążeniem Maryi jest najściślejsze złączenie nas ze swym Synem, a największym pragnieniem Jej Syna jest, abyśmy przez Jego Matkę przychodzili do Niego. Dlatego Ona oddana wspólnocie Kościoła w testamencie z Krzyża (por. J 19,25-27) i nieustannie czczona w liturgii pozostaje najpewniejszą nadzieją każdego człowieka¹⁷², stąd słowa pieśni: „Oto Matka twoja, (...) nadzieję dla ludzkiej nędzy”¹⁷³.

Przekonanie o tym, że Maryja jest Matką Kościoła wyraża pieśń *Błogosławiona*. W niej wybrzmiewa wołanie: „Do serca przytul dziecko swoje Matko, / ogarnij ciepłem swej miłości ziemię i osłoń płaszczem, gdy zagraża zło”¹⁷⁴. Stwierdzenie: „Błogosławiona Matko wszystkich ludzi, / o pomoc Twoją woła cały świat”¹⁷⁵, jest wyrazem afirmacji macierzyńskiej roli Maryi względem wszystkich ludzi. To jedna z głównych prawd maryjnego rozdziału Konstytucji *Lumen Gentium*¹⁷⁶. Tytuły „Matka ludzi”

¹⁶⁹ Por. A. Rybicki, *Maryja wzorem naszej modlitwy*, „Salvatoris Mater” 5 (2003) nr 2, s. 106.

¹⁷⁰ *Matko Najświętsza kochamy Cię*, w: JCOMO WL-M 2016, s. 20.

¹⁷¹ Por. L. Grignon de Montfort, *Traktat o prawdziwym nabożeństwie do Najświętszej Maryi Panny*, tłum. W. Szymona, Kraków 2022, nr 143.

¹⁷² Por. Papież Franciszek, *Ewangelia Maryi. Na Rok Jubileuszowy Miłosierdzia*, wybór i opr. E. Inversetti, tłum. K. Stopa, Wydawnictwo Jedność, Kielce 2015, s. 158-159.

¹⁷³ *Oto Matka twoja*, w: JCOMO WL-M 2016, s. 31.

¹⁷⁴ *Do serca przytul dziecko swoje Matko (Błogosławiona)*, w: 1Tes WL-M 2017, s. 8-9, zwr. 1.

¹⁷⁵ Tamże, zwr. 2.

¹⁷⁶ Paweł VI, Adhortacja Apostolska *Signum magnum* o czci i naśladowaniu Najświętszej Maryi Panny, Matki Kościoła i wzoru wszystkich cnót, (Rzym 13.05.1967), Warszawa 1990.

lub „Matka wiernych” przybiera znaczenia syntezy obejmującej wszystkie aspekty działalności, którą Najświętsza Maryja Panna rozwija w stosunku do ludzi oraz uczuć, którymi ich obdarza¹⁷⁷. Jest to przede wszystkim postawa macierzyńskiej miłości, dzięki której opiekuje się Ona braćmi swojego Syna¹⁷⁸. W niniejszym utworze przebija pragnienie ludzi, aby „Błogosławiona Matka” doprowadziła ich do nieba¹⁷⁹, albowiem w Maryi Kościół ogląda to, czym pragnie i spodziewa się być. Najświętsza Maryja Panna jest obrazem Kościoła uwielbionego¹⁸⁰.

Inspirujące treści kompozytorzy zastosowali w utworze do słów św. Franciszka z Asyżu, który wychwala Maryję, używając sformułowania „jesteś Dziewicą uczynioną Kościołem / i wybraną przez najświętszego Ojca z nieba”¹⁸¹. Maryja - Dziewica i Matka jest figurą Kościoła - Dziewicy i Matki, mocą wiary w Chrystusa swego Oblubieńca¹⁸². Kościół jest dziewiczo płodny, to znaczy poczyrna i rodzi przybrane dzieci Boga z wody i z Ducha Świętego¹⁸³. Jezus umiłował Kościół jako płodną oblubienicę¹⁸⁴. Stąd idąc za franciszkańską myślą odnajdujemy pochwałę maryjnych cnót, które wybrzmiewają następująco: „Pałacu Jego, Przybytku Jego, Domu Jego. / Szato Jego, Służebnico Jego, Matko Jego”¹⁸⁵. Od Matki Bożej

¹⁷⁷ A. Proniewski, *Błogosławiona Dziewica Maryja Matka Boga w misterium kościoła. W pięćdziesiątą rocznicę konstytucji dogmatycznej o kościele Lumen gentium*, Studia Koszaliński – Kołobrzescie 2015 nr 22, s. 135.

¹⁷⁸ KK 62.

¹⁷⁹ *Do serca przytul dziecko swoje Matko (Błogosławiona)*, w: 1Tes WL-M 2017, s. 8-9, zwr. 3.

¹⁸⁰ KL 103, Por. M. Zachara, *Naśladowanie Maryi w Zbiorze Mszy o Najświętszej Maryi Pannie*, „Salvatoris Mater” 7 (2005) nr 3-4, s. 282.

¹⁸¹ *Bądź pozdrowiona, Pani, Święta Królowo (Pozdrowienie Błogosławionej Maryi Dziewicy)*, w: 1Tes WL-M 2017, s. 33-35, zwr. 1; TpK WL-M 2019, s. 30-31; PW WL-M 2022, s. 38-39.

¹⁸² Por. Ef 5, 32.

¹⁸³ Por. J 3, 5.

¹⁸⁴ Por. Ef 5, 25. Por. B. Gacka, *Boże macierzyństwo Maryi. Perspektywa personalistyczna*, „Salvatoris Mater” 2 (2000) nr 1, s. 97.

¹⁸⁵ *Bądź pozdrowiona, Pani, Święta Królowo (Pozdrowienie Błogosławionej Maryi Dziewicy)*, w: 1Tes WL-M 2017, s. 33-35, zwr. 1-2; TpK WL-M 2019, s. 30-31; PW WL-M 2022, s. 38-39.

możemy uczyć się teologalnej nadziei i z Nią zjednoczeni w miłości *pragnąc jako naszego szczęścia Królestwa niebieskiego i życia wiecznego*. Powierając się Matce Kościoła możemy pokładać ufność w obietnicach Chrystusa. Najświętsza Maryja Panna uczy nas swoją postawą opierać się nie na naszych siłach, ale na pomocy łaski Ducha Świętego¹⁸⁶. Umocniony wiarą NMP ufny lud Boży woła w jednej z popularnych pieśni nabożnych „Jedyna nadziejo człowieka grzesznego, / zawitaj bez zmazy Maryjo”¹⁸⁷. Oczywiście źródłem nadziei pozostaje sam Bóg, ale drogą wiodącą do Niego pozostaje nieustannie Matka Boża.

Tytuł *Matki nadziei (Mater spei)* odnajdujemy również w hymnie *Salve, Mater misericordiae*¹⁸⁸. Ten wymiar nadziei ukazuje również kolejna pieśń *Virgo Maria*, gdzie można odnaleźć słowa: „Nie lękam się, swe życie oddać chce, Tobie Bogarodzico, / ucieczko grzesznych, módl się za nami, / Bogu powierzaj dzieci swe, (...) Gwiazdo zaranna, / umacniaj gdy wiary brak”¹⁸⁹. Metaforyczny tytuł „Gwiazdo Zaranna” pojawia się w znaczeniu Jej pojawienia się w historii, które poprzedziło i zapowiedziało ekonomię odkupienia¹⁹⁰. Dlatego w pieśniach pojawia się ten szczególny zwrot do Tej, która pośród nocy adwentowego oczekiwania zaczęła świecić jako prawdziwa *Stella matutina*. Tak, jak owa gwiazda, „jutrzienka”, poprzedza wschód słońca, tak Maryja, od swego Niepokalanego Poczęcia, poprzedziła przyjsście Zbawiciela, wschód Słońca sprawiedliwości w dziejach rodzaju ludzkiego¹⁹¹.

¹⁸⁶ Por. KKK 1817.

¹⁸⁷ *Zawitaj Królowo Różańca świętego*, w: 1Tes WL-M 2017, s. 57, zwr. 1; por. Siedl. 2015, s. 577.

¹⁸⁸ OZ WL-M 2005, nr 15, s. 16-17, NMP WL-M 2006, nr 21, CztMk WL-M 2019, s. 42-43.

¹⁸⁹ *O jakże piękna jesteś Matko (Virgo Maria)*, w: WL-M 2018, s. 45; TpK WL-M 2019, s. 38.

¹⁹⁰ Por. A. Wojtczak, *Teologiczny sens maryjnego tytułu Gwiazda Zaranna*, *Studia Warmińskie* 48 (2011), s. 94.

¹⁹¹ RM 3.

Naturalną relację, która zachodzi między Matką a dzieckiem oddają subtelne słowa pieśni, kiedy wobec Maryi chcemy „w Jej ramionach się skryć”¹⁹². Te popularne słowa przynaglają dziś do tego, by trwając w tej opiekuńczej więzi, stawać się uczniem Pańskim. Oczywiście nie oznacza to zerwania z Matką. Ona ozdobiona nadprzyrodzonymi cnotami, inspiruje i zaprasza do podjęcia formacji duchowej w stylu chrześcijańskim – według Ewangelii.

Patrząc na współczesne formy pobożności wyśpiewywanej na OWL-M dostrzega się pielęgnowanie ważnych zasad dotyczących prawidłowego kultu i czci. Na pierwszym planie uwielbiany jest Bóg i Jego wola. Stąd do Niego są kierowane modlitwy w postaci hymnów i pieśni. Razem z Najświętszą Maryją Panną do Boga są zanoszone laudacje, prośby i dziękczynienia. Wzorowane na Jej postawę wiary są okazywane akty zaufania i posłuszeństwa. W takim wymiarze pobożności, gdzie priorytetem jest Bóg, naśladujmy Maryję śpiewającą *Magnificat* (por. Łk 1, 46 nn.): „Wielbi dusza moja Pana, Boga mego. / Jego miłosierdzie i łaska zawsze jest nad tymi, którzy się Go boją i cześć Mu oddają”¹⁹³.

Dzięki zróżnicowanemu repertuariowi pieśniowemu na OWL-M Najświętsza Maryja Panna daje nam przykład prawdziwej miłości służebnej oraz uczy nas wypełniać w życiu wolę Bożą. W tekstach o Matce Najświętszej dostrzegamy wzór autentycznej wiary, zaufania Bogu, umiejętności ponoszenia ofiar dla dobra innych. Matka Kościoła wspiera nas w postawie modlitwy, pokory i chrześcijańskiej nadziei. Bogarodzica uczy nas dostrzegać Boga w człowieku i służyć Mu poprzez pomoc okazywaną bliźnim. Gdy naśladujemy Maryję, dajemy Jej do zrozumienia, jak wielką wartość stanowi dla nas Jej wzorowe życie. Bogarodzica z pewnością odbiera należną cześć, gdy poprzez śpiew i moralne postępowanie razem z Nią dążymy do wiecznego szczęścia, którego tak bardzo dla

¹⁹² *Jest zakątek na tej ziemi (Czarna Madonna)*, w: PMBJ WL-M 2012, nr 3, zwr. 2.

¹⁹³ *Wielbi dusza moja Pana, (Magnificat)*, w: NMP WL-M 2006, nr 5; IIIBDKS 2010, nr 11; ŚPBJI WL-M 2014, s. 27; 1Tes WL-M 2017, s. 25.

nas pragnie. Częste rozważanie postępowania Przczystej Panny pomaga nam iść Jej śladem w wędrówce do nieba.

1.4. Śpiewana mariologia w perspektywie pneumatologicznej

Niniejszy paragraf jest kontynuacją myśli mariologicznej, która uzupełnia nurty chrystotypiczny i eklezjotypiczny w muzyce kościelnej. Chodzi tu o znalezienie trzeciej perspektywy, tak zwanej pneumatologicznej w dawnym repertuarze ku czci NMP i kontynuowanym na WL-M, zwłaszcza, że po Soborze dostrzega się wyraźne ożywienie wszelkich ruchów pentakostalnych w Kościele. Temat pieśni dotyczy zawsze obecnego i podkreślanego w mariologii zagadnienia relacji Matki Najświętszej z Osobą Ducha Świętego. Od czasów apostołskich, a więc od początku zaistnienia wspólnoty eklezjalnej Maryja jako Matka Kościoła uczestniczy w modlitwie uczniów Chrystusa, wypraszając dla niego dary Ducha Świętego¹⁹⁴. Ślady tej prawdy mamy w dawnym śpiewie: „Wiesielcie się krześcijani, bo za wami prosi Pani, / Jezu Krysta Syna Swego, by wam dał Ducha Świętego”¹⁹⁵.

Rolą Soboru nie było arbitralne wskazanie na jedyny, słuszny nurt w mariologii i rozstrzygnięcie sporu pomiędzy poszczególnymi szkołami teologicznymi. Ojcowie soborowi zachowali słuszną równowagę teologiczną, czerpiąc z obydwu kierunków¹⁹⁶. Dzięki temu dzisiejszym uczestnikom OWL-M obce są już ówczesne dyskusje, a pozostały oficjalne dokumenty, które ukazują syntetyczne i pełne wypowiedzi Kościoła, owocnie wyznaczając nowe trendy w katolickiej muzyce liturgicznej. również w dziedzinie najnowszego rozumienia prawd mariologicznych. Współcześnie śpiewając pieśni o Matce Bożej można mówić o przyjęciu *via media* pomiędzy dwiema dominującymi tendencjami i

¹⁹⁴ Por. S. Ropiak, *Obecność Maryi w modlitwie Kościoła*, jw., s. 109.

¹⁹⁵ *Już się anieli weselą (Na zaśnięcie)*, w: NMP WL-M 2006, nr 14, zwr. 9; por. NTr1pop, s. 296-297.

¹⁹⁶ Por. J. Moricová, *Możliwość „trzeciej” drogi mariologii posoborowej*, „Salvatoris Mater” 2/2 (2000), s. 232.

włączeniu bezspornym osiągnąć obu do muzycznego skarbcza Kościoła¹⁹⁷. Postawa otwartości Maryi na działanie Ducha Świętego nie tylko zadecydowała o udziale Jej samej w tajemnicach paschalnych, ale stała się także wzorem dla Kościoła w dążeniu do takiego udziału.

Wydaje się obecność w przestrzeni OWL-M śpiewanej mariologii w perspektywie pneumatologicznej¹⁹⁸, dobrze służy teologicznej formacji muzyków kościelnych. Niejednokrotnie o Maryi mówiło się w taki sposób jak gdyby chciano Ją utożsamić z Osobą Ducha Świętego. Jest to widoczne w różnego rodzaju sformułowaniach takich jak: „do Jezusa przez Maryję”; „Maryja kształtuje w nas Chrystusa”; „Maryja więzią pomiędzy Chrystusem a nami”, co przewija się w różnych kompozycjach. Wielość pieśni do Ducha Świętego również poucza, że rolą Ducha Świętego jest prowadzenie nas do Jezusa, kształtowanie Chrystusa w nas i łączenie z Nim. Uwzględnianie hierarchii prawd, która występuje w śpiewnikach drukowanych na OWL-M pozostawia Duchowi Świętemu Jego autentyczną i pierwotną funkcję. Jednocześnie ukazuje całe piękno Maryi Pełnej łaski Ducha Świętego, która zjednoczona z Nim w miłości i nieskazitelnym posłuszeństwie woli służy w procesie uświęcenia wierzących¹⁹⁹. Oblubienica Ducha Świętego ściśle z Nim współdziałała w pełnej wolności, osiągając w ten sposób świętość i stając się znakiem niezawodnej nadziei dla wszystkich wierzących w Chrystusa²⁰⁰.

W 2007 roku odbyły się warsztaty związane z pieśniami do Ducha Świętego, łącznie z przeżywaniem Wigilii uroczystości Zesłania Ducha Świętego. W cyklu roku liturgicznego kult Ducha Świętego jest związany z uroczystością

¹⁹⁷ Por. A. Proniewski, *Błogosławiona Dziewica Maryja*, jw., s. 133; B. Przybylski, *Matka Boża w Kościele...*, jw., s. 303; S.C. Napiórkowski, *Trudne dojrzewanie mariologii soborowej*, w: S.C. Napiórkowski, J. Usiadek, *Matka i Nauczycielka...*, jw., s. 64-139; A. Śliwiński, *Miejsce Maryi w dziele...*, s. 122; A. Jankowski uważa, że rozdział VIII jest kompromisem *Nova et vetera* soborowej mariologii, w: J. Brudz i in., *Idee przewodnie soborowej Konstytucji o Kościele*, Kraków 1971, s. 324.

¹⁹⁸ Por. J. Moricová, *Możliwość "trzeciej" drogi...*, jw., s. 232.

¹⁹⁹ Por. L. J. Suenens, *Kim jest Ona?*, Warszawa 1988, s. 120.

²⁰⁰ Por. G.M. Bartosik, *Mediatrix in Spiritu Mediatore. Pośrednictwo Najświętszej Maryi Panny jako uczestnictwo w pośredniczącej funkcji Ducha Świętego w świetle teologii współczesnej*, Niepokalanów 2006, s. 357-369.

spełnienia obietnicy zesłania w dniu Pięćdziesiątnicy oraz udzielaniem sakramentu bierzmowania w parafiach. Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne pokazują wyraźny progres w kierunku ożywienia kultu i świadomości obecności Trzeciej Osoby Boskiej w życiu wierzących. Spotkania warsztatowe są inspiracją dla muzyków, którzy tworzą nowe kompozycje, a także odnajdują stare teksty, nadając im nową jakość. Większość tych utworów znajduje się w śpiewniku duszpasterstwa dominikańskiego w Krakowie *Niepojęta Trójca*.

Dzięki OWL-M odnawia się rzadko używana forma nabożeństwa przed Niedzielą Zesłania Ducha Bożego – na wzór Wigilii Paschalnej sprawowanego w noc przed uroczystością Zmartwychwstania, co łączy w wymiarze liturgicznym całość okresu paschalnego. Liturgia inaugurująca Pięćdziesiątnicę od wielu lat celebrowana jest w wielu warmińskich parafiach i nie jest już zwyczajnym czuwaniem modlitewnym przed wystawionym Najświętszym Sakramentem, ale liturgią, w której skład wchodzi: *Litania do Wszystkich Świętych*, hymn do Ducha Świętego *O Stworzycielu Duchu przyjdź*, rozbudowana liturgia Słowa Bożego z psalmodią z Liturgii godzin, liturgia odnowienia sakramentu bierzmowania, śpiew *Exsultet* z Wigilii Zesłania Ducha Świętego, modlitwa o dary Ducha Świętego, *Akatyst do Ducha Świętego*, modlitwa powszechna, *Litania do Ducha Świętego*²⁰¹.

Śpiewnik edycji związanej z pieśniami do Ducha Świętego wyróżnia kilka elementów. Są w nim pieśni związane z kończącym się okresem wielkanocnym²⁰² oraz rozpoczynającym się miesiącem poświęconym Matce Boskiej w nabożeństwach majowych, głęboko zakorzenionych w polskiej tradycji religijnej²⁰³.

²⁰¹ Por. Ł. Kowalski, *Fenomen warsztatów liturgiczno – muzycznych w świetle formacji muzyków kościelnych na Warmii po 2004 r.*, „Musica Ecclesiastica” 16 (2021), s. 103.

²⁰² Warsztaty odbywały się w dniach 28 kwietnia - 3 maja 2007 roku w czasie trwającego okresu paschalnego. Pieśni wielkanocne użyte na potrzeby tychże warsztatów zawarte są w aneksie śpiewnika: *Alleluja, Jezus żyje* (nr 33); *Oto jest dzień* (nr 52); *Radosna Światłości* (nr 54).

²⁰³ W Śpiewniku znajdziemy pieśni: *Chwalcie łąki umajone* (nr 34); *Litania loretańska* (nr 40); *Magnificat* (nr 41), *Matka niebieskiego Pana* (nr 42), *Modlitwa do Matki Boskiej* (nr 43); *O Matko miłościwa* (nr 50); *O Maryjo prowadź nas* (nr 51); *Pieśń o NMP z Lourdes* (nr 53).

Pogłębiona duchowość chrześcijańska, pielęgnowana na WL-M, to najlepsza i jedyna płaszczyzna naśladowania Tej, którą chrześcijańska pobożność w *Litanii loretańskiej* nazywa „Przybytkiem Ducha Świętego”. Tezę tę, którą wprowadzają w formację muzycy, potwierdza obserwacja sposobu przeżywania obchodów maryjnych lub życia liturgicznego w sanktuariach maryjnych. Budujące przykłady nabożeństwa do Matki Bożej i Ducha Świętego muzycy znajdują biografii i nauczaniu ludzi świętych. Tam, gdzie jest naśladowanie Maryi jako wzoru życia duchowego, tam pojawiają się wymierne owoce świętości. Św. Jan Paweł II, który sam był wielkim czcicielem i naśladowcą Matki Bożej, napisał, że „mistrzynią życia duchowego jest Najświętsza Maryja Panna, jako szczególnie uległa natchnieniom Ducha Świętego”²⁰⁴.

Formułę „Maryja - Oblubienica Ducha Świętego” odczytujemy jako wyraz miłości, którą została obdarzona Maryja przez Ducha Świętego. W symbolice oblubieńczej oznacza najgłębszą miłość Boga do Ludu Wybranego. W jednej z pieśni odwołującej się do łaski miłosierdzia natrafiamy na słowa: „Jezu Miłosierny, poślij Swego Ducha, uczynь moje serce ogrodem dla Boga”²⁰⁵. Pojęcie ogrodu odsyła do skojarzenia z Oblubienicą z Pieśni nad Pieśniami, która jest typem Maryi - Dziewiczej Niewiasty całkowicie zjednoczonej w miłości z Bogiem (por. Pnp 4, 12).

Scenę Zwiastowania krótko i wyraźnie opisuje jedna ze zwrotek pieśni *Żywy Chlebie aniołów*. W kontekście eucharystycznym czytamy słowa: „nam zrodzony i dany / z tej przezczystej dziewicy / kiedy Duch na Nią zstąpił”²⁰⁶, kiedy ukazany jest najgłębszy wymiar relacji i początku współpracy z dziełem odkupienia.

Najodpowiedniejszym słowem na wyrażenie relacji zachodzącej między Maryją a Duchem Świętym jest miłość. Stąd Grignon de Montfort często określał Maryję Oblubienicę Ducha Świętego jako umiłowaną przez Niego. Św. Maksymilian Maria Kolbe, mówiąc o Maryi Oblubienicy, zwracał uwagę na relację miłości

²⁰⁴ Por. PG 13.

²⁰⁵ *Jezu miłosierny (Noc miłosierdzia 2012)*, w: DkUM WL-M 2018, s. 21.

²⁰⁶ *Żywy Chlebie Aniołów*, w: DkUM WL-M 2018, s. 47, zwr. 3.

między Maryją a Duchem Świętym. W nauczaniu św. Jana Pawła II, który często używał wyrażenia Oblubienica Ducha Świętego w kontekście mówienia o miłości, doszukać się możemy podobnego rozumienia²⁰⁷. W pieśni *Uwielbiam Cię Abba* odnajdujemy ważny wątek, w którym łączy się relację Maryi z Duchem Świętym w modlitwie uwielbienia: „Uwielbiam Cię Abba, dziękuję Ci Jezu, miłuję Cię Duchu Święty przez Niepokalane Serce Maryi”²⁰⁸.

W encyklice *Redemptoris Mater* papież napisał, iż Maryja jest prawzorem Kościoła jako oblubienicy i matki przez to, że wypowiedziała „pierwsze fiat Nowego Przymierza”²⁰⁹, ilekroć więc wołamy w modlitwie Kościoła *Duchu Święty przyjdź*²¹⁰, *Veni Sancte Spiritus*²¹¹ wypowiadamy jakby prośbę samej Maryi, która w dniu Pięćdziesiątnicy wraz z Apostołami oczekiwała spełnienia obietnicy zesłania Ducha Pocieszyciela (por. Dz 1, 14).

Najświętsza Maryja Panna, wniebowzięta przez Ducha Świętego, ma szczególną moc upraszania tegoż Ducha Świętego wiernym. Bp Julian Wojtkowski określa średniowieczną pobożność polską jako „zdrowo orientującą się w rzeczywistości nadprzyrodzonej”, albowiem zwracała się ona do Wniebowziętej Świątyni Ducha Świętego w celu wyproszenia u Jezusa daru Ducha Świętego ludziom²¹².

²⁰⁷ W. Siwak, *Maryja - "Oblubienica Ducha Świętego"* : wprowadzenie do teologii tytułu, „Resovia Sacra. Studia Teologiczno-Filozoficzne Diecezji Rzeszowskiej” 4 (1997), s. 44-45.

²⁰⁸ *Uwielbiam Cię Abba*, w: TpK WL-M 2019, s. 37.

²⁰⁹ RM 1.

²¹⁰ Por. *Duchu Święty przyjdź*, w: OZ WL-M 2005, nr 11, s. 11; VCS WL-M 2007, nr 9, 10; UDOCC WL-M 2010, nr 4; *Duchu Święty przyjdź napelnij nas*, w: VCS WL-M 2007, nr 11; *Przyjdź Duchu Święty*, w: VCS WL-M 2007, nr 21; *Przyjdź Duchu Święty i rozpal w nas płomień*, w: III BDKS 2010, nr 2; PEDŚ WL-M 2015, s. 34; I LW WL-M 2022, s. 14; *Przyjdź miłości tchnienie (Z „Hymnu wiekuistego”)*, w: OZ WL-M 2005, nr 7, s. 7; *Niech nas ogarnie łaska Panie Twa*, w: OZ WL-M 2005, nr 13, s. 13; VCS WL-M 2007, nr 14; UDOCC WL-M 2010, nr 7; PEDŚ WL-M 2015 s. 25; OAZA WL-M 2021, s. 11.

²¹¹ *Veni Sancte Spiritus*, w: ŚPBJI WL-M 2014, s. 29-34; VCS WL-M 2007, nr 29; *Veni Creator Spiritus*, w: VCS WL-M 2007, nr 25; DkUM WL-M 2018, s. 49; *O Veni Creator Spiritus (Veni Lumen – Chorał)*, w: VCS WL-M 2007, nr 26.

²¹² Por. J. Wojtkowski, *Duch Święty w polskiej średniowiecznej pobożności maryjnej*, „Ateneum Kapłańskie” 80 (1973), s. 114 n.

W *Pozdrowieniu Błogosławionej Maryi Dziewicy* pojawia się rozpatrywany już w niniejszym opracowaniu wątek „Świętej Bożej Rodzicielki Maryi, która jest Dziewicą uczynioną Kościołem”²¹³. Ta ścisła relacja owocuje darem uświęcenia. W dalszej części utworu odkrywamy następujące słowa: „Ciebie On uświęcił z Umiłowanym i Najświętszym swoim Synem i Duchem Świętym Pocieszycielem w Tobie była i jest wszelka pełnia łaski i wszelkie dobro”²¹⁴.

Najświętsza Dziewica „namaszczona” Duchem Świętym nie tylko wyraziła zgodę na Wcielenie Syna Bożego ale też „współpracowała” z Chrystusem u stóp krzyża²¹⁵. W pieśni *Pokój* w podtytule pojawiła się myśl „w czas powierzenia się Maryi”²¹⁶. Wątek ten jest o tyle ważny, ponieważ tekst utworu jest zaczerpnięty ze słów Chrystusa, który wołał do uczniów: „weźmijcie Ducha Świętego, On poprowadzi Was” (por. J 20, 22)²¹⁷.

Wymienione powyżej przykłady pieśni śpiewanych na OWL-M kształtują świadomość uczestników o udziale Najświętszej Maryi Panny w ekonomii zbawienia ściśle współpracującą z Duchem Chrystusowy. W wielu zajęciach warsztatowych śpiewana mariologia ujmowana była w świetle pneumatologii. Katoliccy muzycy wyśpiewują prawdę, że pokorna Służebnica Pańska i Oblubienica Ducha Świętego znajduje należne Jej miejsce w Kościele i współdziała z Uświęcicielem, Pocieszycielem i Ogniem Miłości nie zasłaniając Jego funkcji²¹⁸.

Podsumowanie tego rozdziału składnia również do sformułowania pierwszych wniosków. Maryjne inspiracje Warsztatów Liturgiczno-Muzycznych na Warmii mają zakorzenienie w historycznym dziedzictwie lokalnego Kościoła obfitującego w znaczące sanktuaria maryjne. Po

²¹³ *Bądź pozdrowiona Pani (Pozdrowienie Błogosławionej Maryi Dziewicy)*, w: 1Tes WL-M 2017, s. 34, zwr. 1; TpK WL-M 2019, s. 30; PW WL-M 2022, s. 38.

²¹⁴ Tamże, zwr. 2.

²¹⁵ S. Gręś, *Duch Święty i Maryja w życiu duchowym chrześcijanina*, „Salwatoris Mater” 5/2 (2003), s. 21.

²¹⁶ *Pokój (W czas powierzenia się Maryi)*, w: PW WL-M 2022, s. 35; por. NTr2, s. 412.

²¹⁷ *Pokój (W czas powierzenia się Maryi)*, w: WP WL-M 2005, nr 32, s. 36; PEDŚ WL-M 2015, s. 31; PW WL-M 2022, s. 35; por. NTr2, s. 412.

²¹⁸ S. Gręś, *Duch Święty i Maryja w życiu duchowym chrześcijanina*, „Salwatoris Mater” 5/2 (2003), s. 21.

bogatym repertuarze warsztatowym widać wyraźnie przeważające opracowania utworów muzyki liturgicznej we współczesnym wydaniu, choć nie brakuje odniesień do starych, tradycyjnych pieśni nabożnych, zaczerpniętych ze sprawdzonych śpiewników ogólnopolskich i lokalnych²¹⁹. Także w archidiecezji warmińskiej, ponad pięćdziesiąt lat od zakończenia Soboru Watykańskiego II, w myśli teologicznej ukształtowała się już pobożność maryjna związana z miłością do Matki Kościoła, choć cały czas nie brakuje w treściach utworów śpiewanych prawd o maryjnym macierzyństwie czy dziewictwie.

Sugestia, że odniesienie do Maryi pojawia się w pieśniach na OWL-M najczęściej w ostatnich zwrotkach, nie umniejsza to w żaden sposób wiary w matczyną rolę i powołanie Maryi. W wielu bowiem śpiewach przywoływanie Jej Imienia jest obecne podobnie jak w oficjalnym nauczaniu Kościoła. Dokumenty eklesjalne np. encykliki czy adhortacje, listy apostolskie w ostatnich akapitach przywołują Matkę Bożą, zwracając uwagę, że jest zawsze obecna w życiu Kościoła bez względu jaki temat podejmują poszczególne dokumenty.

Na szczególną uwagę zwraca charakter tematyczny poszczególnych sesji spotkań warsztatowych i ich nazewnictwo. W przypadku pierwszych warsztatów dotyczących pieśni maryjnych, temat nie został podany jako np. pieśni maryjne czy ku czci Maryi, ale tytuł warsztatów został sformułowany *Życie Najświętszej Maryi Panny*²²⁰, co ukazuje dobitnie formacyjny charakter warsztatów w duchu naśladownictwa życia Świętej Bożej Rodzicielki Maryi.

Po przeanalizowaniu całego repertuaru warsztatowego na przestrzeni lat 2004-2022 na Warmii, zidentyfikowano 120 pieśni maryjnych (do Matki

²¹⁹ Przede wszystkim są to *Śpiewnik kościelny* ks. Jana Siedleckiego oraz warmińskie wydanie *Śpiewnika Parafialnego* ks. Wojciecha Lewkowicza.

²²⁰ NMP WL-M 2006 – *Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne. Życie Najświętszej Maryi Panny. Śpiewnik*, Gietrzwałd, 6-12.07.2006, opr. zb., [b. m.].

Boskiej, o Najświętszej Maryi Pannie, poświęconych Matce Bożej, w tym również utworów, w których znajdują się odniesienia mariologiczne).

Podjęta próba zakwalifikowania poszczególnych utworów do przeważającego nurtu mariologii śpiewanej pozwoliła na uogólnione stwierdzenie, że w repertuarze Ogólnopolskich Warsztatów Liturgiczno – Muzycznych na Warmii mniej więcej są równomiernie rozłożone treści z mariologii chrystotypicznej, eklezjotypicznej, pneumatologicznej i wielokrotnie przenikają się wzajemnie.

Odwołując się do repertuaru do ogólnopolskiego śpiewnika ks. Siedleckiego wydanego w 2015 roku, pozycji pieśni, które tam znajdujemy jest 606²²¹. Ten fakt potwierdza bogactwo całości repertuaru warsztatowego oraz bogactwa repertuaru poświęconego czci oddawanej Matce Bożej.

²²¹ Sied. 2015. Informacja ta znajduje się we wstępie do wydania tegoż śpiewnika *Od Redakcji*, s. 9.

Rozdział 2.

Programowe uwarunkowania Ogólnopolskich Warsztatów Liturgiczno - Muzycznych na Warmii

Idea Ogólnopolskich Warsztatów Liturgiczno - Muzycznych na Warmii wpisuje się w posoborowy nurt formacji laikatu według zasad wytyczonych przez posoborowe zmiany w liturgii. Wynika to z wymogów, aby wierni świadomie i czynnie przeżywali Mszę Świętą w odnowionym rycie rzymskim. Według programowych założeń twórców reformy muzyka nie ma tylko towarzyszyć sprawowanej Najświętszej Ofierze, stanowiąc jej artystyczną oprawę, ale ma stanowić integralną składową celebrowanego misterium zbawienia. W czasie odprawianej Eucharystii uprawniona jest tylko muzyka liturgiczna i służebny wobec Słowa śpiew jako wyraz piękna i doksologii²²².

Na początku drugiego rozdziału zostanie przedstawiony ogólny zarys kronikarski Warsztatów Liturgiczno-Muzycznych w archidiecezji warmińskiej, które są kontynuacją dawnej formacji muzyków kościelnych. Wynikają z troski o prawidłowy śpiew i rozwój muzyki w liturgii. Następnie zostaną zreferowane fundamentalne założenia teologiczno-liturgiczne wpływające z posoborowej teologii Eucharystii. W dalszej kolejności będą omówione najgłębsze motywacje kierujące organizatorami WL-M, zaczerpnięte z objawień gietrzwałdzkich. Na końcu zostaną ukazane nowe kompozycje o charakterze liturgicznym jako przejaw rozwoju kultu maryjnego.

²²² Zob. S. Ropiak, *Śpiew liturgiczny wyrazem piękna celebracji i dopełnieniem doksologii*, w: *Misterium Eucharystii. Teologia – liturgia – ekumenizm. Encyklika Jana Pawła II Ecclesia de Eucharistia*, pod. red. W. Nowak, Wydawnictwo UWM, Olsztyn 2004, s. 132-140.

2.1. Zarys kronikarski OWL-M w archidiecezji warmińskiej

Genezy Warsztatów należy szukać w utworzonej w 1998 roku wspólnocie duszpasterskiej przy parafii akademickiej pod wezwaniem św. Franciszka z Asyżu na olsztyńskim Kortowie. Wtedy ówczesny duszpasterz ks. Piotr Podolak zainicjował grupę młodych studentów, których zaangażował do posługi muzycznej w czasie liturgii adwentowej²²³. Stopniowo w ciągu czterech lat z kilkusobowej scholii ukształtował się kilkudziesięcioosobowy chór. Poprzez wytrwałą pracę i coraz częstsze próby wokalne śpiewacy podnosili swoje umiejętności i ubogacali repertuar. Zespół zaczął posługiwać w czasie celebrowanych Mszy Świętych, codziennych, adwentowych, roratnich. Animował śpiew także w uroczystości, takie jak Triduum Sacrum, przygotowując czy Wigilia Zesłania Ducha Świętego. Rozrastająca się schola była zapraszana do posługi m. in. w Szpitalu Miejskim w Olsztynie i do udziału w spotkaniach formacyjnych w Instytucie Kultury Chrześcijańskiej w Olsztynie. W Kronice SNT odnajdujemy zapis, który wprost mówi, „że nadszedł dzień, w którym nas doceniono”²²⁴. Związane to było z ubogaceniem muzyką przez scholę spotkania naukowego na temat roli Kościoła w Unii Europejskiej.

Ważnym momentem w procesie dojrzewania do warsztatów formacyjnych był weekendowy wyjazd na tzw. zgrupowanie muzyczne do Dąbrówna, które odbyło się w listopadzie 2003 roku w piątką rocznicę powstania scholii. Czas był wypełniony próbami w poszczególnych głosach oraz w amatorskim zespole instrumentalnym, co później połączono w jeden zespół wokalnie – instrumentalny. W Kronice SNT doczytujemy się, że „zaczęła się szkoła muzyczna. Najpierw szereg ćwiczeń, potem mordercze zmagania z chorałem adwentowym”²²⁵. To wskazuje na ambitny repertuar,

²²³ KronSNTśwFrA t. I, s. [1].

²²⁴ KronSNTśwFrA t. I, s. [18].

²²⁵ KronSNTśwFrA t. I, s. [59].

po którym nie został żaden ślad w postaci chociażby śpiewnika, ale obecność chorału pokazuje na umiejętności prowadzącego oraz uczestników spotkania, które stało się zalążkiem przyszłych warsztatów.

W dniach 19-21 marca 2004 roku zostały zorganizowane przez Dominikański Ośrodek Liturgiczny w Krakowie Wielkopostne Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne. W zajęciach tych wzięła udział pięcioosobowa delegacja scholii z olsztyńskiego Kortowa. W tamtym okresie bracia dominikanie wiedli prym w Polsce w przygotowaniu pięknej liturgii, na której rozbrzmiewały dostojne chorały, kantyki i sekwencje średniowieczne. Zabytki sakralne przyciągały tłumy wiernych, ale repertuar nie ograniczał się tylko do odtwarzania starych pieśni. Wykonywano też uwspółcześnione aranżacje i zupełnie nowe kompozycje o charakterze liturgicznym, które na trwałe znalazły się w ogólnie znanych i poszerzanych śpiewnikach²²⁶.

Tego roku klasztor dominikański postanowił podzielić się swoim wiekowym doświadczeniem w prowadzeniu śpiewu liturgicznego organizując warsztaty²²⁷. Była to niepowtarzalna okazja zobaczenia niemal wszystkich autorów opracowań, których nazwiska można było oglądać tylko w śpiewnikach. Zaproszeni prelegenci wykazywali się wiedzą muzyczną, ale przede wszystkim podkreślali symbolikę i istotę śpiewów liturgicznych. Ojciec Tomasz Kwiecień wykładał teologię Wielkiego Postu i symbolikę gestów liturgicznych, wybitny kantor Marcin Bornus - Szczyciński opowiadał o historii chorału gregoriańskiego, Ojciec Andrzej Bujnowski poruszył kwestię miejsca śpiewów w liturgii, a popularny Jan Pospieszalski próbował odpowiedzieć na pytanie, jaki jest udział świeckich w śpiewnie liturgicznym i jak należy go przygotować. Zajęcia praktyczne prowadzili zaproszeni i współpracujący z ośrodkiem dominikańskim współcześni

²²⁶ Zob. *Śpiewnik Liturgiczny. Niepojęta Trójco*, pr. zb., Dominikański Ośrodek Liturgiczny, Kraków 1998.

²²⁷ KronSNTśwFrA t. II, s. [9].

muzycy, kompozytorzy muzyki liturgicznej: Piotr Pałka, Paweł Bębenek i Hubert Kowalski. Warsztaty w Krakowie okazały się przełomem, jak również utwierdziły uczestników w przekonaniu, że wiele jest jeszcze do zrobienia w zakresie muzyki liturgicznej. Wyznaczyły kierunek, rzuciły nowe światło na sprawy, o których się zapomniało²²⁸.

Po powrocie z krakowskich warsztatów kortowska schola zaczęła rozrastać się jeszcze bardziej, dołączyli instrumentalisci. Całość przygotowała Triduum Paschalne, już z doświadczeniem warsztatów, z którym udało się pozyskać nowe opracowania tradycyjnych utworów autorstwa Piotra Pałki, Pawła Bębena, Huberta Kowalskiego, A. Krzynówka, Jacka Gałuszki, Jerzego Bogdana, dzięki którym można było usłyszeć znane wszystkim pieśni w zupełnie innym brzemieniu. Szeregi scholii zasilili instrumenty: skrzypce, altówka, flet, klarnet, obój, kontrabas, puzon, trąbka, a nawet prawdziwe dzwony, pozyskane z olsztyńskiej filharmonii. Bogactwo doznań płynących z przeżywania tych najważniejszych Świąt zostawił trwały ślad. Kolejnym etapem była posługa scholii w czasie olsztyńskiego czuwania młodzieży (29 maja 2004 roku) w parafii św. Franciszka w Asyżu²²⁹. Ciekawym wydarzeniem ujawniającym talenty scholii było przygotowanie musicalu „Święty Franciszek” w reżyserii ks. Piotra Podolaka, przy pomocy muzyka olsztyńskiej filharmonii i organisty parafialnego Jana Burzyńskiego. Efektem wielomiesięcznej pracy był premierowy spektakl, który 18 października 2004 roku w kortowskim kościele zgromadził rzesze osób²³⁰.

Akademickie Stowarzyszenie Katolickie „Soli Deo Omnia” w Olsztynie oraz Schola „Niepojętej Trójcy” przy parafii św. Franciszka w Olsztynie zorganizowało Adwentowe Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne w

²²⁸ KronSNTśwFrA t. II, s. [10].

²²⁹ KronSNTśwFrA t. II, s. [44].

²³⁰ KronSNTśwFrA t. II, s. [45 - 46].

Gietrzwałdzie, w dniach 5-7 listopada 2004 roku. Warsztaty zostały skierowane głównie do członków schol parafialnych, zespołów muzycznych, organistów, sióstr zakonnych i kleryków. Głównymi celami udziału w warsztatach były: *po pierwsze* aby dowiedzieć się czym jest muzyka w Kościele, jak należy ją wykonywać oraz w jaki sposób animować śpiew, *po drugie* aby pogłębić wiedzę na temat teologii Adwentu oraz wspólnie zastanowić się nad udziałem świeckich w śpiewie liturgicznym; *po trzecie* aby poprzez praktyczne zajęcia w grupach głosowych, wspólnie pracować nad emisją głosu, dykcją oraz prawidłowym wykonaniem tradycyjnych pieśni maryjnych i adwentowych²³¹. Warsztaty były pomysłem formy pracy nad doskonaleniem warsztatu muzycznego dla wokalistów i instrumentalistów połączona ze zdobywaniem wiedzy na temat liturgii i teorii śpiewu. Zajęcia obejmowały warsztaty emisyjne, emisję zbiorową, emisję wokalną w podziale na 4 głosy, rozczytywanie nut, a także wykłady dotyczące liturgii oraz prezentację sylwetek artystów – prowadzących.

Do prowadzenia warmińskich warsztatów zostali zaproszeni: o. Tomasz Kwiecień z Łodzi, ks. prof. Ireneusz Pawlak z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Jan Pospieszalski z Warszawy oraz Marek Dyżewski z Wrocławia. Głównym prowadzącym był śpiewak, kompozytor, animator życia muzycznego oraz dyrygent scholii dominikańskiej w Krakowie Paweł Bębenek. Eucharystii centralnej przewodniczył bp Jacek Jezierski, biskup pomocniczy archidiecezji warmińskiej. Dla śpiewających warsztaty były doskonałą okazją do podniesienia swoich kwalifikacji i wydoskonalenia warsztatu muzycznego. Dla amatorów dobrą okazją by, pod okiem doświadczonych muzyków i kompozytorów, rozwinąć swoje możliwości. Była to również próba aktywizacji osób uzdolnionych mieszkających w mniejszych miejscowościach diecezji. Warsztaty było

²³¹ KronSNTśwFrA t. II, s. [54 - 55].

adresowane do ludzi w każdym wieku, do członków zespołów, schol i chórów, ale również do osób zainteresowanych muzyką liturgiczną. Zaproszenie było skierowane do wszystkich, którzy śpiewają lub grają na instrumentach, wszystkich kochających muzykę i liturgię. W zajęciach mogą wziąć udział całe rodziny z dziećmi.

Poszukując nowych możliwości kształtowania muzyków kościelnych, uściślając organistów oraz liderów scholii i chórów parafialnych, zrodziła się idea systematycznego organizowania warsztatów, w których by połączono praktyczne ćwiczenia muzyczne z duchem wiary i świadomie przeżywanej liturgii. Podjęto formacyjne działania odpowiadające na dostrzeżone braki w wykształceniu muzycznym i liturgicznym. Wielu muzyków w kościołach parafialnych archidiecezji warmińskiej posiada niskie kwalifikacje do wymagającej i odpowiedzialnej posługi liturgicznej. Postanowiono więc, wyjść z propozycją wspólnych warsztatów do osób z pasją pracujących w parafiach, a mających różne braki, wynikające także z nieobecności w przestrzeni diecezjalnej spotkań formacyjnych, takich jak rekolekcje, dni skupienia, konferencje. Pomysł warsztatów o charakterze jednocześnie liturgicznym i muzycznym pociągnął za sobą konieczność sprowadzenia przez organizatorów znanych w Polsce i charyzmatycznych kompozytorów muzyki liturgicznej, którzy jako świadkowie wiary ze starych, tradycyjnych utworów znajdujących się w śpiewnikach kościelnych tworzyli nowe opracowania²³².

W Gietrzwałdzie narodziło się niezwykle dzieło wychowywania świeckich katolików żyjących głównie w archidiecezji warmińskiej do bardziej świadomego udziału w życiu Kościoła. Ukształtowała się forma swoistej katechezy, głęboko zakorzenionej w liturgii i sakramentach²³³.

²³² Ł. Kowalski, *Fenomen warsztatów liturgiczno – muzycznych*, jw., s. 100.

²³³ Jan Paweł II, Adhortacja apostołska *Catechesi tradendae*. O katechizacji w naszych czasach (16.10.1979), Kraków 2006, 23.

Treści wykonywanych utworów, bogactwo tekstów liturgicznych uznawane jest jako ważny środek przekazu nauki chrześcijańskiej²³⁴.

Od 2004 roku warsztaty, cyklicznie odbywające się w Gietrzwałdzie, przyciągały coraz liczniejsze grupy uczestników laików i duchownych z całej Polski.

Spotkaniem formacyjnym, ale nie do końca mającym wymiar pełnych warsztatów, było przygotowanie i sam koncert *Ufam w Boże miłosierdzie*, który odbył się w Olsztynie 27 czerwca 2009 roku w kościele akademickim św. Franciszka z Asyżu. Okazją do zorganizowania koncertu była data rozpoczęcia 132 rocznicy objawień maryjnych w Gietrzwałdzie, w którym brali uczestnicy instrumentalnej i wokalne strony warsztatowej²³⁵.

Od 2013 r. OWL-M zostały przeniesione do Świętej Lipki z inicjatywy osób świeckich.

W 2019 r. formacyjne zgrupowanie odbyło się w maju w Świętej Lipce, a w listopadzie OWL-M powróciły do Gietrzwałdu i na stałe już zostały wpisane do kalendarza duszpasterskiego lokalnego Kościoła na Warmii. Konferencja Episkopatu Polski, wydając najnowszą *Instrukcję o muzyce kościelnej*, zwraca uwagę i zaleca organizowanie tego typu spotkań, jakie tworzy środowisko warsztatowe²³⁶. Ta uwaga polskiej władzy kościelnej podkreśla dostrzegalną wartość i fenomen warsztatów, które przez wszystkie lata przyciągały coraz młodszych uczestników.

Na przestrzeni lat organizowania warsztatów na Warmii (sesje odbywały się w maju i listopadzie) pod kątem teoretycznym i praktycznym podjęto tematykę wszystkich okresów liturgicznych oraz związaną z kultem

²³⁴ S. Ropiak, *Badania o charakterze teologiczno – duszpasterskim w obszarze muzyki kościelnej i śpiewu religijnego prowadzone w WWT UWM w latach 1999 – 2014*, w: *Christo et ecclesiae, patrie et scientiae. 15 – lecie Wydziału Teologii Uniwersytetu Warmińskiego – Mazurskiego w Olsztynie*, red. J. Guzowski, Olsztyn 2015, s. 188.

²³⁵ Zob. UBM WL-M 2009, s. tyt.

²³⁶ IKEP 2017, 47.

maryjnym (czcią do Matki Bożej Gietrzwałdzkiej, Ostrobramskiej czyli Miłosierdzia), Najświętszego Serca Pana Jezusa, Ducha Świętego, miłosierdzia Bożego, św. Józefa, świętych aniołów, śpiewami eucharystycznymi, uwielbieniowymi oraz świętami Chrztu Pańskiego i Ofiarowania Pańskiego. Na żadnej sesji nie mogło zabraknąć pracy przy częściach stałych Mszy św. opracowywanych w nowy sposób oraz śpiewem gregoriańskim. Repertuar był zawsze zróżnicowany. Z jednej strony opracowywano tradycyjne pieśni w nowych aranżacjach czterogłosowych na chór mieszany, a z czasem na chór mieszany i orkiestrę. Z drugiej strony warsztaty stawały się inspiracją do powstawania nowych kompozycji, które na stałe weszły do repertuaru wykonywanego współcześnie w parafiach. Wysiłek praktyczny oraz wspólna modlitwa, sprawowanie liturgii godzin, czynny udział w Eucharystii, możliwość prowadzenia rozmów duchowych, korzystanie z sakramentu pokuty, adoracja Najświętszego Sakramentu, a także autentyczne świadectwo wiary prowadzących – to wszystko dawało możliwości formacyjne, które skupiały się nie tylko w doskonaleniu warsztatu i umiejętności muzycznych, ale również wielokrotnie prowadziły do pogłębienia relacji z Panem Bogiem i pięknych przyjaźni z innymi ludźmi²³⁷. Idea warsztatów odpowiadała na myśl i wezwanie św. Jana Pawła II, który uważał, że wartość wychowania katolickiego, czyli katecheza, powinna poszukiwać nowych form i je wykorzystywać²³⁸, a taką formą okazały się Warsztaty muzyki liturgicznej. Od początku ważnym celem spotkań warsztatowych było wychowywanie do świadomego udziału i przeżywania liturgii, dlatego też w nazwie warsztatów na pierwszym miejscu pojawia się liturgia, a potem muzyka, choć dopiero tworząc integralną całość, można doświadczyć pełni wartości duchowej. Można wyraźnie zauważyć, że ideą spotkań było połączyć to, co tradycyjne, z tym,

²³⁷ Ł. Kowalski, *Fenomen warsztatów liturgiczno – muzycznych*, jw., s. 101.

²³⁸ CT 47.

co nowe. Dobrym przykładem jest śpiewnik z wielkopostnej sesji warsztatów, które miały miejsce w Gietrzwałdzie w 2005 r. Już pierwsza strona śpiewnika nadaje wyjątkowy charakter tych spotkań, ponieważ części stałe Mszy św. skupione są wokół *Missa de Angelis*²³⁹, która oddaje niezwykłego ducha modlącego się ludu Bożego i pozwala czerpać z najstarszych tradycji śpiewu gregoriańskiego. Z drugiej zaś strony dostrzegamy współczesne opracowanie części stałych mszy: *Missa Padre Pio*²⁴⁰ – kompozycja Piotra Pałki dedykowana o. Markowi Sosze, w czterogłosowej harmonii na chór mieszany. Dostrzega się, że prowadzący warsztaty, pochodzący z Krakowa, kształtowali repertuar w duchu dominikańskiego śpiewnika *Niepojęta Trójco*²⁴¹, który w pierwszej dekadzie XXI w. wywarł znaczny wpływ na muzyczną animację liturgii szczególnie w duszpasterstwie akademickim²⁴². Wyraźnie wyjątkową i oczywistą jest obecność Maryi w wydarzeniu warsztatów, która była i jest swoistą katechezą dla wszystkich prowadzących i uczestników jako „żywy katechizm”²⁴³.

Reasumując od 2004 roku na Warmii odbyły się łącznie 34 sesje Warsztatów Liturgiczno – Muzycznych. 19 spotkań odbyło się w Gietrzwałdzie (2004 – 2014 oraz 2019) z czego jedna edycja odbyła się w Olsztynie (2007), dwie edycje w Krakowie (2008 i 2009), jedna na Jasnej Górze (2012) i jedna w Kaliszu (2013), włączając w to również dwie edycje warsztatów z udziałem dzieci (2010 i 2012), które miałem przyjemność

²³⁹ *Missa VIII de Angelis*, w: WP WL-M 2005, nr 1-5, s. 2-7. Poza analizowaną edycją warsztatów to gregoriańskie opracowanie było wykorzystane w czasie kolejnych spotkań: AO WL-M 2007, nr 19-23; DinM WL-M 2008, nr 32-36; SanCti WL-M 2009, nr 17 – 21; PoA WL-M 2011, nr 20-23; PMBJ WL-M 2012, nr 25-28; PMBM WL-M 2012, nr 18-21; ŚJ WL-M 2013, nr 25-28; por. Gaud. 2005, s. 95-97; LU 1954, s. 37-40.

²⁴⁰ *Missa Padre Pio*, w: WP WL-M 2005, nr 31, s. 34-35; por. NTr2, s. 48-49.

²⁴¹ *Niepojęta Trójco*, t. I, Kraków 1998.

²⁴² Ł. Kowalski, *Fenomen warsztatów liturgiczno – muzycznych*, jw., s. 102.

²⁴³ CT 71.

współprowadzić na zaproszenie ks. Piotra Podolaka²⁴⁴. Jedno spotkanie, które nie było edycją warsztatów w ścisłym znaczeniu, ale które pozostawiło swój ślad w formie śpiewnika to Koncert „Ufam w Boże miłosierdzie”, które odbyło się 27 czerwca 2009 roku w Olsztynie. 9 edycji warsztatów odbyło się w Świętej Lipce (2013 – 2019 i 2022-2023), 3 edycje odbyły się w Biskupcu w ramach Biskupieckich Dni Kultury Sakralnej (2008 - 2010), oraz pojedyncze spotkania: Warsztatowe Wakacyjno – Spontaniczne Spotkanie z Pawłem Bębenkiem (2013), Oazowe Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne w Nowym Kawkowie (2021) oraz Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne w Lidzbarku Warmińskim (2022). W latach 2020 – 2022 kolejne sesje warsztatowe zostały zawieszane. Związane było to z ogólnoswiatową pandemią Covid-19 oraz wynikających z tego obostrzeń sanitarnych, które wymusiły trudne decyzje, odwoływania sesji warsztatów w Świętej Lipce oraz w Gietrzwałdzie. Mimo, że warsztaty nie mogły się odbyć, za pomocą środków komunikacji elektronicznych udało się utrzymać wspólnotę organizatorów, osób prowadzących i uczestników, co wskazuje na trwałość pastoralnego wymiaru warsztatów i ich formacyjny charakter.

2.2. Osoby prowadzące i problematyka OWLM

Analizując plany poszczególnych dni odbywających się kolejnych edycji spotkań warsztatowych wyróżnić można dwa wymiary: muzyka, która prowadzi do spotkania z Bogiem oraz czysto techniczny, teoretyczno-praktyczny.

Pierwszy wymiar to wszystkie spotkania modlitewne, gdyż formacja posiadała swój duchowy charakter. Ukierunkowanie zajęć miało prowadzić do spotkania człowieka z Bogiem i drugim człowiekiem. W centrum każdego dnia celebrowano Eucharystię, w czasie której posługę muzyczną

²⁴⁴ KronSNTśwFrA t. IV, s. [99].

wykonywali uczestnicy warsztatów. Próby prowadzone przed celebracją ukierunkowane były na przeżywanie tajemnicy Najświętszej Ofiary. Muzycy wspólnie przygotowywali się podczas praktycznych lekcji, tak by podczas Mszy Świętej mogli w pełni uczestniczyć i owocnie posługiwać pięknym śpiewem.

Do przewodniczenia liturgii Mszy Świętej zapraszani byli zawsze specjaliści goście. W czasie pierwszych warsztatów gietrzwałdzkich w dniach 5-7 listopada 2004 roku, Eucharystię sprawował bp Jacek Jezierski oraz ks. prof. dr hab. Ireneusz Pawlak²⁴⁵.

W dniach 17-20 lutego 2005 roku odbyła się druga edycja warsztatów, w czasie których liturgię eucharystyczną celebrowali: o. Tomasz Kwiecień OP, abp Edmund Piszcz oraz ks. prof. dr hab. Władysław Nowak²⁴⁶. Przewodnictwo liturgii Mszy św. w czasie jesiennych warsztatów w dniach 10-13 listopada 2005 roku przypadło: o. Tomaszowi Kwietniowi OP, bp. Jackowi Jezierskiemu oraz ks. prof. dr. hab. Andrzejowi Żądło²⁴⁷.

Celebracje eucharystyczne wielkanocnych warsztatów, które miały miejsce w dniach 9-12 lutego 2006 roku przytowadzili: o. Tomasz Kwiecień OP, bp Jacek Jezierski oraz o. Dawid Kusz²⁴⁸.

Majowe warsztaty odbyły się w dniach 28 kwietnia – 3 maja 2007 roku w parafii św. Franciszka z Asyżu w Olsztynie – Kortowie. Eucharystiom sprawowanym w poszczególne dni w kaplicy akademickiej przewodniczyli: ks. dr hab. Jarosław Michalski, bp Jacek Jezierski, o. prof. dr hab. Jacek Salij OP oraz ks. dr Zbigniew Stępnia²⁴⁹. Głównym

²⁴⁵ ADW WL-M 2004, s. 1.

²⁴⁶ WP WL-M 2005, s. 1.

²⁴⁷ OZ WL-M 2005, s. 1.

²⁴⁸ OW WL-M 2006, s. 2.

²⁴⁹ VCS WL-M 2007, s. 83.

celebransem Eucharystii w czasie spotkań warsztatowych odbywających się w dniach 8-11 listopada 2007 roku był ks. prof. dr. hab. Marian Machinek²⁵⁰.

W dniach 30 kwietnia – 3 maja 2008 roku warmińskie warsztaty odbyły się w krakowskich Łagiewnikach. Eucharystię w bazylice Bożego Ciała sprawował ks. Jarosław Klimczyk²⁵¹. Kończąca warsztaty liturgia mszalna odbyła się w sanktuarium Bożego Miłosierdzia.

Rok później, na przełomie kwietnia i maja (30.04.-03.05.2009), uczestnicy warmińskich warsztatów ponownie spotkali się w Krakowie, gdzie Eucharystia odbywała się w bazylice Bożego Ciała. Kończącą warsztaty Mszę św. sprawował tyniecki benedyktyn o. Bernard Sawicki OSB²⁵².

W 2010 roku warsztaty wróciły do Gietrzwałdu. W dniach 10-14 listopada Msze św. były sprawowane w bazylice narodzenia NMP. Sobotniej Eucharystii przewodniczył Metropolita Warmiński, abp Wojciech Ziemia²⁵³.

Gietrzwałdzkie warsztaty trwające w dniach 15-18 listopada 2012 roku gościły sprawujących Eucharystię: ks. Piotra Hartkiewicza, bp. Jacka Jezierskiego oraz abp. Wojciecha Ziembę²⁵⁴.

Warmińskie warsztaty w Kaliszu, mające miejsce w dniach 24-27 października 2013 roku pozwoliły przewodniczyć Mszom św. ks. Piotrowi Górskiemu²⁵⁵.

Ostatnie warsztaty gietrzwałdzkie organizowane przez stowarzyszenie „Soli Deo Omnia” odbyło się w 27-30 marca 2014 roku. Na rozpoczęcie zajęć Mszę św. sprawował ks. Artur Klepacki²⁵⁶.

²⁵⁰ AO WL-M 2007, s. 2.

²⁵¹ DinM WL-M 2008, s. 1.

²⁵² SanCti WL-M 2009, s. 1.

²⁵³ PU WL-M 2010, s. 1-2.

²⁵⁴ PMBM WL-M 2012, s. 32.

²⁵⁵ ŚJ WL-M 2013, s. 2-3.

²⁵⁶ PLZ WL-M 2014, s. 1.

Po chorobie i śmierci ks. Piotra Podolaka, wznowione OWL-M odbyły się w gietrzwałdzkim sanktuarium w dniach 14-17 listopada 2019 roku. Warsztaty zainaugurował Mszą św. abp Józef Górzyński, Metropolita Warmiński, a piątkowej i niedzielnej celebracji przewodniczył ks. Łukasz Kowalski. W czasie tego zgrupowania 16 listopada (tj. Święto Matki Boskiej Ostrobramskiej) miało miejsce wyjątkowo uroczyste wydarzenie. Chór i kameralna orkiestra warsztatowa posługiwały w czasie Eucharystii sprawowanej w kościele pod wezwaniem św. Józefa w gmachu Wyższego Seminarium Duchownego „Hosianum” w Olsztynie. Okazją była uroczystość patronalna oraz dziewięćdziesiąta rocznica urodzin abp. Seniora dr. Edmunda Piszczka. Koncelebrze przewodniczył bp dr Janusz Ostrowski²⁵⁷. Ważnym ogniwem trwających warsztatów była i pozostaje obecność biskupów warmińskich, których głoszone Słowo Boże i modlitwa budowały wiarę uczestników oraz ukazywały eklezjalność i jedność lokalnych struktur²⁵⁸.

Kolejny duchowy wymiar obecny w czasie spotkań warsztatowych to pozaliturgiczne spotkania takie jak: poranna modlitwa, różaniec, Jutrznia i Nieszpory z oficjum Liturgii Godzin, Apel Jasnogórski, koronka do Bożego Miłosierdzia, adoracja Najświętszego Sakramentu, Liturgia Pentakostalna. Do przygotowania tych duchowych doświadczeń zapraszani byli kapłani, ojcowie duchowni. W 2004 roku obecni byli: ks. mgr lic. Grzegorz Mocarski, ks. dr Sławomir Ropiak oraz ks. mgr Wojśław Czupryński. W 2005 roku uczestnikom dwóch sesji warsztatów towarzyszyli: ks. dr Tadeusz

²⁵⁷ Opis autora, głównego organizatora warsztatów. Por. 90. urodziny arcybiskupa Edmunda Piszczka, „Gość.PL. Posłaniec Warmiński” 16.11.2019, w: <https://olsztyn.gosc.pl/gal/spis/5986887.90-urodziny-abp-Edmunda-Piszczka> [dostęp 20.07.2021]

²⁵⁸ Widoczny jest brak opisów z wszystkich spotkań OWLM z Gietrzwałdu, Świętej Lipki, zgrupowań organizowanych dla dzieci czy Biskupieckich Dni Kultury. Wynika to z faktu niezamieszczania szczegółowego planu dni warsztatowych w *Śpiewnikach*, bądź braków dokładnych opisów kto odprawiał Eucharystię.

Marcinkowski oraz ks. dr Sławomir Ropiak. Rok 2006, to duchowy patronat ks. dr. Piotra Dernowskiego oraz ks. dr. Stanisława Kozakiewicza.

W 2007 roku wewnętrzną formację prowadził ks. dr Tadeusz Marcinkowski. Rok 2012 to duchowe towarzyszenie sprawowali o. dr Nikodem Kilnar OSPPE oraz ks. mgr Piotr Hartkiewicz. W 2019 roku gietrzwałdzkie warsztaty duszpastersko wspierał ks. Łukasz Kowalski.

Uczestnicy OWL-M w Świętej Lipce od 2013 roku mieli za swojego duchowego mentora ks. Grzegorza Mączkę²⁵⁹. Również swoją kapłańską posługą służyli ks. dr Wojciech Kotowicz z Olsztyna i ks. mgr Piotr Wasilewski z Kętrzyna. Spotkania modlitewne w czasie każdej edycji warsztatów były ważnym elementem duchowego wzrastania uczestników, ale również możliwości pogłębiania swojego życia wiary przez osobistą modlitwę w czasie wolnym, spotkaniach z różnorodnością osób duchownych i świeckich oraz ich osobistych doświadczeń jak również świadectw, które stawały się przyczynkiem do nawróceń. Każda sesja warsztatów była nie tylko sposobem uczenia się form artystycznych, ale stawały się z biegiem lat przygotowywanymi i przeżywanymi rekolekcjami.

Ważnym elementem warsztatów, któremu warto poświęcić uwagę jest teoretyczna strona, która przyjęła formę konferencji duchowo-liturgicznych, na co wskazują tytuły poszczególnych prelekcji, do którym zapraszani byli czołowi przedstawiciele nurtu związanego z liturgią, muzyką kościelną z różnych ośrodków akademickich i duszpasterskich Polski.

Pierwsze warsztaty w 2004 roku poświęcone były okresowi adwentu. Odbyły się cztery konferencje. Pierwszą wygłosił o. Tomasz Kwiecień OP z Łodzi na temat „Teologii adwentu w liturgii”. Kolejne konferencje to autorstwa Jana Pospieszalskiego z Warszawy pt. „Udział świeckich w śpiewie liturgicznym” oraz Marka Dyżewskiego z Wrocławia pt. „W służbie

²⁵⁹ Zob. *Warsztaty w Świętej Lipce*, w: <http://warsztatyswlipka.pl/>; [dostęp 20.07.2021].

Bogu i Bożemu ludowi. Teologia o misji muzyki sakralnej”. Ostatnią prelekcję pt. „Chorał gregoriański w przeszłości i terażniejszości” wygłosił ks. prof. dr hab. Ireneusz Pawlak z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego²⁶⁰.

W czasie wielkopostnych warsztatów 2005 roku konferencje były w następującej kolejności: Jacek Sykulski z Poznania wygłosił prelekcje nt. „Emisja głosu, a modlitwa”, o. Tomasz Kwiecień OP był autorem wykładu pt. „Teologia Wielkiego Postu i Triduum Paschalnego w Liturgii”, natomiast Marek Dyżewski z Wrocławia przedstawił w dwóch częściach konferencja pt. W służbie Bogu i Bożemu ludowi. Teologia o misji muzyki sakralnej”²⁶¹. Jesienne warsztaty poświęcone okresowi zwykłemu w ciągu roku kościelnego w 2005 roku pozwoliły przedstawić następujące treści: „Teologia okresu zwykłego” – to kolejna z cyklu konferencji o. Tomasza Kwietnia OP. Temat „Związki tradycyjnego śpiewu ludowego i chorału gregoriańskiego” zaprezentował Marcin Bornus – Szczyciński z Warszawy. Wieńczącym wykładem był temat „Eucharystia ...” autorstwa ks. prof. dr hab. Andrzeja Żądło z Uniwersytetu Śląskiego²⁶².

Wielkanocna tematyka warsztatów w 2006 roku pozwoliła przedstawić kolejne ciekawe tematy, wśród nich: „Psałterzysta w zgromadzeniu liturgicznym” autorstwa ks. dr. Franciszka Koeniga z Gliwic, „Teologia Okresu Wielkiej Nocy” pod kierunkiem o. Tomasza Kwietnia OP oraz „Schola w zgromadzeniu liturgicznym” z wystąpieniem o. Dawida Kusza z Krakowa²⁶³.

W 2007 roku odbyły się dwie sesje warsztatowe. Sesja odbywająca się na przełomie kwietnia i maja poświęcona Duchowi Świętemu dała możliwość uczestniczącym wziąć udział w konferencjach poświęconych

²⁶⁰ ADW WL-M 2004, s. 1.

²⁶¹ WP WL-M 2005, s. 1.

²⁶² OZ WL-M 2005, s. 1.

²⁶³ WP WL-M 2006, s. 1.

następującej tematyce: o. Tomasz Kwiecień OP wygłosił konferencję nt. „Duch Święty w liturgii”, prof. dr hab. Elżbieta Karolak przedstawiła prelekcje pt. „Liturgia i miejsce w niej na muzykę poważną”, planowany wykład Michała Dąbrowskiego z Warszawy dotyczący „Miejsca muzyki w liturgii” nie odbył się²⁶⁴.

Jesienna sesja warsztatów 2007 roku związana z Osobą Boga Ojca przybliżyła referaty następującym treściom: Eucharystię sprawowane przez ks. prof. dr. hab. Mariana Machinka z Olsztyna były związane z konferencjami duchowymi, o. Tomasz Kwiecień OP przedstawił temat „Celebracja Liturgii Eucharystycznej”, prof. dr hab. Jadwiga Gałęska-Tritt związana z Akademią Muzyczną z Poznania wygłosiła konferencje pt. „Śpiew duszy i ciała, śpiewem piękna i kultury”, o. Błażej Matusiak OP z Warszawy zaprezentował wykład nt. „Muzyka źródeł”²⁶⁵.

Wiosenne warsztaty 2008 roku odbywające się w Krakowie w śpiewnikowym planie dnia uwzględniają konferencje o. Tomasza Kwietnia OP pt. „Miłosierdzie w liturgii” oraz wykład o. Dawida Kusza OP bez tytułu oraz świadectwo s. Klawery Wolskiej ZMBM z Płocka²⁶⁶.

Kolejna sesja warsztatowa odbywająca się w Krakowie, poświęcona Najświętszemu Sakramentowi (*Sanctissimum*) zaproponowała dwie konferencje: autorstwa ks. dr. Joachima Waloszka z Uniwersytetu Opolskiego pt. „Josepha Ratzingera koncepcja muzyki kościelnej” oraz autorstwa o. Tomasza Kwietnia OP pt. „Eucharystia. Ryt Komunii Świętej”²⁶⁷.

Gietrzwałdzkie warsztaty z 2010 roku tematycznie związane z pieśniami uwielbienia pozwoliły zaprosić kolejnych ciekawych prelegentów: ks. dr. Wiesława Hudka z Katowic, który przedstawił wykład

²⁶⁴ VCS WL-M 2007, s. 83.

²⁶⁵ AO WL-M 2007, s. 2.

²⁶⁶ DinM WL-M 2008, s. 1.

²⁶⁷ SanCti WL-M 2009, s. 1.

pt. „Obrzęd uwielbienia. Teologia i praktyka muzyczno-liturgiczna”, ks. mgr. lic. Bartłomieja Matczaka z Nidzicy, który podjął temat „Tobie cześć i chwała... Doksologie w liturgii – historia i terażniejszość”, o. dr. Nikodema Kilara OPPE z Częstochowy, którego tytuł konferencji brzmiał „Z Maryją, wyśpiewującą *Magnificat* podążajmy drogą wiary”²⁶⁸.

Warsztaty z 2014 roku poświęcone pieśniom liturgii za zmarłych przebiegały w zgodzie z konferencją prof. dr. hab. Marka Dyżewskiego z Wrocławia pt. „Muzyka wobec spraw ostatecznych”²⁶⁹.

Gietrzwałdzkie warsztaty po wznowieniu w 2019 roku były bogate w konferencje ascetyczne przygotowane i przeprowadzone przez s. dr Dolores Nowa PDDM jedną z prowadzących całość sesji warsztatowej.

Lata 2020 – 2021 były naznaczone dużym wysiłkiem przygotowań warsztatów w Świętej Lipce oraz Gietrzwałdzie. Niestety z powodu globalnej epidemii koronawirusa i związanych z chorobą restrykcji sanitarnych warsztaty przez kolejne dwa lata zostały wstrzymane. Po trzech latach w dniach 29 kwietnia – 3 maja 2022 roku odbyły się warsztaty w Świętej Lipce, na które przybyli stęsknieni za pięknem liturgii i śpiewu muzycy i pasjonaci. Prowadzili je: Hubert Kowalski, Paweł Bębenek, Leopold Twardowski oraz s. Dolores Nowak PDDM. W czasie inauguracyjnej warsztaty Eucharystii pod przewodnictwem abp. dr. Józefa Górzyńskiego, Metropolity Warmińskiego padły ważne i inspirujące słowa: „piękno jest powinnością Kościoła”. Obecność biskupa miejsca była znakiem wspólnoty Kościoła warmińskiego co dało dodatkową motywację uczestnikom spotkań. Konferencje ascetyczne przygotowała s. Dolores Nowak PDDM. „Życie w Chrystusie” – temat dotyczył inicjacji chrześcijańskiej przez sakramenty chrztu, bierzmowania i Eucharystii na podstawie tekstów Mikołaja Kabazilasa, wschodniego Ojca Kościoła.

²⁶⁸ PU WL-M 2010, s. 1-2.

²⁶⁹ PLZ WL-M 2014, s. 1.

Kolejna edycja warsztatów odbyła się w dniach 28 kwietnia – 1 maja 2023 roku w Świętej Lipce. Do prowadzenia warsztatu liturgicznego oraz muzycznego zostali zaproszeni: Paweł Bębenek, s. Dolores Nowa PDDM, Leopold Twardowski pod duchową opiekę ks. Łukasza Kowalskiego. Katechezy duchowe poprowadziła s. Dolores Nowak PDDM związane były z tematyką *Liturgia drogą formacji duchowej życia chrześcijańskiego*.

W wymiarze liturgicznym prowadząca zwracała uwagę na niektóre elementy aktywności liturgicznej, które niestety wykonywane są błędnie. Przykładem takim jest mszalna modlitwa *Ojcze nasz*. W zapisie chorałowym ostatni werset wyraźnie zawiera w słowach „ale nas zbaw”, dwie pierwsze nuty na jednym poziomie (sol, sol, la, la), natomiast większość z przyjeżdżający uczestników błędnie wykonywała je wcześniej przechodząc na wyższy dźwięk (sol, la, la, la).

od-pu-szcza-my na-szym wi-no-waj-com. I nie wódz nas na
po-ku-sze-nie, a-le nas zbaw o-de złe-go.

Rys. poprawna wersja ostatniej części modlitwy Pańskiej²⁷⁰.

Za duchową stronę warsztatów co dokumentuje strona internetowa warsztatów świętolipskich²⁷¹ w poszczególnych latach byli odpowiedzialni: ks. Adrian Bienasz (2013), ks. Piotr Wasilewski (2014), ks. Wojciech Kotowicz (2015), o. Tomasz Nowak OP (2016), ks. Grzegorz Mączka (2017, 2018), ks. Łukasz Kowalski (2019, 2022, 2023).

²⁷⁰ MR 1986, s. 371*.

²⁷¹ Zob. *Warsztaty w Świętej Lipce*, w: <http://warsztatyswlipka.pl/prowadcacy/>; [dostęp: 28.04.2023].

Spotkania gietrzwałdzkie duchowo organizował i prowadził ks. Piotr Podolak oraz zaproszeni kapłani do prowadzenia liturgii Mszy św., nabożeństw i innych form pobożności.

Warsztaty, które swój początek miały w dniach 16 – 18 września 2022 roku w parafii św. Apostołów Piotra w Pawła w Lidzbarku Warmińskim swoją stroną organizacyjną i duchową zawdzięczają ks. Grzegorzowi Antczakowi. Prowadził je Paweł Bębenek²⁷². Druga edycja warsztatów planowana jest w Lidzbarku Warmińskim w dniach 30 sierpnia – 3 września 2023 roku, w Gietrzwałdzie oraz przyszłoroczna 10 edycja w Świętej Lipce w 2024 roku.

W niniejszej dysertacji nie uwzględniona została inicjatywa koncertów ewangelizacyjnych „...by Świat usłyszał”, które odbywają się w Ostródzie od 2013 roku, kiedy to na deskach amfiteatru można było usłyszeć olsztyński zespół Mocni w Wierze wraz z połączonymi siłami chórów i schol ostródzkich oraz świadectwo Przemysława Babiarza.

Przez 10 ostatnich lat na scenie podczas koncertu przewinęło się ok. 500 osób, wystąpiły zespoły z czołówki muzyki chrześcijańskiej w Polsce (Mocni w Wierze, Gospel Rain, New Life M, Deus Meus, Siewcy Lednicy, Play&Pray, Pax, niemaGOtu, Arkadio, Agnieszka Cudzich z zespołem, raperski projekt Wyrwani z Niewoli, Gabi Gąsior z zespołem Holy Noiz), świadectwo na żywo dali m. in. Przemysław Babiarz, Radosław Pazura, Andrzej Młynarczyk, Adam Woronowicz, Patrycja Hurlak, Grzegorz Kasjaniuk, a na ekranie m.in. Jerzy Zelnik, Dominika Figurska, Jan Kobuszewski, Sławomir Szmał, Karol Bielecki, Mateusz Ligocki, Artur Bocheński. Wszystkie koncerty poprzedzały warsztaty muzyczne, wokalne i instrumentalne, które odbywały się w amfiteatrze. W koncercie finałowym uczestnicy warsztatów brali czynny udział. Koncerty ostródzkie miały

²⁷² Zob. I LW WL-M 2022, s. tyt.

charakter muzyczny oraz ewangelizacyjny, nie były związane ściśle z liturgią, stąd warto dostrzec tą warmińską inicjatywę.

Właściwe elementy wynikające już z czysto warsztatowej sztuki związane były w podstawowymi praktykami, które pozwalały przygotować uczestników do wysiłku przede wszystkim wokalnego oraz z późniejszych cyklach warsztatów instrumentalnego wynikającego z długotrwałych prób. Każdy jednak dzień warsztatowych zmagania po porannych modlitwach i śniadaniu rozpoczynał się od podstawowego ćwiczenia związanego z rozśpiewaniem się uczestników. Ćwiczenia te na przemian dostosowywali do możliwości warsztatowiczów prowadzący spotkania. Trwająca około pół godziny rozgrzewka narządów mowy, ćwiczeń oddechowych, językowo-wargowych pozwalała dobrze przepracować cały dzień związany z próbami w poszczególnych głosach chóru mieszanego oraz wspólnych prób, w czasie których można było wykonywać śpiew czterogłosowy.

2.3. Założenia wynikające z posoborowej teologii Eucharystii

Eucharystia była zawsze w centrum każdego dnia w czasie odbywających się zajęć na OWL-M. Przeprowadzane próby przed celebracją ukierunkowane były na przeżywanie tajemnicy Najświętszej Ofiary, w czasie której posługę muzyczną wykonywali uczestnicy warsztatów. Do przewodniczenia Mszy Świętej zapraszani byli zawsze specjaliści goście: warmińscy arcybiskupi i biskupi lub kapłani specjalizujący się w teologii pastoralnej, liturgice i muzykologii. Ich dokładny opis został uwzględniony w poprzednim paragrafie. Fundamentalny profil organizowanych zgrupowań wyznaczyła soborowa *Konstytucja o liturgii świętej*, która poucza, że *Eucharystia jest źródłem i szczytem życia każdego chrześcijanina*²⁷³, a także nauka św. Jana Pawła II, który podkreślał, że *Kościół żyje dzięki Eucharystii*²⁷⁴.

²⁷³ KL 7; KDK 11.

²⁷⁴ EdE 1.

Postępując według tej liturgicznej perspektywy muzycy na OWL-M odnajdywali najważniejsze treści i elementy do kształtowania jakości życia duchowego. Msza św. stała się dla katolickich śpiewaków i instrumentalistów rzeczywistym miejscem, z którego wychodzi źródło i szczyt ich wewnętrznego przeżycia wiary. Stąd niezwykle ważne stały się założenia programowe twórców OWL-M wypływające z teologii misterium Eucharystii.

Podstawą kultu Eucharystii na zgrupowaniach OWL-M było pielęgnowanie Mszy św. jako Ofiary Eucharystycznej i jednocześnie Uczty Ofiarnej. Przeznaczony czas na adorację Najświętszego Sakramentu poza Mszą św. stały się drogą budującą i pogłębiającą treści programowe.

Kościół naucza o głębokim zmyśle religijnym, umożliwiającym rozpoznanie Boga i poznawanie Go jako Ojca²⁷⁵. W kontekście eucharystycznym chodzi nawet o coś więcej, aniżeli o sam zmysł nadprzyrodzonej wiary. Potrzebne jest odczucie obecności Boga w ogóle i o dawanie świadectwa temu doświadczeniu. Jeżeli ludzie wierzą w Boga — powiada papież — zobowiązani są wtedy do kochania drugiego człowieka i pomagania każdej istocie ludzkiej, która jest stworzeniem Boga. Żywa wiara zobowiązuje do szanowania praw i godności drugiej osoby, a także do zaangażowania się w budowanie świata bardziej ludzkiego, braterskiego i sprawiedliwego²⁷⁶.

W czasach zanikania tego zmysłu przed doświadczenie ogólnej desakralizacji wszystkiego pojawia się pytanie: jak przeciwdziałać temu procesowi laicyzacji i zeświecczenia? Na to zasadnicze pytanie odpowiedział św. Jan Paweł II w Liście do kapłanów na Wielki Czwartek w roku 1980. Nie ma innych możliwości jak przeciwdziałać przez post i modlitwę (por. Mt 17, 21), przez świadectwo i wytrwałość wyznawców Chrystusa i wierzących w Boga oraz przez uczenie wiernych zdrowej pobożności eucharystycznej w rozmaitych przejawach i formach tego kultu²⁷⁷. To nauczanie zdrowego kultu jest punktem

²⁷⁵ KK 12; NA 2.

²⁷⁶ Por. *Papież w krajach Afryki*, [a.n], „Gość Niedzielny”, 35-36(01-08.09.1985) nr 3, s. 6.

²⁷⁷ Por. Jan Paweł II, *List wielkoczwartkowy o Tajemnicy i Kulcie Eucharystii Dominicae Coenae*, nr 12.

wyjścia do założeń OWL-M. Przejawem tego jest już wspomniany fakt, że wszystkie sesje warsztatowe w swoim centralnym punkcie każdego dnia uczyniły Eucharystię i adorację Najświętszego Sakramentu. Idea zatem jest prosta: zafascynować ludzi, zwłaszcza młodych, do głębokiego przeżywania Eucharystii. „Muzyka sakralna będzie tym świętszą, im ściślej zespoli się z czynnością liturgiczną”²⁷⁸. To znaczy tyle, iż muzyka kościelna powinna być żywa, tzn. taka, która sprawia, że wszyscy uczestnicy Mszy św. przeżywają zawarte w muzyce treści - jako jej wykonawcy bądź słuchacze - doświadczając piękna i harmonii, które pochodzą od Boga.

Konstytucja liturgiczna podkreśla, że muzyka podczas Eucharystii powinna być jej zespoloną częścią, a nie tylko ozdobnym dodatkiem. Ma kształtować zgromadzenie i prowadzić, by przeżywało ono swoją jedność z Chrystusem, a także pomiędzy sobą²⁷⁹. Dlatego tak ważnym zadaniem spotkań warsztatowych było i pozostaje kształtowanie w uczestnikach takiej właśnie postawy, czynnego i aktywnego uczestnictwa w liturgii przenoszonej z warsztatów do swoich środowisk parafialnych.

Z kolei w liście apostolskim „Mane nobiscum Domine”, opublikowanym w Roku Eucharystii (2004/2005), św. Jan Paweł II zachęcił do otwarcia się na Eucharystię jako tajemnicę. „Zawsze bowiem – stwierdza święty papież – obecna jest w człowieku pokusa, by zredukować Eucharystię do ludzkich wymiarów, podczas gdy w rzeczywistości to on winien otworzyć się na wymiary tajemnicy. Eucharystia jest zbyt wielkim darem, ażeby można było tolerować dwuznaczności i umniejszenia”²⁸⁰.

Wśród najbardziej istotnych wymiarów Eucharystii papież wyliczył: „uczcie”, podczas której Bóg nawiązuje relację komunii z człowiekiem i wzywa do jej budowania pomiędzy ludźmi; „ofiary”, ponieważ Zmartwychwstały Chrystus zawsze nosi znaki swej męki oraz „eschatologiczną przyszłość”, pojmowaną w kategorii porywającej siły, która pozwala iść chrześcijańską drogą z nadzieją.

²⁷⁸ KL 112.

²⁷⁹ Tamże.

²⁸⁰ Jan Paweł II: List apostolski *Mane nobiscum Domine* na rok Eucharystii, (Watykan, 07.10.2004), w: *Listy Apostolskie Ojca Świętego Jana Pawła II*, Kraków 2007, nr 14.

Wszystkie te wymiary Eucharystii: ucztę, ofiarę i nadzieję, św. Jan Paweł II połączył w tajemnicy realnej obecności. Zgodnie bowiem z całą tradycją Kościoła wierzymy, że pod postaciami Eucharystycznymi jest rzeczywiście obecny Jezus²⁸¹.

Papież Benedykt XVI w adhortacji „*Sacramentum caritatis*” pozostawia treści, które stały się przedmiotem szczególnego zainteresowania Eucharystią jako „sakramentu Miłości”²⁸², która w swej wewnętrznej jedności z sakramentami chrztu i bierzmowania staje się fundamentem chrześcijańskiego życia. Dzięki zaś tym trzem sakramentom inicjacji chrześcijańskiej wyznawcy Chrystusa mają dostęp do skarbów Bożego życia i mogą wzrastać w miłości²⁸³. Natomiast papież Franciszek w czasie śródowych audiencji generalnych w roku 2017 przeprowadzając cykl katechez o Eucharystii i świętowaniu niedzieli nazwał Eucharystię „sercem” Kościoła. Wskazując jednocześnie, że zrozumienie przez chrześcijan wartości i sensu Mszy świętej prowadzi do pełniejszego przeżywania ich relacji z Bogiem. Dlatego Franciszek zachęca wiernych do formacji i odnowy liturgicznej, która jest możliwa wyłącznie z pomocą Ducha Świętego.

Kolejnym założeniem jest wspólnotowość. Kościół i Eucharystia jawą się przede wszystkim jako dwie rzeczywistości nierozdzielne jedna od drugiej. Związek pomiędzy Eucharystią a Kościołem ukazuje się wyraźnie w przekazach biblijnych Nowego Testamentu. Jawi się on przede wszystkim w opisie Ostatniej Wieczerzy (Mk 14, 12-25; Mt 26, 26-30; Łk 22, 12-23; 1Kor 11, 17-34). Ustanowiona w tym momencie Eucharystia jest znakiem rzeczywistego wypełnienia się nowego czasu zbawienia i nastania nowego porządku w dziejach zbawienia. Ta nowa rzeczywistość dotyczy w pierwszym rzędzie zaistnienia nieznaney nigdy dotąd więzi pomiędzy człowiekiem i Bogiem jak też więzi ludzi między sobą. Eucharystia ustanawia najgłębszą więź z Kościołem i ciałem Chrystusa w postaciach ofiarowanego chleba. Do tego prowadzi myślenie św. Pawła, który mówi o jednym chlebie, ciele Chrystusa, które spożywamy i którym

²⁸¹ Konferencja Episkopatu Polski, *Eucharystia daje życie. Tematyka, założenia i cele programu duszpasterskiego dla Kościoła w Polsce na lata 2019–2022*,

²⁸² SC 12.

²⁸³ Por. KKK 1212.

się stajemy z podwójną perspektywą ukazaną z jednej strony mówiąc: „wy przeto jesteście Ciałem Chrystusa i poszczególnymi członkami”²⁸⁴ z drugiej strony: „wszyscy razem tworzymy jedno ciało w Chrystusie, a każdy z osobna jesteśmy nawzajem dla siebie członkami”²⁸⁵. W taki sposób św. Paweł wyraził teologiczną prawdę o związku pomiędzy ludźmi i Chrystusem oraz organicznym związku zachodzącym pomiędzy członkami eklezjalnego Ciała realizujących się misteryjnie w Eucharystii. Trzeba więc mówić o wymiarze eucharystycznym eklezjologii w sensie ścisłym kiedy rzeczywistość Kościoła może być pojmowana poprzez celebrację eucharystyczną. Otóż, gdy celebrowana jest Eucharystia realizuje się rzeczywistość Kościoła, który jest przede wszystkim zgromadzeniem²⁸⁶.

*Kontemplacja oblicza Chrystusa*²⁸⁷ – w towarzystwie i w szkole Jego Najświętszej Matki²⁸⁸ – taki program zaproponował św. Jan Paweł II Kościołowi u progu jubileuszu 2000 lat chrześcijaństwa, zachęcając równocześnie, do entuzjazmu ewangelizacyjnego i odkrywania tajemnicy Kościoła i Eucharystii, które są ze sobą nierozzerwalnie związane, tak samo jak związana jest tajemnica jedności Maryi i Kościoła²⁸⁹. Odkrywane jest w ten sposób przekonanie, że Maryja może prowadzić cały Kościół i każdego z jego członków ku *Najświęszemu Sakramentowi, ponieważ jest z nim głęboko związana*²⁹⁰.

Intencję przygotowania prawdziwej uczyty paschalnej, czyli Eucharystii, w myśli św. Papieża Polaka jest wydarzenie w Kanie Galilejskiej. Na godach w Kanie taką intencję zdaje się podkreślać dodatkowo wino, stanowiące aluzję do krwi Nowego Przymierza. W ten sposób wesele w Kanie zainicjowało nową ekonomię sakramentalną, której ośrodkiem jest Eucharystia. Maryja natomiast ,

²⁸⁴ 1 Kor 12, 27.

²⁸⁵ Rz 12, 5.

²⁸⁶ A. Nowicki, *Eucharystia w Kościele, Kościół w Eucharystii*, Wrocławski Przegląd Teologiczny 6/2 (1998), s. 42-43.

²⁸⁷ Jan Paweł II, List Apostolski *Novo millennio ineunte na zakończenie Wielkiego Jubileuszu Roku 2000*, (Watykan, 06.01.2001), w: *Listy Apostolskie Ojca Świętego Jana Pawła II*, Kraków 2007, nr 15.

²⁸⁸ RVM 3.

²⁸⁹ A. Wojtczak, *Maryja - „Niewiasta Eucharystii” według nauczania Jana Pawła II*, „Salvatoris Mater” 6 (2004) nr 1, s. 354.

²⁹⁰ EdE 53.

obdarzona tytułem *Niewiasta*, stanęła na czele kościelnej wspólnoty, karmiącej się eucharystycznym Postaciami²⁹¹. *Na godach w Kanie taką intencję zdaje się podkreślać dodatkowo wino, stanowiące aluzję do krwi Nowego Przymierza*²⁹². To ważne wydarzenie odzwierciedla spotkanie Maryi i Kościoła, które to można określić jako wspólnotę celebrującą Eucharystię. Motyw ten pojawia się w pieśni *Wesele w Kanie*, w których wyrażana jest prośba „Przemień wodę w wino, / uczyn nas Rodziną, / Panie Jezu uczyn cuda w nas”²⁹³.

Św. Jan Paweł II nazwał Maryję „Niewiastą Eucharystii”²⁹⁴. Całe życie Maryi było zwrócone na Jezusa i prowadziło do odkrycia i ukazania sensu Eucharystii. Będąc Matką Słowa Wcielonego i pozostając przez całe życie ściśle związaną z Eucharystią, Maryja prowadzi człowieka do Najświętszego Sakramentu. Nie zasłania Go, ale właśnie na Niego wskazuje. Mimo że nic nie wiemy o tym, by Maryja uczestniczyła w ustanowieniu Eucharystii podczas Ostatniej Wieczerzy, to jednak trwała z Apostołami w oczekiwaniu Zesłania Ducha Świętego²⁹⁵.

Trafność określenia Maryi jako „Niewiasty Eucharystii” ukazuje Jej całościowa postawa. Maryja nie tylko uczestniczy w Eucharystii, ale przynosi jej owoce w codzienne życie. Kościół odnajduje w Niej wzór uczestnictwa w tej Boskiej Tajemnicy. Ukazuje wierzącym postawę uległości wobec niepojętej tajemnicy wiary, jaką niewątpliwie jest Eucharystia. To Ona pierwsza okazała wobec niej „posłuszeństwo bez wahania”²⁹⁶.

Towarzystwo Najświętszej Maryi Panny w życiu muzyków kościelnych pozwala im zbliżyć się do Jej Syna w Eucharystii. W pieśni *O, Matko Miłosierdzia* widoczna jest zwrotka z odniesieniem do słów Maryi

²⁹¹ A. Wojtczak, *Maryja - „Niewiasta Eucharystii” ...*, jw., s. 357.

²⁹² Jan Paweł II, *W Kanie Maryja jest Orędowniczką pierwszego cudu Jezusa* (Audiencja generalna, 5.03.1997), w: Jan Paweł II, *Katechezy maryjne*, Częstochowa 1998, s. 201.

²⁹³ *Przyjdź do nas Panie (Wesele w Kanie)*, w: NMP WL-M 2006, nr 24.

²⁹⁴ EdE 53.

²⁹⁵ Por. Dz 1, 14.

²⁹⁶ EdE 54.

wypowiedzianych na weselu w Kanie Galilejskiej, kiedy Maryja mówi do ewangelicznych sług: „Zróbcie wszystko, cokolwiek wam powie”²⁹⁷. NMP z matczyną miłością, której uzewnętrznienie widzimy podczas wesela w Kanie, zaprasza każdego człowieka do wiary, że jej Syn może przemienić chleb i wino w swoje Ciało i Krew tak, jak przemienił wodę w wino, a przez to stać się „chlebem życia”²⁹⁸. Tę treść na OWL-M przedstawia się następująco: „Z wieńcami kwiatów, z litaniami próśb, / śpieszymy przed Twoje ołtarze, / użycz nam siły i moc taką spuść, / by spełniać co Syn Twój każe”²⁹⁹. Prośba ma wymiar błagalny, który składa Kościół w Ofierze uwielbienia Boga w czasie każdej sprawowanej Eucharystii, bowiem udział o w każdym sakramencie jest uczestnictwem w śmierci i Zmartwychwstaniu Chrystusa. We mszy św. ma to szczególny wymiar, gdyż jest ona pełnym urzeczywistnieniem tajemnicy paschalnej Chrystusa i z niej czerpie swoją skuteczną moc³⁰⁰.

W całożyciowej postawie Najświętszej Maryi Panny uwidacznia się również ofiarny wymiar Eucharystii. Realizowała go już w momencie ofiarowania Jezusa w świątyni³⁰¹, a zwłaszcza w przyjęciu słów Symeona, które zapowiadały misterium Golgoty, do której Matka Jezusa przygotowywała się każdego dnia, uczestnicząc w „antycypowanej Eucharystii, komunii duchowej pragnienia i ofiary”³⁰². To zjednoczenie wypełniło się pod Krzyżem i było kontynuowane w uczestnictwie Maryi w „pamiętce męki”, czyli Eucharystii sprawowanej przez Apostołów. Pod krzyżem Maryja stała się darem Jezusa dla człowieka, który dał Ją za Matkę

²⁹⁷ Por. J 2, 5.

²⁹⁸ EdE 54.

²⁹⁹ *Do Ciebie, Matko, coś swój wzniosła tron (O, Matko Miłosierdzia)*, w: PMBM WL-M 2012, nr 11, zwr. 5.

³⁰⁰ J. Decyk, *Sprawowanie pojednania w liturgii Mszy Św.*, „Studia Theologica Varsaviensia” 24/1 (1986), s. 99.

³⁰¹ Por. Łk 2, 22

³⁰² EdE 56.

Janowi, a przez niego każdemu człowiekowi. Uczestnictwo w Eucharystii zakłada przyjmowanie przez człowieka również tego daru. Każdy wierzący przyjmuje Maryję za Matkę, a przez to wyraża chęć coraz głębszego upodobnienia się do Jezusa. W tym zadaniu Maryja jest nauczycielką i towarzyszką.

W *Magnificat* Najświętsza Maryja Panna uwielbia Boga Ojca i czyni to przez Jezusa, w Nim i z Nim³⁰³. Przez to Maryja ukazuje prawdziwą „postawę eucharystyczną”, gdyż wspomina wielkie dzieła Boże, zapowiedziane przez proroków. Kościół powtarzając słowa Matki Boga głosi eschatologiczny wymiar Eucharystii³⁰⁴. Znaną i często wykonywaną pieśnią w czasie obrzędów Eucharystii jest *Chrystus Pan karmi nas*³⁰⁵. W niej wyjątkowa kompozycja treści układa się w taki sposób, aby karmiąc się Najświętszym Ciałem Zbawiciela wyśpiewywać hymn pochwalny *Magnificat*, którym Maryja wysławia wielkie dzieła Boga. Za każdym razem, kiedy uczestnicy OWL-M wykonywali ten kantykt potwierdzali to, co precyzyjnie wyraził św. Jan Paweł II, że w każdej celebracji eucharystycznej rozpoczyna się nowy etap historii. Bóg jest Panem i wszystko staje się nowe. Eucharystia nadal jest darem, przez który nasze życie staje się hymnem uwielbienia i wdzięczności Bogu, na wzór *Magnificat* Maryi³⁰⁶.

Obecność Maryi w tajemnicy Eucharystii wyrażają słowa pieśni Najświętsza Panno, w której doszukać się możemy obecności Kościoła tryumfującego w misterium Najświętszej Ofiary, kiedy wyznawca ogłasza: „Tyś Panią chóru archanielskiego, / Królową gmachów nieba ślicznego, wybaw mnie grzesznego, (...) Niechaj Cię chwałę współ ze Świętymi, / i ze wszystkimi dworami Twym, / nie spuszcza na wieki z świętej Twej

³⁰³ Łac. „Per ipsum, et cum ipso, et in ipso...”; zob. doksologia po Modlitwie Eucharystycznej, w: MR 1986.

³⁰⁴ Por. EdE 58.

³⁰⁵ *Chrystus Pan karmi nas*, w: PEDŚ WL-M 2015, s. 14; por. Siedl. 2015, s. 571.

³⁰⁶ Por. EdE 58.

opieki”³⁰⁷. Kiedy słyszymy wołanie „O Maryjo prowadź nas, / do źródeł miłosierdzia, / Jezusa”³⁰⁸, Maryja nigdy nie przysłania sobą, ale wiedzie do Boga, o czym przekonują słowa „I niech serce w moim łonie jako czysty ołtarz płonie mego Pana ukochaniem”³⁰⁹, czy wyznanie Matki „Mój Synu Twe miłosierdzie i „męstwo, (...) Tyś mą nadzieją i obroną, / Twa śmierć stała się życiem całego świata”³¹⁰.

W pieśni *Ukaż mi swoją twarz* Maryja wychwalana jest przez wyrażenie: „Przyjaciółko ma, / nad niebiosa piękność Twa, / jak jutrzeńki światło, Maryjo”³¹¹. W tym utworze pojawia się wiodąca do stołu eucharystycznego myśl: „Tyś pierwsza owocem Nowego Królestwa, / na Kalwarii woń Swą rozsiewasz, Winny Kwiecie, / z Twych gron płynie zbawienia Krew”³¹². W tych słowach widać wyraźną aluzję do Ofiary Chrystusa, którą składa za zbawienia świata, w której uczestniczy Maryja.

Podobną aluzję możemy dostrzec w ostatniej zwrotce pieśni okresu paschalnego, w której łączy się niebo z nową ziemią: „Niebo zaślubiło ziemię, / od kiedy wzięłaś ciało z Dziewicy Maryi. / Nowa ziemia przybliżyła się do nowego nieba, / od kiedy zmartwychwstałaś”³¹³. Misterium paschalne Chrystusa, w której uczestniczy Matka Zbawiciela pozostaje w celebracji eucharystycznej jako najważniejsza czynność liturgiczna, ponieważ „Liturgia, która jest czynnością świętą w najwyższym stopniu, stanowi szczyt, do którego zmierza działalność Kościoła, i zarazem jest źródłem, z którego wypływa cała jego moc. Przez liturgię Chrystus

³⁰⁷ *Najświętsza Panno*, w: NMP WL-M 2006, nr 13, zwr. 2, 5.

³⁰⁸ *O Maryjo prowadź nas*, w: NMP WL-M 2006, nr 17; VCS WL-M 2007, nr 51; PMBM WL-M 2012, nr 8; OAZA WL-M 2021, s. 12.

³⁰⁹ *Stała Matka pełna chwały (Stabat Mater Speciosa)*, w: NMP WL-M 2006, nr 22, zwr. 8.

³¹⁰ *Boleściwa Matka Stała*, w: WP WL-M 2005, nr 16, s. 18, zwr. 5; NTr1, s. 190.

³¹¹ *Ukaż mi swoją twarz*, w: ADW WL-M 2004, nr 19, s. 26, ref.; OZ WL-M 2005, nr 33, s. 41.

³¹² Tamże, zwr. 2.

³¹³ *Chryste Zmartwychwstały (Ty mieszkasz pośród nas)*, w: OW WL-M 2006, nr 26.

kontynuuje w swoim Kościele, z Kościołem i przez Kościół dzieło naszego odkupienia”³¹⁴.

Szczególny charakter teologii Eucharystii w wymiarze pobożności maryjnej niesie jedna z najbardziej popularnych i najczęściej wykonywanych w kościołach pieśń *Bądźże pozdrowiona Hostio żywa*. I chociaż sam utwór jest na wskroś eucharystyczny, to refren podkreśla ukrytego pod postacią Hostii Syna Maryi: „Witaj Jezu, Synu Maryi, / Tyś jest Bóg prawdziwy, / w świętej Hostyi”³¹⁵. W tej pieśni uświadamiamy sobie szczególny związek pomiędzy tajemnicą wcielonego Słowa a Eucharystią. Chrystus w ofierze ołtarza, pod postacią chleba i wina daje nam za pokarm Ciało i Krew, które za sprawą Ducha Świętego dała Mu Jego Niepokalana Matka. Bóg Ojciec, wybierając Najświętszą Maryję Pannę na Matkę swojego Jednorodzonego Syna, w szczególny sposób związał Ją z Eucharystią³¹⁶.

Czcząc Matkę Boską Częstochowską odnajdujemy w jednej z poświęconej właśnie Jej pieśni pojawia się kolejny wątek eucharystyczny – biblijny. W jednej ze zwrotek odnajdujemy takie oto słowa: „Tam Twoje serce, kędy skarb przybywa, / gdzie stół królewski obraz Twój nakrywa. / Niech odrobiny z niego nam nie spadają. / Twoi synowie głodu nie zaznają”³¹⁷. Treść tej pieśni od wieków była dobrą katechezą i w prostu sposób przekazywaną dla tych, którzy patrząc się na wizerunek Czarnej Madonny mogli przeżywać misterium Najświętszej Ofiary. Podobny charakter ma kolejna pieśń, w której uwidacznia się służebny wymiar Uczty

³¹⁴ KKK 219.

³¹⁵ *Bądźże pozdrowiona Hostio żywa*, w: SanCti WL-M 2009, nr 1, ref.; por. Siedl. 2015, s. 342.

³¹⁶ Por. Jan Paweł II, *Przemówienie papieża Jana Pawła II przed modlitwą Anioł Pański*, (Wrocław, 1.06.1997), w: <http://mateusz.pl/JPII/witamy/0202.htm>; [dostęp: 20.03.2023].

³¹⁷ *Witaj, Jutrzenko rano powstająca*, w: PMBJ WL-M 2012, nr 16, zwr. 4; PMBM WL-M 2012, nr 28; por. Siedl. 2015, s. 379.

Miłości: „człowiek Twoim dzieckiem, a w nim Chrystus gości, / naucz nas, o Matko, służyć Mu z miłości”³¹⁸.

Obecność Maryi w Eucharystii podkreśla pieśń z treścią lamentu pod krzyżem, w której to Matka żegna bok święty, z którego „płynęła krew najświętsza, by grzechy człowieka obmyła”³¹⁹, w czasie której składa się Najświętsze Ciało i Krew Zbawiciela za zbawienie świata, bo „Słowo Twe Ciałem stało się, / zamieszkało na ziemi wśród ludzi, / ogłaszając już Królestwo Twe. / Nigdy nie zostawiłeś nas, / gdy za cenę Twojej krwi cały Kościół z chórami aniołów, / wielką ucztę wyśpiewuje Ci”³²⁰.

Celebrowanie Eucharystii na OWL-M daje obraz obecności Kościoła i Jego Matki, którą wspomina się podczas Najświętszej Ofiary. W Eucharystii muzycy wraz z całym Kościołem utożsamiają się z duchem Bożej Rodzicielki łącząc się z Chrystusem i Jego ofiarą. Muzyczna posługa w liturgii domaga się od uczestników OWL-M prawidłowej czci do Najświętszej Maryi Panny, która przez całe swoje życie była egzemplifikacją Ludu Bożego, napełniona tym co nieustannie rozważała w swoim sercu. W podejmowanej formacji dojrzewała świadomość konieczności czytania i medytowania Słowa Bożego, gdyż w Matce Bożej ciepło rodzinne ogniska domowego w Nazarecie i lata przebywania z Jezusem utrwaliły to, co nazywamy słuchaniem i rozważaniem Słowa, tak istotnego w celebracji eucharystycznej. W odnowionym rycie Mszy świętej Kościół naśladuje NMP. Tak, bowiem czyniła Maryja, rozważając ciągle w sercu swoim wszystkie zbawcze wydarzenia, dokonujące się wokół Niej, od

³¹⁸ *Jasnogórska Pani*, w: PMBJ WL-M 2012, nr 7, zwr. 5; PMBM WL-M 2012, nr 29; por. Siedl. 2015, s. 323 [pieśń jest obecna, ale tylko 3 zwrotki].

³¹⁹ *Dobranoc głowo święta (Lament Maryi)*, w: II BDKS 2009, nr 8, zwr. 5; WSPB WL-M 2013, nr 26; por. Siedl. 2015, s. 187.

³²⁰ *Cały świat niechaj śpiewa Ci świętą pieśń (Wielki jest Pan)*, w: SPBJI WL-M 2014, s. 43, zwr. 3.

zwiastowania aż do Krzyża i Pięćdziesiątnicy, kiedy to nastąpiła przemiana sposobu myślenia i rozumienia tych wydarzeń³²¹.

Muzycy OWL-M w Matce Bożej odnajdują też religijne uzasadnienie do cierpliwych i żmudnych ćwiczeń warsztatowych, by przygotować się do uczestnictwa w Eucharystii. Najpierw potrzeba wielu lat ukrytego życia, czasu wypełnionego trudem przygotowania. W kolędach odnajdujemy kontekst związany z ofiarowaniem darów, który uobecnia się w tajemnicy Najświętszej Ofiary: „przed Jezusem biją czołem, składając ofiary (...), tak jak każą nam kapłani, damy dar troisty; / modły pracę niosąc w dani i żar serca czysty (...), co dajemy Ci z ochotą od nas przyjm w ofierze”³²², gdyż Betlejem stał się *Domem Chleba*. W Eucharystii, Jezus wciąż się ofiaruje jako Chleb Życia, stąd każda Eucharystia staje się dla każdego Betlejem. Wynika to m.in. z tłumaczenia nazwy Betlejem jako *Domu Chleba* i traktowania go za symbol Kościoła, w którym codziennie sprawuje się ofiarę eucharystyczną³²³. W myśli Orygenesa, który pozostawił taką myśl: „Otóż «Betlejem» znaczy «Dom Chleba», a dokąd mieli spieszyć pasterze po ogłoszeniu pokoju, jeśli nie do duchowego domu niebiańskiego chleba”³²⁴.

W prowadzeniu Gwiazdy Betlejemskiej docieramy zawsze „do stajenki, do Jezusa i Panienki”³²⁵, który ukrywa się pod postacią Chleba: „więc gdzie pójdziemy Chryste, gdzie się ukryłeś nam. / Pójdziemy przed ołtarze, wzniecić miłości żar, / i hołd Ci niski oddać, to jest nasz wszystkim

³²¹ Por. P. Liszka, *Maryja a Eucharystia w kontekście misterium Kościoła*, „Salvatoris Mater” 7 (2005) nr 1, s. 66.

³²² *Mędrzy świata monarchowie*, w: BN WL-M 2006, nr 36, zwr. 3-4; por. Siedl. 2015, s. 138.

³²³ Por. M. Zając, *Eucharystia jako centrum celebracji chrześcijańskiej w ujęciu katechetycznej szkoły aleksandryjskiej*, „Vox Patrum” 32 (2012) t. 57, s. 780.

³²⁴ Por. S. Kalinkowski, *Orygenes o Eucharystii*, w: *Pokarm nieśmiertelności. Eucharystia w życiu pierwszych chrześcijan*, pr. zb. pod. red. W. Myszora i E. Stanuli, Katowice 1987, s. 67.

³²⁵ *Pójdźmy wszyscy do stajenki*, w: BN WL-M 2006, nr 47, zwr. 1; por. Siedl. 2015, s. 103.

dar”³²⁶, by ostatecznie doświadczyć i zgłębiać tajemnicę obecności Chrystusa w Misterium Eucharystycznym. Ostatnia zwrotka tradycyjnej kolędy *Wśród nocnej ciszy* łączy nastrój świąteczny właśnie z Najświętszym Sakramentem: „i my czekamy na Ciebie Pana, / a skory przyjdiesz na głos kapłana. / Padniemy na twarz przed Tobą, wierząc, żeś jest pod osłoną chleba i wina”³²⁷.

Program OWL-M sprzyja przygotowywaniu darów ofiarnych, a przede wszystkim ułatwia podszkolenie techniczne i nastrojenie duchowe. W liturgii życia Maryi w Nazarecie dokonywało się przygotowanie ofiarnego Baranka, czyli wychowywanie Jezusa, a także odbywało się uzdalnianie Maryi na przyjęcie Paschy w jej ostatecznej postaci. W NMP dokonało się wydarzenie przejścia przez mękę, a także dokonała się nowa przemiana, w Krzyżu. Rozpoczął się nowy etap, prawdziwie eschatologiczny, dopełniony wniebowzięciem, które jest ostateczną konsekracją ciała. Tym samym Niewiasta Eucharystii wyznacza duchowość aktywnym katolikom wykonującym śpiew i muzykę kościelną. Każdy uczestnicząc we Mszy świętej, przyjmując chleb i wino, przemienione w Ciało i Krew Zmartwychwstałego Jezusa, kiedyś sam będzie konsekrowany w misterium powszechnego zmartwychwstania. Przemiana uczestnika Eucharystii jest integralna, obejmuje całą osobę ludzką. Liturgia słowa połączona ze spożywaniem Ciała i Krwi Pańskiej stanowi nierozłączną całość, tak jak w życiu Maryi sprzężone było kontemplowanie świętych wydarzeń z egzystencjalnym zaangażowaniem³²⁸.

³²⁶ *O gwiazdo Betlejemska*, w: BN WL-M 2006, nr 45, zwr. 2; por. Siedl. 2015, s. 96.

³²⁷ *Wśród nocnej ciszy*, w: BN WL-M 2006, nr 68, zwr. 4; por. Siedl. 2015, s. 120.

³²⁸ Por. P. Liszka, *Maryja a Eucharystia w kontekście misterium Kościoła*, jw., 67.

2.4. Przesłanie z objawień gietrzwałdzkich na OWL-M

Nie można przecenić wpływu objawień Matki Bożej w Gietrzwałdzie na życie religijne diecezji warmińskiej i rozwój śpiewu ludowego³²⁹. Fakt, że Matka Boża rozmawiała po polsku z dziewczynkami Justyną Szafryńską i Barbarą Samulowską, podtrzymywał narodową świadomość³³⁰. Objawienia trwały od 27 czerwca do 16 września 1877 roku i spotkały się z pobożną wiarą samych wizjonerek, ówczesnego ks. proboszcza Augusta Weichsela, biskupa Filipa Krementza warmińskiego duchowieństwa, oraz dynamicznie rozrastającej się liczby świeckich wiernych³³¹. Do Matki Boskiej Gietrzwałdzkiej przybywali pokutnicy nie tylko z okolicy, ale także z odległych terenów przedrozbiorowej Polski. Przez ponad 145 lat Jej sanktuarium odwiedziły miliony pielgrzymów³³².

Gietrzwałd do dziś jest duchową stolicą Warmii. Tutejsze prywatne objawienia NMP, podobnie jak większość analogicznych wydarzeń, mają nie tylko źródło w pobożności ludowej, ale też na nią pozytywnie oddziałują³³³. W przekazanym orędziu Maryja jako Królowa wręcz żądała modlitwy różańcowej, wzywała do poszanowania Mszy św., a także wypominała grzechy najbardziej niszczące Polaków, m. in. alkoholizm, rozwiązłość i pychę³³⁴. Treść objawień przyjęta z wiarą przez ówczesną ludność przyniosła owoce gorliwych nawróceń³³⁵. Także współcześnie uczestnicy otwierając się na dawne, ale aktualne przesłanie

³²⁹ Zob. *Zbiorek pieśni Gietrzwałdzkich dotychczas znanych*, Nakładem Księgarni J.N. Romana, Pełplin 1881; Z. Rondonańska, *Matka Boża Gietrzwałdzka w pieśniach warmińskich i ogólnopolskich*, w: *Matka Boża Gietrzwałdzka w wierze, pobożności, teologii i sztuce – dawniej i dziś...*, pod red. K. Parzych-Blakiewicz, S. Kuprianiuka, jw., s. 263-280.

³³⁰ Zob. K. Bielawny, *Wydarzenia gietrzwałdzkie w 1877 roku*, w: *Orędzie gietrzwałdzkie wczoraj i dziś*, red. K. Parzych, Olsztyn 2005, s. 21-32.

³³¹ Por. K. Parzych-Blakiewicz, *Teologia objawień maryjnych w Gietrzwałdzie*, Olsztyn 2019, s. 17-29.

³³² Zob. A. Leniec, *Sanktuarium gietrzwałdzkie jako ośrodek pielgrzymkowy*, w: *Orędzie gietrzwałdzkie wczoraj i dziś*, red. K. Parzych, jw., s. 148-152.

³³³ Zob. J. Ratzinger, *Komentarz teologiczny do orędzia fatimskiego*, „*Salvatoris Mater*” 2 (2000) nr 3, s. 471.

³³⁴ Por. K. Bielawny, *Niepodległość wyszła z Gietrzwałdu*, Warszawa 2018, s. 11.

³³⁵ Zob. A. Leniec, *Sanktuarium gietrzwałdzkie jako miejsce refleksji, pokuty i nawrócenia*, w: *Orędzie gietrzwałdzkie wczoraj i dziś*, red. K. Parzych, jw., s. 173-178.

doświadczają ożywienia własnej pobożności i otrzymują wiele bodźców i wskazówek do nowych form wyrazu, w tym artystycznych³³⁶.

Objawienia maryjne, również te gietrzwałdzkie, mają charakter prorocki i służą ewangelizacji. Nie przypadkowo NMP została nazwana „Gwiazdą nowej ewangelizacji”³³⁷, ponieważ jest Ona „Niewiastą wiary, kroczącą w wierze”³³⁸, a przez to „doskonałą ikoną wiary”³³⁹. Jej wiara jest stałym punktem odniesienia dla Kościoła³⁴⁰, którego podstawową misją jest ewangelizacja³⁴¹. Należy zwrócić uwagę papieża Franciszka, który przestrzega przed absolutyzacją prywatnych objawień³⁴², czy myśl papieża Benedykta XVI, który cytuje św. Jan od Krzyża: „od kiedy Bóg dał nam swego Syna, który jest Jego jedynym Słowem [...], przez to jedno Słowo powiedział nam wszystko naraz”³⁴³.

Objawienia maryjne odczytywane są w kluczu charyzmatu prorocstwa, które przedstawiają wolę Bożą w relacji do czasu i sytuacji chrześcijaństwa. Pozostają zatem na usługach wiary. Aby to precyzyjniej ukazać, należy odwołać się do samego rozumienia wiary, która jest zarówno aktem wierzenia lub zaufania, jak i tym, w co się wierzy lub co się wyznaje. NMP zatem nie tylko wzywa do wiary poprzez objawienia, ale sama jest ikoną wiary. Fakt, że w objawieniach do wiary wzywa Ta, która jest ikoną wiary, ma ważne znaczenie dla ewangelizacji. Matka Boża nadaje jej maryjne struktury, gdyż celem ewangelizacji jest wiara na wzór Najświętszej Maryi Panny. Prywatne wizje, poprzez które „Ikona wiary” wzywa ludzi do wiary wpisują się w maryjny kształt chrześcijaństwa³⁴⁴.

Papież Franciszek pisze o maryjnym stylu w ewangelizacyjnej działalności Kościoła. To głoszenie Dobrej Nowiny o zbawieniu dokonuje się na trzech obszarach, którymi są: środowisko osób zachowujących żywą wiarę katolicką,

³³⁶ Zob. DPLiL 90.

³³⁷ EG 288.

³³⁸ EG 287-288.

³³⁹ LF 58.

³⁴⁰ EG 287.

³⁴¹ Por. B. Ferdek, *Rola objawień maryjnych w ewangelizacji*, „Salvatoris Mater” 16 (2014) nr 1-4, s. 332.

³⁴² EG 70.

³⁴³ VD 4.

³⁴⁴ Por. B. Ferdek, *Rola objawień maryjnych w ewangelizacji*, jw., s. 339 -343.

środowisko osób ochrzczonych nieżyjących zgodnie z wymogami chrztu oraz środowisko osób nieznających lub odrzucających Chrystusa³⁴⁵.

Biskup Warmiński Józef Drzazga dekretem z dnia 11 września 1977 r. zatwierdził kult objawień Matki Boskiej w Gietrzwałdzie jako nie sprzeciwiający się wierze i moralności chrześcijańskiej, oparty na faktach wiarygodnych, których charakter nadprzyrodzony i Boży nie da się wykluczyć. Warto w tym miejscu mocno podkreślić, że są to jedyne w Polsce objawienia Maryjne zatwierdzone oficjalnie przez Kościół. 11 września 1977 r. podczas uroczystości stulecia objawień maryjnych w Gietrzwałdzie kazanie wygłosił kard. Karol Wojtyła, abp metropolita krakowski wskazując na uniwersalny charakter tego przesłania³⁴⁶. Najświętsza Maryja Panna jako troskliwa Matka i Królowa upominała się o prawa osób i narodów w kontekście historycznym tamtych czasów, prawa do własnego języka, ojczystej kultury oraz wolności religijnej³⁴⁷.

W objawieniach gietrzwałdzkich Maryja prowadzi nas do sakramentów świętych, które są skutecznymi znakami łaski ustanowione przez Chrystusa i dane Kościołowi³⁴⁸. Sakramentalne znaki łaski dokonują się zawsze w Kościele, poprzez Kościół i dla Kościoła, który cały jest także sakramentem Chrystusa, czyli widzialnym znakiem Jego obecności i działania³⁴⁹. W orędziu gietrzwałdzkim Maryja prowadzi nas do sakramentu pokuty, kapłaństwa, małżeństwa, Eucharystii czy namaszczenia chorych. W tych znakach dokonuje się uświęcenie człowieka, spotkanie z żywym Jezusem Chrystusem. Boża Matka ostrzega także jako nasza kochająca Matka, przed niebezpieczeństwami, które nas upokarzają i przed grzechami, wskazując wprost na grzech pijaństwa czy nieczystości. Zachęca do

³⁴⁵ EG 14.

³⁴⁶ K. Wojtyła, „*Ja zawsze będę przy was*”. Kazanie kardynała Karola Wojtyły wygłoszone w Gietrzwałdzie 11 września 1977 roku, w: *Maryjne orędzie z Gietrzwałdu. Materiały z sympozjum mariologicznego. Gietrzwałd 13-15 września 2002 roku*, red. J. Jezierski, K. Brzozowski, T. Siudy, Częstochowa - Gietrzwałd 2003, s. 162.

³⁴⁷ J. Jezierski, *Kazanie Kard. Karola Wojtyły 100 – lecie objawień maryjnych w Gietrzwałdzie*, w: *Matka Boża Gietrzwałdzka w wierze, pobożności, teologii i sztuce – dawniej i dziś. Perspektywa uniwersalna i regionalna*, pod red. K. Parzych-Blakiewicz, S. Kuprianiuka, Olsztyn 2018, s. 122-123.

³⁴⁸ KKK 1131.

³⁴⁹ KKK 1118.

trwania przy Bogu poprzez gorliwą modlitwę, przede wszystkim na różańcu. Wskazując na Chrystusa, jest Matką nadziei. Spoglądając na treść orędzia gietrzwałdzkiego odkrywamy piękno miłości matczynej płynącej z nieba, mającej charakter uniwersalny i ponadczasowy. Widzimy bowiem Maryję jako Tę, która prowadzi do Chrystusa i wskazuje nieustannie na swego Syna³⁵⁰.

Królowa niebios i Pani Aniołów

Pierwsze objawienie miało miejsce 27 czerwca 1877 roku po egzaminie do Pierwszej Komunii Świętej, do której przygotowywały się dzieci z parafii gietrzwałdzkiej, wśród nich była 13-letnia Justyna Szafrzyńska. Słyszac dzwony bijące na Anioł Pański, zatrzymała się do modlitwy, w czasie której zobaczyła na klonie przed kościołem niezwykłą jasność, biało ubraną, z długimi włosami opadającymi na ramiona, siedzącą na złocistym tronie udekorowanym perłami. Po pewnym czasie dostrzegła zstępujący z nieba jasny blask i anioła ze złotymi skrzydłami³⁵¹.

Szczególony charakter nosi krótki utwór inspirowany historią objawień oraz napisem jaki został umieszczony na obrazie Matki Boskiej Gietrzwałdzkiej, w którego górnej części obrazu dwaj aniołowie unoszą wstęgę z majuskułowym napisem³⁵²: *Ave Regina Caelorum, Ave Domina Angelorum*. Pieśń ta pojawia się w kilku sesjach warsztatowych, jednak na uwagę zwraca pewien detal, gdyż w jednej partyturze pojawia się *Ave Regina Angelorum*³⁵³, a w drugiej *Ave Domina Angelorum*³⁵⁴. Pierwsza wersja była błędnie opisana, na co wskazują poprawione słowa ołówkiem w śpiewnikach warsztatowych. Inną charakterystyczną pieśnią, w której możemy się doszukać inspiracji w kontemplacji gietrzwałdzkiej Ikony

³⁵⁰ Zob. J. Wojtkowski, *Założenia teologiczne Objawień Matki Bożej w Gietrzwałdzie – Odczyt na Konferencji rejonowej duchowieństwa Diecezji Warmińskiej*, „Warmińskie Wiadomości Diecezjalne”, 1 (1977), s. 73-74.

³⁵¹ Por. K. Bielawny, *Orędzie gietrzwałdzkie*, Olsztyn 2017, s. 43-44.

³⁵² Zob. W. Nowak, *Historia obrazu i kultu Matki Boskiej Gietrzwałdzkiej*, „Studia Warmińskie” XIV (1977), s. 110.

³⁵³ *Ave Regina Caelorum, ave Regina angelorum*, w: NMP WL-M 2006, nr 2.

³⁵⁴ *Ave Regina Caelorum, ave Domina angelorum*, w: CztMk WL-M 2019, s. 10-11; TpK WL-M 2019, s. 10-11.

będą słowa: *Chcemy wielbić Cię Królowo nieba, / zejdź więc do nas z niebieskiego tronu*³⁵⁵ czy *Witaj, niebios Królowo, / witaj Pani aniołów*³⁵⁶.

Królowa różańca świętego

30 czerwca 1877 r., na prośbę ks. proboszcza A. Weichsła, Justyna Szafrąńska zapytała Matkę Bożą: „Czego żądasz?” Usłyszała odpowiedź: „Życzę sobie, abyście codziennie odmawiali różaniec”. Następnego dnia Justynka zapytała Piękną Panią: „Kim Ty jesteś?”. Usłyszała odpowiedź: „Jestem Najświętsza Panna Maryja Niepokalanie Poczęta”³⁵⁷.

Maryja to Królowa Różańca świętego, Matka Różańcowa, Panna nad pannami, Święta nad świętymi, Najświętsza Królowa, Pani nieba ziemi, Jasna Gwiazda morska. Śliczna Matka Boska to kwiat najśliczniejszy, kwiat najwdzięczniejszy, róża ogrodowa, lilia bez zmayı, lilija raju rozkosznego, najprzyjemniejsza, Różdzka Aronowa. Anielska Królowa, Maryja w różańcowej koronie króluje na niebieskim tronie i odbiera pozdrowienia, chwałę i cześć³⁵⁸. Odpowiadając na wezwanie Maryi w czasie objawień warto zauważyć, że w czasie warsztatów jednym z głównych punktów programu formacji chrześcijańskiej uczestników była modlitwa różańcowa, co dostrzec można w programach dnia poszczególnych sesji warsztatów zawartych w niektórych śpiewnikach. Jest również opracowany w czterogłosie *Różaniec*³⁵⁹, a raczej część do zaśpiewania i powtarzania Pozdrowienia Anielskiego oraz Doksológii wieńczącej każdą tajemnicę.

Uzdrowienie chorych

Na wieść o tym co dzieje się w Gietrzwałdzie pojawiało się tu coraz więcej pątników. W wielu miejscach świętych panował zwyczaj, kiedy pielgrzymi zawiesili płótno na klonie w tym celu, aby później mogli go dotykać chorzy. Wizjonerki, prosząc Maryję o pobłogosławienie płótna, usłyszały polecenie, aby

³⁵⁵ *O, Matko Miłosierdzia*, w: PMBM WL-M 2012, nr 10, zwr. 1.

³⁵⁶ *Witaj, niebios Królowo (Pani Jasnogórskiej)*, w: PMBJ WL-M 2012, nr 17, ref.

³⁵⁷ K. Bielawny, *Orędzie gietrzwałdzkie*, jw., s. 45.

³⁵⁸ *Zawitaj, Królowo Różańca świętego*, w: 1Tes WL-M 2017, s. 57, zwr. 1-5; por. Siedl. 2015, s. 577; por. S. Ropiak, *Obraz Maryi w pieśniach eucharystycznych...*, jw., s. 228.

³⁵⁹ *Zdrowaś Maryjo (Różaniec)*, w: ADW WL-M 2004, nr 30, s. 36; por. NTr1, s. 338.

je zdjęć z drzewa i położyć na ziemi. W następnym dniu wizjonerki przekazały Matki Bożej życzenie, aby w miejscu Jej objawień postawiono murowany krzyż z figurą Niepokalanego Poczęcia i aby tam u jego podnóża kłaść płótna dla uzdrowienia chorych³⁶⁰. Maryja jest „Matką jaśniejącą, do serca przytulającą, z nami współcierpiącą, nadzieję w nas rodzącą”³⁶¹. Wezwanie Maryjo, Uzdrawienie Chorych pojawia się naturalnie w *Litanii loretańskiej*³⁶², pozycji obecnej w repertuarze warsztatowym.

Matka Bolesna

W dniach 19–21 lipca 1877 r. Maryi towarzyszył smutek, a po Jej twarzy płynęły łzy: „Nie ma poszanowania dla Mnie, ludzie nawet nie klękają i jeśli nie nastąpi poprawa, nie przyjdę więcej”³⁶³. Smutek Maryi zawsze odzwierciedlony zostaje w obrazie Matki patrzącej na mękę Jej Syna, którego *przebodli włóczynią mordercę*, gdyż dostrzega się żal przez brak szacunku do wymiaru sakralnego życia, szczególnie odzwierciedlanego w życiu członków wspólnoty Kościoła, „bo tylko sercem Twym dostatecznie, / można pokochać Twą Matkę wiecznie”³⁶⁴. Przez grzech obecny w życiu dzieci Maryi, wzywa Ona nieustannie do pokuty i nawrócenia³⁶⁵.

Matka kapłanów

7 września wizjonerki spytały Maryję: „Czego sobie życzy od kapłanów warmińskich?”. Wtedy Matka Boża przypomniała kapłanom, że powinni modlić się gorliwie do Niej, a wtedy Ona zawsze będzie przy nich. NMP wskazała też na ważną posługę kapłańską. Na pytanie: „Jaką pokutę winna odprawić osoba skrupulatna?” Usłyszały odpowiedź: „Powinna zapytać spowiednika”³⁶⁶. W jednej

³⁶⁰ Por. K. Bielawny, *Orędzie gietrzwałdzkie*, jw., s.49-50.

³⁶¹ *O Maryjo jaśniejąca (Matka jaśniejąca)*, w: ADW WL-M 2004, nr 29, s. 35; NMP WL-M 2006, nr 6; por. NTr1, s. 224; por. NTr1pop, s. 304.

³⁶² *Kyrie eleison (Litania Loretańska)*, w: VCS WL-M 2007, nr 40; DinM WL-M 2008, nr 30; WSKM WL-M 2013, s. 12; por. Siedl. 2015, s. 748.

³⁶³ Por. K. Bielawny, *Orędzie gietrzwałdzkiej*, jw., s. 51.

³⁶⁴ *Panno Maryja, bądź uwielbiona (Pieśń uwielbienia Matki Bożej Gietrzwałdzkiej)*, jw., zwr. 5.

³⁶⁵ Por. K. Bielawny, *Orędzie gietrzwałdzkie*, jw., s. 51.

³⁶⁶ Tamże, s. 67-68.

z pieśni adwentowych można zauważyć pochwałę Maryi, nazwaną „Chlubo kapłanów”³⁶⁷.

Matka powołań kapłańskich i zakonnych

Aktualny pozostaje apel Maryi, wołającej o dar ofiarnych powołań do służby w Kościele. 27 lipca 1877 roku padło pytanie, czy jedna ze znanych osób ma iść do klasztoru. Dziewczynki usłyszały w odpowiedzi zachętę, do służby Bożej, gdyż „dobrze jest, jeśli idzie do klasztoru tyle osób, ile może”. Wszyscy jesteśmy wezwani do stałej i wytrwałej modlitwy o nowe powołania, by ich nigdy nie zabrakło i aby nie zostały zmarnowane³⁶⁸. Jednak w śpiewnikach na OWL-M nie ma tekstów korespondujących z tym szlachetnym przesłaniem.

Matka Kościoła

W obecnym kryzysie Kościoła niezwykle aktualnym jest pełne nadziei orędzie wzywające do modlitwy za kapłanów. W dniu 01.08.1877 r. Barbara Samulowska zapytała Matkę Bożą, czy parafie, w których nie ma kapłanów otrzymają wkrótce duszpasterzy. NMP obiecała, że kapłani powrócą do parafii, pod warunkiem, że wierni będą modlić się gorliwie w ich intencji. Wtedy prześladowania Kościoła ustaną, a duchowni znów podejmą posługę w osieroconych parafiach³⁶⁹. To zapewnienie Maryi było potrzebne wiernym, by nie tracili nadziei i uprosili przewodników duchowych w życiu łaski prowadzących do zbawienia, dlatego w pieśni wołamy: „tu, [w Gietrzwałdzie], Matkę Boską, / z Niej przykład brali (...) złączcie swe modły i dziękczynienia, / z moimi na cześć Matki Zbawienia”³⁷⁰.

Matka zniewolonych przez grzechy – Matka prawdziwej wolności duchowej

12 sierpnia 1877 r. Maryja skierowała orędzie do osób uzależnionych od alkoholu. Dziewczęta modliły się o nawrócenie pijaków. Maryja z westchnieniem

³⁶⁷ *Ave Domina Sancta (Witaj Pani Święta)*, w: ADW WL-M 2004, nr 14 s. 17, zwr. 11; por. NTr1, s. 210.

³⁶⁸ Por. K. Bielawny, *Orędzie gietrzwałdzkie*, jw., s. 53.

³⁶⁹ Tamże, s. 59-60.

³⁷⁰ *Panno Maryja, bądź uwielbiona (Pieśń uwielbienia Matki Bożej Gietrzwałdzkiej)*, zwr. 4-5.

odrzekła: „Oni będą ukarani”. Następnego dnia, kiedy pielgrzymi przybyli z Ornety, prosili wizjonerki o wstawiennictwo za nimi i modlitwę o zdrowie dla nich, otrzymali warunkowe zapewnienie, że otrzymają je jeśli będą się modlić i nie pić wódki³⁷¹. Na zgrupowaniach OWL-M zachowywana jest wstrzeźliwość od alkoholu, ale w repertuarze pieśniowym brakuje tematów dotyczących abstynencji. Akcent położony jest na modlitwę o charakterze liturgicznym.

Matka czystej miłości

W uroczystość Wniebowzięcia NMP, 15 sierpnia, Bogurodzica objawiła się bardzo uradowana, otoczona wieloma śpiewającymi i grającymi aniołami. Na polecenie proboszcza ks. Augustyna 19 sierpnia 1877 r. dziewczęta modliły się o nawrócenie zepsutych (przez rozwiążłość i beztroski tryb życia) dziewcząt. Maryja powiedziała: „One będą ukarane”. Z tej maryjnej nauki wynika, że Gietrzwałd jest (i nadal ma być) również miejscem modlitwy o czystość serc wśród młodzieży³⁷².

Maryja – Niewiasta Eucharystii

W kolejnym dniu, 20 sierpnia, rozpoczął się rok szkolny, Justyna zapytała Maryję, czy mają z rana przychodzić na różaniec przed Mszą św. Matka Boża pouczyła, że Msza święta jest ważniejsza od różańca, dlatego prosiła ludzi, aby najpierw uczestniczyli we Mszy św., a później odmawiali różaniec³⁷³. Odpowiedzią na te orędzie na OWL-M jest zróżnicowany repertuar stałych części mszy i pieśni liturgicznych.

Maryja – Matka nadziei

8 września Maryja zwróciła się do dziewczynek: „Nie smućcie się, bo Ja zawsze będę przy was”³⁷⁴. W jednej z pierwszych pieśni jakie od początku historii warsztatów została uwytatniona, i która pojawiła się w repertuarze warmińskich warsztatów najczęściej (aż 11 razy) w refrenie pojawia się powtarzany przez chór tekst „Matko Gietrzwałdzka, módl się za nami / nie bójcie się Ja zawsze jestem z Wami”³⁷⁵, gdyż „opuszczonym okolicom zagraża nam wiary wydarcie, w Niej

³⁷¹ Por. K. Bielawny, *Orędzie gietrzwałdzkie*, jw., s. 61.

³⁷² K. Bielawny, *Orędzie gietrzwałdzkie*, jw., s. 63.

³⁷³ Tamże, s. 65-66.

³⁷⁴ Tamże, s. 70-72.

³⁷⁵ *Panno Maryja, bądź uwielbiona (Pieśń uwielbienia Matki Bożej Gietrzwałdzkiej)*, ref..

znalazły ucieczkę, wsparcie”³⁷⁶, bo jest i pozostaje „świata podziwieniem, grzesznych wybawieniem, smutnych pocieszeniem (...) nadzieją w potrzebie”³⁷⁷. Mimo zapewnień Maryi i Jej nieustannej obecności w pieśniach znajdujemy błagalne słowa, pełne nadziei, by Jej nigdy nie zabrakło: „Maryjo, Matko usłysz nas, nie opuszczaj nas, / bądź z nami Matko, błagamy Cię, / i swą modlitwą zawsze wspierać chciej”³⁷⁸.

1 lipca 1877 roku Justynka zapytała Maryję: „Kim Ty jesteś?” Odpowiedź brzmiała: „Jestem Najświętsza Maryja Panna Niepokalanie Poczęta”.³⁷⁹ To przedstawienie się Maryja jako Matka Niepokalana miało miejsce w różnych miejscach objawień. W objawieniach w Gietrzwałdzie Maryja przedstawiła się podobnie jak w Lourdes, koncentrując uwagę na tajemnicy swej niedościgłej świętości³⁸⁰. Przedstawienie się jako Niepokalana lub Niepokalane powiązane jest z usłyszonym orędziem, wyrażającym troskę o zbawienie człowieka. Ona Matka Niepokalana staje się przekazicielką Prawdy o zbawieniu, wskazując jednocześnie sposób wejścia na drogę do świętości. Jej przyście i obecność stają się odczytywane jako drogowskaz ukazujący grzesznikom sposób na pokonanie zła i grzechu. Niepokalana wzywa wszystkich do nawrócenia, które jest konieczne dla ocalenia świata. Jako najświętsza członkini Kościoła, znajdująca się między grzesznikami wskazuje drogę duchowej odnowy, która znajduje się w Kościele³⁸¹.

Tytuł Niepokalana często występuje w pieśniach, które znajdujemy również w repertuarze warsztatowym. Najczęściej, bo aż 8 razy tytuł ten pojawia się w

³⁷⁶ Tamże, zwr. 1.

³⁷⁷ *O Matko miłościwa*, w: ADW WL-M 2004, nr 22, s. 30, zwr. 2-3; VCS WL-M 2007, nr 50; por. Siedl. 2015, s. 534.

³⁷⁸ *Maryjo Matko*, w: ADW WL-M 2004, nr 25, s. 32; por. NTr1, s. 284.

³⁷⁹ Por. K. Bielawny, *Orędzie gietrzwałdzkie*, jw., s. 47.

³⁸⁰ Por. J. Warzeszak, *Niepokalane poczęcie Maryi a miłosierdzie Boże*, „Warszawskie Studia Teologiczne” 32 (2019) 3, s. 88.

³⁸¹ Por. K. Parzych-Blakiewicz, *Teologia objawień maryjnych w Gietrzwałdzie*, jw., s. 42.

pieśni *Witaj Święta i Poczęta Niepokalanie*³⁸². Tytuł ten pojawia się również w innych pieśniach poświęconych czci Matki Bożej³⁸³.

Orędzie skierowane do wiernych w Gietrzwałdzie ma charakter uniwersalny. Warto wspomnieć jedną z najważniejszych inicjatyw związanych z funkcjonowaniem warsztatów oraz jednego z prowadzących, jaką była kompozycja *Oratorium Gietrzwałdzkiego*, powstałego z okazji 130 rocznicy objawień maryjnych³⁸⁴. Dzieło powstało z inicjatywy ks. Piotra Podolaka oraz Akademickiego Stowarzyszenia Katolickiego „Soli Deo Omnia” i miało swoją prapremierę w październiku 2006 r. w Gietrzwałdzie oraz na placu przy Centrum Konferencyjnym UWM w olsztyńskim Kortowie. Inspirację czerpało z orędzia gietrzwałdzkiego i o nim opowiadało³⁸⁵.

2.5. Nowe kompozycje jako przejaw rozwoju kultu maryjnego

Rozwój kultu maryjnego w Polsce jest powszechny i temu procesowi towarzyszy powstawanie nowych kompozycji ku czci Najświętszej Maryi Panny. Jednak współcześnie i może być to rozczarowujące, ilość nowych utworów nie jest zbyt duża, więcej odnajdujemy nowych opracowań muzycznych znanych już pieśni maryjnych. Ten proces jest bardzo widoczny w repertuarze warsztatowym.

Zanim zostaną omówione nowe kompozycje ku czci NMP, konieczne jest ukazanie całej tematyki maryjnej śpiewanej na OWL-M na tle wszystkich pieśni liturgicznych.

Dobrze to zobrazuje poniższy wykres:

³⁸² *Witaj Święta i Poczęta Niepokalanie*, w: NMP WL-M 2006, nr 25, zwr. 1-7; PMBJ WL-M 2012, nr 38; por. Siedl. 2015, s. 574.

³⁸³ Tytuł Niepokalana: *Najświętsza Dziewico*, w: ADW WL-M 2004, nr 18, s. 24-25, zwr. 1; *Stala Matka pełna chwały (Stabat Mater Speciosa)*, w: NMP WL-M 2006, nr 22, zwr. 3; *O Pani nasza, Królowo nieba*, w: 1Tes WL-M 2017, s. 30, zwr. 1-3; *Uwielbiam Cię Abba*, w: TpK WL-M 2019, s. 37; *Zdrowaś Maryjo*, w: PW WL-M 2022, s. 50, zwr. 2.

³⁸⁴ Zob. J. Sykulski, *Oratorium Gietrzwałdzkie dedykowane Janowi Pawłowi II*, [CD-ROM], Olsztyn 2006.

³⁸⁵ Zob. Ł. Kowalski, *Fenomen warsztatów liturgiczno – muzycznych*, jw., s. 105.

Dostrzegamy stosunkowo małą część pieśni maryjnych w zestawieniu całego repertuaru wykonywanego w trakcie badanych przez nas OWL-M na przestrzeni lat 2004–2023. W warsztatach formacyjnych na Warmii, znalazły się 626 pozycje wszystkich utworów wielogłosowych (nie wliczając części stałych Mszy Świątecznych, melodii psalmów, aklamacji Amen po wielkiego Doksologii oraz modlitwy wiernych). Dominują najczęściej pieśni opracowane na czterogłosowy chór mieszany (587). Pieśni jednogłosowych jest zdecydowanie mniej (39). W tej ogólnej liczbie znajdują się również kompozycje tych samych utworów opracowanych jednak przez różnych autorów, co sprawia, że utwór kwalifikowany jest jako oddzielny. Jak wyraźnie widać na wykresie pieśni maryjne stanowią niewielki fragment, bo ok. 19 % całego repertuaru. Wspomnieć tu jeszcze należy, że bezpośrednio Matce Bożej dedykowane są zaledwie 94 pieśni, natomiast utworów, w treści których znajdują się odniesienia mariologiczne jest 50, w tym skupiającym się na treściach chrystotypicznej mariologii 40, z czego połowa (19) to utwory okresu Bożego Narodzenia i mariologii eklezjotypicznej 58 (łącznie z elementami pasyjnymi).

Ta uwaga jest o tyle ważna, że ukazuje nam silne zmiany, które zaszły w pobożności ludowej w wyniku posoborowej reformy liturgicznej. Postawa muzyków i ich pobożność coraz bardziej ewoluuje w kierunku kościelnokształtnego postrzegania wiary i czci ku Matce Bożej, zawsze obecnej w Eucharystii i z modlącymi się z Nią w Kościele.

Nowe pieśni wykonywane na OWL-M związane są przede wszystkim z wizerunkami Matki Bożej czczonej w Jej wizerunkach w Gietrzwałdzie oraz Świętej Lipce. Współcześnie skomponowane utwory, które zrodziły się na potrzeby warsztatów, opiewają pochwałę Najświętszej Maryi Panny w gietrzwałdzkim wizerunku, to przede wszystkim *Pieśń uwielbienia Matki Bożej w Gietrzwałdzie*³⁸⁶ datowana na 3 listopada 2005 roku, powstała w Krakowie, z muzyką Piotra Pałki, do tekstu Andrzeja Samulowskiego oraz *Ave Regina Caelorum, Ave Domina Angelorum*³⁸⁷. Pieśń ta pojawia się w kilku sesjach warsztatowych w dwóch opracowaniach: Pawła Bębenka oraz Huberta Kowalskiego.

Również świętolipskie sanktuarium doczekało się nowego utworu poświęconego Matce Bożej, tytułowej Matką Jedności Chrześcijan, autorstwa Piotra Pałki³⁸⁸.

W 2012 roku w Gietrzwałdzie odbyły się warsztaty poświęcone pieśniom ku czci Matki Bożej Miłosierdzia, która cześć odbiera w swym ostrobramskim wizerunku. Jedną z nowych pieśni autorstwa Piotra Pałki skomponowanej w Hamburgu 27 października 2004 roku jest *O Maryjo*

³⁸⁶ *Panno Maryja bądź uwielbiona (Pieśń uwielbienia Matki Bożej w Gietrzwałdzie)*, zwr. 1-5.

³⁸⁷ *Ave Regina Caelorum, ave Regina angelorum*, w: NMP WL-M 2006, nr 2; *Ave Regina Caelorum, ave Domina angelorum*, w: CztMk WL-M 2019, s. 10-11; TpK WL-M 2019, s. 10-11.

³⁸⁸ *Bądź pozdrowiona Matko Boża (Do Matki Bożej Świętolipskiej)*, w: WSKM WL-M 2013, s. 18-19, zwr. 2; ŚPBJI WL-M 2014, s. 18-19; PEDŚ WL-M 2015, s. 16-17; JCOMO WL-M 2016, s. 12-13.

*prowadź nas*³⁸⁹. W tym śpiewniku znajdujemy wiele pieśni, ale już w nowych opracowaniach. *Do Ciebie, Matko* to utwór autorstwa ks. Stanisława Ziemiańskiego, opracowany przez Piotra Pałkę 28 września 2012 roku³⁹⁰. *Miłosierna Matko Boża* oraz *O, Miłosierna z Ostrej Bramy* to współczesne opracowanie Huberta Kowalskiego³⁹¹. *O, Matko Miłosierdzia rozdawczyni łaski* to współczesne opracowanie Jakuba Tomalaka pieśni autorstwa J. Wołowskiego³⁹².

Jedna sesja warsztatów poświęcona była również pieśniom ku czci Matki Bożej Jasnogórskiej. Warsztaty odbyły się w 2012 roku w częstochowskim sanktuarium. śpiewnik proponuje kilka nowych kompozycji, poza uwspółcześnionymi opracowaniami chóralnymi *Apelu Jasnogórskiego* autorstwa Piotra Grinholca³⁹³ oraz Huberta Kowalskiego³⁹⁴, łącznie z tak zwanym Apelem młodzieżowym opracowanym na głosy przez Huberta Kowalskiego³⁹⁵.

Pierwsza z nich jest medytacją ikony Jasnogórskiej pod tytułem *Ave Maria „Orientalis”* autorstwa Jakuba Tomalaka, z datą 23 marca 2012 roku, z powtarzanymi przez 55 taktów słowami: „Ave ave Maria, ave ave Maria, ave ave Maria”³⁹⁶. Również autorstwu Jakuba Tomalaka zawdzięczamy pieśń *Witaj, niebios Królowo*, z datą lipiec 2010 roku³⁹⁷.

³⁸⁹ *O Maryjo prowadź nas*, w: NMP WL-M 2006, nr 17; VCS WL-M 2007, nr 51; PMBM WL-M 2012, nr 8; OAZA WL-M 2021, s. 12.

³⁹⁰ *Do Ciebie, Matko, coś swój wzniosła tron (O, Matko Miłosierdzia)*, w: PMBM WL-M 2012, nr 11, zwr. 1-3.

³⁹¹ *Miłosierna Matko Boża*, w: PMBM WL-M 2012, nr 7, zwr. 1-4; WSKM WL-M 2013, s. 22; ŚPBJI WL-M 2014, s. 28; TpK WL-M 2019, s. 19; *O, Miłosierna z Ostrej Bramy*, w: PMBM WL-M 2012, nr 13, zwr. 1-3; PW WL-M 2022, s. 27.

³⁹² *O, Matko Miłosierdzia*, w: PMBM WL-M 2012, nr 10.

³⁹³ *Maryjo, Królowo Polski (Apel Jasnogórski)*, w: PMBJ WL-M 2012, nr 12; WSPB WL-M 2013, nr 3; por. Siedl. 2015, s. 332.

³⁹⁴ *Maryjo, Królowo Polski (Apel Jasnogórski)*, w: PMBJ WL-M 2012, nr 12; WSPB WL-M 2013, nr 3; PW WL-M 2022, s. 7; por. Siedl. 2015, s. 332.

³⁹⁵ *Maryjo Królowo Polski ... jestem przy Tobie, pamiętam o Tobie (Apel Jasnogórski)*, w: PMBJ WL-M 2012 nr 1; ŚPBJI WL-M 2014, s. 11.

³⁹⁶ *Ave Ave Maria (Ave Maria „Orientalis”)*, w: PMBJ WL-M 2012, nr 2.

³⁹⁷ *Witaj, niebios Królowo (Pani Jasnogórskiej)*, w: PMBJ WL-M 2012, nr 17, zwr. 1-5.

Autorstwa Piotra Pałki pojawia się utwór *Matko Zbawiciela* z datą 6/7 maja 2008 roku³⁹⁸.

Ciekawym jest opracowanie nowej muzyki do *Litanii loretańskiej* w tym wypadku zatytułowanej *Litanią do Najświętszej Maryi Panny* na śpiew solowy, z udziałem chóru chłopięcego, żeńskiego oraz mieszanego w poszczególnych frazach i w zależności od możliwości zespołu autorstwa Jarosława Jasiury, z datacją 2006³⁹⁹. Tego samego autora muzyki zapisuję również utwór *Ze wzgórz Częstochowy* z 2006 roku⁴⁰⁰.

Wśród zaproponowanych zmienionych opracowań możemy odnaleźć kompozycje z minionego wieku w aranżacji Huberta Kowalskiego: *Czarna Madonna*⁴⁰¹; Piotra Pałki: *Gwiazdo śliczna wspaniała*⁴⁰²; Jerzego Bogdana: *Jasnogórska można Pani*⁴⁰³ oraz *Jedyna i Władna*⁴⁰⁴; Jakuba Tomalaka: *Królowo ziem Polskich*⁴⁰⁵, *Wszystkie trony niebieskie*, do muzyki ks. J. Surzyńskiego⁴⁰⁶.

Na osobne wspomnienie zasługuje autorskie opracowanie Piotra Grinholca *Polski Królowo, Opiekunko sławna* – utworu skomponowanego przez Feliksa Nowowiejskiego⁴⁰⁷.

W klimat Gietrzwałdzkiej Pani wpisują się nowe harmonizacje popularnej pieśni *Z dawna Polski Tyś Królową*, które dwa nowe

³⁹⁸ *Matko Zbawiciela*, w: PoA WL-M 2011, nr 25, zwr. 1-4; PMBJ WL-M 2012, nr 13.

³⁹⁹ *Kyrie eleison (Litania do Najświętszej Maryi Panny)*, w: PMBJ WL-M 2012, nr 10; por. Siedl. 2015, s. 748.

⁴⁰⁰ *Ze wzgórz Częstochowy*, w: PMBJ WL-M 2012, nr 20, zwr. 1-15.

⁴⁰¹ *Jest zakątek na tej ziemi (Czarna Madonna)*, w: PMBJ WL-M 2012, nr 3, zwr. 1-3.

⁴⁰² *Gwiazdo śliczna wspaniała*, w: PMBJ WL-M 2012, nr 4, zwr. 1-4; por. Siedl. 2015, s. 318.

⁴⁰³ *Jasnogórska można Pani*, w: PMBJ WL-M 2012, nr 6, zwr. 1-4; por. Siedl. 2015, s. 322.

⁴⁰⁴ *Jedyna i władna*, w: PMBJ WL-M 2012, nr 8, zwr. 1-2; PMBM WL-M 2012, nr 23.

⁴⁰⁵ *Królowo ziem Polskich*, w: PMBJ WL-M 2012, nr 9, zwr. 1-4; por. Siedl. 2015, s. 326-327.

⁴⁰⁶ *Wszystkie trony niebieskie (Królowej Polski)*, w: PMBJ WL-M 2012, nr 18, zwr. 1-3.

⁴⁰⁷ *Polski Królowo, Opiekunko sławna*, w: PMBJ WL-M 2012, nr 15, zwr. 1-2; por. Siedl. 2015, s. 364.

opracowania pojawiają się w repertuarze warsztatowym. W aranżacji Marcina Pospieszalskiego opracował Hubert Kowalski, z pierwszą zwrotkę unisono oraz trzecią w czterogłosie⁴⁰⁸, natomiast drugie opracowanie jest wykonane przez Pawła Bębenka⁴⁰⁹.

W śpiewniku poświęconym Życiu Najświętszej Maryi Pannie z warsztatów przeprowadzonych w 2006 roku również znajdziemy kilka ciekawych pozycji pieśni. Nowe kompozycje Piotra Pałki to: *Magnificat* z tekstem łacińskim, powstałe w Krakowie 17 sierpnia 2005 roku⁴¹⁰. Matka jaśniejąca dedykowana Matce Bożej od Szczęśliwych powrotów w pierwszą rocznicę, powstała 23 października 1999 roku⁴¹¹. Również nową kompozycję zaprezentował Paweł Bębenek w utworze *Na zaśnięcie*⁴¹².

Nowe opracowania występujące w omawianym źródle to: autorstwa Huberta Kowalskiego: *Najświętsza Panno*⁴¹³, *Salve Mater Misericordiae*⁴¹⁴ oraz *Witaj Święta i Poczęta Niepokalanie*⁴¹⁵; *Pod Twoją obronę* w opracowaniu Pawła Bębenka⁴¹⁶ oraz Piotra Pałki, datowana na 23 maja 2014 roku⁴¹⁷.

W pozostałych śpiewnikach o innej tematyce również znajdziemy kilka nowych kompozycji i opracowań dedykowanych czci Najświętszej

⁴⁰⁸ *Z dawna Polski Tyś Królową*, w: PMBJ WL-M 2012, nr 19, zwr. 1-2; ŚPBJI WL-M 2014, s. 45; PEDŚ WL-M 2015, s. 41; CztMk WL-M 2019, s. 50; por. Siedl. 2015, s. 576.

⁴⁰⁹ *Z dawna Polski Tyś Królową*, w: PW WL-M 2022, s. 49; I LW WL-M 2022, s. 21; por. Siedl. 2015, s. 576.

⁴¹⁰ *Magnificat anima mea Dominum*, w: NMP WL-M, 2006, nr 5.

⁴¹¹ *O Maryjo jaśniejąca (Matka jaśniejąca)*, w: ADW WL-M 2004, nr 29, s. 35; NMP WL-M 2006, nr 6; por. NTr1, s. 224; NTr1pop, s. 304.

⁴¹² *Już się anieli weselą (Na zaśnięcie)*, w: NMP WL-M 2006, nr 14, zwr. 1-9; por. NTr1pop, s. 296-297.

⁴¹³ *Najświętsza Panno*, w: NMP WL-M 2006, nr 13, zwr. 1-5.

⁴¹⁴ *Salve Mater Misericordiae*, w: OZ WL-M 2005, nr 15, s. 16-17, zwr. 1-6; NMP WL-M 2006, nr 21; CztMk WL-M 2019, s. 42-43.

⁴¹⁵ *Witaj Święta i Poczęta Niepokalanie*, w: NMP WL-M 2006, nr 25, zwr. 1-7; PMBJ WL-M 2012, nr 38; por. Siedl. 2015, s. 574.

⁴¹⁶ *Pod Twoją obronę*, w: NMP WL-M 2006, nr 20; CztMk WL-M 2019, s. 38; I LW WL-M 2022, s. 13; por. NTr1pop, s. 306-307.

⁴¹⁷ *Pod Twoją obronę*, w: JCOMO WL-M 2016, s. 36.

Maryi Pannie. *Matko Najświętsza kochamy Cię*⁴¹⁸ to krótki utwór Huberta Kowalskiego. W jego opracowaniu znajdują się również utwór *Błogosławiona*⁴¹⁹, z muzyką Mario Gonza i polskim przekładem ks. Stanisława Szmidta. Kolejne to muzyka Canta Povo de Deus w pieśni ku czci Niepokalanej Fatimskiej Pani *O Pani nasza, Królowo nieba*⁴²⁰; Tradycyjna pieśń *Zawitaj Królowo Różańca Świętego*⁴²¹; własny utwór z tekstem żony Aliny Kowalskiej *Virgo Maria*⁴²² oraz tradycyjna pieśń *Zdrowaś Maryjo*⁴²³.

Kompozycje Piotra Pałki: *Oto Matka twoja*⁴²⁴, datowaną na 2 lutego 2015 roku; opracowanie tradycyjnej modlitwy *Pod Twoją obronę*, z datą 23 maja 2014 roku, z dedykacją „w 27 rocznicę urodzin Kamila oraz 4 rocznicę ślubu Ewy i Kamila Stochów”⁴²⁵; opracowanie tradycyjnej pieśni o Najświętszej Maryi Pannie z Lourds *Po górach dolinach*⁴²⁶, datowaną na 5 maja 2005 roku w Krakowie; *Niepokalane Serce Maryi* to utwór skomponowany dla chóru w Bielawie, z datą 20 grudnia 2016 roku⁴²⁷.

Opracowania Pawła Bębenka: *Magnificat* z wersetami na podstawie chorału gregoriańskiego z dedykacją ks. Piotrowi Podolakowi, stworzoną w

⁴¹⁸ *Matko Najświętsza kochamy Cię*, w: JCOMO WL-M 2016, s. 20.

⁴¹⁹ *Do serca przytul dziecko swoje Matko (Błogosławiona)*, w: 1Tes WL-M 2017, s. 8-9, zwr. 1-3.

⁴²⁰ *O Pani nasza, Królowo nieba*, w: 1Tes WL-M 2017, s. 30, zwr. 1-5.

⁴²¹ *Zawitaj Królowo Różańca Świętego*, w: 1Tes WL-M 2017, s. 57, zwr. 1-5; por. Siedl. 2015, s. 386.

⁴²² *O jakże piękna jesteś Matko (Virgo Maria)*, w: DkUM WL-M, 2018, s. 45; TpK WL-M 2019, s. 38.

⁴²³ *Zdrowaś Maryjo*, w: PW WL-M 2022, s. 50, zwr. 1-7; por. Siedl. 2015, s. 390.

⁴²⁴ *Oto Matka twoja*, w: JCOMO WL-M 2016, s. 31.

⁴²⁵ *Pod Twoją obronę*, w: JCOMO WL-M 2016, s. 36.

⁴²⁶ *Po górach, dolinach*, w: VCS WL-M 2007, nr 53, zwr. 1-21; DinM WL-M 2008, nr 37; por. Siedl. 2015, s. 363-364.

⁴²⁷ *Niepokalane Serce Maryi*, w: CztMk WL-M 2019, s. 29.

Krakowie, 26 października 2006 roku⁴²⁸. Kompozycja *Tobie wznawiamy* z datą 14 października 2004 roku⁴²⁹.

Kompozycje Leopolda Twardowskiego: *Ty przez Królową* z projektu „Na Fali Wielbienia” 2013 roku⁴³⁰; *Pozdrowienie Błogosławionej Maryi Dziewicy*⁴³¹ ze słowami św. Franciszka z Asyżu; *Od jutrzeńki Ty jesteś piękniejsza* do włoskiej muzyki „Dell aurora” z tłumaczeniem biskupa Zbigniewa Kraszewskiego⁴³²; do słów św. Maksymiliana Marii Kolbego utwór *Dozwól mi chwalić Cię*⁴³³; do słów Luisa Piccaretta pieśń *Jezu i Maryjo*⁴³⁴.

W czasie świętolipskich warsztatów w 2023 roku do prowadzenia spotkań został zaproszony Krystian Nieścior⁴³⁵. Wprowadził nową jakość prowadzenia zespołu, wprowadzając własny repertuar pieśni, z których jedna poświęcona jest Matce Bożej pod tytułem *Daj się poprowadzić Maryi*⁴³⁶.

Jak widać w ostatnich kilkunastu latach pojawiało się w repertuarze warsztatowym wiele nowych kompozycji pieśni związanych z pobożnością maryjną. Jest to przejaw rozwoju kultu maryjnego, który rozszerza się

⁴²⁸ *Magnificat anima mea Dominum*, w: III BDKS 2010, nr 11, zwr. 1-10; ŚPBII WL-M 2014, s. 27; 1Tes WL-M 2017, s. 25; Mt11PDMW WL-M 2023, s. 20.

⁴²⁹ *Tobie wznawiamy*, w: 1Tes WL-M 2017, s. 42, zwr. 1-4; por. NTr2, s. 387.

⁴³⁰ *Ty przez Królową*, w: JCOMO WL-M 2016, s. 43; 1Tes WL-M 2017, s. 48; CztMk WL-M 2019, s. 46; TpK WL-M 2019, s. 35.

⁴³¹ *Bądź pozdrowiona Pani (Pozdrowienie Błogosławionej Maryi Dziewicy)*, w: 1Tes WL-M 2017, s. 34, zwr.1-2; TpK WL-M 2019, s. 30; PW WL-M 2022, s. 38.

⁴³² *Od jutrzeńki Ty jesteś piękniejsza*, w: TpK WL-M 2019, s. 23, zwr. 1-4; Mt11PDMW WL-M 2023, s. 26-29.

⁴³³ *Dozwól mi chwalić Cię*, w: PW WL-M 2022, s. 13.

⁴³⁴ *Jezu i Maryjo*, w: PW WL-M 2022, s. 18.

⁴³⁵ K. Nieścior pochodzi z Olsztyna, absolwent teologii UP JPPII w Krakowie, dyrygent Chóru Bazyliki Bożego Ciała w Krakowie. W przestrzeni muzyki liturgicznej ogniskują się jego główne zainteresowania: kompozycja, śpiew, teologia, praca z ludźmi i modlitwa; zob. *Warsztaty w Świętej Lipce*, w: <http://warsztatyswlipka.pl/prowadcacy/>; [dostęp: 28.04.2023].

⁴³⁶ *Powstań i wyrusz w drogę (Daj się poprowadzić Maryi)*, w: Mt11PDMW WL-M 2023, s. 23.

nieustannie. Zauważyć należy również brak części stałych mszy poświęconych ściśle formularzowi o Najświętszej Maryi Pannie⁴³⁷.

⁴³⁷ Jedyne znaną w środowisku muzyków z OWL-M jest Msza wokalnie-instrumentalna opracowana przez Stefana Stuligrosza na motywach pieśni *Bogurodzica*, wykonana w Gietrzwałdzie w ramach obchodów 140 rocznicy objawień; zob. S. Stuligrosz, *Msza Bogurodzica*, dyr. K. Podolak w Gietrzwałdzie, w 140 rocznicę objawień; w: <https://www.youtube.com/watch?v=LSBr7J3LFow>; [dostęp: 05.05.2023].

Rozdział 3.

Inspiracje formujące muzyków na Ogólnopolskich Warsztatach Liturgiczno-Muzycznych na Warmii

Sobór Watykański II uznał muzykę za integralny element liturgii⁴³⁸. Muzyka, a ściślej śpiew liturgiczny jest nierozłącznie związany ze słowem Bożym, jest jego służą i stoi na usługach Kościoła głoszącego chwałę Boga. Śpiew podczas liturgii pomaga wydobyć ukryte wartości słowa Bożego, pozwala odkryć przesłanie tekstu biblijnego oraz ułatwia jego zachowanie w świadomości uczestników liturgii. Stąd na OWL-M muzycy na wiele sposobów czerpią ze skarbcza Pisma Świętego. W trzecim rozdziale przedmiotem refleksji będzie scharakteryzowanie inspiracji biblijnych, które znalazły zastosowanie w praktycznym śpiewie.

Muzyka jest narzędziem, za pomocą którego można ukazywać treści transcendentne. Oznacza to, że muzyka, współtworząca liturgię, jest narzędziem przekazywania wiary⁴³⁹. Śpiew połączony ze słowami posiada funkcję kerygmatyczną. Ta funkcja wynika z organicznego związku śpiewu liturgicznego ze Słowem Bożym, które jest istotnym elementem przepowiadania⁴⁴⁰. Wyśpiewane i usłyszane słowo domaga się odpowiedzi wiary, która kształtuje duchowość. O tym wymiarze śpiewów liturgicznych będzie w drugim paragrafie.

Następnie będą omówione główne wskazania Urzędu Nauczycielskiego Kościoła, który stoi na straży prawidłowego kultu Bożego i konsekwentnie odpowiedniej muzyki wykonywanej w czasie świętych obrzędów.

Instrukcja o muzyce w świętej liturgii „Musicam sacram” Świętej Kongregacji Obrzędów z 5 marca 1967 roku przypomina, że pod „pojęciem muzyki sakralnej rozumiemy tę muzykę, która powstała dla oddawania chwały Panu Bogu i odznacza się świętością oraz doskonałością formy”, a jej celem jest „chwała Boża

⁴³⁸ KL 112.

⁴³⁹ Por. P. Wiśniewski, *Aspekt kerygmatyczny muzyki liturgicznej*, „Anamnesis” 50 (2007), s. 96-99.

⁴⁴⁰ Por. K. Niegowski, *Przekazywanie misterium salutis przez muzykę liturgiczną*, „Seminare” 17 (2001), s. 177.

i uświęcenie wiernych”. Uzupełnieniem powyższej wypowiedzi są słowa *Instrukcji Episkopatu Polski o muzyce liturgicznej po Soborze Watykańskim II* z 8 lutego 1979 roku: „Muzyką liturgiczną nazywamy tę muzykę, która może być używana przy sprawowaniu kultu Bożego. [...] powinna się ona odznaczać charakterem sakralnym oraz doskonałością formy”⁴⁴¹. Organizatorzy OWL-M włożyli dużo wysiłku, aby razem z przybywającymi na zgrupowania śpiewakami i instrumentalistami podnosić kwalifikacje i umiejętności techniczne i tym samym sprostać wymogom piękna.

3.1. Motywy biblijne

W całej historii Kościoła słowa spisane pod natchnieniem Ducha Świętego były niewyczerpanym skarbcem, do którego sięgali kompozytorzy. Zatem naturalnym zjawiskiem jest to, że w pieśniach i psalmach OWL-M na Warmii odnajdujemy bogaty repertuar związany i inspirowany tekstami biblijnymi. Teksty Pisma Świętego pozostawiły swój niezatarty ślad w niezliczonej liczbie dzieł twórców wszystkich dziedzin sztuki⁴⁴², a tym bardziej śpiewu liturgicznego, który jest nie tylko ozdobą uroczystej celebracji, ale jest przede wszystkim w służbie liturgii i jej integralną częścią⁴⁴³.

Wielość opracowań, odniesień, zapożyczeń i analogii do Pisma Świętego wykorzystywanych na OWL-M ogólnie zostanie podzielona na dwie części Stary i Nowy Testament. To rozróżnienie wynika ze specyfiki funkcjonowania biblijnych tekstów w liturgii i z treści cyklicznie przeżywanych w ciągu roku w Kościele. Stąd wpływy starotestamentalne będą omawiane według układu kanonu ksiąg *Pisma Świętego Starego i Nowego Testamentu*, Pallotinum, Poznań – Warszawa 1982, a teksty zapożyczone z Nowego Testamentu według cyklu roku liturgicznego. Kryterium przyporządkowania niektórych fragmentów Pisma Świętego nie będzie ściśle przestrzegane, gdyż w liturgii zachodzi zjawisko

⁴⁴¹ IKEP 1979, 3.

⁴⁴² K. Michałek, *Milosierdzie Boże jako źródło inspiracji twórczej*, „Pro Musica Sacra” 11 (2013), s. 220.

⁴⁴³ *Instrukcja Episkopatu Polski o muzyce liturgicznej po Soborze Watykańskim II* (8.02.1979), nr 4.

reinterpretacji tekstów Starego Przymierza w rzeczywistości pełni czasu mesjańskiego. W przypadku nadawania nowego znaczenia typycznym postaciom i prorocstwom, które się wypełniły w Jezusie Chrystusie będzie uporządkowanie według okresów liturgicznych, aby uniknąć powtórzeń.

3.1.1. Stary Testament

Pięcioksiąg

W utworze *Wielki jest Pan* odnaleźć można zestawienie różnych fragmentów Starego i Nowego Testamentu: „Brat Abraham usłyszał Twe Słowo i od razu uwierzył w Nie, / w obietnice milionów gwiazd, które Ludem Bożym stały się (por. Rdz 17, 1-4) / Nigdy nie zostawiłeś go, nawet w ten próby czas, / gdy posłuszny Twemu wezwaniu na ofiarę swego syna dał” (por. Rdz 22)⁴⁴⁴.

W utworze *Oto Ja posyłam Anioła* pojawia się wątek z Księgi Wyjścia (Wj 23, 20): „Oto Ja posyłam Anioła przed Tobą, / by Cię strzegł w czasie drogi, / i prowadził Cię”⁴⁴⁵.

Księgi Samuela

Jednowersowy utwór pojawia się również zaczerpnięty z Księgi Samuela i jego wołanie: „mów Panie, mów do mnie, bo sługa Twój słucha” (por. 1 Sm 3, 9)⁴⁴⁶. Do tej postaci nawiązuje tekst: „W Samuele wołanie Twe, Panie, z młodym sercem spotkało się. / Padło na żyzną glebę miłości, tam wydało wielokrotny plon. / Nigdy nie zostawiłeś go, On posłuszny Ci był. / Każdy człowiek, gdy Tobie zaufa, wie, że nigdy nie zawiedzie się” (por. 1 Sm 3, 6)⁴⁴⁷.

Psalmy

W wymiarze pieśni liturgicznych najwięcej tekstów biblijnych odnajdziemy zaczerpniętych z Księgi Psalmów. W tym przypadku chyba najwyraźniej sprawdza

⁴⁴⁴ *Cały świat niechaj śpiewa Ci świętą pieśń (Wielki jest Pan)*, w: ŚPBJI WL-M 2014, s. 41-43, zwr. 1-2.

⁴⁴⁵ *Oto Ja posyłam Anioła*, w: PoA WL-M 2011, nr 14.

⁴⁴⁶ *Mów Panie, mów do mnie*, w: 1Tes WL-M 2017, s. 27.

⁴⁴⁷ *Cały świat niechaj śpiewa Ci świętą pieśń (Wielki jest Pan)*, w: ŚPBJI WL-M 2014, s. 41-43, zwr. 3.

się zasada, że muzyka, zwłaszcza śpiew są integralną częścią liturgii, i jednocześnie stanowi ważne źródło głoszenia Słowa Bożego⁴⁴⁸.

Już św. Paweł kierował zachętę do Kościoła w Kolosach: „Słowo Chrystusa niech w was przebywa z całym swoim bogactwem: z wszelką mądrością nauczajcie i napominajcie samych siebie przez psalmy, hymny, pieśni pełne ducha, pod wpływem łaski śpiewając Bogu w waszych sercach” (Kol 3,16). To znaczy, że od początku psalmy miały uprzywilejowane miejsce w liturgii. Księga Psalmów jako jest z jednej strony piękną, poetycką modlitwą człowieka do Boga, a z drugiej tekstem natchnionym przez Niego samego. Śpiew na wejście, po czytaniu, na procesję z darami i procesję komunijną był zawsze brany z psalterza. Poza wielością zróżnicowanych form muzycznej ekspresji, psalmy były i pozostają ważnym nośnikiem treści teologicznych⁴⁴⁹. Trudno sobie wyobrazić inny sposobu zanoszenia modlitw do Boga jak tylko po przez śpiew, a taką formę od początku przybrały właśnie psalmy, dlatego jest ich tak znacząco wiele również w repertuarze warsztatowym.

Pierwszą pozycją tego gatunku jest pieśń *Bóg sam wystarcza!* to kompozycja powstała na podstawie Ps 16: „Ty Panie jesteś mym dziedzictwem, moim przeznaczeniem, / Ty jesteś mą nadzieją, los mój zabezpieczasz. / Bóg sam wystarcza” (por. Ps 16, 5)⁴⁵⁰.

Ostatnie dwa wersy psalmu głoszącego miłosierdzie Boga nawiązują treścią do Psalmu 18, 2-3⁴⁵¹. *Miłość Twa, Panie, uskrzydla* to utwór, w którym znajdujemy kolejne sposoby łączenia myśli zaczerpniętych ze Słowa natchnionego: „Miłość Twa Panie, uskrzydla, kształtuje. / Z Tobą chcę chodzić, oświecasz mi drogę” (por. Ps 18, 19)⁴⁵². Ten psalm stał się również inspiracją do utworu *Miłuję Cię Panie, mocy moja*⁴⁵³.

⁴⁴⁸ L. Szewczyk, *Muzyka „najszlachetniejszą służebnicą” liturgii. O muzyce jako źródle i tworzywie kaznodziejskim*, „Studia Pastoralne” 2016, nr 12, s. 38-39.

⁴⁴⁹ J. Bramorski, *Teologia muzyki według Księgi Psalmów*, „Collectanea Theologica” 82(2012) nr 1, s. 36.

⁴⁵⁰ *Ty Panie jesteś mym dziedzictwem (Bóg sam wystarcza!)*, w: DinM WL-M 2008, nr 3.

⁴⁵¹ *Nawet w ciemności odnajdę drogę (Psalm o miłosierdziu)*, w: OZ WL-M 2005, nr 32, s. 38-39, zwr. 4-5; por. NTr1, s. 178-179.

⁴⁵² *Miłość Twa, Panie, uskrzydla*, w: JCOMO WL-M 2016, s. 23.

⁴⁵³ *Miłuję Cię Panie, mocy moja*, w: PW WL-M 2022, s. 22-24, zwr. 1-5.

Pasterzem moim jest dobry Pan to utwór ze słowami psalmu (por. Ps 23, 1-3)⁴⁵⁴. Do tego Psalmu 23 skomponowano utwór *Różne są dary łaski*. Refren zaczerpnięto z 1 Listu do Koryntian (por. 1 Kor 12, 4), a zwrotki z Psalmu⁴⁵⁵.

Do tekstów pokutnych zalicza się Psalm 25⁴⁵⁶. *Pan moim światłem z Jutrzni za nienarodzonych*, to jak podkreśla w śpiewniku autor, utwór ufundowany z tekstem Psalmu 27⁴⁵⁷. Ostatnim w repertuarze śpiewnika okresu zwykłego jest utwór Jana Kochanowskiego *Nieście chwałę mocarze* (por. Ps 29)⁴⁵⁸. W pieśni zaś *Bądźmy pokorni* użyto słów Psalmu 31 (por. Ps 31, 1-6)⁴⁵⁹.

Utwór *Skosztujcie i zobaczcie*⁴⁶⁰ (por. Ps 34, 1-11). jest dość dokładnym odwzorowaniem słów cytowanego Psalmu, w właściwie jego części czyli 11 wersetów, w pieśni podzielonych na 5 zwrotek, autorstwa Pawła Bębenka. Prezentowany psalm jest na tyle popularny, że doczekał się wielu różnych kompozycji. W spisie utworów warsztatowych odnajdujemy jeszcze dwa opracowania, do interpretacji tekstu oraz melodii Stanisława Ziemiańskiego⁴⁶¹. Jedno opracowanie Dawida Kusza⁴⁶² oraz drugi Leopolda Twardowskiego⁴⁶³. Autorzy opracowań używając różnych form przedstawiają ten sam tekst jeden w ośmio, a drugi w pięcio - zwrotkowym układzie.

Jako modlitwa błagalna pojawia się również opracowanie Psalmu 38⁴⁶⁴. W uroczystym tonie wybrzmiewa pieśń *Posłuchaj córko*⁴⁶⁵ (ostinato), która zawiera dokładny tekst Psalmu (Ps 45, 11-12).

⁴⁵⁴ *Pasterzem jest mój dobry Pan (Ps 23)*, w: DinM WL-M 2008, nr 20; III BDKS 2010, nr 8.

⁴⁵⁵ *Różne są dary łaski*, w: DkUM WL-M 2018, s. 40, ref, zwr. 1-5; Mt11PDMW WL-M 2023, s. 40.

⁴⁵⁶ *Wstanę i pójdę*, w: PMBJ WL-M 2012, nr 35, zwr. 1-5; por. Siedl. 2015, s. 111-112.

⁴⁵⁷ *Pan moim światłem (Jutrzni za nienarodzonych)*, w: CztMk WL-M 2019, s. 32-33, zwr. 1-4; PW WL-M 2022, s. 30-31.

⁴⁵⁸ *Nieście chwałę mocarze*, w: OZ WL-M 2005, nr 34, s. 42-43, zwr. 1-3.

⁴⁵⁹ *Bądźmy pokorni*, w: DkUM WL-M 2018, s. 9.

⁴⁶⁰ *Skosztujcie i zobaczcie*, w: ADW WL-M 2004, nr 32, s. 38; I BDKS WL-M 2008, nr 12; III BDKS 2010, nr 7; JCOMO WL-M 2016, s. 37; I LW WL-M 2022, s. 15; por. NTr1, s. 174.

⁴⁶¹ *Skosztujcie i zobaczcie*, w: por. Siedl. 2015, s. 251-252.

⁴⁶² *Skosztujcie i zobaczcie*, w: PMBJ WL-M 2012, nr 34

⁴⁶³ *Skosztujcie i zobaczcie*, w: CztMk WL-M 2019, s. 41; TpK WL-M 2019, s. 34.

⁴⁶⁴ *Nie opuszczaj mnie Panie (Psalm 38)*, w: II BDKS 2009, nr 7.

⁴⁶⁵ *Posłuchaj córko*, w: ADW WL-M 2004, nr 27, s. 33; por. NTr1, s. 298.

Kolejny psalm wkomponowany jest do pieśni pochwały miłosierdzia Bożego *W Bogu pokładam ufność swą*. Wykorzystano w niej cały Psalm 46⁴⁶⁶.

Utwór *Przyjdźcie radośnie śpiewajmy hymn* w kolejnych zwrotkach korzysta z tekstów Psalmów: „Wszystkie narody, klaskajcie w dłonie, radosnym głosem wykrzykujcie Bogu” (por. Ps 47, 2) / „wywyższajcie razem ze mną Pana, wspólnie wywyższajmy Jego imię!” (por. Ps 34, 4); „Sławcie Pana na cytrze, / śpiewajcie Mu przy harfie o dziesięciu strunach. / Śpiewajcie Mu pieśń nową, / pełnym głosem śpiewajcie Mu wdzięcznie! / Bo słowo Pana jest prawe, / a każde Jego dzieło godne zaufania. / On prawo i sprawiedliwość miłuje, / ziemia jest pełna Jego łaski” (por. Ps 33, 2-5); „Dusza moja chlubi się Panem, / niech słyszą to pokorni i niech się weselą. / Spójrzcie na Niego, a rozpromienicie się radością, / Oblicza wasze nie zapłoną wstydem” (por. Ps 34, 3.6); „Bóg króluje nad narodami, / Bóg zasiada na Swym świętym tronie” (por. Ps 47, 9); „Przez słowo Pana powstały niebiosa, / wszystkie gwiazdy przez tchnienie ust Jego” (por. Ps 33, 6); „Szukałem pomocy u Pana, a On mnie wysłuchał / i wyzwolił od wszelkiej trwogi. / Skosztujcie i zobaczcie, jak Pan jest dobry, / szczęśliwy człowiek, który znajduje w Nim ucieczkę” (por. Ps 34, 5.9)⁴⁶⁷.

Zmiłuj się, Boże to pieśń do słów *miserere* (por. Ps 50)⁴⁶⁸, który również w staropolskim wydaniu pojawia się w jednogłosowej pieśni *Boże litościwy*⁴⁶⁹.

Kolejny to *Psalm o Miłosierdziu*, w którym odnajdujemy tekst biblijny Psalmu 63 (por. Ps 63, 1-9)⁴⁷⁰. Psalm 63 doczekał się kilku opracowań. Jednym z nich jest pieśń *Boże jesteś* w tłumaczeniu s. M. Imeldy Kosmali, stanowiącą piękną parafrazę biblijnego tekstu: „Ciebie całą duszą pragnę / I z tęsknotą oczekuję, / Jak spēkana, zeszcła ziemia, / W czas posuchy wody łaknie. / W Twej świątyni ujrzyć pragnę, / Twą potęgę, moc i chwałę. / Bowiem Twoją miłość, Panie, / Bardziej cenię niżli życie. / Póki tylko istnieć będę, / Pragnę Ciebie chwalić, Boże, / Dusza

⁴⁶⁶ *W Bogu pokładam ufność swą*, w: DinM WL-M 2008, nr 26.

⁴⁶⁷ *Przyjdźcie radośnie śpiewajmy hymn*, w: OZ WL-M 2005, nr 31, s. 37, zwr. 1-6; por. NTr1, s. 165.

⁴⁶⁸ *Zmiłuj się, Boże*, w: PLZ WL-M 2014, nr 19.

⁴⁶⁹ *Boże litościwy*, w: PMBJ WL-M 2012, nr 23, zwr. 1-4.

⁴⁷⁰ *Nawet w ciemności odnajdę drogę (Psalm o miłosierdziu)*, w: OZ WL-M 2005, nr 32, s. 38-39, zwr. 1-3; por. NTr1, s. 178-179.

moja pełna szczęścia, / Będzie śpiewać Ci z radością. / Jesteś mym
wspomożycielem, / Ciebie Twych skrzydeł daje radość. / Całym sercem lgnę do
Ciebie, / Twa prawica mnie prowadzi” (por. Ps 63)⁴⁷¹. Inne opracowanie tegoż
psalmu, to krótki powtarzany utwór pod tym samym tytułem (por. Ps 63, 2)⁴⁷².

W śpiewniku okresu Bożego Narodzenia odnajdujemy utwór *Przekaż,
Boże, sąd Królowi*⁴⁷³. Układ skonstruowany jest z fragmentów trzech psalmów na
poszczególne cykle niedziel roku liturgicznego. W cyklu A jest refren oraz dwie
zwrotki do Ps 72 (71), w cyklu B refren oraz zwrotka do Ps 85 (84), natomiast w
cyklu C refren i trzy zwrotki do Ps 126 (125).

Znane jest jednogłosowe opracowanie *Jeden dzień* to krótki werset z
Psalmu 84 (por. Ps 84, 11)⁴⁷⁴.

Pieśń *Kto się w opiekę*, ściśle rzecz ujmując jest częścią Psalterza
Dawidowego autorstwa Jana Kochanowskiego (Ps 91). Autor, by ukazać Bożą
opiekę posługuje się obrazem „ptaka chroniącego pod skrzydłami swoje pisklęta i
tarczy obronnej” (por. Ps 91, 4). Lekturę tej pieśni możemy pogłębić o tajemnicę
Chrystusa. Słowami tego psalmu Jezus był kuszony przez szatana (por. Mt 4, 6):
„Aniołom Swoim każe Cię pilnować, / Gdziekolwiek stąpisz, którzy cię piastować
/ Na rękę będą, abyś, idąc drogą / Na ostry kamień nie ugodził nogą”⁴⁷⁵.

Utwór *Cały świat niech śpiewa*, ukonstytuowany jest tekstem Psalmu
100⁴⁷⁶. W następnym śpiewie sugerowany podtytuł przenosi nas do Święta Bożego
Miłosierdzia i propozycji utworu *Na wieki będę*, w którym solista na tle chóru
wyśpiewuje słowa kolejnego psalmu (Ps 103, 1-9)⁴⁷⁷. Psalmiczny motyw
odnajdujemy w utworze *Miłosierny Pan i łaskawy*, prezentujący śpiewem Psalm

⁴⁷¹ *Boże jesteś moim Bogiem*, w: AO WL-M 2007, nr 3, zwr. 1-4; por. Siedl. 2015, s. 487-488.

⁴⁷² *Boże mój Boże szukam Ciebie (Psalm 63)*, w: AO WL-M 2007, nr 14; I BDKS WL-M 2008, nr 14; III BDKS 2010, nr 9; WSPB WL-M 2013, nr 14; ŚPBJI WL-M 2014, s. 38; OAZA WL-M 2021, s. 6; I LW WL-M 2022, s. 5; por. NTr2, s. 392.

⁴⁷³ *Przekaż, Boże, sąd Królowi*, w: BN WL-M 2006, nr 48.

⁴⁷⁴ *Jeden dzień w przedśionkach Twych*, w: DkUM WL-M 2018, s. 20; CztMk WL-M 2019, s. 24; Mt11PDMW WL-M 2023, s. 16.

⁴⁷⁵ *Kto się w opiekę*, w: AO WL-M 2007, nr 10; por. Siedl. 2015, s. 508.

⁴⁷⁶ *Cały świat niech śpiewa*, w: PU WL-M 2010, nr 1, zwr. 1-3.

⁴⁷⁷ *Na wielki będę wyśpiewywał*, w: DinM WL-M 2008, nr 14, zwr. 1-4; UBM WL-M 2009, nr 9; JCOMO WL-M 2016, s. 24-25; por. NTr2, s. 405.

(por. Ps 103, 1-13)⁴⁷⁸. Ten sam Psalm został użyty w pieśni *Pan jest łaskawy* z podtytułem *Msza Zygmunta*⁴⁷⁹.

Z Mszy o Miłosierdziu pochodzi kompozycja zatytułowana Psalm 116: „Czym się Panu odpłacę za wszystko co mi wyświadczył. / Podniosę kielich zbawienia i wezwę imienia Pana” (Ps 116)⁴⁸⁰. W tej pieśni wykorzystano słowa całego Psalmu.

Krótki werset śpiewany w formie powtarzalnej to słowa: „Dziękujcie Panu, bo jest dobry, / bo Jego łaska na wieki trwa” (por. Ps 118, 1)⁴⁸¹. Motyw w tegoż Psalmu pojawia się w utworze „Błogosławiony niech będzie Pan, bo Jego łaska na wieki trwa / i miłosierdzie przenika nas, bo Jego łaska na wieki trwa, / w swym miłosierdziu objawia”⁴⁸².

W utworze *Niech Ciało Twe, Chryste, mnie strzeże* posłużono się fragmentami Psalmów, układ zwrotek wygląda następująco: „Złożę w Jego przybytku radosne ofiary, / zaśpiewam i zagram psalm Panu” (por. Ps 28, 6)”. „Podniosę kielich zbawienia / i wezwę imienia Pana” (por. Ps 116, 13). „Kto składa ofiarę dziękczynną, / ten cześć Panu oddaje” (por. Ps 50, 23) „Złożmy Panu ofiarę pochwalną” (por. Ps 116, 17), „a okaże nam swoje zbawienie” (por. Ps 85, 8). „Nakarmił nas chlebem obficie” (por. Ps 80, 6), „nasycił miodem z opoki” (por. Ps 81, 17). „Wysławiaj Pana, Jerozolimo, / On wyborną pszenicą ciebie obdarza” (por. Ps 147, 12. 14). „Tyś jest, o Chryste, arcykapłanem naszym / na wzór Melchizedeka ofiarowałeś chleb i wino, \ na wieki zasiadasz po prawicy Boga, / aby wstawiać się za swoim ludem” (por. Ps 110, 4-5). „Twe Ciało wydane za zbawienie świata, / w Twojej Krwi nowe i wieczne przymierze. / Błogosławiony,

⁴⁷⁸ *Miłosierny Pan i łaskawy*, w: OZ WL-M 2005, nr 27, s. 33, zwr. 1-6; por. NTr1, s. 150.

⁴⁷⁹ *Pan jest łaskawy (Msza Zygmunta)*, w: CztMk WL-M 2019, s. 31, zwr. 1-5; Mt11PDMW WL-M 2023, s. 32.

⁴⁸⁰ *Czym się Panu odpłacę (Psalm 116)*, w: DinM WL-M 2008, nr 21, ref.; III BDKS 2010, nr 3; WSPB WL-M 2013, nr 15; PEDŚ WL-M 2015, s. 36-37; por. NTr2, s 209-211.

⁴⁸¹ *Dziękujcie Panu*, w: DinM WL-M 2008, nr 5.

⁴⁸² *Błogosławiony niech będzie Pan*, w: PEDŚ WL-M 2015, s. 11.

który przybywasz w imię Pańskie; / wybaw nas, Panie na wysokościach” (por. Ps 118, 26)⁴⁸³.

Piękną parafrazę Psalmu 42 przedstawia utwór *Bóg mój, Skąła*: „Tak jak skąła pragnie wody ze strumieni, / moja dusza pragnie Ciebie Boże. / Dusza moja, tęskni drżąca bez wytchnienia: czy zobaczę Twoje oblicze Boże? / Zawsze płacę kiedy mówią: nie ma Boga. / Czarny skutek pali moje serce. / Jednak zawsze radość wraca po tych słowach, gdy wspominam Twe pomocne ręce. / Morskie fale groźnie kłębią się nade mną. / Śpiewam Bogu: jesteś moją tarczą. / Dobry Boże, moja Skąła ponad ziemią, udzielił łaski wszystkim tym co płaczą. / Ufam Bogu, już nie spotka mnie nic złego! / Czemu smutek rano moje serca? / Śpiewam Panu, już nie lękam się niczego. / Bóg mój, Skąła podaje mi rękę!” (por. Ps 42)⁴⁸⁴.

W kompozycji *Będę Cię chwalił, Boże* zastosowano połączenie Psalmu 86 w refrenie oraz Psalmu 69 w zwrotkach w pieśni⁴⁸⁵. *Cała ziemię wołaj z radości* to kolejny utwór do słów Psalmu 98⁴⁸⁶. W utworze *Nie nam Panie* odnajdujemy słowa Psalmu 115 oraz św. Franciszka z Asyżu⁴⁸⁷.

Ciekawym zestawieniem słów jest treść pieśni *Stworzyłeś mnie dla Siebie*, w której autor używa słów św. Augustyna, króla Dawida oraz swoich własnych: „dnem i nocą wypatruje, jak jutrzeńki Twojej chwały, / całym sercem wyśpiewuje Magnificat, / bo Twój jestem cały; jak bez wody zeszcła ziemia, tak mój duch z tęsknoty płonie, / kiedyż wreszcie spocznie w Tobie, / i z serca popłynie wiecznie wielbienie” (por. Ps 130, 6; Ps 63, 2)⁴⁸⁸. Podobny charakter posiada utwór *Tylko w Twoim miłosierdziu*, w którym tekst zwrotek pochodzi z Psalmu 145⁴⁸⁹. Ten sam Psalm 145 wykorzystany został również w pieśni *Wielki jest Pan*⁴⁹⁰ i *Niechaj Cię*,

⁴⁸³ *Niech Ciało Twe, Chryste, mnie strzeże*, w: JCOMO WL-M 2016, s. 27, zwr, 1-6.

⁴⁸⁴ *Tak jak łania pragnie wody (Bóg mój, Skąła)*, w: III BDKS 2010, nr 5.

⁴⁸⁵ *Będę Cię chwalił Boże*, w: ŚPBJI WL-M 2014, s. 12, ref. i zwr, 1-4.

⁴⁸⁶ *Cała ziemię wołaj z radości*, w: ŚPBJI WL-M 2014, s. 16, ref. i zwr, 1-5.

⁴⁸⁷ *Nie nam Panie, lecz Twemu Imieniu*, w: DkUM WL-M 2018, s. 28-29.

⁴⁸⁸ *Stworzyłeś mnie dla Siebie*, w: 1Tes WL-M 2017, s. 40; DkUM WL-M 2018, s. 43-43; CztMk WL-M 2019, s. 44-45; TpK WL-M 2019, s. 32-33.

⁴⁸⁹ *Tylko w Twoim miłosierdziu*, w: OZ WL-M 2005, nr 6, s. 6, zwr. 1-4; DinM WL-M 2008, nr 25; UBM WL-M 2009, nr 19; JCOMO WL-M 2016, s. 44; OAZA WL-M 2021, s. 13; PW WL-M 2022, s. 42; por. NTr2, s. 243.

⁴⁹⁰ *Wielki jest Pan*, w: 1Tes WL-M 2017, s. 52, zwr. 1-3; por. NTr1pop, s. 182-183.

*Panie, wielbią*⁴⁹¹. Pieśń uwielbienia wysławiająca całe dzieło Boże korzysta z Psalmu 148⁴⁹².

Pieśń nad Pieśniami

W utworze *Daj mi zamieszkać* odkrywamy słowa zaczerpnięte w Księgi Pieśni nad Pieśniami: „Cieszyć się będę i weselić się Tobą, / Sławić Miłość Twą nad wino przedniejsze. / Pociągnij mnie za sobą, niechaj pobiegniemy. / Wprowadź w Twe komnaty, Panie mój i Królu. / O, jakże piękny jesteś, Miły mój, uroczy. / Łoże nasze z zieleni ziół pachnących. / Jesteś podobny do młodego jelenia. / Za murem stoisz, zaglądasz przez kraty. / Śpię, lecz me serce czuwa. Odszedł ukochany / Życie mię odeszło, iż się już oddalił. / Miły mój moim jest, a ja jestem Jego. / Nim wieczorny wiatr powieje, wróci do mnie. / O świecie pobiegnijmy, już winorośl kwitnie. / Tam wyborny owoc dla ciebie chowałam” (por. Pnp 1.2.5.7)⁴⁹³.

Kolejny utwór to poetycka pieśń *Ukaż mi swoją twarz*, w którym ponownie dostrzegamy teksty natchnione chwalone Maryje. „Ukaż mi swoją twarz, pozwól usłyszeć głos, / powstań Przyjaciółko ma, nad niebiosa piękność Twa, / Przyjaciółko moja i przyjdź, jak jutrzeńki światło, Maryjo” (por. Pnp 2, 10-14)⁴⁹⁴.

Księga Syracydesa

Natomiast równie krótki utwór *Przyjdźcie do mnie* to werset z Księgi Syracydesa (por. Syr 24, 19)⁴⁹⁵.

Prorocy

Tytuł *Książę Pokoju* wyciągnięty z Księgi proroka Izajasza (Iz 9, 5) odkrywamy w pieśni *W tym świętym czasie oczekiwania* oraz w innym opracowaniu pod tytułem *Ciebie Chryste władco wieków*, gdzie pojawiają się

⁴⁹¹ *Niechaj Cię, Panie, wielbią (Psalm 145)*, w: II BDKS 2009, nr 19; III BDKS 2010; WSPB WL-M 2013, nr 16; ŚPBII WL-M 2014, s. 39; I LW WL-M 2022, s. 9; por. NTr2, s. 406.

⁴⁹² *Alleluja ... niech zabrzmi Panu*, w: PU WL-M 2010, nr 1, zwr. 1-5; WSKM WL-M 2013, s. 14; ŚPBII WL-M 2014, s. 10.

⁴⁹³ *Daj mi zamieszkać*, w: CztMk WL-M 2019, s. 19, zwr. 1-7.

⁴⁹⁴ *Ukaż mi swoją twarz*, w: ADW WL-M 2004, nr 19, s. 26-27, ref; OZ WL-M 2005, nr 33, s. 40-41; por. NTr1, s. 222-223.

⁴⁹⁵ *Przyjdźcie do mnie*, w: PEDŚ WL-M 2015, s. 35.

słowa: „Ty, coś księciem jest pokoju, poddaj sobie zbuntowanych”⁴⁹⁶. Z Księgi proroka Izajasza pojawia zapowiedź Mesjasza w utworze *Jezus Najwyższe Imię*, gdzie autor wymienia tytuły: *nasz Zbawiciel, Księżę Pokoju* (por. Iz 9, 5)⁴⁹⁷.

Na podstawie Księgi proroka Izajasza powstała krótka pieśń *Oto Bóg jest moim zbawieniem* (por. Iz 12, 2)⁴⁹⁸.

„Cały świat niechaj śpiewa Ci świętą pieśń, / niech oddaje najwyższą cześć. / Wielki jest nasz Pan” (por. Iz 42, 12)⁴⁹⁹. Tekst „Sprawiedliwy niech zejdzie z obłoków, / jak deszcz ożywczy” jest analogią do fragmentu z Iz 45, 8⁵⁰⁰. „Góry ustąpią i morza wypłyną, lecz Słowo Twe żyje i trwa” (por. Iz 54, 10)⁵⁰¹.

W śpiewanych tekstach wykorzystano także skargę innego proroka Jeremiasza: „Uwiodłeś mnie Panie miłością swą, / a ja dałem się uwieść” (por. Jr 20, 7)⁵⁰². Natomiast w ostatniej edycji warsztatów pojawił się krótki utwór, którego słowa zaczerpnięte są dokładnie z fragmentu jego proroctwa (Jr 31, 18b): „Spraw, bym powrócił, Panie mój, a wtedy powrócę do Ciebie, bo Ty jesteś Panem, Bogiem moim, Panem miłosierdzia”⁵⁰³.

Podsumowując źródła biblijne Starego Testamentu należy stwierdzić, że ulubionymi tekstami w twórczości liturgicznej na OWL-M są Psalmy. Tworzą największy zasób myśli i treści do współczesnych opracowań muzycznych. Poza tym, nawiązywano do proroków (Izajasza i Jeremiasza) oraz sporadycznie do Księgi Rodzaju, Księgi Wyjścia, Pieśni nad Pieśniami i Mądrości Syracha.

3.1.2. Nowy Testament

Tradycyjnie Adwent kojarzony jest z NMP oczekującą narodzin Syna Bożego. W oczywisty sposób sceny biblijne ilustrowane są w pieśniach

⁴⁹⁶ *W tym świętym czasie oczekiwania (Ciebie Chryste władco wieków)*, w: ADW WL-M 2004, nr 4, s. 5, zwr. 3; por. NTr1, s.126.

⁴⁹⁷ *Jezus Najwyższe Imię*, w: CztMk WL-M 2019, s. 25.

⁴⁹⁸ *Oto Bóg jest moim zbawieniem*, w: PEDŚ WL-M 2015, s. 30; I LW WL-M 2022, s. 12.

⁴⁹⁹ *Cały świat niechaj śpiewa Ci świętą pieśń (Wielki jest Pan)*, w: ŚPBJI WL-M 2014, s. 41-43, ref.

⁵⁰⁰ *Otwórz się niebo*, w: ADW WL-M 2004, nr 6, s. 7, zwr. 1; por. NTr1, s.127.

⁵⁰¹ *Cały świat niechaj śpiewa Ci świętą pieśń (Wielki jest Pan)*, w: ŚPBJI WL-M 2014, s. 41-43, zwr. 4.

⁵⁰² *Miłość Twa, Panie, uskrzydla*, w: JCOMO WL-M 2016, s. 23.

⁵⁰³ *Spraw, bym powrócił (Jr 31, 18b)*, w: Mt11PDMW WL-M 2023, s. 21.

nabożnych, z których ważną jest scena Zwiastowania Pańskiego (Łk 1, 26-38), plastycznie opisująca to całe wydarzenie z Nazaretu⁵⁰⁴. W scenie tej jednym z ważnych wątków, który jest przekazywany w treściach pieśni jest wyrażenie *łaski pełna*⁵⁰⁵ (Łk 1, 28).

Okres pomiędzy tajemnicą Wcielenia a Narodzeniem Pana jest również twórczy w utwory inspirowane scenami Pisma Świętego. W hymnie brewiarzowym *W tym świętym czasie oczekiwania* pojawia się odniesienie do słów św. Jana Chrzciciela, wzywającego do prostowania ścieżek przed nadchodzącym Mesjaszem, w którym autor natchniony wskazuje analogie do nauczania proroka Izajasza (por. Łk 3, 4-6; Iz 40, 3-5), w pieśni zaś dostrzegamy słowa „równajmy ścieżki naszego życia, / niech się obniżą wyniosłe szczyty, / niech się doliny podniosą w górę”⁵⁰⁶.

Częstym wezwaniem pojawiającym się w tekstach pieśni pozostaje *Baranek Boży*⁵⁰⁷, tytuł, którego używał wobec Jezusa Chrystusa Jan Chrzciciel (por. J 1, 29).

„Kiedy nadszedł właściwy czas łaski, Słowo Twe Ciałem stało się. / Zamieszkało na ziemi wśród ludzi, ogłaszając już Królestwo Twe. / Nigdy nie zostawiłeś nas, gdy za cenę Twej Krwi, / cały Kościół z chórami aniołów wielką ucztę wyśpiewuje Ci” (por. J 1, 14)⁵⁰⁸.

⁵⁰⁴ *Głos wdzięczny w nieba wychodzi*, w: ADW WL-M 2004, nr 7, s. 8, zwr. 4; por. NTr1, s. 128; *Po upadku człowieka grzesznego*, w: ADW WL-M 2004, nr 9, s. 10, zwr. 1-8; por. NTr1, s. 129; *Witaj Gwiazdo morza (Ave Maris Stella)*, w: ADW WL-M 2004, nr 13, s. 15, zwr. 2; CztMk WL-M 2019, s. 12; por. NTr1, s. 210; NTr1pop, s. 285; *Najświętsza Dziewico*, w: ADW WL-M 2004, nr 18, s. 24-25, zwr. 1-3; por. NTr1, s. 218; NTr1pop, s. 302.

⁵⁰⁵ *Ave Domina Sancta (Witaj Pani Święta)*, w: ADW WL-M 2004, nr 14 s. 17, zwr. 2; por. NTr1, s. 210; *Witaj Maryjo wesel się (Ave vera virginitas)*, w: ADW WL-M 2004, nr 115, s. 19, zwr. 4; por. NTr1, s. 213; *O Maryjo Bogarodzico (Nieskalana)*, w: ADW WL-M 2004, nr 17, s. 23, zwr. 4; por. NTr1, s. 216.

⁵⁰⁶ *W tym świętym czasie oczekiwania*, w: ADW WL-M 2004, nr 3, s. 4, zwr. 1; por. NTr1, s.126.

⁵⁰⁷ *Otwórz się niebo*, w: ADW WL-M 2004, nr 6, s. 7, zwr. 5; por. NTr1, s.127.

⁵⁰⁸ *Cały świat niechaj śpiewa Ci świętą pieśń (Wielki jest Pan)*, w: SPBJI WL-M 2014, s. 41-43, zwr. 3.

W okresie Adwentu częstym pojęciem znajdującym swoje miejsce w pieśniach pobożnych jest wezwanie *Maranatha* (*Przyjdź Panie Jezu*)⁵⁰⁹ zaczerpnięte z Księgi Apokalipsy (Ap 22, 20). To wezwanie nosi różne konfiguracje takie jak: „przyjdź do nas Panie”⁵¹⁰.

W *Chorale adwentowym* pojawia się motyw mądrych, roztropnych panien z Ewangelii (Mt 25, 1-13) oczekujących na przyjście Oblubieńca: „Jerozolimo przebudź się, / o Panny mądre stańcie tu, / już zbliża się wasz Pan, / już czas wziąć lampy w dłoń (...) On wzywa was na godów czas, / pospieszcie, by powitać Go”⁵¹¹.

Niebiańskie dziękczynne *Alleluja* to motyw z Apokalipsy św. Jana (Ap 19, 1 -9), którego fragmenty pojawiają się w utworze adwentowym *Maranatha, przyjdź Panie*⁵¹².

W adwentowym oczekiwaniu towarzyszy pieśń *Ave vera virginitas*, opiewająca prawdziwą Dziewicę Maryję, która jest skonstruowana z różnych fragmentów Biblii: „kimże jest Ta, która wschodzi jak jutrzienka, / piękna jak księżyc, jaśniejąca jak słońce” (por. Pnp 6, 10); „to ogród zamknięty moja siostra i oblubienica, / raj ukryty źródło zapieczętowane” (por. Pnp 4, 12); „Niewiasta zwyciężyła pradawnego węża, / Jej dziecię zniweczyło siłę szatana” (por. Rdz 3, 13 -14; Ap 12); „gołąbko moja ukryta w zagłębieniach skały” (por. Pnp 2, 14), / „piękna jesteś” (por. Pnp 4, 1), / „Pan ukochał Ciebie miłością odwieczną” (por. Jr 31, 3), / „położył Cię jak pieczęć na swoim ramieniu” (por. Pnp 8, 6); „Posłuchaj Maryjo, Król pragnie Twego piękna” (por. Ps 45, 12), / „odziewa Cię dzisiaj szatami zbawienia” (por. Iz 61, 10), / „raduj się pełna łaski, / Pan jest z Tobą” (Łk 1, 28); „Jeśli przez Adama śmierć królowała nad ludźmi, / przez śmierć jednego sprawiedliwego łaska rozleje się na wszystkich” (por. Rz 5, 12-14);

⁵⁰⁹ *Wśród nocy głos (Chorał adwentowy)*, w: ADW WL-M 2004, nr 11, s. 13, zwr. 2; por. NTr1, s. 132; *Maranatha, przyjdź Panie*, w: ADW WL-M 2004, nr 12, s. 14, ref.; por. NTr1, s. 131;

⁵¹⁰ *Boża Mądrości*, w: ADW WL-M 2004, nr 5, s. 6, zwr. 1; por. NTr1, s. 127.

⁵¹¹ *Wśród nocy głos (Chorał adwentowy)*, w: ADW WL-M 2004, nr 11, s. 12, zwr. 1; por. NTr1, s. 132.

⁵¹² *Maranatha, przyjdź Panie*, w: ADW WL-M 2004, nr 12, s. 14, zwr. 1-4; por. NTr1, s. 131.

„Niech Twoje serce wyda woń, aby Król odpoczął w Twoim ogrodzie, / ukaż Mu swoją twarz daj Mu usłyszeć swój głos” (por. Pnp 2, 14); „Z Maryją śpiewajmy Bogu po trzykroć Świętemu, / On nas wzywa z ciemności do światła” (por. 1 P 2, 9)⁵¹³.

W repertuarze warsztatowym występują kantyk *Magnificat*, pochwalny śpiew Maryi doświadczającej wielki spraw Bożych (por. Łk 1, 46-55). *Magnificat* jest właściwie w całości hymnem na cześć Bożego Miłosierdzia. Dwa z jego wersetów zawierają słowo miłosierdzie. Są to: „A miłosierdzie Jego z pokolenia na pokolenie dla tych, którzy się Go boją” oraz „Wejrzał na sługę swego, Izraela, pomny na swe miłosierdzie”. *Magnificat* obfituje w rozmaite treści, obrazowe czy wręcz ilustracyjne. Różnorodność wątków umiejscowionych w kantyku Maryi prowokuje kompozytorów do dogłębnej analizy tekstu, której owocem stanie się dobór odpowiednich dla każdego wersetu środków wyrazu⁵¹⁴. W czasie warsztatów odnaleźć możemy kilka opracowań z tym fragmentem Ewangelii. Wersety na podstawie chorału gregoriańskiego pojawiają się w czterech edycjach⁵¹⁵. W czasie dwóch zgrupowań pojawia się kantyk w wersjach nawiązujących do tradycji pobożności ludowej⁵¹⁶.

Kompozycja o charakterze adwentowego oczekiwania *Wody Jordanu* znajduje się w śpiewniku wielkopostnym [!]⁵¹⁷. Radość z bliskiego przyjścia Zbawcy jest obecna szczególnie w antyfonach niedzieli *Gaudete*, ale również pojawia się analogia do rzeki, nad którą posługiwał Jan Chrzciciel, przygotowując drogę dla zbliżającego się Mesjasza (por. Mt 3, 13), słowa *Woda Życia* (por. J 4,

⁵¹³ *Witaj Maryjo wesel się (Ave vera virginitas)*, w: ADW WL-M 2004, nr 115, s. 19, zwr. 1-7; por. NTr1, s. 212-213.

⁵¹⁴ Por. K. Michałek, *Miłosierdzie Boże jako źródło inspiracji twórczej*, „Pro Musica Sacra” 11 (2013), s. 222-223.

⁵¹⁵ *Magnificat anima mea Dominum*, w: NMP WL-M, 2006, nr 5 (opr. P. Pałki); III BDKS 2010, nr 11; ŚPBJI WL-M 2014, s. 27; 1Tes WL-M 2017, s. 25; Mt11PDMW WL-M 2023, s. 20 (opr. P. Bębenka).

⁵¹⁶ *Uwielbiaj duszo sławę Pana mego (Magnificat)*, w: VCS WL-M 2007, nr 11, (a.n.); PMBJ WL-M 2012 nr 41, (m. N. Kilnar).

⁵¹⁷ Pieśń zmienia funkcję. W tym przypadku była przygotowywana przez organizatorów OWL-M jako śpiew podczas wielkanocnego odnawiania przyrzeczeń chrztu.

1-26) oraz *Zdrój na pustyni* (por. Iz 35, 6): „Wody Jordanu weselcie się / nasz Zbawiciel przychodzi / Woda Życia, Zdrój na pustyni”⁵¹⁸.

Okres Bożego Narodzenia

Ten liturgiczny okres w pieśniach jest obfitujący w wiele obrazowych scen zaczerpniętych z przekazów ludowych, różnych tradycji, w tym opracowaniu skupienie ukierunkowane będzie na konkretne wątki, które przekazują autorzy natchnieni w opisach przede wszystkim Ewangeliach według św. Mateusza i św. Łukasza (Mt 1, 18-25; Łk 2, 1-20), u św. Marka nie ma opisu narodzin Chrystusa oraz wątki zaczerpnięte przede wszystkim z Prologi Ewangelii według św. Jana.

Pierwszy najważniejszy opis dotyczy obecności najważniejszych osób w miejscu narodzin Bożego Syna: Maryi, Józefa oraz „Niemowlęcia, leżącego w żłobie” (por. Łk 2, 16), choć w większości pieśni bożonarodzeniowych odnajdziemy ilustracje tych postaci, to nie zawsze pojawia się św. Józef. „Panna nam powiła Boskie Dzieciątko, / znaleźli to Dziecię i Matkę Jego”⁵¹⁹, „znaleźli Dziecię w żłobie, / Maryję z Józefem”⁵²⁰, „a u żłobka Matka Święta, czuwa sama uśmiechnięta, / nad Dzieciątka snem”⁵²¹, „złożyła Go na sianeczku”⁵²², „Panna Syna na sianku w żłobie powiła”⁵²³, „Maryja Panna, Dzieciątko piastuje, / i Józef Święty, ono pielęgnuje”⁵²⁴, „Gdy śliczna Panna Syna kołysała”⁵²⁵, „Zacny opiekunie, Józefie piastunie, / nie mogłeś znaleźć gospody, / Jezusowi dla wygody, / i najświętszej Pannie”⁵²⁶, „Józef z Matką ubolewa, widząc nowe dziwy”⁵²⁷, „Pójdźmy wszyscy do stajenki, / do Jezusa i Panienki, / powitajmy Maleńkiego i

⁵¹⁸ *Wody Jordanu*, w: WP WL-M 2005, nr 33, s. 37; por. NTr2, s. 251.

⁵¹⁹ *Wesołą nowinę*, w: ADW WL-M 2004, nr 35, s. 39, zwr. 3 i 7; BN WL-M 2006, nr 66; por. Siedl. 2015, s. 75.

⁵²⁰ *Anioł pasterzom mówił*, w: BN WL-M 2006, nr 4, 5, zwr. 2; por. Siedl. 2015, s. 38.

⁵²¹ *Cicha noc*, w: BN WL-M 2006, nr 12-14, zwr. 1; UDOCC WL-M 2010, nr 2; por. Siedl. 2015, s. 43.

⁵²² *Cieszymy się i pod niebiosy*, w: BN WL-M 2006, nr 15, zwr. 2.

⁵²³ *Cztery lata zawsze pasał (Pastorałka)*, w: BN WL-M 2006, nr 17-18, zwr. 3.

⁵²⁴ *Dzisiaj w Betlejem*, w: BN WL-M 2006, nr 21-22, zwr. 2; por. Siedl. 2015, s. 48.

⁵²⁵ *Gdy śliczna Panna*, w: BN WL-M 2006, nr 24, zwr. 1; por. Siedl. 2015, s. 87.

⁵²⁶ *Jezu śliczny kwiecie*, w: BN WL-M 2006, nr 30, zwr. 10; UDOCC WL-M 2010, nr 6; por. NTr2, s. 181.

⁵²⁷ *Kiedy słyszę na obłokach*, w: BN WL-M 2006, nr 32, zwr. 3.

Maryję Matkę Jego⁵²⁸, „Panna czysta wraz z Józefem piastują⁵²⁹, „Maryja karmi, a Józef piastuje, / małej dziecinie pilnie służy⁵³⁰.

Opisy perykop ewangelicznych nie wskazują na dokładne miejsce narodzin Zbawiciela, podana jest tylko miejscowość Betlejem, w pieśniach zaś najczęstszym motywem jaki podaje tradycja pozostaje uboga stajenka.

Drugi motyw, który często odnajdujemy w kolędach i pastorałkach to „żłóbek” (Łk 2, 7), w którym Matka położyła Nowonarodzonego Jezusa. „W kamiennym żłóbeczku⁵³¹, „żłób Mu za kolebkę dano⁵³², „Dziecię, Boga świata w żłobie zobaczymy, / patrzcie jak biednie okryte, w żłobku Panię znakomite⁵³³, „a u żłóbka Matka Święta⁵³⁴, „złożyła Go na sieneczku między bydlęty w żłóbeczku⁵³⁵, „w żłobie Mu położyła siana pod główeczki⁵³⁶, „śliczna jak lilija, panienka Maryja, / w żłóbeczku powija⁵³⁷, „o nie masz Go już w szopce, nie masz Go w żłobku tam⁵³⁸, „szczęśliwa kolebko, szczęśliwy żłobie, kolebko niebieska, żłobku ubogi (...) gdy Twoją uważam piękną ozdobę, / ceniąc która leży w żłobie osobę⁵³⁹, „W żłobie leży, któż pobieży kolędować Małemu (...) czem w żłóbeczku, nie w łózczeniu, na sianku położony⁵⁴⁰, „Witajmy Jezusa nam

⁵²⁸ *Pójdźmy wszyscy do stajenki*, w: BN WL-M 2006, nr 47, zwr. 1; Siedl. 2015, s. 67.

⁵²⁹ *Przybieżeli do Betlejem*, w: BN WL-M 2006, nr 50 i 51, zwr. 6; por. Siedl. 2015, s. 69.

⁵³⁰ *W Betlejem mieście*, w: BN WL-M 2006, nr 62, zwr. 3.

⁵³¹ *A czemuż mój Jezus*, w: ADW WL-M 2004, nr 33, s. 39, zwr. 2; BN WL-M 2006, nr 1; por. Siedl. 2015, s. 36.

⁵³² *Bóg się rodzi moc truchleje*, w: BN WL-M 2006, nr 7-9, zwr. 3; por. Siedl. 2015, s. 42.

⁵³³ *Bracia patrzcie jeno*, w: BN WL-M 2006, nr 11, zwr. 3; por. Siedl. 2015, s. 85.

⁵³⁴ *Cicha noc*, w: BN WL-M 2006, nr 12-14, zwr. 1; UDOCC WL-M 2010, nr 2; por. Siedl. 2015, s. 43.

⁵³⁵ *Cieszymy się i pod niebiosy*, w: BN WL-M 2006, nr 15, zwr. 2.

⁵³⁶ *Jezus malusienki*, w: BN WL-M 2006, nr 28, zwr. 3; por. Siedl. 2015, s. 88.

⁵³⁷ *Jezu śliczny kwiecie*, w: BN WL-M 2006, nr 30, zwr. 4; UDOCC WL-M 2010, nr 6; por. NTr2, s. 180.

⁵³⁸ *O gwiazdo Betlejemska*, w: BN WL-M 2006, nr 45, zwr. 2; UDOCC WL-M 2010, nr 11; por. Siedl. 2015, s. 73.

⁵³⁹ *Szczęśliwa kolebko*, w: BN WL-M 2006, nr 45, zwr. 1-3.

⁵⁴⁰ *W żłobie leży*, w: BN WL-M 2006, nr 64, zwr. 1 i 5; por. Siedl. 2015, s. 79.

narodzonego, / w ubogiej stajence, w żłobie złożonego”⁵⁴¹, „poszli, znaleźli Dzieciątka w żłobie”⁵⁴², „tam witali w żłobie Pana”⁵⁴³.

Trzeci motyw to „pasterze”, którzy przybyli do miejsca narodzin razem ze swoją „trzodą” (Łk 2, 8). „Osieł z wołem to dworzany, zważ człeku, Pana nad Pany, / bydłeta Mu służą”⁵⁴⁴, „Dziecię w jasełkach leżało, / od pasterzy chwalono”⁵⁴⁵, „cóż jest, czym był otoczony, / bydło, pasterze i siano”⁵⁴⁶, „bracia patrzcie jeno, / krokiem śmiałym i wesołym, śpieszmy i uderzmy czołem”⁵⁴⁷, „pastuszkowie od swych trzód / biegną wielce zadziwieni”⁵⁴⁸, „między bydłety, / pastuszkowie na znak dany, znalazłszy Pana nad pany”⁵⁴⁹, „a przy złóbeczku klęczy w krąg pasterzy nędznych i ubogich świata”⁵⁵⁰, „czemuż pasterze do szopy śpieszą, / czemuż wół, osieł społem klękają, małej Dziecinie pokłon oddają”⁵⁵¹, „pasterze śpiewają, bydłeta klękają”⁵⁵², „mówią do pasterzy, aby trzód swych strzegli, aby do Betlejem czym prędzej pobiegli, / bo się narodził Zbawiciel”⁵⁵³, „w lichej szopie narodzony, / i między bydłety, / osiołek i z wołem stoją przed nim społem, / pastuszkowie prędzej wstańcie, / pastuszkowie mali, prędko się zebrali”⁵⁵⁴, „wół i osieł parą swoją, coś Go niby grzeją”⁵⁵⁵, „i oto mnodzy ludzie ubodzy radzi oglądać Pana, / pełni natchnienia, pewni zbawienia, upadli na

⁵⁴¹ *Witajmy Jezusa*, w: BN WL-M 2006, nr 64, zwr. 1.

⁵⁴² *Wśród nocnej ciszy*, w: BN WL-M 2006, nr 68, zwr. 2.

⁵⁴³ *Z narodzenia Pana*, w: BN WL-M 2006, nr 69, zwr. 3; por. Siedl. 2015, s. 82.

⁵⁴⁴ *A czemuż mój Jezus*, w: ADW WL-M 2004, nr 33, s. 39, zwr. 3; BN WL-M 2006, nr 1; por. Siedl. 2015, s. 75.

⁵⁴⁵ *Bożego Narodzenia*, w: BN WL-M 2006, nr 6, zwr. 2.

⁵⁴⁶ *Bóg się rodzi moc truchleje*, w: BN WL-M 2006, nr 7-9, zwr. 3; por. Siedl. 2015, s. 42.

⁵⁴⁷ *Bracia patrzcie jeno*, w: BN WL-M 2006, nr 11, zwr. 1-3; por. Siedl. 2015, s. 85.

⁵⁴⁸ *Cicha noc*, w: BN WL-M 2006, nr 12-14, zwr. 2; UDOCC WL-M 2010, nr 2; por. Siedl. 2015, s. 43.

⁵⁴⁹ *Cieszmy się i pod niebiosy*, w: BN WL-M 2006, nr 15, zwr. 2-3.

⁵⁵⁰ *Ciesz się wesel Betlejem*, w: BN WL-M 2006, nr 16, zwr. 2; UDOCC WL-M 2010, nr 3.

⁵⁵¹ *Dlaczego dzisiaj wśród nocy dnieje*, w: BN WL-M 2006, nr 19, zwr. 3-4

⁵⁵² *Dzisiaj w Betlejem*, w: BN WL-M 2006, nr 21-22, ref.; por. Siedl. 2015, s. 48.

⁵⁵³ *Gdy się Chrystus rodzi*, w: BN WL-M 2006, nr 23, ref., zwr. 2; por. Siedl. 2015, s. 49.

⁵⁵⁴ *Jezu śliczny kwiecie*, w: BN WL-M 2006, nr 30, zwr. 4-7; UDOCC WL-M 2010, nr 6; por. NTr2, s. 180.

⁵⁵⁵ *Kiedy słyszę na obłokach*, w: BN WL-M 2006, nr 32, zwr. 3.

kolana”⁵⁵⁶, „na kolana wół i osioł przed Nim klękają, / pastuszkowie przybiegają na znak im dany”⁵⁵⁷, „o szczęśliwi pastuszkowie, któż radość waszą wypowie”⁵⁵⁸, „przybieżeli do Betlejem pasterze (...) Któremu się wół i osioł kłaniają”⁵⁵⁹, „pasterze trzody puszczają, weselący się ścigają, / wół i osioł cześć oddają, klękając Pana wyznają”⁵⁶⁰, „pobudziły pasterzów, / pasterze w podziwieniu stają, / tryumfu przyczynę badają, / swej trzody w polu odbieżeli”⁵⁶¹, „pasterze jemu wesoło śpiewali, / wół z osłem parą w ziemie zagrzewali”⁵⁶², „gdy pasterze usłyszeli, / do stajenki pobieleli, / Dzieciąteczku się kłaniają, / podarunki oddawają”⁵⁶³, „Witajmy Jezusa nam narodzonego, / który leży bez odzieży, osioł z wołem Jego społem parą grzeją (...) Tyś Pan nieba, czegoś trzeba, / tu na ziemi między temi bydłętami”⁵⁶⁴, „wstańcie pasterze, Bóg się wam rodzi, / czym prędzej się wybierajcie, do Betlejem pospieszajcie, (...) poszli, znaleźli Dzieciątko, / jako Bogu cześć Mu dali”⁵⁶⁵, „pasterzy co paśli pod borem woły, (...) dumają pasterze w takim widoku, (...) i my z pastuszkami dziś się radujmy”⁵⁶⁶.

Na szczególną uwagę zasługuje Nieliturgiczna kompozycja *Północ już była*, w której pojawiają się imiona pasterzy. W niej „krzyknął mocno Wojtek na Szymona” oraz „Kuba i Mikołaj niech wypędzają [barany i capy, owce, kozły, skopy zamknięte]”⁵⁶⁷. W śpiewniku warsztatowym jest tylko jedna zwrotka, w innych źródłach odnajdujemy jeszcze inne imiona pasterzy oraz ich zachowania przy żłóbku. Pastorałkę datuje się na XVII – XVIII wiek. Ten obraz staropolskich utworów jest zgodny z polską rzeczywistością tamtych czasów, z ich codziennym

⁵⁵⁶ *Mizerna cicha*, w: BN WL-M 2006, nr 37, zwr. 4; por. Siedl. 2015, s. 55.

⁵⁵⁷ *Narodził się Jezus Chrystus*, w: BN WL-M 2006, nr 38, zwr. 2; por. Siedl. 2015, s. 58.

⁵⁵⁸ *Pójdźmy wszyscy do stajenki*, w: BN WL-M 2006, nr 47, zwr. 6; Siedl. 2015, s. 67.

⁵⁵⁹ *Przybieżeli do Betlejem*, w: BN WL-M 2006, nr 50 i 51, zwr. 1; por. Siedl. 2015, s. 69.

⁵⁶⁰ *Rozkwitnęła się lilija*, w: BN WL-M 2006, nr 56, zwr. 2-3.

⁵⁶¹ *Tryumfy Króla niebieskiego*, w: BN WL-M 2006, nr 60 i 61, zwr. 1, 3-4; por. Siedl. 2015, s. 74.

⁵⁶² *W Betlejem mieście*, w: BN WL-M 2006, nr 62, zwr. 2.

⁵⁶³ *W dzień Bożego Narodzenia*, w: BN WL-M 2006, nr 63, zwr. 4; por. Siedl. 2015, s. 96.

⁵⁶⁴ *Witajmy Jezusa*, w: BN WL-M 2006, nr 64, zwr. 1-2.

⁵⁶⁵ *Wśród nocnej ciszy*, w: BN WL-M 2006, nr 68, zwr. 1-2.

⁵⁶⁶ *Z narodzenia Pana*, w: BN WL-M 2006, nr 69, zwr. 1-5; por. Siedl. 2015, s. 82.

⁵⁶⁷ *Północ już była*, w: BN WL-M 2006, nr 49.

życiem i zrachowaniami wiejskiej biedoty. Reakcje i czynności pasterzy, zaskoczonych zdarzeniami, których nie rozumieją i nie znają z wcześniejszych doświadczeń wpisują się prawdopodobnie w podobne zachowania polskich chłopów, na ogół biednych i słabo wykształconych, niedysponujących wiedzą o tym, co przekracza granice ich wioski czy najbliższej okolicy⁵⁶⁸: „północ już była, gdy się zjawiła nad bliską doliną jasna łuna (...) znak to niewidziany, że całe niebo czerwone”⁵⁶⁹.

Czwarty motyw związany jest z pojawieniem się „aniołów” (Łk 2, 10-15), ogłaszających radosną nowinę narodzin Zbawiciela oraz wyśpiewujących hymn uwielbienia Bogu: „Bogu chwałę głoszą na wysokościach, / pokój ludziom głoszą duchy światłości”⁵⁷⁰, „Anioł pasterzom mówił, / Chrystus się wam narodził, / w Betlejem”⁵⁷¹, „gdy anieli śpiewali, / chwałę Bogu dawali”⁵⁷², „aniołowie Go witają, chwałę z wysoka śpiewają”⁵⁷³, „chór Aniołów z Nieba Dziecię wita, / uradowany cały świat”⁵⁷⁴, „potwierdzają tę nowinę i Aniołowie, / wyśpiewują dziś Gloria wdzięczni posłowie”⁵⁷⁵, „dlaczego dzisiaj, Boży Aniele, ogłaszasz ludziom wielkie wesele”⁵⁷⁶, „anieli grają”⁵⁷⁷, „aniołowie się radują, pod niebiosy wyśpiewują, / Gloria in excelsis Deo (...) o niebieskie Duchu i posłowie nieba, powiedzcież wyraźniej co nam czynić trzeba”⁵⁷⁸, „sypcie się z nieba śliczni aniołowie, / śpiewajcie Panu niebiescy duchowie”⁵⁷⁹, „anioł z nieba budzi,

⁵⁶⁸ M. Borejszo, *Obraz pasterzy w staropolskich kolędach i pastoralkach (na materiale tzw. „kantyczek karmelitańskich” z XVII i XVIII wieku) cz. II*, „Slavia Occidentalis” (2013) 70/1, s. 21.

⁵⁶⁹ *Północ już była*, w: BN WL-M 2006, nr 49, zwr. 1.

⁵⁷⁰ *Wesołą nowinę*, w: ADW WL-M 2004, nr 35, s. 39, zwr. 2; BN WL-M 2006, nr 66; por. Siedl. 2015, s. 75.

⁵⁷¹ *Anioł pasterzom mówił*, w: BN WL-M 2006, nr 4, 5, zwr. 1; por. Siedl. 2015, s. 38.

⁵⁷² *Bożego Narodzenia*, w: BN WL-M 2006, nr 6, zwr. 1.

⁵⁷³ *Cieszymy się i pod niebiosy*, w: BN WL-M 2006, nr 15, zwr. 2.

⁵⁷⁴ *Ciesz się wesele Betlejem*, w: BN WL-M 2006, nr 16, zwr. 2; UDOCC WL-M 2010, nr 3.

⁵⁷⁵ *Cztery lata zawszem pasał (Pastoralka)*, w: BN WL-M 2006, nr 17-18, zwr. 4.

⁵⁷⁶ *Dlaczego dzisiaj wśród nocy dnieje*, w: BN WL-M 2006, nr 19, zwr. 2.

⁵⁷⁷ *Dzisiaj w Betlejem*, w: BN WL-M 2006, nr 21-22, ref.; por. Siedl. 2015, s. 48.

⁵⁷⁸ *Gdy się Chrystus rodzi*, w: BN WL-M 2006, nr 23, ref., zwr. 3; por. Siedl. 2015, s. 49.

⁵⁷⁹ *Gdy śliczna Panna*, w: BN WL-M 2006, nr 24, zwr. 3; por. Siedl. 2015, s. 87.

najprzód prostych ludzi”⁵⁸⁰, „kiedy słyszę na obłokach Anielskie śpiewanie, / zdumiewam się i pytam się, co to jest mój Panie?”⁵⁸¹, „nad Nim anieli w locie stanęli i pochyleni klęczą”⁵⁸², „chwałę Mu na wysokości nuca Anieli: Gloria in excelsis Deo”⁵⁸³, „skąd dziś wszyscy weseli, wyśpiewują Anieli, (...) skąd dziś każdy z Anioły wyśpiewuje wesoły, (...) więc z niebieskimi szyki wydajemy dziś okrzyki / niechaj chwała będzie Bogu w niebie, a na ziemi pokój ludowi”⁵⁸⁴, „zstąpcie do nas Aniołowie i wszyscy niebiescy duchowie, (...) witamy Cię z Aniołami”⁵⁸⁵, „Anioł Pański sam ogłosił te dziwy, (...) i anieli gromadami pilnują”⁵⁸⁶, „tryumfy Króla niebieskiego, / zstąpiły z nieba wysokiego (...) chwała bądź Bogu w wysokości, / a ludziom pokój na niskości”⁵⁸⁷, „to anieli odnajmują, / do Betlejem pokazują, / gdzie narodził się Zbawiciel”⁵⁸⁸, „Jego tedy przywitajmy, z Aniołami zaśpiewajmy, / chwała na wysokości”⁵⁸⁹, „gdy słyszy, że Anieli / Bogu wyśpiewują, / pokój oznajmują”⁵⁹⁰, „wyśpiewują chwałę Bogu żywioły, / anioł budzi przy dolinie pasterzy, / ale gdy anielskie głosy słyszeli”⁵⁹¹.

Piąty motyw to „gwiazda” na wschodzie, ukazująca drogę mędrcom (w tradycji i pieśniach pojawia się nazwa królów) przybywającym z dalekich krain, by oddać pokłon nowonarodzonemu Królowi (por. Mt 2, 1-12). „Królowie na wschodzie już to poznali, / gwiazda najśliczniejsza ich oświeciła, / do szopy w Betlejem zaprowadziła”⁵⁹², „wszem ludziom norodzone i Trzem Królom

⁵⁸⁰ *Jezu śliczny kwiecie*, w: BN WL-M 2006, nr 30, zwr. 6; UDOCC WL-M 2010, nr 6; por. NTr2, s. 180.

⁵⁸¹ *Kiedy słyszę na obłokach*, w: BN WL-M 2006, nr 32, zwr. 1.

⁵⁸² *Mizerna cicha*, w: BN WL-M 2006, nr 37, zwr. 2; por. Siedl. 2015, s. 55.

⁵⁸³ *Narodził się Jezus Chrystus*, w: BN WL-M 2006, nr 38, zwr. 1; por. Siedl. 2015, s. 58.

⁵⁸⁴ *Niepojęte dary*, w: BN WL-M 2006, nr 42, zwr. 1-3.

⁵⁸⁵ *O błogosławiony żłobie*, w: BN WL-M 2006, nr 43-44, zwr. 6 i 8.

⁵⁸⁶ *Przybieżeli do Betlejem*, w: BN WL-M 2006, nr 50 i 51, zwr. 3 i 6; por. Siedl. 2015, s. 69.

⁵⁸⁷ *Tryumfy Króla niebieskiego*, w: BN WL-M 2006, nr 60 i 61, zwr. 1-2; por. Siedl. 2015, s. 74.

⁵⁸⁸ *W dzień Bożego Narodzenia*, w: BN WL-M 2006, nr 63, zwr. 3; por. Siedl. 2015, s. 96.

⁵⁸⁹ *W żłobie leży*, w: BN WL-M 2006, nr 64, zwr. 3; por. Siedl. 2015, s. 79.

⁵⁹⁰ *Wiwat dzisiaj Boskiej Istności*, w: BN WL-M 2006, nr 67, zwr. 2.

⁵⁹¹ *Z narodzenia Pana*, w: BN WL-M 2006, nr 69, zwr. 1-3; por. Siedl. 2015, s. 82.

⁵⁹² *Wesołą nowinę*, w: ADW WL-M 2004, nr 35, s. 39; zwr. 5-6; BN WL-M 2006, nr 66; por. Siedl. 2015, s. 75.

wzjawiono”⁵⁹³, „potem i króle widziani, / cisną się między prostotą, / niosąc dar Panu, / kadzidło, mirrę i złoto”⁵⁹⁴, „Bóg się rodzi, gwiazda wschodzi, / Trzej Królowie od wschodu, / tu z darami, ofiarami, / otworzywszy, skarb złożywszy, wonność, mirę, / złoto Pana, a kapłana kadzidło oznaczało, / mira znakiem, mękę smakiem w tych darach wyrażało”⁵⁹⁵, „trzej królowie ode wschodu z darami swego narodu, / do Betlejem pospieszają, pokłon i dary Mu dają”⁵⁹⁶, „dlaczego gwiazda nad podziw świeci i przed królami tak szybko leci”⁵⁹⁷, „króle witają (...) i trzej królowie od wschodu przybyli i dary Panu kosztowne złożyli”⁵⁹⁸, „jakaż to gwiazda świeci na wschodzie, gwiazda nowego Imienia? / to gwiazda co Mędrców wiodła, / to gwiazda twego zbawienia, / biegną królowie za jej promieniem, / a za Królami tłum ludu; bo im ta gwiazda świeci zbawieniem”⁵⁹⁹, „gwiazda asystuje i w drodze przoduje, / dokąd wschodu Monarchowie, / jechać mają trzej Królowie, / szopę pokazuje”⁶⁰⁰, „trzej Królowie przyjechali z wielkimi dary, / złoto, mirra i kadzidło, oto ofiary”⁶⁰¹, „O gwiazdo betlejemska zaświeć na niebie mym, / zaprowadź do stajenki, leży tam Boży Syn”⁶⁰², „O mili królowie skąd żeście tu przyszli, / o z dalekich krain my za gwiazdą wyszli, /by zobaczyć Maleńkiego Jezusa narodzonego, / daty niesiem Jemu, by Mu dać z ochotą, / mirrę i kadzidło, także i to złoto”⁶⁰³, „Trzej królowie podarunki składają”⁶⁰⁴, „z wschodu słońca trzej królowie, wielkiego kraju Panowie, / piękne daru Mu gotują, witając Jego

⁵⁹³ *Bożego Narodzenia*, w: BN WL-M 2006, nr 6, zwr. 2.

⁵⁹⁴ *Bóg się rodzi moc truchleje*, w: BN WL-M 2006, nr 7-9, zwr. 4; por. Siedl. 2015, s. 42.

⁵⁹⁵ *Bóg się rodzi, gwiazda wschodzi*, w: BN WL-M 2006, nr 10, zwr. 1-3; por. Siedl. 2015, s. 40-41.

⁵⁹⁶ *Cieszymy się i pod niebiosy*, w: BN WL-M 2006, nr 15, zwr. 4.

⁵⁹⁷ *Dlaczego dzisiaj wśród nocy dzień*, w: BN WL-M 2006, nr 19, zwr. 5.

⁵⁹⁸ *Dzisiaj w Betlejem*, w: BN WL-M 2006, nr 21-22, ref., zwr. 4; por. Siedl. 2015, s. 48.

⁵⁹⁹ *Jakaż to gwiazda świeci*, w: BN WL-M 2006, nr 26, zwr. 1-3; por. Siedl. 2015, s. 51.

⁶⁰⁰ *Jezu śliczny kwiecie*, w: BN WL-M 2006, nr 30, zwr. 8; UDOCC WL-M 2010, nr 6; por. NTr2, s. 180.

⁶⁰¹ *Narodził się Jezus Chrystus*, w: BN WL-M 2006, nr 38, zwr. 4; por. Siedl. 2015, s. 58.

⁶⁰² *O gwiazdo Betlejemska*, w: BN WL-M 2006, nr 45, zwr. 1; UDOCC WL-M 2010, nr 11; por. Siedl. 2015, s. 73.

⁶⁰³ *O mili królowie*, w: BN WL-M 2006, nr 46, zwr. 1-2.

⁶⁰⁴ *Przybieżeli do Betlejem*, w: BN WL-M 2006, nr 50 i 51, zwr. 5; por. Siedl. 2015, s. 69.

szanują”⁶⁰⁵, „Królowie wschodni za gwiazdy powodem, / zjechali z dary, poddaństwa dowodem: / my Mu za złoto, z wielką ochotą / serca oddajmy”⁶⁰⁶.

Na oddzielne dopowiedzenie zasługuje jednogłosowy utwór *Kiedy król Herod królował*⁶⁰⁷, plastycznie opisujący drogę Mędrców ze Wschodu, spotkanie z królem Herodem, pokłon w Betlejem oraz powrót Mędrców inną drogą, co wynikało z objawienia w czasie snu, a co dokładnie opisuje Ewangelia (por. Mt 2, 1-12). Podobny układ myśli znajdziemy w utworze *Mędrcy świata monarchowie*⁶⁰⁸. „Twoja gwiazda betlejemska / stała się już jasnym słońcem”⁶⁰⁹.

Jednym z pojawiających się wątków w pieśniach opisujących wydarzenia zbawcze z Betlejem jest wyrażenie *Słowo stało się Ciałem* (J 1, 14)⁶¹⁰.

Okres Wielkiego Postu

Ten okres bogaty jest w pieśni opisujące przede wszystkim ostatnie dni i godziny życia Jezusa Chrystusa, Jego męki i śmierci. W pieśni *Jużem dość pracował* znajdujemy dość obszerny opis wydarzeń ewangelicznych (por. Mt 26-27; Mk 14-15; Łk 22-23). „Pójdę do Jerozolimy, / co o Mnie pisano, to wszystko wykonam”⁶¹¹ jest wyraźną analogią do zapowiedzi wydarzeń paschalnych (por. Mt 26, 1-2). „Już chce sprawę zbawienia dokonać, / idźcie uczniowie Moi, wieczerzę gotować”⁶¹² (por. Mt 25, 18; Mk 14, 12-16; Łk 22, 8). „Jeszcze ja raz z wami do stołu usiedę, / chleb w Ciało, wino w Krew Mą własną przemienię, / na pamiątkę mego umęczenia, / zakład wam zostawię Mego rozłączenia”⁶¹³ (por. Mt

⁶⁰⁵ *Rozkwitnęła się lilija*, w: BN WL-M 2006, nr 56, zwr. 3.

⁶⁰⁶ *W Betlejem mieście*, w: BN WL-M 2006, nr 62, zwr. 3.

⁶⁰⁷ *Kiedy król Herod królował*, w: BN WL-M 2006, nr 31, zwr. 1-9; por. NTr1pop, s. 109-110.

⁶⁰⁸ *Mędrcy świata monarchowie*, w: BN WL-M 2006, nr 36, zwr. 1-4; por. Siedl. 2015, s. 54.

⁶⁰⁹ *Narodził się, narodził się Jezus Chrystus Bóg i Pan*, w: BN WL-M 2006, nr 36, zwr. 3.

⁶¹⁰ *Ave Domina Sancta (Witaj Pani Święta)*, w: ADW WL-M 2004, nr 14 s. 17, zwr. 6; por. NTr1, s. 210; *Bóg się rodzi moc truchleje*, w: BN WL-M 2006, nr 7-9, zwr. 1-5; por. Siedl. 2015, s. 41-42; *Mizerna cicha*, w: BN WL-M 2006, nr 37, zwr. 6; por. Siedl. 2015, s. 55; *Niepojęte dary*, w: BN WL-M 2006, nr 42, zwr. 1 i 4; *O błogostawiony żłobie*, w: BN WL-M 2006, nr 43-44, zwr. 7.

⁶¹¹ *Jużem dość pracował*, w: WP WL-M 200,5 nr 8, s. 10, zwr. 1; por. NTr1, s. 182.

⁶¹² Tamże, zwr. 2.

⁶¹³ Tamże, zwr. 3.

25, 26-30; Mk 14, 22-25; Łk 22, 19-20). „Już mnie Judasz wydał, / mój własny apostoł wrogów na mnie zwołał, / pójdę Bogu w Ogrójcu się modlić, / gdzie dla cię, człowiecze, krwią się będę pocić”⁶¹⁴ (por. Mt 25, 36-46; Mk 14, 32-42; Łk 22, 39-46). „Zła rota pachołków już mnie pochwyliła, / gdzie je Judaszowi chciwość przywabiła, / już w powrozy okrutnie Mnie wiążą, po ziemi Mnie włócząc, o nią uderzają”⁶¹⁵ (por. Mt 25, 47-56; Mk 14, 43-52; Łk 22, 47-53). „Jużci mnie przywiedli do sądu Annasza, / odtąd Mnie przywiodą aż do Kajfasza, / tam mnie sądzą, a niesprawiedliwie, / tak mnie uderzają w policzek zdradliwie”⁶¹⁶ (por. Mt 25, 57-68; Mk 14, 53-65; Łk 22, 66-71). „W koronę cierniową już mnie przystroili, / którą mi gwałtownie na głowę wtoczyli, / Na Piłata wszyscy już wołają: / Krzyżuj, ukrzyżuj Go! Strasznie powtarzają”⁶¹⁷ (por. Mt 27, 29; Mk 15, 17,13-14; Łk 23, 21). „Patrz, jak nogi pod Nim się skłaniają, / że już nie może iść, kaci popychają”⁶¹⁸ (por. Mt 27, 27-31; Mk 15, 18-20). „Krzyż na mnie włożyli, na nim mnie położą, / mordercy okrutni, gwoźdźmi mnie przerażą, / ręce, nogi obie wyciągnione, i tak ciało z krzyżem w górę podniesione” (por. Mt 27, 35-50; Mk 15, 20-37; Łk 23, 33-46).

Ważnym motywem w pasyjnym obrazie rzeczywistości pieśni jest motyw Baranka paschalnego (por. Wj 11, 10-12, 14), który stał się figurą Chrystusa umierającego na krzyżu, przelewającego krew dla zbawienia świata: „święta Krew poląła, / co z Baranka wypływała”⁶¹⁹, „przybili do krzyża niewinnego Baranka”⁶²⁰, „Jezu Chryste Panie miły, / o Baranku tak cierpliwy”⁶²¹, „cichy Baranek gorszym nad łotry był ogłoszony”⁶²².

⁶¹⁴ Tamże, zwr. 4.

⁶¹⁵ Tamże, zwr. 5.

⁶¹⁶ Tamże, zwr. 6.

⁶¹⁷ Tamże, zwr. 7.

⁶¹⁸ Tamże, zwr. 8.

⁶¹⁹ *Krzyżu święty nade wszystko*, w: WP WL-M 2005, nr 9, s. 11, zwr. 3; por. Siedl. 2015, s. 125.

⁶²⁰ *Zawitaj Ukrzyżowany*, w: WP WL-M 2005, nr 10, s. 12, zwr. 1; por. Siedl. 2015, s.149.

⁶²¹ *Jezu Chryste Panie miły*, w: WP WL-M 2005, nr 19, s. 21, zwr. 1; por. Siedl. 2015, s. 119.

⁶²² *Lament serdeczny*, w: WP WL-M 2005, nr 22, s. 24, zwr. 3; por. NTr2, s. 285.

Równie częstym motywem jest uwieńczenie głowy Chrystusa koroną cierniową (por. Mt 27, 29; Mk 15, 17; J 19, 2): „O głowo coś zraniona, / cierniem uwieńczona⁶²³, czemu przyjąłeś cierniową koronę⁶²⁴, „Witaj Głowo coś okrwawiona, cierniem wkoło uwieńczona, utrapiona, poraniona, różgą krwawo posieczona, oplwana bezbożnie⁶²⁵, „wejrzyj na głowę skłonioną, / ostrą koroną zranioną, / którą z ciernia upleciono, / gwałtem na skronie wciśnięto⁶²⁶, „ostrą koroną skronie zranione⁶²⁷, „ubiczowany, cierniem uwieńczony, / spoliczkowany, ciężko wyszydzony⁶²⁸.

W pieśni *Zawitaj Ukrzyżowany* odnajdujemy kilka biblijnych motywów spod krzyża: „pić Mu dali żółć z octem” (por. Mt 27, 34. 48), „szaleni i wściekli Jego nogi przybili gwoździami”, (por. Mk 15, 24) / „jego bok przeszli włócznią, / wypłynęła z niego Krew i woda⁶²⁹ (por. J 19, 34). Pieśń ta ma 12 zwrotek jednak w śpiewniku warsztatowym znajdujemy tylko 3 zwrotki.

W kolejnej w śpiewniku warsztatowym pieśni pasyjnej *Nasz Pasterz odszedł* odnajdujemy analogię związaną ze zwrotem źródło wody życia, które odnosi się do dwóch perykop ewangelicznych (por. J 4, 13-14; J 7, 37-39): „nasz Pasterz odszedł źródło wody życia wiecznego⁶³⁰. Pojawia się również wątek, który odsyła nas do objawienia św. Jana, który przedstawia wizję opieczętowanych, wybawionych przez zwycięstwo Chrystusa (por. Ap 7): „pradawnego wroga moce/ zniweczyłeś swoim Krzyżem, / który stał się znakiem wiary/ na wyznawców Twoich czole⁶³¹.

⁶²³ *O głowo coś zraniona*, w: WP WL-M 2005, nr 11, s. 13, zwr. 1; por. NTr1, s. 185.

⁶²⁴ *Boleściwa Matka stała*, w: WP WL-M 2005, nr 16, s. 18 zwr. 1; por. NTr1, s. 190.

⁶²⁵ *Witaj Głowo coś zraniona (Do Twarzy Chrystusa)*, w: WP WL-M 2005, nr 18, s. 20, zwr. 1; II BDKS 2009, nr 4; WSPB WL-M 2013, nr 24; por. NTr2, s. 317.

⁶²⁶ *O duszo wszelka nabożna*, w: WP WL-M 2005, nr 24, s. 26, zwr. 3; por. Siedl. 2015, s. 130.

⁶²⁷ *Wisi na krzyżu*, w: WP WL-M 2005, nr 25, s. 27, zwr. 3; por. Siedl. 2015, s. 146.

⁶²⁸ *Najdroższy Jezu (Herzliebster Jesu)*, w: OW WL-M 2006, nr 37, zwr. 2; por. NTr2, s. 290.

⁶²⁹ *Zawitaj Ukrzyżowany*, w: WP WL-M 2005, nr 10, s. 12, zwr. 1-3; por. Siedl. 2015, s.149.

⁶³⁰ *Nasz Pasterz odszedł*, w: WP WL-M 2005, nr 12, s. 14, zwr. 1; por. NTr1, s. 186.

⁶³¹ Tamże, zwr. 2.

Trisagion (1) czyli starożytna pieśń aniołów wychwalających po trzykroć Świętego Boga, wyraża biblijne myśli łącząc niektóre wątki: „Zgrzeszyliśmy przeciw niebu i przeciw Tobie, / i błagamy Cię jak Syn marnotrawny, / wysłuchaj nas w Twym przebaczeniu” (por. Łk 15, 21), „kto puka temu otworzą” (por. Łk 11, 9) / „błagamy Cię jak grzesznica” (por. J 8, 1 -11) „i celnik” (por. Łk 18, 13), „pochylam się przed Twoim chwalebny krzyżem, / uznaje Panie nieprawość moją” (por. Ps 51, 5)⁶³².

Trisagion (2) podaje przedstawia dwa wątki: „Panie, który szukasz nas, gdy błądzimy” (por. Łk 15, 4. 8) / „wszystkie ptaki znajdują schronienie w Twych ramionach” (por. Mt 6, 26)⁶³³.

Obraz przeżywającej dramat Golgoty Maryi przedstawia pieśń *Boleściwa Matka stała*. W niej dostrzec można wątek starotestamentalny wędrowni Narodu Wybranego do Ziemi Obiecanej i wyrzut Maryi: „On karmił Was manną na pustyni, / wprowadzał was do Ziemi obiecanej”, (por. Wj 16, 15-16) „a ty niegodny narodzie zaparłeś się Chrystusa”⁶³⁴.

W pieśni *Jezu Chryste Panie miły* opisane są okoliczności ostatnich chwil życia Zbawiciela: „Jezus na krzyżu umiera, / słońce jasność swą zawiera, / Pan wyrzekł ostate słowa, / zwiła Mu na piersi głowa, / Matka pod nim frasobliwa, / stoi z żalu ledwo żywa, / zasłona się potargała, / ziemia rwie się, ryczy cała, / setnik woła: Syn to Boży! / na koniec Mu bok przebito, / Krew płynie w wodą obfito” (por. Mt 27, 51-54; J 19, 34)⁶³⁵.

W pieśni *Już Cię żegnam, najmilszy Synu* pojawia się wątek z Ostatniej Wieczerzy związany w obrzędem pokornej służby Chrystusa: „Wieczerzę świętą z Ciała swego gotujesz, / nogi uczniom umywasz, mile całujesz, / schylasz się do stóp Judasza” (por. J 13, 1 - 30), „Piękność i ozdoba nasza łzami polewasz” (por.

⁶³² *Boże mój, Boże mój Wieczny (Trisagion 1)*, w: WP WL-M 2005, nr 14, s. 16, zwr. 3-5; por. NTr1, s. 188.

⁶³³ *O Święty, o mocny i Nieśmiertelny (Trisagion 2)*, w: WP WL-M 2005, nr 15, s. 17, zwr. 4; por. NTr1, s.189.

⁶³⁴ *Boleściwa Matka stała*, w: WP WL-M 2005, nr 16, s. 18 zwr. 2; por. NTr1, s. 190.

⁶³⁵ *Jezu Chryste Panie miły*, w: WP WL-M 2005, nr 19, s. 21, zwr. 2-5; por. Siedl. 2015, s. 119.

Łk 7, 44) / „abyś go odwiódł od zdrady, od bezbożnych Żydów rady wzgardę odbierasz” (por. Łk 23, 17 - 24)⁶³⁶.

W utworze *Lament serdeczny* zamieszczono opis okrutnych tortur jakim poddany był Jezus: „Ach jak tyrańsko Jezus najmilejszy był biczowany, / potem koroną z ciernia ostrego koronowany, / trzcinę w rękę dano, / królem przez śmiech zwano, / zбитy, zekrwawiony, policzkiem zelżony ciężkim, / na krzyżu był rozciągniony, / ręce przykowano, w bok ranę zdano” (por. Mt 27, 27-31)⁶³⁷.

Utwór *Ludu mój ludu* ma bardzo ciekawy charakter kompozycji słownej. 12 zwrotek pieśni odwołuję się do wydarzeń z historii zbawienia Narodu Wybranego, by je odnieść do sytuacji, w której znajduję się oczekiwany Zbawiciel. Tekst przypomina wydarzenia z historii zbawienia, kiedy Bóg okazywał miłość swojemu Ludowi. Jednocześnie żali się, próbuje pokazać Ludowi całe niezrozumienie i odrzucenie, z którym się spotkał. Chociaż Lud Go odrzuca, skazuje Go na śmierć, On nadal mówi o nim „mój”. Każda zwrotka rozpoczyna się od zawołania „Ludu mój ludu cóżem ci uczynił, / w czymem zasmucił, albo w czym zawinił”⁶³⁸ (por. Mi 6, 3). Przegląd poszczególnych strof kształtuje się następująco: „Jam cię wyzwolił z mocy Faraona” (por. Wj 14) / „a tyś przyrządził krzyż na me ramiona” (por. Mt 27, 26)⁶³⁹; „Jam Cię wprowadził w kraj miodem płynący” (por. Wj 3, 8), / „tyś mi zgotował śmierci znak hańbiący” (por. Mt 27, 26)⁶⁴⁰; „Jam ciebie szczepił, winnico wybrana” (por. Iz 5, 7) / „a tyś mnie octem poił, swego Pana” (por. Mt 27, 48; Mk 15, 36;)⁶⁴¹; „Jam dla cię spuszczał na Egipt karanie” (por. Wj 7, 14-29; 8) / „a tyś mnie wydał na ubiczowanie” (por. Mt 27, 26)⁶⁴²; „Jam Faraona dał w odmęt bałwanów” (por. Wj 7, 4) / „a tyś Mnie wydał książętom kapłanów” (por. Mt 27, 22 - 26)⁶⁴³; „Morzem otworzył, by szedł suchą nogą” (por. Wj 13, 17-22) / „a tyś Mi włócznią bok otworzył srogą” (por. J 19,

⁶³⁶ *Już Cię żegnam, najmilejszy Synu*, w: WP WL-M 2005, nr 21, s. 23, zwr. 2; por. NTr2, s. 275.

⁶³⁷ *Lament serdeczny*, w: WP WL-M 2005, nr 22, s. 24, zwr. 2-3; por. NTr2, s. 285.

⁶³⁸ *Ludu mój ludu*, w: WP WL-M 2005, nr 23, s. 25, ref; por. Siedl. 2015, s. 127-129.

⁶³⁹ Tamże, zwr. 1.

⁶⁴⁰ Tamże, zwr. 2.

⁶⁴¹ Tamże, zwr. 3.

⁶⁴² Tamże, zwr. 4.

⁶⁴³ Tamże, zwr. 5.

34)⁶⁴⁴; „Jam ci był wodzem w kolumnie obłoku” (por. Wj 13, 21) / „tyś Mnie wiódł słuchać Piłata wyroku” (por. Mt 27, 26)⁶⁴⁵; „Jam ciebie karmił manny rozkoszami” (por. Wj 16, 15-16) / „tyś Mi odpłacił policzkowaniami” (por. J 19, 3)⁶⁴⁶; „Jam ci ze skały dobył wodę zdrową” (por. Lb 20, 11) / „a tyś Mnie poił goryczą żółciową” (por. J 19, 29)⁶⁴⁷; „Jam dał, że zbici Chanaan królowie” (por. Joz 11, 1-9) / „a ty zaś trzcina białeś Mnie po głowie” (por. Mk 15, 19)⁶⁴⁸; „Jam ci dał berło Judzie powierzone” (por. Rdz 49, 10) / „a tyś Mi wtłoczył koronę cierniową” (por. Mt 27, 29; Mk 15, 17; J 19, 2)⁶⁴⁹; „Jam cię wywyższył między narodami” (por. Pwt 7, 6) / „tyś Mnie na krzyżu podwyższył z łotrami” (por. Mt 27, 44; Mk 15, 27; Łk 23, 33; J 19, 18)⁶⁵⁰.

W tradycyjnej pieśni *Wisi na krzyżu*, poza opisem dramatycznych wydarzeń spod krzyża, mówiące o krwawej Ofierze, bo „dla ciebie człowiecze, / z boku krew Jezusa ciecze; ostrą koroną skronie zranione, język zapiekły i usta spragnione”⁶⁵¹ pojawia się wątek pokuty za grzechy, na wzór niewiasty z Ewangelii: „tu z Magdaleną chcę pokutować / i za swe grzechy serdecznie żałować”⁶⁵². Trudno rozsądzić o jaką kobietę chodzi, możemy się domyślać, że tekst pieśni z XVIII wieku pokazuje przykład kobiety cudzołożnej, którą Jezus ratuje od śmierci (por. J 8, 1-11)⁶⁵³.

Ostatnim utworem załączonym do śpiewnika jest kompozycja *Ojczy w Twe ręce*, który jest śpiewem słów Chrystusa z krzyża wołającego „Ojczy w Twe ręce powierzam Ducha mego” (por. Łk 23, 46)⁶⁵⁴.

⁶⁴⁴ Tamże, zwr. 6.

⁶⁴⁵ Tamże, zwr. 7.

⁶⁴⁶ Tamże, zwr. 8.

⁶⁴⁷ Tamże, zwr. 9.

⁶⁴⁸ Tamże, zwr. 10.

⁶⁴⁹ Tamże, zwr. 11.

⁶⁵⁰ Tamże, zwr. 12.

⁶⁵¹ *Wisi na krzyżu*, w: WP WL-M 2005, nr 25, s. 27, zwr. 2-3; por. Siedl. 2015, s. 146.

⁶⁵² Tamże, zwr. 6.

⁶⁵³ Św. Maria Magdalena, to święta grzesznica i świadek zmartwychwstania Jezusa. Przez wieki utrwalili się jej obraz jako wzór nawrócenia i pokuty. Egzegeza oraz hagiografia zakwestionowały prawdziwość tego wizerunku; zob. M. Golan, *Przestrzenie ziemskich rozkoszy oraz pokuty św. Marii Magdaleny w hagiografii i homiletyce dawnej Polski*, „Meluzyna” 4 (2017) z. 2 (7), s. 44.

⁶⁵⁴ *Ojczy w Twe ręce*, w: WP WL-M 2005, dod.

Okres Wielkanocny

Czas paschalny odznacza się wielkim entuzjazmem i radością wynikającą z doświadczenia przyjęcia prawdy o zmartwychwstaniu Chrystusa Pana. Okres ten jest bogaty w opisy chrystofanii, świadectw osób doświadczających żywej obecności Chrystusa, spełnienia się prorocstw, posłania uczniów do głoszenia Ewangelii, spełnienia obietnicy zesłania Ducha Pocieszyciela, oraz sytuacji rodzącego się Kościoła.

Wśród najczęściej spotkanych słów w pieśniach wielkanocnych spotkamy słowo *Alleluja*. Wieńczy ono całe Pismo Święte w hymnie dziękczynienia niebios (por. Ap 19). Nawet pojedynczy wyraz, o pewnym ładunku emocjonalnym, może stać się inspiracją twórczą, czego dowodem są choćby liczne opracowania muzyczne słów *Amen*⁶⁵⁵ czy właśnie *Alleluja*⁶⁵⁶. Ładunek emocjonalny jest właśnie czynnikiem determinującym różnorodny charakter wyrazu.⁶⁵⁷

W pieśni Chrystus Pan zmartwychwstał pojawia się analogia do obrazu walki węża z niewiastą z protoewangelii (por. Rdz 3, 15): „zwalczył czarta złego i starł głowę jego”⁶⁵⁸.

Krótki utwór *Przychodzisz Panie* odnosi się do spotkań Jezusa z uczniami po Jego zmartwychwstaniu: „Przychodzisz Panie mimo drzwi zamkniętych, / Jezu zmartwychwstały ze śladami męki” (por. J 20, 26)⁶⁵⁹. W utworze *O dzieci Boże dosyć łez* pojawia się epizod związany ze sytuacją, w jakiej znalazł się Apostoł Tomasz, które nie było w izbie w dniu zmartwychwstania (por. J 20, 24-29): „W ten zmartwychwstania jasny dzień, / smętny zwątpienia okrył cień / serce Tomasza

⁶⁵⁵ Zob. *Amen po Wielkiej Doksologii*, w: SCJ WL-M 2008, nr 17; I BDKS WL-M 2008, nr 1; III BDKS 2010, nr 21; UDOCC WL-M 2010, nr 1; WSKM WL-M 2013, s. 10; ŚPBJI WL-M 2014, s. 7; PEDŚ WL-M 2015, s. 6; Mt11PDMW WL-M 2023, s. 7.

⁶⁵⁶ W repertuarze warsztatowym znajdują się aż 16 różnych kompozycji związanych z śpiewem *Alleluja*, z czego większość to melodie do aklamacji przed Ewangelią (8 utworów). Nie wlicza się w to utworów, w których odnajdujemy słowo *Alleluja*.

⁶⁵⁷ Por. K. Michałek, *Miłosierdzie Boże jako źródło inspiracji twórczej*, „Pro Musica Sacra” 11 (2013), s. 220.

⁶⁵⁸ *Chrystus Pan zmartwychwstał*, w: OW WL-M 2006, nr 8-9, zwr. 2; II BDKS 2009, nr 12; WSPB WL-M 2013, nr 28; ŚPBJI WL-M 2014, s. 17; por. NTr2, s. 326.

⁶⁵⁹ *Przychodzisz Panie*, w: 1Tes WL-M 2017, s. 36; DkUM WL-M 2018, s. 37; CztMk WL-M 2019, s. 40; Mt11PDMW WL-M 2023, s. 33.

Apostoła. / Spójrzysz Tomaszu, tylko sam / na bok i ręce pełne ran, / nie bądź niewierny, wierny bądź. / Tomasza wzrok rozjaśniał znów, / upadł do Zbawiciela nóg, / wołając: „Pan mój i Bóg mój”⁶⁶⁰.

W wielu pieśniach pojawia się motyw ofiarowanego Baranka wybawiającego swoje owce, co sugeruje analogię do Baranka paschalnego (por. Wj 11, 10-12, 14) oraz Dobrego Pasterze, oddającego życie za swoje owce (por. J 10, 11): „Ofiarujmy chwałę w wierze przy wielkanocnej ofierze / gdy Baranek owce zbawił, / Chrystus grzesznym pokój sprawił”⁶⁶¹.

W kompozycji *Oto jest dzień* (w wersji z początkowymi słowami: „Ty, który mieszkasz w chmurze pełnej ognia”) dostrzegamy nawiązanie do wielkanocnego responsorium brewiarzowego⁶⁶², jednak dalszy skład tekstu jest kompozycją wielu biblijnych scen: „Ty który mieszkasz w chmurze pełnej ognia” (por. Wj 13, 21), / „czynisz z obłoków posłuszne rydwany / jako Swych posłów, Ty kierujesz wichry” (por. Ps 104, 3-4) / „Ty, któryś mówił w krzaku gorejącym” (por. Wj 3) / „Ojciec narodu dawnego Przymierza” (por. Wj 34, 10) / „lud prowadziłeś przez czerwone wody” (por. Wj 14) / „złota świątynia przybytkiem Twym stała” (por. Hbr 9) / „Aby pojednać grzesznych ludzi z Tobą / dałeś nam Syna, co stał się człowiekiem” (por. J 1, 18)⁶⁶³.

W drugiej wersji tej pieśni *Oto jest dzień* (wersja ze słowami początkowymi: *Niech nowy naród wybrany*) pojawia się kilka wątków, które możemy odnieść do niektórych fragmentów natchnionych: *gdyż On jak lew* (por. Ap 5, 5) „pełen mocy” (por. Jr 50, 34) / „podeptał smoka otchłani” (por. Rdz 3, 15)⁶⁶⁴.

W tekście z benedyktyńskiego Kyriale: *Oto są baranki młode* pojawia się odwołanie do nocy paschalnej w żydowskiej tradycji: „na drzwi świętą Krwią

⁶⁶⁰ *O dzieci Boże dosyć łez*, w: OW WL-M, 2006, nr 18, zwr. 2-4; CztMk WL-M 2019, s. 30; por. NTr2, s. 335.

⁶⁶¹ *Ofiarujemy chwałę w wierze*, w: OW WL-M 2006, nr 19, zwr. 1; por. NTr2, s. 102.

⁶⁶² Por. „Oto dzień, który Pan uczynił... Radujmy się w nim i weselmy. Alleluja”, w: LG II, s. 410.

⁶⁶³ *Oto jest dzień... Ty, który mieszkasz*, w: OW WL-M 2006, nr 20, zwr. 1-5; Mt11PDMW WL-M 2023, s. 30-31; por. NTr1, s. 199.

⁶⁶⁴ *Oto jest dzień... niech nowy naród wybrany*, w: OW WL-M 2006, nr 21 i 43, zwr. 2; VCS WL-M 2007, nr 52; WSKM WL-M 2013, s. 24; por. NTr2, s. 334.

skropione, / Anioł mściciel z lękiem wziera, / pędzi morze rozdzielone, / wrogów w nurtach swych pożera” (por. Wj 12-13). Refren zaś „Oto są Baranki młode, / oto ci, co zawołali Alleluja” jest analogią do dziękczynnej pieśni (por. Ap 19, 1-3)⁶⁶⁵.

Tajemnicę zmartwychwstania poprzedza misterium zstąpienia do otchłani, która ma swój opisowy wydzźwięk w Ewangelii (zob. Mt 27, 52-53) oraz pieśniach okresu paschalnego: „piekielne moce zwojował, / nieprzyjaciele podeptał, / nad nędznymi się zmiłował; którzy w otchłaniach mieszkali, / płaczkliwie tam zawołali, / gdy Zbawiciela ujrzeli”⁶⁶⁶, „gdy piekło klęskę poniosło, / musiało zwrócić swą zdobycz, / a rzesza już wyzwolonych, / podąża śladem Jezusa”⁶⁶⁷.

Doskonałą ilustracją okoliczności tajemnicy zmartwychwstania Chrystusa przedstawia tekst tradycyjnej pieśni *Otrzyjcie już łzy płaczący*: „darmo kamień wagi wielkiej Żydzi na grób wtłoczyli, / dla pewności wszelkiej zbrojnej straży użyli, / zdjęta trwogą straż upada i prawie sobą nie włada” (por. Mt 28, 1-4) / „Salome i dwie Maryje w grobie czasu rannego / słyszały głos: „Pan wasz żyje, tu tylko odzie Jego. / Idźcie i to wszystko coście widziały, uczniom ogłoście” / Niewiasty te się z nadziei widzenia Pana cieszą / i zaraz do Galilei z nowiną słodką śpieszą; / oznajmują co widziały, co im mówił Anioł biały” (por. Mk 16, 1-8). / „I do Emaus dwaj uczniowie idący, smutni srodze, / zatopieni z Nim w rozmowie, nie poznali Go z drodze, / a gdy chleb im błogosławił i zadumanych zostawił” (por. Łk 24, 13-35) / „Także Pan i Magdalenie żywy widzieć się daje, / która słodko to widzenie głośno wszędzie wyznaje: / Jezus zmartwychwstał prawdziwie” (por. J 20, 11-18)⁶⁶⁸.

W pieśni *Regnavit Dominus* pojawia się motyw kamienia węgielnego: „Staje się kamień ów wrogom wzgardzony”⁶⁶⁹ (por. Ps 118, 22; Mt 21, 42).

⁶⁶⁵ *Oto są baranki młode*, w: OW WL-M 2006, nr 22, zwr. 3, ref.; por. NTr1, s. 204-205.

⁶⁶⁶ *Wesoły nam dzień dziś nastał*, w: OW WL-M 2006, nr 29, 44-45, zwr. 3 i 5; por. Siedl. 2015, s. 189.

⁶⁶⁷ *Oto jest dzień... niech nowy naród wybrany*, w: OW WL-M 2006, nr 21 i 43, zwr. 3; VCS WL-M 2007, nr 52; WSKM WL-M 2013, s. 24; por. NTr2, s. 334.

⁶⁶⁸ *Otrzyjcie już łzy płaczący*, w: WP WL-M 2005, nr 35, s. 40, zwr. 2-7; OW WL-M 2006, nr 24; por. Siedl. 2015, s. 183-184.

⁶⁶⁹ *Zmartwychwstał Chrystus Król (Regnavit Dominus)*, w: OW WL-M 2006, nr 25, zwr. 2; por. NTr1, s. 195.

Kolejnych motywów biblijnych możemy doszukać się w utworze *Chryste Zmartwychwstały*. Widzimy tu nawiązania do starożytnej historii zbawienia: „Miłością wieczną swój lud pokochałeś” (por. Jr 31, 3), „nie wypomnisz nam już naszych grzechów” (por. Ps 103, 10), „ujrzałeś lud błądzący, nie znający drogi, / aby zapisać Twoje Prawo na dnie jego serca” (por. Jr 31, 33), „nowa ziemia przybliżyła się do nowego nieba” (por. Ap 21, 1)⁶⁷⁰.

W pieśni *Zmartwychwstał Pan i żyje dziś* pojawiają się słowa Psalmu: „Lepiej się uciec do Pana niż zaufać książętom, / Pan moja moc i pieśń podtrzymał, gdy mnie popchnięto / odrzucony Pan stał się kamieniem węgielnym / Pan wysłuchał mnie On jest zbawieniem mym / prawica Pańska wzniesiona / krzyż to jest brama Pana” (por. Ps 118, 9. 14. 13. 22. 20)⁶⁷¹.

Wielozwrotkowa tradycyjna pieśń *Zwycięzca śmierci* również ilustruje zaistniałe okoliczności w tle wydarzenia zmartwychwstania. Pan „wychodzi z grobu dni trzeciego z rana” ilustruje analogię do zapowiedzi związanej ze znakiem Proroka Jonasza: „naród niewierny trwoży się, przestrasza, na cud Jonasza” (por. Mt 12, 39n; Łk 11, 30). „Ziemia się trzęsie, straż się grobu miesza, / Anioł zstępuje niewiasty pociesza: / patrzcie, tak mówi, grób ten próżny został, / Pan zmartwychpowstał” (por. Łk 24, 1-7) / „cieszy swych uczniów, którzy wierni byli, / utwierdza w wierze, aby nie wątpili, / obcuje z nimi, daje nauk wiele, / o swym Kościele” (por. Łk 24, 44-49) / „nieśmiertelności przedstawia znamiona, / wśród uczniów grona” (por. J 20, 24-29).

Ciekawym wątkiem stają się słowa wkładane w usta króla Dawida: „śpiewaj z weselem: Pan króluje z drzewa” (por. Ps 96)⁶⁷². Swą tradycje zawdzięcza pismom Wenancjusza Fortunata, który opracował wersję Psalmu 95, 10, z rzadkim wariantem, występującym tylko w kilku starych greckich manuskryptach, w Psalterzu Kościoła koptyjskiego i Psalterzu starołacińskim. Wersja o „drzewie”, prawdopodobnie odzwierciedla idee z czasów Pierwszej

⁶⁷⁰ *Chryste Zmartwychwstały (Ty mieszkasz pośród nas)*, w: OW WL-M 2006, nr 26, zwr. 1-2; por. NTr1, s.202-203.

⁶⁷¹ *Zmartwychwstał Pan i żyje dziś*, w: OW WL-M 2006, nr 30, zwr. 2-3, ref.

⁶⁷² *Zwycięzca śmierci*, w: OW WL-M 2006, nr 32 nr 46, zwr. 1-7; WSKM WL-M 2013, s. 35; por. Siedl. 2015, s. 194.

Świątyni, dotyczące identyczności tronu króla z rodu Dawidowego i drzewa życia z ogrodu rajskiego⁶⁷³.

W utworze *Zmartwychwstał Pan, Alleluja* pojawiają się dwa odniesienia nowotestamentalne: „O, śmierci, gdzie jesteś o śmierci? / Gdzie jest moja śmierć? / Gdzie jest jej zwycięstwo” (por. 1 Kor 15, 55); „Jeśli z Nim umieramy, z Nim też żyć będziemy” (por. Rz 6, 8)⁶⁷⁴.

Ilustracyjny charakter przedstawia utwór *Chrystus zmartwychwstan jest*. Obrazuje dość dokładnie okoliczności i postaci uczestniczące w pierwszych chwilach cudo powstania z martwych Chrystusa Pana, który „leżał trzy dni w grobie, / dał bok przebić sobie, / bok, ręce, nogi obie, / na zbawienia tobie / Trzy Maryje poszły, / drogie maści niosły, / chciały Chrysta pomazać, / Jemu cześć i chwałę dać / gdy na drodze były, tak sobie mówiły: / jest tam kamień niemały, / a któż nam go odwali? / Powiedz nam Maryja, / gdzieś Pana widziała? / widziałem Go po męcę, / trzymał chorągiew w ręce / Gdy nad grobem stały, / rzekł im Anioł biały: / nie bójcie się Maryje, / zmartwychwstał Pan i żyje / Jezusa szukacie? / tu Go nie znajdziecie, / wstał-ci z martwych, grób pusty, / oto śmiertelne chusty / Łukasz z Kleofasem, / obaj jednym czasem / szli do miasteczka Emaus, spotkał-ci ich Pan Jezus” (por. Łk 24, 1-35; Mt 28, 1-10)⁶⁷⁵.

W *Sekwencji wielkanocnej*, która w repertuarze warsztatowym występuje jako pieśń. Autor wzywa do paschalnej radości⁶⁷⁶: „Odkupił swe owce Baranek

⁶⁷³ Por. M. A. Dom Benedict, „*Spełnione to, co wyśpiewał Król Dawid w psalmie swym*”. *Przywrócić do życia chrześcijański Psalterz*, w: <https://christianitas.org/news/spelnione-co-wyspiewal-krol-dawid-w-psalmie-swym-przywrocic-do-zycia-chrzescijanski-psalterz/>; [dostęp: 27.02.2023].

⁶⁷⁴ *Zmartwychwstał Pan, Alleluja*, w: OW WL-M 2006, nr 31, zwr. 1 i 4.

⁶⁷⁵ *Chrystus zmartwychwstan jest*, w: OW WL-M 2006, nr 33, zwr. 1-8; CztMk WL-M 2019, s. 18; por. Siedl. 2015, s. 177.

⁶⁷⁶ Zwyczajowo autorstwo *Sekwencji Wielkanocnej (Victimae Paschali Laudes)* przypisuje się Wiponowi z Burgundii, jedenastowiecznemu poecie i kapelanowi cesarza niemieckiego Konrada II. Niekiedy przypisywano również szwajcarskiemu kompozytorowi Notkerowi Jąkale, królowi francuskiemu Robertowi II Pobożnemu, a także francuskiemu poecie i kompozytorowi Adamowi z St. Victor. Natomiast jej tekst śpiewany był do muzyki wielu kompozytorów renesansowych i barokowych, w tym: Antoine'a Busnois, Josquina des Prés, Orlando di Lasso, Adriana Willaerta, Giovanniego Pierluigiego da Palestriny.

bez skazy” - wyraża pewność, że Syn Boży, chociaż poniósł śmierć, to nadal żyje. Na świadków swojej wiary, swojego prz

ekonania przywołuje Marię Magdalenę, która spotkała Jezusa zmartwychwstałego: „Maryjo, ty powiedz coś w drodze widział? / Jam zmartwychwstałego blask chwały ujrzała”. Podane jest też uzasadnienie jej wiary, że Jezus rzeczywiście żyje: „żywego już Pana widziałam grób pusty, / i świadków anielskich, i odzież, i chusty”. Dopowiedzeniem radosnej nowiny jest nakaz do spotkania z Jego wiernymi: „a miejscem spotkania będzie Galilea” (por. J 20, 1-18)⁶⁷⁷.

Ciekawy epizod pojawia się w pieśni *Dziś Chrystus, Król wiecznej chwały*, w którym ewangeliczny obraz mocarza wskazuje na zwycięstwo Chrystusa: „śmierci, gdzież moc teraz twoja? / kędy twa, szatanie, zbroja? / Nadszedł mocniejszy zbrojnego / Mocarza i wziął łup jego” (por. Łk 11, 21-22)⁶⁷⁸.

W repertuarze warsztatowym pojawia się kompozycja pt. *Pokój*, powstała na kanwie słów Chrystusa: „Pokój wam, nie bójcie się / weźmijcie Ducha Świętego, On poprowadzi was” (por. J 20, 21-22)⁶⁷⁹. W kontekście okresu paschalnego, którego zwieńczeniem jest Pięćdziesiątnica, w śpiewniku o tematyce pieśni do Ducha Świętego pojawiają się kolejne utwory, w których odnajdujemy sceny z Pisma Świętego.

W pieśni *Duch Pański nade mną*, sam tytuł daje biblijne skojarzenie do proroctwa Izajasza włożonego w usta Chrystusa nauczającego w synagodze: „Duch Pański nade mną, namaścił i posłał mnie, / bym głosił Ewangelię, niewidomym przejrzenie” (por. Iz 61, 1; Łk 4, 18); „Oto Pan Bóg przychodzi z mocą / i Jego ramię dzierży władzę. / Oto z Nim idzie Jego nagroda / i przed Nim Jego zapłata” (por. Iz 40, 10); „Pan Bóg zawsze prowadzić Cię będzie, / nasyci duszę Twoją na pustkowiach. / Odmłodzi twoje kości, będziesz jak zroszony

⁶⁷⁷ *Niech w święto radosne (Sekwencja na Niedzielę Zmartwychwstania)*, w: WP WL-M 2005, nr 34, s. 38, zwr. 1-6; OW WL-M 2006, nr 36; por. NTr1, s. 81.

⁶⁷⁸ *Dziś Chrystus, Król wiecznej chwały*, w: OW WL-M 2006, nr 42, zwr. 2; CztMk WL-M 2019, s. 20; por. Siedl. 2015, s. 179.

⁶⁷⁹ *Pokój (W czas powierzenia się Maryi)*, w: WP WL-M 2005, nr 32, s. 36; PEDŚ WL-M 2015, s. 31; PW WL-M 2022, s. 35; por. NTr2, s. 412.

ogród / i jako źródło wody, co się nie wyczerpie” (por. Iz 58, 11); „Rozleję wody po spragnionej glebie / i zdroje po wyschniętej ziemi. / Przeleję ducha mego na twoich potomków i błogosławieństwo na twe latorośle” (por. Iz 44, 3); „Słuchajcie, narody, słowa Pańskiego, / głoście na wyspach odległych i mówcie: / Ten, co rozproszył Izraela, znów go zgromadzi / i będzie czuwał, jak pasterz nad swym stadem” (por. Jr 31, 10)⁶⁸⁰. W podobnym wymiarze utwór *Duch Pański napelnił okrąg ziemi* przedstawia parafrazy tekstów biblijnych: „Bóg zbawił nas przez obmycie odradzające w Duchu Świętym, / którego wylał na nas obficie przez Jezusa Chrystusa, Zbawiciela naszego, / abyśmy, usprawiedliwieni Jego łaską, / stali się w nadziei dziedzicami życia wiecznego” (por. Tt 3, 5b-7); „Wszyscy, których prowadzi Duch Boży, są synami Bożymi. / Nie otrzymaliśmy ducha niewoli i bojaźni, ale Ducha mocy i miłości przybrania za synów, / w którym możemy wołać: Abba, Ojcze!” (por. Rz 8, 14-15); „Usiłujmy więc zachować jedność Ducha / dzięki więzi, jaką jest pokój. / Jedno jest Ciało i jeden Duch, bo też zostaliście wezwani do jednej nadziei, / jaką daje wasze powołanie. / Jeden jest Pan, jedna wiara, jeden chrzest. / Jeden jest Bóg i Ojciec wszystkich” (por. Ef 4, 3-6); „Serce człowieka nie zdołało pojąć, jak wielkie rzeczy przygotował Bóg tym, którzy Go miłują. / Nam zaś objawił to Bóg przez Duch, który przenika wszystko, / nawet głębokości Boga samego” (por. 1 Kor 2, 9-10); „Bóg jest Tym, który nas umacnia w Chrystusie, / i Tym, który nas namaścił. / On też wycisnął na nas pieczęć i zostawił zadatek Ducha w sercach naszych” (por. 2 Kor 1, 21-22); „Duch przychodzi z pomocą naszej słabości. / Gdy bowiem nie umiemy się modlić tak, jak trzeba, / sam Duch przyczynia się za nami w błaganiach, których nie można wyrazić słowami” (por. Rz 8, 26)⁶⁸¹.

W pieśni z toruńskiej Oazy Modlitwy roku 2006 zawartej w śpiewniku *Veni Creator Spiritus* znajdujemy słowa odnoszące się do przechodzenia przez ewangeliczną ciasną bramę: „Kto wierzy, ten nie idzie sam / nawet przez ciasną bramę” (por. Mt 7, 13)⁶⁸².

⁶⁸⁰ *Duch Pański nade mną*, w: VCS WL-M 2007, nr 2, ref., zwr. 1-4; por. NTr1pop, s. 148.

⁶⁸¹ *Duch Pański napelnił okrąg ziemi*, w: VCS WL-M 2007, nr 3, zwr. 1-6.

⁶⁸² *Kto wierzy, nigdy nie jest sam*, w: VCS WL-M 2007, nr 13.

W pieśni *Zjednoczeni w Duchu* wyrażona jest prośba w modlitwy Arcykapłańskiej Chrystusa w Ogrodzie Oliwnym: „módlmy się, aby jedność była odnowiona w nas, / aby świat cały poznał uczniów Chrystusa w nas” (por. J 17, 11.20)⁶⁸³.

Okres Zwykły

Wśród utworów liturgicznych na OWL-M pojawiła się treść ośmiu błogosławieństw (Mt 5, 1-8), które są program chrześcijańskiego życia. Taką pieśń złożoną z tekstu ośmiu błogosławieństw stanowi *Błogosławieni ubodzy*⁶⁸⁴. Najświętsza Maryja Panna była pierwszą osobą, która je zrealizowała w sposób możliwie najpełniejszy spośród świętych, dlatego Pismo Święte nazywa „błogosławioną”⁶⁸⁵. W takim duchu wypowiadał się papież Benedykt XVI w jednym z rozważań: „Wzywajmy Maryję Pannę, Błogosławioną z samej swej istoty, prosząc Ją o siłę w szukaniu Pana (por. So 2, 3) i w nieustannym postępowaniu za Nim z radością drogą Błogosławieństw”⁶⁸⁶.

Pieśń *Witaj Pokarmie* jest nawiązaniem do Księgi Mądrości (por. Mdr 16, 21). Nieznany autor siedemnastowiecznej pieśni wychwala Boga, który wychodzi naprzeciw ludzkim tęsknotom. Staje się „Pokarmem i Napojem zaspokajającym wszelkie pragnienia”. W pieśni odnajdujemy także Boga, który dając mannę, nazywaną także pokarmem anielskim, daje wszelką rozkosz i zaspokaja każdy smak (por. Mdr 16, 20): „Witaj z niebiosów manno padająca / rozkoszny w sercu naszym smak czyniąca. / Wszystko na świecie co jedno smakuje / w tym się znajduje”⁶⁸⁷.

Biblijne motywy leżą u podstaw pieśni *Czego chcesz od nas, Panie* (Pieśń XXV), w której Jan Kochanowski przedstawia wizję Boga jako łaskawego i

⁶⁸³ *Zjednoczeni w Duchu*, w: VCS WL-M 2007, nr 31, zwr. 1.

⁶⁸⁴ Zob. OZ WL-M 2005, nr 25; por. NTr1, s 148-149.

⁶⁸⁵ L. Wołowski, *Mariologiczna interpretacja ośmiu błogosławieństw (Mt 5,3-10)*, „Collectanea Theologica” 90 (2020) nr 3, s. 80-81.

⁶⁸⁶ Zob. Rozważania Benedykta XVI przed modlitwą Anioł Pański - 30 stycznia 2011, w: <https://www.ekai.pl/dokumenty/rozważania-benedykta-xvi-przed-modlitwa-aniol-panski-30-stycznia-2011/>; [dostęp: 22.03.2023]; por. KKK 1717.

⁶⁸⁷ *Witaj Pokarmie*, w: OZ WL-M 2005, nr 19, s. 21, zwr. 1 i 3; I BDKS WL-M 2008, nr 11; II BDKS 2009, nr 20; III BDKS 2010, nr 1; WSPB WL-M 2013, nr 19; JCOMO WL-M 2016, s. 48; I LW WL-M 2022, s. 17; por. NTr2, s. 361.

dobrego kreatora świata. Autor wysławia Boga i podziwia wszystko, co stworzył na ziemi. Wyraża wdzięczność swemu Panu za wszelkie dary. Inspirację mógł zaczerpnąć z tekstów Księgi Rodzaju (Rdz 1-2). Wołanie „Czego chcesz od nas Panie” można również kojarzyć z wołaniem człowieka opętanego, którego Jezus ostatecznie wyzwolił z siel ducha nieczystego (por. Mk, 1, 21-28).

W czasie ogólnopolskiego spotkania młodych z papieżem Benedyktem XVI na krakowskich błoniach w 2006 roku, jednym z utworów była *Miłość*. Utwór ten jest w repertuarze warsztatowym i jest fragmentem Hymnu o miłości św. Pawła (por. 1 Kor 13, 4-8)⁶⁸⁸. W tegoż spotkania jest również pieśń *Nie lękajcie się*, w której pojawiają się słowa: „Nie lękajcie się, Ja jestem z wami” (por. Mt 28, 10. 20) / „Bóg jest miłością” (por. 1 J 4, 16) / „trwajcie mocni w wierze” (por. 1 P 5, 9)⁶⁸⁹.

W utworze *Wesele w Kanie* oczywistym odniesieniem jest pierwszy cud Jezusa: „Przyjdź do nas Panie na wesele w Kanie, / przyjdź Panie to jest Twój czas. / Przemień wodę w wino, uczynj nas Rodziną, / Panie Jezu uczynj cuda w nas” (por. J 2, 1-11)⁶⁹⁰.

Przeniknięty Słowem Bożym jest utwór do fragmentów Ewangelii św. Jana: „Bo Bóg tak ukochał nas, że Syna swego dał, / by każdy kto w Niego wierzy miał życie wieczne” (por. J 3, 16) / „nie ma większej miłości, jak oddać życie swe za przyjaciół” (por. J 15, 13)⁶⁹¹. Podobny charakter ma utwór *Tak bowiem Bóg*, cytujący werset J 3, 16⁶⁹².

Kto odczuwa pragnienie to kolejny utwór opracowany przez biorących udział w warsztatach. Tekst został zaczerpnięty z Księgi Apokalipsy św. Jana: „Kto odczuwa pragnienie niech przyjdzie, / kto chce niech wody życia za darmo zaczerpnie” (por. Ap 22, 17)⁶⁹³.

⁶⁸⁸ *Miłość cierpliwa jest*, w: NMP WL-M 2006, nr 7; III BDKS 2010, nr 10

⁶⁸⁹ *Nie lękajcie się*, w: NMP WL-M 2006, nr 15, ref.; UBM WL-M 2009, nr 23.

⁶⁹⁰ *Przyjdź do nas Panie (Wesele w Kanie)*, w: NMP WL-M 2006, nr 24.

⁶⁹¹ *Bo Bóg tak ukochał nas (J 3, 16)*, w: DinM WL-M 2008, nr 2; WSKM WL-M 2013, s. 16; JCOMO WL-M 2016, s. 15.

⁶⁹² *Tak bowiem Bóg*, w: DinM WL-M 2008, nr 24; UBM WL-M 2009, nr 18; WSKM WL-M 2013, s. 32.

⁶⁹³ *Kto odczuwa pragnienie niech przyjdzie*, w: DinM WL-M 2008, nr 10; III BDKS 2010, nr 13; 1Tes WL-M 2017, s. 24.

Motyw zranionego i przebitego Serca pojawia się w pieśniach *Cor Iesu* (por. J 19, 34): „dla biednych stworzeń Twych co ostrzem grzechów swych zraniły Cię, włócznią co w boku tkwi, otwierasz serca drzwi, / by w Twojej Boskiej Krwi obmyły się⁶⁹⁴, dla nas Mu włócznią rana zadana⁶⁹⁵, „przez włócznię Serce zranione / cierpiało ranę okrutną, / by krwi i wody strumieniem / przywrócić czystość grzesznikom⁶⁹⁶, „gdy już na krzyżu, Jezu skonałeś, / z miłości jeszcze zranion być chciałeś, / by w Sercu Twoim otworzyć drzwi, / i mam ostatnią dać kroplę krwi (...) Serce Tve zewsząd bólem kiśnione / i ostrą włócznią w bok przebodzone⁶⁹⁷, „Serce to nam otworzone, / włócznią na krzyżu zranione⁶⁹⁸, „miłość zechciała, byś włócznią / było widzialnie przebite, / byśmy w tej ranie ujrzeli / żar, który w Tobie jest skryty⁶⁹⁹, „Serce Jezusa, włócznią otworzone, / niechaj przy śmierci w Tobie mam obronę⁷⁰⁰.

Pouczającym motywem pojawiającym się w pieśni ku czci Najświętszego Serca Pana Jezusa jest włócznia Longina: „wiem, że Ci bardziej nad włócznie Longina / wskroś święte Serce rani moja wina⁷⁰¹. Według podań był tym, który przebił bok i otworzył serce Zbawiciela⁷⁰² (por. J 19, 34-35; Łk 23, 47; Mt 27, 54; Mk 15, 39). W utworze *Oto Matka Twoja* wyraźnie użyto tytułowych słów z fragmentu testamentu pod Krzyżem Jezusa (por. J 19, 27)⁷⁰³.

⁶⁹⁴ *Jezu, miłości Twej*, w: SCJ WL-M 2008. nr 2, zwr. 2; SanCti WL-M 2009, nr 3; II BDKS 2009, nr 23; III BDKS 2010, nr 28; por. Siedl. 2015, s. 264.

⁶⁹⁵ *Kochajmy Pana*, w: SCJ WL-M 2008, nr 3, zwr 1; UBM WL-M 2009, nr 5; por. Siedl. 2015, s. 268.

⁶⁹⁶ *Najświętszy Stwórco*, w: SCJ WL-M 2008, nr 7, zwr. 5; I BDKS WL-M 2008, nr 17.

⁶⁹⁷ *Serce Tve, Jezu, miłością goreje*, w: SCJ WL-M 2008, nr 11, zwr. 4-5; por. Siedl. 2015, s. 278.

⁶⁹⁸ *Twemu Sercu, cześć składamy*, w: SCJ WL-M 2008, nr 12, zwr. 2; II BDKS 2009, nr 24-25; por. Siedl. 2015, s. 281.

⁶⁹⁹ *Serce najśodsze Jezusa*, w: SCJ WL-M 2008, nr 14, zwr. 3; I BDKS WL-M 2008, nr 2; II BDKS 2009, nr 27; III BDKS 2010, nr 25.

⁷⁰⁰ *Witaj Krynico dobra wszelakiego*, w: SCJ WL-M 2008, nr 15, zwr. 2.

⁷⁰¹ *Bądź pozdrowione Serce mego Pana*, w: SCJ WL-M 2008, nr 1, zwr. 3.

⁷⁰² To żołnierz i setnik w jednej osobie, który przebił ciało Chrystusa i nawrócił się po znakach towarzyszących Ukrzyżowaniu. Nosił imię Kasjusz, ochrzcił się natomiast jak Longinus. Zob. A. Bednarczy, *Setnik, który stał się świętym*, „Niedziela przemyska” 14/2014, s. 8, w: <https://www.niedziela.pl/artykul/111445/nd/Setnik-ktory-stal-sie-swietym>; [dostęp: 12.01.2023].

⁷⁰³ *Oto Matka twoja*, w: JCOMO WL-M 2016, s. 31.

W pieśniach eucharystycznych (zawartych w śpiewniku warsztatowym z utworami czczącymi Najświętszy Sakrament) również znajduje się wiele analogii biblijnych. W tradycyjnym śpiewie *Badźże pozdrowiona* znajdziemy odniesienia do „drzewa żywota” (por. Rdz 2, 9), „Baranka Bożego” (por. J 1, 29) oraz „Dobrego Pasterza, który dał dusze swoją za nas na krzyżu” (por. J 10, 15)⁷⁰⁴.

W pieśni *Jezusa ukrytego* odnajdujemy dwa skojarzenia biblijne. W tekście pojawia się „tu Mu ciągle Hosanna! Śpiewa anielski chór” (por. Mt 21, 9) oraz „Tyś w Wieczerniku Siebie raz tylko uczniom dał” (por. Mt 26; Mk 14; Łk 22; J 13)⁷⁰⁵. Kolejny utwór na wskroś biblijny *Na Komunię* odzwierciedla w śpiewie tradycyjny tekst (por. J 6, 51- 8)⁷⁰⁶.

Eucharystyczna pieśń *Kłaniam się Tobie* zawiera w ostatniej zwrotce analogię do słów Chrystusa, który w nakazie misyjnym zawiera obietnicę pozostania z uczniami „aż do skończenia świata” (por. Mt 28, 20): „zostawaj z nami póki żyjemy, / w tym Sakramencie niech Cię wielbimy”⁷⁰⁷.

Panie dobry jak chleb to pieśń obfitująca w biblijne skojarzenia: „tyś na pustkowiu chleb rozmnożył Panie” (por. Mt 14, 13-21; Mk 6, 30-44; Łk 9, 12-17; J 6, 1-15), „Tyś stał się manną wędrowców przez ziemię” (por. Wj 16, 4-5); „Ty nas nazwałeś swymi przyjaciółmi, / jeśli spełnimy co nam przykazałeś” (por. J 15, 14)⁷⁰⁸.

Ogólny opis wydarzeń zbawczych odnajdziemy w pieśni *Twoja cześć, chwala*, w której oddając się medytacji nad tajemnicą pozostania Chrystusa w Najświętszym Sakramencie, autor wyraża wdzięczność za najważniejsze wydarzenia zbawcze, które doprowadziły do Eucharystii. Najpierw pojawia się analogia do ubogich warunków narodzenia: „przyszedłszy na świat, Pan wiecznej

⁷⁰⁴ *Badźże pozdrowiona Hostio żywa*, w: SanCti WL-M 2009, nr 2-3, 8; por. Siedl. 2015, s. 342.

⁷⁰⁵ *Jezusa ukrytego*, w: SanCti WL-M 2009, nr 5, zwr. 2-3; por. Siedl. 2015, s. 225.

⁷⁰⁶ *Kto spożywa moje Ciało (Na Komunię)*, w: SanCti WL-M 2009, nr 7; UBM WL-M 2009, nr 7; WSKM WL-M 2013, s. 23; OAZA WL-M 2021, s. 10; Mt11PDMW WL-M 2023, s. 22.

⁷⁰⁷ *Kłaniam się Tobie*, w: SanCti WL-M, 2009 nr 8, zwr. 6; por. Siedl. 2015, s. 230.

⁷⁰⁸ *Panie dobry jak chleb*, w: SanCti WL-M 2009, nr 12, zwr. 1 i 3; PEDŚ WL-M 2015, dod.; JCOMO WL-M 2016, s. 34-35; DkUM WL-M 2018, s. 32-33; PW WL-M 2022, s. 32-33; por. Siedl. 2015, s. 239.

chwały, / zaznałeś wiele nędzy niemałej”; kolejne słowa odsyłają do wydarzeń męki Chrystusa Pana: „dałeś się potem z wielkiej miłości / na męki srogie bez wszej litości; dałeś Swe Ciało, by krzyżowano, / i Krew najświętszą, by ją przelano”; by ostatecznie dziękować za pozostanie w tajemnicy Eucharystii po wniebowstąpieniu: „wstępując potem do chwały wiecznej, / zostawiłeś nam ten to dar zacny”⁷⁰⁹.

Kolejny utwór, którego muzyka powstała do tekstu biblijnego to *Jeśli ktoś jest spragniony*, na podstawie Ewangelii św. Jana (por. J 7, 37b. 38)⁷¹⁰.

Obraz Dobrego Pasterza (por. J 10) obecny jest w kilku pieśniach: „Dobry Pasterzu, miłosierny Panie, / który swe owce wiesz na pastwiska; w Tobie obrona przed napaścią wilka; jeśli zbłądzimy pośród cierni grzechu, / weź na ramiona, użal się nad nami” (por. J 10); „dzień się już chyli, noc zapadnie ciemna” (por. Łk 24, 29)⁷¹¹.

Pieśń *Zbliżam się w pokorze* zawiera zwrotkę związaną z sytuacją spotkania Jezusa z Apostołem Tomaszem: „jak niewierny Tomasz Twych nie szukam ran, / lecz wyznaję z wiarą, żeś mój Bóg i Pan” (por. J 20, 24-29)⁷¹².

W jednogłosowej pieśni *Wydawajcie owoce godne nawrócenia* dostrzec można kompilację tekstów biblijnych: „Bo każde drzewo nie przynoszące owocu / będzie wycięte i w ogień wrzucone” (por. Mt 7, 19) / „a Królestwo Boże będzie zabrane grzesznikom, / a dane narodowi, który wydaje godne owoce” (por. Mt 21, 43); „Postępując w sposób godny Pana, / w pełni Mu się podobając, / wydając owoce wszelkich dobrych czynów / i rosnąc przez głębsze poznanie Boga” (por. 1 Kol 1, 10); „obleczcie się w serdeczne miłosierdzie, / dobroć, pokorę, cichość, cierpliwość, / i wybacząc sobie nawzajem, tak jak Pan wam wybaczył” (por. 1 Kol 3, 12 - 13); „mieście wytrwałą miłość jedni ku drugim, / bo miłość zakrywa wiele grzechów” (por. 1 P 4, 8), / „grzechy swe odkupujcie jałmużną” (por. Syr 3,

⁷⁰⁹ *Twoja cześć, chwała*, w: SanCti WL-M 2009, nr 13, zwr. 6-9; por. Siedl. 2015, s. 254.

⁷¹⁰ *Jeśli ktoś jest spragniony*, w: PoA WL-M 2011, nr 24.

⁷¹¹ *Dobry Pasterzu, miłosierny Panie*, w: I BDKS WL-M, 2008, nr 6, zwr. 1-4.

⁷¹² *Zbliżam się w pokorze*, w: I BDKS WL-M 2008, nr 10, zwr. 4; III BDKS 2010, nr 16; WSPB WL-M 2013, nr 21; ILW WL-M 2022, s. 20; Mt11PDMW WL-M 2023, s. 50; por. Siedl. 2015, s. 260.

30), / „nieprawości swe – miłosierdziem; / Wyznawajcie sobie wzajemnie grzechy, / módlcie się jedni za drugich o zdrowie, / modlitwa wiary będzie dla chorych ratunkiem, / a grzechy będą im odpuszczone” (por. Jk 5, 16); „Kto by nawrócił grzesznika z jego błędnej drogi, / wybawi jego duszę od śmierci” (por. Jk 5, 20) / „jeśli kto widzi, że bliźni grzeszy, / niech się modli, a przywróci mu życie” (por. 1 J 5, 16); „Jeżeli mówimy, że nie mamy grzechu, / sami siebie oszukujemy, / jeśli wyznajemy nasze grzechy, / Bóg oczyści nas z wszelkiej nieprawości” (por. 1 J 1, 8-9)⁷¹³. Kolejna z pieśni odwołuje się do wołania uczniów Pańskich: przymnóż nam wiary (por. Łk 17, 5)⁷¹⁴.

Ciekawy układ kompozycji ma utwór *Chleb Żywy*, w którym na tle jednogłosowej melodii *Ave verum corpus*, trwa jednocześnie śpiew do słów mowy eucharystycznej Chrystusa z fragmentu Ewangelii (por. J 6, 51-58)⁷¹⁵. Natomiast w pieśni *Daj mi tego Chleba Panie* pojawia się wątek „Wody życia” (por. J 7, 37), „Chleba Życia” (por. J 6, 51), Chrystusa jako „Drogi” (por. J 14, 6) oraz „Bramy” (por. J 10, 9): „Kto spragniony niech przyjdzie i pije, Ja jestem Wodą życia. / Kto łaknący niech się posili, Ja jestem Chlebem Życia; kto szuka drogi niech idzie za Mną. / Ja jestem Drogą pewną, / kto umiera niech wierzy i ufa, Ja jestem Bramą do nieba”⁷¹⁶.

Kolejnym utworem, w treści którego znajdziemy wiele wątków biblijnych to hymn Światowych Dni Młodzieży Kraków 2016 *Błogosławieni Miłosierni*. Treść prezentuje się następująco: „Wznoszę swe oczy ku górom, skąd Przyjdzie mi pomoc; Pomoc od Pana” (por. Ps 121, 1-2), „wszak Bogiem On Miłosiernym jest! Kiedy zbłądzimy, sam szuka nas, By w swe ramiona wziąć” (por. J 10), „Rany uleczyć Krwią swoich ran, Nowe życie tchnąć! / Błogosławieni miłosierni, albowiem oni miłosierdzia dostąpią!” (por. Mt 5, 7); „Gdyby nam Pan nie odpuścił win, Któż ostać by się mógł?” (por. Ps 130, 3) / „Lecz On przebacza, przeto i my Czyńmy jak nasz Bóg! Pan Syna Krwią zmasał wszelki dług, Syn z grobu żywy

⁷¹³ *Wydawajcie owoce godne nawrócenia*, w: PMBJ WL-M 2012, nr 36, zwr. 1-7.

⁷¹⁴ *Przymnóż nam wiary*, w : ŚJ WL-M 2013, nr 29, ref.; WSKM WL-M 2013, s. 26-29.

⁷¹⁵ *Ave verum Corpus natum (Chleb Żywy)*, w: PEDŚ WL-M 2015 s. 12-13; CztMk WL-M 2019, s. 14-15.

⁷¹⁶ *Daj mi tego Chleba Panie*, w: PEDŚ WL-M 2015, s. 15, zwr. 1-3.

wstał; „Panem jest Jezus” – mówi w nas Duch” (por. 1 Kor 12, 3). / „Niech to widzi świat! / Więc odrzuć lęk i wiernym bądź, Swe troski w Panu złóż i ufaj” (por. Ps 55, 23), „bo zmartwychwstał i wciąż Żyje Pan, Twój Bóg!”⁷¹⁷. „Wielkie są dzieła Twej potęgi Panie i godne podziwu Twoje miłosierdzie” to fragment z Ap 15, 3⁷¹⁸.

Chwała Nieśmiertelnemu to utwór pochodzący z nurtu pieśni uwielbienia. W nim odczytujemy fragment z Listu do Tymoteusza: „Chwała Nieśmiertelnemu, niewidzialnemu, Bogu samemu – Królowi wieków i Barankowi” (por. 1 Tm 1, 17)⁷¹⁹. „Bo nikt nie ma większej miłości od tej, / gdy ktoś życie oddaje za swoich przyjaciół” (por. J 15, 13)⁷²⁰.

Jezu Chryste to tytuł utworu, w którym pojawiają się słowa Chrystusa określającego siebie jako Drogą, Prawdą i Życiem: „Jezu Chryste, Ty jesteś Drogą, Prawdą, Życiem, / nikt nie przychodzi do Ojca inaczej, jak tylko przez Ciebie” (por. J 14, 6)⁷²¹. W pieśni *Yeshua* dostrzegamy odniesienie to słów św. Łukasza: „Jedno jest Imię pod Niebem dane nam, aby zbawić nas, / Twoje Imię ponad wszelką władzą, Panie, Jezu, Zbawco nasz!” (por. Dz 4, 12)⁷²². Ze sceny przemienienia zaczerpnięty został krótki utwór *To jest mój Syn* (por. Mt 17, 5; Łk 9, 35; Mk 9, 7)⁷²³.

W pieśni *Witaj, Jutrzenko rano powstająca* pojawiają się analogie do niektórych werssetów biblijnych: „Tobie koronę z gwiazd dwunastu dano” (por. Ap 12, 1); „tam Twoje serce, kędy skarb przebywa” (por. Mt 6, 21), / „gdzie stół

⁷¹⁷ *Wznoszę swe oczy ku góróm (Błogosławieni Miłosierni)* Hymn ŚDM Kraków 2016, w: JCOMO WL-M 2016, s. 7-9, zwr. 1-4., ref., bridge.

⁷¹⁸ *Wielkie są dzieła Twej potęgi Panie*, w: WSPB WL-M 2013, nr 18; ŚPBJI WL-M 2014, s. 44; JCOMO WL-M 2016, s. 45; por. NTr2, s. 250, (ostinato).

⁷¹⁹ *Chwała, chwala, chwala (Chwała Nieśmiertelnemu)* Litania wielbienia, w: 1Tes WL-M 2017, s. 12-13; TpK WL-M 2019, s. 12-13.

⁷²⁰ *Miłość Twa, Panie, uskrzydła*, w: JCOMO WL-M 2016, s. 23.

⁷²¹ *Jezu Chryste (Ty jesteś Drogą, Prawdą, Życiem)*, w: PW WL-M 2022, s. 17.

⁷²² *Jedno jest Imię pod niebem (Yeshua)*, w: DkUM WL-M 2018, s. 48.

⁷²³ *To jest mój Syn*, w: 1Tes WL-M 2017, s. 4, Mt11PDMW WL-M 2023, s. 41.

królewski obraz Twój nakrywa”⁷²⁴, / „niech odrobiny w niego nam spadają, / Twoi synowie głodu niech nie znają” (por. Mt 15, 27)⁷²⁵.

Napisany w roku Nadzwyczajnego Jubileuszu Miłosierdzia, ogłoszonego przez papieża Franciszka w 2016 roku utwór *Król Miłosierdzia* wskazuje na kilka odniesień biblijnych: „Oddałeś życie za owce swoje, / tylko Tyś jeden owczarni Pasterzem” (por. J 10, 11. 16). / „Gdy wyznajemy nasze grzechy i nędze nie męczysz się przebaczeniem. / Niech nasze oczy, nogi i serce będą bogate Twym miłosierdziem” (por. Ef 2, 4)⁷²⁶.

Miłujcie się wzajemnie to utwór inspirowany tekstami biblijnymi. Refren to słowa Chrystusa (por. J 15, 12), natomiast kolejne zwrotki to słowa hymnu o miłości św. Pawła (por. 1 Kor 13)⁷²⁷.

Inspiracją utworu *Panie Ty wiesz* był dialog Pana Jezusa z Piotrem po doświadczeniu krzyża, a przede wszystkim odpowiedź Apostoła Piotra: *Ty wszystko wiesz, Ty wiesz, że Cię kocham* (por. J 21, 17)⁷²⁸.

Podsumowując przegląd pieśni inspirowanych Słowem Bożym widać duże nasycenie Pismem Świętym. Uczestnicy OWL-M uczestniczą w formacji chrześcijańskiej. Przez śpiew liturgiczny utrwalają prawdy wiary i kształtują pozytywne wzorce do szlachetnego życia. Teksty inspirowane Biblią wprowadzają w głębię celebrowanego Misterium i ożywiają osobistą modlitwę muzyków kościelnych. W czasie długich prób grupowych i wspólnych powtarzane pieśni i psalmy zapadają w serca i umysły ćwiczących. Tym bardziej, że prowadzący zajęcia kładli duży nacisk na świadome przeżywanie objawionych tekstów. Przekonywali uczestników do tego, by uczyli się modlić tekstem wykonywanych utworów, tak w czasie liturgii jak i poza nią.

3.2. Chrześcijańska duchowość

⁷²⁴ *Witaj, Jutrzenko rano powstająca*, w: PMBJ WL-M 2012, nr 16, zwr. 2 i 4; PMBM WL-M 2012, nr 28.

⁷²⁵ Tamże.

⁷²⁶ *Król Miłosierdzia*, w: JCOMO WL-M 2016, s. 18-19, zwr. 2-3.

⁷²⁷ *Miłujcie się wzajemnie*, w: WSPB WL-M 2013 nr 9, zwr. 1-7; CztMk WL-M 2019, s. 28.

⁷²⁸ *Panie Ty wiesz*, w: CztMk WL-M 2019, s. 37, ref.

Śpiew liturgiczny ubogaczony jest dziedzictwem wielu Świętych Pańskich, którzy pozostawili po sobie różne traktaty ascetyczne, listy duchowe czy dzienniki będące świadectwem ich bogatego życia wewnętrznego. Uczestnicy OWL-M zapoznawali się pośrednio przez śpiew z częścią tej pobożnościowej spuścizny, gdyż czasami kompozytorzy wprost opracowywali większe lub mniejsze fragmenty tekstów napisanych przez duchowe autorytety.

Miłosierdzie należy do najczęściej wychwalanych przymiotów Boga, które odnajdujemy w pieśniach na OWL-M. Kult miłosierdzia Bożego związany jest z prywatnymi objawieniami św. Faustyny Kowalskiej⁷²⁹ i propagowanym przez jej spowiednika bł. ks. Michała Sopoćkę⁷³⁰. Podstawę teologiczną dał papież św. Jan Paweł II w swojej encyklice *Dives in Misericordia*, podkreślając, że szczytem objawienia się Bożego miłosierdzia jest misterium paschalne Chrystusa⁷³¹.

Kult miłosierdzia rozwinął się w ostatnich dziesięcioleciach. Przyczyniły się do tego beatyfikacja i kanonizacja s. Faustyny Kowalskiej oraz ustanowienie przez św. Jana Pawła II Drugiej Niedzieli Wielkanocnej Niedzielą Miłosierdzia Bożego. W związku z tym kultem wciąż jest otaczany obraz, który według wskazań z *Dzienniczka* s. Faustyny, namalował w roku 1943 Adolf Hyła (1897-1965)⁷³². Znajduje się on w Krakowie - Łagiewnikach, w ołtarzu, gdzie umieszczono relikwie s. Faustyny. Ten obraz z napisem *Jezu, ufam Tobie* jest najbardziej znanym i czczonym obecnie wizerunkiem Jezusa Miłosiernego, będąc jednocześnie natchnieniem wielu kompozytorów⁷³³.

Dużą rolę w powstawaniu nowych śpiewów liturgicznych odgrywało duszpasterstwo dominikanów w Krakowie i Poznaniu, skupiające wielu

⁷²⁹ Helena Kowalska (25.08.1905-05.10.1938), znana pod zakonnym imieniem św. Maria Faustyna Kowalska ZMBM (Zgromadzenie Sióstr Matki Bożej Miłosierdzia); zob. F. Kowalska, *Dzienniczek. Miłosierdzie Boże w duszy mojej*, red. A. Datko, WAM, Kraków 1987.

⁷³⁰ Zob. „*Bo na wieki Jego Miłosierdzie*” (*Ps 136*). Ks. Michał Sopoćko o Miłosierdziu Bożym, wybrał i ułożył ks. H. Ciereszko, Białystok 2002.

⁷³¹ Zob. DiM 8, 13-14.

⁷³² Pierwszą próbę wizualizacji dokonał wileński malarz Eugeniusz Kazimirowski w 1934 r. pod patronatem bł. ks. M. Sopoćki.

⁷³³ Zob. D. Smolarek, *Kult miłosierdzia Bożego w twórczości polskich muzyków*, „Seminare” t. 41 (2020), nr 3, s. 126-127.

znakomitych muzyków, którzy ułożyli wiele śpiewów, w tym związanych z Bożym miłosierdziem. Wśród nich znajdują się: Jakub Blycharz (twórca m. in. hymnu na ŚDM 2016 w Krakowie *Błogosławieni miłosierni*), Paweł Bębenek, Urszula Rogala, Jacek Sykulski, Piotr Pałka oraz Hubert Kowalski. Paul Inwood skomponował utwór, który stał się oficjalnym Hymnem Roku Miłosierdzia 2016, ogłoszonego przez papieża Franciszka (*Misericordes sicut Pater – Miłosierni jak Ojciec* do tekstu z Łk 6, 36)⁷³⁴.

Należący do pereł literatury mistycznej *Dzienniczek* św. Faustyny staje się jest coraz bardziej popularnym źródłem tekstów do pieśni liturgicznych, które w niemałej ilości znajdujemy w repertuarze warsztatowym.

Przegląd pieśni zaczerpniętych z repertuaru warsztatowego inspirowanych tekstami z *Dzienniczka* św. s. Faustyny rozpoczynamy od pieśni autorstwa Piotra Pałki: *O Krwi i Wodo* (Dz. 186, 187, 309)⁷³⁵. Dalej to *O Piękności niestworzona* (Dz. 342 - 343)⁷³⁶, *O Boże mój* (Dz. 317)⁷³⁷, *Jezu ufam Tobie, Jezu kocham Ciebie* (por. Dz. 249, 288)⁷³⁸, *O Hostio święta* (Dz. 159)⁷³⁹, *Litania o Miłosierdziu Bożym* na podstawie *Dzienniczka* św. s. Faustyny Kowalskiej⁷⁴⁰, *Jezu ufam Tobie* (Dz. 47, 309, 327)⁷⁴¹, *Miłość ponad wszystko* (Dz. 1286)⁷⁴², *Witaj, Miłosierny Jezu* (Dz.

⁷³⁴ Por. tamże, s. 132-133.

⁷³⁵ *O Krwi i Wodo*, w: WP WL-M 2005, nr 26, s. 28; OW WL-M 2006, nr 40; VCS WL-M 2007, nr 49; DinM WL-M 2008, nr 18; UBM WL-M 2009, nr 12; UDOCC WL-M 2010, nr 12; WSPB WL-M 2013, nr 10; ŚPBJI WL-M 2014, s. 35; JCOMO WL-M 2016, s. 30; por. NTr2, s. 408.

⁷³⁶ *O Piękności niestworzona*, w: WP WL-M 2005, nr 29, s. 31-32; NMP WL-M 2006, nr 18; DinM WL-M 2008, nr 19; UBM WL-M 2009, nr 14; JCOMO WL-M 2016, s. 28-29.

⁷³⁷ *O Boże mój*, w: WP WL-M 2005, nr 30, s. 33; DinM WL-M 2008, nr 16

⁷³⁸ *Jezu ufam Tobie, Jezu kocham Ciebie*, w: NMP WL-M 2006, nr 4, VCS WL-M 2007, nr 39; DinM WL-M 2008, nr 8; UBM WL-M 2009, nr 13; III BDKS 2010, nr 27; UDOCC WL-M 2010, nr 5; OAZA WL-M 2021, s. 9.

⁷³⁹ *O Hostio Święta*, w: OW WL-M 2006, nr 39; DinM WL-M 2008, nr 17; SanCti WL-M 2009, nr 10.

⁷⁴⁰ *Kyrie eleison (Litania o Miłosierdziu Bożym)*, w: DinM WL-M 2008, nr 11.

⁷⁴¹ *Jezu ufam Tobie I*, w: ŚPBJI WL-M 2014, s. 26; JCOMO WL-M 2016, s. 16.

⁷⁴² *Dziękuję Ci Boże za wszystkie łaski (Miłość ponad wszystko)*, w: ŚPBJI WL-M 2014, s. 22-25; JCOMO WL-M 2016.

1321)⁷⁴³, *Bądź uwielbiony Stwórco nasz i Panie* (Dz. 1750)⁷⁴⁴, *O Panie Jezu w Twoim obrazie* (Dz. 47, 742, 570)⁷⁴⁵.

Autorstwa Pawła Bębenka są: *Jezu ufam Tobie* (Dz. 47, 309, 327)⁷⁴⁶ oraz aranżacja do Koronki do Bożego Miłosierdzia (Dz. 474, Dz. 475)⁷⁴⁷. Na podstawie *Dzienniczka* znajduje się również pojedyncza pieśń *Witaj Miłosierny Jezu* (Dz. 1321)⁷⁴⁸, *Miłosierdzie Twe* (Dz. 1229) oraz *Ojczye niebieski* (Dz. 474-476) w opracowaniu Huberta Kowalskiego⁷⁴⁹.

W repertuarze OWL-M dużą grupę pieśni tworzą utwory inspirowane duchowością karmelitańską, zaczerpniętą z ascetycznych tekstów św. Teresy od Dzieciątka Jezus i Najświętszego Oblicza⁷⁵⁰. Jest to spowodowane faktem, iż w 2005 roku w Polsce odbywała się peregrynacja relikwii świętej po różnych ośrodkach duszpasterskich, w tym w Olsztynie, a przede wszystkim we wspólnotach karmelitańskich. Z tej okazji powstało wiele pięknych kompozycji, które w czasie, gdy rodziło się dzieło warsztatów znalazło swoje miejsce w repertuarze. Hasło peregrynacji brzmiało: *Z ufnością i miłością*. Większość tekstów pochodzi z *Dziejów duszy* św. Teresy.

Św. Teresa zakochana w Obliczu Pańskim, pisała wiersze Mu poświęcone: „Święte Oblicze mojego Pana, Blaskami wiedziesz mnie swymi... Gwiazdo cudowna, umiłowana, Tyś mi jest niebem na ziemi”⁷⁵¹. Kolejne utwory towarzyszące peregrynacji oraz warsztatom: *Jam Dzieckiem Twym*⁷⁵², *Miłość*

⁷⁴³ *Witaj, Miłosierny Jezu*, w: UBM WL-M 2009, nr 10, zwr. 1-4.

⁷⁴⁴ *Bądź uwielbiony Stwórco nasz i Panie*, w: UBM WL-M 2009, nr 20.

⁷⁴⁵ *O Panie Jezu, w Twoim obrazie*, w: UBM WL-M 2009, nr 22, zwr. 1-3.

⁷⁴⁶ *Jezu ufam Tobie*, w: DinM WL-M 2008, nr 6; UBM WL-M 2009, nr 17; II BDKS 2009, nr 22; WSPB WL-M 2013, nr 7; JCOMO WL-M 2016, s. 17 OAZA WL-M 2021, s. 8; I LW WL-M 2022, s. 7.

⁷⁴⁷ *Ojczye Przedwieczny (Koronka do Miłosierdzia Bożego)*, w: DinM WL-M 2008, nr 9; por. NTr2, s. 431.

⁷⁴⁸ *Witaj Miłosierny Jezu*, w: DkUM WL-M 2018, s. 46.

⁷⁴⁹ *Ojczye niebieski*, w: PW WL-M 2022, s. 25.

⁷⁵⁰ Siostra Marie Françoise Thérèse Martin (02.01.1873-30.09.1897), francuska karmelitanka bosa w Lisieux, Doktor Kościoła; zob. Św. Teresa od Dzieciątka Jezus OCD, *Dzieje duszy*, (wydanie krytyczne), Wydawnictwo Flos Carmeli, Poznań 2016.

⁷⁵¹ *Święte Oblicze mojego Pana (Do Najświętszego Oblicza)*, w: OZ WL-M 2005, nr 2, s. 2-3, zwr. 1-3.

⁷⁵² *Jam Dzieckiem Twym*, w: OZ WL-M 2005, nr 3, s. 4.

doda was skrzydeł⁷⁵³, *Twe ramiona Jezusa*⁷⁵⁴, *Tylko w Twoim miłosierdziu*⁷⁵⁵, którego refren inspirowany jest słowami św. Teresy, a zwrotki *Psalmem 145*, *Życie jesteś chwilą*⁷⁵⁶ z tłumaczeniem Andrzeja Grabonia. Ostatnią godną uwagi pieśnią tej formy duchowości jest kompozycja *Błogosławcie Pana*⁷⁵⁷ do słów s. M. Pauli Siewak inspirowanych twórczością mistyczną św. Teresy z Lisieux, wychwalające trudności i cierpienia. Powyższe utwory to kompozycje Pawła Bębenka.

W śpiewnikach znajdujemy jeszcze utwór Piotra Pałki *Z „Hymnu Wiekuistego”*⁷⁵⁸ oraz kompozycja Huberta Kowalskiego *Moja pieśń na dzień dzisiejszy*⁷⁵⁹. Wartą dostrzeżenia jest również wykorzystana w czasie warsztatów kompozycja Piotra Pałki *Mszy porankowej*⁷⁶⁰, która była ważnym elementem peregrynacji relikwii św. Teresy.

Oprócz utworów inspirowanych duchowością „małej Tereski” odnajdujemy również utwór św. Teresy od Jezusa, pt. *Każdy kto pragnie*. Św. Teresa jest przewodnikiem, kimś, kto rozpała we mnie pragnienie, by iść do Źródła, bo, jak pisała „każdy, kto pragnie, byleby nie ustał w drodze, trafi do tego źródła i wodę żywą otrzyma”, czyli samego Boga⁷⁶¹.

W repertuarze znajduję się wiele pieśni z tekstami świętych pierwszych wieków chrześcijaństwa, Ojców Kościoła. Tytus Flawiusz Klemens, znany jako święty Klemens Aleksandryjski (ok. 140 - ok. 215) był pierwszym chrześcijańskim teologiem i filozofem, który zmierzał w kierunku uniwersalistycznej koncepcji

⁷⁵³ *Miłość doda wam skrzydeł*, w: OZ WL-M 2005, nr 4, s. 4; ŚPBJI WL-M 2014, dod; JCOMO WL-M 2016, s. 22; DkUM WL-M 2018, s. 26; I LW WL-M 2022, s. 8.

⁷⁵⁴ *Twe ramiona Jezusa*, w: OZ WL-M 2005, nr 5, s. 5.

⁷⁵⁵ *Tylko w Twoim miłosierdziu*, w: OZ WL-M 2005, nr 6, s. 6, zwr. 1-4; DinM WL-M 2008, nr 25; UBM WL-M 2009, nr 19; JCOMO WL-M 2016, s. 44; OAZA WL-M 2021, s. 13; PW WL-M 2022, s. 42; por. NTr2, s. 243.

⁷⁵⁶ *Życie jesteś chwilą*, w: OZ WL-M 2005, nr 8, s. 8-9, zwr. 1-7; WSPB WL-M 2013, nr 22; 1Tes WL-M 2017, s. 58; CztMk WL-M 2019, s. 51; I LW WL-M 2022, s. 22.

⁷⁵⁷ *Błogosławcie Pana*, w: OZ WL-M 2005, nr 1, s. 1, zwr. 1-5; ŚPBJI WL-M 2014, s. 14; 1Tes WL-M 2017, s. 10; OAZA WL-M 2021, s. 5; Mt11PDMW WL-M 2023, s. 12; por. NTr2, s. 204.

⁷⁵⁸ *Przyjdź miłości tchnienie (Z „Hymnu wiekuistego”)*, w: OZ WL-M 2005, nr 7, s. 7, zwr. 1-5.

⁷⁵⁹ *Me życie jest cieniem (Moja pieśń na dzień dzisiejszy)*, w: OZ WL-M 2005, nr 14, s. 14-15, zwr. 1-5.

⁷⁶⁰ *Msza Porankowa (Poranna)*, w: OW WL-M 2006, nr 16; VCS WL-M 2007, nr 45.

⁷⁶¹ *Każdy kto pragnie*, w: PEDŚ WL-M 2015, s. 21-24, zwr. 1-3.

zbawienia⁷⁶². W jego dziełach przyjęła ona formę uniwersalistycznej teorii Bożej pedagogii, której celem ostatecznym jest, aby „Bóg był wszystkim w wszystkim” (por. 1 Kor 15, 28). W tym kontekście odnajdujemy utwór *Chwała Tobie Boże*⁷⁶³, w którym to autor wychwala dzieło zbawienia Chrystusa Pana.

Wyrazem tęsknoty za Zbawicielem w pieśni adwentowej jest przykład pieśni *Stworzycielu gwiazd świecących*. Warto wyróżnić ułożoną przez świętego Ambrożego w IV wieku, *Creator alme*. Z XVI wieku pochodzi polskie tłumaczenie tej pieśni adwentowej, które konstruuje taką atmosferę: Stworzycielu gwiazd świecących, / Wieczne światło nas wierzących, / Zbawicielu wszystkich ludzi, / Niech Cię głos pokornych wzbudzi⁷⁶⁴.

Postać św. Efrema (Syrjczyka) i jego teksty wyrażają jego przywiązanie i cześć do Matki Bożej. Odpowiedzią na to jest pieśń *Niekalana*⁷⁶⁵. Również jego autorstwu przypisuje się utwór *Zawitaj Ukrzyżowany*⁷⁶⁶. Pozostając w pasywnym charakterze pieśni kolejny utwór powstały z pism św. Efrema to *Boleściwa Matka stała*⁷⁶⁷. Z tekstów Świętego Syrjczyka powstał również paschalny utwór *O dni radosny pełen chwał*⁷⁶⁸ czy pieśń *Duch i ogień* ze zwrotkami do tekstów Świętego⁷⁶⁹.

Kolejną ważną postacią, na której tekstach były tworzone pieśni jest św. Katarzyna z Ricci. Najślynniejszym jej utworem jest *Kantyk o Męce Pańskiej*, niemal w całości składający się z cytatów biblijnych. Do dziś jest on śpiewany

⁷⁶² A. Aleksiejuk, *Świętego Klemensa z Aleksandrii pogląd na apokatastazę*, „Rocznik Teologiczny” 58 (2016) z. 4, s. s. 524.

⁷⁶³ *Chwała Tobie Boże*, w: OZ WL-M 2005, nr 29, s. 35, zwr. 1-6; por. NTr1, s. 163.

⁷⁶⁴ *Stworzycielu gwiazd świecących (2)*, w: ADW WL-M 2004, nr 10, s. 11, zwr. 1; por. NTr1, s. 130.

⁷⁶⁵ *O Maryjo Bogarodzico (Nieskalana)*, w: ADW WL-M 2004, nr 17, s. 22-23, zwr. 1-5; por. NTr1, s. 216-217.

⁷⁶⁶ *Zawitaj Ukrzyżowany*, w: WP WL-M 2005, nr 10, s. 12, zwr. 1-3; por. Siedl. 2015, s.149.

⁷⁶⁷ *Boleściwa Matka stała*, w: WP WL-M 2005, nr 16, s. 18 zwr. 1-5; por. NTr1, s. 190.

⁷⁶⁸ *O dniu radosny pełen chwał*, w: OW WL-M, 2006, nr 35, zwr. 1-3; Mt11PDMW WL-M 2023, s. 24-25; por. NTr1, s. 200-201.

⁷⁶⁹ *Panie nie jestem godzien (Duch i ogień)*, w: I BDKS WL-M 2008, nr 7, zwr. 1-7; WSPB WL-M 2013, nr 5; ŚPBJI WL-M 2014, s. 20; PEDŚ WL-M 2015, s. 18; CztMk WL-M 2019, s. 36.

szczególnie w okresie Wielkiego Postu w klasztorach dominikańskich i tą drogą na OWL-M⁷⁷⁰.

„Stworzyłeś mnie dla Siebie, dla Ciebie żyje Panie / i niespokojne me serce, póki nie spocznie w Tobie”⁷⁷¹ to utwór do słów św. Augustyna biskupa i Doktora Kościoła, który w ten sposób rozpoczyna swoje *Wyznania*⁷⁷².

Tekst za św. Franciszkiem z Asyżu⁷⁷³ pojawia się w pieśni *Kim jesteś Ty Panie*, która jest modlitwą, którą Święty miał często odmawiać w zadumaniu nad wielkością Boga: „Kim jesteś Ty Panie, a kim ja?”⁷⁷⁴ Przed obliczem takiej wizji Boga Ojca Biedaczyna z Asyżu pojmując, że on sam jest jednocześnie obrazem Boga napełnionym Jego dobrodziejstwami, a równocześnie nędznym grzesznikiem⁷⁷⁵. Autorstwa tegoż Świętego jest również analizowany już w tej pracy utwór *Pozdrowienie Błogosławionej Maryi Dziewicy* W tej pieśni pojawia się określenie „Maryi Dziewicy uczynionej Kościołem”⁷⁷⁶. Św. Franciszek czcił Matkę Bożą jako bramę, przez którą zbawienie wchodzi na świat. Podkreślał niezwykłą godność, chwalebne zawsze Dziewicy, błogosławionej i świętej⁷⁷⁷.

Papież Franciszek w Liście Apostolskim zwraca uwagę na formację prezbiterów, „strzeżonych w łonie Maryi, Dziewicy uczynionej Kościołem (jak śpiewał św. Franciszek z Asyżu), pozwalając się kształtować Duchowi Świętemu, który chce doprowadzić do końca dzieło, jakie rozpoczął przy ich święceniach”⁷⁷⁸.

⁷⁷⁰ *Adoramus te Christe (Kantyk o Męce Pańskiej)*, w: WP WL-M 2005, nr 7, s. 9, zwr. 1-9; por. NTr1, s. 180.

⁷⁷¹ *Stworzyłeś mnie dla Siebie*, w: 1Tes WL-M 2017, s. 40; DkUM WL-M 2018, s. 43-43; CztMk WL-M 2019, s. 44-45; TpK WL-M 2019, s. 32-33.

⁷⁷² Zob. Św. Augustyn św., *Wyznania*, Wydawnictwo Znak, Kraków 2021.

⁷⁷³ Zob. S. Kiełtyka SoCist, *Święty Franciszek z Asyżu*, WAM, Kraków 1982; Z.J. Kijas OFMConv., *Modlitwa i kontemplacja św. Franciszka*, Instytut Studiów Franciszkańskich, Kraków 2002.

⁷⁷⁴ *Kim jesteś Ty Panie*, w: 1Tes WL-M 2017, s. 23; Mt11PDMW WL-M 2023, s. 19.

⁷⁷⁵ Por. T. Słotwiński, *Maryja a Bóg Ojciec w duchowości św. Franciszka z Asyżu*, „Salvatoris Mater” 1/4 (1999), s. 114.

⁷⁷⁶ *Bądź pozdrowiona, Pani, Święta Królowo (Pozdrowienie Błogosławionej Maryi Dziewicy)*, w: 1, 1Tes WL-M 2017, s. 33-35, zwr. 1-2; TpK WL-M 2019, s. 30-31; PW WL-M 2022, s. 38-39.

⁷⁷⁷ Por. T. Słotwiński, *Maryja a Bóg Ojciec w duchowości św. Franciszka...*, jw., s. 122.

⁷⁷⁸ Franciszek, List Apostolski *Desiderio Desideravi*. O formacji liturgicznej Ludu Bożego (Rzym, 22.06.2022), Pallotinum 2022, nr 59.

W pieśni *Nie nam Panie*⁷⁷⁹ podane jest również autorstwo słów św. Franciszka oraz Psalmu 115. *Pieśń słoneczna* to kolejny utwór ze słowami św. Franciszka, zwana też *Pochwałą Stworzenia* powstała w klasztorze San Damiano, w pobliżu Asyżu, w ostatnim okresie życia św. Franciszka, doświadczającego cierpienia, ale nieustannie zachwyconego pięknem stworzonej przyrody⁷⁸⁰.

Papież Franciszek w encyklice *Laudato si* uczynił *Pieśń Słoneczną* głównym źródłem refleksji na temat naszej odpowiedzialności i troski za świat stworzony tak, aby był piękną ikoną oblicza Boga: „Święty Franciszek, wierny Pismu Świętemu, proponuje nam uznanie przyrody za wspaniałą księgę, w której Bóg do nas mówi i przekazuje nam coś ze swego piękna i dobroci”⁷⁸¹. Słowa Świętego Biedaczyny z Asyżu pojawiają się również w pieśni „Ty jesteś Święty: Ty jesteś Święty Pan Bóg jedyny, który czynisz cuda”⁷⁸².

*Zbliżam się w pokorze (Adoro Te devote)*⁷⁸³ to hymn eucharystyczny, którego autorstwo przypisywane jest św. Tomaszowi z Akwinu (trzy pierwsze zwrotki)⁷⁸⁴. Kolejne 4 zwrotki do polskiej wersji pieśni w 1953 roku dopisał ks. Adam Poradowski⁷⁸⁵.

*Hymn ku czci Krzyża Świętego*⁷⁸⁶ to kolejny utwór do tekstu św. Wenancjusza Fortunata, biskupa Poitiers (zm. 601 r.). jego autorstwu przypisuje się również hymn *Krzyżu Święty nade wszystko*⁷⁸⁷.

⁷⁷⁹ *Nie nam Panie, lecz Twemu Imieniu*, w: DkUM WL-M 2018, s. 28-29.

⁷⁸⁰ *Pochwalony bądź, uwielbiony bądź (Pieśń Słoneczna)*, w: 1Tes WL-M 2017, s. 31-32; TpK WL-M 2019, s. 26-27; Mt11PDMW WL-M 2023, s. 36-37.

⁷⁸¹ Franciszek, Encyklika *Laudato Si* poświęcona trosce o wspólny dom (Rzym, 24.05.2015), nr 12.

⁷⁸² *Ty jesteś Święty*, w: Mt11PDMW WL-M 2023, s. 43.

⁷⁸³ *Zbliżam się w pokorze*, w: I BDKS WL-M 2008, nr 10, zwr. 1-7; III BDKS 2010, nr 16; WSPB WL-M 2013, nr 21; I LW WL-M 2022, s. 20; Mt11PDMW WL-M 2023, s. 50; por. Siedl. 2015, s. 260.

⁷⁸⁴ Taką notatkę sporządził jego uczeń i biograf Guglielmo di Tocca w 1274 r.; por. J. Nowicka, *Zbliżam się w pokorze*, w: <https://liturgia.wiara.pl/doc/420346.Zblizam-sie-w-pokorze>; [dostęp: 25.01.2023].

⁷⁸⁵ Tamże.

⁷⁸⁶ *Jaśnieje Krzyż chwalebny (Hymn ku czci Krzyża Świętego)*, w: II BDKS 2009, nr 11, zwr. 1-9.

⁷⁸⁷ *Krzyżu święty nade wszystko*, w: WP WL-M 2005, nr 9, s. 11, zwr. 1-5; por. Siedl. 2015, s. 125.

Św. Ignacy Loyola to postać, której przypisuje się tekst do utworu *Duszo Chrystusowa*⁷⁸⁸. W rzeczywistości modlitwa ta jest znacznie starsza. Prawdopodobnie pochodzi z początku XIV wieku. W ćwiczeniach duchowych św. Ignacego jej tekst wydrukowano w Rzymie w 1576 r. We włoskim komentarzu do tej modlitwy, czytamy, że wezwania modlitwy *Duszo Chrystusowa* to „pociski miłości, którymi rozplomieniała się wielka dusza św. Ignacego z Loyoli”⁷⁸⁹.

Św. Jan od Krzyża to kolejna postać, z której duchowego doświadczenia zaczerpnięto słowa pieśni *Obudź mnie*⁷⁹⁰.

Kilka pozycji zaczerpniętych jest z doświadczeń duchowych św. Rafała Kalinowskiego: „W Bogu pokładam ufność swą / Jego miłosierdzie na wieki trwa”⁷⁹¹. W partyturze tego utworu pojawia się tekst skąd autor zaczerpnął inspirację: „Jestem spokojni i całą ufność pokładam w Bogu, że nam wszystkim da potrzebne męstwo do zniesienia wszelkiego doczesnego nieszczęścia”.

„Dozwól mi chwalić Cię, Panno Przenajświętsza, daj mi moc przeciw wrogom Twym. Ave Maria...”⁷⁹² to tekst ułożony przez św. Maksymiliana Marię Kolbego inspirowany myślami bł. Jana Dunsza Szkota jako akt oddania Niepokalanej.

W jednym ze śpiewników pojawia się utwór *Modlitwa Ojca Pio*. Piękną modlitwą, którą modlił się święty kapucyn z Pietrelciny: „Pozostań ze mną, Panie, bo jesteś mi życiem / pragnę być z Tobą bo jestem słaby, / więc nie opuszczaj Jezu mnie, / bo bardzo pragnę miłować Cię”⁷⁹³.

W śpiewniku okresu zwykłego znajdujemy pieśń skomponowaną tuż po śmierci św. Jana Pawła II, dedykowaną osobie papieża Polaka z okazji jego 85 urodzin Ojca Świętego, jak czytamy w opisie, przed oknem papieskim pod tytułem: *Ukochany Ojciec Święty dziękujemy Ci*, w dalszej części tekst brzmi:

⁷⁸⁸ *Duszo Chrystusowa*, w: PEDŚ WL-M 2015, s. 20; por. Siedl. 2015, s. 217.

⁷⁸⁹ Zob. *Duszo Chrystusowa. Ćwiczenia duchowne*, „Życie Duchowe”, 73/2013, w: <https://gorka.jezuici.pl/2013/08/duszo-chrystusowa/>; [dostęp: 2.04.2023].

⁷⁹⁰ *Obudź mnie*, w: PEDŚ WL-M 2015 s. 29; 1Tes WL-M 2017, s. 28; ILW WL-M 2022, s. 10.

⁷⁹¹ *W Bogu pokładam ufność swą*, w: DinM WL-M 2008, nr 26, ref.

⁷⁹² *Dozwól mi chwalić Cię*, w: PW WL-M 2022, s. 13.

⁷⁹³ *Pozostań ze mną Panie (Modlitwa Ojca Pio)*, w: VCS WL-M 2007, nr 15, zwr. 1.

„teraz jesteś u Ojca w niebie, / za nami wstawiaj się”⁷⁹⁴. W jednym ze śpiewników znajdziemy również pieśń *Niech zstąpi Duch Twój* odnoszący się do historycznych słów św. Jana Pawła II, które wypowiedział w Warszawie na Placu Zwycięstwa w czasie pierwszej wizyty apostolskiej do Polski 2 czerwca 1979 roku: „Niech zstąpi Duch Twój i odnowi oblicze ziemi, tej ziemi”⁷⁹⁵ autorstwa Leopolda Twardowskiego. Z tej samej inspiracji zaczerpnął Piotr Pałka, który słowa świętego papieża Polaka włożył w utwór o tym samym tytule, z datą 25 lutego 2009 roku⁷⁹⁶.

Do pełnego obrazu należy wspomnieć autorstwo *Apelu Jasnogórskiego*⁷⁹⁷, o którym była mowa w pierwszym rozdziale przypisuje się bł. Stefanowi Kardynałowi Wyszyńskiemu.

O dobry Jezu to pieśń ułożona do modlitwy bł. Matki Teresy w Kalkuty wyrażająca jej doświadczenie straszliwej samotności⁷⁹⁸: „O dobry Jezu, bądź światem dla mojej duszy”⁷⁹⁹.

W repertuarze pojawia się również utwór *Więźniu mej duszy* zaczerpnięty z duchowego doświadczenia Sługi Bożej Matki Pauli Zofii Tajber (1890 - 1963), założycielki Zgromadzenia Sióstr Najświętszej Duszy Chrystusa Pana, który jest modlitwą aktu całkowitego oddania się Bogu: „Więźniu mej duszy, Ukochany Najmilszy mój Jezu jam Twoja cała! Wszystko do Ciebie należy; i mój umysł, który wiecznie Cię poznawać i chwalić, wielbić, pragnie; i moja wola, która Cię pożąda i w duszy mej w zjednoczeniu miłosnym utrzymywać pragnie; i moje serce, którym pragnę Cię miłować jako najgorętsza w miłowaniu oblubienica Twoja, o Człowiecze Boże; i moja pamięć, która wciąż Ciebie w sobie zachowuje i żyje tylko Tobą; i moja wyobraźnia, która Twój Obraz Boski duchowo wciąż mi przedstawia. Wszystko to Tobie oddaję, bo cała do Ciebie, mój Jezu

⁷⁹⁴ *Ukochany Ojcze Święty dziękujemy Ci*, w: OZ WL-M 2005, nr 23, s. 26-27.

⁷⁹⁵ *Niech zstąpi Duch Twój*, w: DkUM WL-M 2018, s. 30.

⁷⁹⁶ *Niech zstąpi Duch Twój*, w: UBM WL-M 2009, nr 11.

⁷⁹⁷ *Maryjo, Królowo Polski (Apel Jasnogórski)*, w: PMBJ WL-M 2012, nr 12; WSPB WL-M 2013, nr 3; PW WL-M 2022, s. 7; por. Siedl. 2015, s. 332.

⁷⁹⁸ A. Grzegorzczak, *Samotność jako mistyczna ciemność. Św. Jan od Krzyża i bł. Matka Teresa z Kalkuty*, „Zeszyty naukowe centrum badań im. Edyty Stein – wobec samotności” nr 12, Poznań 2014, s. 25.

⁷⁹⁹ *O dobry Jezu*, w: PEDŚ WL-M, 2015, s. 26-27, zwr. 1-3.

Najsłodszy, należę. Wszystkie chwile życia mego Tobie daruję, ażebyś Ty, moje Boskie Piękno, mógł się we mnie przejawiać; a daję Ci z rozkoszą również całą moją wieczność, spodziewając się za to moje oddanie się Tobie w niej otrzymać Ciebie całego, mój Boże, gdyż Ty moje życie, Ty moja radość, Ty moje szczęście wieczne, o mój Boże, Oblubieńcze”⁸⁰⁰.

3.3. Wskazania Urzędu Nauczycielskiego Kościoła

W repertuarze pieśni wykonywanych na OWL-M można znaleźć utwory zainspirowane nauczaniem papieskim, czy nawiązujące do prawd wiary, na które zwracają uwagę przede wszystkim najnowsze dokumenty Urzędu Nauczycielskiego Kościoła⁸⁰¹. Poniżej będą wskazane takie pieśni, w których dostrzeżono zachodzący związek. Zostaną podzielone na trzy główne grupy, gdyż w takich blokach występowały na dotychczasowych zgrupowaniach OWL-M na Warmii. Będą to: pieśni różne, o Aniołach i o św. Józefie Oblubieńcu NMP.

3.3.1. Różne

Jedną z bardziej znanych pieśni uwielbienia to *Dziękujemy Ci Ojczy nasz*, pochodzące z najstarszego po Nowym Testamencie piśmie chrześcijańskim *Didache* czyli nauce Dwunastu Apostołów, w którym pojawiają się słowa: „Dziękujemy Ci Ojczy nasz, za święty winny szczep Dawida, który nam poznać dałeś przez Jezusa Syna swego”⁸⁰². Tekst ten wskazuje głęboko na Jezusa pochodzącego z rodu Dawida. Poszukując interpretacyjnej wykładni Kościoła warto zwrócić uwagę na dwie kwestie. Z pieśni wynika, że możliwości są dwie:

⁸⁰⁰ *Więźniu mej duszy*, w: PEDŚ WL-M 2015, s. 39-40.

⁸⁰¹ Warto odnotowania jest również fakt umieszczony na początku śpiewników świętolińskich od 2016 roku objęcia patronatem honorowym Warsztatów przez warmińskich Arcybiskupów Wojciecha Ziembę oraz od 2017 roku Arcybiskupa Józefa Górzyńskiego, Metropolity Warmińskiego. W gietrzwałdzkim śpiewniku z 2019 roku tytułowa opatrzona jest słowem organizatorów do uczestników warsztatów w formie cytatów zaczerpniętych z nauczania Kardynała Karola Wojtyły oraz Kardynała Prymasa Stefana Wyszyńskiego.

⁸⁰² *Dziękujemy Ci Ojczy nasz*, w: AO WL-M 2007, nr 8, zwr. 1; 1Tes WL-M 2017, s. 20; por. 502.

dziękujemy za wino, które podczas Eucharystii staje się krwią Chrystusa. To za Jego krew przelaną za nas dziękujemy. Natomiast „szczep Dawida” to Kościół, będący potomstwem Dawida - Chrystusa⁸⁰³.

W listopadzie 2010 roku w Gietrzwałdzie odbyły się warsztaty związane z tematyką pieśni uwielbienia. Była to swoista odpowiedź na potrzebę aktu uwielbienia Boga i uczenia się tego co stanowi najwyższy akt oddania Bogu. Oczywiście najdoskonalszym uwielbieniem Boga Ojca jest Msza Święta – uobecniona Ofiara krzyżowa, Pamiątka śmierci i zmartwychwstania Jezusa Chrystusa⁸⁰⁴. Stąd wielość kompozycji składających dziękczynienie w słowach pieśni: „Dziękczynne pieśni śpiewajmy wspólnie dobremu Bogu / za świętą Ucztę, że nas zjednoczył przy wspólnym stole; za ofiary Pańskiej przyjętą łaskę”⁸⁰⁵. Treść tej pieśni należy do tego samego nurtu co *Didache*, w posoborowego nauczania o Mszy Świętej, jako Eucharystii – dziękczynieniu. W Katechizmie Kościoła Katolickiego czytamy, że Eucharystia zawiera i wyraża wszystkie formy modlitwy; jest „czystą ofiarą” całego Ciała Chrystusa „na chwałę Jego imienia”; jest „świętą ofiarą uwielbienia”⁸⁰⁶. Kościół składa Bogu ofiarę dziękczynną, wyrażając Mu wdzięczność za otrzymane dobrodziejstwa, takie jak stworzenie, odkupienie i uświęcenie⁸⁰⁷. Dlatego w pieśniach uwielbienia znajdziemy słowa: „Chwała bądź Bogu po wszystkie wieki, / za dobrodziejstwa dawane nam”⁸⁰⁸. Całe stworzenie wielbi Boga wyśpiewując: Chwalcie Pana wszyscy, wy z niebieskich gór, / wojska niezliczone, wy anielski chór. / Słońce, księżyc, gwiazdy świecące w dzień i w noc. / Wy najwyższe nieba i wy zdroje wód, / co wisicie w górze,

⁸⁰³ M. Olszewski, *Struktura dziękczynienia w anaforach Kościoła starożytnego*, „Studia Teologiczne” 3 (1985), s. 71-72.

⁸⁰⁴ W. Nowak, *Liturgia jako pieśń nowa ku czci Pana*, „Roczniki Liturgiczne” Tom 1 (56) 2009, s. 314.

⁸⁰⁵ *Dziękczynne pieśni śpiewajmy*, w: PU WL-M 2010, nr 8, zwr. 1-2; por. Siedl. 2015, s. 575-576.

⁸⁰⁶ Por. KKK 2643.

⁸⁰⁷ Por. KKK 1360.

⁸⁰⁸ *Cały świat niech śpiewa tę pieśń*, w: PU WL-M 2010, nr 2, zwr. 3; por. Siedl. 2015, s. 494.

chwalcie Pański cud. / Panny i młodzieńcy, starcy pełni lat. / Chwalcie Imię Pańskie! Jego cały świat”⁸⁰⁹; „niech cała ziemia Panu odda cześć”⁸¹⁰.

Msza Święta jest ona także ofiarą uwielbienia. W niej wspólnota wierzących oddaje chwałę Bogu w imieniu całego stworzenia. Kościół jednoczy się z Jezusem Chrystusem i przez Niego i w Nim uwielbia Ojca Niebieskiego⁸¹¹. Szczególnym znakiem uwielbienia są pojawiające się w wielu pieśniach słowa „Święty, Święty, Święty”. Jako konkluzja prefacji prowadzi do trzykrotnego podkreślenia doskonałości Boga: „Święty, Święty, Święty Pan zastępów jest / cała ziemia jest pełna Jego chwały / Święty jest nasz Pan”⁸¹²; „Święty, Święty, Święty, zawsze Święty / Jezu jesteś niepojęty w Przenajświętszym Sakramencie”⁸¹³.

Katolicy zgromadzeni na celebracji i kierowani Bożym Duchem uwielbiają swego Stwórcę⁸¹⁴: „Upadnij na kolana ludy czią przejęty,/ uwielbiaj swego Pana, Święty, Święty, Święty. / Bóg nasz niepojęty w postaci przyszedł chleba / niech wiecznie wiebion będzie Święty, Święty, Święty”⁸¹⁵.

Objawienia gietrzwałdzkie współbrzmia z oficjalnym nauczaniem Kościoła. Tajemnicę wniebowzięcia Maryi, choć późno ogłoszonej w uroczystej formule dogmatycznej (1950 rok), od dawna uznawano za jedną z oczywistych prawd wiary⁸¹⁶. Wniebowziętej dedykowano kościoły, obrazy i ikony, potwierdzające wielowiekową wiarę ludu Bożego w to, iż „Święta Boża Rodzicielka Maryja mocą Syna została wzięta do nieba z duszą i ciałem”⁸¹⁷. W pieśniach przed soborowych oraz wcześniejszych jest wiele odniesień do maryjnych dogmatów. Pieśni te w oczywisty sposób obecne są w repertuarze warsztatowym w nowych interpretacjach muzycznych. Na OWL-M chętnie

⁸⁰⁹ *Chwalcie Pana wszyscy*, w: PU WL-M 2010, nr 4, zwr. 1-3.

⁸¹⁰ *Niech cała ziemia*, w: PU WL-M 2010, nr 10, ref.

⁸¹¹ Zob. KKK 1361.

⁸¹² *Święty, Pan zastępów jest*, w : PU WL-M 2010, nr 13.

⁸¹³ *Święty, Święty, Święty*, w: PU WL-M 2010, nr 14.

⁸¹⁴ Por. W. Nowak, *Liturgia jako pieśń nowa ku czci Pana...*, jw., s. 315.

⁸¹⁵ *Upadnij na kolana*, w: PU WL-M 2010, nr 15, zwr. 1-4; por. Siedl 2015, s.578-579.

⁸¹⁶ Zob. Pius XII, Konstytucja Apostolska *Munificentissimus Deus*. O Bogurodzicy Dziewicy Maryi Wniebowziętej (Rzym 01.11.1950), w: BF.

⁸¹⁷ M. Waluś, *Chryzotypiczne i antropotypiczne interpretacje Wniebowzięcia Maryi Panny w tradycji polskiej XIX wieku*, Roczniki Teologiczne Tom LXVII, zeszyt 2 – 2020, s. 99-100.

śpiewano Matce Bożej podkreślając Jej tytuły jako Wniebowziętej jako królowej nieba i ziemi: „Wesel się Nieba Królowo, / ciesz się świata Cesarzowo”⁸¹⁸, „Królowej rajskiej”⁸¹⁹, „Królowo nasza wśród cherubinów”⁸²⁰. Metafory te wyrażają wyższość Wniebowziętej nad wszelką zwierzchnością ziemską oraz bliską relację ze Zbawicielem⁸²¹. Pieśni przypominały, że Syn koronował Matkę⁸²², dlatego panuje „w dostojenstwie i panieństwie; cesarzowie, monarchowie Twoi poddani”⁸²³. W katolickiej tradycji cudowne zakończenie ziemskiego życia NMP postrzegano jako wypełnienie proroczego *Magnificat*⁸²⁴, że „będą Ją błogosławić wszystkie pokolenia”⁸²⁵.

3.3.2. O aniołach

W źródłach warsztatowych odnajdujemy pieśni o aniołach. Prawda o obecności istot duchowych w stworzonym świecie znajduje odzwierciedlenie w trzech kategoriach: pieśni związane w ogóle z aniołami, pieśni poświęcone aniołom stróżom oraz pieśni ku czci św. Michała Archanioła.

Ludzkie życie otoczone jest wstawiennictwem i opieką aniołów, gdyż są wiernymi posłańcy Boga i pomocnikami człowieka w życiu nadprzyrodzonym. Według powszechnej nauki teologów każdy człowiek ma anioła stróża⁸²⁶. Prawda o istnieniu dobrych aniołów, opiekuńczych w sprawach nadprzyrodzonych, zwanych aniołami stróżami jest dogmatem wiary z powszechnego nauczania⁸²⁷.

⁸¹⁸ *Wesel się nieba Królowo*, w: OW WL-M 2006, nr 28, zwr. 1; Mt11PDMW WL-M 2023, s. 45; por. NTr1, s. 224.

⁸¹⁹ *Wesoły nam dzień dziś nastał*, w: OW WL-M 2006, nr 29, 44, 45, zwr. 11; por. Siedl. 2015, s. 287.

⁸²⁰ *Zdrowaś Maryjo*, w: PW WL-M 2022, s. 50, zwr. 7; por. Siedl. 2015, s. 390.

⁸²¹ M. Waluś, *Chryzotypiczne i antropotypiczne interpretacje...*, jw., s. 100.

⁸²² Zob. Pius XII, Encyklika *Fulgens corona*, w: *Encykliki dogmatyczne o Matce Boskiej*, Olsztyn 1959, 61-74.

⁸²³ *Witaj Święta i Poczęta Niepokalanie*, w: NMP WL-M 2006, nr 25, zwr. 2 i 4; PMBJ WL-M 2012, nr 38; por. Siedl. 2015, s. 574.

⁸²⁴ Por. J. Pelczar, *Kazania na uroczystości i święta Najświętszej P. Maryi*, cz. I, Kraków 1896, s. 199.

⁸²⁵ *Uwielbiaj duszo sławę Pana mego (Magnificat)*, w: PMBJ WL-M 2012, nr 11, zwr. 2; VCS WL-M 2007, nr 41; por. Siedl. 2015, s. 669.

⁸²⁶ KKK 336, 92.

⁸²⁷ Por. E. Kochanowska, *Motyw anioła – stróża i opiekuna – w wybranych pieśniach Kościoła katolickiego*, „Studia Gdańskie” XXIV (2009), s. 265.

Obraz anioła stróża w życiu chrześcijańskim to wynik długotrwałego procesu. Głównym zadaniem każdego anioła było przekazywanie planów Stwórcy względem konkretnych ludzi lub sytuacji oraz bezpośrednia ingerencja w życie człowieka. Spotkanie z anielskim posłańcem było świadectwem kontaktu z rzeczywistością Bożą⁸²⁸.

W polskich śpiewnikach znajdują się nieliczne pieśni traktujące bezpośrednio o aniołach, między innymi w śpiewniku ks. J. Siedleckiego: „Aniele, Duchu wspaniały, Aniele Stróżu duszy, O mój Ty Aniele oraz Poślij, o Panie, swego Anioła”⁸²⁹.

Pieśń *Aniele, Duchu wspaniały* przedstawia posłanego przez Boga do człowieka obraz anioła stróża, który nazwany jest „ludzkim obrońcą i strażnikiem duszy”⁸³⁰.

W pieśni *Aniele Stróżu duszy* Boży wysłannik jest tam przedstawiony jako doradca, pocieszyciel wspierający na ziemi, pod którego „skrzydłami złych marzeń pierzchnie rój”. Anioł oświeca myśli człowieka, daje natchnienia do wykonywania woli Bożej i pielęgnowania cnót: „Oświecaj myśli moje przez wszystkie życia dni; / niech święte natchnienie Twoje do cnót pomaga mi”. Analogicznie jak w popularnej modlitwie pieśń ta kończy się prośbą do anioła stróża: „nie gardź prośby mymi i zawsze przy mnie stój”⁸³¹.

„Niebieskim przychodniem” został nazwany anioł w kompozycji *O mój Ty Aniele złoty*. W pieśni zawiera się prośba o „przewodnictwo sieroty przez całe życie dzień po dniu”. Człowiek wyraża ufność, że anielski głos będzie go nieustannie upominał i wołał, aby „do nieba iść śmielej”. Tekst wyraża także ludzkie pragnienia: „pragnę z Tobą być w niebie i Bogu śpiewać na chwałę, / wśród niebian widzieć i Ciebie”⁸³².

⁸²⁸ Por. tamże.

⁸²⁹ Zob. Siedl. 2015, s. 405-408; we wstępie podana jest ważna myśl: „W liturgii i w pieśniach nabożnych oddajemy cześć archaniołom: Michałowi, Rafałowi i Gabrielowi oraz aniołom stróżom, uznającą w nich potężnych opiekunów” (s. 405.)

⁸³⁰ *Aniele, Duchu wspaniały*, w: PoA WL-M 2011, nr 4, zwr. 1-4; por. Siedl. 2015, s. 405-406.

⁸³¹ *Aniele Stróżu duszy*, w: PoA WL-M 2011, nr 5, zwr. 1-3; por. Siedl. 2015, s. 406-407.

⁸³² *O mój Ty Aniele złoty*, w: PoA WL-M 2011, nr 12, zwr. 1-4; por. Siedl. 2015, s. 407-408.

Cześć aniołowi stróżowi wyraża pieśń *Poślij, o Panie, swego Anioła*. Tekst wyraża prośbę do Boga o przysłanie anioła, który będzie „chronił wśród drogi, oddalając złe myśli” i będzie obecny „na trudnych ścieżkach i będzie wspomagał stale w dążeniu drogą zwyciężania zła wytrwale”⁸³³.

Pełny obraz anioła-opiekuna prezentuje pieśń *Aniele, tyś mi dany*. Anioł to Boży wysłannik przeznaczony dla każdego człowieka jeszcze przed jego narodzeniem: „ledwie rozpoczął życie, / Tyś przy kolebce stał. Określany jest mianem przewodnika, piastuna i brata”. Pieśń opisuje emocjonalną więź jaka zachodzi między człowiekiem a posłanym do niego aniołem. To „On czuwał przy kolebce, ocierał łzy dziecka i podsuwał piękne marzenia senne”⁸³⁴.

Do anioła stróża odnosi się również pieśń *Bądź radosny*. Tekst przedstawia człowieka wśród różnych życiowych trudności. Przywołuje anioła opiekuna, który jest przeznaczony do towarzyszenia: „kiedy żal w sercu gości, gdy (...) ranę bolesną ktoś zada, kiedy szańce stracone, pada cios z każdej strony, kiedy wszystko się w gruzy rozpada... Człowiek w potrzebie nigdy nie jest sam na świecie, ale zawsze i wciąż z Aniołem Stróżem”⁸³⁵.

W ludowych zwyczajach polskich katolików pierwszą modlitwą, której uczą małe dzieci jest prośba „Aniele Boży, stróżu mój, Ty zawsze przy mnie stój...”⁸³⁶. Ta szczerą, dziecięcą modlitwą otrzymała muzyczną interpretację⁸³⁷. Do tego tekstu nawiązują też jeszcze inne opracowania, które nieco odbiegają treścią od tej powszechnie znanej modlitwy.

W pieśni *O, Aniele, Stróżu mój*, która rozwija treść modlitwy „Aniele Boży, stróżu mój, Ty zawsze przy mnie stój (...)”, dodawane są prośby, aby anioł „spraszał sercu memu moc, wskazuj szczęścia złoty kraj, / Przyjacielu rękę daj,

⁸³³ *Poślij, o Panie swego Anioła*, w: PoA WL-M 2011, nr 15, zwr. 1-2; por. Siedl. 2015, s. 408.

⁸³⁴ *Aniele, Tyś mi dany*, w: PoA WL-M 2011, nr 7, zwr. 1-3.

⁸³⁵ *Kiedy kłębią się chmury (Bądź radosny (do anioła stróża))*, w: PoA WL-M 2011, nr 8, zwr. 1-2.

⁸³⁶ Zob. *Modlimy się. Pamiątka pierwszej Komunii Świętej*, opr. J. Górny, Warmińskie Wydawnictwo Diecezjalne, Olsztyn 1990, s. 35.

⁸³⁷ *Aniele Boży stróżu mój*, w: PoA WL-M 2011, nr 2; 1Tes WL-M 2017, s. 7; CztMk WL-M 2019, s. 9; Mt11PDMW WL-M 2023, s. 9.

celem moich wszystkich dróg, / niechaj będzie Bóg”⁸³⁸. W zeszycie na OWL-M zamieszczono jeszcze jeden śpiew o podobnym brzmieniu *Aniele, Stróžu mój*⁸³⁹.

W pieśni *Skosztujcie i zobaczcie* z tekstem opartym na treści Psalmu 34. „Tych, co Pana się lękają, Anioł Pański broni, by ich wyrwać z ręki wroga, szańcem ich osłoni” Anioł jest ukazany jako istota wstawiająca się w intencji człowieka, który boi się Boga. Anioł jest opiekunem, posłańcem niebieskim i pomocnikiem w walce z wrogiem, a każdego sprawiedliwego ochrania przed złem⁸⁴⁰.

Popularna pieśń *Kto się w opiekę* nawiązująca do treści Psalmu 91 przywołuje motyw anioła stróża: „Aniołom swoim każe cię pilnować, / gdziekolwiek stąpisz, będą cię piastować /, na rękę nosić, abyś idąc drogą na ostry kamień nie ugodził nogą”⁸⁴¹. Anioł jest tu przedstawiony jako wysłannik Boga, chroniący człowieka przed niebezpieczeństwami i czuwający nad każdym jego krokiem⁸⁴².

Św. Michał Archanioł w liturgii Kościoła jawi się jako szczególny orędownik w walce z szatanem, jako przewodnik po drodze zbawienia⁸⁴³. W repertuarze OWL-M znajdują się 3 pieśni ku czci św. Archanioła Michała. Pierwszą z nich jest *Książę niebieski*. W niej wzywany jest jako „Patron Święty i Protektor stający w obronie, obecny jako przewodnik i droga, broniący od piekielnego karania, wyzwalający od wiecznego więzienia, ze względu na Najśłodsze Imię Jezusa”⁸⁴⁴.

W utworze *Święty Michale Archaniele* przedstawiana jest jego wizja jako „Ducha wojsk niebieskich, broniącego od zła, prowadzącego do Boga”. W zwrotkach pojawiają się wątki militarne: „prowadzi bój, podnosi miecz, podnosi broń”. Niszczy potęgę szatana: „wypędza precz szatanów rój, Lucyfer szczęka, pada na skroń”. Ukazywany jest też jako sprawiedliwy sędzia: „Ty sprawy ludzkie

⁸³⁸ *O, Aniele, Stróžu mój*, w: PoA WL-M 2011, nr 13[6].

⁸³⁹ *Aniele, Stróžu mój*, w: PoA WL-M 2011, nr 6, zwr. 1-2.

⁸⁴⁰ Por. E. Kochanowska, *Motyw anioła – stróża i opiekuna...*, jw., s. 270.

⁸⁴¹ *Kto się w opiekę*, w: AO WL-M 2007, nr 10; por. Siedl. 2015, s. 508.

⁸⁴² Por. E. Kochanowska, *Motyw anioła – stróża i opiekuna...*, jw., s. 270.

⁸⁴³ Por. LG IV, s. 1222.

⁸⁴⁴ *Książę niebieski*, w: PoA WL-M 2011, nr 9, zwr. 1-3.

kładziesz na szali; / w dzień sądu Boga na trybunale / bądź mi patronem Święty Michale”⁸⁴⁵.

Modlitwa do św. Michała Archaniola to kompozycja do łacińskich słów modlitwy egzorcyzmu papieża Leona XIII *Sancte Michael Archangele, defende nos in proelio*⁸⁴⁶. Modlitwę tę odmawiano cicho po każdej Mszy Świętej cichej do 1969 roku, kiedy ją nieco pochopnie usunięto w ramach przemian liturgicznych. 24 kwietnia 1994 roku, podczas modlitwy *Regina Coeli*, św. Jan Paweł II przypomniał o tej modlitwie i zachęcał do jej odmawiania. Także papież Franciszek 29 września 2014 roku wezwał do modlitwy do archaniołów, zwłaszcza Michała wobec szatańskich starań zniszczenia ludzkości⁸⁴⁷. Dzisiaj powraca się do odmawiania tej modlitwy, także wspólnie, po zakończonej liturgii Mszy św.⁸⁴⁸.

Ostatnim wspomnieniem duchów anielskich jest obecność ich w godzinie śmierci oraz wezwanie orszaku anielskiego w pogrzebowej liturgii ostatniego pożegnania: „Anielski orszak niech twą duszę przyjmie / uniesie z ziemi ku wyżynom nieba, / a pieśń zbawionych niech ją zaprowadzi, / aż przed oblicze Boga najwyższego”⁸⁴⁹.

3.3.3. O św. Józefie

Cześć do św. Józefa Oblubieńca NMP przeżywa ożywienie w ostatnich latach zarówno w liturgii, jak i pobożności ludowej. Jan Paweł II przypomniał jego wyjątkowość⁸⁵⁰. Potwierdził papież Franciszek inaugurując swój pontyfikat w Uroczystość św. Józefa. On też zarządził, aby podczas każdej Modlitwy

⁸⁴⁵ *Święty Michale Archaniele*, w: PoA WL-M 2011, nr 17, ref., zwr. 1-3.

⁸⁴⁶ *Sancte Michael Archangele (Modlitwa do św. Michała Archaniola)*, w: PoA WL-M 2011, nr 10.

⁸⁴⁷ E. Data, *Potrzeba modlitwy do św. Michała Archaniola*, „Któż jak Bóg” 2-2016, w: <https://kjb24.pl/potrzeba-modlitwy-sw-michala-archaniola/>; [dostęp: 2.04.2023].

⁸⁴⁸ Zob. <https://www.gosc.pl/doc/7966633.Modlitwa-do-sw-Michala-Archaniola-powin-na-byc-odmawiana-po-mszy>; [dostęp: 3.04.2023].

⁸⁴⁹ *Przybądźcie z nieba*, w: PoA WL-M 2011, nr 16, ref.; PLZ WL-M 2014, nr 16; por. *Obrzędy pogrzebu, dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, wyd 2., Katowice 1998, s. 64. 95. 121; Siedl. 2015, s. 1292.

⁸⁵⁰ Zob. RC 1.

Eucharystycznej było wspominane imię tego Oblubieńca Najświętszej Bogurodzicy Dziewicy. Ponad to Papież zarządził specjalny Rok Poświęcony Opiekunowi Jezusa (od 8 grudnia 2020 do 8 grudnia 2021 roku). Publikując list apostolski *Patris corde* (Ojcowskim sercem), uczcił 150 rocznicę ogłoszenia św. Józefa patronem Kościoła powszechnego⁸⁵¹.

W tym ogólnym kościelnym klimacie wzrostu popularności Świętego Opiekuna (któremu należy cześć *protodulia*) odbyła się jedna z wyjazdowych sesji OWL-M. W jego sanktuarium w Kaliszu odbyło się zgrupowanie w 2013 r. Na tę wyjątkową okoliczność zaczerpnięto muzyczne teksty ze zbiorów Zgromadzeń Sióstr Bernardynek i Józefitek.

Uczestnicy OWL-M śpiewali, że św. Józef jest troskliwym Opiekunem. Jego postawa wynika z wiary i czci wobec powierzonego mu Syna Bożego: „Odkupiciela, co leży w stajence, / o którym chóry proroków śpiewały, / ty, szczęśny, widzisz i biorąc na ręce, / czcisz hołdem chwały”⁸⁵².

Symbolem ojcowskiej miłości św. Józefa są jego troskliwe ręce⁸⁵³. Przykłady o tym znajdujemy w pieśniach: „Z jego ręki, wznosząc dzięki, nasz Zbawiciel pokarm brał”⁸⁵⁴ oraz „Bóg (...) w twe ramiona źródło zbawczej krynicy / z ufnością chowa. / Odkupiciela, co leży w stajence / (...) / ty, Szczęśny widzisz biorąc na ręce”⁸⁵⁵.

Św. Józef jest świadomym, przybranym ojcem Jezusa, bo to „Syn Dziewicy, Bóg Zbawiciel, Życie dusz!”⁸⁵⁶

W jednej z pieśni wierni wyznają: „W twe się ramiona źródło zbawczej krynicy / z ufnością chowa”⁸⁵⁷ co wskazuje jaką odpowiedzialnością odznaczał się

⁸⁵¹ S. Ropiak, *Cechy dobrego ojca w wybranych pieśniach katolickich o św. Józefie, Oblubieńcu Najświętszej Maryi Panny*, „Nurt SVD”, t. 151, nr 1, 2022, s. 168.

⁸⁵² *Józefie, niebian ozdobo*, w: ŚJ WL-M 2013, nr 4, zwr. 3; por. Siedl. 2015, s. 396.

⁸⁵³ RC 22.

⁸⁵⁴ *Duszo moja (Pieśń ku czci św. Józefa)*, w: ŚJ WL-M 2013, nr 1-2, zwr. 4; por. Siedl. 2015, s. 395. Pieśń ta pochodzi ze *Śpiewnika Eucharystycznego*, Lwów 1884, co bardzo dobitnie w śpiewniku warsztatowym z pieśniami ku czci św. Józefa podkreśla autor partytury.

⁸⁵⁵ *Józefie, niebian ozdobo*, w: ŚJ WL-M 2013, nr 4, zwr. 2-3; por. Siedl. 2015, s. 396.

⁸⁵⁶ *O, Józefie ukochany*, w: ŚJ WL-M 2013, nr 7, ref.; por. Siedl. 2015, s. 399. Ta pieśń również pochodzi ze *Śpiewnika Eucharystycznego*, Lwów 1884.

⁸⁵⁷ *Józefie, niebian ozdobo*, w: ŚJ WL-M 2013, nr 4, zwr. 2; por. Siedl. 2015, s. 396.

św. Józef w trosce o powierzone mu zadania jako wybrany do szczególnej roli ojca.

Św. Józef, to Opiekun kochający Matkę swojego przybranego syna. W polskojęzycznych pieśniach religijnych wierni wyznają miłość i cześć św. Józefowi ze względu na jego czystą relację z Bożą Rodzicielką i jej Synem⁸⁵⁸. Znajduje to skutek w pieśniarskiej twórczości, gdy wspomina się: „Bóg oblubieńcem Cię czyni Dziewicy”⁸⁵⁹. Wzorowa miłość mająca swe źródło w Bogu, na którą otworzył się i przyjął św. Józef zapanowała w Świętej Rodzinie: „Bóg dozwala ojcem wiecznego zwać Słowa”⁸⁶⁰.

Współcześnie poza uzasadnieniem teologicznym św. Józef ukazywany jest jako serdeczny patron rodzin i wzór dla ojców. Wyrazem jego miłości jest jego praca, by wykarmić Syna⁸⁶¹. „Z Jego ręki, wznosząc dzięki, / nasz Zbawiciel pokarm brał”⁸⁶².

W pieśniach podkreślana jest szczególna więź jaka łączyła św. Opiekuna z Synem Bożym: „O Józefie ukochany pod opieką Twoją rósł, / chleb żywota z nieba dany”⁸⁶³.

Miłość ofiarowana swojemu przybranemu dziecku wyraża się w troskliwej postawie ojca, o której jest mowa w pieśni: „Czule kochałeś to Boże Dziecię, / ciągłym czuwaniem strzegłeś od złego”⁸⁶⁴.

Święty Józef dobrze wychowywał Jezusa do posłuszeństwa: „Bóg, Król mocarzy i Władca przestworzy, / przed którym, w pęta skowana łańcucha, / drży moc piekielna i niebo się korzy, / twych zleceń słucha”⁸⁶⁵.

Pochwała obecności św. Józefa wybrzmiewa w pieśniach ku jego czci: „Ciebie święty Józefie, sławią pokolenia, / bo Tve imię chwalebne na ziemi i w niebie, / Po Jezusie, Maryi, imię Tve najdroższe, / które w niebie, na ziemi

⁸⁵⁸ Por. S. Ropiak, *Cechy dobrego ojca...*, jw., s. 173.

⁸⁵⁹ *Józefie, niebian ozdobo*, w: ŚJ WL-M 2013, nr 4, zwr. 2; por. Siedl. 2015, s. 396.

⁸⁶⁰ Tamże.

⁸⁶¹ RC 22.

⁸⁶² *Duszo moja (Pieśń ku czci św. Józefa)*, w: ŚJ WL-M 2013, nr 1-2, zwr. 4; por. Siedl. 2015, s. 395.

⁸⁶³ *O, Józefie ukochany*, w: ŚJ WL-M 2013, nr 7, zwr. 1; por. Siedl. 2015, s. 399.

⁸⁶⁴ *Otocz opieką*, w: ŚJ WL-M 2013, nr 10, zwr. 2; por. Siedl. 2015, s. 400.

⁸⁶⁵ *Józefie, niebian ozdobo*, w: ŚJ WL-M 2013, nr 4, zwr. 4; por. Siedl. 2015, s. 396.

wszyscy błogosławią⁸⁶⁶, czy w słowach „już ja mam nad wszystko słodsze, / Józefa opiekuna swego przy sobie”⁸⁶⁷, „bo Ciebie kochają Jezus i Maryja / w Tobie nadzieje składa Boży Lud”⁸⁶⁸.

W *Rozmowie ze świętym Józefem* odnajdujemy słowa, w których Józef „odpowiada”: „Jest taka miłość, która godzi ogień z wodą, / i wolność taka, co dla swej woli zamyka drogę”⁸⁶⁹.

W repertuarze OWL-M odnajdujemy 4 pieśni związane z patronatem św. Józefa, kolejno, dzieci, młodzieży, śmierci szczęśliwej oraz ludzi pracy. „Gdy nas zmorduje życiowy bój, / niech nam ojcowska prawica Twa, pociech niebiańskich ukaże zdroj”⁸⁷⁰. Jako Patron dzieci „ustrzegł życie Jezusa, karmił Go w dzienny znoju”⁸⁷¹, dając przykład zawierzenia wszystkiego Bogu. Wzywany jako *cnót młodzieńczych najczystszy* jest *wzorem*, idąc za jego przykładem autor wskazuje, że „w całym Twym życiu przedziwnie milczałeś, / bogactwo cnoty przez to okazałeś; / spraw, byśmy Ciebie naśladowali / w cnocie skupienia wciąż postępowali”⁸⁷². Sam doświadczający trudów codziennej pracy oręduje ze wszystkimi ludźmi pracy, a „niegdyś żyłeś pracując w pokorze, dlatego robotnicy mogą wołać: niech omija przez Twą przyczynę / rodziny nasze wszelki cios i szkoda”⁸⁷³.

Tytuł *ojca posłusznego* w nauczaniu papieża Franciszka wynika z obrazu, w którym Bóg objawia swoje plany Józefowi w snach, które uważane były za jeden ze środków, za pomocą których Bóg ujawnia swoją wolę, podobnie jak uczynił to w życiu Maryi, objawiając swój zbawczy plan. W każdych okolicznościach

⁸⁶⁶ *Ciebie Święty Józefie (Oblubieniec Maryi, psalm ku czci św. Józefa)*, w: ŚJ WL-M 2013, nr 9, ref.

⁸⁶⁷ *Szczęśliwy, kto sobie patrona (Pieśń o św. Józefie)*, w: ŚJ WL-M 2013, nr 17-18, zwr. 2; por. Siedl. 2015, s. 401.

⁸⁶⁸ *Witaj Józefie*, w: ŚJ WL-M 2013, nr 21, zwr. 2.

⁸⁶⁹ *Powiedz co czuleś Józefie święty (Rozmowa ze świętym Józefem)*, w: ŚJ WL-M 2013, nr 16, ref., zwr. 1-3.

⁸⁷⁰ *Józefie Święty, Królewski ród*, w: ŚJ WL-M 2013, nr 3, zwr. 2.

⁸⁷¹ *Chwałę Twoją głoszą wieki (Patron dzieci)*, w: ŚJ WL-M 2013, nr 11, zwr. 2.

⁸⁷² *Święty Józefie u Twych stóp klękamy (Patron młodzieży)*, w: ŚJ WL-M 2013, nr 12, zwr. 2-3.

⁸⁷³ *My ludzie pracy spieszymy co Ciebie (Patronie ludzi pracy)*, w: ŚJ WL-M 2013, nr 15, zwr. 2-3.

swojego życia Józef potrafił wypowiedzieć swoje *fiat*, podobnie jak Maryja podczas Zwiastowania i Jezus w Getsemani⁸⁷⁴. Z tych wszystkich wydarzeń wynika, że „Bóg wezwał św. Józefa, aby służył bezpośrednio osobie i misji Jezusa poprzez sprawowanie swego ojcostwa: właśnie w ten sposób Józef współuczestniczy w pełni czasów w wielkiej tajemnicy odkupienia i jest prawdziwie sługą zbawienia”⁸⁷⁵. Ten obraz wyłania się w pieśni hymnu X Międzynarodowego Kongresu Józefologicznego odbywającego się w dniach 27 września – 4 października 2009 roku w Kaliszu: „Posłuszny nakazom Anioła, / Józefie mówiący czynami, / Stróżu odważny Zbawczej Tajemnicy / prawdy o Bogu pomiędzy nami”. Chcąc naśladować przykład Oblubieńca Matki Bożej jak on warto poszukiwać przestrzeni otwierania się na moc Bożego działania: „I nam słowo we śnie wystarczy / I nam Anioł serce obudzi / Tylko stań przy nas Józefie święty / najpokorniejszy po Marii z ludzi”⁸⁷⁶.

Tytuł *ojca przyjmującego* wynika w myśli papieża Franciszka z faktu, że Józef przyjął Maryję nie stawiając żadnych warunków ufając słowom Anioła. Odłożył na bok swoje rozumowanie i zaakceptował swoją historię życia. Tak jak w życiu człowieka wiele razy zachodzą wydarzenia, których znaczenia nie rozumiemy. Rozczarowanie i bunt jest najczęstszą odpowiedzią. Daje wzór przyjęcia woli Bożej, odkrywając głębsze znaczenie swego powołania⁸⁷⁷.

Czczony jak wzór ubóstwa w jednej z pieśni pokazują się twarz Józefa jaką rysuje w swoim nauczaniu namiestnik Chrystusa na ziemi: „cierpliwi znosząc wszystko dla miłości Boga / uczysz nas swym przykładem przestawać na małym / bo do nieba ciernista droga; / spraw, byśmy to pojęli naszym sercem całym”⁸⁷⁸.

Tytuł *ojca z twórczą odwagą* wynika z faktu wybrania św. Józefa do najważniejszej roli w historii zbawienia. Od Józefa musimy nauczyć się tej samej troski i odpowiedzialności: „kochać Dziecię i Jego Matkę; kochać sakramenty i

⁸⁷⁴ Por. PC 3.

⁸⁷⁵ Por. RC 14.

⁸⁷⁶ *Posłuszny nakazom Anioła (Tylko stań przy nas)*, w: ŚJ WL-M 2013, nr 20, zwr. 1, ref.

⁸⁷⁷ Por. PC 4.

⁸⁷⁸ *Chociaż bogaty w cnoty (Wzorze ubóstwa)*, w: ŚJ WL-M 2013, nr 23, zwr. 2.

miłosierdzie; kochać Kościół i ubogich. Każde z nich jest zawsze Dziecięciem i Jego Matką⁸⁷⁹. Przykład jak wielu grupom patronuje św. Józef, o które „przyczynę jest wzywany i błagany, by opieką swą świecił”⁸⁸⁰ jest odzwierciedlany również w pieśniach. Wzywany w różnych potrzebach „strzeże rodziny przed utratą wiary, by w nich panował obyczaj stary, by Bogu służyć według Jego woli”⁸⁸¹. Ucząc się od niego troski dzieci wołają: „niech Twa hojność wśród nas świeci / wspieraj zawsze swoje dzieci”⁸⁸².

Szczęśliwymi mogą nazywać się ci, którzy obierają św. Józefa za swojego orędownika i patrona, wtedy „niczego się nie boi, bo święty Józef przy nim stoi, nie zginie”⁸⁸³. Jego najważniejszym zadaniem i misją jest obrona „dzieci Kościoła nabyte Męką” oraz prowadzenie „rodzin do Źródła, gdzie Chrystus Pieczęcią i Skאלą”⁸⁸⁴. Naśladowanie ubóstwa św. Józefa staje się ważnym zadaniem jego czcicieli, bo nieznane były dla niego „bogactwa i blaski, ubóstwa szedł drogą, twardą i cierniową, cierpliwie znosząc wszystko dla miłości Boga, bo do nieba wiedzie ciernista droga”. Widząc przykład „w codziennym życiu ubóstwo kochali, Boga cenili wyżej ponad skarby świata”⁸⁸⁵.

Jest opiekunem Kościoła powszechnego, gdyż był „Piastunem Zbawiciela: O, zleć nas Zbawcy naszemu, któregoś Piastunem był, / i prowadź, prowadź ku Niemu, do cnoty dodawaj sił”⁸⁸⁶.

Tytuł *ojca – człowieka pracy* wynika z jednego z aspektów, charakteryzujących św. Józefa i który był podkreślany od czasu pierwszej encykliki społecznej, *Rerum novarum* Leona XIII. Jest nim związek z pracą. Od tego świętego ciesli Jezus nauczył się wartości, godności i radości tego, co znaczy móc spożywać chleb, który jest owocem własnej pracy. Współcześnie praca

⁸⁷⁹ PC 5.

⁸⁸⁰ *Duszo moja (Pieśń ku czci św. Józefa)*, w: ŚJ WL-M 2013, nr 1-2, zwr. 4, 6; por. Siedl. 2015, s. 395.

⁸⁸¹ *O, Święty Józefie*, w: ŚJ WL-M 2013, nr 8, zwr. 3.

⁸⁸² *Chwałę Twoją głoszą wieki (Patron dzieci)*, w: ŚJ WL-M 2013, nr 11, zwr. 3.

⁸⁸³ *Szczęśliwy, kto sobie patrona (Pieśń o św. Józefie)*, w: ŚJ WL-M 2013, nr 17-18, zwr. 1-3; por. Siedl. 2015, s. 400-401.

⁸⁸⁴ *Posłuszny nakazom Anioła (Tylko stań przy nas)*, w: ŚJ WL-M 2013, nr 20, zwr. 2-3.

⁸⁸⁵ *Chociaż bogaty w cnoty (Wzorce ubóstwa)*, w: ŚJ WL-M 2013, nr 23, zwr. 1-3.

⁸⁸⁶ *Józefie, Święty Patronie*, w: ŚJ WL-M 2013, nr 5, zwr. 2; por. Siedl. 2015, s. 398.

stanowi ponownie pilne zagadnienie społeczne, gdy bezrobocie osiąga zdumiewająco niski poziom, konieczne jest zrozumienie z odnowioną świadomością znaczenia pracy, która nadaje godność i której nasz Święty jest przykładowym patronem⁸⁸⁷.

W tym aspekcie św. Józef jest „przedziwnym wzorem wodzem, ojcem i patronem, królujący dziś w niebie, niegdyś żył pracując w pokorze”⁸⁸⁸. Pokora w jego działaniu to również świadomość, iż pochodząc z „królewskiego rodu, nie uchroniło go to od ciężkiej pracy i jako Piastun Boga zna znój i trud”⁸⁸⁹. Papież Franciszek wskazuje, że praca staje się uczestnictwem wręcz w dziele zbawienia⁸⁹⁰, dlatego św. Józefa wzywa się jako Tego, który „współpracował nad świata zbawieniem, aby bronił Ojczyznę przed spoganieniem”⁸⁹¹. To praca ma przybliżyć nadejście Królestwa Bożego, dla rozwijania swoich przymiotów i cech, oddając je na służbę społeczeństwa i wspólnoty⁸⁹².

Ostatni tytuł *ojca w cieniu* został zapożyczony z książki *Cień Ojca*⁸⁹³. W niej polski pisarz przez sugestywny obraz cienia określił postać Józefa, który w stosunku do Jezusa jest cieniem Boga Ojca na ziemi: osłania Go, chroni, nie odstępował od Niego, podążając Jego śladami, dlatego szczęście Józefa nie polega na logice ofiary z siebie, ale daru z siebie⁸⁹⁴. W pieśniach widać radość św. Józefa, ale i „trwogę o Niego”⁸⁹⁵ - Jezusa, którego „ustrzegł życie, i karmił w dziennym znoju”⁸⁹⁶. To on jest opiekunem Jezusa, wybranym⁸⁹⁷, „chroniącym Matkę i Dziecię od śmierci z ręki niecnego Heroda; wychowawcą Zbawiciela

⁸⁸⁷ Por. PC 6.

⁸⁸⁸ *My ludzie pracy spieszymy co Ciebie (Patronie ludzi pracy)*, w: ŚJ WL-M 2013, nr 15, zwr. 1.

⁸⁸⁹ *Józefie Święty, Królewski ród*, w: ŚJ WL-M 2013, nr 3, zwr. 1.

⁸⁹⁰ Por. PC 6.

⁸⁹¹ *My ludzie pracy spieszymy co Ciebie (Patronie ludzi pracy)*, w: ŚJ WL-M 2013, nr 15, zwr. 3.

⁸⁹² Por. PC 6.

⁸⁹³ J. Dobraczyński, *Cień Ojca*, Warszawa 1977.

⁸⁹⁴ Por. PC 7.e

⁸⁹⁵ *Ciebie Święty Józefie (Oblubieniec Maryi, psalm ku czci św. Józefa)*, w: ŚJ WL-M 2013, nr 9, zwr. 3.

⁸⁹⁶ *Chwałę Twoją głoszą wieki (Patron dzieci)*, w: ŚJ WL-M 2013, nr 11, zwr. 2.

⁸⁹⁷ *Święty Józefie u Twych stóp klękamy (Patron młodzieży)*, w: ŚJ WL-M 2013, nr 12, zwr. 1.

ludzkości”⁸⁹⁸, „Stróżem odważnym Zbawczej Tajemnicy, prawdy o Bogu pomiędzy nami; tym który ucieczką bronił Dziecięcia, nim miecz się rozsiał przed Świtem”⁸⁹⁹. Jego „Opatrzność wysłannikiem wybrała, / w jego ręce skarb najdroższy złożyła, / pod jego opieką Bóg Zbawiciel żył”⁹⁰⁰. Postawa milczenia opowiedziana została w pieśni *Józefie, Cieniu Ojca*, w której wzór Oblubieńca Matki Bożej ma się przemieniać w postawę chrześcijan: „Józefie, cieniu Ojca, uczyn nas dziećmi milczenia, które poznały Serce Ojca i spoczywają w Bogu”⁹⁰¹. W kolejnych zwrotkach pieśni autor opisuje postawę milczenia św. Józefa i charakter tego milczenia oraz odpowiada błagalną prośbą o milczenie dla naśladowców tej postawy: „w Twoim milczeniu drga niestrudzona miłość Ducha, daj nam milczenie, które dociera do źródła Życia; w Twoim milczeniu zamieszkuje boska obecność, daj nam milczenie, które jest welonem żywej obecności Boga; noc Twego milczenia jest nadmiarem oślepiającego światła, daj nam milczenie, które jest pełne zaufania i uległej miłości; w Twoim milczeniu ogień łaski wszystko oczyszcza, daj nam milczenie, które jest wołaniem o miłosierdzie”⁹⁰².

3.4. Elementy formacji muzycznej wykorzystywane w prowadzonych warsztatach

Śpiewniki z poszczególnych edycji OWL-M zawierają na ogół po stronie tytułowej szczegółowy program zajęć. Plan podejmowanych działań jest dokładnie rozpisany godzinowo dla lepszej organizacji i wykorzystania czasu. Poza elementami takimi jak godzina zjazdu i zakończenia, pory poszczególnych wspólnych modlitw, a przede wszystkim udziału w Eucharystii, czasu na posiłek i rekreacje czy wyznaczonych pór na tematyczne konferencje ascetyczne i

⁸⁹⁸ *My ludzie pracy spieszymy co Ciebie (Patronie ludzi pracy)*, w: ŚJ WL-M 2013, nr 15, zwr. 2-3.

⁸⁹⁹ *Posłuszny nakazom Anioła (Tylko stań przy nas)*, w: ŚJ WL-M 2013, nr 20, zwr. 1-2.

⁹⁰⁰ *Witaj Józefie*, w: ŚJ WL-M 2013, nr 21, zwr. 1.

⁹⁰¹ *Józefie, Cieniu Ojca*, w: PW WL-M 2022, s. 20, ref.; Mt11PDMW WL-M 2023, s. 18.

⁹⁰² Tamże, zwr. 1-4.

poświęcone liturgii widać, że najwięcej czasu poświęcano na formę samego warsztatu muzycznego⁹⁰³.

Pod hasłem „warsztaty muzyczne” kryją się zajęcia czysto techniczne w celu podniesienia poziomu śpiewu i gry, a więc: rozśpiewanie, próba w głosach, ćwiczenia zespołu instrumentalnego, łączenie głosów i orkiestry. Czasowy podział na poszczególne ćwiczenia był zróżnicowany w zależności od potrzeb. 15 – 30 minut zawsze na początku dnia zajmowało rozśpiewanie uczestników, pozostałą część czasu przed i popołudniu oraz wieczorem poświęcano na próby w poszczególnych głosach, by finalnie po krótkiej przerwie wszystkich zgromadzić w jednej dużej sali, ponieważ ilość uczestników sięgała do 200 osób, aby opracowywane utwory przeważnie na czterogłosowy chór mieszany, a później również z udziałem instrumentalistów, złączyć w jedną całość.

Wydaje się, że najważniejszym elementem w czasie rozśpiewania oraz samych warsztatów, nie była tylko umiejętność opanowania konkretnej linii melodycznej, ale właściwy jej przekaz w formie wyrazu słownego, głosowego, związanego z właściwą emisją głosu, wyraźną artykulacją, dobrym sposobem właściwego oddechu oraz higieną głosu. To wszystko odbywało się pod okiem specjalistów w zakresie muzyki. Pierwsze sesje warsztatowe umieszczają w swoich programach dokładny opis prowadzących poszczególne próby głosów. W czasie wielkopostnych warsztatów w 2005 roku w Gietrzwałdzie próbę prowadzili: Anna Szybanow (sopran), Barbara Śleszyńska (alt), Paweł Bębenek (tenor), Jacek Sykulski (bas)⁹⁰⁴. Gietrzwałdzkie warsztaty tematycznie związane z okresem zwykłym roku kościelnego odbywające się w 2005 roku prowadzili: Paweł Bębenek (sopran), Piotr Pałka (alt), Daniel Synowiec (tenor), Hubert Kowalski (bas)⁹⁰⁵. Próby w głosach i orkiestry symfonicznej w czasie gietrzwałdzkich

⁹⁰³ Zob. Są to: ADW WL-M 2004, s. 1; WP WL-M 2005, s. 1; OZ WL-M 2005, s. tyt.; OW WL-M 2006, s. 2; VCS WL-M 2007, dod.; AO WL-M 2007, s. tyt.; DinM WL-M 2008, s. 1; SanCti WL-M 2009, s. 1; PU WL-M 2010, s. 1-2; PMBM WL-M 2012, dod.; SJ WL-M 2013, s. 2-3; WSKM WL-M 2013 s. 3; PLZ WL-M 2014, s. 1; ŚPBII WL-M 2014, s. 3; PEDŚ WL-M 2015, s. 3. Pozostałe śpiewniki nie zawierają planu zajęć, a tylko mają spisy pieśni.

⁹⁰⁴ WP WL-M 2005, s.1.

⁹⁰⁵ OZ WL-M 2005, s. tyt.

warsztatów w pieśniach wielkanocnych w 2006 roku prowadzili: Paweł Bębenek, Piotr Pałka, Hubert Kowalski, Marcin Wawruk i Sławomir Leszczyński⁹⁰⁶. Warsztaty odbywające się wyjątkowo na olsztyńskim Kortowie w parafii św. Franciszka z Asyżu w 2007 roku, a w trakcie ich rozśpiewanie, próba w głosach oraz próba symfonicznej orkiestry prowadzili: Aneta Jastrzębska, Hubert Kowalski, Sławomir Leszczyński, Piotr Pałka, Daniel Synowiec⁹⁰⁷.

Gietrzwałdzkie warsztaty pod tytułem *Abba – Ojciec* w 2007 roku, a w ich trakcie rozśpiewanie, próbę w głosach i próbę orkiestry symfonicznej prowadzili: Anna Szybanow, Hubert Kowalski, Sławomir Leszczyński, Piotr Pałka, Daniel Synowiec⁹⁰⁸. Krakowski warsztaty *Dives in misericordia* w 2008 roku i próby w głosach oraz orkiestry symfonicznej prowadzili: Magdalena Makarewicz – Sternicka, Hubert Kowalski, Sławomir Leszczyński, Piotr Pałka, Daniel Synowiec⁹⁰⁹. Krakowski spotkania w 2009 roku poświęcone pieśniom eucharystycznym, a w nich rozśpiewania oraz próby w głosach prowadzili: Marta Dramowicz, Magdalena Makarewicz – Sternicka, Katarzyna Śmiałkowska, Daniel Synowiec⁹¹⁰.

Gietrzwałdzkie warsztaty z pieśniami ku czci Matki Bożej Miłosierdzia w 2012 roku, a w nich rozśpiewania i próby w głosach prowadzili: Andrzej [Hubert]⁹¹¹ Kowalski, Sławomir Leszczyński, Piotr Pałka, Daniel Synowiec, Jakub Tomalak⁹¹². W 2013 roku odbyły się warsztaty poświęcony św. Józefowi w Kaliszu. Tam rozśpiewanie oraz próbę w głosach prowadzili: Paweł Bębenek, Hubert Kowalski, Piotr Pałka, Daniel Synowiec, Jakub Tomalak, s. Karen Trafankowska⁹¹³. W 2014 roku w czasie warsztatów dotyczących tematyki pieśni

⁹⁰⁶ OW WL-M 2006, s. 2.

⁹⁰⁷ VCS WL-M 2007, dod.

⁹⁰⁸ AO WL-M 2007, s. tyt.

⁹⁰⁹ DinM WL-M 2008, s. 1.

⁹¹⁰ SanCti WL-M 2009, s. 1.

⁹¹¹ Prawdopodobnie wystąpił tu błąd w opracowaniu tekstowym śpiewnika. Prowadzącym warsztaty był Hubert Kowalski, nie odnotowano w żadnych źródłach obecności Andrzeja Kowalskiego.

⁹¹² PMBM WL-M 2012, dod.

⁹¹³ ŚJ WL-M 2013, s. 2-3.

liturgii za zmarłych rozśpiewanie i próby w głosach prowadzili: Hubert Kowalski, Piotr Pałka, Daniel Synowiec, Jakub Tomalak, s. Karen Trafankowska⁹¹⁴.

Na pierwszych Ogólnopolskich Warsztatach Liturgiczno – Muzycznych na Warmii podano informację, na kogo są zorientowane i dlaczego warto w nich wziąć udział. Zaproszenia zostały skierowane do członków scholi parafialnych, zespołów muzycznych, organistów, sióstr zakonnych i kleryków. Jedną z trzech odpowiedzi na pytanie, dlaczego warto uczestniczyć w OWL-M była: aby, poprzez praktyczne zajęcia w grupach głosowych, wspólnie pracować nad emisją głosu, dykcją oraz prawidłowym wykonaniem tradycyjnych pieśni maryjnych i adwentowych. W tym celu będzie miało miejsce szereg konferencji i warsztatów technicznych prowadzonych przez wybitnych teologów, znawców muzyki sakralnej oraz sprowadzone autorytety muzyczne⁹¹⁵.

Tak zarysowany program był przez szereg kolejnych lat urzeczywistniany i udoskonalany. Jednym z najistotniejszych elementów ćwiczeń było rozśpiewanie. Warsztaty służyć miały kształceniu umiejętności prawidłowego posługiwania się głosem. Ich celem było poszerzenie możliwości głosowych, pogłębienie świadomości swojego ciała, poprawienie techniki mowy, śpiewu i wyrazistości wypowiedzi. Dostarczały wiedzy na temat budowy, funkcjonowania oraz higieny narządu głosu.

W ramach ćwiczeń omawiane były tematy dotyczące budowy aparatu oddechowego i jego działanie. Puczano, w jaki sposób optymalnie wykorzystywać swój głos z uwzględnieniem zasad fonacyjnych i artykulacyjnych. Prowadzący zajęcia uczyli przyjmować odpowiednią postawę ciała do mówienia i śpiewu. Zdobywano umiejętności rozluźniania obszarów ciała odpowiedzialnych za tworzenie głosu. Do systematycznych ćwiczeń należało utrwalanie oddychania przeponowo – żebrowego ze świadomym podtrzymywaniem podparcia oddechowego.

Uczący się muzycy wydłużali i wyrównywali fazy wydechowe, a podczas ćwiczeń fonacyjnych zwracali uwagę na miękki atak dźwięku i odpowiednie

⁹¹⁴ PLZ WL-M 2014, s. 1.

⁹¹⁵ KronSNTśwFrA t. II, s. [54 - 55].

wykorzystanie rezonatorów. Przypominano też zasady dotyczące higieny pracy głosem⁹¹⁶.

W czasie ćwiczeń prowadzący uczyli warunków prawidłowej emisji głosu, której znaczącym elementem jest właściwy sposób oddychania. Generalnie sam proces oddychania w spoczynku jest odruchem bezwarunkowym, natomiast podczas fonacji sposób oddychania utrwala się na podstawie powtarzających się odruchów warunkowych i przechodzi w nawyk, dlatego tak ważne w ćwiczeniach warsztatowych było wypracowanie nawyku prawidłowego, gdyż wadliwe nawyki z trudnością udaje się zmienić.

W wokalistyce podparcia dźwiękowego ocenia się na podstawie odczucia drgań kości czaszki czy zatok przynosowych, dlatego często w tego typu ćwiczeniach proszono uczestników, by trzymali rękę na głowie, mając świadomość jak to właściwie podczas wykonywanych zajęć powinno być odczuwalne. Bardzo dobrym ćwiczeniem usprawniającym aparat fonacyjny jest tzw. mormorando, czyli przedłużanie brzmienia głoski mmm w połączeniu z samogłoskami (np. mmmmaa, mmmoo). Ćwiczenie to doskonale pobudza do pracy rezonatory głowowe mowy, co jest w zasadzie jednym z głównych celów pracy nad fonacją. Drgania rezonatorów głosowych oddziałują na pola czuciowe, szczególnie leżące nad górnymi siekaczami⁹¹⁷.

Same zajęcia praktyczne przysparzały wielu wesołych sytuacji. Ćwiczący nie nużyli się, ale ochotnie podejmowali optymalne „rozgrzanie” narządów artykulacyjnych, wiedząc że jest doskonałym wstępem do pracy nad głosem. Ćwiczenia wykonywano wielokrotnie i systematycznie. Jednym z przykładów takich ćwiczeń było m. in. szybkie i przesadne powtarzanie wszystkich samogłosek w połączeniu z różnymi przedrostkami, np. *dra, kra, wrla*, dzięki czemu ćwiczenie wyglądało w następujący sposób: *dra, dre, dri, dro, dru, dry,*

⁹¹⁶ Zob. J. D. Bednarek, *Ćwiczenia wyrazistości mowy*, Wrocław 2002; B. Tarasiewicz, *Mówię i śpiewam świadomie. Podręcznik do nauki emisji głosu*, Kraków 2003; B. Toczyńska, *Elementarne ćwiczenia dykcji*, Gdańsk 2000; C. Ilczyna, *Fonetyka. Materiały do ćwiczeń*, Olsztyn 2001.

⁹¹⁷ Zob. *Warunki prawidłowej emisji głosu*, w: https://old.imp.lodz.pl/emisja_glosu/emisjaglosu/warunki_em.html; [dostęp: 18.04.2023].

drą, drę. Przy trudniejszej i bardziej skomplikowanej kompilacji zwrotów np. *krłaszcz*, gdzie samogłoska występuje w środku słowa brzmiałoby to następująco: *krłaszcz, krleszcz, krliszc, krloszcz, krluszc, kryszcz, krląszcz, krlęszcz*.

Jednym z nowatorskich ćwiczeń jakie pozostało w pamięci jako uczestnikowi tych spotkań była propozycja Pawła Bębenka polegająca na śpiewaniu melodii pieśni *Kiedy ranne wstają zorze*, a następnie pieśni *Tobie wznawiamy* nie używając tekstu utworu, zastępując go zgłoską *pa*. To zadanie dobrze rozgrzewało aparat mowy oraz pozwalało usłyszeć dobrze harmonie dźwięków.

Taki sposób ważnych i potrzebnych ćwiczeń ma swoje uzasadnienie w wymiarze życia wiary i przede wszystkim naśladowania w nim Maryi, która sama siebie nazwała Służebnicą Pańską (por. Łk 1, 38). Taki służebny charakter przybrały wszelkie ćwiczenia warsztatowe właśnie w duchu maryjnym, odkrywając w Niej teologiczne znaczenie Jej macierzyńska w porządku łaski. W tym wymiarze rozumienia oznacza to, że łaska jest samoudzieleniem się Boga działającego w historii dla zbawienia ludzi, osiągnięciem swój szczyt w Jezusie Chrystusie, oraz to wszystko, co dzięki dziełu Zbawiciela otrzymuje człowiek w doczesności i wieczności, a co stało się udziałem wszystkich przez decyzję Maryi w domu nazaretańskim. Według współczesnego Magisterium, a zwłaszcza w nauczaniu św. Jana Pawła II, Maryja jest Matką w porządku łaski, Matką ludzkości w porządku łaski, Matką łaski. Chrystus dokonał dzieła Odkupienia w sobie, czyli w tajemnicy Wcielenia doskonale zjednoczył naturę Boską i ludzką⁹¹⁸. Połączył dwa przeciwstawne sobie światy. Bóg stał się człowiekiem, czyli w sposób najpełniejszy i niewyobrażalny udzielił się ludziom⁹¹⁹.

W życiu muzyków konieczne jest harmonijne połączenie tego co cielesne i zmysłowe z duchową sferą otwarcia się na Boga. W encyklice *Dominum et Vivificantem*: św. Jan Paweł II zostawia taką myśl: „Duch Święty, który – jako współistotny Ojcu i Synowi – jest w absolutnej tajemnicy Trójjedynego Boga: Osobą-Miłością, Darem nie stworzonym, a zarazem bezpośrednim źródłem

⁹¹⁸ RM 9.

⁹¹⁹ Por. W. Siwak, *Teologiczne znaczenie Maryjnego macierzyństwa w porządku łaski*, „Salvatoris Mater” 13 (2011) nr 3-4, s. 68.

wszelkiego obdarowania, jakie pochodzi od Boga – w porządku stworzenia; jest też bezpośrednią zasadą i jakby podmiotem samoudzielania się Boga⁹²⁰.

Maryjne posłannictwo uwidocznione jest w Jej posługiwaniu, w Jej macierzyńskiej służebności daje podstawy widzieć w Niej człowieka obdarowanego przez Boga, nie zachowującego dla siebie otrzymanego daru, ale dzielącego się nim z innymi. Podobnie jak Maryja, która będąc w stanie błogosławionym idzie w góry z pośpiechem, by nieść pomoc swojej krewnej w podobnej sytuacji (por. Łk 1, 39 - 56) i dzielić się radością z otrzymanych od Boga wielkich darów, czego wyrazem jest wyśpiewywana wdzięczność w hymnie Magnificat. Ten wzór jaki pozostawia Matka Odkupiciela uwidacznia się w czasie warsztatów w posłudze prowadzących, którzy jako wykształceni, doświadczeni i wykwalifikowani ludzie z dorobkiem artystycznym dzielą się z amatorami uczestniczącymi w spotkaniach swoimi umiejętnościami, doskonaląc na kolejnych edycjach warsztat pracy uczestników, przenoszących zdobyte umiejętności na pole posługi w swoich rodzimych wspólnotach parafialnych.

Jednym z efektów finalnych prowadzonego warsztatu było nagranie płyty po niektórych sesjach warsztatowych, nie dla komercyjnego charakteru, a raczej dla pozostawienia śladu tego wysiłku organizatorów, prowadzących oraz uczestników. Na początku odbywało się to metodą amatorską, na ile w tamtym okresie postępu technologii cyfrowej możliwości pozwalały, a płyty jako ostateczny efekt nagrania były przegrywane przez uczestników. W miarę rozwoju multimediiów nagrania były coraz bardziej profesjonalne, czego efektem było wydanie kilku płyt CD⁹²¹. W kolejnych latach, kiedy warsztaty przeniosły się do

⁹²⁰ DeV 50.

⁹²¹ Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne, *Okres zwykły*, Gietrzwałd, 10-13.11.2005; Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne, *Pieśni wielkanocne*, Gietrzwałd, 9-12.02.2006; Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne, *Okres Bożego Narodzenia*, Gietrzwałd, 16-19.11.2006; Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne, *Veni Creator Spiritus*, Olsztyn, 28.04-03.05.2007; Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne, *Abba Ojcze*, Gietrzwałd, 8-11.11.2007; Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne, *Socratissimum Cor Jesu*, Gietrzwałd, 20-23.11.2008;

IV Edycja Ogólnopolskich Warsztatów Liturgiczno – Muzycznych, *Dives in misericordia*, Kraków – Łagiewniki, 30.04-03.05.2008; XII Ogólnopolskie Warsztaty Liturgiczno - Muzyczne, *Pieśni uwielbienia*, Gietrzwałd, 10-14.11.2012; XIII Ogólnopolskie Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne, *Pieśni o aniołach*, Gietrzwałd, 10-

Świętej Lipki, a współczesność przeniosła się na portale społecznościowe, wszelkie źródła, opracowania partytur, zdjęcia oraz nagrania pieśni umieszczane były na platformach cyfrowych w sieci internetowej takie jak youtube.pl, a przede wszystkim archiwizowane są na powstałej specjalnie na ten cel stronie internetowej⁹²².

Fakt nagrywania i archiwizowania utworów opracowywanych w trakcie poszczególnych warsztatów jest zapisane w programach poszczególnych dni. Przeważnie nagrania odbywały się w bazylice gietrzwałdzkiej późną porą wieczorową po zakończeniu modlitwy Apelu Jasnogórskiego (maryjnego)⁹²³ lub w jednym przypadku w kościele Bożego Ciała w Krakowie⁹²⁴. W czasie warsztatów odbywających się w sanktuarium św. Józefa w Kaliszu w 2013 roku oraz warsztatów poświęconych pieśniom w liturgii za zmarłych w 2014 roku w Gietrzwałdzie nagrań dokonywano w czasie wieńczących spotkania warsztatowe koncertów uczestników. Odbywało się to po zakończeniu Eucharystii dziękczynnej za czas warsztatów dla wszystkich wiernych zgromadzonych wówczas w świątyniach⁹²⁵.

Podsumowując wyniki badań przeprowadzone w trzecim rozdziale należy wskazać na różnorodność inspiracji, które formują muzyków na Ogólnopolskich Warsztatach Liturgiczno – Muzycznych na Warmii. Dzięki wielozwrotkowym kompozycjom, zgrupowani muzycy zapoznawali się z historią zbawienia, która ogniskuje się w Misterium Eucharystii. Do głównych tekstów biblijnych Starego Testamentu wykorzystywanych na OWL-M niewątpliwie należą Psalmi. To do nich najczęściej sięgają kompozytorzy tekstów. Śpiewane teksty zapożyczone z Nowego Testamentu wprowadzają wykonawców i słuchaczy w cykl roku

13.11.2011; XIV Ogólnopolskie Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne, *Pieśni ku czci Matki Bożej Jasnogórskiej*, Jasna Góra 2-5.05.2012; XV Ogólnopolskie Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne, *Pieśni ku czci Matki Bożej Miłosierdzia*, Gietrzwałd 15-18.11.2012.

⁹²² Zob. *Warsztaty w Świętej Lipce*, w: <http://warsztatyswlipka.pl>; [dostęp: 20.07.2021].

⁹²³ Zob. OW WL-M 2006, s. 2; AO WL-M 2007, s. tyt.; PU WL-M 2010, s. 1-2; PMBM WL-M 2012, dod.; ŚPBJI WL-M 2014, s. 3; PEDŚ WL-M 2015, s. 3.

⁹²⁴ Zob. DinM WL-M 2008, s. 1.

⁹²⁵ Zob. ŚJ WL-M 2013, s. 2-3; PLZ WL-M 2014, s. 1.

kościelnego z głównym skupieniem na Tajemnicę Wcielenia i porządek Odkupienia ze szczytowa celebracją wydarzeń paschalnych.

Bogata też okazała się muzyczna literatura czerpiąca z dziedzictwa Świętych Pańskich. W różnorodności inspiracji dostrzega się silniejsze nurty duchowości wyrastającej z kultu Miłosierdzia Bożego, a także tradycyjnych rodzin zakonnych, takich jak duchowość karmelitańska, dominikańska i franciszkańska.

Nauczanie papieskie i różne wydarzenia Kościelne też odcisnęły swe pozytywne wpływy. Do dużych grup tematycznych należy zaliczyć pieśni o aniołach i o św. Józefie.

Tajemnica Wcielenia Syna Bożego za przyczyną Matki Bożej motywuje muzyków kościelnych do podnoszenia swojego warsztatu muzycznego i udoskonalenia techniki śpiewu, a także gry na instrumentach.

Rozdział 4.

Główne prawdy wiary podejmowane na Ogólnopolskich Warsztatach Liturgiczno - Muzycznych na Warmii

W rozdziale tym omówione zostaną kwestie spojrzenia na śpiewaną mariologię w perspektywie roku liturgicznego i obrazu Maryi jaki zawierają teksty pieśni na OWL-M. Następnie zostaną poddane analizie pod kątem chrystocentrycznego kultu pieśni, które funkcjonują w różnych formach nabożeństw dedykowanych Matce Chrystusa Pana i pielęgnowane przez uczestników omawianych warsztatów. Powróci również problematyka Najświętszej Maryi Panny w misterium Wcielenia oraz poszerzone spojrzenie na pieśni o Matce Boskiej w perspektywie pasyjo-paschalnej, by ostatecznie pochylić się nad obecnością Maryi w teologii śpiewanej i Jej relacji w czci Świętych i Aniołów.

4.1. Mariologia śpiewana w cyklu roku liturgicznego

Recepcja odnowy soborowej dotknęła również sferę kultu maryjnego, co szczególnie uwidacznia się w tekstach liturgicznych. Podstawą bogactwa doktrynalnego odnowionych maryjnych tekstów liturgicznych jest nauka ostatniego Soboru. Teksty te odkrywają ogromną wrażliwość biblijną, a zawarta w nich teologia koncentruje się wokół tych trzech wymiarów, które są charakterystyczne dla całej liturgii. Są to zatem: wymiar trynitarny, ze szczególnym podkreśleniem relacji: Chrystus - Maryja i Duch Święty - Maryja. Następnie wymiar eklezjalny poprzez typologię Maryja - Kościół, wymiar jakże ważny dla refleksji teologicznej o roli Maryi i Kościoła w liturgii. W końcu wymiar antropologiczny, w którym Maryja ukazana jest

nie tylko w jej całkowitej wierności Objawieniu biblijnemu, ale i oczekiwaniom współczesnego człowieka⁹²⁶.

W jednym ze swoich opracowań ks. Prof. Napiórkowski wskazał, że polskie pieśni maryjne to: „polska mariologia”. Według niego pieśni religijne stanowią ważne źródło dla teologii, gdyż niezależnie od proveniencji, poetyckiej rangi i muzycznego kunsztu, niosą one w sobie określoną teologię, taki a nie inny obraz Boga, Boga - Człowieka, człowieka, świata i zaświatów, oczywiście, również Maryi. Istnieje niewątpliwie teologia i mariologia śpiewana. Zasluguje ona na dostrzeżenie i docenienie ze względu na jej wyjątkową siłę nośną. [...] Pieśń popularyzuje teologię i zakorzenia ją w człowieku. Często czyni to skuteczniej od profesorskiego wykładu, wszechstronniej bowiem oddziałuje na człowieka. [...] Pieśń jest oddechem wiary i kształtem teologii⁹²⁷.

Takie założenia odnajdujemy w cyklu roku liturgicznego w tekstach pieśni kościelnych zgromadzonych w śpiewnikach warsztatowych. Analiza poszczególnych pieśni dokonana będzie w zestawieniu cyklu roku liturgicznego według śpiewnika ks. Jana Siedleckiego (2015).

„Obchodząc roczny cykl misterii Chrystusa, Kościół święty ze szczególną miłością oddaje cześć Najświętszej Matce Bożej, Maryi, która nierozzerwalnym węzłem złączona jest ze zbawczym dziełem swojego Syna. W Niej Kościół podziwia i wysławia wspaniały owoc odkupienia i jakby w przeczystym obrazie z radością ogląda to, czym cały pragnie i spodziewa się być”⁹²⁸. Soborowa Konstytucja o liturgii wskazuje na cztery powody, dla których Kościół oddaje cześć Matce Bożej w ciągu roku liturgicznego: 1) jest Ona Matką Syna Bożego; 2) jest związana nierozzerwalnym węzłem ze

⁹²⁶ Por. J. Sroka, *Liturgiczny kult Maryi wniebowziętej*, „Salvatoris Mater” 2 (2000) nr 4, s. 126.

⁹²⁷ S.C. Napiórkowski, *Matka naszego Pana (problemy - poszukiwania - perspektywy)*, Tarnów 1992, s. 79.

⁹²⁸ KL 103

zbawczym dziełem swojego Syna; 3) w Maryi można dostrzec i podziwiać najwspanialszy owoc odkupienia; 4) Maryja jest obrazem Kościoła i w Niej możemy oglądać to, czym pragniemy i spodziewamy się być. Hierarchię wspomnień maryjnych w cyklu roku liturgicznego określa stopień Jej udziału w dziele zbawczym Jej Syna. Szczególne znaczenie przypisuje się tym uroczystościom, które uwypuklają zbawcze misterium Chrystusa, a w których Maryja miała szczególny udział. Mowa tu przede wszystkim o tajemnicy Wcielenia i Odkupienia. Tę pierwszą upamiętnia m.in. uroczystość Zwiastowania Pańskiego (25 marca); a także uroczystość Świętej Bożej Rodzicielki (1 stycznia). Tę drugą wspominamy szczególnie w uroczystość Wniebowzięcia (15 sierpnia) i Niepokalanego Poczęcia (8 grudnia) czy święto Matki Bożej Bolesnej (15 września). Ponadto w roku liturgicznym przeżywamy także święto Narodzenia Maryi (8 września), Nawiedzenia (31 maja), a także święto Matki Kościoła, które od czasów Soboru Watykańskiego II było obchodzone w Polsce, a w ostatnich latach papież Franciszek rozciągnął jego obchody na cały Kościół⁹²⁹. Drugą grupę stanowią wspomnienia obowiązkowe, które uwypuklają Jej szczególne cechy lub niektóre aspekty tajemnicy Maryi, albo też upamiętniają pobożność Maryjną, która rozwinęła się w ciągu wieków. Często mają one charakter mniej uniwersalny, a bardziej partykularny, miejscowy. Dotyczy to także uroczystości maryjnych obchodzonych jedynie w Polsce, jak: uroczystość Królowej Polski (3 maja) i uroczystość Matki Bożej Częstochowskiej (26 sierpnia), które są ściśle związane z historią polskiego narodu.

⁹²⁹ Decyzją Ojca Świętego Franciszka w całym Kościele obrządku łacińskiego będzie odtąd obchodzone wspomnienie obowiązkowe Najświętszej Maryi Panny Matki Kościoła. Dekret Kongregacji Kultu Bożego (11.02.2018) ustala, że będzie ono przypadać na pierwszy poniedziałek po Niedzieli Zesłania Ducha Świętego. Zob. <https://opusdei.org/pl-pl/article/matka-kosciola/>; [dostęp: 28.05.2023].

Pieśni adwentowe i bożonarodzeniowe zgodnie z nauką Kościoła w przedstawiają Maryję jako pełniącą szczególną rolę w historii zbawienia, zwłaszcza w oczekiwaniu na przyjście i w momencie samego przyjścia Jezusa Chrystusa na świat. Pieśni adwentowe ukazują najpierw decyzję Boga, który z miłości do ludzi podjął działania mające na celu zbawienie człowieka⁹³⁰. Najgłębszym wyrazem tej miłości jest scena Zwiastowania. Pieśń *Po upadku człowieka grzesznego* zawiera najwięcej szczegółów związanych z tą biblijną sceną, przedstawiona w sposób szczegółowy, plastyczny i uczuciowy. Znajdujemy tu zwroty, których nie znajdziemy w Piśmie Świętym⁹³¹. Pieśń ukazuje, że „użalił się Pan stworzenia swego i zesłał na świat Archanioła cnego”. W momencie jego przyjścia „Panna na ten czas psalterz czytała, gdy pozdrowienie to usłyszała, wtedy bardzo się na słowa anielskie zdumiała, więc Anioł pocieszał, by się nie lękała, znalazła bowiem łaskę u Boga” i ma stać się „Matką Jego Syna”. Maryja, gdy to usłyszała, stwierdziła, że jeżeli czegoś pragnęła, to najwyżej być „Pańską służebnicą”. Gdy jednak wypowiedziała znamienne słowa: „Stańże mi się według słowa twego [...] wnet Pana w żywocie swym poczęła, / A tam Bogu cześć i chwałę dała”⁹³².

W liturgii tego okresu Kościół obchodzi uroczystość Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny (8 grudnia)⁹³³. Dogmat o niepokalanym poczęciu został ogłoszony przez papieża bł. Piusa IX 8 grudnia 1854 roku bullą *Ineffabilis Deus*. Uroczystość Niepokalanego Poczęcia ukazuje nam Maryję, którą Bóg zachował od wszelkiej zmazy grzechu i obdarzył pełnią łaski ze względu na przyszłe zasługi swego Syna. „Stała się Ona godnym

⁹³⁰ J. Buczek, *Bóg Ojciec a Maryja w pieśniach zamieszczonych w Śpiewniku kościelnym ks. Jana Siedleckiego*, „Salvatoris Mater” 1/3 1999, s. 87.

⁹³¹ J. Buczek, *Bóg Ojciec a Maryja ...*, jw., s. 89.

⁹³² *Po upadku człowieka grzesznego*, w: ADW WL-M 2004, nr 9, s. 10, zwr. 1-8; por. NTr1, s. 129

⁹³³ KŁAW 2023, s. 204.

przybytkiem Wcielonego Słowa i wzorem odkupionej ludzkości, wizerunkiem Kościoła, niepokalanej i jaśniejącej pięknnością Oblubienicy Chrystusa”⁹³⁴. Kościół tego dnia czci świętość i doskonałość Tej, która została wybrana na Matkę Chrystusa⁹³⁵. Podejmując to zagadnienie, można odpowiedzieć, że tylko sam Bóg mógłby opisać świętość i doskonałość Matki Pana, bo On uczynił Ją świętą i doskonałą⁹³⁶. Szczególną pochwałę Niepokalanej znajdujemy w utworze *Witaj Święta i Poczęta Niepokalanie*⁹³⁷. Pieśń ta opiewa szczególny dar wybrania Maryi na Matkę Boga ukazując Jej piękno, czystość i świętość od pierwszej chwili zaistnienia: „W pierwszym Panno momencie święte Twoje poczęcie; Tyś przed wieki przejrzana i za Matkę wybrana; Dla Twej wielkiej dobroci dał ci Bóg z swej hojności / żeś poczęta zaraz święta Niepokalana”⁹³⁸.

Maryja z woli Boga staje się Rodzicielką Syna Bożego na co wskazują pieśni okresu Bożego Narodzenia.

W kolędzie *Anioł Pasterzom mówił* dopatrzyć się możemy obrazu Maryi, która „poczęła Syna w czystości, panieństwa swojego”. Pieśń ta następnie ustawia misterium Wcielenia w relacji do wydarzenia z „ródzka Aarona”. Ródzka, z łaski Bożej stając się „zieloną, kwitnącą i owoc rodzącą”, zapowiedziała narodzenie Syna Bożego właśnie z wybranej przez Boga Dziewicy, którą reprezentuje Maryja z Nazaretu⁹³⁹.

Kolęda *Pójdźmy wszyscy do stajenki* podsumowuje całość rozważań wskazując, że tajemnica Wcielenia i narodzenia Jezusa łączy więc ściśle

⁹³⁴ Por. *Prefacja o Niepokalanym Poczęciu Najświętszej Maryi Panny*, (59), MR 1986, s. 76*.

⁹³⁵ Benedykt XVI, *Nabożeństwo kard. Newmana do Maryi*, „L’Osservatore Romano” 11 (327) 2010, s. 42.

⁹³⁶ B. Ferdek, *Misterium Niepokalanego Poczęcia w mariologii bł. Johna H. Newmana*, „Wrocławski Przegląd Teologiczny” 22 (2014) nr 1, s. 37.

⁹³⁷ *Witaj Święta i Poczęta Niepokalanie*, w: NMP WL-M 2006 nr 25, zwr. 1-8; PMBJ WL-M 2012, nr 38; por. Siedl. 2015, s. 574.

⁹³⁸ Tamże, zwr. 2-4.

⁹³⁹ *Anioł pasterzom mówił*, w: BN WL-M 2006, nr 4, 5, zwr. 1-7; por. Siedl. 2015, s. 38.

Maryję z Bogiem: „Raz z Ojca przed wieków wiekiem, / A teraz z Matki człowiekiem”⁹⁴⁰.

W okresie Bożego Narodzenia związaną z początkiem Nowego Roku kalendarzowego jest uroczystość Świętej Bożej Rodzicielki Maryi, wieńcząca Oktawę Uroczystości Narodzenia Pańskiego (1 stycznia)⁹⁴¹. Tytuł Świętej Bożej Rodzicielki odnajdujemy w antyfonie *Pod Twoją obronę*: „uciekamy się Święta Boża Rodzicielko, naszymi prośbami (...)”⁹⁴².

W utworze *Pozdrowienie Błogosławionej Maryi Dziewicy* pojawiają się słowa: „Bądź pozdrowiona, Pani, Święta Królowo, / święta Boża Rodzicielko, Maryjo, / która jesteś Dziewicą uczynioną Kościołem”⁹⁴³ co dostrzec możemy również w treści wezwań *Litanii loretańskiej*.

W dniu Ofiarowania Pańskiego (Święto Ofiarowania Pańskiego Kościół obchodzi corocznie 2 lutego⁹⁴⁴), Maryja pierwsza na wyciągniętych rękach uniosła Jezusa – tak jak kapłan podnosi Hostię – i położyła Go na ołtarzu, aby ofiara zastała przyjęta. Pod krzyżem też trzymała w swych rękach Hostię, którą przybito do krzyża. Po dziś dzień kapłani podtrzymują na ołtarzu przybite Ciało – z chwalebnyimi ranami już zmartwychwstałego Chrystusa, żeby z jego przebitego serca, wciąż otwartego dla nas, płynęły źródła łask⁹⁴⁵. Przy Komunii św. kapłani powtarzają głośno: „Ciało Chrystusa”, a lud odpowiada „Amen” – tak jest, niech się tak stanie, w tym duchu chcemy przyjmować Jego Ciało, w jakim przyjęła je Maryja, Matka Jezusa⁹⁴⁶. Chrześcijanin, który otrzymał łaskę przyjmowania Ciała

⁹⁴⁰ *Pójdźmy wszyscy do stajenki*, w: BN WL-M 2006, nr 47, zwr. 4; Siedl. 2015, s. 67.

⁹⁴¹ KLAW 2023, s. 14.

⁹⁴² *Pod Twoją obronę*, w: PMBM WL-M 2012, nr 25; NMP WL-M 2006, nr 20; CztMk WL-M 2019, s. 38; JCOMO WL-M 2016, s. 36; por. NTr1pop., s. 306-307.

⁹⁴³ *Bądź pozdrowiona, Pani, Święta Królowo (Pozdrowienie Błogosławionej Maryi Dziewicy)*, w: 1, 1Tes WL-M 2017, s. 33-35, zwr. 1; TpK WL-M 2019, s. 30-31; PW WL-M 2022, s. 38-39.

⁹⁴⁴ KLAW 2023, s. 34-35.

⁹⁴⁵ Por. S. Ropiak, *Obecność Maryi w modlitwie Kościoła...*, jw., s. 100.

⁹⁴⁶ Zob. W. Świerzawski, *Eucharystia Chrystusa i Kościoła*, WAM, Kraków 1982, s. 434-435.

Chrystusa w Komunii św. w duchu Jego Matki, trwa tak jak Ona, w milczącym dziękczynieniu wyrażającym miłość ukrytą, służebną i zwycięską⁹⁴⁷.

W święto Ofiarowania Pańskiego, mającego charakter maryjny⁹⁴⁸, prorocstwo Symeona rzuca na życie Maryi cień krzyża. Realizowanie się prorocstwa Symeona dotykało, jak miecz, duszy Maryi przez całe Jej życie, ale życie to doprowadziło do pełnej i doskonałej radości⁹⁴⁹.

Zwiastowanie i Wniebowzięcie – te dwa święta maryjne stanowią klamrę spinającą w jedno całe życie i posłannictwo Maryi. Święto Zwiastowania Pańskiego jest liturgiczną celebracją historycznego początku współpracy Dziewicy z Nazaretu w zbawczym dziele Boga. Uroczystość Zwiastowania Kościół obchodzi 25 marca⁹⁵⁰. W kilku pieśniach związanych z okresem radosnego oczekiwania jakim jest adwent pojawia się pochwała i obrazowy opis biblijnej sceny Zwiastowania⁹⁵¹. Wierni głoszą pochwałę pokornej Służebnicy Pańskiej, która przez wypowiedzenie „fiat” i poczęcie Syna Bożego za sprawą Ducha Świętego, wkroczyła w nierozzerwalny związek z misterium Wcielenia i Odkupienia⁹⁵².

Okres Wielkiego Postu skupia się w mariologii śpiewanej skupia się na obrazie Maryi obecnej do końca pod krzyżem i Jej współcierpieniu, co będzie omówione szczerzej poniżej przy wspomnieniu Matki Bożej Bolesnej.

⁹⁴⁷ Zob. Tenże, s. 436.

⁹⁴⁸ MC 6.

⁹⁴⁹ J. Sroka, *Liturgiczny kult Maryi wniebowziętej...*, jw., s. 133.

⁹⁵⁰ KLAW 2023, s. 62.

⁹⁵¹ *Ave Domina Sancta (Witaj Pani Święta)*, w: ADW WL-M 2004, nr 14 s. 17, zwr. 2; por. NTr1, s. 210; *Witaj Maryjo wesel się (Ave vera virginitas)*, w: ADW WL-M 2004, nr 115, s. 19, zwr. 4; por. NTr1, s. 213; *O Maryjo Bogarodzico (Nieskalana)*, w: ADW WL-M 2004, nr 17, s. 23, zwr. 4; por. NTr1, s. 216; *Po upadku człowieka grzesznego*, w: ADW WL-M 2004, nr 9, s. 10, zwr. 1-8; por. NTr1, s. 129

⁹⁵² Zob. *Wspominanie Najświętszej Maryi Panny w roku liturgicznym*, w: <https://odslowa.pl/wspominanie-najswietszej-maryi-panny-w-roku-liturgicznym/>; [dostęp: 29.05.2023].

Okres paschalnej radości w mariologii śpiewanej ukazuje Maryję oczekującą na spełnienie się największych tajemnic. Z ogromnego bólu doświadcza najgłębszej radości: „Chrystus Pan, gdy zmartwychwstał, Anioły do Matki posłał (...) pocieszył Ją, pozdrowiwszy (...) napełniona bądź słodkości, / po onej wielkiej żalości (...) jestem już bardzo wesola / gdym Cię żywego ujrziała”⁹⁵³. Tajemnica zmartwychwstania prowadzi do nadziei nowego życia w Chrystusie, dlatego obecność Maryi w dziele odkupienia zawiera się w Jej wstawienniczej potędze: „ciesz się i wesel się w niebie / proś Go za nami w potrzebie, / byśmy się też tam dostali / i na wiek wieków śpiewali”⁹⁵⁴.

W czasie okresu wielkanocnego przypada Uroczystość Najświętszej Maryi Panny, Królowej Polski (3 maja)⁹⁵⁵. Jako wybrana przez naród na swoją Królową doświadcza wielkiej czci od swoich poddanych. Powszechnym ujęciem tytułu Królowej Polski jest *Apel Jasnogórski*⁹⁵⁶ oraz pieśń *Z dawna Polski Tyś Królową*⁹⁵⁷. Szczególną cześć Maryja jako Królowa Polski odbiera w jasnogórskim sanktuarium w Jej częstochowskim wizerunku, czego wyrazem jest wielość pieśni ku Jej czci zawartym w śpiewniku z warsztatów odbywających się na Jasnej Górze w 2012 roku: „Matko Boska, Królowo Polska / o Pani nasza Częstochowska”⁹⁵⁸, „wyznajemy dziś na nowo, / żeś Ty Polski jest Królową”⁹⁵⁹, „Królowo ziem

⁹⁵³ *Wesoły nam dzień dziś nastal*, w: OW WL-M 2006, nr 29, 44-45, zwr. 9, 12-13, 15; por. Siedl. 2015, s. 189.

⁹⁵⁴ *Wesel się Królowo miła*, w: OW WL-M 2006 nr 27, zwr. 2; por. Siedl. 2015, s. 284.

⁹⁵⁵ KLAW 2023, s. 90.

⁹⁵⁶ *Maria Regina Mundi (Apel Jasnogórski)*, w: ADW WL-M 2004, nr 31, s. 37; OAZA WL-M 2021, s. 3; CztMk WL-M 2019, s. 26; por. NTr1, s. 339; Zob. *Maryjo Królowo Polski (Apel Jasnogórski)*, w: PMBJ WL-M 2012, nr 12; WSPB WL-M 2013, nr 3; PW WL-M 2022, s. 7; *Maryjo Królowo Polski ... jestem przy Tobie, pamiętam o Tobie (Apel Jasnogórski)*, w: PMBJ WL-M 2012 nr 1; ŚPBJI WL-M 2014, s. 11.

⁹⁵⁷ *Z dawna Polski Tyś Królową*, w: PMBJ WL-M 2012, nr 19 zwr. 3; ŚPBJI WL-M 2014, s. 45; PEDŚ WL-M 2015, s. 41; CztMk WL-M 2019, s. 50; PW WL-M 2022, s. 49; I LW WL-M, 2022, s. 21; por. Siedl. 2015, s. 576.

⁹⁵⁸ *Jak szczęśliwa Polska cała*, w: PMBJ WL-M 2012, nr 5, ref.

⁹⁵⁹ *Jasnogórska można Pani*, w: PMBJ WL-M 2012, nr 6, zwr. 1; por. Siedl. 2015, s. 322.

polskich, morza, pól i gór, / do Ciebie lgną wierni jak do Matki”⁹⁶⁰, jesteś „Polski Królową, Opiekunką sławną”⁹⁶¹, „Wszystkie trony niebieskie, / dajcie osobliwą chwałę Królowej Polski i pieśń świątobliwą (...) Maryjo, Polski jesteś Królową, / niech opieka Twoja nas zachowa”⁹⁶², „Strażniczko polskości, / jednocząca lud polski”⁹⁶³, „Ze wzgórz Częstochowy rozlega się dzwon, / gdzie Polski Królowa łaskawy ma”⁹⁶⁴.

Miesiąc maj szczególnie poświęcony czci maryjnej przez przede wszystkim śpiewnie *Litanii loretańskiej* oraz pieśni pochwalnych, wśród których zdecydowanie góruje pieśń *Chwalcie łąki umajone*. W niej odnajdujemy obraz obdarowania Maryi przez Boga. Została przede wszystkim obdarowana pięknem niepokalanośi. Autor pieśni stwierdza: „Ona, dzieł Boskich korona, / Nad Anioły wywyższona; / Choć jest Panią nieba, ziemi, / Nie gardzi dary naszymi”⁹⁶⁵.

W majowym duchu wybrzmiewa również pieśń *Zdrowaś Maryjo*, w której układ zwrotek (poza pierwszą i drugą) skonstruowany jest z dwóch części: pierwsza to pochwałę Maryi w Jej zasługach jako Służebnicy Pańskiej, natomiast druga część to konkretne błagania o zachowanie od różnych klęsk. Pierwsze dwie zwrotki to oddanie czci Maryi: „Zdrowaś Maryja, Bogarodzico! / Błagamy Ciebie, święta Dziewico, / Niech łaska Twoja zawsze nam sprzyja, / Módl się za nami, Zdrowaś Maryja! / Wśród czystych duchów, w obliczu Pana, / Tyś przenajświętsza, niepokalana, / Jak w pośród kwiatów wonna lilija, / Jak wśród gwiazd zorza, Zdrowaś

⁹⁶⁰ *Królowo ziem Polskich*, w: PMBJ WL-M 2012, nr 9, zwr. 1-4; por. Siedl. 2015, s. 326-327.

⁹⁶¹ *Polski Królowo, Opiekunko sławna*, w: PMBJ WL-M 2012, nr 15, zwr. 1-2; por. Siedl. 2015, s. 364-365.

⁹⁶² *Wszystkie trony niebieskie (Królowej Polski)*, w: PMBJ WL-M 2012, nr 18, zwr. 3.

⁹⁶³ *Bądź pozdrowiona Matko Boża Świątolińska (Do Matki Bożej Świątolińskiej)*, w: WSKM WL-M, 2013 s. 18, ref., zwr. 2-3; ŚPBJI WL-M 2014, s. 18; PEDŚ WL-M 2015, s. 16; JCOMO WL-M 2016, s. 12.

⁹⁶⁴ *Ze wzgórz Częstochowy*, w: PMBJ WL-M 2012, nr 20, zwr. 1-14.

⁹⁶⁵ *Chwalcie łąki umajone*, w: VCS WL-M 2007, nr 34, zwr. 3; DinM WL-M 2008, nr 28; por. Siedl. 2015, s. 469. Zob. J. Buczek, *Bóg Ojciec a Maryja...*, jw., s. 91.

Maryja!”⁹⁶⁶ Na szczególną uwagę zwraca podobieństwo do pieśni *Zawitaj Królowo Różańca Świętego*, w której pochwała Maryi rozbrzmiewa w klimacie przyrody, ukazania piękna kwiatów, gwiazd, nieba w obliczu Matki.

Kolejne zwrotki pokazują scharakteryzowany układ: „Ty, coś karmiła świata zbawienie, / I nam, jak Matka, daj pożywienie”. Po opisie zasługi następuje błagalna odpowiedź: „Niech brak żywności nas nie zabija, / Broń nas od głodu, Zdrowaś Maryja!”⁹⁶⁷. „Ty, coś płakała nad śmiercią Syna, / Przez twe łzy gorzkie, Matko jedyna, / Oddal śmiertelność, co lud zabija, / Broń nas od moru, Zdrowaś Maryja! / Ty, coś płomieni innych nie znała, / Tylko miłością Boską pałała, / Spraw, niechaj pożar dom nasz omija, / Broń nas od ognia, Zdrowaś Maryja! / Ty w całym życiu łagodna, cicha, / Daj, niech pokojem kraj nasz oddycha, / Niech duch niezgody nas nie rozbija, Broń nas od wojny, Zdrowaś Maryja! / Królowo nasza wśród Cherubinów, / Usłysz głos ziemi nieszczęsnych synów, / Co się do tronu Twojego wzbija, / Ratuj nas, Matko, Zdrowaś Maryja!”⁹⁶⁸ W opracowaniu warsztatowym nastąpił zabieg opuszczenia dwóch zwrotek: 7 i 8; 9 zwrotka jest w tym układzie zwrotką 7. Zakończenie każdej zwrotki słowami „Zdrowaś Maryja” sugeruje jak wielką wstawienniczą siłę widziano w obecności Maryi w życiu Kościoła.

W kolejnej pieśni *Od jutrzeńki Ty jesteś piękniejsza* ponownie dostrzec można opis Maryi, w którym używa się najpiękniejszych ludzkich doświadczeń, aby oddać piękno Matki Bożej: „Od jutrzeńki Ty jesteś piękniejsza, (...) wśród gwiazd co jaśnieją na niebie, / Nie ma gwiazdy tak pięknej jak Ty. / Piękna Tyś jest nad słońce, / Jasna, nad blask księżycy, /

⁹⁶⁶ *Zdrowaś Maryjo*, w: PW WL-M 2022, s. 50, zwr. 1-2; por. Siedl. 2015, s. 390.

⁹⁶⁷ Tamże, zwr. 3.

⁹⁶⁸ Tamże, zwr. 4-7.

Gwiazdy zaś najpiękniejsze, / Nie są piękne jak Maryjo Ty”⁹⁶⁹. Pochwała w kolejnych zwrotkach zamienia się w błagalne wołania do „Matki Boga i matki nas, ludzi: Przyjmij prośby od dziecka Twojego, / Hołdy nasze radości i łzy. (...) Spraw, by święte i czyste się stały / Serca nasze, marzenia i sny. (...) Przyjmij wszystkich w Twą świętą niewolę, / By przez ziemskie cierpienia i bóle, / Bramy niebios otwarły się nam”⁹⁷⁰. Słowa wyrażające prośbę o przyjęcie wszystkich w Twą świętą niewolę wyrażają bardzo osobisty akt oddania i zawierzenie Maryi całego życia człowieka.

W ostatnich dziesięcioleciach rozwija się kult związany z objawieniami w Fatimie. Dowolne wspomnienie Najświętszej Maryi Panny Fatimskiej w kalendarzu liturgicznym przypada 13 maja⁹⁷¹. W jednym ze śpiewników odnajdujemy pieśń poświęconą Matce Bożej Fatimskiej, którą utwór nazywa „naszą Panią, Królową nieba, Nadzieją życia, Światłości blasku, Fatimską Panią, Matką Jezusa i nas”. Dalej z nadzieją pokładaną w Maryi grzesznik nazywa Maryję „Słoneczna Pani, Dziewico czysta, Matko pełna dobroci, Matko Kościoła i Matko nasza, Salve Regina, Niepokalana”⁹⁷². Miesiąc maj to również wspomnienie Najświętszej Maryi Panny, Wspomożycielki Wiernych (24 maja)⁹⁷³. Wzywając tego tytułu Maryi w mariologii śpiewanej uwidacznia się to w błagalnych wezwaniach: „niech nas wspomaga Twoja przyczyna, / litości Twojej pokornie wołamy, / niech Twa potężna Matko przyczyna, / łaski nam zjedna (...) zlituj się, zlituj, Matko ukochana, / błagamy Ciebie, / wejrzyj na grzesznych, Matko jedyna”⁹⁷⁴.

⁹⁶⁹ *Od jutrzeńki Ty jesteś piękniejsza*, w: TpK WL-M 2019, s. 23, zwr. 1; Mt11PDMW WL-M 2023, s. 26-29.

⁹⁷⁰ Tamże, zwr. 2-4..

⁹⁷¹ KLAW 2023, s. 95.

⁹⁷² *O Pani nasza, Królowo nieba*, w: 1Tes WL-M 2017, s. 30, zwr. 1-5.

⁹⁷³ KLAW 2023, s. 101.

⁹⁷⁴ *Witaj Królowo, Matko litości*, w: PLZ WL-M 2014, nr 17, zwr. 1-6; por. *Obrzędy pogrzebu...*, s. 112-113; por. Siedl. 2015, s. 1307.

Święto Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny (31 maja)⁹⁷⁵, w której rozważana jest biblijna scena odwiedzin Świętej Elżbiety, uwypukla przede wszystkim maryjny hymn *Magnificat*⁹⁷⁶, w którym Maryja doświadczająca wielkich darów wychwala niezgłębione Boże miłosierdzie.

Uroczystość Pięćdziesiątnicy wieńczący okres paschalny łączy się świętem Najświętszej Maryi Panny, Matki Kościoła, przypadający w kalendarzu liturgicznym w poniedziałek po uroczystości Zesłania Ducha Świętego⁹⁷⁷. Tytuł Matki Kościoła pojawia się w łacińskiej wersji Apelu Jasnogórskiego *Maria Regina mundi*, gdzie na tle chóru pojawia się solowa wokaliza w polskiej wersji „Maryjo Królowo Polski, Maryjo Matko Kościoła, jesteśmy przy Tobie, pamiętamy o Tobie, czuwamy”⁹⁷⁸. „Matko Kościoła i Matko nasza, oddani Tobie, z Tobą nasz los”⁹⁷⁹ pojawia się w kontekście pochwały Pani fatimskiej. Litanijne wezwanie Matko Kościoła pojawia się jako jedno z pierwszych zaraz po wezwaniu Matko Chrystusowa w *Litanii loretańskiej*⁹⁸⁰.

Po przypadającym w piątek po drugiej niedzieli od Zesłania Ducha Świętego święcie Najświętszego Serca Pana Jezusa, w sobotę przypada wspomnienie Niepokalanego Serca Najświętszej Maryi Panny⁹⁸¹. To naturalne złączenie oby Najświętszych Serca dokonuje się w akcie czci i uwielbienia: „Uwielbiam Cię Abba (...) przez Niepokalane Serce Maryi. Amen.

⁹⁷⁵ KLAW 2023, s. 106.

⁹⁷⁶ *Magnificat anima mea Dominum*, w: NMP WL-M, 2006, nr 5; III BDKS 2010, nr 11; ŚPBJI WL-M 2014, s. 27; 1Tes WL-M 2017, s. 25; Mt11PDMW WL-M 2023, s. 20;

⁹⁷⁷ KLAW 2023, s. 105; *Uwielbiaj duszo sławę Pana mego (Magnificat)*, w: VCS WL-M 2007, nr 11, (a.n.); PMBJ WL-M 2012 nr 41; *Uwielbiaj duszo sławę Pana mego (Magnificat)*, w: PMBJ WL-M 2012, nr 11, zwr. 2; VCS WL-M 2007, nr 41; por. Siedl. 2015, s. 669.

⁹⁷⁸ *Maria Regina Mundi (Apel Jasnogórski)*, w: ADW WL-M 2004, nr 31, s. 37; OAZA WL-M 2021, s. 3; por. NTr1, s. 339.

⁹⁷⁹ *O Pani nasza, Królowo nieba*, w: 1Tes WL-M 2017, s. 30, zwr. 4.

⁹⁸⁰ *Litania loretańska*, w: VCS WL-M 2007, nr 40; DinM WL-M 2008, nr 30; WSKM WL-M 2013, s. 12; por. Siedl. 2015, s. 1265-1270.

⁹⁸¹ KLAW 2023, s. 116.

Alleluja”⁹⁸². Powierzenie się Niepokalanemu Sercu Maryi wyraża pieśń *Niepokalane Serca Maryi*⁹⁸³.

W czasie świętolipskich warsztatów w 2018 roku w śpiewniku pojawiły się fragmenty oratorium *Nieszporów o Niekokalanym Sercu Maryi*, z ilustracją Maryi jako świątyni Jerozolimskiej⁹⁸⁴ oraz z pieśnią ze słowami: „śpiewaj serce moje z Sercem Matki Pana / wielkie rzeczy uczynił mi Bóg”⁹⁸⁵ kontynuująca hymn *Magificat*.

W polskiej tradycji tak jak maj i październik poświęcone są czci do Matki Bożej, tak miesiąc czerwiec poświęcany jest kultowi Najświętszego Serca Pana Jezusa, kiedy śpiewa się litanie oraz pieśni wychwalające Najświętsze Serce Boże. W tej miłości płynącej z Serca towarzyszy Matka Boża ze swoim Niekokalanym Sercem: „przyjdź, o Panienko, coś Go zrodziła, / coś niezrównana w miłości była, z Tobą Maryjo Niekokalana, / Kochajmy Pana”⁹⁸⁶, bo w Jej matczyny łonie zostało zrodzone Serce Zbawiciela: „Serce Jezusa, w łonie Matki Dziewicy przez Ducha Świętego utworzone”⁹⁸⁷. Lud wielbiący po „trzykroć święte Serce Boga”, składający Bogu chwałę czyni to podobnie jak „wielbi Matka droga”⁹⁸⁸.

W cyklu roku kościelnego w czasie obrzędów eucharystycznych towarzyszą śpiewy wysławiające pozostanie Chrystusa z ludem wiernym w tajemnicy Najświętszego Sakramentu, którego liturgicznym szczytem jest Uroczystość Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa⁹⁸⁹, przypadającej w

⁹⁸² *Uwielbiam Cię Abba*, w: TpK WL-M 2019, s. 37.

⁹⁸³ *Niekokalane Serce Maryi*, w: CztMk WL-M 2019, s. 29.

⁹⁸⁴ *Chwal Jerozolimę Pana (Ps 147), Nieszpory o Niekokalanym Sercu Maryi*, w: DkUM WL-M 2018, s. 12-13.

⁹⁸⁵ *Śpiewaj serce moje (Magnificat), Nieszpory o Niekokalanym Sercu Maryi*, w: DkUM WL-M 2018, s. 24.

⁹⁸⁶ *Kochajmy Pana*, w: SCJ WL-M 2008, nr 3, zwr 6; UBM WL-M 2009, nr 5; por. Siedl. 2015, s. 268.

⁹⁸⁷ *Wezwanie z Kyrie eleison (Litania do Najśw. Serca Pana Jezusa)*, w: SCJ WL-M 2008, nr 4; por. Siedl. 2015, s. 739-742.

⁹⁸⁸ *Pobłogosław Jezu drogi*, w: SCJ WL-M 2008, nr 9, zwr. 3; por. Siedl. 2015, s. 276.

⁹⁸⁹ KŁAW 2023, s. 111-112.

czwartek po Uroczystości Najświętszej Trójcy. Uczestniczy Matka Boża i razem z uczestnikami świętych obrzędów wychwala swego Syna: „witaj Jezu, Synu Maryi, Tyś jest Bóg prawdziwy w Świętej Hostyi”⁹⁹⁰. Pieśni wielbiące, wyrażające miłość człowieka do Boga również odnoszą się do obecności w modlitwie Maryi: „Panie Jezu, kocham Cię, bądź uwielbiony wraz ze Świętą Maryją”⁹⁹¹. Maryja zajmuje pierwsze miejsce wśród pokornych i ubogich Pana. Fakt ten został szczególnie podkreślony przez papieża Benedykta XVI w pierwszej jego encyklice *Deus Caritas est*: „pomiędzy świętymi wyróżnia się Maryja, Matka Pana i odzwierciedlenie wszelkiej świętości”⁹⁹². Pokora Maryi płynie z Jej czystego serca⁹⁹³. Dlatego kiedy wyśpiewywany jest hymn ku Jej wdzięczności, kiedy padają słowa „Matko Najświętsza kochamy Cię, dziękujemy Ci”⁹⁹⁴, to wszystko składane jest Chrystusowi.

Rozwijający się kult i nowenna do Matki Bożej Nieustającej Pomocy swoje liturgiczne wspomnienie obchodzi 27 czerwca⁹⁹⁵.

W diecezji warmińskiej obchód ku czci Najświętszej Maryi Panny Świętolipskiej, Matki Jedności Chrześcijan w kalendarzu liturgicznym przypada 11 sierpnia⁹⁹⁶. To ważny ośrodek odbywających się od 2014 roku warsztatów i miejsce inspiracji do powstawania wielu utworów ku czci Maryi w Jej świętolipskim wizerunku, „łaskami słynącego Jezusa czułością otaczającego”⁹⁹⁷. Cześć oddawana Matce Jedności Chrześcijan prezentuje pieśń *Do Matki Bożej Świętolipskiej*, która jest „nadzieją wszystkich

⁹⁹⁰ *Bądźże pozdrowiona Hostio żywa*, w: SanCti WL-M 2009, ref.; por. Siedl. 2015, s. 342.

⁹⁹¹ *Panie Jezu, kocham Cię*, w: ŚPBJI WL-M 2014, s. 37, zwr. 2.

⁹⁹² DCE 41.

⁹⁹³ J. Kiciński, *Czysta miłość Maryi*, „Salvatoris Mater” 8 (2006) nr 3-4, s. 83.

⁹⁹⁴ *Matko Najświętsza kochamy Cię*, w: JCOMO WL-M 2016, s. 20.

⁹⁹⁵ KLAW 2023, s. 120.

⁹⁹⁶ KLAW 2023, s. 140.

⁹⁹⁷ *Bądź pozdrowiona Matko Boża (Do Matki Bożej Świętolipskiej)*, w: WSKM WL-M 2013, s. 18-19, zwr. 2; ŚPBJI WL-M 2014, s. 18-19; PEDŚ WL-M 2015, s. 16-17; JCOMO WL-M 2016, s. 12-13.

grzeszników, łaskami słynąca, ostoją podczas burz dziejowych, z narodem przez wieki krocząca, niosąca pokój, jednocząca lud polski⁹⁹⁸.

Plastyczny obraz Maryi kończącej swoje ziemski życie przedstawia pieśń *Na zaśnięcie*. To święto związane jest w liturgiczną uroczystości Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Pannie przypadające 15 sierpnia⁹⁹⁹.

Uroczystość Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny kieruje naszą uwagę na chwalebny koniec Jej ziemskiego życia, który był jednocześnie momentem Jej wejścia do chwały nieba. Wypełnienie się osiągniętego przez Maryję całkowitego zbawienia daje tej uroczystości charakterystyczne znamię rzadko spotykanej radości. Podczas gdy w święto Ofiarowania Pańskiego, mającego charakter maryjny, prorocstwo Symeona rzuca na życie Maryi cień krzyża, to dzień Jej wniebowzięcia jest wypełniony śpiewem *Magnificat*. Bolesne prorocstwo Symeona, rzucające cień krzyża na serce Maryi i Jej wywyższenie w niebie zdają się być sprawami przeciwstawnymi. W rzeczywistości jednak stanowią one dwa elementy tego samego życia Maryi, całkowicie posłusznej Bogu i - na wzór życia Chrystusa - wzajemnie się dopełniają. Realizowanie się prorocstwa Symeona dotyczyło, jak miecz, duszy Maryi przez całe Jej życie, ale życie to doprowadziło do pełnej i doskonałej radości. Elementem wspólnym, łączącym obie te rzeczywistości, była pełnia łaski i oblubieńcza łączność z Chrystusem; łaski, którą obdarował Ją Bóg w momencie zwiastowania i która przy końcu Jej ziemskiego życia przemieniła się w chwałę nieba w szczęśliwej jedności z Synem¹⁰⁰⁰. Ukoronowana chwałą Maryja przypomina nam elementarną prawdę chrześcijańską: „Przez krzyż do nieba”¹⁰⁰¹.

⁹⁹⁸ *Bądź pozdrowiona Matko Boża Świętolipska (Do Matki Bożej Świętolipskiej)*, w: WSKM WL-M, 2013 s. 18, ref., zwr. 1-3; ŚPBJI WL-M 2014, s. 18; PEDŚ WL-M 2015, s. 16; JCOMO WL-M 2016, s. 12.

⁹⁹⁹ KLAW 2023, s. 141-142.

¹⁰⁰⁰ J. Sroka, *Liturgiczny kult Maryi wniebowziętej...*, jw., s. 133-134.

¹⁰⁰¹ J. Kudasiewicz, *Matka Odkupiciela. Medytacje biblijne*, Kielce 1996, s. 223.

W staropolskim języku autor opisuje scenę i otoczenie uczestników Jej radości wejścia do chwały niebios. „Anieli się weselą, na niebie słodko śpiewają (...) wielbną Matkę ucieszył anioł Boży i pozdrowił, (...) zebrali się wszyscy święci apostołi, (...) nad anioły ją posadził, koronę na głowę włożył”. Utwór ten pokazuje określa również śmierć Maryi co może wzbudzać wiele wątpliwości teologicznych: „tedy przecz wielkiej boleści umarła Matka miłości”. W kolejnych zwrotkach następuje jednak swoista rehabilitacja, gdy ukazuje się Jezus: „dziewicze ciało obudził Jezus swoją Matkę wskrzesił”. Ostatnia zwrotka wzywa do radości chrześcijan, i modlitwy błagalnej skierowanej do Maryi, by wyprosiła wiernym Ducha Świętego: „wiesielcie się krześcijani bo za wami prosi Pani / Jezu Krysta Syna Swego by wam dał Ducha Świętego”¹⁰⁰².

W oktawie uroczystości Wniebowzięcia przypada wspomnienie Najświętszej Maryi Panny Królowej (22 sierpnia)¹⁰⁰³, ogłoszone w setną rocznicę ogłoszenia dogmatu o niepokalanym poczęciu Najświętszej Maryi Panny, a związane jest z tajemnicą wydarzenia ukoronowania Maryi wspomnianej w piątej tajemnicy chwalebnej różańca. W Piśmie świętym nie mamy tekstu, który by wprost mówił o królewskim tytule Najświętszej Maryi Panny, jednak Niewiasta, na której głowie widnieje winiec z gwiazd dwunastu (por. Ap 12, 1), jest Tą, w której Kościół dostrzega właśnie Maryję. W pieśniach maryjnych często widzimy tytuł Królowej związanej jednaj z jakąś konkretną rzeczywistością: narodu polskiego, nieba i ziemi, różańca świętego, anielska, pokoju, wszechświata.

Pius XII, w Encyklice *Ad Caeli Reginam* (11 X 1954 r.) powołuje się na papieża Benedykta XIV, który nazywa Maryję „Królową nieba i ziemi”¹⁰⁰⁴. Jej królewska godność, jak zauważa papież, wynika z Bożego

¹⁰⁰² *Już się anieli weselą (Na zaśnięcie)*, w: NMP WL-M 2006, nr 14, zwr. 1-9; por. NTr1pop, s. 296-297.

¹⁰⁰³ KLAW 2023, s. 144-145.

¹⁰⁰⁴ Pius XII, Encyklika *Ad Caeli Reginam*, AAS 46 (1954), 631.

macierzyństwa. Dalej stwierdza, że przewyższa Ona godnością wszystkie stworzenia, a nawet „nie tylko zdobyła najwyższy po Chrystusie szczyt doskonałości i dostojenstwa, ale odziedziczyła i pewną część tej władzy, dzięki której Jej Syn i nasz Zbawca [...] panuje w sercach i ludzkich umysłach”¹⁰⁰⁵. Stąd rzeczywiście Maryja jest Matką Króla wszystkich stworzeń¹⁰⁰⁶. Stąd tak liczne tytuły maryjne związane z Jej królewską godnością wybrzmiewają w pieśniach: „Maryjo, Królowo Polski”¹⁰⁰⁷, „Królowo miła”¹⁰⁰⁸, „Królowo, Matko Miłosierdzia”¹⁰⁰⁹, „Nieba Królowo”¹⁰¹⁰, „Królowo rajska”¹⁰¹¹, „Królowo, Matko litości”¹⁰¹², „Święta Królowo”¹⁰¹³, „Królowo Różańca Świętego”¹⁰¹⁴, „Królowo wszechświata”¹⁰¹⁵, „Królowo Pokoju”¹⁰¹⁶, „Królowo ziem polskich”¹⁰¹⁷,

¹⁰⁰⁵ Pius XII, Encyklika *Ad Caeli Reginam*, AAS 46 (1954), 636.

¹⁰⁰⁶ J. Nowak, *Maryja Królową Polski*, „Łódzkie Studia Teologiczne” 29 (2020) 4, s. 46.

¹⁰⁰⁷ *Maria Regina Mundi (Apel Jasnogórski)*, w: ADW WL-M 2004, nr 31, s. 37; OAZA WL-M 2021, s. 3; CztMk WL-M 2019, s. 26; por. NTr1, s. 339; Zob. *Maryjo Królowo Polski (Apel Jasnogórski)*, w: PMBJ WL-M 2012, nr 12; WSPB WL-M 2013, nr 3; PW WL-M 2022, s. 7; *Maryjo Królowo Polski ... jestem przy Tobie, pamiętam o Tobie (Apel Jasnogórski)*, w: PMBJ WL-M 2012 nr 1; ŚPBJI WL-M 2014, s. 11; *Polski Królowo, Opiekunko sławna*, w: PMBJ WL-M 2012, nr 15, zwr. 1; por. Siedl. 2015, s. 364; *Z dawna Polski Tyś Królową*, w: PMBJ WL-M 2012, nr 19, zwr. 1, 3; ŚPBJI WL-M 2014, s. 45; PEDŚ WL-M 2015, s. 41; CztMk WL-M 2019, s. 50; PW WL-M 2022, s. 49; ILW WL-M 2022, s. 21; por. Siedl. 2015, s. 390.

¹⁰⁰⁸ *Wesel się Królowo miła*, zwr. 1, OW WL-M 2006 nr 27, CztMk WL-M 2019, s. 47; Siedl. 2015, s. 284.

¹⁰⁰⁹ *Witaj Królowo*, w: PMBM WL-M 2012, nr 15.

¹⁰¹⁰ *Wesel się nieba Królowo*, w: OW WL-M 2006, nr 28, zwr. 1; por. NTr1, s. 224; *Królowo nieba wesel się*, w: OW WL-M 2005, nr 34; por. NTr1, s. 226-227; *Witaj Królowo nieba*, w: PLZ WL-M 2014, nr 18, zwr. 6; por. Siedl. 2015, s. 911.

¹⁰¹¹ *Wesoły nam dzień dziś nastał*, w: OW WL-M 2006, nr 29, 44, 45, zwr. 9-11; por. Siedl. 2015, s. 287.

¹⁰¹² *Witaj Królowo, Matko litości*, w: PLZ WL-M 2014, nr 17, zwr. 1-6; por. *Obrzędy pogrzebu...*, s. 112-113; por. Siedl. 2015, s. 1307.

¹⁰¹³ *Bądź pozdrowiona, Pani, Święta Królowo (Pozdrowienie Błogosławionej Maryi Dziewicy)*, w: 1Tes WL-M 2017, s. 33-35, zwr. 1-2; TpK WL-M 2019, s. 30-31; PW WL-M 2022, s. 38-39.

¹⁰¹⁴ *Zawitaj Królowo Różańca świętego*, w: 1Tes WL-M 2017, s. 57, zwr. 1; por. Siedl. 2015, s. 577.

¹⁰¹⁵ *Od jutrzeńki Ty jesteś piękniejsza*, w: TpK WL-M 2019, s. 23, zwr. 4.

¹⁰¹⁶ *O Pani ufność nasza*, w: ADW WL-M 2004, nr 24, s. 31; por. NTr1, s. 278.

¹⁰¹⁷ *Królowo ziem Polskich*, w: PMBJ WL-M 2012, nr 9, zwr. 1-4; por. Siedl. 2015, s. 326-327.

„Królowo Polska”¹⁰¹⁸, „Królowo Wszehłask”¹⁰¹⁹, „Ave Regina Caelorum”¹⁰²⁰. Przywołać należy również wszystkie wezwania z *Litanii loretańskiej* tytułujące Maryję jako Królową.

Liturgiczny obchód Uroczystość ku czci Najświętszej Maryi Panny Częstochowskiej przypada w kalendarzu liturgicznym 26 sierpnia¹⁰²¹. Nie tylko na wzgórzu jasnogórskim, ale cała Polska oddaje cześć swojej Królowej, śpiewając pieśni ku Jej czci z *Apelem Jasnogórskim* włącznie. Naród polski czci Ją w tytule *Czarnej Madonny*, w której „króluje pogodne oblicze, na nim cięte rysy dwie, ze smutnym wzrokiem, zatroskanym, matczynym, w której ramionach odnaleźć można spokój i ochronę przed złem jako czulej Matce, otaczającej opieką, bo gdzie ma się schronić człowiek, gdzie ma pójść, jak nie do Matki”¹⁰²². Maryja z ikony jasnogórskiej woła „Pójdźcie do mnie, moje dzieci”, a one przychodzą, pielgrzymują, aby pokłon oddać Maryi, „czyste serce Bożej Matce darujemy”¹⁰²³, bo „od Bałtyku po gór szczyty kraj polski cały jest okryty (...) tak, że świat cały nam zazdrości Jej opieki i miłości”¹⁰²⁴. To Maryja jest „z dawna Polski Królową, podająca ociemniałym rękę, niewytrwałym skracająca mękę (...) biorąca w opiekę naród cały, który żyje dla Jej chwały, niech rozwija się wspaniały”¹⁰²⁵.

¹⁰¹⁸ *Jak szczęśliwa Polska cała*, w: PMBJ WL-M 2012, nr 5, zwr. 1-5.

¹⁰¹⁹ *Ze wzgórz Częstochowy*, w: PMBJ WL-M 2012, nr 20, zwr. 1-14.

¹⁰²⁰ *Ave Regina Caelorum, ave Regina angelorum*, w: NMP WL-M 2006, nr 2; *Ave Regina Caelorum, ave Domina angelorum*, w: CztMk WL-M 2019, s. 10-11; TpK WL-M 2019, s. 10-11.

¹⁰²¹ KŁAW 2023, s. 146.

¹⁰²² *Jest zakątek na tej ziemi (Czarna Madonna)*, w: PMBJ WL-M 2012, nr 3, zwr. 1-3.

¹⁰²³ *Gwiazdo śliczna wspaniała*, w: PMBJ WL-M 2012, nr 4, zwr. 2, 4; por. Siedl. 2015, s. 318.

¹⁰²⁴ *Jak szczęśliwa Polska cała*, w: PMBJ WL-M 2012, nr 4, zwr. 1, 5; por. Siedl. 2015, s.

¹⁰²⁵ *Z dawna Polski Tyś Królową*, w: PMBJ WL-M 2012, nr 19, zwr. 1, 3; ŚPBJI WL-M 2014, s. 45; PEDŚ WL-M 2015, s. 41; CztMk WL-M 2019, s. 50; PW WL-M 2022, s. 49; I LW WL-M 2022, s. 21; por. Siedl. 2015, s. 390.

Dzień 1 września związany z rozpoczęciem II wojny światowej związany jest ze wspomnieniem Najświętszej Maryi Panny, Królowej Pokoju¹⁰²⁶. W diecezji warmińskiej ten obchód związany jest w czcią oddawaną Matce Bożej w wizerunku znajdującym się w sanktuarium w Stoczku Klasztornym. Sanktuarium Matki Bożej Królowej Pokoju w dzisiejszej postaci powstało jako wotum dziękczynne biskupa warmińskiego Mikołaja Szyszkowskiego za zawarcie pokoju ze Szwedami w Sztumskiej Wsi w 1635 roku. Około roku 1640 został sprowadzony wizerunek Madonny z Dzieciątkiem, kopia obrazu Matki Bożej *Salus Populi Romani*¹⁰²⁷.

Maryja to Pani, przez orędownictwo które wierni pokładają ufność, w „modlitwy Twej obronie, chroń nas Królowo Pokoju¹⁰²⁸, Matko Boża, niosąca pokój, / módl się za nami”¹⁰²⁹, „pokojem wszędzie jak słońce ponad ziemię”¹⁰³⁰.

8 września w przypadku Święto Narodzin Najświętszej Maryi Panny, na Warmii czczonej jako Pani Gietrzwałdzkiej¹⁰³¹. Najczęściej pojawiający się utwór warsztatowy *Pieśń uwielbienia Matki Boskiej w Gietrzwałdzie* nie tylko przedstawia cześć jaką Maryja odbiera w tym niezwykłym warmińskim miejscu „bądź uwielbiona, / od swych czcicieli bądź wysławiona, niechże Ci za to cześć, uwielbienie”, ale również ilustruje Jej matczyną troskę o wiernych, których nie pozostawia samymi, w Niej odnajdują „ucieczkę, wsparcie”. Pieśń ukazują Jej „czystość jak niebo pogodne”, zawsze godne największej czci i chwały: „niech wszystkie śpiewy

¹⁰²⁶ KLAW 2023, s. 149.

¹⁰²⁷ Zob. Stoczek Klasztorny, *Dzieje sanktuarium*, w: <https://stoczek.pl/p5YiDouI6>; [dostęp: 29.05.2023].

¹⁰²⁸ *O Pani ufność nasza*, w: ADW WL-M 2004, nr 24, s. 31; por. NTr1, s. 278.

¹⁰²⁹ *Bądź pozdrowiona Matko Boża Świętolipska (Do Matki Bożej Świętolipskiej)*, w: WSKM WL-M, 2013 s. 18, ref., zwr. 1; ŚPBII WL-M 2014, s. 18; PEDŚ WL-M 2015, s. 16; JCOMO WL-M 2016, s. 12.

¹⁰³⁰ *Do serca przytul dziecko swoje Matko (Błogosławiona)*, w: 1Tes WL-M 2017, s. 8, zwr. 1.

¹⁰³¹ KLAW 2023, s. 153.

i melodyje wielbią Najświętszą Pannę Maryję (...)” wszystkie zasoby ziemi „kwiatki łąk, pól i borów / dajcie mi swoich barw i kolorów, pachnideł, woni (...) bogactwa, diamenty, złoto, drogie kamienie – Marii na Jej uczczenie”. Miłość do Maryi jest tak wielka, że choćby „wszystko wraz się zebrało, modły i dziękczynienia – zda się za mało”. Ostatecznie potrzebne jest Serce Jezusa, przebite włócznią, przez które „można pokochać Matkę wiecznie”¹⁰³².

Choć w randze wspomnienia dowolnego 12 września Kościół czci Najświętsze Imię Maryi¹⁰³³.

W liturgicznej modlitwie we wspomnienie Matki Bożej Bolesnej (15 września)¹⁰³⁴ Kościół prosi Boga, aby mógł wraz z Maryją uczestniczyć w męce Chrystusa i zasłużył na udział w Jego zmartwychwstaniu¹⁰³⁵. To liturgiczne wspomnienie związane jest z poprzedzającym ten dzień Świętem Podwyższenia Krzyża Świętego¹⁰³⁶, które w naturalny sposób odnosi się do tajemnic przeżywanych w czasie Wielkiego Postu. Obraz wynikający ze śpiewów, gdzie odnaleźć możemy Maryję to Jej obecność pod krzyżem i współcierpienie ze swoim Synem: Bolesciwa Matka stała obok krzyża¹⁰³⁷, „Matka pod nim (krzyżem) frasobliwa stoi z żalu ledwie żywa”¹⁰³⁸, „pod krzyżem Matka Bolesna truchleje”¹⁰³⁹. W pieśni *Oto Matka twoja* oczyma wiary słowa te przenoszą słuchaczy do sceny związanej z testamentem pod krzyżem (por. J 19, 27): „Oto Matka twoja, nadzieja dla ludzkiej nędzy”¹⁰⁴⁰.

¹⁰³² *Panno Maryja bądź uwielbiona (Pieśń uwielbienia Matki Bożej w Gietrzwałdzie)*, w: zwr. 1-5.

¹⁰³³ KŁAW 2023, s. 154-155.

¹⁰³⁴ KŁAW 2023, s. 156.

¹⁰³⁵ S. Ropiak S., *Obecność Maryi w modlitwie Kościoła...*, jw., s. 100.

¹⁰³⁶ KŁAW 2023, s. 155.

¹⁰³⁷ *Bolesciwa Matka stała*, w: WP WL-M 2005, nr 16, s. 18 zwr. 1; por. NTr1, s. 190.

¹⁰³⁸ *Jezu Chryste Panie miły*, w: WP WL-M 2005, nr 19, s. 21, zwr. 3; por. Siedl. 2015, s. 119.

¹⁰³⁹ *Wisi na krzyżu*, w: WP WL-M 2005, nr 25, s. 27, zwr. 4; por. Siedl. 2015, s. 146.

¹⁰⁴⁰ *Oto Matka twoja*, w: JCOMO WL-M 2016, s. 31.

Miesiąc październik poświęcony w polskiej tradycji modlitwie różańcowej zanoszący modlitwę wzywającą orędownictwa Matki Bożej Różańcowej, której liturgiczny obchód ma miejsce 7 października¹⁰⁴¹. Szczególną pieśnią wówczas wykonywaną jest *Zawitaj Królowo Różańca Świętego*. W utworze tym powtarza się sformułowanie określające Maryję *liliją*: „bez zwały, najśliczniejszy kwiecie, raju rozkosznego, najwdzięczniejszy kwiecie, święta nad świętymi”.

Maryja to „Królowa Różańca świętego, Matka Różańcowa, Panna nad pannami, Święta nad świętymi, Najświętsza Królowa, Pani nieba ziemi, Jasna Gwiazda morska”, Śliczna Matka Boska to „kwiat najśliczniejszy, kwiat najwdzięczniejszy, róża ogrodowa, lilia bez zwały, lilija raju rozkosznego, najprzyjemniejsza, Różdzka Aronowa”. Anielska Królowa, Maryja w różańcowej koronie króluje na niebieskim tronie i odbiera pozdrowienia, chwałę i cześć¹⁰⁴².

Maryja tytułowana jest jako Królowa Wszystkich Świętych, dlatego w uroczystość Wszystkich Świętych (1 listopada), trudno byłoby pominąć Matkę Najświętszą, która tej drodze przewodzi i do której naśladowania Kościół nieustannie zachęca. Przykładem pieśni są słowa: „Panie Jezu kocham Cię, bądź uwielbiony, / wraz z Świętą Maryją (...) ze Świętym Józefem, (...) razem z Aniołami, razem z Archaniołami, (...) wraz ze Świętą Faustyną / ze wszystkimi Świętymi”¹⁰⁴³. W pieśni *Chwała Nieśmiertelnemu*, czyli w *Litanii wielbienia* pojawia się katalog Świętych rozpoczynając od Maryi, a kończąc na „rzeszy Świętych, Apostołów, Męczenników i Aniołów”¹⁰⁴⁴.

¹⁰⁴¹ KLAW 2023, s. 167.

¹⁰⁴² S. Ropiak, *Obraz Maryi w pieśniach eucharystycznych...*, jw., s. 228; por. *Zawitaj, Królowo Różańca świętego*, w: 1Tes WL-M 2017, s. 57, zwr. 1-5; por. Siedl. 2015, s. 577.

¹⁰⁴³ *Panie Jezu, kocham Cię*, w: ŚPBJI WL-M 2014, s. 37, zwr. 2-5.

¹⁰⁴⁴ *Chwała, chwała, chwała (Chwała Nieśmiertelnemu)* Litania wielbienia, w: 1Tes WL-M 2017, s. 12-13; TpK WL-M 2019, s. 12-13.

Źródłem miłosierdzia jest otwarty bok Chrystusa, z którego wypłynęła „krew i woda i tam wzięty początek sakramenty Kościoła, aby wszyscy ludzie, pociągnięci do otwartego Serca Zbawiciela, z radością czerpali ze źródeł zbawienia”¹⁰⁴⁵, stąd wzywa się Maryję, aby „prowadziła nas” do tego „źródła – Jezusa”¹⁰⁴⁶.

Cześć Maryi jako Matko Miłosierdzia związane jest z przypadającym 16 listopada świętem ku Jej czci odnotowanym w kalendarzu liturgicznym, dokładnie odnotowanym jako Święto Najświętszej Maryi Panny Ostrobramskiej, czyli Matki Miłosierdzia¹⁰⁴⁷. Przedstawienie Maryi w Jej perspektywie miłosierdzia Bożego jest w ostatnich latach bardzo ożywiona. Świadectwem tego były warsztaty szczególnie dedykowane pieśniom do Matki Bożej Miłosierdzia w 2012 roku. Matka Boże przedstawiana jest w pieśniach, które niosą w sobie jej ostrobramski wizerunek: „do Ciebie, Matko w obrazie tym zblizamy się z ufnością”. Przed tą szczególną ikoną zanoszone są prośby tak wielu pokoleń: „tu przynosimy kłopoty swe, jak dzieci do swej Matki”¹⁰⁴⁸. Wizerunek z Ostrej Bramy w pieśniach wyraża dużo polskości, kiedy wierni wołają „przyjmij Maryjo, szczerzy polski lud (...) ze swego serca zlej strumienie łask / na naszą polską krainę”. Jej tytuł Matki Miłosierdzia wylewa się z miłosierdzia Jej Syna i tą prawdę odnajdujemy, kiedy słyhać słowa: „do wiecznej chwały przyjął Ciebie Pan, / w niebie korona Ci dana. / Z Twego tryumfu radujemy się, Twoi, Królowo, poddani”, dlatego przed Nią wierni kornie „zginają kolana” ufnie prosząc: „pamiętaj o nas Pani; spieszymy przed Twoje ołtarze z wieńcami kwiatów i litaniami prósb; pod Twój płaszcz weź całą ludzką rodzinę”¹⁰⁴⁹. To Ona jako

¹⁰⁴⁵ *Prefacja o Najświętszym Sercu Pana Jezusa* (48), MR 1986, s. 65*; *Prefacja śpiewana o Najświętszym Sercu Pana Jezusa* (48), MR 1986, s. 202*-203*.

¹⁰⁴⁶ *O Maryjo prowadź nas*, w: NMP WL-M 2006, nr 17; VCS WL-M 2007, nr 51; PMBM WL-M 2012, nr 8; OAZA WL-M 2021, s. 12.

¹⁰⁴⁷ KLAW 2023, s. 189-190.

¹⁰⁴⁸ *Do Ciebie Matko w obrazie tym zblizamy się*, w: PMBM WL-M 2012, nr 3, zwr. 1-3.

¹⁰⁴⁹ *Do Ciebie, Matko (O, Matko Miłosierdzia)*, w: PMBM WL-M 2012, nr 11, zwr. 2-6.

„Matka cierpiących nędzarzy, nad Jagiełłów stolicą w bramie stanęła straży / błogosław litewską stronę z wysokiej baszty tej bramy”¹⁰⁵⁰. Historyczne wątki litewsko – polskie przewijają się w treści pieśni: „O, Miłosierna z Ostrej Bramy, Litewska Księżno z Ostrej Bramy, Tobie oddane narody Litwę wierną i Koronę weź w obronę”. Cytowana inwokacja Adama Mickiewicza „Matko, co w Ostrej świecisz Bramie / i Jasnej bronisz Częstochowy” pokazuje jak w historii blisko zbratane były nasze narody: „Wilno Ci wierne i Warszawę, / niebieską nas poprowadź Bramę”. Bliskość narodów i cześć jaką odbiera Matka Miłosierdzia i święci, którzy nieśli Jej kult zawiera się przysły los pokoleń: „W starej stolicy Jagiellonów, / Święta Jadwigo, Kazimierzu, / Litwę i Polskę zawierz Bogu, / Wspomnij o świętym ich przymierzu”¹⁰⁵¹. Kiedy grzesznicy stają przed obliczem swej Matki Miłosierdzia, wołają: „spraw, niech nam Syn Twój jedyny / grzechów nie policzy”¹⁰⁵².

Koniec roku liturgicznego wieńczy Uroczystość Jezusa Chrystusa Króla Wszechświata związana z wypełnieniem się ekonomii zbawienia w tajemnicy Jego powtórnego przyjścia na świat w tajemnicy paruzji. Bóg daje człowiekowi w Maryi wzór do naśladowania i „Królową”, przez którą otrzymujemy „Króla”¹⁰⁵³.

Pieśń *Błogosławiona* to utwór, który określić może wiele wątków w życiu Maryi, od chwili Zwiastowania po tajemnicę Jej Wniebowzięcia. Maryja wzywana jest jako „pokojem wschodząca jak słońce ponad ziemię, gdy zagraża zło, osłaniającej płaszczem jako Służebnica Pańska posłuszna

¹⁰⁵⁰ *O Matko miłosierdzia, Matko cierpiących (Pieśń do Matki Bożej Ostrobramskiej)*, w: PMBM WL-M 2012, nr 12, zwr. 1-2.

¹⁰⁵¹ *O, Miłosierna z Ostrej Bramy*, w: PMBM WL-M 2012, nr 13, zwr. 1-3; PW WL-M 2022, s. 27.

¹⁰⁵² *Miłosierna Matko Boża*, w: PMBM WL-M 2012, nr 7, zwr. 3; WSKM WL-M 2013, s. 22; ŚPBJI WL-M 2014, s. 28; TpK WL-M 2019, s. 19.

¹⁰⁵³ *Ty przez Królową*, w: JCOMO WL-M 2016, s. 43; 1Tes WL-M 2017, s. 48; CztMk WL-M 2019, s. 46; TpK WL-M 2019, s. 35.

Słowu”. Przez Jej wypowiedziane fiat – tak, „Chrystus stał się jednym z nas. Maryja dalej wzywana jest, by swym uśmiechem obdarzyć smutny świat i dać otuchę, otrzeć łzy cierpiącym, zbawienia znam okaż nam, Syna Swego”. Koniec ziemskich dni człowieka skłania do złożenia prośby, by „Bóg stworzył dzieciom swe mieszkania, radością zmartwychwstania wtedy wszędzie Maryjo, Wniebowzięta Matko nasza”¹⁰⁵⁴.

Równie bogatą w tytuły opiewające doskonałość Maryi wyraża pieśń *Pozdrowienie Błogosławionej Dziewicy Maryi*, w której odnajdujemy pochwałę najważniejszych przymiotów i przywilejów maryjnych: „Święta Królowa, święta Boża Rodzicielka, Dziewica uczyniona Kościołem, wybrana przez Ojca z nieba”. Pozdrowienie Maryi nazywa Ją „Pałacu Jego, Przybytku Jego, Domu Jego, Szato Jego, Służebnico Jego, Matko Jego”¹⁰⁵⁵.

Podjęwając analizę mariologii śpiewanej pod kątem utworów umieszczonych w śpiewnikach warsztatowych zaczerpniętych z popularnych śpiewników ogólnopolskich poszukiwać też należy w nich odpowiedzi na pytanie: czy i jak ukazują Maryję w tajemnicy Chrystusa polskie pieśni maryjne? Prace o podobnym charakterze były już prowadzone. Dwóch badaczy zagadnienia w cytowanym artykule wymienia ks. Napiórkowski: Kazimierza Darowskiego¹⁰⁵⁶ oraz Zbigniewa Nosowskiego¹⁰⁵⁷.

Ten pierwszy zajął się ideowym obrazem Boga i Chrystusa w polskich pieśniach maryjnych. Przeanalizował 86 pieśni maryjnych w śpiewniku Siedleckiego. W 22 stwierdził poprawny obraz Boga, w 8 wyraźnie niepoprawny obraz (Bóg srogi, straszny, daleki, karzący, twardy); 15

¹⁰⁵⁴ *Do serca przytul dziecko swoje Matko (Błogosławiona)*, w: 1Tes WL-M 2017, s. 8-9, zwr. 1-3.

¹⁰⁵⁵ *Bądź pozdrowiona Pani (Pozdrowienie Błogosławionej Maryi Dziewicy)*, w: 1Tes WL-M 2017, s. 34, zwr.1-2; TpK WL-M 2019, s. 30; PW WL-M 2022, s. 38.

¹⁰⁵⁶ K. Darowski, *Teologiczna analiza współczesnych polskich pieśni maryjnych*, Lublin 1988 (pr. mag. i lic., mps, Arch. Bibl. Gł. KUL).

¹⁰⁵⁷ Z. Nosowski, *Maryja w pieśniach dawnych i nowych*, „Więź” 31 (1988) s. 76 - 83.

pozytywnie przedstawiały Chrystusa, a tyleż mniej więcej ukazywało Go „w negatywnym świetle”. Wiele pieśni maryjnych (31) w ogóle Chrystusa pomija, a funkcje Pośrednika pełni sama Maryja. Darowski przebadał też 280 pieśni w 21 śpiewnikach wydanych po Soborze. W 54 znalazł poprawny i piękny obraz Boga (Stwórca, Autor dziejów zbawienia...); stwierdził wiele inspiracji biblijnej; Bóg wyraźnie ukazuje się jako źródło godności Maryi, a jedna pieśń śpiewa nawet o macierzyńskiej miłości w Bogu. Marynych teologicznie pieśni znalazł jedynie kilka; odkrył tylko 4 błędy w posoborowej polskiej mariologii śpiewanej. Ostatnio ukazał się w *Salvatoris Mater* artykuł tegoż autora traktujący o relacji Maryja a Bóg Ojciec w polskich pieśniach i piosenkach religijnych¹⁰⁵⁸. Pod takim samym kątem przebadał pieśni w *Śpiewniku Siedleckiego* ks. Jerzy Buczek¹⁰⁵⁹.

Studium Zbigniewa Nosowskiego na temat polskich pieśni maryjnych, ukazuje przedmiot badań bardziej pozytywnie, chociaż zauważa jakby na marginesie jawne błędy teologiczne, które są zawarte w pieśniach tradycyjnych¹⁰⁶⁰. W omawianym studium autor zwrócił uwagę na próbę rozwiązania pewnego problemu teologicznego, który niesie pieśń *Z dawna Polski Tyś Królową*: zamiast tradycyjnych słów: „przez Twego Syna cierpienia daruj nasze przewinienia” proponuje się słowa: „przez Twego Syna konanie uprosz sercom zmartwychwstanie”. Ten zabieg o. Napiórkowski konkluduje: Brak sukcesu widać wyraźnie: propozycja pozostaje w nowym śpiewniku, a „naród” śpiewa po staremu¹⁰⁶¹.

Śpiewnik *Życie Najświętszej Maryi Panny* jak zostało wspomniane w pierwszym rozdziale nie zachwyca wielością pieśni maryjnych. Wśród znajdujących się w repertuarze pozycji na uwagę zwraca utwór *Matka*

¹⁰⁵⁸ K. Darowski, *Maryja a Bóg Ojciec we współczesnych polskich pieśniach i piosenkach religijnych*, „*Salvatoris Mater*” 1(1999) nr 3, 105-121.

¹⁰⁵⁹ J. Buczek, *Bóg Ojciec a Maryja...*, jw., s. 81-104.

¹⁰⁶⁰ Z. Nosowski, *Maryja w pieśniach dawnych i nowych*, „*Więź*” 31 (1988) s. 83.

¹⁰⁶¹ S.C. Napiórkowski, *Matka naszego Pana...*, jw., s. 101.

jaśniejąca, z podtytułem *Matce Bożej od Szczęśliwych powrotów w I rocznicę*. Jest to krótki utwór ukazujący Maryję w Jej matczynej miłości jako „jaśniejącą, do serca przytulającą, ale i współcierpiącą, nadzieję rodzącą”¹⁰⁶².

Na uwagę zwraca utwór, młodego kompozytora Krystiana Nieściora *Daj się prowadzić Maryi*, który w prostych słowach wskazuje na potrzebę maryjnej drogi: „Powstań i wyrusz w drogę, daj się prowadzić Maryi. / Jej miłość Cię ochroni”¹⁰⁶³.

4.2. Chrystocentryczny kult NMP w nabożeństwach

W pobożności ludowej rozpowszechniona jest praktyka odmawiania litanii do Najświętszej Maryi Panny. Wśród kilkunastu najbardziej znanych znajdują się litanie: do Matki Boskiej Bolesnej, do siedmiu boleści NMP, do Imienia Maryi, na Narodzenie NMP, na Nawiedzenie NMP, na uroczystość Niepokalanego Poczęcia NMP, do Matki Boskiej Nieustającej Pomocy, na oczekiwanie NMP, na Ofiarowanie NMP, na siedem radości NMP, do Matki Bożej Różańcowej, do Serca Maryi, do Matki Bożej Szkaplerznej z Góry Karmel, na Wniebowzięcie NMP. Głównie przeznaczone są do użytku prywatnego¹⁰⁶⁴. Łacińska litania do NMP odmawiana w sanktuarium w Loreto we Włoszech zwana „loretańską” prawdopodobnie była wzorowana na greckim akatyście i jest zatwierdzona przez Stolicę Apostolską. Stąd może być odmawiana także podczas publicznych nabożeństw. Bardzo proste wezwania skierowane do Najświętszej Maryi Panny są wyrazem wiary Kościoła w Jej wstawiennictwo u Boga i pomagają skupić uwagę na osobie

¹⁰⁶² *O Maryjo jaśniejąca (Matka jaśniejąca)*, w: ADW WL-M 2004, nr 29, s. 35; NMP WL-M 2006, nr 6; por. NTr1, s. 224; NTr1pop, s. 304.

¹⁰⁶³ *Powstań i wyrusz w drogę (Daj się prowadzić Maryi)*, w: Mt11PDMW WL-M 2023, s. 23.

¹⁰⁶⁴ Zob. J. L. Kontkowski, *101 litanii*, red. T. Homa, WAM, Kraków 2000, s. 113-152.

Matki Bożej, by dostrzec bogactwo duchowe, jakim obdarzyła Ją miłość Boga¹⁰⁶⁵.

Śpiewane na OWL-M wyznanie „Ty przez Królową dajesz nam Króla, / Panie Boże nasz”¹⁰⁶⁶ jest wyrazem tej koncepcji, w której Maryja bardziej znajduje się przy Chrystusie i będąc razem z Nim bardziej jest skierowana ku ludzkości niż z ludźmi ku Chrystusowi. Odpowiedzią wiernych na ten dar jest śpiew: *Witaj Święta i Poczęta Niepokalanie*. Pieśń ta pochodząca z XVIII wieku ze zbiorów Mioduszewskiego, przedrukowywana była w większości znanych śpiewników, pojawiła się również w repertuarze warsztatowym. Pełna wersja 7 zwrotek została opracowana w czterogłosowej harmonizacji przez Huberta Kowalskiego¹⁰⁶⁷.

Pełnym i prawdziwym ideałem chrześcijańskiej doskonałości jest Jezus Chrystus, kult zaś maryjny nie przysłania tej światłości, lecz uwydatnia jej blask i moc. Maryja w historii zbawienia ludzkości zajmuje poczesne miejsce i w największym stopniu uczestniczy w misterium zbawczym Chrystusa. Kult maryjny możemy podzielić na trzy kategorie: kult liturgiczny, paraliturgiczny (uznane i organizowane przez Kościół nabożeństwa) oraz prywatną pobożność ludową¹⁰⁶⁸. Podczas sprawowania Eucharystii Maryja jest wymieniona: w akcie pokutnym, gdzie wierni przyzywają Jej wstawiennictwa, prosząc Boga o odpuszczenie grzechów. Następnie wspomniana jest w wyznaniu wiary (w symbolu nicejsko - konstantynopolitańskim) i jest obecna we wszystkich modlitwach eucharystycznych oraz w prefacjach o Najświętszej Maryi Pannie¹⁰⁶⁹.

Nabożeństwa pobożności ludowej, to publiczne lub prywatne formy pobożności chrześcijańskiej, które chociaż nie są częścią liturgii, to jednak zgadzają się z nią, respektując jej ducha, normy i rytm¹⁰⁷⁰. Niektóre

¹⁰⁶⁵ Por. S. Ropiak, *Obecność Maryi w modlitwie Kościoła...*, jw., s. 105.

¹⁰⁶⁶ *Ty przez Królową*, JCOMO WL-M 2016, s. 43, 1Tes WL-M 2017, s. 48, CztMk WL-M 2019, s. 46, TpK WL-M 2019, s. 35.

¹⁰⁶⁷ *Witaj Święta i Poczęta Niepokalanie...*; opr. H. Kowalski: NMP WL-M 2006, nr 25; PMBJ WL-M 2012, nr 38.

¹⁰⁶⁸ Por. S. Groń, *Popularne formy kultu maryjnego w Kościele*; w: <https://www.ampolska.c/o/art-3041-Popularne-formy-kultu-maryjnego-w-Kosciele.htm>; [dostęp: 01.05.2022].

¹⁰⁶⁹ Tamże.

¹⁰⁷⁰ DPLiL 7.

nabożeństwa mają charakter ogólnokościelny, inne wywodzą się z tradycji lokalnych. Spośród licznych zwrócimy uwagę tylko na te, które były obecne w czasie trwania warsztatów, a co zostało wyszczególnione w punktach programu dnia. Będą to: modlitwa *Anioł Pański*, *Różaniec*, *Litania loretańska*, *Apel Jasnogórski* (maryjny), *dróżki kalwaryjskie*.

Modlitwa *Anioł Pański* (*Angelus Domini*) to pozaliturgiczna forma kultu, w której dostrzec można obecność Maryi w tajemnicy Chrystusa. Adhortacja *Marialis cultus* wymienia ją na pierwszym miejscu wśród praktyk pobożnych, które należy pielęgnować¹⁰⁷¹. Modlitwa ta, sięgająca swymi początkami XIII wieku¹⁰⁷², odmawiana trzykrotnie w ciągu dnia (rano, w południe i wieczorem) ma bardzo głęboki chrystologiczny charakter. Istotą tej modlitwy jest bowiem kontemplacja tajemnicy wcielenia Syna Bożego oraz związanego z nim macierzyństwa Maryi. Recytowane trzy wersety o charakterze biblijnym (dwa z nich są dosłownymi cytataми: por. Łk 1, 38; J, 1, 14) przeplatane odmawianiem *Zdrowaś Maryjo* przypominają zbawcze wydarzenie, w którym Słowo za sprawą Ducha Świętego, stało się człowiekiem w łonie Dziewicy Maryi¹⁰⁷³. Z kolei modlitwa końcowa skłania do przypomnienia tajemnicy paschalnej, albowiem poznawszy Wcielenie Syna Bożego, prosimy, byśmy przez Jego mękę i krzyż zostali doprowadzeni do chwały Zmartwychwstania¹⁰⁷⁴.

W okresie wielkanocnym zamiast modlitwy *Anioł Pański* śpiewana jest antyfona papieża Grzegorza V *Królowo nieba wesel się* (*Regina caeli letare*)¹⁰⁷⁵, w której motywem radości „Królowej nieba” jest zmartwychwstanie Tego, którego poczęła i urodziła. Ponownie pojawia się

¹⁰⁷¹ MC 41.

¹⁰⁷² Zob. A. Krupa, *Anioł Pański. I. Dzieje*, w: *Encyklopedia Katolicka*, red. F. Gryglewicz, R. Łukaszyk, Z. Sułowski, t. 1, Lublin 2000, kol. 614.

¹⁰⁷³ W. Siwak, *Maryja w tajemnicy Chrystusa w polskim kulcie maryjnym*, w: *Recepcja „Marialis cultus” w Polsce*, red. J. Kumala, Licheń Stary 2004, s. 82.

¹⁰⁷⁴ MC 41.

¹⁰⁷⁵ Zob. LU, s.

motyw wcielenia i związanego z nim Bożego Macierzyństwa oraz Paschy Pana¹⁰⁷⁶.

W modlitwie *Aniol Pański*, zauważa *Marialis cultus*, po tylu wiekach trwa [...] moc i piękno, gdyż budowa jej jest prosta i zapożyczona z Pisma Świętego. Nadto jej liturgiczny rytm w pewien sposób uświęca różne chwile dnia, stąd gorąca zachęta dokumentu Pawła VI do zachowania i praktykowania tej modlitwy. Jest to modlitwa, która znajduje bardzo powszechne zastosowanie w wyrazach prywatnej i publicznej pobożności maryjnej. Odmawianie tej modlitwy jest głęboko zakorzenione w polskiej religijności, a bicie dzwonów, zwłaszcza w południe, odmierza rytm modlitwy i pracy niejednego chrześcijanina¹⁰⁷⁷.

Do poszerzenie sposobu odmawiania tej modlitwy przez odczytanie fragmentu Ewangelii oraz odpowiednio dobrany śpiew zachęca Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgii¹⁰⁷⁸.

Do pogłębionego rozumienia i sprawowania tej modlitwy przyczyniają się cotygodniowe (niedzielne) transmisje *Angelus Domini* z Watykanu za pośrednictwem współczesnych narzędzi komunikacji. Wygłaszane okolicznościowe przemówienie papieży są dostępne w różnych publikacjach, m. in. w tygodniku „Niedziela”, a dziś na portalach internetowych. Chociaż nie ma wzmianki w źródłach warsztatowych o zatrzymaniu się nad tą modlitwą w czasie warsztatów, to jako uczestnik tych wydarzeń zaświadczam, że w godzinie południowej, jeśli nie było sprawowanej wówczas Eucharystii uczestnicy warsztatów przerywali wszystkie zajęcia, by pochylić się nad tajemnicą Wcielenia Syna Bożego.

Papież Paweł VI w *Marialis cultus* wiele miejsca poświęca modlitwie różańcowej, która według dokumentu jest modlitwą chrystologiczną, jest

¹⁰⁷⁶ Por. W. Siwak, *Maryja w tajemnicy Chrystusa...*, jw., s. 82.

¹⁰⁷⁷ Tamże, s. 83.

¹⁰⁷⁸ DPLiL 195.

modlitwą, która w pełni posiada znamię chrystologiczne¹⁰⁷⁹. Od strony treściowej rozważa się w odpowiednim porządku główne wydarzenia zbawcze, które dokonały się w Chrystusie: od dziewiczego poczęcia Słowa Bożego i tajemnic dzieciń-stwa Jezusa aż do błogosławionej Męki i chwalebego Zmartwychwstania, do jej owoców, jakie w dniu Pięćdziesiątnicy przypadły w udziale rodzącemu się Kościołowi, a także samej Najświętszej Maryi Pannie, gdy z tego ziemskiego wygnania równocześnie z ciałem i duszą została przyjęta do niebieskiej ojczyzny¹⁰⁸⁰. Litanijne powtarzanie pozdrowienia anielskiego odwołuje się do tajemnicy wcielenia i odkupienia, gdzie Chrystus stanowi centrum, kres i główny punkt odniesienia w rozumieniu wypowiedzianych tajemnic, które ukazują Go jako Syna Bożego i jako Syna Dziewicy¹⁰⁸¹.

W Liście apostolskim *Rosarium Virginis Mariae*, św. Jan Paweł II mocno podkreślił rys chrystologiczny różańca, którego nazywa „modlitwą o sercu chrystologicznym”¹⁰⁸². Prawdopodobnie żaden inny dokument nie ukazał tak mocno chrystologicznego wymiaru tej maryjnej modlitwy. Według Jana Pawła II charakter maryjny nie tylko nie przeciwstawia się chrystologicznemu, ale przeciwnie, podkreśla go i uwypukla¹⁰⁸³. Papież mówi o chrystologicznym duchu różańca, charakterze, wymiarze, ukierunkowaniu i znamieniu. Różaniec według Ojca Świętego to kontemplacja Chrystusa wraz z Maryją, czyli: wspomnianie Chrystusa z Maryją; uczenie się Chrystusa od Maryi; upodabnianie się do Chrystusa z Maryją; proszenie Chrystusa z Maryją; głoszenie Chrystusa z Maryją¹⁰⁸⁴. Chrystocentryczny wymiar różańca został wzmocniony przez dodanie pięciu

¹⁰⁷⁹ Por. MC 42-55; 45-46; 46.

¹⁰⁸⁰ MC 45.

¹⁰⁸¹ MC 46.

¹⁰⁸² RVM 1.

¹⁰⁸³ RVM 33.

¹⁰⁸⁴ Por. RVM 8, 33, 19, 2, 18, 13-16.

kolejnych tajemnic, obejmujących tajemnice życia publicznego Chrystusa między chrztem w Jordanie a męką. W tajemnicach światła kontemplowane są ważne wydarzenia z życia Jezusa Chrystusa, który definitywnie objawił Boga i nadejście Królestwa Bożego¹⁰⁸⁵.

Mówiąc o chrystocentrycznym aspekcie różańca, należy również powiedzieć o tzw. zagadnieniu „chrystoformizacji”. Termin ten, wypracowany i wprowadzony do literatury przez Antoniego Jozafata Nowaka OFM, profesora psychologii życia wewnętrznego na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, oznacza proces kształtowania się w człowieku obrazu i podobieństwa do Chrystusa¹⁰⁸⁶. Chodzi tutaj o stawanie się nowym człowiekiem, w którym coraz wyraźniej kształtuje się obraz Chrystusa. Proces ten można nazwać również „uchrystusowaniem”¹⁰⁸⁷. Dzięki tej modlitwie następuje chrystoformizacja na wzór Maryi. Taką naukę znajdujemy w *Rosarium Virginis Mariae*, gdzie kontemplować Chrystusa wraz z Maryją, to m.in.: upodabniać się do Chrystusa wraz z Maryją¹⁰⁸⁸.

Przy omawianiu tematyki różańcowej trzeba dostrzec ważny element polskiej pobożności w postaci nabożeństwa październikowego, w czasie których odmawia się uroczyście różaniec przed wystawionym Najświętszym Sakramencie, jak również w wielu diecezjach i parafiach czyta „czytanki październikowe”. Nabożeństwo ma swój liturgiczny charakter, opisany jest w księgach liturgicznych jak również w wielu śpiewnikach. Obecność modlitwy różańcowej wydaje się oczywista, przede wszystkim ze względu na obecność warsztatów w ważnych ośrodkach warmińskiego kultu maryjnego w Gietrzwałdzie i Świętej Lipce. Rozważanie tajemnic różańcowych najczęściej towarzyszyło przygotowaniu do Mszy Świętej,

¹⁰⁸⁵ RVM 19.

¹⁰⁸⁶ T. Paszkowska, *Chrystoformizacja*, w: *Leksykon duchowości katolickiej*, red. M. Chmielewski, Lublin-Kraków 2002, s. 123.

¹⁰⁸⁷ Zob. A. J. Nowak, *Nowy człowiek*, Rybnik 2002, s. 130-131.

¹⁰⁸⁸ RVM 15.

różaniec wtedy poprzedzał liturgię Eucharystii lub odmawiany był po wieczornym Apelu maryjnym, jak również organizowane były specjalne nabożeństwa związane np. z listopadową modlitwą za zmarłych w tradycyjnych wypominkach. Do prowadzenia różańca zapraszani byli również specjaliści goście.

W niektórych śpiewnikach zachowały się informacje o tych duchowych spotkaniach. W 2004 roku w planie zajęć OWL-M zachowała się informacja o różańcu, który odbył się w sobotę 6 listopada o godz. 21:15 poprowadzony przez ks. Wojysława Czupryńskiego (Olsztyn - Warszawa). W 2005 roku w sobotę 12 listopada o godz. 20:30 w gietrzwałdzkiej świątyni odbył się różaniec za zmarłych (wypominki) prowadzony przez ks. dr. Sławomira Ropiaka (UWM Olsztyn)¹⁰⁸⁹. W 2006 roku w sobotę 11 lutego o godz. 20:30 różaniec poprowadził ks. dr. Stanisław Kozakiewicz (UWM Olsztyn)¹⁰⁹⁰.

Modlitwa ta w kolejnych warsztatach pozostała kwestią indywidualnych potrzeb uczestników warsztatów. Wspólny różaniec został zastąpiony wspólnotową adoracją Najświętszego Sakramentu, nie oznacza to jednak, że poprzednia forma została zlekceważona, czy stał się mniej ważna, czy w ogóle nieobecna. Chciano w adoracyjnym skupieniu modlić się owocami całodziennego życia w czasie śpiewu uwielbienia. Do prowadzenia adoracji również zapraszani byli kapłani. Odbywało się to przed lub po wieczornym Apelu Jasnogórskim (maryjnym). W 2005 roku wielkopostnym warsztatom towarzyszyła ta forma modlitwy¹⁰⁹¹.

Tego samego roku w piątek 11 listopada o godz. 20:30 adorację poprowadził ks. dr. Tadeusz Marcinkowski (Olsztyn)¹⁰⁹². W 2006 roku wielkanocną adorację przeprowadził w piątek 10 lutego o godz. 20:30 ks. dr.

¹⁰⁸⁹ Zob. OZ WL-M 2005, nr 20, s. tyt.

¹⁰⁹⁰ Zob. OW WL-M 2006, s. 2.

¹⁰⁹¹ Zob. WP WL-M 2005, s. 1.

¹⁰⁹² Zob. OZ WL-M 2005, nr 20, s. tyt.

Piotr Dernowski (UWM Olsztyn)¹⁰⁹³. W 2007 roku w kościele akademickim pod wezwaniem św. Franciszka z Asyżu w Olsztynie – Kortowie między 21:00 a 22:00 miała miejsce adoracja prowadzona przez ks. dr. Tadeusza Marcinkowskiego (UWM Olsztyn)¹⁰⁹⁴. W 2009 roku warsztaty poświęcone czci Najświętszego Sakramentu odbywały się w bazylice Bożego Ciała w Krakowie, stąd adoracje miały miejsce w piątek i sobotę późnym wieczorem¹⁰⁹⁵, podobnie jak rok później już w Gietrzwałdzie¹⁰⁹⁶. W 2012 roku w czasie maryjnych warsztatów adoracje odbyły się w piątkowy wieczór pod przewodnictwem o. Nikodema Kilnara, natomiast w sobotni wieczór modlitwę uwielbienia poprowadził ks. Piotr Hartkiewicz¹⁰⁹⁷. W bazylice w Kaliszu w 2013 roku odnotowano adorację w sobotni wieczór¹⁰⁹⁸, podobnie w czasie gietrzwałdzkich warsztatów w 2014 roku¹⁰⁹⁹. Formę te modlitwy odnotowano jeszcze w programie dnia z świętolińskich warsztatów w 2015 roku¹¹⁰⁰.

Warsztatom od początku towarzyszyła wspólna modlitwa *Apelu Jasnogórskiego*. I w niej są elementy ukierunkowujące wiernych ku Chrystusowi, by zachować chrystocentryzm, a uniknąć mariocentryzmu lub dualizmu. Trwałym punktem w strukturze tego pozaliturgicznego nabożeństwa jest śpiew *Bogurodzica*¹¹⁰¹, który poprzedza trzykrotne wyznanie „Maryjo, Królowo Polski, jestem przy Tobie, pamiętam, czuwam” (śpiewane jest w kilku wersjach muzycznych)¹¹⁰². Dzięki temu, już na

¹⁰⁹³ Zob. OW WL-M 2006, s. 2.

¹⁰⁹⁴ VCS WL-M 2007, dod.

¹⁰⁹⁵ SanCti WL-M 2009, s. 1.

¹⁰⁹⁶ PU WL-M 2010, s. 1-2.

¹⁰⁹⁷ PMBM WL-M 2012, dod.

¹⁰⁹⁸ ŚJ WL-M 2013, s. 3.

¹⁰⁹⁹ PLZ WL-M 2014, s. 1.

¹¹⁰⁰ PEDŚ WL-M 2015, s. 3.

¹¹⁰¹ *Bogurodzica*, w: WP WL-M 2005, nr 6, s. 8; por. NTr1, s. 227 wg rękopisu z XV w.

¹¹⁰² *Maria Regina Mundi (Apel Jasnogórski)*, w: ADW WL-M 2004, nr 31, s. 37; OAZA WL-M 2021, s. 3; CztMk WL-M 2019, s. 26; por. NTr1, s. 339; Zob. *Maryjo Królowo Polski (Apel Jasnogórski)*, w: PMBJ WL-M 2012, nr 12; WSPB WL-M 2013, nr 3;

początku znajduje się wyznanie wiary w dogmat o Bożym Macierzyństwie, który wzmacnia chrystologiczny dogmat o *unii hipostatycznej*, to jest o połączeniu w jednej osobie Jezusa Chrystusa dwóch natur Boskiej i ludzkiej¹¹⁰³. Również krótkie rozważanie Słowa Bożego lub innych treści życia duchowego, umożliwiając koncentrację na Ewangelii i nauczającym w niej Chrystusie Panu. Kolejny punkt nabożeństwa *Apelu*, to odmówienie tajemnicy różańca, którego charakter chrystocentryczny już został omówiony. Włączona w wieczorną modlitwę antyfony *Pod Twoją Obronę* wzmacnia orędownictwo modlących się do Jedyne Pośrednika Jezusa Chrystusa (w słowach „z Synem swoim nas pojednaj, Synowi swojemu nas polecaj, swojemu Synowi nas oddawaj”). Na prośbę ostatnich papieży (od Jana XXIII), dołącza się *Zdrowaś Maryjo* w intencji Ojca Świętego. Tu również dostrzegamy elementy chrystocentryczne: „błogosławiony owoc żywota Twojego”, oraz intencja za następcę Piotra-Skałę, który wyznał Jezusowi pod Cezareą Filipową „Ty jesteś Mesjasz, Syn Boga Żywego” (por. Mt 16,13). Na zakończenie ma miejsce błogosławieństwo znakiem Krzyża Chrystusowego, udzielane przez biskupa lub kapłana przewodniczącego nabożeństwu. W różnych sanktuariach nabożeństwo to przyjmuje różnorakie formy różniące się między sobą i wersją Jasnogórką¹¹⁰⁴.

W życiu Kościołów partykularnych uwydatniono głównie jego znaczenie jako wspólnotowej modlitwy do Matki Boskiej Częstochowskiej w intencji Ojczyzny i Kościoła w Polsce. Jednoczy ona Episkopat Polski, i kapłanów oraz wszystkich uczestników zgromadzonych w jednej godzinie

PW WL-M 2022, s. 7; *Maryjo Królowo Polski ... jestem przy Tobie, pamiętam o Tobie (Apel Jasnogórski)*, w: PMBJ WL-M 2012 nr 1; ŚPBJI WL-M 2014, s. 11.

¹¹⁰³ Zob. J. Buxakowski, *Jezus Chrystus-Osoba i czyn. Teologia prawd wiary*, t. V, Bernardinum, Pelplin 2000, s. 164-171.

¹¹⁰⁴ Por. W. Siwak, *Maryja w tajemnicy Chrystusa...*, jw., s. 89; Geneza tego nabożeństwa sięga 1934 roku. Została opisana już w niniejszej dysertacji w rozdziale pierwszym.

w kościołach i rodzinach jest czasem wspólnoty z jasnogórskim sanktuarium oraz błogosławieństwa, jakiego Ojczyźnie udzielają biskupi w miejscu aktualnego przebywania. W sanktuariach maryjnych powinien on zamykać doroczne uroczystości patronalne. Stały element tego nabożeństwa to przypominanie o nim poprzez bicie w dzwony¹¹⁰⁵.

Forma modlitwy jaką jest Apel Jasnogórski dość mocno został uwypuklony w czasie warsztatów od samego ich początku. Podobnie jak przy innych formach nabożeństw do prowadzenia zapraszani byli goście. W czasie adwentowych warsztatów w 2004 roku w piątkowy wieczór Apel prowadził ks. Grzegorz Mocarski (Olsztyn), w sobotę zaś ks. dr Sławomir Ropiak (Olsztyn)¹¹⁰⁶. W czasie wielkopostnych warsztatów 2 2005 roku Apel odbył się w bazylice w sobotę¹¹⁰⁷. Nie odnotowano osób prowadzących. Tego samego roku warsztaty dedykowane pieśniom okresu zwykłego związane były przez obecność modlitwy apelowej w piątek i sobotę¹¹⁰⁸. Podobny układ miał miejsce w czasie wielkanocnych warsztatów w 2006 roku¹¹⁰⁹. W kolejnych edycjach spotkań warsztatowych nie odnotowano wspólnej modlitwy apelowej ze względu na to, iż o godz. 21:00 trwała Eucharystia, było wspólne uwielbienie przed Najświętszym Sakramentem lub trwał sam warsztat bądź archiwizacja przez nagranie opracowanego materiału warsztatowego¹¹¹⁰. Najciekawszym doświadczeniem było spotkanie uczestników w czasie warsztatów na Jasnej Górze w 2012 roku, gdzie wszyscy stanowili wspólnotę zgromadzoną w

¹¹⁰⁵ Por. A. Rutkowski, *Nabożeństwa maryjne w życiu Kościoła partykularnego*, „Studia Koszalińsko-Kołobrzeskie” 20 (2013), nr 1-2, s. 230.

¹¹⁰⁶ Zob. ADW WL-M 2004, s. 1.

¹¹⁰⁷ Zob. WP WL-M 2005, s. 1.

¹¹⁰⁸ Zob. OZ WL-M 2005, s. tyt.

¹¹⁰⁹ Zob. OW WL-M 2006, s. 2.

¹¹¹⁰ Zob. VCS WL-M 2007, dod.; AO WL-M 2007, s. tyt.; DinM WL-M 2008, s. 1; SanCti WL-M 2009, s. 1; PU WL-M 2010, s. 1-2; PMBM WL-M 2012, dod.; ŚJ WL-M 2013, s. 2-3; WSKM WL-M 2013 s. 3; PLZ WL-M 2014, s. 1; ŚPBJI WL-M 2014, s. 3; PEDŚ WL-M 2015, s. 3.

godzinie apelowej w kaplicy Cudownego Obrazu Matki Boskiej Częstochowskiej transmitowanej przez radio i telewizję. W czwartej 3 maja tegoż roku w czasie Apelu Jasnogórskiego w kaplicy odbył się również przemarsz z orkiestrą Wojska Polskiego na plac przed szczytem Jasnej Góry i wystrzał armatni, co było oddaniem czci Maryi w dniu uroczystości Najświętszej Maryi Panny, Królowej Polski¹¹¹¹.

Kolejną formą modlitwy maryjnej, zalecanej przez Kościół, są litanie chrystocentryczne. Zaczynają się wezwaniami do Chrystusa Pana („Kyrie, eleison, Chryste, eleison...”; „Panie zmiłuj się nad nami...”; „Chryste zmiłuj się nad nami”; „Chryste usłysz nas; Chryste, wysłuchaj nas”; „Synu Odkupicielu świata, Boże, zmiłuj się nad nami”) i kończą błaganiami do Niego („Baranku Boży, który gładzisz grzechy świata”: „przepuść nam Panie!”; „wysłuchaj nas Panie!”; „zmiłuj się nad nami Panie!”). W tę modlitwę, która jest jednocześnie uwielbieniem i błaganem Boga włączona jest NMP z prośbą o wstawiennictwo i pomoc w ludzkich modłach. Stąd katolicy, w swej pobożności ludowej, wspominają różne tytuły Bożej Rodzicielki i proszą Ją „módl się za nami” jako Orantkę w dość długiej serii wezwań. Następują one po sobie w jednakowym rytmie i stwarzają jakby modlitewny przypływ polegający na jednoczesnym oddawaniu czci Jej należnej i pobożnemu błaganu¹¹¹². Najbardziej rozpowszechniona jest *Litania loretańska*, powstała ona w średniowieczu, nazwane ze względu na włoskie sanktuarium w Loreto, gdzie była odmawiana. Z racji swojej wyjątkowości znajduje się ona w Rytuale Rzymskim¹¹¹³.

Analizując treść poszczególnych wezwań litanii do Maryi, służące ukazaniu chrystologicznego wątku kultu maryjnego, którego wyrazem jest loretańska modlitwa możemy wyróżnić trzy podstawowe wątki:

¹¹¹¹ Zob. PMBJ WL-M 2012, dod.

¹¹¹² DPLiL 203.

¹¹¹³ W. Siwak, *Maryja w tajemnicy Chrystusa...*, jw., s. 86.

dogmatyczny (od święta Maryjo), historiozbawczy (od Zwierciadło sprawiedliwości) i eschatologiczny (od Królowo aniołów)¹¹¹⁴. Zatrzymamy się na tym pierwszym, który dzieli się na trzy części: 1) Rozpoczynają go trzy wezwania: „*Święta Maryjo; Święta Boża Rodzicielko; Święta Panno nad pannami*”. 2) Po nich następują inwokacje mające za przedmiot Boże macierzyństwo, Maryję Matkę Boga. Jest ich jedenaście, z czego dziesięć skomponowanych w pary, a jedna („*Matko dobrej rady*”) stojąca samotnie; 3) Wezwania skierowane do Maryi jako Panny (w znaczeniu dziewicy). Jest ich sześć w dwóch grupach trójkowych. Druga i trzecia część pierwszego wątku Litanii jest właściwie tylko rozwinięciem drugiego i trzeciego wezwania wstępnej trójki. Część druga rozwija wezwanie: „*Święta Boża Rodzicielko*”, a trzecia „*Święta Panno nad pannami*”¹¹¹⁵. Możemy więc powiedzieć, że litania w części dogmatycznej koncentruje się na głównych dogmatach maryjnych: Bożym macierzyństwie i dziewictwie, rozważając je w powiązaniu z rolą Matki Odkupiciela i Jej stosunkiem do ludzi.

Warto również przypomnieć o wezwaniach, które w ostatnich latach decyzją papieża Franciszka weszły do kanonu Litanii loretańskiej: *Matko miłosierdzia, Matko nadziei, Pociecho migrantów*, co przypomina o matczynej obecności Matki Bożej przy najbardziej potrzebujących¹¹¹⁶. Natomiast w polskiej rzeczywistości kościelnej nowe wezwania Litanii wprowadzone w języku łacińskim brzmią w języku polskim *Matko miłosierdzia* (po *Matko Kościoła*), *Matko nadziei* (po *Matko łaski Bożej*), *Pociecho migrantów* (po *Ucieczko grzesznych*).

¹¹¹⁴ J. Kutnik, *Litania Loretańska*, Kraków 1983, s. 121.

¹¹¹⁵ Tamże, s. 49-50.

¹¹¹⁶ Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *List na temat włączenia wezwań Mater misericordiae, Mater spei i Solacium migrantium do Litanii Loretańskiej*, (Watykan, 20.06.2020); <https://pakosckalwaria.franciszkanie.net/index.php/2020/06/23/nowe-wezwania-w-litanii-loretanskiej/> [dostęp: 12.11.2021].

W polskiej tradycji miesiąc maj nabiera charakteru wybitnie maryjnego, kiedy śpiew Litanii loretańskiej w kościołach i przy małych kapliczkach stanowi niewątpliwie specyfikę polskiego krajobrazu duchowego. W czasie tychże nabożeństw czytane są tzw. Czytanki majowe, które również mogą stanowić interesujące źródło teologicznych poszukiwań¹¹¹⁷. W repertuarze warsztatowym odnajdujemy opracowanie *Litanii loretańskiej*¹¹¹⁸. Ponieważ warsztaty świętolipskie odbywały się w od początku zawsze na przełomie kwietnia i maja w programie poszczególnych dni był czas na wspólnotowe nabożeństwo majowe. Podobnie miało to miejsce w czasie warsztatów w Olsztynie (2007), Krakowie (2008 i 2009), na Jasnej Górze (2012).

Jedną z form wyrazu polskiej pobożności ludowej są obchody kalwaryjskie. Kalwarie, czyli miejsca związane z kultem męki Chrystusa i uczestnictwem w nich Jego Najświętszej Matki, składają się z pewnej liczby kaplic rozsianych po jakimś najczęściej górzystym terenie. Takim miejscem jest warmiński Gietrzwałd. Jego dróżki prowadzące do cudownego źródła prowadzą przez usytuowane kapliczki związane ze wszystkimi tajemnicami różańca świętego, natomiast od źródła, na zboczu lasu oraz błon gietrzwałdzkich zbudowane są stacje *Drogi Krzyżowej*. Nie są to tak charakterystyczne dróżki jak np. w Kalwarii Zebrzydowskiej, ale ich obecność w kompleksie sanatoryjnym zwraca uwagę pielgrzymów odwiedzających Gietrzwałd. W programach warsztatów nie znajdziemy wzmianki o tego typu form pobożności, ale z własnych obserwacji i doświadczeń widać było uczestników warsztatów, którzy w czasie wolnym od zajęć chodzili dróżkami odmawiając różaniec, rozważając stacje *Dogi Krzyżowej*. W cieplejszych miesiącach kiedy odbywały się warsztaty po

¹¹¹⁷ W. Siwak, *Maryja w tajemnicy Chrystusa...*, jw., s. 87.

¹¹¹⁸ *Kyrie eleison (Litania Loretańska)*, w: VCS WL-M 2007, nr 40; DinM WL-M 2008, nr 30; WSKM WL-M 2013, s. 12.

Apelu w bazylice odbywały się pochody do źródła, by tam wspólnie odmówić cześć różańca.

Nie można pominąć nabożeństwa do Matki Bożej Miłosierdzia. Sam tytuł Najświętszej Maryi Panny Matki Miłosierdzia łączy się w bezpośrednim związku od XVI wieku z obrazem w Ostrej Bramie w Wilnie oraz otrzymuje swój odpowiedni wydzźwięk już na podstawie samej pisowni. Tyle, co Matka Chrystusa, który jest miłosierny, oznacza zapis: Matka Miłosierdzia. Tytuł ten w swojej teocentrycznej wymowie sięga także do głoszenia miłosierdzia Bożego przez Maryję oraz jego doświadczenia i poznania¹¹¹⁹.

W Kościele podejmowanie są zagadnienia tegoż nabożeństwa jako nowo wprowadzonego skupia się na innych tradycyjnych nabożeństwach, aby było ono ukształtowane teocentrycznie i chrystocentrycznie w analogii do kultu Miłosierdzia Bożego¹¹²⁰. Chociaż nie odnajdziemy żadnych form nabożeństw ku czci Matki Bożej Miłosierdzia w czasie OWL-M, to wielość nowych pieśni powstałych z tej inspiracji jest dowodem kultu jaki rozwija się zgodnie z papieską myślą¹¹²¹.

4.3. Najświętsza Maryja Panna w misterium Wcielenia

Dominującym tematem w bogatej twórczości kolęd jest tajemnica Wcielenia oraz cześć oddawana Nowonarodzonemu Dzieciątku Jezus. W licznych utworach znajdujemy wspomnienie Maryi Bogarodzicy, dzięki której dokonało się przyjście Chrystusa Pana na ziemię i połączenie w jednej osobie dwóch natur,

¹¹¹⁹ DiM 9.

¹¹²⁰ Por. A. Rutkowski, *Nabożeństwa maryjne w życiu Kościoła...*, jw., s. 231-232.

¹¹²¹ Zob. *O Matko miłosierdzia, Matko cierpiących*, w: PMBM WL-M 2012, nr 12; *O, Matko Miłosierdzia*, w: PMBM WL-M 2012, nr 10; *O Maryjo, Matko łaski i Matko Miłosierdzia*, w: PMBM WL-M 2012, nr 9; *Miłosierna Matko Boża*, w: PMBM WL-M 2012, nr 7; WSKM WL-M 2013, s. 22; ŚPBJI WL-M 2014, s. 28; TpK WL-M 2019, s. 19.

Boskiej i ludzkiej¹¹²². Misterium Bożego Macierzyństwa oraz dogmat o Jej dziewiczym poczęciu jest obecny również w pieśniach ku czci Matki Bożej.

Analiza najbardziej popularnych pieśni radosnego okresu Bożego Narodzenia czasu w ciągu roku kościelnego, wyłoni obraz Maryi w Jej matczynej relacji do Dzieciątka Jezus (Panny, rodzącej Bożego Syna; Panny czystej, ze względu na Jezusa Chrystusa; Panny zawsze Dziewicy oraz Niepokalanej Dziewicy), Maryi Bogarodzicy (Świętej Panny i Bożej Rodzicielki; Matki Syna Bożego; ubogiej Matki огоłoconego Syna; czulej Matki pochylonej nad swym Dzieciątkiem oraz Dziewiczej Matki Jezusa u boku św. Józefa) oraz Maryi i Jej udziale w historii zbawienia (Panny rodzącej Syna zapowiedzianego przez proroków; Matki łaskawego Pana i Odkupiciela; Maryi rodzącej i ukazującej Syna; Pośredniczki wstawiającej się za nami u Syna oraz Matki maleńkiego Jezusa przyjmującej hołdy od ludzi).

W ilustracji zbiór pieśni bożonarodzeniowych wzięto pod uwagę utwory wykorzystanych w czasie OWL-M oraz funkcjonujących w ogólnopolskim śpiewniku ks. Jan Siedleckiego¹¹²³, jak również śpiewników, z których czerpano inspiracje do tworzenia repertuaru warsztatowego, przede wszystkim *Śpiewnika liturgicznego Niepojęta Trójco* Fundacji Dominikańskiego Ośrodka Liturgicznego z Krakowa oraz IX wydania *Śpiewnika parafialnego czyli zbioru pieśni kościelnych oraz modlitw dla użytku wiernych w kościołach rzymsko – katolickich* ks. Wojciecha Lewkowicza wydawanego w diecezji warmińskiej.

Warsztaty liturgiczno – muzyczne, związane z Narodzeniem Pańskim w warmińskiej historii odbyły się tylko raz w Gietrzwałdzie w dniach 16-19 listopada 2005 roku. Spis treści, w śpiewniku na tę okazję przygotowanego, zwiera bogaty repertuar 71 utworów, w tym dawnych pieśni nabożnych, łącznie z trzema

¹¹²² S. Ropiak, *Obraz Maryi w pieśniach na Boże Narodzenie*, Salvatoris Mater 10 (2008), nr 4, s. 172.

¹¹²³ Konferencja Episkopatu Polski podczas 372 Zebrania Plenarnego, które odbyło się w Gnieźnie i Poznaniu w dniach 14 – 16 kwietnia 2016 roku, na podstawie art. 19 Statutu KEP, uznała *Śpiewnik kościelny ks. Jana Siedleckiego* (wydanie XLI) jako ogólnopolski śpiewnik liturgiczny; zob. Uchwała, nr 13/372/2016 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 16 kwietnia 2016 roku, „Anamnesis” 22(2016), nr 3 (86), s. 23; W. Kałamarz, *Śpiewnik kościelny ks. J. Siedleckiego ogólnopolskim śpiewnikiem liturgicznym*, „Musica Ecclesiastica” 12 (2017), s. 171; IKEP, nr 41c.

melodiami psalmów na Boże Narodzenie oraz wybranych kolęd i pastorałek w różnych aranżacjach: *Anioł pasterzom mówił, Bóg się rodzi, Cicha noc, Cztery lata zawsze pasał, Dzisiaj w Betlejem, Lulajże Jezuniu, O błogosławiony żłobie, Przybieżeli do Betlejem, Tryumfy Króla niebieskiego*. Większość utworów znajdujemy w nowych opracowaniach czterogłosowych: Pawła Bębenka (8), Piotra Pałki (16), Huberta Kowalskiego (6), ks. Rafała Jaworskiego (4), Mariusza M. Łabędzia (5). Dwa utwory są szczególnie bliskie Warmii: najbardziej znane opracowanie kolędy *Dzisiaj w Betlejem*¹¹²⁴ w opracowaniu Feliksa Nowowiejskiego oraz pastorałka *Mesyjasz przyszedł*¹¹²⁵, nieznanego autora w opracowaniu harmonicznym Krzysztofa Podolaka. Pojedyncze pieśni okresu Bożego Narodzenia pojawiały się również w niektórych warsztatach tematycznie niezwiązanych z tym okresem liturgicznym, ale związanym z bliskością zbliżających się świąt. Kolędy *A czemuż mój Jezus, Lulajże Jezuniu, Wesolą nowinę* pojawiają się w repertuarze warsztatów adwentowych¹¹²⁶. Natomiast *Cicha noc, Ciesz się wesel Betlejem, Jezu śliczny kwiecie, O gwiazdo Betlejemska* znajdują się w śpiewniku Warsztatów dla Dzieci¹¹²⁷.

Tajemnica Wcielenia Bożego Syna jest jedną z największych tajemnic katolickiej wiary. W pieśniach narodzenie Syna Bożego wprowadza w zdumienie wszystkich, którzy tę prawdę przyjmują wiarą¹¹²⁸: „że Panna czysta porodziła Syna”¹¹²⁹. Niezwykle wyjątkowa bliskość Matki z Dzieckiem czyli Maryi z Dzieciątkiem Jezus wyrażona jest w wielu pieśniach świątecznych tego okresu, co świadczy, że Maryje ze względu na narodzenie Syna Bożego jest przedmiotem zachwytu i radości¹¹³⁰: „Znaleźli Dziecię w żłobie / Maryję z Józefem”¹¹³¹, „Maryja Panna Dzieciątka piastuje”¹¹³², „Śliczna jak lilija, panienska Maryja, / cała

¹¹²⁴ BN WL-M 2006, nr 35.

¹¹²⁵ BN WL-M 2006, nr 22.

¹¹²⁶ ADW WL-M 2004, nr 33, s. 39; nr 34, s. 40; nr 35, s. 41.

¹¹²⁷ UDOCC WL-M 2010, nr 2, 3, 6, 10

¹¹²⁸ Por. S. Ropiak, *Obraz Maryi w pieśniach na Boże Narodzenie...*, jw., s. 173.

¹¹²⁹ *Dzisiaj w Betlejem*, zwr. 1, BN WL-M 2006, nr 21, 22; Siedl. 2015, s. 84.

¹¹³⁰ Por. S. Ropiak, *Obraz Maryi w pieśniach na Boże Narodzenie...*, jw., s. 173.

¹¹³¹ *Anioł Pasterzom mówił*, zwr. 2, BN WL-M 2006, nr 4; Siedl. 2015, s. 71.

¹¹³² *Dzisiaj w Betlejem*, zwr. 2, BN WL-M 2006, nr 4; Siedl. 2015, s. 84.

piękna jako róża, / nie szuka pańskiego łoża, / w żłóbeczku powija”¹¹³³, „Przed Maryją stają społem, niosą Panu dary”¹¹³⁴, „Witaj Jezu nam zjawiony, witaj dwakroć narodzony: / raz z Ojca przed wieków wiekiem, a teraz z Matki człowiekiem”¹¹³⁵, „Panna Czysta wraz z Józefem piastują”¹¹³⁶, „Rozkwitnęła się lilija, a tą jest Panna Maryja, / zrodziła nam dzisiaj Syna, wesola to nam nowina”¹¹³⁷, „Zrodziła Maryja Dziewica, / Wiecznego Boga bez rodzica”¹¹³⁸, „Maryja karmi, a Józef piastuje, / Małej dziecinie pilnie służy: / więc ich przykładem wierności śladem, / służmy dziecinie”¹¹³⁹, „Niesłychana to nowina, / Panna porodziła Syna, / Syna Jednorodzonego, / Boga Ojca niebieskiego, / niebieskiego”¹¹⁴⁰.

Panna czysta rodząca Syna Bożego jawi się jako Matka Boża (*Theotokos*). Wyraźnie jawi się tu obecna tajemnica dogmatu o Bożym macierzyństwie Maryi i Jej wierność woli Bożej, co wyrażają słowa „Panna Syna poczęła, / Panna Chrysta powiła, / Panną wieczną została”¹¹⁴¹. Wartym uwagi jest fakt, iż w kolędach stwierdzenie Maryi rodzącej Dziecię pisane jest wielką literą, jak np. „Panna Syna rodzi”¹¹⁴². To co jednocześnie wyraża prawdę o Bóstwie Chrystusa Jezusa oraz Boże macierzyństwo Maryi Panny przypomina o dogmatycznym wymiarze słów pieśni okresu Bożego Narodzenia.

Ze względu na Jezusa Chrystusa Maryja pozostaje Panną czystą. Ta prawda w kolędach i pastorałkach jawi się jako coś oczywistego: że „Panna czysta porodziła Syna”¹¹⁴³, „Poczęła Panna Syna w czystości, / porodziła w całości / Panieństwa swojego”¹¹⁴⁴, „Bo wesola dziś nowina, / Czysta Panna rodzi Syna”¹¹⁴⁵,

¹¹³³ *Jezu śliczny kwiecie*, zwr. 4, BN WL-M 2006, nr 30; NTr2, s. 180-181.

¹¹³⁴ *Mędrcy świata monarchowie*, zwr. 3, BN WL-M 2006, nr 36; Siedl. 2015, s. 138.

¹¹³⁵ *Pójdźmy wszyscy do stajenki*, zwr. 4, BN WL-M 2006, nr 36; Siedl. 2015, s. 103.

¹¹³⁶ *Przybieżeli do Betlejem pasterze*, zwr. 6, BN WL-M 2006, nr 50; Siedl. 2015, s. 106.

¹¹³⁷ *Rozkwitnęła się lilija*, zwr. 1, BN WL-M 2006, nr 56; Siedl. 2015, s. 110.

¹¹³⁸ *Tryumfy Krtóla niebieskiego*, zwr. 3, BN WL-M 2006, nr 56; Siedl. 2015, s. 114.

¹¹³⁹ *W Betlejem mieście Jezus się narodził*, zwr. 4, BN WL-M 2006, nr 62; NTr2, s. 191.

¹¹⁴⁰ *W dzień Bożego Narodzenia*, zwr. 2, BN WL-M 2006, nr 63; Lew1972, s. 239.

¹¹⁴¹ *Bożego Narodzenia*, BN WL-M 2006, nr 6.

¹¹⁴² *Dzisiaj w Betlejem*, zwr. 3, BN WL-M 2006, nr 4; Siedl. 2015, s. 84.

¹¹⁴³ *Dzisiaj w Betlejem*, zwr. 1, BN WL-M 2006, nr 4; Siedl. 2015, s. 84.

¹¹⁴⁴ *Anioł Pasterzom mówił*, zwr. 4, BN WL-M 2006, nr 4; Siedl. 2015, s. 71.

¹¹⁴⁵ *Cieszymy się pod niebiosy*, zwr. 1, BN WL-M 2006, nr 15; Lew1972, s. 247.

„Zrodziła Maryja Dziewica, / Wiecznego Boga bez rodzica”¹¹⁴⁶. Wyjątkowe przymioty i cnoty wynikające z Bożego macierzyństwa Maryi określają w pieśniach kolędowych Jej panieństwo i czystość: „O dziwne narodzenie, / nigdy nie wysłowione! / Poczęła Panna Syna w czystości, / porodziła w całości / Panieństwa swojego”¹¹⁴⁷. Przywilej czystości Maryi wynika z boskości Jej Syna: „By synaczka Panienczka miała porodzić, / by panieństwo z macierzyństwem miało się zgodzić”¹¹⁴⁸.

W kolędach odkrywamy również prawdę, że Matka Boża zachowała swoją czystość również po wydarzeniach związanych z narodzeniem¹¹⁴⁹. Pasterze dowiadują się od aniołów wesołej nowiny, że „czysta Panna rodzi Syna”¹¹⁵⁰. Tak mocno akcentowana w pieśniach okresu Bożego Narodzenia cnota czystości Maryi jest przedmiotem naśladowania dla katolików jako wyraz okazywanego Jej wielkiego szacunku i czci¹¹⁵¹. Tę myśl sugerują słowa „A potem Maryi cześć dają, / za Matkę Boską Ją uznają, / Tak nas uczą przykładem, / jak iść mamy ich śladem / statecznie”¹¹⁵².

Pieśni na Boże Narodzenie tytułując Maryję Panną, jednoznacznie rozumieją tu prawdę o Jej Dziewictwie, które w żaden sposób nie jest poddane wątpliwościom: „Którego zrodziła, / Bogiem uznała, / i Panną jak była / Panną została”¹¹⁵³. Szczególnym wyrazem czci do Rodzicielki Bożego Syna jest pojawiające się słowa określające Maryję jako piękną: „Śliczna Panienska Jezusa zrodziła”¹¹⁵⁴, oraz „Śliczna Panna Syna kołysała”¹¹⁵⁵. Wyjątkową pozycję stanowi kantyczka *Tobie wznawiamy Panno*¹¹⁵⁶. Pochodząca z początku XX wieku pieśń

¹¹⁴⁶ *Tryumfy Króla niebieskiego*, zwr. 3, BN WL-M 2006, nr 60; Siedl. 2015, s. 114.

¹¹⁴⁷ *Anioł Pasterzom mówił*, zwr. 4, BN WL-M 2006, nr 4; Siedl. 2015, s. 71.

¹¹⁴⁸ *Pastorałka*, zwr. 2, BN WL-M 2006, nr 17.

¹¹⁴⁹ S. Ropiak, *Obraz Maryi w pieśniach na Boże Narodzenie...*, jw., s. 175.

¹¹⁵⁰ *Cieszymy się pod niebiosy*, zwr. 1-3, BN WL-M 2006, nr 15; Lew1972, s. 247.

¹¹⁵¹ S. Ropiak, *Obraz Maryi w pieśniach na Boże Narodzenie...*, jw., s. 176.

¹¹⁵² *Tryumfy Króla niebieskiego*, zwr. 8, BN WL-M 2006, nr 60; Siedl. 2015, s. 114.

¹¹⁵³ *Wesołą nowinę*, zwr. 4, BN WL-M 2006, nr 66; Siedl. 2015, s. 117.

¹¹⁵⁴ *Śliczna Panienska*, zwr. 1, BN WL-M 2006, nr 59; Lew1972, s. 256.

¹¹⁵⁵ *Gdy Śliczna Panna*, zwr. 1, BN WL-M 2006, nr 24.

¹¹⁵⁶ *Tobie wznawiamy Panno*, 1Tes WL-M 2017, s. 42; NTr2, s. 387. Utwór niniejszy pojawia się dopiero w śpiewniku V Ogólnopolskich Warsztatach Liturgiczno – Muzycznych w Świętej Lipce w 2017 roku. Pierwsze jego pojawienie się miało

odkryta na nowo w trzecim tysiącleciu wskazuje na wyjątkowość wybrania Maryi i wyboru Bożej woli: „uprzejmym słowem, / cześć Gabryjelowe, / któraś te słowa była uraczona, / bądź pozdrowiona”¹¹⁵⁷ oraz Jej pochwałę przywileju cnoty dziewictwa: „U Ciebie jednej niebieskie są dary, / którymi Cię Bóg obdarzył bez miary, / Tyś napełniona łaskę pożądaną, (...) Pan z Tobą Ciebie przed czasy wiecznymi, / przeznaczył sobie przybytkiem na ziemi, (...) Nad inne Panny, które zachowały, / swe Bogu śluby, masz przywilej cały, / z białych głów żadna bez wady wszelakiej”¹¹⁵⁸. Przyjęcie tego zaproszenia i pełne oddanie się woli Bożej owocuje pochwałą i przegonieniem ludu Bożego widzącego w Matce Bożej i Jej zasługach potęgę wstawienictwa i czci: „Stąd Cię do nieba przeniósł nad obłoki: / na tron wysoki, (...) Dlatego słusznie Ciebie wychwalamy, / i Twej od Syna pomocy żądamy, / by nam odpuścił z Twej świętej zasługi, / Bóg nasze długi”¹¹⁵⁹. Ilustracja Maryi Bogarodzicy tytułowanej jako Święta Panna i Rodzicielka przedstawia świadectwo Jej świętości i drogi do Jej naśladowania. Podkreślana w kolędach świętość Najczystszej Dziewicy ma ścisły związek z urodzeniem Bożego Syna. I chociaż niemożliwym jest naśladowanie Maryi w Jej tajemnicy Bożego macierzyństwa, a w pieśniach bożonarodzeniowych nie ma bezpośredniego odwołania do Jej naśladowania w tej drodze, to pojawiające się zwroty „Święta Bogarodzico, / o przenajświętsza Dziewico”¹¹⁶⁰, jak również tytuł Niepokalana, są wyrazem wiary w Jej wyjątkową godność związaną z wyborem na Matkę Bożą oraz ze względu na Jezusa Chrystusa¹¹⁶¹. W zdecydowanej większości kolęd wyłaniający się obraz Maryi należy rozumieć w znaczeniu *Theotokos* czyli Bogurodzicy. Znajduje on swe źródło w najstarszym tytule Najświętszej Maryi Panny¹¹⁶².

miejsce w czasie pierwszej edycji warsztatów w Gietrzwałdzie w 2004 roku co potwierdza uczestnictwo autora niniejszej dysertacji oraz amatorskie nagranie a'capella utrwalone na płycie CD.

¹¹⁵⁷ *Tobie wznawiamy Panno*, zwr. 1, 1Tes WL-M 2017, s. 42; NTr2, s. 387.

¹¹⁵⁸ *Tobie wznawiamy Panno*, zwr. 2-4, 1Tes WL-M 2017, s. 42; NTr2, s. 387.

¹¹⁵⁹ *Tobie wznawiamy Panno*, zwr. 3, 5, 1Tes WL-M 2017, s. 42; NTr2, s. 387.

¹¹⁶⁰ *Rozkwitnęła się lilija*, zwr. 3, BN WL-M 2006, nr 56; Siedl. 2015, s. 110.

¹¹⁶¹ Por. S. Ropiak, *Obraz Maryi w pieśniach na Boże Narodzenie...*, jw., s. 178.

¹¹⁶² Por. J. Drozd, *Maryja w roku kościelnym*, Michalineum, Kraków-Struga Warszawska 1983, s. 50.

Do ulubionych tematów pieśni kolędowych należy obraz ubogiej Matki składającej swego Nowonarodzonego Syna na sianie. Obraz ten ma swe źródło we fragmencie Ewangelii według św. Łukasza opisującym wydarzenie narodzin Jezusa w Betlejem, w który jest mowa o czasie i miejscu rozwiązania: „Porodziła swego pierworodnego Syna, owinęła Go w pieluszki i położyła w żłobie, gdyż nie było dla nich miejsca w gospodzie” (Łk 2, 6-7). Znajomość tradycji ludowej, z której wywodzi się intuicyjne budowanie w czasie świąt Bożego Narodzenia wystrojów świątyni, gdzie w centrum buduje się stajenki czy szopki, w których znajdują się Święta Rodzina i towarzyszący im pasterze oraz ich trzoda. Ta pasterska sceneria umiejscawia tajemnicę wcielenia w ubogich warunkach: „Bo uboga była, / rąbek z głowy zdjęła, / w który Dziecię owinąwszy, / siankiem Je okryła”¹¹⁶³, „Chociaż w stajence, / Panna Syna rodzi”¹¹⁶⁴. Mimo trudnych warunków, ubóstwa, chłodu w kolędach odnajdujemy zachętę do tego, by odwiedzić to szczególne miejsce obecności Jezusa i Jego Matki: „Pójdźmy wszyscy do stajenki, / do Jezusa i Panienki. / Powitajmy maleńkiego / i Maryję Matkę Jego”¹¹⁶⁵. Dominuje obraz ukazujący

Zwyczajność i prostotę jest dominującym obrazem ukazującym w centrum tego ubóstwa pokorną, zatroskana Matka dzieląca los ze swym Jednorodzonym Synem Bożym. Trwałe tło betlejemskiej stajenki ukazuje Maryję jako pierwszą wśród ubogich i pokornych Pana¹¹⁶⁶, na co zwrócił uwagę Sobór Watykański II¹¹⁶⁷. Ważnym motywem w pieśniach na Boże Narodzenie jest obraz Maryi jako Matki adorującej czy też kontemplującej Boskie Dziecię, co wyraża Jej niezwykłą troskę i macierzyńska miłość: *A u żłóbka Matka Święta czuwa sama uśmiechnięta nad Dzieciątka snem*¹¹⁶⁸. Tak, więc Panna Maryja to Matka obejmująca Jezusa z czułością (*Glykofilousa*), jednocześnie pogrążona w kontemplacji Syna Bożego¹¹⁶⁹.

¹¹⁶³ *Jezus Malusieńki*, zwr. 2, BN WL-M 2006, nr 28; Siedl. 2015, s. 221.

¹¹⁶⁴ *Dzisiaj w Betlejem*, zwr. 3, BN WL-M 2006, nr 4; Siedl. 2015, s. 84.

¹¹⁶⁵ *Pójdźmy wszyscy do stajenki*, zwr. 1, BN WL-M 2006, nr 47; Siedl. 2015, s. 103.

¹¹⁶⁶ Por. S. Ropiak, *Obraz Maryi w pieśniach na Boże Narodzenie...*, jw., s. 182.

¹¹⁶⁷ Por. KK 55.

¹¹⁶⁸ *Cicha noc, święta noc*, zwr. 1, BN WL-M 2006, nr 12 - 14; Siedl. 2015, s. 76.

¹¹⁶⁹ RM 33.

Wiodącą postacią towarzyszącą Maryi w trudach brzemienności oraz narodzi Bożego Syna jest Jej Przeczysty Oblubieniec i opiekun Jezusa św. Józef: „Panna czysta wraz z Józefem piastują Dzieciąteczko”¹¹⁷⁰. Inspiracją dla autorów wielu kolęd był fragment Ewangelii według św. Łukasza, w którym autor natchniony wskazuje dialog pasterzy, którzy „udali się z pośpiechem i znaleźli Maryję, Józefa i Niemowlę, leżące w żłobie” (Łk 2, 16), np. „Pasterze bieżeli do Betlejem skwapliwie, / znaleźli Dziecię w żłobie, / Maryję z Józefem”¹¹⁷¹, „Maryja Panna / Dzieciątko piastuje / i Józef święty / Ono pielęguje”¹¹⁷² czy „Zacny Opiekunie, Józefie Piastunie, / Nie mogłeś znaleźć gospody, / Jezusowi dla wygody, / i Najświętszej Pannie”¹¹⁷³. Motyw obecności św. Józefa w drodze do Betlejem, wydarzeniach narodzin Jezusa oraz ucieczki Świętej Rodziny do Egiptu ukazuje szczególną troskę wybranego na Opiekuna Świętej Rodziny wyrażaną również w pieśniach okresu Bożego Narodzenia, na co w ostatnich latach zwraca uwagę papież Franciszek, który w Liście Apostolskim opublikowany z okazji 150 rocznicy ogłoszenia św. Józefa patronem Kościoła powszechnego przypomina o miłości Józefa do Jezusa nazywanego we wszystkich czterech Ewangeliach „synem Józefa”¹¹⁷⁴. Określenia papieskie św. Józefa, którego nazywa Ojcem umiłowanym, czułym, posłusznym, z twórczą odwagą, człowiekiem pracy, w cieniu¹¹⁷⁵ potwierdza współczesne rozumienie kolęd i pastorałek w drodze chrześcijańskiej formacji oraz naśladowania cnót tak wyjątkowej biblijnej postaci.

Ważnym wątkiem pieśni bożonarodzeniowych jest obecność Maryi w historii zbawienia. „A Słowo Ciałem się stało / i mieszkało między nami”¹¹⁷⁶ czy „piekło zawarte, niebo otwarte, / Słowo się Ciałem stało:”¹¹⁷⁷ - już w tych słowach jednej z najbardziej rozpoznawalnych i wykonywanych kolęd odczytujemy wypełnienie się prorockich zapowiedzi i znaków towarzyszących przyjsciu na

¹¹⁷⁰ *Przybieżeli do Betlejem pasterze*, zwr. 4, BN WL-M 2006, nr 50; Siedl. 2015, s. 106.

¹¹⁷¹ *Anioł Pasterzom mówił*, zwr. 2, BN WL-M 2006, nr 4; Siedl. 2015, s. 71.

¹¹⁷² *Dzisiaj w Betlejem*, zwr. 2, BN WL-M 2006, nr 4; Siedl. 2015, s. 84.

¹¹⁷³ *Jezu śliczny kwiecie*, zwr. 10, BN WL-M 2006, nr 30; NTr2, s. 180-181.

¹¹⁷⁴ Franciszek, List Apostolski *Patris corde*, (Rzym, 08.12.2020); por. Łk 4, 22; J 6,42; Mt 13,55; Mk 6,3.

¹¹⁷⁵ Franciszek, tamże.

¹¹⁷⁶ *Bóg się rodzi, moc truchleje*, zwr. 1, BN WL-M 2006, nr 7 - 9; Siedl. 2015, s. 72.

¹¹⁷⁷ *Mizerna cicha, stajenka licha*, zwr. 1, BN WL-M 2006, nr 37; Siedl. 2015, s. 89.

świat oczekiwanego Mesjasza „cztery tysiące lat wyglądany / na Ciebie króle, prorocy czekali”¹¹⁷⁸.

Osoba Najświętszej Bożej Rodzicielki Maryi pojawia się w ilustracjach wypełniających się obietnic¹¹⁷⁹: „Patriarchów świętych upragnione / spełniły się oczekiwania, / kiedy Słowo z Panny narodzone / dopełniło wszystkich żądania. [...] / Już prorockich przepowiedzeń skutki / odmieniły świat cały mili”¹¹⁸⁰. Starotestamentalne teksty przywołujące proroctwa dotyczące przyjścia na świat Zbawiciela, odczytywane w Kościele, ujawniają w świetle pełni Bożego Objawienia postać Niewiasty, Matki Odkupiciela¹¹⁸¹. Fragment z Księgi proroka Ezechiela i jego parafraza w zwrotce kolędy „Maryja stała[ś] się niebieską bramą, / przez którą Bóg wchodzi, / gdy się nam na ten świat dziś rodzi”¹¹⁸², wskazuje właśnie na Maryję zgodnie z nurtem reprezentowanych przez Ojców Kościoła takich jak św. Augustyn, Hieronim czy Ambroży¹¹⁸³.

Wystarczy przytoczyć kilka biblijnych wskazań dotyczących Maryi i Jej zapowiedziach w proroctwach Starego Przymierza, a których niestety nie znajdujemy w repertuarze warsztatowym. Będzie to inspirowany fragmentem Ewangelii według św. Mateusza, który posługuje się obrazem zaczerpniętym z Księgi proroka Izajasza, który zapowiada, że „Oto Panna pocznie i porodzi Syna i nazwą Go imieniem Emmanuel, to znaczy Bóg z nami”¹¹⁸⁴. Kolęda *Anieli z niebie śpiewają* zawiera zwrotkę wyrażającą następującą myśl: „Narodził się nam Zbawiciel / wszego świata Odkupiciel. / Izaiasz [!] prorokował, / że się z Panny narodzić miał”¹¹⁸⁵. Sugestię do tego biblijnego obrazu czyni tekst innej kolędy mówiący, że „posłany, jest nam dany / Emmanuel w niskości”¹¹⁸⁶.

Równie warta dostrzeżenia jest pojawiająca się w kolędach symbolika gałązek, pochodzące ze starotestamentalnych zapowiedzi proroków, szczególnie

¹¹⁷⁸ „*Wśród nocnej ciszy*, zwr. 1, BN WL-M 2006, nr 68; Siedl. 2015, s. 120.

¹¹⁷⁹ Por. S. Ropiak, *Obraz Maryi w pieśniach na Boże Narodzenie...*, jw., s. 186.

¹¹⁸⁰ *Niepojęte dary dla nas daje*, zwr. 2 - 3, BN WL-M 2006, nr 42; Siedl. 2015, s. 94.

¹¹⁸¹ Por. S. Ropiak, *Obraz Maryi w pieśniach na Boże Narodzenie...*, jw., s. 186.

¹¹⁸² *Rozkwitnęła się lilija*, zwr. 4, BN WL-M 2006, nr 56; Siedl. 2015, s. 110.

¹¹⁸³ Por. S. Ropiak, *Obraz Maryi w pieśniach na Boże Narodzenie...*, jw., s. 186.

¹¹⁸⁴ Por. Mt 1, 23; Iz 7, 13n.

¹¹⁸⁵ *Anieli w niebie śpiewają*, zwr. 2, Siedl. 2015, s. 168.

¹¹⁸⁶ *W żłobie leży*, zwr. 3, BN WL-M 2006, nr 64; Siedl. 2015, s. 115.

Izajasza, w postaci różdżki Aarona czy różdżki Jessego. To piękno Maryi uwidocznione jest w postaci gałązki¹¹⁸⁷. „Tyś różdżka z Jessego, / dałaś kwiat zapachu wdzięcznego”¹¹⁸⁸. Występuje tu wyraźna aluzja do proroctwa Izajasza: „I wyrośnie różdżka z pnia Jessego, wypuści się odrośl z jego korzeni. I spocznie na niej Duch Pański”¹¹⁸⁹. Zachęcająca do odwiedzenia i doświadczenia tajemnicy Bożego Narodzenia kolęda *Pójdźmy wszyscy do stajenki* w kolejnej zwrotce przypomina: „Witaj Jezu ukochany, / od Patrircachów czekany, / od Proroków ogłoszony, / od narodów upragniony”¹¹⁹⁰.

Maryja uczestnicząc w porządku odkupienia przez zrodzenie i wychowanie Syna Bożego przedstawiana jest często w pieśniach bożonarodzeniowych jak Matka Odkupiciela¹¹⁹¹: „Chociaż w stajence, Panna Syna rodzi, / przecież On wkrótce, ludzi oswobodzi”¹¹⁹², „leży tam Boży Syn, Bóg Człowiek z Panny świętej, dany na okup win”¹¹⁹³, „Zrodziła Maryja Dziewica, / by nas z piekła wybawił”¹¹⁹⁴. Słowa „Znaleźli to Dziecię i Matkę Jego, / tam idźcie, znajdziecie Syna Bożego” sugerują drogę wiodącą do Zbawiciela¹¹⁹⁵.

Wiara w Maryję, która daje ludzkości Zbawiciela jest motywem, który bardzo często pojawia się w utworach na Boże Narodzenie, ostatecznie bowiem tajemnica wcielenia za sprawą Maryi stała się udziałem człowieka w dziele odkupienia¹¹⁹⁶: „Zrodziła Maryja Dziewica, / wiecznego Boga bez rodzica, / by nas z piekła wybawił, / a w niebieskich postawił / pałacach”¹¹⁹⁷. Ta perspektywa soteriologiczna narodzin Chrystusa wyraża się szczególnie w sformułowaniach, w których pojawia się odniesienie do „nas”: „Panna nam powiła Boskie

¹¹⁸⁷ Por. S. Ropiak, *Obraz Maryi w pieśniach na Boże Narodzenie...*, jw., s. 187.

¹¹⁸⁸ *Rozkwitnęła się lilija*, zwr. 3, BN WL-M 2006, nr 56; Siedl. 2015, s. 110.

¹¹⁸⁹ Zob. Iz 11, 1n.

¹¹⁹⁰ *Pójdźmy wszyscy do stajenki*, zwr. 2, BN WL-M 2006, nr 47; Siedl. 2015, s. 103.

¹¹⁹¹ Por. S. Ropiak, *Obraz Maryi w pieśniach na Boże Narodzenie...*, jw., s. 188.

¹¹⁹² *Dzisiaj w Betlejem*, zwr. 3, BN WL-M 2006, nr 4; Siedl. 2015, s. 84.

¹¹⁹³ *O gwiazdo Betlejemska*, zwr. 1, BN WL-M 2006, nr 4; Siedl. 2015, s. 96.

¹¹⁹⁴ *Tryumfy Króla niebieskiego*, zwr. 3, BN WL-M 2006, nr 60; Siedl. 2015, s. 114.

¹¹⁹⁵ *Wesołą nowinę*, zwr. 7, BN WL-M 2006, nr 66; Siedl. 2015, s. 117.

¹¹⁹⁶ Por. S. Ropiak, *Obraz Maryi w pieśniach na Boże Narodzenie...*, jw., s. 190.

¹¹⁹⁷ *Tryumfy Króla niebieskiego*, zwr. 3, BN WL-M 2006, nr 60; Siedl. 2015, s. 114.

Dzieciątko”¹¹⁹⁸ czy „Arona różdżka ona zielona / stała się nam kwitnąca / i owoc rodząca”¹¹⁹⁹.

Z racji Narodzenia Pańskiego i Bożego Macierzyństwa oddawana jest cześć zarówno Jezusowi, jak i Jego Matce, wyrażana w formie pozdrowień „Powitajmy Maleńkiego / i Maryję Matkę Jego”¹²⁰⁰, jak również w składanych darach¹²⁰¹: „Dzieciątku dają na ofiary [...]. A potem Maryi cześć dają. / Za Matkę Boską Ją uznają. / Tak nas uczą przykładem / jak iść mamy ich śladem”¹²⁰². Również Mędrcy ze Wschodu „przed Maryją stają społem, / niosą Panu dary, / przed Jezusem biją czołem, / składają ofiary”¹²⁰³.

Pieśni na Boże Narodzenie ukazują teologiczny obraz Maryi jako Bogarodzicy. Jej obraz nie jest ściśle dogmatyczny, co raczej opisowy, czerpiący swe odniesienie do fragmentów Ewangelii przedstawiających narodziny Jezusa Chrystusa¹²⁰⁴. Zakorzeniony w dogmacie Bożego macierzyństwa oraz Jej Niepokalanego Dziewictwa obraz Maryi przedstawia wyraźnie rozwój chrystotypiczny mariologii ze względu na życie i dzieło Jezusa Chrystusa, w którego drogę wpisane jest ściśle życie Jego Matki, Maryi.

Stąd ważny wniosek dotyczący twórczości wielu artystów prowadzących warsztaty, jak również organizatorów oraz uczestników warsztatów, którzy przez wszystkie lata kształtowali swoje postawy w drodze przez Maryję do Jezusa (*Per Mariam ad Iesum*). W rozważaniu przed modlitwą *Anioł Pański* św. Jan Paweł II zachęcał do kontemplowania oblicza Maryi, bowiem Matka bardziej od wszelkiego innego stworzenia upodabnia się do Syna, Jezusa. Odwołując się do słów św. Bernarda zaczerpniętego z dialogu z Dantem z Boskiej komedii, papież Polak zachęcał wiernych zgromadzonych na placu św. Piotra w Rzymie, aby nie zatrzymywali spojrzenia na Niepokalanej, lecz sięgali dalej, zgłębiając, na ile to

¹¹⁹⁸ *Wesołą nowinę*, zwr. 3, BN WL-M 2006, nr 66; Siedl. 2015, s. 117.

¹¹⁹⁹ *Anioł Pasterzom mówił*, zwr. 5, BN WL-M 2006, nr 4; Siedl. 2015, s. 71.

¹²⁰⁰ *Pójdźmy wszyscy do stajenki*, zwr. 1, BN WL-M 2006, nr 47; Siedl. 2015, s. 103.

¹²⁰¹ Por. DPLiL 183.

¹²⁰² *Tryumfy Króla niebieskiego*, zwr. 7 - 8, BN WL-M 2006, nr 60; Siedl. 2015, s. 114.

¹²⁰³ *Mędrcy świata Monarchowie*, zwr. 3, BN WL-M 2006, nr 36; Siedl. 2015, s. 138.

¹²⁰⁴ Por. S. Ropiak, *Obraz Maryi w pieśniach na Boże Narodzenie...*, jw., s. 193 - 194.

możliwe, tajemnicę Jej poczęcia, a więc tajemnicę w Trójcy Świętej Jedyne-
Boga¹²⁰⁵.

4.4. Pieśni o Matce Boskiej w perspektywie pasyjno-paschalnej

Emocjonalne podejście do Męki Pana Jezusa i Jego Matki charakteryzuje dawne pieśni nabożne, które adoptowano do repertuaru WL-M. Pieśni ludowe w posoborowej rzeczywistości otrzymały status pieśni liturgicznych, dlatego w naturalny sposób funkcjonują we współczesnym środowisku muzyków kościelnych. Smutek pieśni o charakterze pasyjnym równoważony jest radością rezurekcyjną. W tej praktyce formacyjnej można dostrzec pewne poszukiwania tożsamości chrześcijańskiej zakorzenionej w teologii chrztu. Katolicy, jako wyznawcy Jezusa Chrystusa, przez chrzest są z Nim pogrzebani dla grzechu, aby też razem z Nim zmartwychwstać do nowego życia przybranych dzieci Bożych. Najświętsza Maryja Panna przewodzi wszystkim wierzącym w tej duchowej wędrówce i przejściu do nowej rzeczywistości odkupionych i usprawiedliwionych.

Cześć do Matki Boskiej Bolesnej w pieśniach ma swój prawnik w sekwencji *Stabat Mater*. Pasyjny charakter Wielkiego Postu zwraca uwagę wiernych na obecność Matki Bożej Bolesnej we wspólnocie Kościoła. Ważną postawą Maryi jest Jej współodczuwanie w cierpieniu: „Boleściwa Matka stała, / obok Krzyża we łzach cała, / gdy na Krzyżu wisiał Syn”¹²⁰⁶. Koncentracja na uczestnictwie w cierpieniu Jezusa i Jego Matki w tego typu pieśniach wychowywały w postawie współczucia¹²⁰⁷.

We współczesnych jak i dawnych pieśniach pojawia się obraz Matki Bożej stojącej pod krzyżem, współcierpiącej ze swoim umiłowanym Synem, przeżywającej ofiarny akt miłości na Golgocie¹²⁰⁸. Zwłaszcza w okresie wielkopostnym wyłania się obraz Najświętszej Maryi Panny cierpiącej, ale również jako ucieczki grzeszników. Pieśń o tym samym tytule wskazuje na Matkę

¹²⁰⁵ Jan Paweł II, *Przez Maryję do Jezusa: rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”*, (Rzym, 08.12.2001), „*Salvatoris Mater*” 4 (2002) 2, s. 346.

¹²⁰⁶ *Boleściwa Matka Stała*, zwr. 1, WP WL-M 2005 nr 16, s. 18; NTr1, s. 190.

¹²⁰⁷ Por. S. Ropiak, *Homo amatus et amans...*, jw., s. 325.

¹²⁰⁸ Tamże.

stojącą obok krzyża w czasie męki Chrystusa. Z jednej strony Matka boleje nad niewdzięcznością pokoleń, którzy otrzymali wolność: „O niewdzięczni Swemu Stwórcy, / On karmił Was manną na pustyni, / wprowadził was do Ziemi obiecanej, / a ty niegodny narodzie zaparłeś się Chrystusa”¹²⁰⁹. Z drugiej strony odbywa się boleść związana z brakiem możliwości niesienia pomocy w godzinie konania: „Ociemniały me oczy, gdy widzę Twą śmierć bolesną, / i nie mogę Ci przyjść z pomocą”¹²¹⁰, by ostatecznie zwyciężyła wierna ufność Matki: „Tyś mą nadzieją i obroną, / Twa śmierć stała się życiem całego świata”¹²¹¹. Utwór ten przedstawia Maryję jako Matkę, pierwszą wierzącą do końca, oddaną sprawie Chrystusa. Słowa wypowiedziane z wysokości Krzyża mówią o tym, że macierzyństwo Matki Chrystusa znajduje swoją „nową” kontynuację w Kościele i przez Kościół, symbolicznie obecny i reprezentowany przez Jana Apostoła. W ten sposób Ta, która jako „łaski pełna” została wprowadzona w tajemnicę Chrystusa, by być Jego Matką¹²¹². Bezradność Matki w trwodze konania Syna, „nie wiem co czynić Matka, smutna zostając”¹²¹³ wskazuje na wielką wież macierzyńską, kiedy mówi: „Cóż ja pocznę, / utrapiona Matka Twoja, / opuszczona, straciwszy Ciebie. / weź mnie raczej na śmierć z sobą, / wolę umrzeć razem z Tobą”¹²¹⁴.

Obecność Matki Chrystusa pod krzyżem wspomina inna pieśń pasyjna: „woła i kona, / łzy z oczu leje, / pod krzyżem Matka Bolesna truchleje”¹²¹⁵. W Katechizmie Kościoła Katolickiego czytamy, że „droga do doskonałości wiedzie przez Krzyż. Nie ma świętości bez wyrzeczenia i bez walki duchowej. Postęp duchowy zakłada ascezę i umartwienie, które prowadzą stopniowo do życia w pokoju i radości błogosławieństw”¹²¹⁶. Wysiłek ascetyczny jest więc nieodłącznym wymiarem życia duchowego. Z oczywistych względów ta prawidłowość nie dotyczy Niepokalanej. Nie znaczy to, że nie podejmowała

¹²⁰⁹ *Boleściwa Matka Stała*, zwr. 2, WP WL-M 2005 nr 16, s. 18; NTr1, s. 190.

¹²¹⁰ Tamże, zwr. 3.

¹²¹¹ Tamże, zwr. 5.

¹²¹² RM 24.

¹²¹³ *Już Cię żegnam, najmilszy Synu*, zwr. 3, WP WL-M 2005 nr 21, s. 23; NTr2, s. 275.

¹²¹⁴ Tamże, zwr. 1.

¹²¹⁵ *Wisi na krzyżu*, zwr. 4, WP WL-M 2005 nr 25, s. 27; NTr2, s. 316.

¹²¹⁶ Por. KKK 2015.

ascetycznego wysiłku. Czyniła w duchu służby przede wszystkim najpierw Dzieciątku, a potem Zbawicielowi, stojąc mężnie pod krzyżem (por. J 19, 25). Ewangelista podkreśla, że „Maryja stała pod krzyżem”, co wskazuje na Jej mężną postawę, zdolną przezwyciężyć rozdzierający ból i kłębiące się uczucia zranionego matczynego serca.

W pasyjny charakter wpisuje się *Lament Maryi*, pieśń, która jest swoistym pożegnaniem Matki ze złożonym Ciałem Ukrzyżowanego Syna¹²¹⁷. Ta przejmująca skarga, pozwala nam, w kolejnych zwrotkach, uczestniczyć duchowo z pożegnaniem poranionego i umęczonego Chrystusa, Jego: „głową, włosami, szyją, rękami, bokiem, sercem, nogami, krzyżem”¹²¹⁸. Jest to wołanie Matki, która jest reprezentantką całego Kościoła, rozważającego tajemnicę zbawczej męki swojego Zbawiciela. To oblicze medytacji Męki Chrystusa ukazują szczególną prośbę Matki skupionej na świętym boku Jezusa: „Dobranoc, boku święty, / z którego płynęła Krew Najświętsza, / by grzechy człowieka obmyła”¹²¹⁹.

Paschalny okres radości wskazuje na szczególne miejsce Matki w budowaniu Kościoła. W pieśniach przedstawia się wizje Maryi jako szczęśliwej Królowej nieba, przeżywającej w ukryciu misterium zbawcze i tajemnice powstającej wspólnoty kościelnej zmierzającej do niebieskiego Jeruzalem. „Niebo zaślubiło ziemię, / od kiedy wzięłaś ciało z Dziewicy Maryi. / Nowa ziemia przybliżyła się do nowego nieba, / od kiedy zmartwychwstałaś”¹²²⁰. Radość Matki wyraża krótki hymn: „Wesel się Królowo miła! / Bo ten któregoś zrodziła, / zmartwychwstał”¹²²¹. Pieśń ukazują entuzjazm, ale również powód królewskiego zachwyty. Jednocześnie następuję prośba o Jej orędownictwo w kulminacyjnym

¹²¹⁷ Zob. Jan Paweł II, *Pod krzyżem Maryja uczestniczy w dramacie odkupienia*, w: tenże, *Maryja w tajemnicy Chrystusa i Kościoła*, jw., s. 164-166.

¹²¹⁸ *Dobranoc głowo święta (Lament Maryi)*, w: IIBDKS 2009, nr 8, zwr. 1-8; WSPB WL-M 2013, nr 26; por. Siedl. 2015, s. 187.

¹²¹⁹ Tamże, zwr. 5.

¹²²⁰ *Chryście zmartwychwstały (Ty mieszkasz pośród nas)*, w: OW WL-M 2006, nr 26, zwr. 8; por. NTr1, s. 203.

¹²²¹ *Wesel się Królowo miła*, w: OW WL-M 2006, nr 27, zwr. 1; CztMk WL-M 2019, s. 47; por. Siedl. 2015, s. 284.

punkcie historii zbawienia: „Ciesz się i wesel się w niebie, / proś Go za nami w potrzebie, / byśmy się też tam dostali”¹²²².

Wiara w obecność Maryi przy Jej Synu w Jego Królestwie jest oczywista, stąd głęboka prośba o wstawiennictwo, by doświadczenie nieba stało się udziałem wierzących. W podobnym tonie wyraża się niemalże identyczna pieśń, w nieco tylko zmienionym układem tekstu i linii melodycznej: „Wesel się Nieba Królowo, / ciesz się świata Cesarzowo”¹²²³. Ludowy charakter przejawia pojęcie cesarskości Maryi. Wskazuje na głęboką wiarę twórców i odbiorców pieśni, która wyraża moc duchowego panowania Maryi w Królestwie Jej Syna odzwierciedlany w Kościele. Patrząc na dwie ostatnie pieśni: *Wesel się Królowo miła* oraz *Wesel się nieba Królowo* widać w nich radość odkupionej wspólnoty, która uczestniczy w owocach Zmartwychwstania Pańskiego. Pieśni przenika ufna wiara we wstawienniczą moc Matki, która wyznawana jest jako współpośredniczka i orędowniczka. Wyrażają to wołania: „módl się do Niego za nami”¹²²⁴. W repertuarze warsztatowym pojawia się jeszcze jedna wersja tego utworu pod tytułem *Królowo nieba wesel się*, jednak treść pozostaje w zasadzie bez żadnych zmian.

Ciekawym motywem jest układ kilku zwrotek jednej z popularnych pieśni okresu wielkanocnego *Wesoły nam dzień dziś nastał*. Między 9 a 16 zwrotką następuje dialog Zmartwychwstałego Syna z Jego Matką. Świadczy on o ich głębokim zjednoczeniu, a również wskazuje na ludzką więź łączącą Matkę z Dzieckiem, nawet w dorosłym życiu, a szczególnie wobec tragedii Krzyża. Pierwsze osiem zwrotek analizowanej pieśni opisuje tryumfalne zstąpienie Zbawiciela do oczekujących z utęsknieniem wybawienia: „Którzy w otchłaniach mieszkali, / płaczkliwie tam zawołali, / gdy Zbawiciela ujrzeli”¹²²⁵. Chrystus powstawszy z grobu po trzech dniach, na co wskazuje tekst pieśni, nakazuje w pierwszej kolejności powiadomić o paschalnej radości właśnie Matkę: „A gdy

¹²²² Tamże, zwr. 2.

¹²²³ *Wesel się nieba Królowo*, w: OW WL-M 2006, nr 28, zwr. 1; por. NTr1, s 224.

¹²²⁴ Tamże, zwr. 3.

¹²²⁵ *Wesoły nam dzień dziś nastał*, w: OW WL-M 2006, nr 29, 44, 45, zwr. 5; por. Siedl. 2015, s. 287.

Chrystus Pan zmartwychwstał, / miłośnikom się pokazał, / Anioły do Matki posłał
 (...) O Anieli najmilejsi, / idźcież do Panny Najświętszej, / do Matki mej
 najmilejszej (...) Ode Mnie Ją pozdrawiajcie i wesoło zaśpiewajcie, / Królowo
 rajska wesel się”¹²²⁶.

Kolejna zwrotka ilustruje spotkanie Syna z Matką: „Potem z wielką swą
 światłością do Matki swej przystąpiwszy, / pocieszył Ją pozdrowiwszy”¹²²⁷.
 Następną strofą wyraża słowa Syna: „Napełniona bądź słodkości, Matko moja i
 radości, / po onej wielkiej żałości”¹²²⁸. Kształtowana tutaj jest świadomość jak
 wielkiego cierpienia doświadczyła Matka i jakie owoce wydaje ono po
 zwycięstwie Syna Bożego nad śmiercią. Pełna emocji odpowiedź Maryi ukazuje
 moc wiernej miłości: „Witajże Jezu najśłodszy, Synaczku mój najmilejszy, /
 pocieszenie wszelkiej duszy (...) Jestem już bardzo wesoła, gdy Cię żywego
 ujrzała, / jakobym się narodziła”¹²²⁹. Uwagę zwraca użycie zwrotu „pocieszenie
 duszy”, który myślą wraca do prorocтва Symeona zapowiadającego przeszywanie
 duszy Maryi mieczem (por. Łk 2,34-35).

Wyjątkowe spotkanie Matki Bożej ze Zmartwychwstałym Synem kończy
 się porywem szczęścia: „Radoście z Nim rozmawiała, usta Jego całowała, / w
 radości się z Nim rozstawała”¹²³⁰. Wielkanoc skupia się naturalnie na paschalnym
 misterium Chrystusa, stąd w pieśniach dość rzadko znajdujemy odniesienie do
 Matki Jezusa, co sugeruje pewną postawę Matki ukrytej, nie skupiającej uwagi na
 sobie, ale wszystko oddającej dziełu zbawienia swojego Syna i stale obecnej w
 tajemnicy wiary Kościoła¹²³¹.

W doborze pieśni o Matce Bożej można dopatrzeć się intencji
 organizatorów w wychwalaniu postawy wiary Maryi, która zdecydowała o Jej
 udziale w całym zbawczym misterium Chrystusa z tajemnicą paschalną włącznie.
 Uczuciowy charakter śpiewów ułatwia wyrażenie wdzięczności NMP za Jej

¹²²⁶ Tamże, zwr. 9-11.

¹²²⁷ *Wesoły nam dzień dziś nastał*, zwr. 12.

¹²²⁸ Tamże, zwr. 13.

¹²²⁹ Tamże, zwr. 14-15.

¹²³⁰ Tamże, zwr. 16.

¹²³¹ Zob. Jan Paweł II, *Maryja i zmartwychwstanie Jezusa Chrystusa*, jw., s. 176-178.

współcierpienie z Odkupicielem i pozwala widzieć Matkę Bolesną ciągle obecną w celebrowanym przez Kościół misterium paschalnym zwłaszcza w bezkrwawej Ofierze Mszy świętej. Duchowe macierzyństwo NMP jest ciągle żywym Jej udziałem w paschalnym dziele rodzenia nowych dzieci Bożych¹²³².

4.4. Cześć Świętych i Aniołów w relacji do NMP

Znajdujemy jednak tam teksty pośrednie. I tak w pierwszej biblijnej księdze w opowieści o grzechu pierwszych rodziców w raju pojawia się zapowiedź Niewiasty, która *skruszy głowę węża* (por. Rdz 3, 15). Archanioł Gabriel jak również i Jej krewna Elżbieta mówią do Maryi: „Błogosławiona jesteś między niewiastami” (por. Łk 1, 28. 43). Sama Maryja pod natchnieniem wypowiada o sobie słowa: „Oto błogosławić Mnie będą odąd wszystkie pokolenia” (por. Łk 1, 48). Księga Apokalipsy zawiera taką relację: „Potem ukazał się znak na niebie: Niewiasta obleczone w słońce i księżyc pod Jej stopami, a na Jej głowie wieniec z gwiazd dwunastu” (por. Ap 12, 1).

W Rzymie w starożytnych katakumbach zachowało się potwierdzenie powszechnej wiary ludu Bożego, że Najświętsza Maryja Panna jest Królową nieba i ziemi. Już w trzecim wieku pojawiły się obrazy przedstawiające Ją siedzącą na tronie z królewskim nimbem¹²³³.

Położony na warmińskiej ziemi Gietrzwałd kryje w swoim sanktuarium w ołtarzu głównym szesnastowieczny obraz typu *Hodegetrii* przedstawia Maryję okrytą ciemnoniebieskim płaszczem, trzymającą na lewej ręce Dzieciątka Jezus ubrane w długą, czerwoną suknię. W górnej części obrazu, na podtrzymywanej przez dwóch aniołów wstędze, znajduje się napis: „Ave Regina Caelorum, ave Domina Angelorum” („Bądź

¹²³² Tamże.

¹²³³ Por. K. Pelc CSMA, *O Najświętszej Maryi Pannie - Królowej Aniołów*, w: 30.09. „Któż jak Bóg” 3 (2021), w: <https://kjb24.pl/maryja-krolowa-aniolow-2/>; [dostęp: 7.06.2023].

pozdrowiona, Królowo Nieba, bądź pozdrowiona, Pani Aniołów”¹²³⁴. Wpatrzeni w ten cudowny wizerunek katolicy muzycy śpiewają: „Tyś Panią chóru archanielskiego, / Królową gmachów nieba ślicznego (...) Niechaj Cię chwałę współ ze Świętymi”¹²³⁵.

Św. Jan XXIII odnotował w *Dzienniczku*: „Regina Angelorum! Królowa aniołów! Jaką radość, jaki przedsmak nieba niesie myśl, że Maryi, naszej Matce, nieustannie towarzyszą w niebie zastępy aniołów!”¹²³⁶.

Uczczenie NMP jako Królowej jednocześnie pobudza uczestników OWL-M do pragnienia: „Błogosławiona Matko świętych w niebie, / korona szczęścia wieńczy Twoją skroń, / a stopy czyste depczą krąg księżyca” doprowadź także tak każdego z nas”¹²³⁷.

W repertuarze warsztatowym nie odnajdujemy nadmiernej liczby utworów ukazującą Maryję w relacji do Aniołów, mimo iż odbyły się warsztaty poświęcone pieśniom anielskim. Maryję w szczególnej relacji i dialogu widać przede wszystkim z scenie Zwiastowania, gdzie spotyka się z Archaniołem Gabrielem, który „dał Maryi słowo”¹²³⁸, które w Niej stało się ciałem. Plastyczny obraz sceny zwiastowania i relacji jaka się zawiązała między niebieskim posłańcem a Maryją przedstawia pieśń *Tobie wznawiamy*, gdzie Matka była pełna zachwytu na słowa pozdrowienia anielskiego, pełnego uprzejmości: „uprzejmym słowem cześć Gabrielowę, / któraś w te słowa była uraczona”. Pełne przekonania są słowa wypowiedziane w stronę Maryi: „U Ciebie jednej niebieskie są dary, / którymi Cię Bóg

¹²³⁴ Zob. *Łaskami słynący obraz Matki Bożej w Gietrzwałdzie*, w: <http://sanktuariummaryjne.pl/page/15/historia>; [dostęp: 15.12.2020].

¹²³⁵ *Najświętsza Panno*, zwr. 2, 4, NMP WL-M 2006, nr 13.

¹²³⁶ Zob. R. Zając, *Aniołowie w służbie Królowej*, w: <https://prasa.wiara.pl/doc/1473874.Aniolowie-w-sluzbie-Krolowej>; [dostęp: 15.12.2020].

¹²³⁷ *Do serca przytul dziecko swoje Matko (Błogosławiona)*, w: 1Tes WL-M 2017, s. 8-9, zwr. 3.

¹²³⁸ *Najświętsza Dziewico*, w: ADW WL-M 2004, nr 18, s. 24-25, zwr. 2; por. NTr1, s. 218; NTr1pop, s. 302.

obdarzył bez miary. / Tyś napelniona łaską pożądaną. / Pan z Tobą, ciebie przed czasy wiecznemi / przeznaczył sobie przybytkiem na ziemi. / Stąd cię do nieba przeniósł nad obłoki. / Nad inne Panny, które zachowały / swe Bogu śluby, masz przywilej cały: z białych głów żadna bez wady wszelakiej / czci nie ma takiej”¹²³⁹.

Powyższy tekst wpisuje się w pobożność opisaną przez św. Ludwika Marię Grignon de Monfort: „Maryja rozkazuje w niebie aniołom i błogosławionym. W nagrodę za Jej głęboką pokorę Bóg dał Jej władzę i zlecił posłannictwo, aby trony opróżnione przez upadłych skutkiem pychy aniołów obsadzała świętymi”¹²⁴⁰.

W repertuarze OWL-M dostrzega się obecność aniołów oraz Maryi w chwilach ostatecznych. Przyzywając orszak anielski, który przyjmuje dusze ludzką ku wyżynom nieba przyzywana jest osoba Maryj Matki pełnej litości, która wychodzi duszy naprzeciw w progach domu Ojca: „niech na spotkaniu w progach Ojca domu / po ciebie wyjdzie litościwa Matka”¹²⁴¹.

Chcąc przyjrzeć się głębiej relacji na linii Maryja – Święci trzeba zobaczyć głębokie życie duchowe Matki Bożej.

Na temat życia duchowego Maryi, mamy bardzo skąpe informacje biblijne, to jednak odnajdujemy w Niej wszystkie elementy duchowości chrześcijańskiej, przez co staje się Ona dla nas wzorem życia duchowego jako życia w Duchu Świętym.

Św. Łukasz opisując wydarzenie Pięćdziesiątnicy, wspomina, że wszyscy uczniowie Jezusa „trwali jednomyślnie na modlitwie razem z niewiastami, Maryją, Matką Jezusa, i braćmi Jego” (por. Dz 1, 14).

¹²³⁹ *Tobie wznawiamy*, w: 1Tes WL-M 2017, s. 42, zwr. 1-4; por. NTr2, s. 387.

¹²⁴⁰ Por. L.M. Grignon de Montfort, *Traktat o prawdziwym nabożeństwie do Najświętszej Maryi Panny*, nr 28, s. 7.

¹²⁴¹ *Przybądźcie z nieba*, w: PoA WL-M 2011, nr 16, zwr. 2; PLZ WL-M 2014, nr 16; por. *Obrzędy pogrzebu, dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, wyd 2., Katowice 1998, s. 64. 95. 121; Siedl. 2015, s. 1292.

Kolejnym znamienym rysem duchowości Maryi jest Jej służebna postawa. W chwili zwiastowania, mówiąc do Archanioła: *Oto ja, służebnica Pańska* (Łk 1, 38), następnie udając się do swej krewnej Elżbiety (Łk 1, 39-40), troszcząc się o właściwy przebieg wesela w Kanie (J 2, 1-5), a wreszcie towarzysząc narodzinom Kościoła, Maryja potwierdza postawę służby całkowicie ukierunkowaną na wypełnienie Bożego planu zbawienia. Życie duchowe Maryi staje się wzorem dla wszystkich wierzących zdążających drogą powołania do świętości¹²⁴².

Na osobną uwagę zasługuje obecność Maryi w modlitwie uwielbienia Boga. Modlitwa doksologiczna, płynąca z ust wiernych, co jest wyrazem ich duchowej potrzeby, dopomina się jakby wzmocnienia tej chwalby przez obecność Świętych, w tym w pierwszej kolejności Matki Bożej. Przykładem repertuaru na WL-M są słowa: „Panie Jezu kocham Cię, bądź uwielbiony, / wraz z Świętą Maryją (...) ze Świętym Józefem, (...) razem z Aniołami, razem z Archaniołami, (...) wraz ze Świętą Faustyną / w wszystkich Świętych”.

Należałoby również zwrócić uwagę na liturgiczną uroczystość Świętego Józefa, którego tytułuje się jako Oblubienca Najświętszej Maryi Panny, przypadająca 19 marca¹²⁴³, wszak „po Maryi pierwszy był (...) pierwszy Boże Dziecię czcił”¹²⁴⁴. W postawie pokory również pozycja Oblubienca jest po Oblubienicy: „tylko stań przy nas Józefie święty najpokorniejszy po Maryi z ludzi”¹²⁴⁵. Bóg „uczynił go Oblubieńcem Dziewicy”¹²⁴⁶.

Jego wstawiennictwo jest wyrazem miłości do Maryi: „otaczaj opieką Twą nieustanną / wraz z Twą Oblubienicą, Maryją Panną”¹²⁴⁷. Oblubieniczą

¹²⁴² M. Chmielewski *Maryja jako wzór życia w Duchu Świętym*, w: *Maryja Oblubienica Ducha Świętego*, red. A. Gąsior, J. Królikowski, P. Łabuda, Tarnów 2009, s. 52-56.

¹²⁴³ KLAW 2023, s. 59-60.

¹²⁴⁴ *Duszo moja niech pieśń twoja*, w: ŚJ WL-M 2013, nr 1, 2, zwr. 2; por. Siedl. 2015, s. 588.

¹²⁴⁵ *Posłuszny nakazom Anioła (Tylko stań przy nas)*, w: ŚJ WL-M 2013, nr 20, ref.

¹²⁴⁶ *Józefie, niebian ozdobo*, w: ŚJ WL-M 2013, nr 4, zwr. 2; por. Siedl. 2015, s. 396.

¹²⁴⁷ *O, Święty Józefie*, w: ŚJ WL-M 2013, nr 8, zwr. 2.

miłość Józefa z Maryją wyrażona jest w treści: „Tyś jest Mężem, którego wybrał Bóg przed wieki, / byś poślubił Dziewicę, Rodzicielkę Bożą. / Duch Cię Święty z Nią złączył przeczystą miłością, / upodobnił Cię do Niej bogactwem świętości / boś się dla niej stał godny stróżem być Dziewicy”¹²⁴⁸.

Obecność Maryi w ostatnim etapie życia doczesnego, u progu przejścia z tego świata do domu Ojca wspomaga obecność Oblubieńca Matki Zbawiciela, Świętego Józefa. W pieśniach ku czci św. Opiekuna Pana Jezusa, w pierwszej kolejności uwagę przykuwa jego znacząca pozycja w historii zbawienia: „On w świętości i czystości po Maryi pierwszy był, / przy Paniencie On w stajence pierwszy Boże Dziecię czcił”. Św. Józef staje obok Maryi jako Wspomożyciel wiernych, co w Litanii ku jego czci odzwierciedli się sformułowaniem Opiekunie Kościoła Świętego. W pieśni O, Święty Józefie odnajdujemy treść dobrze oddającą tę myśl: Otaczaj opieką swoją nieustanną, / wraz z Twą Oblubienicą, Maryją Panną, / Kościół katolicki i jego pasterzy, / broń, gdy prześladowań burza nas uderza. To bezpośrednie wezwanie jego potęgi wstawienniczej w jedności z Jego Przeczystą Małżonką św. Jan Paweł II tak skomentował: „pokładając ufność w przemożnym wstawiennictwie św. Józefa, Kościół widzi w nim również wspaniały wzór nie tylko dla poszczególnych stanów życia, ale dla całej chrześcijańskiej wspólnoty, niezależnie od warunków życia i zadań, jakie w niej pełni każdy z wiernych”. Dlatego Dusza nasza kiedyś odpocznie bezpiecznie, / z Jezusem, Maryją i Józefem wiecznie”.

Szczególną postacią w życiu Maryi był św. Józef, Jej Przeczysty Oblubieniec. Ewangelia św. Mateusza bezpośrednio określa św. Józefa przymiotnikiem *sprawiedliwy*, użytym w kontekście relacji względem Maryi: „Mąż Jej, Józef, który był człowiekiem sprawiedliwym i nie chciał narazić Jej na zniesławienie, zamierzał oddalić Ją potajemnie” (Mt 1, 19). Sprawiedliwość św. Józefa objawiła się w sytuacji, gdy dowiedział się, że jego małżonka Maryja jest „brzemienna za sprawą Ducha Świętego” (Mt 1,

¹²⁴⁸ *Ciebie Święty Józefie (Oblubieniec Maryi, psalm ku czci św. Józefa)*, w: ŚJ WL-M 2013, nr 9, zwr. 1-3.

18). Według prawa żydowskiego groziła Jej za to kara śmierci. Św. Józef wybrał inną drogę. Podjął decyzję o oddaleniu Maryi, chcąc tym samym uratować Ją od tak drastycznych konsekwencji. Dopiero interwencja anioła i wypowiedziane przez niego słowa: „Józefie, synu Dawida, nie bój się wziąć do siebie Maryi, twej Małżonki; albowiem z Ducha Świętego jest to, co się w Niej poczęło” (Mt 1, 20) zmieniają podjętą wcześniej decyzję o wycofaniu się¹²⁴⁹.

W Ewangelii dostrzegalne jest milczenie św. Józefa, co może wskazywać na fakt, iż był to człowiek czynu co jest wynikiem realizowania woli Bożej i przyjęcia podobnej postawy, jak jego Oblubienica, która sercu rozważała usłyszane Słowo Boże¹²⁵⁰.

Postawa cichego Józefa została ukazana jako wzór dla chrześcijan: „Józefie, cieniu Ojca, uczyn nas dziećmi milczenia, które poznały Serce Ojca i spoczywają w Bogu”¹²⁵¹. W kolejnych zwrotkach pieśni autor opisuje postawę milczenia św. Józefa i charakter tego milczenia oraz odpowiada błagalną prośbą o milczenie dla naśladowców tej postawy: „w Twoim milczeniu drga niestrudzona miłość Ducha, daj nam milczenie, które dociera do źródła Życia; w Twoim milczeniu zamieszkuje boska obecność, daj nam milczenie, które jest welonem żywej obecności Boga; noc Twego milczenia jest nadmiarem oślepiającego światła, daj nam milczenie, które jest pełne zaufania i uległej miłości; w Twoim milczeniu ogień łaski wszystko oczyszcza, daj nam milczenie, które jest wołaniem o miłosierdzie”¹²⁵².

¹²⁴⁹ S. Tykarski, *Twórcza odwaga świętego Józefa przykładem dla współczesnych mężczyzn, mężów i ojców*, „Studia Gdańskie” Tom XLIX (2021), s. 57-58.

¹²⁵⁰ Benedykt XVI, *Słowa wypowiedziane 18 grudnia 2005 roku podczas rozważania przed modlitwą „Anioł Pański”*, „L’Osservatore Romano”, wyd. pol., 2 (2006), s. 13. Mimo, że nie jest to odnotowane na kartach Ewangelii, to można mieć pewność, że Józef wypowiedział imię „Jezus” podczas przedstawienia Go w świątyni, gdyż była to powinność przynależąca ojcu (por. Mt 1, 21).

¹²⁵¹ *Józefie, Cieniu Ojca*, w: PW WL-M 2022, s. 20, ref.; Mt11PDMW WL-M 2023, s. 18.

¹²⁵² Tamże, zwr. 1-4.

Powyższy, poetycki tekst został zaczerpnięty z dwóch pierwszych dni *Nowenny do Świętego Józefa*, którą Kościół odmawia przed Uroczystością ku Jego czci przypadającą 19 marca¹²⁵³. Święty Józef daje niezwykle świadectwo życia przez co realizuje w ciszy swoistą pedagogię swojej drogi powołania¹²⁵⁴.

W pieśniach dedykowanych św. Józefowi widzimy wiele aspektów, w których powiela się to wszystko co dotyczy relacji wobec Maryi, a co skupia się przede wszystkim na Jej naśladowaniu w drodze do Jej Syna. Wyraża to utwór Święty Józefie prowadź mnie: „Święty Józefie prowadź mnie do Pana, by kochać tak pokornie jak Niepokalana Maryja”¹²⁵⁵.

Oblubieniec Matki Bożej, „był pierwszy” po Niej właśnie „w świętości i czystości, przy Niej w stajence Boże Dzieci czcił”¹²⁵⁶. Pierwszym po Maryi była również w postawie pokory: „tylko stań przy nas Józefie święty najpokorniejszy po Maryi z ludzi”¹²⁵⁷. Sam Bóg powołał i wybrał właśnie tego niezwykłego człowieka i „uczynił go Oblubieńcem Dziewicy, dozwolił ojcem wiecznego Słowa zwać”¹²⁵⁸. Swoim życiem św. Józef pokazuje, że nie trzeba być kimś wielkim, aby osiągać szczyty świętości i brać udział w wielkich dziełach, do których powołuje Bóg. Należy być sobą i wykonywać dobrze i gorliwie codzienne obowiązki. W taki sposób, przez wierność w małych rzeczach, Józef został postawiony nad wielkimi rzeczami (por. Łk 16,10)¹²⁵⁹.

¹²⁵³ KLAW 2023, s. 59.

¹²⁵⁴ W. Cichosz, Ł. Rumian, *Pedagogia Świętego Józefa w świetle adhortacji apostolskiej „Redemptoris custos”*, „Teologia i Człowiek. Kwartalnik Wydziału Teologicznego” UMK 50 (2020) nr 2, s. 67.

¹²⁵⁵ *Święty Józefie prowadź mnie*, w: JCOMO WL-M 2016, s. 41.

¹²⁵⁶ *Duszo moja (Pieśń ku czci św. Józefa)*, w: ŚJ WL-M 2013, nr 1-2, zwr.2-3; por. Siedl. 2015, s. 395

¹²⁵⁷ *Posłuszny nakazom Anioła (Tylko stań przy nas)*, w: ŚJ WL-M 2013, nr 20, ref.

¹²⁵⁸ *Józefie, niebian ozdobo*, w: ŚJ WL-M 2013, nr 4, zwr. 2; por. Siedl. 2015, s. 396.

¹²⁵⁹ RC 24.

Nawet wobec potęgi wstawiennictwa jest zawsze wzywany i obecny u boku Maryi: „otaczaj opieką Twą nieustanną / wraz z Twą Oblubienicą, Maryją Panną”¹²⁶⁰. Oblubieńczą miłość Józefa z Maryją chwala treść pieśni „Oblubieniec Maryi – psalm ku czci św. Józefa: Tyś jest Mężem, którego wybrał Bóg przed wieki, / byś poślubił Dziewicę, Rodzicielkę Bożą. / Duch Cię Święty z Nią złączył przeczystą miłością, / upodobił Cię do Niej bogactwem świętości / boś się dla niej stał godny stróżem być Dziewicy. / W jednąś duszę się załączył z Dziewicą bez skazy, / Z Nią się cieszył Jej Synem i trwożył o Niego. / Jak miłością na ziemi byłeś z Nią związany, / tak i przy Niej masz chwałę w królestwie Jezusa. / Po Jezusie, Maryi, imię Twe najdroższe, / które w niebie, na ziemi wszyscy błogosławią”¹²⁶¹.

W pieśniach odnajdujemy nie tylko wyjątkową miłość Józefa do Maryi i Jezusa, ale również na wzajemność w tej relacji, bo „Ciebie kochają Jezus i Maryja”¹²⁶².

W wielu pieśniach okresu Bożego Narodzenia św. Józef obecny jest przy Maryi i Nowonarodzonym Zbawicielu w postawie ochronnej troski, dlatego autor pieśni „Patronie ludzi pracy zawoła: jak Ty chroniłeś Matkę i Dziecię od śmierci z ręki niecnego Heroda, / tak niech omija przez Twoją przyczynę rodziny nasze wszelki cios i szkoda”¹²⁶³. Wizerunek św. Józefa opiekującego się Maryją i Jej Synem utrwalony jest w pieśniach dotyczących Narodzenia Pańskiego i święta Świętej Rodziny¹²⁶⁴.

W kolędach widać Józefa często w tle scenerii tajemnicy narodzin Zbawcy świata, ale wśród najważniejszych postaci tych wydarzeń Józef

¹²⁶⁰ *O, Święty Józefie*, w: ŚJ WL-M 2013, nr 8, zwr. 2.

¹²⁶¹ *Ciebie Święty Józefie (Oblubieniec Maryi, psalm ku czci św. Józefa)*, w: ŚJ WL-M 2013, nr 9, zwr. 1-3.

¹²⁶² *Witaj Józefie*, w: ŚJ WL-M 2013, nr 21, zwr. 2.

¹²⁶³ *My ludzie pracy spieszmy co Ciebie (Patronie ludzi pracy)*, w: ŚJ WL-M 2013, nr 15, zwr. 2.

¹²⁶⁴ A. Serafin, *Obraz Józefa w polskich kolędach i pastorałkach (na przykładzie tekstów zebranych przez ks. Michała M. Mioduszeńskiego)*, „Rozprawy Komisji Językowej ŁTN”, t. LXIV (2017), s. 279.

zawsze stoi obok Maryi, jak prawdziwy mąż i przybrany ojciec, Głowa Najświętszej Rodziny¹²⁶⁵: „znaleźli Dziecię w żłobie, / Maryję z Józefem”¹²⁶⁶.

Postać Józefa pojawia się w kolędzie Dzisiaj w Betlejem, gdzie odnajdujemy go opiekującego się Dzieciną, ale określa się go jako „świętego”, a w starych tłumaczeniach kolęd używano słowa „stary”: „Maryja Panna Dzieciątko piastuje / i Józef święty („stary”) ono pielęgnuje”¹²⁶⁷. W jednej z pastorałek w tonie pretensjonalnym odnajdujemy treść jakby oskarżającą Józefa, który nie mógł znaleźć właściwego miejsce na szczęśliwe rozwiązanie stanu błogosławionego Maryi: „Zacny opiekunie, Józefie piastunie, / nie mogłeś znaleźć gospody, / Jezusowi dla wygody, / i najświętszej Pannie”¹²⁶⁸. Oddanie Józefa w opiece nad Dzieckiem ujawnia się, kiedy odkrywa się słowa: „Maryja karmi, a Józef piastuje, / małej dziecinie pilnie służy”¹²⁶⁹.

Nadzwyczajność misji św. Józefa w realiach zwykłej rzeczywistości pokazuje jak Świętą Rodzinę z Nazaretu pochłaniała również codzienna zwyczajność, chociażby, kiedy siadali przy wspólnym stole¹²⁷⁰, co możemy odnaleźć w pieśni *Rozmowa ze Świętym Józefem*: „powiedz co czułeś Józefie święty / gdyś siadał wraz z Miriam przy stole”¹²⁷¹.

Patrząc przez pryzmat repertuaru warsztatowego i wzięcia pod uwagę śpiewnik z pieśniami okresu Bożego Narodzenia: na 72 pozycje kolęd i

¹²⁶⁵ Tytuł *Głowo Najświętszej Rodziny* pojawia się jako wezwanie w *Litanii do św. Józefa*; zob. Siedl. 2015, s. 751.

¹²⁶⁶ *Anioł pasterzom mówił*, w: BN WL-M 2006, nr 4, 5, zwr. 2; por. Siedl. 2015, s. 38.

¹²⁶⁷ *Dzisiaj w Betlejem*, w: BN WL-M 2006, nr 21-22, zwr. 2; por. Siedl. 2015, s. 48.

¹²⁶⁸ *Jezu śliczny kwiecie*, w: BN WL-M 2006, nr 30, zwr. 10; UDOCC WL-M 2010, nr 6; por. NTr2, s. 180.

¹²⁶⁹ *W Betlejem mieście*, w: BN WL-M 2006, nr 62, zwr. 4.

¹²⁷⁰ A. Serafin, *Obraz Józefa w polskich kolędach i pastorałkach (na przykładzie tekstów zebranych przez ks. Michała M. Mioduszelewskiego)*, „Rozprawy Komisji Językowej ŁTN”, t. LXIV (2017), s. 278.

¹²⁷¹ *Powiedz co czułeś Józefie święty (Rozmowa ze świętym Józefem)*, w: ŚJ WL-M 2013, nr 16, ref., zwr. 3.

pastorałek, uwzględniając również kolejne opracowania tych samych kolęd, odniesień do św. Józefa znajduję się w 6 utworach, co wskazuje na jego ważną, ale pozostającą cichą obecność, choć jak widać postać św. Józefa, mającego tak głęboką i bliską relacje do Najświętszej Maryi Panny nie jest nadmiernie eksponowana.

W repertuarze warsztatowym nie odnotowana żadnych innych relacji związanych z innymi świętymi postaciami w historii Kościoła, poza dwoma wyjątkami. Otóż na uwagę zasługuje pochwałą Maryi do słów św. Maksymiliana Marii Kolbego, wielkiego czciciela Niepokonanej: „dozwól mi chwalić Cię, Panno Przenajświętsza i daj mi moc przeciw wrogom Twym / Ave Maria”¹²⁷².

Drugi wątek dotyczy sposobu oddawania czci Panu Bogu wraz ze wspólnotą Kościoła uwielbionego. W pieśni *Chwała Nieśmiertelnemu*, którą w podtytule nazywa się Litanią wielbienia pojawia się katalog wielu wybranych Świętych rozpoczynając od Maryi, kolejno św. Józefa Opiekuna i z wybranych postaci wzywając ich wstawiennictwa w pieśni chwały: „wraz z Maryją jednym chórem wielbimy Cię! / Wraz z Józefem Opiekunem wielbimy Cię! Razem z siostrą Faustyną i z Sieneńską Katarzyną / z Dominikiem i Franciszkiem, z ojcem Pio i Feliksem / wraz z Cecylią i Agnieszką, z Klarą, Kingą i Teresą / z Augustynem i Ambrożym, z Benedyktem i Grzegorzem / z Janem Pawłem i Edmundem, z Mikołajem i Zygmuntem / wraz ze Staszkiem, i Ignacym, i z Brunonem Bonifacym / z Pawłem, Markiem i Szczepanem, i Barnabą i Cyprianem / z Magdaleną i Joanną, z Anastazją i Zuzanną / z Ritą, Zytą i Teresą, z Benedyktą, z Bernadetą / z rzeszą Świętych, Apostołów, Męczenników i Aniołów”¹²⁷³.

¹²⁷² *Dozwól mi chwalić Cię*, w: PW WL-M 2022, s. 13.

¹²⁷³ *Chwała, chwała, chwała (Chwała Nieśmiertelnemu)* Litania wielbienia, w: 1Tes WL-M 2017, s. 12-13; TpK WL-M 2019, s. 12-13.

Chcąc uchwycić obraz obecności Maryi w ekonomii zbawienia, trzeba zobaczyć przede wszystkim inicjatywę Stwórcy człowieka, który stając się również w Jezusie Chrystusie odkupicielem człowieka zaczyna tworzyć dzieje nowego świata, który potrzebował nowego początku. Tym początkiem jest historia Jezusa Chrystusa. Poprzez ziemskie dzieje Słowo stało się Ciałem i związało się z obecnością Najświętszej Maryi Panny, z Jej wiarą oraz gotowością służenia. Tak rozumiane macierzyństwo Maryi obecne w Bożym planie zbawienia trwa nieustannie - poczynając od aktu zgody, wyrażoną w momencie zwiastowaniu i którą wiernie zachowała pod krzyżem - aż do wiekuistego wypełnienia się zbawienia wszystkich wybranych¹²⁷⁴.

¹²⁷⁴ J. B. Szlaga, *Maryja w zbawczym planie Ojca*, „Salvatoris Mater” 1 (1999) nr 2, s. 24-25.

Rozdział 5.

Charakterystyka muzykologiczno - pastoralna repertuaru wykonywanego podczas Ogólnopolskich Warsztatów Liturgiczno - Muzycznych na Warmii

W pierwszej części doprecyzowany zostanie całościowy repertuar w wymiarze utworów tradycji gregoriańskiej, pieśni jednogłosowych, współczesnych opracowań jednogłosowych i wielogłosowych w języku łacińskim oraz w starych i nowych formach części stałych Mszy św. takich form nie mogło zabraknąć w czasie odbywania się warsztatów, które duży nacisk kładły na właściwą formację liturgiczną uczestników łącząc to co nowe z bogatą tradycją kultury muzycznej Kościoła. Zdecydowanie większość repertuaru warsztatowego zajmują utwory wielogłosowe przeważnie w czterogłosowym opracowaniu, natomiast bardzo ważną przestrzeń zajmują opracowania części stałych tworzących obrzędy z czasie liturgii Mszy św. tak w formie chorału gregoriańskiego czy współczesnych opracowaniach wielogłosowych. Uzupełniając repertuar OWL-M na uwagę należy również zwrócić na wielość tradycyjnych i nowych opracowań melodii śpiewu przed Ewangelią, melodii do wykonywania psalmów responsoryjnych, obecnych w przestrzeni liturgicznej Sekwencji przed najważniejszymi uroczystościami w cyklu roku kościelnego, melodii związanych z modlitwą wiernych czy uroczystym zakończeniem modlitwy eucharystycznej odpowiedzią potrójnego *Amen* po wielkiej doksologii.

Kładąc nacisk na formację liturgiczną uczestników warsztatów w ostatnich latach czerpiąc z nauczania wyniesionego na ołtarze bł. Kardynała Stefana Wyszyńskiego zwrócono uwagę na rolę muzyki w Kościele, która leży u podstaw nauczania Błogosławionego. Miał on przekonanie o istnieniu ogólnych, obiektywnych zasad obowiązujących wszystkich, którzy chcą prawidłowo zajmować się tą ulotną i wzniosłą sztuką o znamionach sakralnych. Muzyka w pierwszej kolejności ma być wykonywana na chwałę Boga, a w drugiej na pożytek

ludzi. Tej zasady nigdy nie wolno zaniedbać jeśli ma to być muzyka kościelna, która musi być ukierunkowana na uwielbienie majestatu Stwórcy i wyrasta z kontemplacji Wcielonego Słowa Bożego¹²⁷⁵.

W dalszej części ukazane zostanie rys historyczny powojennych śpiewników warmińskich, przede wszystkim pierwszego śpiewnika *Z pieśnią przed tron Boży. Zbiór pieśni i modlitw do nabożeństwa*, opracowanego przez Leona Kauczora i ks. Zygmunta Geneję oraz *Śpiewnik parafialny czyli zbiór pieśni sakralnych polskich i łacińskich oraz modlitw dla użytku wiernych w kościołach rzymsko-katolickich* ks. Wojciecha Lewkowicza w zestawieniu ze *Śpiewnikiem kościelnym* ks. Jana Siedleckiego. W tej perspektywie muzykologicznej dokonana zostanie analiza repertuaru warsztatowego kontynuującego dziedzictwo historyczne rozwoju pieśni na Warmii, aby w dalszej części zobrazować rozwój kultu maryjnego oraz pobożności ludowej przez pojawianie się nowych kompozycji utworów dedykowanych Najświętszej Maryi Pannie.

W ostatniej części tego fragmentu dysertacji dokonana zostanie analiza tematów pieśni w repertuarze warsztatowych w kontekście ogólnopolskim oraz lokalnych.

5.1. Śpiew gregoriański

Kościół rzymski włącza do służby Bożej różne rodzaje muzyki kościelnej, także polifonię. Jednak śpiew gregoriański uznaje za śpiew własny¹²⁷⁶. Chorał gregoriański, mimo powiązań ze śpiewem synagogałnym, nabrał na przestrzeni wieków cech, które są dla niego charakterystyczne. Jedną z nich jest korzystanie wyłącznie z tekstów w języku łacińskim¹²⁷⁷.

Sobór Watykański II, który dopuścił do liturgii języki narodowe, nie wyparł się chorału gregoriańskiego. Nazwał go śpiewem własnym liturgii rzymskiej. „Dlatego w liturgii powinien zajmować on pierwsze miejsce wśród innych

¹²⁷⁵ S. Ropiak, *Poglądy Stefana Kardynała Wyszyńskiego na rolę muzyki w kościele*, „Studia Elbląskie” 22 (2021), s. 366.

¹²⁷⁶ Por. KL 116.

¹²⁷⁷ Por. E. Hinz, *Chorał gregoriański*, Pelplin 1999, s. 7-8.

równorzędnych rodzajów śpiewu”¹²⁷⁸. Tym śpiewem jest nade wszystko religijny śpiew ludowy. On może rozbrzmiewać nie tylko podczas nabożeństw, ale także w czasie czynności liturgicznych. Śpiewy przeznaczone do liturgii muszą odznaczać się poprawnym teologicznie tekstem i odpowiednią melodią¹²⁷⁹. W czasie warszawskich warsztatów poza konferencjami dotyczącymi omówienia wartości śpiewu gregoriańskiego. Tematykę chorału poruszył już w czasie pierwszej sesji warsztatów w Gietrzwałdzie ks. prof. dr hab. Ireneusz Pawlak. Konferencja pt. „Chorał gregoriański w przeszłości i teraźniejszości” była ważnym wprowadzeniem i kierunkiem, który ugruntował warsztaty na fundamencie własnego śpiewu kościoła, którego nie mogło zabraknąć w trakcie takich spotkań¹²⁸⁰. W spisach programowych warsztatów odnajdujemy jeszcze jedną prelekcję związaną z tą tematyką: „Związki tradycyjnego śpiewu ludowego i chorału gregoriańskiego” zaprezentował Marcin Bornus – Szczyciński w czasie warsztatów poświęconych pieśniom okresu zwykłego¹²⁸¹.

Repertuar pieśni związanych ściśle z chorałem gregoriańskim nie jest imponujący, ale bardzo obecny. Pieśni te można zakwalifikować w porządku utworów poświęconych Maryi, pieśni do Ducha Świętego oraz pozostałych związanych z różnymi okresami liturgicznymi, uwzględniając również tradycyjne części stałe Mszy Świętej o czym opisane zostało w kolejnym etapie pracy.

¹²⁷⁸ Por. KL 116.

¹²⁷⁹ Por. KL 118; por. I. Celary, *Muzyka liturgiczna w świetle dokumentów kościoła*, „Studia Pastoralne” 12 (2016), s. 83.

¹²⁸⁰ Zob. ADW WL-M 2004, s. 1.

¹²⁸¹ Zob. OZ WL-M 2005, s. 1.

REGINA CÆLI JUBILA

283

V

R E-gí-na cæ-li, júbi-la; Gaude, Ma-rí- a! Jam pulsa
 cedunt nú-bi-la, Alle-lú- ia! Læ-tá-re, O Ma-rí- a.

Queen of heaven, rejoice; Be joyful, Mary! Now the clouds yield to sunlight,
 Alleluia! Rejoice, O Mary.

Wśród pieśni poświęconych Matce Bożej w pierwszej kolejności odnajdujemy *Regina Caeli Jubila*¹²⁸². Jest to czterozwrotkowe opracowanie w zapisie neumatycznym zaczerpnięta z *The Parish Book of Chant* (*Księgi śpiewów parafialnych*), która jest odpowiedzią na modlitwę muzyka kościelnego! Parafialna księga pieśni jest wydawana przez Church Music Association of America jako wyjątkowe źródło informacji dla chórów, księży, rodzin i kongregacji, które chcą śpiewać i rozumieć uniwersalną tradycję muzyczną katolików. Zbiór ten został opracowany z nadzieją ożywienia w każdej parafii i domu tego, co Sobór Watykański II nazwał „skarbem o nieocenionej wartości”, jakim jest gregoriańska tradycja śpiewu. Został skompilowany i fachowo złożony przez Richarda Rice'a z pomocą wielu osób zaangażowanych w muzykę sakralną w Stanach Zjednoczonych¹²⁸³. Opracowanie to zawiera ze względu na pochodzenie i przeznaczenie tłumaczenie po każdej z czterech zwrotek na język angielski.

¹²⁸² *Regina Caeli Jubila*, w: JCOMO WL-M 2016, s. 40, zwr. 1-4.

¹²⁸³ Zob. *Parafialna księga śpiewów*, w: <https://musicasacra.com/additional-publications/pbc/>; [dostęp: 29.04.2023].

REGINA CAELI, Solemn Tone
Votive Antiphon Easter – Pentecost Sunday

VI

R E-gína cæ-li * lætá- re, alle-lú-ia:

Qui- a quem me-ru- ísti por- tá- re,

Kolejny utwór to również tradycyjna antyfona wielkanocna *Regina Caeli*¹²⁸⁴, (Solemn Tone Votive Aniphon Easter – Pentecost Sunday). Prawdopodobnie źródłem pochodzenia jest amerykański śpiewnik parafialny z angielskim tłumaczeniem oraz neumatycznym zapisem. Jest jeszcze trzecia propozycja *Regina Caeli* (Simple tone)¹²⁸⁵ w prostym i tradycyjnym, najbardziej znanym opracowaniu gregoriańskim antyfony na czas wielkanocny znajdujący swe źródło w łacińskim śpiewniku mszalnym *Gaudeamus* z polskim tłumaczeniem.

Kolejna pieśń to *Salve Regina*¹²⁸⁶ zaczerpnięta z łacińskiej tradycji na czas zwykły w tonie uroczystym.

SALVE REGINA

Solemn Tone LU 276

I

S Al- ve, * Re-gí- na, mater mi- se-ricórdi- æ:

Vi- ta, dulcé- do, et spes nostra, sal- ve. Ad te

Kolejny utwór to tradycyjna melodia *Salve Mater Misericordiae*¹²⁸⁷.

¹²⁸⁴ *Regina Caeli*, w: DkUM WL-M 2018, s. 39; LU 1954, s. 275,

¹²⁸⁵ *Regina Caeli* (Simple tone), w: PW WL-M 2022, s. 43; por. Gaud. 2005, s. 264; LU 1954, s. 275.

¹²⁸⁶ *Salve Regina*, w: 1Tes WL-M 2017, s.39; DkUM WL-M 2018, s. 41; TpK WL-M 2019, s. 7; por. Gaud. 2005, s. 262-263; LU 1954, s. 276.

¹²⁸⁷ *Salve Mater Misericordiae*, w: TpK WL-M 2019, s. 8-9; por. Gaud. 2005, s. 259-260.

SALVE MATER MISERICORDIAE

SALVE MATER MISERICORDIAE

V
S
Alve ma-ter mi-se-ri-córdi-æ, Ma-ter De- i, et
ma-ter vé-ni-æ, Ma-ter spe- i, et ma-ter grá-ti-æ, Ma-ter
plena sanctæ lætí-ti-æ, O Ma-rí- a! Repeat: Salve mater.

Tradycyjne jednogłosowe śpiewy gregoriańskie pochodzące z różnych źródeł, ale osadzone w jednej eklezjalnej tradycji dedykowanie Matce Bożej to powyższe pięć utworów.

Kolejna grupa pieśni chorałowych to utwory związane z osobą Ducha Świętego. Jest to hymn oraz sekwencja do Ducha Świętego.

*Veni Creator Spiritus*¹²⁸⁸ to pochodzący z *Liber Usualis* hymn do Ducha Świętego (*O Stworzycielu Duchu przyjdź*) w śpiewniku warsztatowym w zapisie na pięciolinii. Również w układzie nut na pięciolinii znajduje się utwór pochodzący z Sekwencji na uroczystość Zesłania Ducha Świętego *Veni Sancte Spiritus*¹²⁸⁹ w opracowaniu Huberta Kowalskiego pozostający w tradycji gregoriańskiej.

Pozostałe pieśni ściśle związane z chorałem gregoriańskim znajdujące się w repertuarze warsztatowym przeznaczone są na różne okresy liturgiczne oraz dotyczą różnych części liturgii Mszy św. Odnajdujemy *Adoro te devote*¹²⁹⁰ w układzie neumatycznym z siedmioma zwrotkami w tradycji łacińskiej. Pozostający w tłumaczeniu angielskim, ale w układzie neumatycznym w wersji łacińskiej hymn ku czci Najświętszego Sakramentu *Ave verum Corpus*¹²⁹¹. We współczesnym opracowaniu nutycznym kanon W. A. Mozarta *Dona nobis*

¹²⁸⁸ *Veni Creator Spiritus*, w: VCS WL-M 2007, nr 1; por. Gaud. 2005, s. 205-206.

¹²⁸⁹ *Veni Sancte Spiritus*, w: VCS WL-M 2007, nr 28.

¹²⁹⁰ *Adoro te devote*, w: PEDŚ WL-M 2015, s. 9, zwr. 1-7; por. Gaud.2005, s. 236-237; LU 1954, s. 1855-1856.

¹²⁹¹ *Ave verum Corpus*, w: PEDŚ WL-M 2015, s. 10; por. Gaud.2005, s. 238-239; LU 1954, s. 1856.

*pacem*¹²⁹². Inne współczesne opracowanie Jacka Gałuszki to Kanon adwentowy *Veni Domine*¹²⁹³.

Spoglądając na przegląd repertuaru można stwierdzić, że chorał gregoriański nie odegrał większej roli w czasie warsztatów jeżeli chodzi o same pieśni, natomiast więcej uwagi skuło się w wymiarze pracy nad częściami stałymi co pokazane zostało poniżej.

5.2. Śpiew łaciński we współczesnych i wielogłosowych opracowaniach

Opracowania w tradycji łacińskiej pozostawiły trwały ślad w repertuarze warsztatowym w dość dużej ilości pieśni często już we współczesnych i wielogłosowych aranżacjach. Opis tych utworów w układzie alfabetycznym rozpocząć należy od pieśni okresu Bożego Narodzenia *Adeste fideles*¹²⁹⁴, w opracowaniu Davida Wilkock'a.

Nie do końca wyjaśnionym jest obecność w śpiewniku warsztatowym na okres Wielkiego Postu pieśni *Kantyk o Męce Pańskiej*¹²⁹⁵ zaczerpniętej ze śpiewnika dominikańskiego Niepojęta Trójco, w którym refren jest w języku łacińskim i incipit brzmi *Adoramus te Christe*, natomiast refrenu oraz pierwszej zwrotki brakuje w śpiewniku warsztatowym. Z dużym prawdopodobieństwem można stwierdzić, że ta część pieśni pochodzącej z tradycji francuskiej wspólnoty z Taize była dodrukowywana dla uczestników na oddzielnych kartkach.

Kolejny utwór to *Ave Regina Caelorum, ave Regina (Domina) angelorum*. Ten utwór inspirowany wstęgą nad głową ikony gietrzwałdzkiej jest obecny w trzech różnych opracowaniach, w tym jedno z muzyką Felice Anerio żyjącego w latach 1560 – 1614¹²⁹⁶. Pozostałe dwie to kompozycje Pawła Bębenka¹²⁹⁷ i Huberta Kowalskiego¹²⁹⁸.

¹²⁹² *Dona nobis pacem*, w: VCS WL-M 2007, nr 37; AO WL-M 2007, nr 17.

¹²⁹³ *Veni Domine (Kanon adwentowy)*, w: ADW WL-M 2004, nr 23, s. 31; por. NTr1, s. 267.

¹²⁹⁴ *Adeste fideles*, w: BN WL-M 2006, nr 3, zwr. 1-5; por. NTr1, s. 134-135.

¹²⁹⁵ *Adoramus te Christe (Kantyk o Męce Pańskiej)*, w: WP WL-M 2005, nr 7, s. 9; por. NTr1, s. 180-181.

¹²⁹⁶ *Ave Regina Caelorum (Ave Regina II)*, w: CztMk WL-M 2019, s. 10-11.

¹²⁹⁷ *Ave Regina Caelorum, ave Regina angelorum*, w: NMP WL-M 2006, nr 2.

¹²⁹⁸ *Ave Regina Caelorum, ave Domiuna angelorum*, w: TpK WL-M 2019, s. 10-11.

Kompozycja Bartłomieja Kota to solowy śpiew *Ave verum Corpus natum*¹²⁹⁹ na tle chóru wykonującego śpiew Ty jesteś Chlebem żywym.

Kolejny utwór to wywodzący się z tradycji gregoriańskiej *Christus vincit*¹³⁰⁰ w czterogłosowej aranżacji Huberta Kowalskiego. *Converte nos Deus*¹³⁰¹ to zaczerpnięta z Taize pieśń w czterogłosowym opracowaniu dominikanina Kusza.

W repertuarze odnajdujemy również dwa opracowania hymnu uwielbienia Maryi *Magnificat anima mea Dominum*. Pierwsza aranżacja autorstwa Piotra Pałki powstała w Krakowie 17 sierpnia 2005 roku uwzględniająca w wersji łacińskiej pierwsze wersety hymnu: „Wielbi dusza moja Pana, raduje się duch mój w Bogu, moim Zbawicielu”¹³⁰² oraz autorstwa Pawła Bębenka z wersetami na podstawie chorału gregoriańskiego dedykowana ks. Piotrowi Podolakowi, powstałe w Krakowie 26 października 2006 roku opracowane z refrenem i dziesięcioma zwrotkami, zaopatrzone uwagą autora: „w wersetach oznaczonych gwiazdką (* sylaby wyróżnione kursywą oznaczają dodatkową nutę (lub dwie np. *et Fi-*), którą należy wykonać na tej samej wysokości co nuta je poprzedzająca. Nie dotyczy to głosów śpiewających *mormorando*. Dodane nuty nie zmieniają pionów harmonicznym)”¹³⁰³.

Kolejna propozycja wykorzystana w czasie warsztatów to dwa opracowani łacińskiej wersji Apelu Jasnogórskiego *Maria Regina mundi*. Chronologicznie pierwsza do muzyki dominikanina Jacka Gałuszki, w której na tle chóru śpiewa się solowo w polskiej wersji *Maryjo Królowo Polski, Maryjo Matko Kościoła, jesteśmy przy Tobie, pamiętamy o Tobie, czuwamy*¹³⁰⁴ oraz w czterogłosowej

¹²⁹⁹ *Ave verum Corpus natum (Chleb Żywy)*, w: PEDŚ WL-M 2015, s. 12-13; CztMk WL-M 2019, s. 14-15.

¹³⁰⁰ *Christus vincit*, w: PU WL-M 2010, nr 3; por. Gaud. 2005, s. 197-200.

¹³⁰¹ *Converte nos Deus*, w: WSPB WL-M 2013, nr 4; por. NTr2, s. 400.

¹³⁰² *Magnificat anima mea Dominum*, w: NMP WL-M, 2006, nr 5.

¹³⁰³ *Magnificat anima mea Dominum*, w: III BDKS 2010, nr 11, ref., zwr. 1-10; ŚPBJI WL-M 2014, s. 27; 1Tes WL-M 2017, s. 25; Mt11PDMW WL-M 2023, s. 20.

¹³⁰⁴ *Maria Regina Mundi (Apel Jasnogórski)*, w: ADW WL-M 2004, nr 31, s. 37; OAZA WL-M 2021, s. 3; por. NTr1, s. 339.

aranżacji Lidii Pospieszalskiej tradycyjne słowa „Maria Regina mundi ,Maria Mater Ecclesiae, Tibi assumus, Tui memores, Vigilamus”¹³⁰⁵.

Kolejną utwór to *O salutaris Hostia* w dwóch wersjach muzycznych: w czterogłosowej kompozycji Pawła Bębenka¹³⁰⁶ oraz Giovanni Francesco Anerio (1560 - 1614)¹³⁰⁷.

Kolejny utwór to *Veni Lumen – Chorał*¹³⁰⁸, z łacińskimi słowami wykonywanymi w czasie refrenu oraz intonacji solisty na podstawie Sekwencji do Ducha Świętego w wersji polskiej.

Offertorium to kompozycja Piotra Pałki, powstała w Krakowie 2 listopada 2005 roku w języku łacińskim do słów modlitwy pochwalnej św. Franciszka z Asyżu: „Wszechmogący, najświętszy, najwyższy i największy Boże, wszelkie dobro, największe dobro, całe dobro, który sam jesteś dobry, Tobie pragniemy oddawać wszelką sławę, wszelką chwałę, wszelką wdzięczność, wszelką cześć, wszelkie błogosławieństwo i wszelkie dobra. Niech się stanie, niech się stanie. Amen”¹³⁰⁹.

Kolejną kompozycją związaną z misterium pasyjnym Piotra Pałki to powstała w Krakowie 20 stycznia 2001 roku *Per Crucem Tuam*¹³¹⁰, z adnotacją autora: „utwór śpiewany kilka razy kończymy na *Fine*”.

W śpiewniku świętolipskim z 2017 roku odnajdujemy utwór *Regina coeli, jubila (Siglo XVI)*¹³¹¹ z hiszpańsko brzmiącym podtytułem *Escuchar*, w czterogłosowym opracowaniu na chór do tradycyjnej melodii z 1584 roku. Łacińska treść utworu wskazuje na gregoriańskie pochodzenie, jednak nie do końca jasne jest latynoskie oznaczenie głosów chóralnych: soprano, alto, tenor i bajo oraz oznaczenie w partyturze *coro pequeno* czy *todos*. Autor opracowanie nie jest podany.

¹³⁰⁵ *Maria Regina Mundi*, w: CztMk WL-M 2019, s. 26.

¹³⁰⁶ *O salutaris Hostia*, w: ŚPBJI WL-M 2014, s. 36, zwr. 1-2; por. NTr2, s. 351; LU 1954, s. 1854-1855.

¹³⁰⁷ *O salutaris Hostia*, w: PEDŚ WL-M 2015, s. 28, zwr. 1-2.

¹³⁰⁸ *O Veni Creator Spiritus (Veni Lumen – Chorał)*, w: VCS WL-M 2007, nr 26.

¹³⁰⁹ *Omnipotens sanctissime (Offertorium)*, w: NMP WL-M 2006, nr 16.

¹³¹⁰ *Per Crucem Tuam*, w: WP WL-M 2005, nr 28, s. 30; por. NTr2, s. 305.

¹³¹¹ *Regina coeli, jubila (Siglo XVI)*, w: 1Tes WL-M 2017, s. 38, zwr. 1-9.

Kolejnym utworem jest opracowanie tradycyjnej modlitwy za zmarłych autorstwa Piotra Pałki *Requiem aeternam (Wieczny odpoczynek*¹³¹²), z datą powstania 21 września 2002 roku.

W kolejnym opracowaniu Piotra Pałki pt. *Ruah*¹³¹³, odnajdujemy utwór na chór czterogłosowy składający się z 35 taktów, w których powtarza się w różnej konfiguracji słowo „Ruah”, na określenie obecności Ducha Świętego w wymiarze tchnienie, wiatru czy powietrza.

Kolejny utwór to opracowanie tradycyjnej melodii gregoriańskiej pieśni *Salve Mater Misericordiae* autorstwa Huberta Kowalskiego¹³¹⁴.

Inną ciekawą propozycją jest obecność w śpiewniku warsztatowym z pieśniami o aniołach modlitwy do Świętego Michała Archanioła *Sancte Michael Archangele*¹³¹⁵ w języku łacińskim na chór mieszany a'capella autorstwa Mateusza Kolby.

Na uwagę zasługuje pozycja *Stabat Mater speciosa*¹³¹⁶. Ale łaciński pozostaje tylko tytuł pieśni z incipit: Stała Matka pełna chwały, utwór do tekstu Giacopone de Todi z polskim tłumaczeniem Felicjana Faleńskiego w muzyką Pawła Bębenka.

*Tantum Ergo Sacramentum*¹³¹⁷ to tradycyjna pieśń opracowana w czterogłosie na chór mieszany w języku łacińskim w aranżacji Tyler'a Rusco znajdująca się w repertuarze jednej z sesji warsztatowej, nie odpowiadająca znanej i tradycyjnej formie muzycznej z łacińskich śpiewników.

Innym charakterystycznym utworem okresu Bożego Narodzenia jest hymn *Gaudete*¹³¹⁸. Czterogłosowe opracowanie tej pieśni jest jedyną informacją jaką możemy odnaleźć w warsztatowym śpiewniku.

¹³¹² *Requiem aeternam*, w: PLZ WL-M 2014, nr 11.

¹³¹³ *Ruah, Ruah, Ruah*, w: VCS WL-M 2007, nr 22.

¹³¹⁴ *Salve Mater Misericordiae*, w: OZ WL-M 2005, nr 15, s. 16-17, zwr. 1-6; NMP WL-M 2006, nr 21; CztMk WL-M 2019, s. 42-43; por. Gaud. 2005, s. 259-260.

¹³¹⁵ *Sancte Michael Archangele*, w: PoA WL-M 2011, nr 11.

¹³¹⁶ *Stała Matka pełna chwały (Stabat Mater Speciosa)*, w: NMP WL-M 2006, nr 22, zwr. 1-8; por. NTr2, s. 188.

¹³¹⁷ *Tantum Ergo Sacramentum*, w: DkUM WL-M 2018, s. 44; por. LU 1954, s. 1852.

¹³¹⁸ *Tempus adest gratiae (Gaudete)*, w: BN WL-M 2006, nr 71.

Kompozycja Huberta Kowalskiego do słów znanego m. in. z tradycji wspólnoty Taize kanonu *Ubi caritas*¹³¹⁹ pojawia się w czasie ostatnich warsztatów. Utwór dedykowany: Mojej Ukochanej Alinie powstały 15 października 2019 roku w Krakowie.

Kilka pozycji pieśni wielogłosowych pojawia się w repertuarze związanym z tematyką pieśni do Ducha Świętego. Pierwszy z nich to *Veni Creator Spiritus* w dwóch opracowaniach, pochodzący z Sekwencji do Ducha Świętego, z tradycji Taize, do polskich słów Sekwencji¹³²⁰. Drugi to czterogłosowe opracowanie słów *Veni Creator Spiritus* Leopolda Twardowskiego¹³²¹. Słowa i muzykę do utworu *Veni Sancte Spiritus* popęłił Piotr Pałka. To modlitwa do Ducha Świętego powtarzająca w tle słowa *Veni Sancte Spiritus* oraz solowym śpiewem modlitwy wzywającej mocy Bożego Ducha w języku polskim¹³²². Inną formą wzywania w modlitwie Ducha Świętego prezentuje pieśń *Veni Sancte Spiritus, tui amoris*¹³²³, z łacińskim śpiewem refrenu oraz solowym śpiewem zwrotek ułożonych z fragmentów słów Ewangelii według św. Jan oraz Listu najmłodszego z grona Apostołów.

Te wszystkie opracowania łacińskich śpiewów w różnych utworach wielogłosowych, starych tradycyjnych pieśni zaczerpniętych z gregoriańskich śpiewników, jak również nowe, współczesne kompozycje dają pozytywny obraz repertuaru warsztatowego, który wskazuje na dbałość o kontynuację dziedzictwa Kościoła jakim jest obecność śpiewów łacińskich w świętych czynnościach liturgicznych.

5.3. Części stałe Mszy Świętej w starych i nowych formach

Jedną z charakterystycznych cech liturgii jest obecność w niej tak zwanych stałych części Mszy Świętej w jednolitej ustalonej formie Kościoła, które nie można w żaden sposób zmienić. Po soborowej reformie liturgii, kiedy do użytku

¹³¹⁹ *Ubi caritas*, w: TpK WL-M 2019, s. 36; PW WL-M 2022, s. 43.

¹³²⁰ *Veni Creator Spiritus*, w: VCS WL-M 2007, nr 25.

¹³²¹ *Veni Creator Spiritus*, w: DkUM WL-M 2018, s. 49.

¹³²² *Veni Sancte Spiritus*, w: ŚPBII WL-M 2014, s. 29-34, zwr. 1-8.

¹³²³ *Veni Sancte Spiritus, tui amoris*, w: VCS WL-M 2007, nr 29, zwr. 1-6.

weszły języki narodowe również części stałe uległy tłumaczeniu w naszym krajobrazie na język polski. Natomiast bardzo silne oddziaływanie pozostawia po sobie kultywowanie tradycji gregoriańskiej w tym względzie oraz powstające nowe opracowania części stałych najczęściej w wielogłosie w języku narodowym i łacińskim. Repertuar warsztatowy może poszczycić się w tym wymiarze dość liczną ilością opracowań.

Zanim nastąpi właściwa analiza części stałych w repertuarze warsztatowym należy pamiętać o kilku ważnych zasadach towarzyszących tej formie obrzędów Mszy św. Części stałe – nawet w tradycyjnej formie rytu rzymskiego - nie muszą być śpiewane na melodie gregoriańskie. Istnieje wiele opracowań, które można wykorzystać w liturgii. Nie wolno jednak zapomnieć, że tekst śpiewu musi być integralny zaś opracowanie muzyczne musi być stosowne do liturgii. Wskazówki na ten temat można znaleźć w encyklice Piusa XII *Musicae sacrae disciplina*. W Polsce śpiewanie części stałych w tradycyjnej formie rytu rzymskiego nie musi odbywać się po łacinie. Otóż uzyskany w 1961 roku przywilej pozwala na ich śpiew po polsku, szczegółowy zaś opis zastosowania tego przywileju podał w imieniu Episkopatu Polski bł. Kardynał Stefan Wyszyński w *Instrukcji Konferencji Episkopatu Polski o wprowadzeniu w życie przywileju Stolicy Apostolskiej z dnia 7 lipca 1961 roku dotyczącego śpiewu i czytania tekstów podczas Mszy św*¹³²⁴.

Części stałe Mszy Świętej to: *Kyrie, Gloria, Credo, Sanctus, Agnus Dei* – wykonywane podczas mszy śpiewanych, znajdujące się w *Kyriale* jako tej części *Graduału*, zawierającej śpiewy *Ordinarium Missae*. Przyglądając się śpiewom *ordinarium* widać, że poszczególne cykle różnią się pomiędzy sobą stopniem skomplikowania – mamy cykle o melodiach prostszych (np. cykl XVIII) i opracowaniach bardziej wyszukanych (np. cykl II). Zwykle stopień prostoty wiąże się z sugestią dotyczącą terminów wykonania: bardziej wyrafinowane zestawy w

¹³²⁴ Zob *Instrukcja Konferencji Episkopatu o wprowadzeniu w życie przywileju Stolicy Apostolskiej z dnia 7.07.1961 r. dotyczącego śpiewu i czytania tekstów podczas Mszy św.*, Warszawa 1/1962/5-8, w: <https://introibo.pl/wp-content/uploads/2015/08/Konferencja-Episkopatu-----Instrukcja-o-wprowadzeniu-przywileju-Stolicy.pdf>; [dostęp: 3.05.2023].

większe święta, zaś prostsze przeznaczone zostały na celebracje o bardziej surowym charakterze. Ten czytelny zamysł twórców *Kyriale* wywodzi się ze średniowiecznej tradycji. Prawie każdy z cykli określony został jakimś tytułem, na przykład cykl I jest zatytułowany *Lux et origo*; cykl VIII – *de Angelis*; cykl XI – *Orbis factor*. Te tajemnicze określenia pochodzą od słów tropów śpiewanych do melodii *Kyrie*¹³²⁵.

Szczególnym cyklem, którego nazwa ma zupełnie inny rodowód jest *VIII Msza de Angelis*. W tym bowiem przypadku nazwa pochodzi od formularza mszy wotywniej odprawianej ku czci aniołów. W tym to formularzu umieszczono śpiewy zestawione około XVI wieku w znany nam cykl, a sam zestaw śpiewów najprawdopodobniej przygotowali franciszkanie, propagujący regularne poniedziałkowe celebracje mszy wotywnych o aniołach. W czasie warsztatów najczęściej obecną w repertuarze części stałych jest właśnie cykl *De Angelis*. W repertuarze warsztatowym w aż ośmiu śpiewnikach odnajdujemy części stałe Mszy św. zaczerpnięte z *Missa VIII de Angelis*. Na uwagę zwraca różnorodność zapisów nautycznych oraz pochodzenie przedrukowywanych części. W czterech śpiewnikach chronologicznie rzecz ujmując poświęconych pieśniom: wielkopostnym, Abba – Ojcie, ku czci Bożego miłosierdzia, Najświętszemu Sakramentowi oraz aniołom odnajdujemy części stałe z *Missa de Angelis* w następującym układzie: *Kyrie, Gloria, Sanctus, Pater Noster* oraz *Agnus Dei*¹³²⁶. Zapis nutowy na pięciolinii w kluczu wiolinowym. Natomiast w śpiewnikach poświęconym pieśniom ku czci Matki Bożej Miłosierdzia, Jasnogórskiej oraz Świętemu Józefowi znajdują się części: *Kyrie, Gloria, Sanctus i Agnus Dei*¹³²⁷ w neumatycznym zapisie nutowym pochodzącym ze śpiewnika łacińskiego. Brakuje *Pater Noster* oraz w żadnym z nich nie odnajdujemy opracowania *Credo*.

¹³²⁵ Zob. Mycka A., „... a tutta voce śpiewał Credo”, „Liturgia.pl”, w: <https://www.liturgia.pl/a-tutta-voce-spiawal-Credo/>; [dostęp: 3.05.2023].

¹³²⁶ *Missa VIII de Angelis*, w: WP WL-M 2005, nr 1-5, s. 2-7; AO WL-M 2007, nr 19-23; DinM WL-M 2008, nr 32-36; SanCti WL-M 2009, nr 17 – 21; PoA WL-M 2011, nr 20-23; Gaud. 2005, s. 95-97; LU 1954, s. 37-40.

¹³²⁷ *Missa VIII de Angelis*, w: PMBJ WL-M 2012, nr 25-28; PMBM WL-M 2012, nr 18-21; ŚJ WL-M 2013, nr 25-28; por. NTr1, s. 19-20; Gaud. 2005, s. 95-97; LU 1954, s. 37-40.

Drugim opracowaniem części stałych Mszy św. najczęściej wykorzystywanym w czasie warsztatów jest Msza autorstwa Huberta Kowalskiego w czterogłosowej aranżacji: *Kyrie, Sanctus i Agnis Dei*¹³²⁸. To opracowanie znalazło się w aż ośmiu edycjach warsztatów.

Kolejne opracowania, które pojawiały się w pojedynczych edycjach warsztatów w tradycyjnej formie języka łacińskiego na czterogłosowy chór oraz zapisie nutowym na pięciolinii to: *Missa de Sanctis (Kyrie, Sanctus, Agnus Dei)* autorstwa Pawła Bębenka¹³²⁹, *Missa Padre Pio (Kyrie, Sanctus, Agnus Dei)* autorstwa Piotra Pałki, skomponowana 21 sierpnia 2002 roku, dedykowana ojcu Markowi Sosze¹³³⁰, *Missa Spei (Kyrie, Sanctus, Agnus Dei)* autorstwa Urszuli Rogali¹³³¹, Msza z muzyką Piotra Grinholca (*Kyrie, Psalm responsoryjny, Alleluja, Sanctus, Agnus Dei*)¹³³² oraz *Msza Porankowa* tytułowana również jako *poranna (Kyrie, Sanctus, Agnus Dei)* związana z peregrynacją relikwii św. Teresy od Dzieciątka Jezus w 2005 roku w Polsce, z miejscem i datą kompozycji Hannover, 7 stycznia 2005 roku, autorstwa Piotra Pałki¹³³³. W gregoriańskim tonie w śpiewnikach warsztatowym odnajdujemy również jedno proste opracowanie dla użytku warsztatów skierowanych dla dzieci z *Mszą Profetis Diebus (Kyrie, Sanctus, Agnus Dei)*¹³³⁴.

W czasie warsztatów wykorzystano również dwie msze w dość trudnym układzie neumatycznym, typowo chorałowym pochodzącym z łacińskiego śpiewnika mszalnego z częściami *Kyrie, Sanctus, Agnus Dei*. Były to: *Missa IV In*

¹³²⁸ *Msza* H. Kowalski, w: I BDKS WL-M 2008, nr 13.15.16; II BDKS 2009, nr 15.17-18; U WL-M 2010, nr 17.20-21; WSPB WL-M 2013, nr 2,8,17; WSKM WL-M 2013, s. 2.5.7; PLZ WL-M 2014 nr 20-21; ŚPBJI WL-M 2014, s. 4.7-8; PEDŚ WL-M 2015, s. 4.7.8.

¹³²⁹ *Missa de Sanctis*, w: OZ WL-M 2005, nr 16-18, s. 18-20; por. NTr2, s. 44-45.

¹³³⁰ *Missa Padre Pio*, w: WP WL-M 2005, nr 31, s. 34-35; por. NTr2, s. 48-49.

¹³³¹ *Missa Spei*, w: Mt11PDMW WL-M 2023, s. 4-5; por. NTr2, s. 50-51.

¹³³² *Msza* P. Grinholc, w: III BDKS 2010, nr 17.20.22.

¹³³³ *Msza Porankowa (Poranna)*, w: OW WL-M 2006, nr 16; VCS WL-M 2007, nr 45.

¹³³⁴ *Msza Profetis Diebus*, w: UDOCC WL-M 2010, nr 8; por. NTr1, s. 84.

*Feftis Duplicibus (Cunctipotens Genitor Deus)*¹³³⁵ oraz *Missa XI In Dominicis infra annum (Orbis factor)*¹³³⁶.

Na oddzielną uwagę zasługują dwa opracowane części stały Mszy św. na chór mieszany w języku polskim w układzie *Kyrie, Gloria, Sanctus i Agnus Dei*. Pierwszą z nich jest *Msza* ks. Ireneusza Pawlaka w opracowaniu muzycznym na czterogłosowy chór Henryka Jana Batora¹³³⁷. Drugim jest pochodząca w warmińskich źródła *Msza* ks. Wojciecha Lewkowicza w opracowaniu Jerzego Bogdana¹³³⁸.

W repertuarze warsztatowym pozostaje jeszcze do wykazania obecność opracowań pojedynczych części stałych, które w śpiewnikach są obecna, przede wszystkim kilka opracowań pieśni Chwała na wysokości Bogu (*Gloria*). W dwóch śpiewnikach odnajdujemy opracowanie Piotra Pałki w polskiej wersji językowej hymnu *Chwała na wysokości Bogu*¹³³⁹, w czterogłosowym podziałem harmonii na pięć zwrotek. Kolejna polska wersja to propozycja Huberta Kowalskiego w chór mieszany *Gloria (Chwała na wysokości Bogu)*¹³⁴⁰. W czterogłosowym opracowaniu Jerzego Bogdana pojawia się w śpiewniku związanym z koncertem ruchu warsztatowego, który odbył się w Olsztynie 27 czerwca 2009 roku, do wersji ks. Lewkowicza¹³⁴¹. W opracowaniu Huberta Kowalskiego znajdujemy również samodzielne *Sanctus* z *Missa de Misericordia* skomponowaną w marcu 2018 roku¹³⁴². Pozostaje również *Gloria* autorstwa Piotra Pałki w łacińskiej wersji językowej powstałe w Krakowie 27 października 2005 roku¹³⁴³.

¹³³⁵ *Missa IV In Feftis Duplicibus (Cunctipotens Genitor Deus)*, w: CztMk WL-M 2019, s. 4-5; PW WL-M 2022, s. 4-5; por. Gaud. 2005, s. 92-94; LU 1954, s. 25-28.

¹³³⁶ *Missa XI In Dominicis infra annum (Orbis factor)*, w: CztMk WL-M 2019, s. 4-5; PW WL-M 2022, s. 4-5; por. Gaud. 2005, s. 101-103; LU 1954, s. 46-48.

¹³³⁷ *Msza* ks. I. Pawlak, w: NMP WL-M 2006, nr 9-12; por. Siedl. 2015, s. 586-589.

¹³³⁸ *Msza* ks. W. Lewkowicz, w: OW WL-M 2006, nr 12-15; por. LewkO 1971, s. 109-114.

¹³³⁹ *Chwała na wysokości Bogu*, w: OW WL-M 2006, nr 7; WSKM WL-M 2013, s. 7.

¹³⁴⁰ *Gloria (Chwała na wysokości Bogu)*, w: CztMk WL-M 2019, s. 6-7.

¹³⁴¹ *Chwała na wysokości Bogu; z Mszy* ks. W. Lewkowicza, w: UBM WL-M 2009, nr 4; por. LewkO 1971, s. 110-112.

¹³⁴² *Sanctus Missa de Misericordia*, w: DkUM WL-M 2018, s. 4-5; PW WL-M 2022, s. 40-41.

¹³⁴³ *Gloria*, w: VCS WL-M 2007, nr 46.

Należy również zauważyć, że przez szereg lat organizowania warsztatów inspirowanych objawieniami maryjnymi w Gietrzwałdzie, czcią oddawaną Maryi w Świętej Lipce i sanktuarium Matki Bożej Miłosierdzia w Kętrzynie nie powstała kompozycja części stałych Mszy Świętej do formularza Mszy wotywniej o Najświętszej Maryi Pannie, która zostawiłaby swój ślad w repertuarze warsztatowym zebrany ze wszystkich śpiewników i pozostających w nich dodatkach.

Pozostaje wspomnienie uczestników oraz nagranie z Mszy Świętej z okazji 140 – lecia objawień w Gietrzwałdzie, w czasie której części stałe opracowane były w temacie *Bogurodzicy*. Chór pod dyrekcją Krzysztofa Podolaka wykonał *Mszę Bogurodzica* opracowaną przez S. Stuligrosza¹³⁴⁴.

Natomiast w warmińskich śpiewnikach takie opracowania możemy odnaleźć. W gietrzwałdzkim śpiewniku Józefa Klatta znajduje się opracowanie *Mszy VI do Najświętszej Maryi Panny*. Jest to opracowanie poszczególnych pieśni w rycie przed Soborem Watykańskim II, a więc są to pieśni na poszczególne części liturgii mszalnej towarzyszące obrzędom i nie są to typowe dla dzisiejszej rzeczywistości eklezjalnej części stałe w sensie ścisłym. W analizowanej Mszy znajdują się następujące części: na *Introit* „Miejmy mocno zaufanie do Maryi”, na *Gloria* „Hymnem zanućmy wesołym naszemu Panu chwałę”, na *Credo* „Panie, my to wiemy, że przez Ciebie żyjemy”, na *Offertorium* „Ty coś chwałą ozdobiona”, na *Sanctus* „Śpiewajcie wspólnie głosami swymi Święty, Święty”, po *Podniesieniu* „Tu prawdziwie Jezus jest przytomny”, na *Agnus* „Z pełnych piersi niechże mnożę hymn wesoły Tobie Boże”¹³⁴⁵. Również w warmińskim śpiewniku parafialnym ks. Wojciecha Lewkowicza odnajdujemy gregoriańskie opracowanie *Missa IX – In Ffestis B Mariae Virginis (Cum Jubilo)* z częściami *Kyrie, Gloria, Sanctus i Agnus Dei*¹³⁴⁶.

¹³⁴⁴ Zob. S. Stuligrosz, *Msza Bogurodzica*, dyr. K. Podolak w Gietrzwałdzie, w 140 rocznicy objawień; w: <https://www.youtube.com/watch?v=LSBr7J3LFow>; [dostęp: 05.05.2023].

¹³⁴⁵ J. Klatt, *Śpiewnik Z pieśnią przed tron Boży. Zbiór pieśni i modlitw do nabożeństwa*, Olsztyn 1924, s. 99-101.

¹³⁴⁶ LewkO 1971, s. 143-147.

5.4. Pozostałe elementy obrzędów liturgicznych opracowywane i pozostałe w repertuarze warsztatowym

Ostatnią częścią wartą dostrzeżenia są inne pieśni związane z poszczególnymi częściami liturgii Mszy Świętej, bez których obrzęd liturgiczny by nie istniał. Są to: melodie propozycji psalmów responsoryjnych, aklamacji przed Ewangelią *Alleluja*, *Sekwencji* uroczystości Zmartwychwstania Pańskiego oraz Zesłania Ducha Świętego, melodii modlitwy wiernych oraz uroczystego *Amen* po wielkiej Doksologii.

W śpiewniku *Veni Creator Spiritus* z 2007 roku znajdują się obrzęd Liturgii Wigilii Pentakostalnej przed uroczystością Zesłania Ducha Świętego, w której znajdują się cztery propozycje psalmów autorstwa Jacka Gałuszki w opracowania wielogłosowym, pomocnym w harmonii grającym na instrumentach, ale umożliwiającym również śpiew psalmu w czterogłosie, co jest niezgodne z duchem liturgii, który uwrażliwia, że psalm responsoryjny po czytaniu jest śpiewem solowy¹³⁴⁷.

W innych śpiewnikach również odnajdujemy wielość opracowań. Innym przykładem jest jedna z propozycji Piotra Grinholca, w której również odnajdujemy opracowanie muzyczne z możliwością śpiewu wielogłosowego tak refrenu, jak również poszczególnych zwrotek¹³⁴⁸. Będąc jednak bezpośrednim świadkiem tych wydarzeń i uczestnikiem, kiedy sprawowana była liturgia psalm responsoryjny śpiewała jedna osoba a'capella, natomiast pozostała część uczestników włączała się aktywnie w wykonanie psalmu wykonując w czasie zwrotek mormorando w tle, co dawało waloru artystycznego, ale pozostawiało wiele wątpliwości czy to właściwe miejsce mormorando w czasie obrzędów liturgicznych.

Śpiew psalmu – jak zauważa ks. prof. Andrzej Filaber - z natury rzeczy należy do jednej osoby. Spotykana czasami praktyka wykonywania psalmu

¹³⁴⁷ *Psalmy* po kolejnych czytaniach *Liturgii Wigilii Pentakostalnej*, w: VCS WL-M 2007, nr 59-63

¹³⁴⁸ *Psalm responsoryjny*, w: III BDKS 2010, nr 18.

responsoryjnego w śpiewie wielogłosowym świadczy o niezrozumieniu funkcji tej części Liturgii słowa. Tekst psalmu ma być przekazywany w sposób medytacyjny przez psalmistę, a rozbudowana wielogłosowo może być odpowiedź ludu. Funkcja psalmisty jest funkcją indywidualną, tak jak lektora czy diakona śpiewającego Ewangelię, w odróżnieniu od funkcji scholi cantorum czy chóru¹³⁴⁹.

Kolejny psalm to przedruk ze śpiewnika *Obrzędy pogrzebu* dostosowane do zwyczajów polskich¹³⁵⁰.

Inną propozycje melodii psalmu przedstawił Hubert Kowalski¹³⁵¹.

W czasie ostatnich warsztatów w 2023 roku w śpiewniku znalazły się dwie propozycje melodii psalmów: pierwszy w opracowaniu H. Krawczyka oraz braci dominikanów¹³⁵² do melodii gregoriańskiej, natomiast druga melodia do muzyki Urszuli Rogali¹³⁵³.

Niewielka ilość propozycji melodii psalmów wykonywanych po czytaniu Słowa Bożego w czasie liturgii pozwala zaprezentować je w niniejszym opracowaniu, gdyż są to nowe melodie, których nie znajdujemy w żadnych śpiewnikach, oczekując na ich publikacje w nowych wydaniach śpiewników.

W toku chronologii obrzędów liturgicznych w czasie dwóch największych uroczystości roku liturgicznego przed śpiewem aklamacji Alleluja śpiewa się Sekwencje podaną w księgach liturgicznych na podaną uroczystość. W repertuarze warsztatowych nie zabrakło dwóch Sekwencji, które do dziś pozostają w liturgii, a są to: *Niech w święto radosne* (Sekwencja na Niedzielę Zmartwychwstania)¹³⁵⁴ z muzyką Piotra Pałki oraz *Przybądź Duchu Święty* (Sekwencja na Niedzielę Zesłania Ducha Świętego) w kilku opracowaniach: Pawła Bębenka¹³⁵⁵, Leopolda

¹³⁴⁹ A. Filaber, *Prawodawstwo muzyki kościelnej*, Warszawa 2008, s. 69.

¹³⁵⁰ *Okaż mi Panie swoje miłosierdzie (Psalm responsoryjny)*, w: PLZ WL-M 2014, nr 23,

¹³⁵¹ *Psalm responsoryjny*, w: PMBJ WL-M 2012, nr 33.

¹³⁵² *Sławię Cię Panie, bo mnie wybawiłeś (Psalm responsoryjny)*, w: Mt11PDMW WL-M 2023, s. 8.

¹³⁵³ *Pan moim światłem i zbawieniem moim (Psalm responsoryjny)*, w: Mt11PDMW WL-M 2023, s. 8.

¹³⁵⁴ *Niech w święto radosne (Sekwencja na Niedzielę Zmartwychwstania)*, w: WP WL-M 2005, nr 34, s. 38, zwr. 1-7; OW WL-M 2006, nr 36; por. NTr1, s. 81.

¹³⁵⁵ *Przybądź Duchu Święty (Sekwencja na Niedzielę Zesłania Ducha Świętego)*, w: DkUM WL-M 2018, s. 36, zwr. 1-5.

Twardowskiego¹³⁵⁶ oraz w harmonizacji nieznanego autora utworu przypisywanego papieżowi Innocentowi¹³⁵⁷. Treść Sekwencji do Ducha Świętego znajdują się również z opracowaniu wspólnoty Taize, w której na tle ostinato *Veni Sancte Spiritus* śpiewa się w solowym wykonaniu słowa Sekwencji w języku polskim¹³⁵⁸.

Kolejna grupa opracowań melodycznych dotyczy aklamacji przed Ewangelią *Alleluja*, które stanowią swoiste bogactwo repertuarowe znajdujące się w śpiewnikach warsztatowych. Pierwsze, które znajdują się w śpiewnikach to *Alleluja na Błoniach*¹³⁵⁹ autorstwa Piotra Pałki, które znajduje się w aż 10 śpiewnikach, z datą kompozycji 17 lutego 1999 roku. Wyjątkowości temu opracowaniu towarzyszy wykonanie podczas wizyty papieża Benedykta XVI w Polsce oraz jego zaskakujące zakończenie w transpozycji wielogłosowej. Siedmiokrotne pojawienie się opracowania Pawła Bębenka śpiewu *Alleluja* również świadczy o dopasowaniu tej kompozycji do upodobań liturgicznych uczestników warsztatów z datą powstania maj 2010 roku i z podtytułem w niektórych partyturach „Gody Baranka”¹³⁶⁰. W dwóch śpiewnikach znajduje się opracowanie aklamacji *Alleluja* autorstw¹³⁶¹ Huberta Kowalskiego, jak również cieszące się dużym upodobaniem i piękną formą muzyczną *Alleluja wielkanocne*, związane z najbardziej znaną i powszechną melodią mszalną opracowaną na chór

¹³⁵⁶ *Przybądź Duchu Święty (Sekwencja na Niedzielę Zesłania Ducha Świętego)*, w: CztMk WL-M 2019, s. 39, zwr. 1-5.

¹³⁵⁷ *Przybądź Duchu Święty (Sekwencja na Niedzielę Zesłania Ducha Świętego)*, w: OZ WL-M 2005, nr 10, s. 10, zwr. 1-5.

¹³⁵⁸ *Veni Sancte Spiritus Święty (Sekwencja do Ducha Świętego)*, w: VCS WL-M 2007, nr 27, zwr. 1-10; por. NTr1, s. 325-326.

¹³⁵⁹ *Alleluja na Błoniach (Aklamacja przed Ewangelią)*, w: OW WL-M 2006, nr 5; NMP WL-M 2006, nr 1; VCS WL-M 2007, nr 32; AO WL-M 2007, nr 16; DinM WL-M 2008, nr 27; UBM WL-M 2009, nr 4; PU WL-M 2010, nr 19; PMBJ WL-M 2012, nr 21; WSKM WL-M 2013, s. 4-5; por. NTr2, s. 107.

¹³⁶⁰ *Alleluja (Aklamacja przed Ewangelią)*, muz. P. Bębenek, w: SCJ WL-M 2008, nr 16; I BDKS WL-M 2008, nr 3; II BDKS 2009, nr 14; WSPB WL-M 2013, nr 1; ŚPBJI WL-M 2014, dod.; JCOMO WL-M 2016, s. 6; I LW WL-M 2022, s. 4.

¹³⁶¹ *Alleluja (Aklamacja przed Ewangelią)*, muz. H. Kowalski, w: JCOMO WL-M 2016, s. 5; 1Tes WL-M 2017, s. 6.

mieszany, znajdujący swoje miejsce w 6 edycjach warsztatów¹³⁶². Pozostają jeszcze trzy pojedyncze opracowania aklamacji *Alleluja* z muzyką: Piotra Grinholca¹³⁶³ oraz A. Gouzes'a z muzycznym opracowaniem wersetów aklamacji przez Huberta Kowalskiego¹³⁶⁴. Zatytułowane *Alleluja radosne* autorstwa Piotra Pałki, dedykowane Weroniczce w dniu urodzin, skomponowane 27 lutego 2011 roku¹³⁶⁵, pojawia się na trzech edycjach warsztatów.

Na uwagę zwracają dwa opracowania pojawiające się w kontekście aklamacji, jednak nie do końca przeznaczone do wykonywania przed Ewangelią, raczej do wielokrotnego powtarzania. Są to *Alleluja* pochodzące z tradycji Taize¹³⁶⁶ oraz w kompozycji Marcin Pospieszalskiego¹³⁶⁷.

Równie ważnym elementem liturgii jest modlitwa powszechna Kościoła, który zanoszą swą modlitwę do Boga, a której towarzyszy śpiew wersetów zanoszonej modlitwy, jak również błaganie o wysłuchanie oracji. W repertuarze warsztatowym odnajdujemy dwa opracowania Piotra Pałki związane z modlitwą wiernych. Pierwsza z nich znajdująca swój ślad obecna jest w dwóch śpiewnikach warsztatowych, określona jako *Modlitwa wiernych I*¹³⁶⁸ oraz w czterech kolejnych śpiewnikach jako *Modlitwa wiernych na Wielką Sobotę Wigilii Paschalnej*¹³⁶⁹. Mimo różnicy w tytule opracowanie dotyczy jednej i tej samej melodii zaaranżowanej na śpiew solowy kantora intonujący wezwanie *Kyrie eleison* oraz czterogłosowy śpiew chóru podejmującego błagalny śpiew *Kyrie eleison*. Druga

¹³⁶² *Alleluja wielkanocne (Aklamacja przed Ewangelią)*, w: 1Tes WL-M 2017, dod.; DkUM WL-M 2018, s. 8; CztMk WL-M 2019, s. 8; TpK WL-M 2019, s. 5; OAZA WL-M 2021, s. 4; PW WL-M 2022, s. 6.

¹³⁶³ *Alleluja (Aklamacja przed Ewangelią)*, muz. P. Grinholc, w: III BDKS 2010, nr 12. 19.

¹³⁶⁴ *Alleluja (Aklamacja przed Ewangelią)*, muz. A. Gouzes, w. H. Kowalski, w: ŚJ WL-M 2013, nr 24.

¹³⁶⁵ *Alleluja radosne (Aklamacja przed Ewangelią)*, w: PoA WL-M 2011, nr 18; PMBM WL-M 2012, nr 16; PEDŚ WL-M 2015, s. 5-6.

¹³⁶⁶ *Alleluja*, muz. Taize, w: OW WL-M 2006, nr 1.

¹³⁶⁷ *Alleluja*, muz. M. Pospieszalski, w: OW WL-M 2006, nr 2; OW WL-M 2006, nr 2; WSKM WL-M 2013 s. 15; ŚPBJI WL-M 2014, s. 9.

¹³⁶⁸ *Modlitwa wiernych I*, w: OW WL-M 2006, nr 11; AO WL-M 2007, nr 18.

¹³⁶⁹ *Modlitwa wiernych Wielka Sobota Wigilia Paschalna*, w: NMP WL-M 2006, nr 8; DinM WL-M 2008, nr 31; PMBJ WL-M 2012, nr 31; WSKM WL-M 2013, s. 8.

propozycja Piotra Pałki zatytułowana została jako *Modlitwa wiernych III*¹³⁷⁰ i znajduje się w czterech śpiewnikach, w całości opracowanej na czterogłosowy chór mieszany z wezwaniem *Kyrie eleison*.

W kilku śpiewnikach odnajdujemy jedno opracowanie ks. Zdzisława Bernata potrójnego *Amen*, które w czasie liturgii wykonuje się po Wielkiej Doksologii¹³⁷¹. Ciekawym jest wyzwanie dla kompozytorów, by wykreować nowe opracowanie tak ważnej części liturgii eucharystycznej i pozostaje niedosyt, że przez tyle lat organizowania warsztatów nie powstało nowe opracowanie.

Ostatni elementem repertuaru warsztatowego jest zwrócenie uwagi na pozostające w archiwum i do dyspozycji Archidiecezjalnej Szkoły Muzyki Kościelnej w Olsztynie partytur opracowanych utworów w ich wersjach instrumentalnych, w edycjach warsztatów, w których uczestniczyli instrumentalisci tworzący orkiestrę. Nie jest to zakres tematyczny pracy, ale warto podkreślić bogactwo repertuaru przepracowanego w czasie spotkań warsztatowych w jego wymiarze również opracowań instrumentalnych.

5.5. Repertuar pieśniowy kontynuujący dziedzictwo historyczne

Opis historyczny rozpocząć należy od działalności gietrzwałdzkiego organisty Józefa Klatta (1859 – 1924), który pod koniec swojego życia i 48 letniego doświadczenia jako posługującego organisty w trudnych czasach walki o polskość, podjął się opracowania muzycznego diecezjalnego śpiewnika warmińskiego, wydawanego sześciokrotnie bez opracowania nutowego. Pracą nad wydaniem dzieła Józefa Klatta zajęło się powstałe w 1921 r. Polsko--Katolickie Towarzystwo Szkolne na Warmię w Olsztynie, którego prezesem był ks. Karol Langwald. 26 lipca 1924 r. bp A. Bludau udzielił pozwolenia na druk śpiewnika *Melodje do Zbioru ułożone do grania na organach do Śpiewnika kościelnego*

¹³⁷⁰ *Modlitwa wiernych III*, w: VCS WL-M 2007, nr 44; SCJ WL-M 2008, nr 18; I BDKS WL-M 2008, nr 18; II BDKS 2009, nr 16.

¹³⁷¹ *Amen (Po Wielkiej Doksologii)*, w: SCJ WL-M 2008, nr 17; I BDKS WL-M 2008, nr 1; III BDKS 2010, nr 21; UDOCC WL-M 2010, nr 1; WSKM WL-M 2013, s. 10; ŚPBJI WL-M 2014, s. 7; PEDŚ WL-M 2015, s. 6; Mt11PDMW WL-M 2023, s. 7; por. NTr2, s.440.

Diecezji Warmińskiej harmonizował Józef Klatt. *Melodje* Klatta są muzycznym opracowaniem V wydania Zbioru pieśni i zawiera 197 melodii opracowanych czterogłoskowo na organy. Klatt nie opracował muzycznie 38 pieśni i śpiewów, lecz dał tylko informację, na jakie melodie należy je wykonywać.

W przedmowie autor wykazał 4 główne źródła melodii. Najwięcej zaczerpnął z *Melodyi* Mazurowskiego. Drugim źródłem melodii było opracowanie niemieckiego śpiewnika warmińskiego *Orgelbuch* Buhla. Trzecim źródłem melodii był *śpiewnik* ks. Siedleckiego określany przez Klatta „śpiewniczkim krakowskim”. Czwartym drukowanym źródłem, którego nie możemy sprawdzić, był 1 *Suplement warmiński*. Na podstawie odsyłaczy w Zbiorze V, Zbiorze VI i informacji w *Melodyi* Klatta 15 pieśni zostało przejętych z *Suplementu*¹³⁷².

Po 1945 roku diecezja warmińska wróciła pod polską administrację. Zmierzyć się należało nie tylko z trudnościami natury organizacyjnej i prawnej, także dostrzeżono bardzo szybko niedobry stan polskiego śpiewu w Kościele katolickim. Był to rezultat zaboru pruskiego. Polscy duchowni zauważyli, że śpiew polski nie był ujednolicony. Wynikało to z różnorodności napływowych ludzi, wracających po wojnie i posługujących się melodiami sobie znanymi, dlatego też te same pieśni śpiewano na różne melodie¹³⁷³. Jak zauważa ks. Wacław Hipsz, rzecznik pięknego śpiewu w Kościele, „na terenie naszej diecezji pod względem śpiewu kościelnego ludowego panuje istna Wieża Babel, mozaika odmian, form oraz inkantacji jednych i tych samych pieśni kościelnych”¹³⁷⁴. Drugą przyczyną tego stanu rzeczy był brak śpiewników: „Nie mamy z czego śpiewać — brak nam śpiewnika kościelnego, zwłaszcza z nutami. Powojenne, oszczędne książki do nabożeństwa pieśni tych posiadają bardzo mało, zazwyczaj kilka. Skutek tego jest taki, iż dzisiaj kapłan, chcąc zaintonować jakąś pieśń, musi sobie dobierać i trafiać na taką, jaką wierni znają dobrze, inaczej śpiewać ją będzie kilka osób, reszta, nie

¹³⁷² S. Ropiak, *Katolickie śpiewniki polskie...*, dz. cyt., s. 182-189.

¹³⁷³ Z. Rondonańska, *Pierwszy po wojnie warmiński śpiewnik religijny - "Z pieśnią przed tron Boży"*, Komunikaty Mazursko-Warmińskie nr 3, Olsztyn 2002, 390-391.

¹³⁷⁴ W. Hipsz, *Z pieśnią przed tron Boży— Śpiewajmy Panu!*, Wiadomości Urzędowe Diecezji Warmińskiej, Olsztyn 1946, nr 4, s. 31.

mając tekstu 1 nie znając melodii, w ogóle nie śpiewa”¹³⁷⁵. W istniejącej sytuacji, administrator apostolski diecezji warmińskiej Teodor Bensch podjął decyzję o wydaniu diecezjalnego śpiewnika kościelnego. *Śpiewnik Z pieśnią przed tron Boży. Zbiór pieśni i modlitw do nabożeństwa*, opracowali Leon Kauczor i ks. Zygmunt Geneja. Śpiewnik składa się z dwóch części. Pierwszą, obszerniejszą, stanowią pieśni i śpiewy mszalne roku liturgicznego (ss. 5—248), część druga, zdecydowanie mniejsza, obejmuje zbiór modlitw (ss. 249—321). Na końcu (ss. 322—327) mieści się alfabetyczny spis pieśni oraz spis modlitw w kolejności ich występowania w zbiorze (s. 328). Ponadto pieśni ułożono według okresów roku liturgicznego, zachowując alfabetyczny porządek ich następowania w danym dziale¹³⁷⁶. W większości utwory zostały zaczerpnięte ze śpiewników Mioduszewskiego, Klonowskiego oraz Siedleckiego.

Kolejnym ważnym etapem w historii muzycznych dziejów diecezji warmińskiej było pojawienie się ks. Wojciecha Lewkowicza, który w 1960 roku zorganizował szkołę organistowską w Olsztynie. Skomponował szereg melodii do tekstów liturgicznych: mszy św., Pasji wg św. Mateusza, pieśni religijnych. Największym jego dziełem i zasługą było opracowanie *Śpiewnika parafialnego czyli zbioru pieśni sakralnych polskich i łacińskich oraz modlitw dla użytku wiernych w kościołach rzymsko-katolickich* wydawany później wielokrotnie¹³⁷⁷. W przedmowie do IX wydania Zbioru ówczesny biskup warmiński Józef Drzazga pozostawił ważne myśli. Najpierw odnosząc się do pierwszego wydania, zwrócił uwagę na słowa biskupa Tomasza Wilczyńskiego, ówczesnego ordynariusza diecezji warmińskiej, który w przedmowie do pierwszej edycji pisał: „Śpiew ujednocili nie tylko w wierze, ale i w zewnętrznej formie nasze rodziny katolickie,

¹³⁷⁵ Tamże.

¹³⁷⁶ Z. Rondonańska, *Pierwszy po wojnie warmiński śpiewnik religijny ...* dz. cyt., s. 391-392.

¹³⁷⁷ T. Śliwa, *Lewkowicz Wojciech (1901–1971)* w: *Tekstowa kartoteka osobowa przemyslan*, pod red. Anny Siciak, na stronie Przemyskiej Biblioteki Publicznej; zob. także T. Śliwa, *Lewkowicz Wojciech (1901–1971)* w: *Słownik biograficzny twórców oświaty i kultury XIX i XX wieku Polski południowo-wschodniej*, pod red. Andrzeja Meissnera, Kazimierza Szmyda, Rzeszów 2011 s. 237.

parafie i całą diecezję”¹³⁷⁸. Kontynuując swoją myśl biskup Drzazga pisze: „Nie wystarczy wydać *Śpiewnik parafialny*. Potrzeba systematycznej pracy nad wyuczeniem wiernych pieśni kościelnej. Rozumieją to duszpasterze i organiści, gdy oprócz katechizacji znajdują sposobny czas na regularne nauczanie pieśni tak młodzieży, jak i ogółu wiernych”¹³⁷⁹. Te słowa pokazują jak wielką pracą na przestrzeni lat została wykonana i jak wiele jeszcze brakuje, by nie było tak smutnej rzeczywistości, jaką wskazuje warmiński hierarcha: „smutne to nabożeństwo, w czasie którego zebrana młodzież milczy lub wykonuje pieśni niegodne świątyni”¹³⁸⁰. Już w tamtych odległych latach zwracano uwagę na problem używanych pieśni w czasie obrzędów liturgicznych i brak wiedzy i formacji w tym względzie. Stąd troska i potrzeba pracy nad udoskonalaniem śpiewników i zawartych w nich pieśni, które mają obrzędowi liturgii towarzyszyć, ale również je tworzyć¹³⁸¹.

Od 1876 roku polskiej pieśni religijnej towarzyszy najbardziej rozpowszechniony i obecny *Śpiewnik kościelny* ks. Jana Siedleckiego, którego 41 kolejnych średnio co 15 – 20 lat wydań ugruntowało śpiew w polskich parafiach, również warmińskich. Począwszy od pierwszego wydania, w którym autor nie podaje w śpiewniku informacji dotyczących pochodzenia pieśni ani autorstwa, ani miejsca, część pieśni nie posiada nawet tytułów aż po ostatnie 41 wydanie z 2018 roku widać zmiany zachodzące na przestrzeni ostatnich stu czterdziestu lat. Kolejne redakcje uwzględniały zmiany w liturgii, dostosowywały język współczesnym sobie poprawiały melodie sięgając do najstarszych źródeł, ale i usuwając różne zbędne naleciałości¹³⁸².

Takie spojrzenie na rzeczywistość muzyczną dzięki pomocy jaką wnoszą i do dziś wnoszą poszczególne materiały jakim pozostają śpiewniki przede wszystkim liturgiczne i ich coraz nowsze wersje możemy spojrzeć na repertuar

¹³⁷⁸ Przedmowa do *Śpiewnika Parafialnego* ks. Lewkowicza, wydanie IX (1971) bp. Józefa Drzazgi, s. 7.

¹³⁷⁹ Tamże, s. 8.

¹³⁸⁰ Tamże.

¹³⁸¹ IKEP 2017, 16; Por. OWMR 37.

¹³⁸² Por. Siedlecki J., *Śpiewnik kościelny*, w: <https://spiewniksiedleckiego.pl/>; [dostęp: 22.04.2023].

warsztatowy, który swe źródło znajduje w liturgicznych śpiewnikach dominikańskiego ośrodka z Krakowa, skąd wywodzą się twórcy i prowadzący warsztaty. Nie zmienia to jednak faktu, że wiele współczesnych opracowań swoje źródło znajduje w tychże właśnie przedstawionych śpiewnikach. Zestawienie niniejsze obejmować będzie repertuar pieśni znajdujących się w opracowaniu *Melodyi Józefa Klatta, śpiewniku Z pieśnią przed tron Boży. Zbiór pieśni i modlitw do nabożeństwa*, Leon Kauczora i ks. Zygmunt Genei w analizie porównawczej do pośredniego opracowania czyli *Śpiewnika Parafialnego* ks. Wojciecha Lewkowicza oraz najnowszego wydania *Śpiewnika kościelnego* ks. Jana Siedleckiego w analizie repertuaru zawartego we wszystkich śpiewnikach warsztatowych, przede wszystkim nowych opracowań starych pieśni. Uwzględnione zostały te trzy bardzo mocno związane z ziemią warmińską pozycje, gdyż w nich poza tekstami pieśni i modlitw znajdują się opracowania melodyczne utworów czego brakowało w innych propozycjach wydawanych śpiewników, jak chociażby *Zbioru pieśni nabożnych dla Warmii i Mazur. Śpiewnik diecezji warmińskiej w układzie* ks. radcy Antoniego Sikorskiego, w którym zabrakło melodii poszczególnych utworów¹³⁸³.

Spoglądając na repertuar maryjny w wyszczególnionych śpiewnikach z pierwszej połowy XX wieku oraz chcąc uczynić analizę porównawczą z warmińskim śpiewnikiem ks. Lewkowicza oraz ze współczesnym repertuarem zawartym w ostatnim wydaniu śpiewnika ks. Siedleckiego i repertuarze maryjnym opracowanym w czasie warsztatów muzyki liturgicznej ujawnia się obraz zaprezentowany w tabeli zamieszczonej w Aneksie, pt. *Repertuar pieśni o NMP na OWM-L na tle tradycji warmińskiej i ogólnopolskiej*.

Ogólnie możemy wyciągnąć kilka wniosków dotyczących dziedzictwa, które jest wciąż kontynuowane we współczesnych opracowaniach. Kompozytorzy wciąż czerpią z tego dziedzictwa inspiracje. Na przestrzeni ostatnich prawie stu lat powtarzające się pozycje utworów we wszystkich omówionych śpiewnikach pojawiają się tylko sześć razy: *Litania loretańska*, *Matko niebieskiego Pana*,

¹³⁸³ Por. Z. Rondonańska, *Zbiór pieśni nabożnych dla Warmii i Mazur...*, jw., s. 205.

antyfona *Pod Twoją obronę, Witaj Królowo nieba i Matko litości, Witaj święta i poczęta niepokalanie* oraz *Zdowaś Maryja, Boga Rodzica*. W repertuarze maryjnym nie zostały uwzględnione śpiewy łacińskie poza jednym wyjątkiem *Ave Regina Caelorum, ave Domina angelorum*. Spis repertuaru maryjnego nie jest kompletny, gdyż pieśni zostały spisane przede wszystkim z części śpiewników, w których oddają się cześć Najświętszej Maryi Pannie oraz tych które w taki sposób nie są zakwalifikowane w repertuarze warsztatów. Spoza listy pieśni ku czci Matki Boskiej w śpiewnikach pojawiają się pieśni adwentowe, wielkanocne, Litania loretańska i Gorzkie Żale oraz zawarte w obrzędach pogrzebu.

Na uwagę zwracają też pieśni, które powtarzają się w śpiewnikach Kauczera – Genei, Lewkowicza, Siedleckiego oraz obecne są w śpiewnikach warsztatowych: *Bogurodzica Dziewica, Chwalcie łąki umajone, Gwiazdo śliczna wspaniała, Witaj Królowo, Matko litości, Zawitaj Królowo Różańca świętego*. Obecna w śpiewnikach Klatta, Kauczera – Genei, Lewkowicza, a której już nie ma w wydaniu śpiewnika Siedleckiego, obecna w repertuarze warsztatowym to jedyny wyjątek łaciński *Ave Regina Caelorum, ave Domina angelorum*. Wyszczególnić należy również pieśni, które są obecne we wszystkich wspomnianych śpiewnikach, a których zabrakło w repertuarze warsztatowym: *Ciebie na wieki wychwalać będziemy, nabożeństwo Gorzkich Żali, Idźmy tulmy się jak dziatki, Już od rana rozśpiewana* (Hymn św. Kazimierza: *Omni die dic Mariae*), *Nie opuszczaj nas, O Maryja, moja radości, Serdeczna Matko, Zdowaś bądź Maryja*.

Porównawczy obraz wskazuje jednoznacznie na to jak wielką wartość mają tradycyjne pieśni, które cały czas są obecne w nurcie kultu maryjnego, ale też nadzieją napawa wielość nowych kompozycji i poszukiwań nowych inspiracji do oddawania przez śpiew czci do Matki Chrystusa. Należy też zwrócić uwagę na fakt, że warsztaty były od samego początku ściśle związane z prowadzącymi z dominikańskiego ośrodka liturgicznego i duża część repertuaru warsztatowego odnaleźć można w śpiewnikach *Niepojęta Trójco*.

5.6. Tematyka pieśni w kontekście ogólnopolskim

W ostatnim dwudziestoleciu, od kiedy datujemy początek i rozkwit warsztatów muzyki liturgicznej w całej Polsce i poza jej granicami zaobserwować można swoisty trend dotyczący powstawiania nowych utworów oraz coraz nowszych opracowań starych już i znanych pieśni w zależności od eklezjalnej sytuacji związanej z ogłoszeniem jakiegoś tematycznego roku duszpasterskiego (dotyczyć może jakiejś rocznicy, ważnej postaci w rocznicę urodzin czy śmierci, Bożego przymiotu jak miłosierdzie), dalej związanej z wydaniem jakiegoś ważnego papieskiego dokumentu, peregrynacji relikwii czy obrazu, odbywających się uroczystości beatyfikacji czy kanonizacji, miejsca sanktuaryjnego związanego z organizacją warsztatów, odbywających się w różnych częściach świata Światowych Dni Młodzieży i nieodzownego elementu tych przygotowań jakim jest zawsze kompozycja hymnu tłumaczonego na wszystkie języki globu. W zależności od formy i artystyczno – emocjonalnego wymiaru taki utwór wprowadza się do przeżywania duchowej strony życia, często ma imprimatur kompetentnej władzy kościelnej zatwierdzającej i klasyfikującej utwór jako liturgiczny. Ten proces jest bardzo wyraźnie widoczny w repertuarze warsztatowym. Tematyka warsztatów też powiązana była często z jakimś wydarzeniem eklezjalnym w wymiarze lokalnym oraz ogólnokrajowym, które mogło naturalnie narzucać treść opracowywanych pieśni.

Wiodącym tematem w czasie warsztatów poza wymiarem maryjnym był kult Bożego miłosierdzia, czego dowodem jest wielość nowych pieśni powstałych z inspiracji *Dzienniczkiem* św. Faustyny Kowalskiej, fragmentami Pisma Świętego oraz nauczaniem i życiem św. Jana Pawła II. Temat miłosierdzia Bożego zapoczątkowała publikacja encykliki św. Jana Pawła II o miłosierdziu Bożym *Dives in misericordia* 30 listopada 1980 roku oraz beatyfikacji (18 kwietnia 1993 roku) i kanonizacji (30 kwietnia 2000 roku) św. siostry Faustyny Kowalskiej, której orędzie o miłosiernej miłości Boga przekazał w czasie objawień sam Chrystus, a co opisała w swoim duchowym *Dzienniczku*. Kolejnym ważnym wydarzeniem była ostatnia papieska pielgrzymka do Ojczyzny w 2002 roku, kiedy to papież św. Jan Paweł II konsekrował bazylikę miłosierdzia Bożego w Krakowie

– Łagiewnikach oraz dokonał aktu zawierzenia świata Bożemu miłosierdziu (17 sierpnia 2002 roku) Znamienym również był fakt odejścia św. Jana Pawła II do domu Ojca 2 kwietnia 2005 roku w wigilię uroczystości Bożego miłosierdzia. Równie ważnym momentem była beatyfikacja Sługi Bożego ks. Michała Sopoćki, spowiednika i kierownika duchowego św. siostry Faustyny w 28 września 2008 roku. Między 8 grudnia 2015 roku a 20 listopada 2016 roku trwał ogłoszony przez papieża Franciszka Nadzwyczajny Jubileusz Miłosierdzia, w trakcie którego w Krakowie odbyły się Światowe Dni Młodzieży (26-31 lipca 2016 roku). Wszystkie te wydarzenia związane z tematyką miłosierdzia przyczyniły się do powstania wielu nowych kompozycji i opracowań muzycznych. Ogłaszając Rok Miłosierdzia papież Franciszek wskazywał jako cel pogłębienie czci oddawanej Bogu miłosiernemu, ale też przyjmowanie postawy miłosierdzia wobec bliźnich. Wyrazem kultu i jego elementem jest pieśń religijna, kościelna, która jest nieodzownym i integralnym elementem celebracji liturgicznych i nie tylko¹³⁸⁴.

Poza już wskazanymi opracowaniami pieśni związanych z kultem Bożego miłosierdzia w trzecim rozdziale inspirowanymi *Dzienniczkiem* św. Faustyny, fragmentami Psalmów oraz nauczaniem papieskim na uwagę zasługuje fakt odbycia się warsztatów poświęconych kultowi Bożego miłosierdzia w Krakowie – Łagiewnikach w 2008 roku, gdzie poza już poznanymi utworami odnajdziemy opracowanie *Litanii do Bożego Miłosierdzia*¹³⁸⁵ czy *Koronki do Bożego Miłosierdzia*¹³⁸⁶, ze słowami zaczerpniętymi z *Dzienniczka* św. Faustyny. Wielość pieśni używanych w czasie pierwszych sesji warsztatowych zaczerpnięta była z opublikowanego śpiewnika *Msza o Miłosierdziu* autorstwa Pawła Bębenka, w której znalazły się utwory na chór czterogłosowy a capella¹³⁸⁷. W tymże śpiewniku znajdują się między innymi części stałe Mszy Świętej (*Kyrie, Sanctus, Agnis Dei*)¹³⁸⁸, opracowania *Psalmów 34, 116 i 145* oraz rozpowszechnione na polską

¹³⁸⁴ S. Garnczarski, *Współczesna polska pieśń kościelna ku czci bożego miłosierdzia na przykładzie dwóch zbiorów: „Pieśni do miłosierdzia Bożego” oraz „Bóg bogaty w miłosierdzie”, „Roczniki Teologiczne” Tom LXIII, zeszyt 13, 2016, s. 142.

¹³⁸⁵ *Kyrie eleison (Litania o Miłosierdziu Bożym)*, w: DinM WL-M 2008, nr 11.

¹³⁸⁶ *Ojciec Przedwieczny (Koronka do Miłosierdzia Bożego)*, w: DinM WL-M 2008, nr 9.

¹³⁸⁷ P. Bębenek, *Msza o Miłosierdziu. Utwory na chór 4-głosowy a capella*, Kraków 2006.

¹³⁸⁸ P. Bębenek, *Msza o Miłosierdziu...*, jw., s. 16, 20-21.

rzeczywistość eucharystyczną utwory *Witaj Pokarmie*¹³⁸⁹ i *Dzięki Ci Panie za Ciało Twe i Krew*¹³⁹⁰. W czasie lidzbarskich warsztatów w partyturze pojawiła się informacja, że utwór *Witaj Pokarmie* pochodzi ze zbiorów Stanisława Serafina Jagodyńskiego (1695)¹³⁹¹. Części stałe Mszy Świętej ((*Kyrie, Sanctus, Agnis Dei*)) znajdziemy również w opracowaniu Huberta Kowalskiego *Missa de Misericordia*¹³⁹².

W 2016 roku w Świętej Lipce odbyły się warsztaty zatytułowane *Jezus Chrystus – Oblicze miłosierdzia Ojca*¹³⁹³. Wśród repertuaru odnajdujemy hymn Światowych Dni Młodzieży *Błogosławieni Miłosierni*¹³⁹⁴ przed mającymi się odbyć wydarzeniami w Krakowie tegoż roku autorstwa Jakuba Błycharza, utwory Piotra Pałki *Boże Ojczy Miłosierny*¹³⁹⁵ oraz *Król Miłosierdzia* skomponowany specjalnie na Nadzwyczajny Jubileusz Miłosierdzia Bożego¹³⁹⁶ oraz utwór Huberta Kowalskiego *Miłosierny Ojczy* również związany z Rokiem Miłosierdzia, ale dedykowany z wdzięcznością Siostrze ze Zgromadzenia Sióstr Matki Bożej Miłosierdzia¹³⁹⁷.

Nowe kompozycje powstały również w kontekście obrazu Jezusa Miłosiernego, a przede wszystkim na kanwie napisu *Jezu ufam Tobie*. Są to

¹³⁸⁹ *Witaj Pokarmie*, w: OZ WL-M 2005, nr 19, s. 21, zwr. 1-5; I BDKS WL-M 2008, nr 11; II BDKS 2009, nr 20; III BDKS 2010, nr 1; WSPB WL-M 2013, nr 19; JCOMO WL-M 2016, s. 48; I LW WL-M 2022, s. 17; por. NTr2, s. 361; por. P. Bębenek, *Msza o Miłosierdziu...*, jw., s. 23.

¹³⁹⁰ *Dzięki Ci, Panie*, w: III BDKS 2010, nr 6, zwr. 1-5; JCOMO WL-M 2016, s. 14; DkUM WL-M 2018, s. 18; por. P. Bębenek, *Msza o Miłosierdziu...*, jw., s.24-25.

¹³⁹¹ Zob. *Witaj Pokarmie*, w: I LW WL-M 2022, s. 17, podtytuł.

¹³⁹² *Missa de Misericordia*, w: DkUM WL-M 2018, s. 4-5; PW WL-M 2022, s. 40-41.

¹³⁹³ Zob. JCOMO WL-M 2016, s. tyt.

¹³⁹⁴ *Wznoszę swe oczy ku górom (Błogosławieni Miłosierni) (Hymn ŚDM Kraków 2016)*, w: JCOMO WL-M 2016, s. 7-9, zwr. 1-3.

¹³⁹⁵ *Boże Ojczy Miłosierny*, w: AO WL-M 2007 nr 2; DinM WL-M 2008 nr 1; UBM WL-M 2009, nr 15; JCOMO WL-M 2016, s. 10-11.

¹³⁹⁶ *Król Miłosierdzia*, w: JCOMO WL-M 2016, s. 18-19, zwr. 1-3.

¹³⁹⁷ *Miłosierny Ojczy*, w: JCOMO WL-M 2016, s. 21, zwr. 1-3.

kompozycje Pawła Bębenka¹³⁹⁸ oraz Piotra Pałki¹³⁹⁹ inspirowane tym źródłem oraz utwór powiązany *Jezu ufam Tobie, Jezu kocham Ciebie*¹⁴⁰⁰.

W tematyce miłosierdzia Bożego należy również wspomnieć edycję warsztatów poświęconych pieśniom ku czci Matki Bożej Miłosierdzia przeżyte w Gietrzwałdzie w 2012 roku w kontekście kultu obrazu Matki Boskiej Ostrobramskiej czczonej jako Matka Miłosierdzia.

Uwagę należy również zwrócić na obecność w przestrzeni ogólnopolskiej dwóch wzajemnie się uzupełniających zbiorów pod kątem chronologicznym, jak i pod względem liczby śpiewów, a które nie zostały wkomponowane w krajobraz warمیńskich warsztatów. Jest zbiór *Pieśni do Miłosierdzia Bożego*¹⁴⁰¹, do którego wyboru pieśni dokonała s. M. Alma Zawadzka ze Zgromadzenia Sióstr Matki Bożej Miłosierdzia. Pierwsze wydanie śpiewnika ukazało się w 1998 roku jako odpowiedź na prośby czcicieli Bożego Miłosierdzia, a szczególnie tych, którzy prowadzą nabożeństwa ku czci Miłosierdzia. Drugim zbiorem jest śpiewnik *Bóg bogaty w miłosierdzie*¹⁴⁰², wydany przez Archidiecezjalną Komisję ds. Muzyki Kościelnej oraz Archidiecezjalną Szkołę Organistowską w Krakowie jako pomoc liturgiczna dla organistów. Edycja liczy 56 stron i zawiera pieśni ku czci Bożego Miłosierdzia oraz św. Faustyny wraz z towarzyszeniem organowym¹⁴⁰³.

Innym wiodącym tematem obecnym w czasie warsztatów było wydarzenie ogólnokrajowe związane z peregrynacją relikwii św. Teresy od Dzieciątka Jezus w 2005 roku oraz powstałe z tej okazji pieśni pojawiające się do dziś w kolejnych

¹³⁹⁸ *Jezu ufam Tobie*, w: DinM WL-M 2008, nr 6; UBM WL-M 2009, nr 17; II BDKS 2009, nr 22; WSPB WL-M 2013, nr 7; JCOMO WL-M 2016, s. 17; OAZA WL-M 2021, s. 8; ILW WL-M 2022, s. 7; por. P. Bębenek, *Msza o Miłosierdziu...*, jw., s. 15.

¹³⁹⁹ *Jezu ufam Tobie*, w: ŚPBJI WL-M 2014, s. 26; JCOMO WL-M 2016, s. 16.

¹⁴⁰⁰ *Jezu ufam Tobie, Jezu kocham Ciebie*, w: NMP WL-M 2006, nr 4; VCS WL-M 2007, nr 39; DinM WL-M 2008, nr 8; UBM WL-M 2009, nr 13; III BDKS 2010, nr 27; UDOCC WL-M 2010, nr 5; OAZA WL-M 2021, s. 9.

¹⁴⁰¹ S. M. A. Zawadzka, *Pieśni do Miłosierdzia Bożego*, Kraków: Wydawnictwo „Misericordia” 1998.

¹⁴⁰² *Bóg bogaty w miłosierdzie. Pomoce liturgiczne dla organistów. Pieśni ku czci Bożego Miłosierdzia oraz św. Faustyny*, red. W. Delimat, M. Tuleja, R. Tyrała, W. Zalewski, Kraków: Wydawnictwo św. Stanisława BM 2002.

¹⁴⁰³ S. Garnczarski, **Współczesna polska pieśń kościelna ku czci bożego miłosierdzia na przykładzie dwóch zbiorów: „Pieśni do miłosierdzia Bożego” oraz „Bóg bogaty w miłosierdzie”*, „Roczniki Teologiczne” Tom LXIII, zeszyt 13 – 2016, s. 142-143.

edycjach warsztatów. Z tej też okazji powstał śpiewnik peregrynacyjny *Z ufnością i miłością* oraz nagrana płyta CD pod tym samym tytułem z utworami przeznaczonymi na uroczystości uczczenia relikwii św. Teresy z Lisieux.

Większość tych utworów na stałe wpisana została w repertuar warsztatów ze względu na walor duchowy i artystyczny. Pieśni Piotra Pałki: *Msza porankowa (Kyrie, Sanctus, Agnus Dei)*¹⁴⁰⁴, *Z hymnu wiekuistego*¹⁴⁰⁵, *Do Najświętszego Oblicza*¹⁴⁰⁶.

*Tylko w Twoim Miłosierdziu*¹⁴⁰⁷, *Błogosławcie Pana*¹⁴⁰⁸, *Miłość doda wam skrzydeł*¹⁴⁰⁹, *Jam dzieckiem Twym*¹⁴¹⁰, *Twe ramiona Jezusa*¹⁴¹¹, *Życie jesteś chwilą*¹⁴¹² – to kompozycje Pawła Bębenka.

Kolejnym ważnym i coraz bardziej rozwijającym się tematem w kontekście szerszym jest wymiar uwielbieniowy, który w czasie warsztatów uwidocznił się jedną sesją poświęconą tematyce takich właśnie pieśni oraz zaproszeniem do udziału i prowadzenia warsztatów charyzmatycznego twórcę, muzyka i kompozytora Leopolda Twardowskiego, który jest inicjatorem i koordynatorem wraz z żoną Joanną Inicjatywy Poznańskich Muzyków *Bogu Jedynemu chwala* znanej jako *Poznańskie Wielbienie* (od 2001), *Poznańskich Zaduszek Jazzowych* (od 2002) oraz Ogólnopolskich Rekolekcji *Na fali wielbienia* (od 2011) czy Solistą i współorganizatorem koncertu *Jednego Serca Jednego Ducha* w Rzeszowie (od

¹⁴⁰⁴ *Msza Porankowa (poranna)*, w: OW WL-M 2006, nr 16; VCS WL-M 2007, nr 45.

¹⁴⁰⁵ *Przyjdź miłości tchnienie (Z „Hymnu wiekuistego”)*, w: OZ WL-M 2005, nr 7, s. 7, zwr. 1-5.

¹⁴⁰⁶ *Święte Oblicze mojego Pana (Do Najświętszego Oblicza)*, w: OZ WL-M 2005, nr 2, s. 2-3, zwr. 1-3.

¹⁴⁰⁷ *Tylko w Twoim miłosierdziu*, w: OZ WL-M 2005, nr 6, s. 6, zwr. 1-11; DinM WL-M 2008, nr 25; UBM WL-M 2009, nr 19; JCOMO WL-M 2016, s. 44; OAZA WL-M 2021, s. 13; PW WL-M 2022, s. 42; I LW WL-M 2022, s. 16; por. NTr2, s. 243.

¹⁴⁰⁸ *Błogosławcie Pana*, w: OZ WL-M 2005, nr 1, s. 1, zwr. 1-5; ŚPBII WL-M 2014, s. 14; 1Tes WL-M 2017, s. 10; OAZA WL-M 2021, s. 5; Mt11PDMW WL-M 2023, s. 12; por. NTr2, s. 204.

¹⁴⁰⁹ *Miłość doda wam skrzydeł*, w: OZ WL-M 2005, nr 4, s. 4; ŚPBII WL-M 2014, dod; JCOMO WL-M 2016, s. 22; DkUM WL-M 2018, s. 26; I LW WL-M 2022, s. 8.

¹⁴¹⁰ *Jam Dzieckiem Twym*, w: OZ WL-M 2005, nr 3, s. 4.

¹⁴¹¹ *Twe ramiona Jezusa*, w: OZ WL-M 2005, nr 5, s. 5.

¹⁴¹² *Życie jesteś chwilą*, w: OZ WL-M 2005, nr 8, s. 8-9, zwr. 1-7; WSPB WL-M 2013, nr 22; 1Tes WL-M 2017, s. 58; CztMk WL-M 2019, s. 51; I LW WL-M 2022, s. 22.

2011)¹⁴¹³. Jego pojawienie się w czasie warsztatów w Świętej Lipce i jego kompozycje ożywiły w wymiarze repertuaru ilość pieśni związanych z modlitwą uwielbienia, ale również przyczynił się do duchowego ożywienia czasu przeżywania warsztatów, które zaczęły stawać się muzykorekolekcjami.

Większość jego kompozycji czerpie z natchnienia biblijnego (*Jezu Chryste Ty jesteś Droga*¹⁴¹⁴, *Ciebie całą duszą pragnę*¹⁴¹⁵, *Miłuję Cię Panie, mocy moja*¹⁴¹⁶, *Panie Ty wiesz*¹⁴¹⁷, *Skosztujcie i zobaczcie*¹⁴¹⁸) oraz duchowości chrześcijańskiej związanej z tekstami św. Augustyna (*Stworzyłeś mnie dla Siebie*¹⁴¹⁹), św. Franciszka z Asyżu (*Kim jesteś Ty Panie*¹⁴²⁰, *Nie nam Panie, lecz Twemu Imieniu*¹⁴²¹, *Pieśń Słoneczna*¹⁴²²), św. Maksymiliana Marii Kolbego (*Dozwoł mi chwalić Cię*¹⁴²³), św. Jana Pawła II (*Niech zstąpi Duch Twój*¹⁴²⁴). Szczególną cześć do Matki Bożej widać w jego twórczości: *Pozdrowienie Błogosławionej Maryi Dziewicy*¹⁴²⁵, *Dozwoł mi chwalić Cię*¹⁴²⁶ Panno Przenajświętsza, *Jezus i Maryjo*¹⁴²⁷, *Od jutrzeńki Ty jesteś piękniejsza*¹⁴²⁸ czy *Ty przez Królową*¹⁴²⁹ ukazują maryjny rys kompozytora.

¹⁴¹³ Zob. *Muzykolekcje*, w: <https://muzykolekcje.pl/prowadcacy/>; [dostęp: 21.04.2023].

¹⁴¹⁴ *Jezu Chryste (Ty jesteś Droga, Prawdą, Życiem)*, w: PW WL-M 2022, s. 17.

¹⁴¹⁵ *Ciebie całą duszą pragnę*, w: DkUM WL-M 2018, s. 14-15, zwr. 1-4; TpK WL-M 2019, s. 14-15.

¹⁴¹⁶ *Miłuję Cię Panie, mocy moja*, w: PW WL-M 2022, s. 22-24, zwr. 1-5.

¹⁴¹⁷ *Panie Ty wiesz*, w: CztMk WL-M 2019, s. 37.

¹⁴¹⁸ *Skosztujcie i zobaczcie*, w: CztMk WL-M 2019, s. 41; TpK WL-M 2019, s. 34.

¹⁴¹⁹ *Stworzyłeś mnie dla Siebie*, w: 1Tes WL-M 2017, s. 40; DkUM WL-M 2018, s. 43-43; CztMk WL-M 2019, s. 44-45; TpK WL-M 2019, s. 32-33.

¹⁴²⁰ *Kim jesteś Ty Panie*, w: 1Tes WL-M 2017, s. 23; Mt11PDMW WL-M 2023, s. 19.

¹⁴²¹ *Nie nam Panie, lecz Twemu Imieniu*, w: DkUM WL-M 2018, s. 28-29.

¹⁴²² *Pochwalony bądź, uwielbiony bądź (Pieśń Słoneczna)*, w: 1Tes WL-M 2017, s. 31-32; TpK WL-M 2019, s. 26-27; Mt11PDMW WL-M 2023, s. 36-37.

¹⁴²³ *Dozwoł mi chwalić Cię*, w: PW WL-M 2022, s. 13.

¹⁴²⁴ *Niech zstąpi Duch Twój*, w: UBM WL-M 2009, nr 11 (opr. P. Pałka); DkUM WL-M 2018, s. 30 (opr. L. Twardowski).

¹⁴²⁵ *Bądź pozdrowiona, Pani, Święta Królowo (Pozdrowienie Błogosławionej Maryi Dziewicy)*, w: 1, 1Tes WL-M 2017, s. 33-35, zwr. 1-2; TpK WL-M 2019, s. 30-31; PW WL-M 2022, s. 38-39.

¹⁴²⁶ *Dozwoł mi chwalić Cię*, w: PW WL-M 2022, s. 13.

¹⁴²⁷ *Jezu i Maryjo*, w: PW WL-M 2022, s. 18.

¹⁴²⁸ *Od jutrzeńki Ty jesteś piękniejsza*, w: TpK WL-M 2019, s. 23, zwr. 1-4; Mt11PDMW WL-M 2023, s. 26-29.

¹⁴²⁹ *Ty przez Królową*, w: JCOMO WL-M 2016, s. 43; 1Tes WL-M 2017, s. 48; CztMk WL-M 2019, s. 46; TpK WL-M 2019, s. 35.

Ważnym wątkiem tematycznym było zaproszenie do poprowadzenia warsztatów Jacka Sykulskiego, absolwenta Akademii Muzycznej w Poznaniu, związanego z fundacją Dominikańskiego Ośrodka Liturgicznego w Poznaniu, autora hymnu VI Światowych Dni Młodzieży w Częstochowie w 1991 – *Abba Ojczyce*. Wspiera inicjatywę spotkań młodzieży na Lednicy, jako autor muzyki śpiewanej przez tysiące pielgrzymów¹⁴³⁰. W repertuarze warsztatowym tematyka spotkań nad jeziorem lednickim w jego utworach również znalazła swoje miejsce. Najbardziej rozpoznawalnym jego utworem jest *Podnieś mnie, Jezu i prowadź do Ojca*¹⁴³¹.

W repertuarze warsztatowym odnajdujemy jeszcze kilka kompozycji i opracowań Jacka Sykulskiego: *Będę śpiewał Tobie mocy moja*¹⁴³², opracowanie hymnu *Ciebie Boga wysławiamy (Te Deum laudamus)*¹⁴³³, aranżacja pieśni *Czego chcesz od nas Panie*¹⁴³⁴, pieśń związaną z Nocą Miłosierdzia w 1995 roku *Duchu miłości wylewaj się na nas*¹⁴³⁵, *O Matko miłościwa*¹⁴³⁶, *Ojczyce w Twe ręce*¹⁴³⁷ oraz ostinato *Wielkie są dzieła Twej potęgi Panie*¹⁴³⁸.

Ruch lednicki i projekt Lednica 2000 to również współpraca z Leopoldem Twardowskim i jego jeden z najbardziej rozpoznawalnych utworów wybrzmiewających w czasie corocznych spotkań młodzieży oraz w ostatnich latach w czasie warsztatów *Przychodź Panie*¹⁴³⁹.

¹⁴³⁰ Zob. Fundacja Dominikański Ośrodek Liturgiczny, *Jacek Sykulski. Dyrygent*, w: <https://liturgia.dominikanie.pl/ludzie/jacek-sykulski/>; [dostęp: 20.04.2023].

¹⁴³¹ *Podnieś mnie, Jezu*, w: WSPB WL-M 2013, nr 11; por. NTr2, s. 230.

¹⁴³² *Będę śpiewał Tobie mocy moja*, w: ŚPBJI WL-M 2014, s. 13; OAZA WL-M 2021, s. 4; por. NTr1, s. 274.

¹⁴³³ *Ciebie Boga wysławiamy*, w: OW WL-M 2006, nr 10, zwr. 1-14; VCS WL-M 2007, nr 35; DinM WL-M 2008, nr 29; PU WL-M 2010, nr 7; por. NTr1, s. 82.

¹⁴³⁴ *Czego chcesz od nas Panie*, w: OZ WL-M 2005, nr 26, s. 32, zwr. 1-4; por. Siedl. 2015, s. 499-500.

¹⁴³⁵ *Duchu miłości wylewaj się na nas... alleluja*, w: VCS WL-M 2007, nr 4.

¹⁴³⁶ *O Matko miłościwa*, w: ADW WL-M 2004, nr 22, s. 30, zwr. 1-5; VCS WL-M 2007, nr 50; por. Siedl. 2015, s. 534.

¹⁴³⁷ *Ojczyce w Twe ręce*, w: WP WL-M dod.

¹⁴³⁸ *Wielkie są dzieła Twej potęgi Panie*, w: WSPB WL-M 2013, nr 18; ŚPBJI WL-M 2014, s. 44; JCOMO WL-M 2016, s. 45; por. NTr2, s. 250.

¹⁴³⁹ *Przychodź Panie*, w: 1Tes WL-M 2017, s. 36; DkUM WL-M 2018, s. 37; CztMk WL-M 2019, s. 40; Mt11PDMW WL-M 2023, s. 3.

Współpraca osoby Jacka Sykulskiego związana z pierwszymi edycjami warsztatów zaowocowała kompozycją *Oratorium Gietrzwałdzkiego*, powstałego w 130 rocznicę objawień maryjnych w Gietrzwałdzie. Dzieło powstało z inicjatywy ks. Piotra Podolaka oraz Akademickiego Stowarzyszenia Katolickiego „Soli Deo Omnia” na specjalne zamówienie prezydenta Olsztyna Czesława Jerzego Małkowskiego i miało swoją prapremierę w październiku 2006 roku w Gietrzwałdzie oraz na placu przy Centrum Konferencyjnym Uniwersytetu Warmińsko - Mazurskiego w olsztyńskim Kortowie¹⁴⁴⁰.

W dniach 25-28 maja 2006 roku odbyła się podróż apostolska papieża Benedykta XVI do Polski. Zgodnie z planem Benedykt XVI odwiedził Warszawę, miejsca związane z osobą papieża Jana Pawła II: Częstochowę, Wadowice, Kalwarię Zebrzydowską, Kraków, Oświęcim. W trakcie pielgrzymki pod hasłem Trwajcie mocni w wierze odbyło się na krakowskich błoniach spotkanie młodych, w czasie którego wybrzmiała kompozycja Piotra Pałki *Nie lękajcie się*¹⁴⁴¹, ułożona specjalnie pod kątem papieskiego spotkania z młodymi oraz zawołaniem papieskiej podróży. Uroczystościom tym towarzyszył również utwór *Alleluja na Błoniach* Piotra Pałki, z aklamacją przed Ewangelią¹⁴⁴².

¹⁴⁴⁰ Ł. Kowalski, *Fenomen warsztatów liturgiczno – muzycznych...*, jw., s. 105.

¹⁴⁴¹ *Nie lękajcie się*, w: NMP WL-M 2006, nr 15, zwr. 1-3; UBM WL-M 2009, nr 23.

¹⁴⁴² *Alleluja na Błoniach*, w: OW WL-M 2006, nr 5; NMP WL-M 2006 nr 1; VCS WL-M 2007, nr 32; AO WL-M 2007, nr 16; DinM WL-M 2008, nr 27; UBM WL-M 2009, nr 4; PU WL-M 2010, nr 19; PMBJ WL-M 2012, nr 21; WSKM WL-M 2013, s. 4-5; por. NTr2, s. 107.

Zakończenie

Ogólnopolskie Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne odbywające się na ziemi warmińskiej to ruch kontynuujący bogate dziedzictwo kultury muzycznej rozpoczętej od drugiej połowy XIX wieku, kiedy to powstał pierwszy zbiór pieśni nabożnych do użytku liturgicznego. Z inspiracji objawień gietrzwałdzkich powstały ruch warsztatowy rozrósł się nie tylko w sanktuariach warmińskich przede wszystkim w Gietrzwałdzie i Świętej Lipca, ale rozszerzył się na wiele polskich miast i ośrodków liturgicznych jak również swoim zasięgiem swój ślad pozostawia poza granicami kraju, na co wskazuje jeden z głównych prowadzących warsztaty Paweł Bębenek: „Ksiądz Piotr Podolak miał bardzo dobrą intuicję, gdy chodzi o warsztaty i ich zapotrzebowanie. Jako pierwszy zrobił w Polsce warsztaty cyklicznie, nawet po kilka sesji w roku poświęconym różnym okresom w liturgii. Dzięki niemu i jego odwadze zapaliła się iskra ruchu warsztatowego w całej Polsce”¹⁴⁴³. W ciągu prawie 20 lat odbyło się 34 sesji Ogólnopolskich Warsztatów Liturgiczno – Muzycznych z czego 19 spotkań odbyło się w Gietrzwałdzie.

Przedmiotem niniejszych badań było dostrzeżenie mariologicznych elementów i inspiracji w chrześcijańskiej formacji oraz twórczości muzyków kościelnych. Dokonano szczegółowego opisu samych Ogólnopolskich Warsztatów Liturgiczno – Muzycznych oraz wykonywanego repertuaru.

Do najważniejszych osiągnięć niniejszej dysertacji zaliczyć należy wydobywanie bogatego repertuaru warsztatowego, którego liczba opracowanych pieśni jest imponująca, bo przekracza 600. W tym kontekście liturgicznych śpiewów wskazano na ważną obecność tematyki maryjnej zawartej w pieśniach dedykowanych Matce Bożej.

¹⁴⁴³ Wywiad z Pawłem Bębenkiem.

W wyniku dokonanej kwerendy zebrano wszystkie wydania śpiewników, z których korzystali uczestnicy OWL-M.

Podjęta praca badawcza nad repertuarem warsztatowym pozwala jednoznacznie stwierdzić, że cześć do Matki Bożej inspirowała ideę i duchowość OWL-M. Wynika to z zasad przepisów liturgicznych, którymi posługują się twórcy utworów muzycznych, warmińskiej tradycji i pobożności maryjnej oraz stałej obecności Matki Kościoła i Niewiasty Eucharystii w liturgii.

W wyniku badań dokonano szczegółowego porównania repertuaru OWL-M z zawartością dawnych zbiorów warmińskich oraz ogólnopolskiego śpiewnika ks. J. Siedleckiego wydanego w 2015 roku.

Ustalono, że na tym tle repertuar warsztatowy wygląda typowo i nie odbiega zbytnio od ogólnie przyjętych zwyczajów w Polsce (w Siedl.2015 jest 88 pieśni ku czci NMP, w LewkO 1971 jest 41 pieśni ku czci NMP).

Wykazano, że w wykonywanych na OWL-M pieśniach wykorzystywano bogatą terminologię i różnorodne tytuły Matki Bożej, które wpływały na tematy, treść i duchowość poszczególnych zgrupowań formacyjnych.

W pieśniach na OWL-M harmonijnie przewijały się treści z mariologii chrystotypicznej, eklezjotypicznej, a także pneumatologicznej, łącząc to, co dawne z nowymi środkami wyrazu.

Z racji tytułu Matki Kościoła, którego źródłem i szczytem jest celebrowanie eucharystyczne repertuar uczestnicy OWL-M odnosili się do osoby Matki Bożej z należną Jej czią i przyjmowali służebną postawę wobec Misterium, w którym posługiwali.

Cześć oddawana Matce Bożej pomaga muzykom kościelnym komponować nowe utwory na Jej cześć i wzmacnia gorliwość w odpowiednim muzykowaniu w czasie celebrowania Eucharystii.

Przeoglądając zestawienie osób, które miały największy wpływ na kształt i repertuar warsztatów widać wyraźnie trzy wiodące postaci. Są to: Paweł Bębenek (23 sesje), Hubert Kowalski (22 sesje) oraz Piotr Pałka (21 sesji). Warto wspomnieć również Daniela Synowca (7 sesji) i Sławomira Leszczyńskiego (6 sesji), którzy pozostawili również swój ważny ślad. Siostra Dolores Nowak oraz Leopold Twardowski, którzy prowadzili 5 edycji w Świętej Lipce oraz jedną w Gietrzwałdzie.

Ilości osób uczestniczących w warsztatach, których liczba przekraczała nawet 200 osób w czasie jednej edycji, rozszerzenie się warsztatów na całą Polskę i poza jej granicę pokazało skalę problemu i przestrzeń do wyteźonej pracy odpowiedzialnych za kształt kultury muzycznej we wspólnotach parafialnych. Pozytywne owoce to przede wszystkim dojrzewające środowisko prowadzących warsztaty. Dostrzegalnym jest ożywienie życia religijnego w parafiach, w których mała grupka młodzieży wyśpiewuje profesjonalne z podziałem na głosy aranżacje powszechnie znanych, tradycyjnych pieśni, nie wyłączając z tego elementów chorału gregoriańskiego. Piękno celebracji, wzrost świadomości przeżywania liturgii, pogłębienie rozumienia Kościoła jako wspólnoty i budowanie osobistej relacji z Bogiem uzasadniają wartość i konieczność dbałości o organizację i funkcjonowanie warsztatów¹⁴⁴⁴.

Jednym z postulatów duszpasterskich jest potrzeba organizowania większej ilości zgrupowań podobnych do OWL-M nawet na poziomie dekanatów i parafii w archidiecezji warmińskiej. Takie wydarzenia religijno-muzyczne będą dużą pomocą w uzupełnianiu braku muzyków kościelnych oraz formacji muzycznej i liturgicznej.

Aktualną odpowiedzią na to wezwanie jest możliwość podjęcia kierunków studiów jednolitych, magisterskich na Wydziale Teologii

¹⁴⁴⁴ Ł. Kowalski, *Fenomen warsztatów liturgiczno – muzycznych...*, jw., s. 106.

Uniwersytetu Warmińsko – Mazurskiego w Olsztynie na w zakresie teologii z muzyką kościelną, co zostało zasygnalizowane i przedstawione uczestnikom warsztatów w Świętej Lipce w 2023 roku¹⁴⁴⁵.

Warsztaty, które stały się jednym z głównych działań duszpasterskich, a które odbywały się cyklicznie nawet do trzech edycji w ciągu jednego roku nie mogą zastąpić pełnowymiarowej formacji chrześcijańskiej posługujących w parafiach osób, powinny mieć charakter uzupełniający. W ciągu ostatnich dwudziestu lat organizacja warsztatów przebiegała na różnych poziomach, dziś potrzeba obecności takich działań pokazuje jak ważną formą wciąż jest ta idea, która w bieżącym roku po już pierwszej sesji w Świętej Lipce zakłada warsztaty muzyki liturgicznej w Lidzbarku Warmińskim oraz w Gietrzwałdzie.

Innym ważnym czynnikiem jest promowanie tego typu spotkań i z pewnością powrót na stałe warsztatów do Gietrzwałdu. Udało się to uczynić w 2019 roku, po pięciu latach przerwy. W kolejnych latach sytuacja globalnej pandemii i związanych z nią restrykcjach sanitarnych uniemożliwiły kontynuację. Dobrym kierunkiem jest kontynuacja warsztatów w innych ośrodkach, przede wszystkim w Świętej Lipce, jak również w nowym miejscu jakim jest Lidzbark Warmiński, ale dla powrotu do korzeni potrzebna jest organizacja warsztatów w Gietrzwałdzie, gdzie powstawało najwięcej pieśni maryjnych inspirowanych tym szczególnym miejscem na mapie Polski i Warmii. Ważnym czynnikiem gietrzwałdzkich warsztatów był przekaz orędzia maryjnego, a przez ogólnopolski zasięg ruchu warsztatowego docierał on do wielu miejsc kraju, co pozwalało uczestnikom powracać do tego świętego miejsca z innymi, by odbudowywać życie duchowe.

¹⁴⁴⁵ Zob. Mt11PDMW WL-M 2023, s. 52.

Bogactwo repertuaru warsztatowego zebranego w śpiewnikach gietrzwałdzkich oraz opracowań instrumentalnych wielu pieśni należałoby zebrać w dostępnym miejscu, aby mogli z tego korzystać w ramach potrzeb osoby odpowiedzialne w parafiach za liturgiczną kulturę muzyczną. Do tej pory jest to zebrane w parafii św. Franciszka z Asyżu w Olsztynie jako pozostałość i spuściznę po twórczej pracy zmarłego nagle twórcy warsztatów śp. ks. Piotra Podolaka.

Od 2018 roku w archidiecezji warmińskiej decyzją Abp. Józefa Górzyńskiego, Metropolity Warmińskiego we wszystkich parafiach rozpoczęła się dziewięcioletnia nowenna przed jubileuszem objawień zatytułowana „Prowadzeni orędziem Maryi”. W corocznych zeszytach duszpastersko – liturgicznych pojawiają się również pieśni gietrzwałdzkie. Do tej pory opublikowano utwór *Gietrzwałdzka Pani* oraz *Litanie do Matki Boskiej Gietrzwałdzkiej*. Nie są to utwory, które możemy znaleźć w repertuarze warsztatowym. Warto byłoby wykorzystać repertuar i pieśni gietrzwałdzkie dla upowszechnienia w parafiach archidiecezji tychże pieśni.

W tym kontekście pastoralnym wnioskiem jest odpowiednie przygotowanie do jubileuszu 150-lecia objawień Maryi w Gietrzwałdzie w 2027 roku, stworzenia części stałych Mszy Świętej poświęconej czci Maryi, oraz wydania śpiewnika z pieśniami poświęconymi Matce Bożej Gietrzwałdzkiej lub modlitewnika z pieśniami¹⁴⁴⁶. Przygotowanie do tak wyjątkowego jubileuszu pozwala zasugerować twórcom muzyki liturgicznej skomponowanie utworów, które będą nawiązywać do dziedzictwa pozostawionego w *Melodyjach* J. Klatta z Gietrzwałdu, nadając im nową, współczesną szatę.

¹⁴⁴⁶ Zob. Protokół z posiedzenia Diecezjalnej Komisji ds. Muzyki i Śpiewu Kościelnego pod przewodnictwem ks. dr. hab. S. Ropiaka, z dnia 29 czerwca 2018 roku.

BIBLIOGRAFIA

Źródła**Pismo Święte i dokumenty Urzędu Nauczycielskiego Kościoła**

- Benedykt XVI, Adhortacja apostolska *Sacramentum caritatis*. O Eucharystii, źródle i szczycie życia i misji Kościoła (Rzym, 22.02.2007), Wydawnictwo M, Kraków 2007.
- Benedykt XVI, Adhortacja apostolska *Verbum Domini*. O Słowie Bożym w życiu i misji Kościoła (Rzym, 30.09.2010), Wydawnictwo TUM, Wrocław 2010.
- Benedykt XVI, Encyklika *Deus Caritas est*. O miłości chrześcijańskiej (Rzym, 25.12.2005), Wydawnictwo TUM, Wrocław 2020.
- Benedykt XVI, *Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański” (18 grudnia 2005 roku)*, „L'Osservatore Romano”, wyd. pol., 2 (2006).
- Breviarium Fidei. Wybór doktrynalnych wypowiedzi Kościoła*, opr. S. Głowa SJ, I. Bieda SJ, KśwW, Poznań 1988.
- Franciszek, Adhortacji apostolska *Evangelii gaudium*. O głoszeniu Ewangelii w dzisiejszym świecie (Rzym, 24.11.2013), wydanie II poprawione, Libreria Editrice Vaticana, Watykan 2013.
- Franciszek, Encyklika *Laudato Si* poświęcona trosce o wspólny dom (Rzym, 24.05.2015).
- Franciszek, Encyklika *Lumen fidei*. O wierze (Rzym, 29.06.2013), Wydawnictwo AA, Kraków 2013.
- Franciszek, *Ewangelia Maryi. Na Rok Jubileuszowy Miłosierdzia*, wybór i opr. E. Inversetti, tłum. K. Stopa, Wydawnictwo Jedność, Kielce 2015.
- Franciszek, List apostolski *Desiderio Desideravi*. O formacji liturgicznej Ludu Bożego (Rzym, 22.06.2022), Pallottinum 2022.
- Franciszek, List apostolski *Patris corde*. Z okazji 150 rocznicy ogłoszenia Świętego Józefa Patronem Kościoła Powszechnego (Rzym, 08.12.2020), Pallottinum, Poznań 2020.

Franciszek, *Przemówienie o muzyce liturgicznej* do uczestników międzynarodowego kongresu pt. *Muzyka a Kościół: Kult a kultura w 50 lat od Musicam sacram*, (Watykan, 09.03.2017), w: <https://www.liturgia.pl/Przemowienie-papieża-Franciszka-o-muzyce-liturgicznej/>; [dostęp: 15.05.2023].

I (XIV) Synod Archidiecezji Warmińskiej (2006-2012). Misja Kościoła warmińskiego w dziele Nowej Ewangelizacji, Olsztyn 2012.

II Polski Synod Plenarny (1991-1999), Pallottinum 2001.

Konferencja Episkopatu Polski, *Instrukcja o muzyce kościelnej*, (14.10.2017), w: <https://episkopat.pl/instrukcja-konferencji-episkopatu-polski-o-muzyce-kościelnej/>; (dostęp: 31.01.2022).

Konferencja Episkopatu Polski, *Instrukcja o muzyce liturgicznej po Soborze Watykańskim II*, (08.02.1979), w: A. Filaber, *Prawodawstwo muzyki kościelnej*, WAW, Warszawa 2011, s. 60-67.

Jan Paweł II, Adhortacja apostolska *Catechesi tradendae*. O katechizacji w naszych czasach (Rzym, 16.10.1979), w: *Adhortacje Apostolskie Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 1, 1979-1995, Kraków 2006, s. 9-90.

Jan Paweł II, Adhortacja apostolska *Ecclesia in Africa*, (Jaunde w Kamerunie, 14.09.1995), *Adhortacje Apostolskie Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 1 1979-1995, Kraków 2006, s. 701-817.

Jan Paweł II, Adhortacja apostolska *Pastores Gregis*, (Rzym, 16.10.2003), w: *Adhortacje Apostolskie Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 1, 1979-1995, Kraków 2006, s. 729-871.

Jan Paweł II, Adhortacja Apostolska *Redemptoris Custos*. O świętym Józefie i jego posłannictwie w życiu Chrystusa i Kościoła (Rzym, 15.08.1989), w: *Adhortacje Apostolskie Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 1, 1979-1995, Kraków 2006, s. 491-526.

Jan Paweł II, Encyklika *Dives in Misericordia*. O Bożym Miłosierdziu (Rzym, 30.11.1980), Pallottinum 1990.

- Jan Paweł II, Encyklika *Dominum et vivificantem*. O Duchu Świętym w życiu Kościoła i świata (Rzym, 18.05.1986), *Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II*, Kraków 2006, s. 255-351.
- Jan Paweł II, Encyklika *Ecclesia de Eucharistia*. O Eucharystii w życiu Kościoła, (Rzym, 17.04.2002), Wydawnictwo M, Kraków 2002.
- Jan Paweł II, Encyklika *Redemptoris Mater*. O Błogosławionej Maryi Dziewicy w życiu pielgrzymującego Kościoła (Rzym, 25.03.1987), w: *Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II*, Kraków 2006, s. 355-434.
- Jan Paweł II, List Apostolski *Novo millennio ineunte na zakończenie Wielkiego Jubileuszu Roku 2000*, (Watykan, 06.01.2001), w: *Listy Apostolskie Ojca Świętego Jana Pawła II*, Kraków 2007, s. 617-675.
- Jan Paweł II, List apostolski *Rosarium Virginis Mariae*. O różańcu świętym (Watykan, 16.10.2002), w: *Listy Apostolskie Ojca Świętego Jana Pawła II*, Kraków 2007, s. 683-725.
- Jan Paweł II, *List do artystów*, Kraków 1999, s. 79-143.
- Jan Paweł II, List *Mosso dal vivo desiderio*. W setną rocznicę motu proprio *Tra le Sollecitudini O muzyce sakralnej*, (Rzym, 22.11.2003), tłum. P. Mikulska, Kraków 2003.
- Jan Paweł II, List wielkoczwartkowy *Dominicae Coenae*. O Tajemnicy i Kulcie Eucharystii (Rzym, 24.02.1980), AAS 72 (1980), s. 113-148.
- Jan Paweł II, *Pokój tobie, Polsko! Ojczyzno moja! Jan Paweł II znów na polskiej ziemi 16-23.06.1983*, red. S. Dziwisz, J. Kowalczyk, T. Rakoczy, Libreria Editrice Vaticana 1983.
- Jan Paweł II, *Przekroczyć próg nadziei*, Lublin 1994.
- Jan Paweł II, *Przemówienie papieża Jana Pawła II przed modlitwą Anioł Pański*, (Wrocław, 01.06.1997), TUM 1997.
- Jan Paweł II, *Przez Maryję do Jezusa: rozważanie przed modlitwą "Anioł Pański"* (Rzym, 08.12.2001), „Salvatoris Mater” 4 (2002) 2.
- Jan Paweł II, *W Kanie Maryja jest Orędowniczką pierwszego cudu Jezusa* (Audiencja generalna, 5.03.1997), w: tenże, *Katechezy maryjne*, Częstochowa 1998.

- Jan Paweł II, *Wy jesteście solą ziemi, wy jesteście światłem świata*, Orędzie na XVII Światowy Dzień Młodzieży, (Rzym 25.07.2001).
- Jan Paweł II: List apostolski *Mane nobiscum Domine*. Na rok Eucharystii październik 2004 – październik 2005, (Watykan, 07.10.2004), Wydawnictwo M, Kraków 2004.
- Katechezy Ojca świętego Jana Pawła II. Maryja*, Kraków-Ząbki 1999.
- Katechizm Kościoła katolickiego*, wyd. 2, poprawione, Pallotinum, Poznań 2002.
- Kompendium Katechizmu Kościoła katolickiego*, Wydawnictwo Jedność, Kielce 2005.
- Kongregacja Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *Rok Eucharystii. Sugestie i propozycje*, (Watykan, 15.10.2004), Wydawnictwo M, Kraków 2004.
- Kongregacja Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgii. Zasady i wskazania* (Watykan, 17.12.2001), Pallotinum 2003.
- Kongregacja Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *List na temat włączenia wezwań Mater misericordiae, Mater spei i Solacium migrantium do Litanii Loretańskiej*, (Watykan, 20.06.2020).
- Kongregacja Nauki Wiary, *Deklaracja o jedyności i powszechności zbawczej Jezusa Chrystusa i Kościoła* (Rzym, 6.08.2000), Libreria Editrice Vaticana, Watykan 2000.
- Paweł VI, Adhortacja apostolska *Marialis cultus*. O należyтым kształtowaniu i rozwijaniu kultu Najświętszej Maryi Panny (Watykan, 02.02.1974), „Wiadomości Diecezjalne”, Katowice 42 (1974) nr 1, s. 183-220.
- Paweł VI, Adhortacja apostolska *Signum magnum*. O czci i naśladowaniu Najświętszej Maryi Panny, Matki Kościoła i wzoru wszystkich cnót, (Rzym 13.05.1967), Warszawa 1990.
- Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu*, Pallotinum, Poznań – Warszawa 1982.
- Pius X, *Motu proprio Inter pastoralis officii sollicitudines* (22 XI 1903).
- Pius XI, *Konstytucja apostolska o liturgii, o śpiewie gregoriańskim i muzyce świętej oraz o potrzebie coraz pilniejszego ich pielęgnowania*, 1928.

- Sobór Watykański II, Deklaracja o stosunku Kościoła do religii niechrześcijańskich *Nostra aetate*, (28.10.1965), *Konstytucje, dekry, deklaracje*, tekst polski, nowe tłumaczenie, Pallottinum, Poznań 2002, s. 333-337.
- Sobór Watykański II, *Dekret o apostołstwie świeckich Apostolicam actuositatem*, (18.10.1965), w: *Konstytucje, dekry, deklaracje*, tekst polski, nowe tłumaczenie, Pallottinum, Poznań 2002, s. 377-401.
- Sobór Watykański II, Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen Gentium*, (21.11.1964), *Konstytucje, dekry, deklaracje*, tekst polski, nowe tłumaczenie, Pallottinum, Poznań 2002, s. 104-166.
- Sobór Watykański II, Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et spes*, (07.12.1965), *Konstytucje, dekry, deklaracje*, tekst polski, nowe tłumaczenie, Pallottinum, Poznań 2002, s. 526-606.
- Sobór Watykański II, Konstytucja o liturgii świętej *Sacrosanctum concilium*, (4.12.1963), *Konstytucje, dekry, deklaracje*, tekst polski, nowe tłumaczenie, Pallottinum, Poznań 2002, s. 48-78.
- Święta Kongregacja Obrzędów, *Instrukcja o muzyce w świętej liturgii „Musicam sacram”* (05.03.1967).

Księgi liturgiczne

- Liturgia Godzin. Codzienna modlitwa Ludu Bożego*, t. II, *Wielki Post, Okres Wielkanocny*, Pallottinum 1984.
- Liturgia Godzin. Codzienna modlitwa Ludu Bożego*, t. IV, *Okres zwykły, tygodnie XVIII – XXXIV*, Pallottinum 1988.
- Mszał rzymski dla diecezji polskich*, wydanie pierwsze, Pallottinum, Poznań 1986.
- Congregatio pro Cultu Divino, *Collectio Missarum de Beata Maria Virgine*, I-II, Libreria Editrice Vaticana 1987.
- Kongregacja Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *Zbiór Mszy o Najświętszej Maryi Pannie*, t. I, Pallottinum, Poznań 1998.

- Kongregacja Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *Lekcjonarz do Mszy o Najświętszej Maryi Pannie*, t. II, Poznań 1998.
- Kongregacja Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *Lekcjonarz mszalny. O Świętych*, t. VI, wyd. 2, Pallottinum, Poznań 2019.
- Kalendarz Liturgiczny Archidiecezji Warmińskiej*, cykl niedzielny A, cykl powszedni I, red. B. Matczak, Olsztyn 2022.
- Modlimy się. Pamiątka pierwszej Komunii Świętej*, opr. J. Górny, Warmińskie Wydawnictwo Diecezjalne, Olsztyn 1990.
- Obrzędy pogrzebu, dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, wydanie drugie, Katowice 1998.

Kroniki

- KronSNTśwFrA t. I – [*Kronika I Scholi Niepojętej Trójcy*], parafia rzymskokatolicka pw. Św. Franciszka z Asyżu w Olsztynie, opr. [ks. Piotr Podolak], Olsztyn, [27.11.1998-11.01.2004], [ss. 99].
- KronSNTśwFrA t. II – [*Kronika II Scholi Niepojętej Trójcy*], parafia pw. Św. Franciszka z Asyżu, opr. [ks. Piotr Podolak], [Olsztyn, [25.02.2004-12.02.2005], [ss. 163].
- KronSNTśwFrA t. III – [*Kronika III Scholi Niepojętej Trójcy*], parafia pw. Św. Franciszka z Asyżu, opr. [ks. Piotr Podolak], [Olsztyn, [06.07.2006-19.10.2008], [ss. 176].
- KronSNTśwFrA t. IV – [*Kronika IV Scholi Niepojętej Trójcy*], parafia pw. Św. Franciszka z Asyżu, opr. [ks. Piotr Podolak], [Olsztyn, 12.10.2008-29.09.2012], [ss. 110].

Zbiory pieśni w układzie chronologicznym powstałe na potrzeby Ogólnopolskich Warsztatów Liturgiczno – Muzycznych na Warmii

- Adwentowe Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne*, opr. zb., Gietrzwałd 5-7.11.2004.
- Wielkopostne Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne*, opr. zb., Gietrzwałd 17-20.02.2005.

- Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne. Okres Zwykły. Miłosierdzie. Pokój. Miłość*, opr. zb., Gietrzwałd 10-13.11.2005.
- Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne. Okres wielkanocny. Śpiewnik*, opr. zb., Gietrzwałd, 9-12.02.2006.
- Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne. Życie Najświętszej Maryi Panny. Śpiewnik*, opr. zb., Gietrzwałd, 6-12.07.2006.
- Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne. Boże Narodzenie. Śpiewnik*, opr. zb., Gietrzwałd, 16-19.11.2006.
- Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne. Veni Creator Spiritus. Śpiewnik*, opr. zb., Olsztyn, 28.04-03.05.2007.
- Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne. Abba-Ojcie. Śpiewnik*, opr. zb., Gietrzwałd, 8-11.11.2007.
- Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne. Dives in misericordia. Śpiewnik*, opr. zb., Kraków, 30.04-03.05.2008.
- Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne. Socratissimum Cor Jesu*, opr. zb., Gietrzwałd, 20-23.11.2008.
- I Biskupieckie Dni Kultury Sakralnej. Śpiewnik*, opr. zb., [Biskupiec Reszelski] 12-14.12.2008.
- Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne. Sanctissimum*, opr. zb., Kraków, 30.04-03.05.2009.
- Śpiewnik. Ufam w Boże miłosierdzie*, opr. zb., Olsztyn 27.06.2009.
- II Biskupieckie Dni Kultury Sakralnej. Śpiewnik*, opr. zb., [Biskupiec Reszelski 2009].
- III Biskupieckie Dni Kultury Sakralnej. Śpiewnik*, opr. zb., [Biskupiec Reszelski] 3-6.06.2010.
- Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne. Pieśni uwielbienia*, opr. zb., Gietrzwałd, 10-14.11.2010.
- Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne dla Dzieci. Usta dzieci oddają Ci chwałę (Ps 8. 3)*, opr. zb., Gietrzwałd, 17-19.12.2010.
- Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne. Pieśni o aniołach*, opr. zb., Gietrzwałd, 10-13.11.2011.

- Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne. Pieśni ku czci Matki Bożej Jasnogórskiej*, opr. zb., Jasna Góra, 02-06.05.2012.
- Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne. Pieśni ku czci Matki Bożej Miłosierdzia*, opr. zb., Gietrzwałd, 15-18.11.2012.
- Święta Lipka-Kętrzyn. I Ogólnopolskie Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne. „Wesel się Królowo miła”*. *Śpiewnik*, opr. zb., Kętrzyn, 09-12.05.2013.
- I Warsztatowe Wakacyjno-Spontaniczne Spotkanie z Pawłem Bębenkiem*. *Śpiewnik*, opr. zb., Gietrzwałd, 18-21.07.2013.
- Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne. Pieśni ku czci Świętego Józefa*. *Śpiewnik*, opr. zb., Kalisz, 24-27.10.2013.
- Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne. Pieśni liturgii za zmarłych*. *Śpiewnik*, opr. zb., Gietrzwałd, 27-30.03.2014.
- Święta Lipka-Kętrzyn. II Ogólnopolskie Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne. „Śpiewajcie Panu, błogosławcie Jego Imię”*. *Śpiewnik. Chór*, opr. zb., Kętrzyn, 30.04-04.05.2014.
- Święta Lipka-Kętrzyn. III Ogólnopolskie Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne. „Pieśni eucharystyczne i do Ducha Świętego”*. *Śpiewnik. Chór*, opr. zb., Kętrzyn, 30.04-03.05.2015.
- Święta Lipka. IV Ogólnopolskie Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne. „Jezus Chrystus – oblicze miłosiernego Ojca”*. *Śpiewnik*, opr. zb., Święta Lipka 2016.
- Święta Lipka. V Ogólnopolskie Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne. I Tes 5, 16-18a*. *Śpiewnik*, opr. zb., Święta Lipka 2017.
- Święta Lipka. VI Ogólnopolskie Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne. „Duch, który umacnia miłość”*. *Śpiewnik*, opr. zb., Święta Lipka 2018.
- Śpiewnik. VII Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne. J 21, 1-19. Czy Ty Mnie kochasz?*, opr. P. Bębenek, H. Kowalski, L. Twardowski, D. Nowak PDDM, Święta Lipka-Kętrzyn [30.04-03.05.] 2019.
- Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne. Ty przez Królową dajesz nam Króla*, opr. H. Kowalski, D. Nowak, L. Twardowski, Gietrzwałd [14-17.11.] 2019.

Oazowe Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne. *Śpiewnik*, opr. zb., Zacheusz, Nowe Kawkowo, 22-24,10.2021.

Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne. *J 20, 21 – 22 Pokój Wam*, opr. P. Bębenek, H. Kowalski, L. Twardowski, G. Mączka, D. Nowak PDDM, Święta Lipka [29.04-03.05.] 2022.

Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne, opr. P. Bębenek, Lidzbark Warmiński [09] 2022.

Śpiewnik. IX Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne. Mt 11, 28 – 30 Przyjdźcie do mnie wszyscy, którzy utrudzeni i obciążeni jesteście, a ja was pokrzepię, opr. P. Bębenek, K. Nieścior, D. Nowak PDDM, L. Twardowski, Święta Lipka [28.04-01.05.] 2023.

Pozostałe zbiory pieśni religijnych znanych na Warmii

Bębenek P., *Msza o Miłosierdziu. Utwory na chór 4-głosowy a capella*, Kraków 2006.

Bóg bogaty w miłosierdzie. Pomoce liturgiczne dla organistów. Pieśni ku czci Bożego Miłosierdzia oraz św. Faustyny, red. W. Delimat, M. Tuleja, R. Tyrała, W. Zalewski, Kraków: Wydawnictwo św. Stanisława BM 2002.

Chcę widzieć Boga. Karmelitański śpiewnik liturgiczny, pr. zb., Flos Carmeli, Poznań 2014.

Gaudeamus (łaciński śpiewnik mszalny), wyd. pierwsze opr. W. Kądziała, Michalineum, Warszawa 2005.

Jan Siedlecki ks., *Śpiewnik kościelny*, wydanie XL (poprawione), pr. zb., Kraków 2015.

Katolicki Kancyonał czyli Zbiór pieśni kościelnych na cały rok wybranych z ksiąg przez cenzurę duchowną aprobowanych. Wydanie dla Warmii. Zestawił X. W. Barczewski, Druk. J. Steinbrenera, Winterberg [1898].

Lewkowicz W., *Śpiewnik parafialny czyli zbiór pieśni kościelnych oraz modlitw dla użytku wiernych w kościołach rzymsko-katolickich*, wyd. 10, red. ks. P. Ilwicky, WWD, Olsztyn 1977.

- Lewkowicz W., *Śpiewnik Parafialny czyli zbiór pieśni sakralnych polskich i łacińskich oraz modlitw dla użytku Wiernych w kościołach rzymskokatolickich*, WWD, Olsztyn 1961.
- Lewkowicz W., *Śpiewnik Parafialny czyli zbiór pieśni sakralnych polskich i łacińskich oraz modlitw dla użytku Wiernych w kościołach rzymskokatolickich*, wyd. 2, WWD, Olsztyn 1962.
- Lewkowicz W., *Śpiewnik Parafialny czyli zbiór pieśni sakralnych polskich i łacińskich oraz modlitw dla użytku Wiernych w kościołach rzymskokatolickich*, wyd. 3, WWD, Olsztyn 1963.
- Lewkowicz W., *Śpiewnik Parafialny czyli zbiór pieśni sakralnych polskich i łacińskich oraz modlitw dla użytku Wiernych w kościołach rzymskokatolickich*, wyd. 4, WWD, Olsztyn 1965.
- Lewkowicz W., *Śpiewnik Parafialny czyli zbiór pieśni sakralnych polskich i łacińskich oraz modlitw dla użytku wiernych w kościołach rzymskokatolickich*, wyd. 5 milenijne, WWD, Olsztyn 1967.
- Lewkowicz W., *Śpiewnik Parafialny czyli zbiór pieśni sakralnych polskich i łacińskich oraz modlitw dla użytku wiernych w kościołach rzymskokatolickich*, wyd. 6, WWD, Olsztyn 1968.
- Lewkowicz W., *Śpiewnik Parafialny czyli zbiór pieśni sakralnych polskich i łacińskich oraz modlitw dla użytku wiernych w kościołach rzymskokatolickich*, wyd. 7, WWD, Olsztyn 1970.
- Lewkowicz W., *Śpiewnik parafialny czyli zbiór pieśni sakralnych polskich i łacińskich oraz modlitw dla użytku wiernych w kościołach rzymskokatolickich*, wyd. 8, konsultacja muz. ks. K. Narodzonek, konsultacja liturgiczna ks. S. Zdanowicz, WWD, Olsztyn 1972.
- Lewkowicz W., *Śpiewnik parafialny czyli zbiór pieśni sakralnych polskich i łacińskich oraz modlitw dla użytku wiernych w kościołach rzymskokatolickich*, wyd. 9, (przedruk wyd. 8), WWD, Olsztyn 1973.
- Lewkowicz W., *Śpiewnik parafialny czyli zbiór pieśni sakralnych polskich i łacińskich oraz modlitw dla użytku wiernych w kościołach rzymsko-*

- katolickich*, wyd. 11-12, konsultacja muz. ks. K. Narodzonek, ks. Ryszard Szramka, konsultacja liturgiczna ks. S. Zdanowicz, WWD, Olsztyn 1983.
- Liber Usualis. Missae et Officii pro Dominici et Festis cum canto gregoriano ex editione Vaticana ad usus sum excerpto et rhythmicis signis in subsidium catorum a Salesmensibus Monachis diligenter ornato. Typis societatis s. Joannis Evangelistae, Parisiis, Tornaci, Romae 1954.*
- Melodje do Zbioru ułożone do grania na organach do Śpiewnika kościelnego Djecezji Warmińskiej* harmonizował Józef Klatt organista w Gietrzwałdzie, Wydawca: Polsko-Katolickie Towarzystwo Szkolne na Warmję, Olsztyn 1924.
- Śpiewnik Liturgiczny. Niepojęta Trójco*, pr. zb., Dominikański Ośrodek Liturgiczny, Kraków 1998.
- Śpiewnik Liturgiczny. Niepojęta Trójco*, t. 1, wyd. 2 poprawione i uzupełnione, pr. zb., Fundacja Dominikański Ośrodek Liturgiczny, Kraków 2014.
- Śpiewnik Liturgiczny. Niepojęta Trójco*, t. 2, pr. zb., Dominikański Ośrodek Liturgiczny, Kraków 2010.
- Śpiewnik parafialny Księdza Wojciecha Lewkowicza, z. 1. Pieśni adwentowe, kolędy i pastoralki. Wydanie studyjne*, [opr. ks. P. Podolak], Wydawnictwo InAltum, Olsztyn 2010.
- Śpiewnik parafialny Księdza Wojciecha Lewkowicza, z. 2. Pieśni wielkopostne i paschalne. Wydanie studyjne*, [opr. ks. P. Podolak], Wydawnictwo InAltum, Olsztyn 2011.
- Śpiewnik parafialny Księdza Wojciecha Lewkowicza, z. 4(3). Pieśni do Ducha Świętego, na Uroczystość Przemienienia Pańskiego, oraz pieśni Eucharystyczne i śpiewy uwielbienia. Wydanie studyjne*, [opr. ks. P. Podolak], red. Wydawnictwo InAltum, Wydawca WWD, Olsztyn 2013.
- Wybór pieśni nocący tajemnicę Chrystusa Pana i Najświętszej Matki Jego i niektórych świętych opieków głoszący*, Druk A. Harich, Olsztyn i Olsztynek 1858.
- Z pieśnią przed tron Boży. Zbiór pieśni i modlitw do nabożeństwa*, opr. L. Kauczor i ks. Z. Geneja, Olsztyn 1946.

Zawadzka A., *Pieśni do Miłosierdzia Bożego*, Kraków: Wydawnictwo „Misericordia” 1998.

Zbiorek pieśni Gietrzwałdzkich dotychczas znanych, Nakładem Księgarni J.N. Romana, Pelplin 1881.

Zbiór pieśni i modlitw dla Dyecezyi Warmińskiej Za rozporządzeniem Najprzewielebniejszego Ks. Biskupa Augustyna. Wydanie piąte, Druk. X. K. Skowroński, Brunsberga 1914, [opr. ks. W. Barczewski, ks. Jan Jabłoński, ks. Jan Szadowski].

Zbiór pieśni i modlitw dla Dyecezyi Warmińskiej Za rozporządzeniem Najprzewielebniejszego Ks. Biskupa Augustyna. Wydanie szóste, Brunsberga 1922 [opr. ks. W. Barczewski].

Zbiór pieśni nabożnych dla wygody pobożnych katolików do nabożeństwa kościelnego i domowego. Za pozwoleniem zwierzchności [!] duchownej wydany, Sztum 1856, [zwany śpiewnikiem Michała Kryny].

Zbiór pieśni nabożnych dla wygody pobożnych katolików, wydany za rozkazem najprzewielebniejszego Ks. Biskupa Warmińskiego. Wydanie trzecie, poprawione i pomnożone, Drukarnia J.A. Wichert, Brunsberga 1885, [opr. ks. Jan Szadowski].

Zbiór pieśni nabożnych dla wygody pobożnych katolików, za pozwoleniem Zwierzchności Duchownej, wydanie drugie, poprawione i pomnożone, Sztum 1866, [opr. ks. Franciszek Kręcki].

Zbiór pieśni nabożnych śpiewnik Dyecezyi Warmińskiej. Ułożony za rozkazem najprzewielebniejszego Ks. Biskupa Warmińskiego. Wydanie czwarte z dodatkiem modlitw, Drukarnia J.A. Wichert, Brunsberga 1900, [opr. ks. Jan Szadowski].

NAGRANIA MUZYCZNE NA PŁYTACH CD układ chronologiczny

Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne, *Okres zwykły*, Gietrzwałd, 10-13.11.2005.

Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne, *Pieśni wielkanocne*, Gietrzwałd, 9-12.02.2006.

- Sykulski Jacek, *Oratorium Gietrzwałdzkie dedykowane Janowi Pawłowi II*, [CD-ROM], Olsztyn 2006.
- Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne, *Okres Bożego Narodzenia*, Gietrzwałd, 16-19.11.2006.
- Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne, *Veni Creator Spiritus*, Olsztyn, 28.04-03.05.2007.
- Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne, *Abba Ojczy*, Gietrzwałd, 8-11.11.2007.
- Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne, *Socratissimum Cor Jesu*, Gietrzwałd, 20-23.11.2008.
- IV Edycja Ogólnopolskich Warsztatów Liturgiczno – Muzycznych, *Dives in misericordia*, Kraków – Łagiewniki, 30.04-03.05.2008.
- O Matko Łaskawa*, Chór *Laudate Dominum*, dyr. Maria Czarna, Stoczek, 19.05.2010.
- XII Ogólnopolskie Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne, *Pieśni uwielbienia*, Gietrzwałd, 10-14.11.2010.
- XIII Ogólnopolskie Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne, *Pieśni o aniołach*, Gietrzwałd, 10-13.11.2011.
- XIV Ogólnopolskie Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne, *Pieśni ku czci Matki Bożej Jasnogórskiej*, Jasna Góra 2-5.05.2012.
- XV Ogólnopolskie Warsztaty Liturgiczno – Muzyczne, *Pieśni ku czci Matki Bożej Miłosierdzia*, Gietrzwałd 15-18.11.2012.
- „*Orędzie z gietrzwałdzkiego klonu*”. *Stuchowisko Zenona Złakowskiego*, Radio Olsztyn 2017.
- Zawsze jestem z wami. Pieśni ku czci Matki Bożej Gietrzwałdzkiej*, chórem dyr. Piotr Serbintowicz, produkcja A. Krasowska [w ramach przygotowań do obchodów 150-lecia Objawień Maryjnych w Gietrzwałdzie w 2027 r], aranżacja Krzysztof Falkowski, organy Rafał Sulima, nagranie w sali koncertowej Państwowej Szkoły Muzycznej I i II st. W Olsztynie [b.r.].

OPRACOWANIA

- Bartosik G. M., *Mediatrix in Spiritu Mediatore. Pośrednictwo Najświętszej Maryi Panny jako uczestnictwo w pośredniczącej funkcji Ducha Świętego w świetle teologii współczesnej*, Niepokalanów 2006.
- Borzyszkowski M., *Sanktuarium maryjne w Gietrzwałdzie w okresie międzywojennym (1921—1939)*, „Studia Warmińskie” 14 (1977), s. 325-348.
- Bramorski J., *Teologia muzyki według Księgi Psalmów*, „Collectanea Theologica” 82(2012) nr 1, s. 33-56.
- Buczek J., *Bóg Ojciec a Maryja w pieśniach zamieszczonych w Śpiewniku kościelnym ks. Jana Siedleckiego*, „Salvatoris Mater” 1/3 1999, s. 81-104.
- Buczek J., *Bóg Ojciec a Maryja w pieśniach zamieszczonych w Śpiewniku kościelnym ks. Jana Siedleckiego*, „Salvatoris Mater” 1 (1999) nr 3, s. 81-104.
- Chmielewski M., *Maryja jako wzór życia w Duchu Świętym*, w: *Maryja Oblubienica Ducha Świętego*, red. A. Gąsior, J. Królikowski, P. Łabuda, Tarnów 2009, s. 49-60.
- Cichosz W., Rumian Ł., *Pedagogia Świętego Józefa w świetle adhortacji apostolskiej „Redemptoris custos”*, „Teologia i Człowiek. Kwartalnik Wydziału Teologicznego UMK” 50 (2020) nr 2, s. 65-90.
- Czerwik S., *Maryja a Bóg Ojciec w „Zbiorze Mszy o Najświętszej Maryi Pannie”*, „Salvatoris Mater” 1(1999) nr 3, s. 39-66.
- Darowski K., *Maryja a Bóg Ojciec we współczesnych polskich pieśniach i piosenkach religijnych*, „Salvatoris Mater” 1 (1999) nr 3, s. 105-121.
- Darowski K., *Teologiczna analiza współczesnych polskich pieśni maryjnych*, (mps, mgr), Lublin 1988 [Arch. Bibl. Gł. KUL].
- Decyk J., *Sprawowanie pojednania w liturgii Mszy Św.*, „Studia Theologica Varsaviensia” 24/1 (1986), s. 99-144.
- Dulisz I., *Feliks Nowowiejski o Szkole Muzyki Kościelnej w Ratyźbonie*, „Studia Warmińskie” 51(2014), s. 297-308.
- Ferdek B., *Rola objawień maryjnych w ewangelizacji*, „Salvatoris Mater” 16 (2014) nr 1-4, s. 331-344.

- Filaber A., *Początki ruchu cecylianckiego i jego wpływ na życie muzyczne w archidiecezji warszawskiej*, „Warszawskie Studia Teologiczne” 26 (2013) 1, 127-144.
- Filaber A., *Prawodawstwo muzyki kościelnej*, Wydawnictwo Archidiecezji Warszawskiej, Warszawa 2008.
- Gacka B., *Boże macierzyństwo Maryi. Perspektywa personalistyczna*, „Salvatoris Mater” 2 (2000) nr 1, 93-102.
- Garnczarski S., *Współczesna polska pieśń kościelna ku czci bożego miłosierdzia na przykładzie dwóch zbiorów: „Pieśni do miłosierdzia Bożego” oraz „Bóg bogaty w miłosierdzie”*, „Roczniki Teologiczne” 63(2016), z. 13, s. 141-161.
- Gręś S., *Duch Święty i Maryja w życiu duchowym chrześcijanina*, „Salvatoris Mater” 5/2 (2003), s. 18-40.
- Hipsz W., *Z pieśnią przed tron Boży— Śpiewajmy Panu!*, „Wiadomości Urzędowe Diecezji Warmińskiej”, Olsztyn 1946.
- Karwowski G., *Męka Chrystusa w śpiewach Wielkiego Piątku*, „Studia Ełckie” 19 (2017), nr 2, s. 187-197.
- Kiciński J., *Czysta miłość Maryi*, „Salvatoris Mater” 8 (2006) nr 3-4, s. 80-87.
- Kowalski Ł., *Fenomen warsztatów liturgiczno – muzycznych w świetle formacji muzyków kościelnych na Warmii po 2004 r.*, „Musica Ecclesiastica” 16 (2021), s. 99-107.
- Kowalski Ł., *Wybrane aspekty usprawiedliwienia i pojednania człowieka z Bogiem według pieśni wielkopostnych ze śpiewnika Siedleckiego*, „Studia Ełckie” 21(2019) 2, s. 210-230.
- Kutnik J., *Litania Loretańska*, Kraków 1983.
- Liszka P., *Maryja a Eucharystia w kontekście misterium Kościoła*, „Salvatoris Mater” 7(2005) nr 1, s. 61-77.
- Mastalska D., *Świętych obcowanie a macierzyństwo duchowe Maryi*, „Salvatoris Mater”, 13(2011) nr 3 - 4, s. 81-93.
- Michałek K., *Miłosierdzie Boże jako źródło inspiracji twórczej*, „Pro Musica Sacra” 11(2013), s. 219-244.

- Migut B., *Rok liturgiczny aktualizacją misterium Chrystusa*, „Roczniki Liturgiczne”, 56 (2009) 1, s. 271-293.
- Moricová J., *Możliwość "trzeciej" drogi mariologii posoborowej*, „Salvatoris Mater” 2(2000) 2, s. 224-233.
- Napiórkowski S. C., *Matka naszego Pana (problemy – poszukiwania – perspektywy)*, Tarnów 1992.
- Napiórkowski S. C., *Matka*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2019.
- Napiórkowski S.C., *Gdzie jest mariologia? Perspektywa protestancko-katolickiego dialogu ekumenicznego w świetle VIII rozdziału Konstytucji Lumen Gentium*, „Concilium” 4(1968), nr 1-10, s. 46-58.
- Napiórkowski S.C., *Trudne dojrzewanie mariologii soborowej*, w: S.C. Napiórkowski, J. Usiądek, *Matka i Nauczycielka. Mariologia Soboru Watykańskiego II*, Niepokalanów 1992, s. 64-139.
- Niegowski K., *Przekazywanie misterium salutis przez muzykę liturgiczną*, „Seminare” 17 (2001), s. 169-191.
- Niegowski K., *Przekazywanie misterium salutis przez muzykę liturgiczną*, „Seminare” 17 (2001), s. 171-181.
- Nosowski Z., *Maryja w pieśniach dawnych i nowych*, „Więź” 31 (1988), s. 76-83.
- Nowak W., *Historia obrazu i kultu Matki Boskiej Gietrzwałdzkiej*, „Studia Warmińskie” 14 (1977), s. 109-136.
- Nowak W., *Liturgia jako pieśń nowa ku czci Pana*, „Roczniki Liturgiczne” 56 (2009) 1, s. 309-321.
- Nowowiejski F., *O znaczeniu Ratyzbony dla ruchu kościelno-muzycznego*, „Muzyka kościelna”, (1933), 9-12; (1934), 1-4.
- Obłąk J., *Sprawa polska ludności katolickiej na terenie diecezji warmińskiej w latach 1870-1914*, „Nasza Przeszłość” 18 (1963).
- Obłąk J., *Objawienia Matki Boskiej w Gietrzwałdzie ich treść i autentyczność w opinii współczesnych (w stulecie objawień 1877 - 1977)*, „Studia Warmińskie” 14 (1977), s. 7-73.
- Olszewski M., *Struktura dziękczynienia w anaforach Kościoła starożytnego*, „Studia Teologiczne” 3 (1985), s. 65-81.

- Pannet R., *Objawienia maryjne w świecie współczesnym*, Kraków 1994.
- Parzych-Blakiewicz K., *Teologia objawień maryjnych w Gietrzwałdzie*, Zakład Poligraficzny UWM, Olsztyn 2019.
- Parzych K., *Orędzie gietrzwałdzkie wczoraj i dziś*, Warmińskie Wydawnictwo Diecezjalne, Olsztyn 2005.
- Pawlak I., *Muzyka w nauczaniu papieży*, Ethos, Lublin 2006.
- Potocki C., *Nauczanie papieży (1878-1939) o kulcie maryjnym w świetle Konstytucji o Kościele Vaticanum II*, Roczniki Teologiczno-Kanoniczne 29(1982), nr 2, s. 195-214.
- Proniewski A., *Błogosławiona Dziewica Maryja Matka Boga w misterium kościoła. W pięćdziesiątą rocznicę konstytucji dogmatycznej o kościele Lumen gentium*, „Studia Koszalińsko-Kołobrzeskie” 22(2015), s. 131-142.
- Przybylski B., *Matka Boża w Kościele*, w: *Kościół w świetle Soboru*, red. H. Bogacki, S. Moysa, Poznań 1968, s. 301-331.
- Przybylski B., *Osiągnięcia polskiej mariologii w ostatnim dwudziestoleciu*, „Collectanea Theologica” 37 (1967) 1, s. 89-112.
- Ratzinger J., *Komentarz teologiczny do orędzia fatimskiego*, „Salvatoris Mater” 2-3(2000), s. 468-477.
- Reginek A., *Pieśni nabożne Franciszka Karpińskiego: „Pieśń poranna” i „Pieśń wieczorna” – świadectwo ponadczasowej żywotności*, w: *Muzyka religijna - między epokami i kulturami*, pod red. K. Turek, B. Mika, t. 2, Katowice 2009, s. 55-70.
- Rondomańska Z., *Matka Boża Gietrzwałdzka w pieśniach warmińskich i ogólnopolskich*, w: *Matka Boża Gietrzwałdzka w wierze, pobożności, teologii i sztuce – dawniej i dziś. Perspektywa uniwersalna i regionalna*, pod red. K. Parzych-Blakiewicz, S. Kuprianiuka, Olsztyn 2018, s. 263-280.
- Rondomańska Z., *Pierwszy po wojnie warmiński śpiewnik religijny – „Z pieśnią przed tron Boży”*, „Komunikaty Mazursko-Warmińskie” (2002) nr 3, s. 389-405.
- Rondomańska Z., *Zbiór pieśni nabożnych dla Warmii i Mazur ks. Antoniego Sikorskiego*, „Komunikaty Mazursko-Warmińskie” (2003) nr 2, s. 203-219.

- Ropiak S., *Badania o charakterze teologiczno-duszpasterskim w obszarze muzyki kościelnej i śpiewu religijnego prowadzone na WT UWM w latach 1999-2014*, w: *Christo et Ecclesiae. Patrie et scientiae. 15-lecie Wydziału Teologii Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie*, red. J. Guzowskiego, Olsztyn 2015, s. 187-200.
- Ropiak S., *Cechy dobrego ojca w wybranych pieśniach katolickich o św. Józefie, Oblubieńcu Najświętszej Maryi Panny*, „Nurt SVD”, 151 (2022) nr 1, s. 167-185.
- Ropiak S., *Homo amatus et amans. W teologii śpiewanej po Soborze Watykańskim II w Kościele rzymskokatolickim w Polsce*, Olsztyn 2011.
- Ropiak S., *Katolickie śpiewniki polskie drukowane dla diecezji warmińskiej w latach 1856-1924*, „Studia Warmińskie” 29 (1992), s. 155-195.
- Ropiak S., *Obecność Maryi w modlitwie Kościoła*, „Salvatoris Mater” 9 (2007) nr 3-4, s. 95-111.
- Ropiak S., *Obraz Maryi w pieśniach eucharystycznych (starych i nowych)*, „Salvatoris Mater” 7 (2005) nr 1, s. 219-236.
- Ropiak S., *Obraz Maryi w pieśniach na Boże Narodzenie*, „Salvatoris Mater” 10 (2008) nr 4, 172-195.
- Ropiak S., *Obraz Najświętszej Maryi Panny w pieśniach do Matki Bożej Nieustającej Pomocy*, „Studia Redemptorystowskie” 11 (2013), s. 275-292.
- Ropiak S., *Pieśni o świętych oraz rozmaite i przygodne w polskich warmińskich śpiewnikach drukowanych w latach 1858-1924*, „Studia Warmińskie” 37 (2000) 2, s. 347-370.
- Ropiak S., *Pieśni świętolipskie*, w: *Święta Lipka. Perła na pograniczu ziem, kultur i wyznań*, prac zb. pod red. A. Jacyniaka SJ, Wydawnictwo RHETOS, Warszawa 2008, s. 147-166.
- Ropiak S., *Poglądy Stefana Kardynała Wyszyńskiego na rolę muzyki w kościele*, „Studia Elbląskie” 22 (2021), s. 365-385.
- Rutkowski A., *Nabożeństwa maryjne w życiu Kościoła partykularnego*, „Studia Koszalińsko-Kołobrzeskie” 20 (2013), nr 1-2, s. 219-237.
- Rybicki A., *Maryja wzorem naszej modlitwy*, „Salvatoris Mater” 5 (2003) nr 2, 104-119.

- Siwak W., *Maryja – „Oblubienica Ducha Świętego”*: wprowadzenie do teologii tytułu, „Resovia Sacra. Studia Teologiczno-Filozoficzne Diecezji Rzeszowskiej” 4 (1997), s. 37-53.
- Siwak W., *Maryja w tajemnicy Chrystusa w polskim kulcie maryjnym*, w: *Recepcja „Marialis cultus” w Polsce*, red. J. Kumala, Licheń Stary 2004, s. 75-148.
- Siwak W., *Teologiczne znaczenie Maryjnego macierzyństwa w porządku łaski*, „Salvatoris Mater” 13 (2011) nr 3-4, s. 65-80.
- Śliwiński A., *Miejsce Maryi w dziele zbawienia. Maksymalizm czy minimalizm w mariologii?*, „Studia Pelplińskie” 6 (1975), s. 109-122.
- Smolarek D., *Kult miłosierdzia Bożego w twórczości polskich muzyków*, „Seminare” 41 (2020) nr 3, s. 125-140.
- Sroka J., *Liturgiczny kult Maryi wniebowziętej*, „Salvatoris Mater” 2 (2000) nr 4, s. 124-146.
- Suenens L. J., *Kim jest Ona?*, Warszawa 1988.
- Szewczyk L., *Muzyka „najszlachetniejszą służebnicą” liturgii. O muzyce jako źródle i tworzywie kaznodziejskim*, „Studia Pastoralne” (2016) nr 12, s. 36-48.
- Szłaga J. B., *Maryja w zbawczym planie Ojca*, „Salvatoris Mater” 1 (1999) nr 2, s. 15-26.
- Tykarski S., *Twórcza odwaga świętego Józefa przykładem dla współczesnych mężczyzn, mężów i ojców*, „Studia Gdańskie” 49 (2021), s. 55-70.
- Tyrała R., *Cecyliński ruch odnowy muzyki kościelnej na ziemiach polskich do 1939 roku*, Kraków 2010.
- Tyrała R., *Cecyliński ruch odnowy muzyki kościelnej. Historia – ludzie – idee*, w: *Feliks Nowowiejski i Jemu współcześni wobec idei muzycznych przełomu XIX i XX wieku*, pod red. I. Dulisz i J. Schiller-Rydzewskiej, Olsztyn 2019.
- Usiądek J., *Błogosławiona w tajemnicy Chrystusa i Kościoła. Studium mariologicznego rozdziału Konstytucji dogmatycznej o Kościele Soboru Watykańskiego II*, w: S.C. Napiórkowski, J. Usiądek, *Matka i Nauczycielka. Mariologia Soboru Watykańskiego II*, Niepokalanów 1992, s. 183-274.
- Warzeszak J., *Niepokalane poczęcie Maryi a miłosierdzie Boże*, „Warszawskie Studia Teologiczne” 32 (2019) 3, s. 70-96.

- Wiśniewski P., *Aspekt kerygmaticzny muzyki liturgicznej*, „Anamnesis” 50 (2007), s. 96-99.
- Wojtczak A., *Maryja - „Niewiasta Eucharystii” według nauczania Jana Pawła II*, „Salvatoris Mater” 6 (2004) nr 1, 354-378.
- Wojtczak A., *Teologiczny sens maryjnego tytułu Gwiazda Zaranna*, „Studia Warmińskie” 48 (2011), s. 93-115.
- Wojtkowski J., *Duch Święty w polskiej średniowiecznej pobożności maryjnej*, „Ateneum Kapłańskie” 80 (1973), s. 109-120.
- Wojtkowski J., *Maryjny mszał papieża Jana Pawła II w świetle historii dogmatów*, „Studia Warmińskie” 31 (1994), s. 27-45.
- Wojtkowski J., *Założenia teologiczne Objawień Matki Bożej w Gietrzwałdzie – Odczyt na Konferencji rejonowej duchowieństwa Diecezji Warmińskiej*, „Warmińskie Wiadomości Diecezjalne”, 1 (1977), s. 73-74.
- Wołowski L., *Mariologiczna interpretacja ośmiu błogosławieństw (Mt 5,3-10)*, „Collectanea Theologica” 90 (2020) nr 3, s. 79-121.
- Zachara M., *Naśladowanie Maryi w Zbiorze Mszy o Najświętszej Maryi Pannie*, „Salvatoris Mater” 7 (2005) nr 3-4, s. 278-289.
- Zajac M., *Eucharystia jako centrum celebracji chrześcijańskiej w ujęciu katechetycznej szkoły aleksandryjskiej*, „Vox Patrum” 32 (2012) t. 57, s. 773-792.
- Zieziula B., *Zstąpienie Chrystusa do piekieł jako zbawcze wydarzenie w historii zbawienia*, „Rocznik Teologii Katolickiej” 11 (2012) nr 2, s. 111-120.
- Życiński W., *Jak mówić o Maryi?*, w: *Seminare. Poszukiwania naukowe 16*, Kraków-Ląd-Łódź, 2000, s. 77-88.
- Życiński W., *Objawienie maryjne w XX wieku zatwierdzone przez Kościół. Istota przesłania*, „Teologia w Polsce” 2 (2008) 2, s. 271-281.

LITERATURA UZUPEŁNIAJĄCA

- Aleksiejuk A., *Świętego Klemensa z Aleksandrii pogląd na apokatastazę*, „Rocznik Teologiczny” 58 (2016) 4, s. 523-543.
- Ambrosius Mediolanensis, *Virgo genuit mundi salutem, virgo peperit vitam universorum*; Epistola LXIII, PL 16.

- Augustyn św., *Wyznania*, Wydawnictwo Znak, wyd. 6, Kraków 2021.
- Balter L. SAC, *Święta Lipka na tle wiodących sanktuariów na Warmii i Mazurach i w skali ogólnopolskiej*, w: *Święta Lipka. Perła na pograniczu ziem, kultur i wyznań*, prac zb. pod red. A. Jacyniaka SJ, Wydawnictwo RHETOS, Warszawa 2008, s. 17-29.
- Barbarin P., *Na dwa fortepiany. Pół roku po wyborze Benedykta XVI*, tłum. Pietrzak-Thebault J., „Tygodnik Powszechny” z dn. 30.10.2005.
- Bednarek J. D., *Ćwiczenia wyrazistości mowy*, Wrocław 2002.
- Bielawny K., *Niepodległość wyszła z Gietrzwałdu*, Księgarnia Naszego Dziennika, Warszawa 2018.
- Bielawny K., *Orędzia gietrzwałdzkie*, Wydawnictwo Diecezjalne, Olsztyn 2017.
- Bielawny K., *Wydarzenia gietrzwałdzkie w 1877 roku*, w: *Orędzie gietrzwałdzkie wczoraj i dziś*, red. K. Parzych, Olsztyn 2005, s. 21-32.
- „*Bo na wieki Jego Miłosierdzie*” (Ps 136). Ks. Michał Sopoćko o Miłosierdziu Bożym, wybrał i ułożył ks. H. Ciereszko, Białystok 2002.
- Borejszo M., *Obraz pasterzy w staropolskich kolędach i pastoralkach (na materiale tzw. „kantyczek karmelitańskich” z XVII i XVIII wieku) cz. II*, „Slavia Occidentalis” 70 (2013) 1, s. 21-34.
- Busakowski J., *Jezus Chrystus-Osoba i czyn. Teologia prawd wiary*, t. V, Bernardinum, Pelplin 2000.
- Cantalamesa R., *Maryja zwierciadłem dla Kościoła*, tłum. J. Królikowski, Wydawnictwo Księży Marianów, Warszawa 1994.
- Celary I., *Muzyka liturgiczna w świetle dokumentów kościoła*, „Studia Pastoralne” (2016), nr 12, s. 75-87.
- Collins A., *Największe objawienia Maryjne XIX i XX wieku. Przyszłość Kościoła, Polski i świata*, Oficyna Wydawnicza Rytm, Warszawa 2021.
- Courth F., Neuner P., *Mariologia – Maryja, Matka Chrystusa. Eklezjologia – nauka o Kościele*, t. VI-VII, przekł. W. Szymona OP, Wydawnictwo M, Kraków 1999.
- Data E., *Potrzeba modlitwy do św. Michała Archaniola*, „Któż jak Bóg” 2 (2016).
- Dobroczyński J., *Cień Ojca*, PAX, Warszawa 1977.
- Drozd J., *Maryja w roku kościelnym*, Michalineum, Kraków-Struga Warszawska 1983.

- Golan M., *Przestrzenie ziemskich rozkoszy oraz pokuty św. Marii Magdaleny w hagiografii i homiletyce dawnej Polski*, „Meluzyna” 2/7 (2017), s. 44-61.
- Górzyński J., *Myśli przewodnie „Zbioru Mszy o Najświętszej Maryi Pannie” ze szczególnym odniesieniem do życia konsekrowanego*, „Anamnesis” 9 (2003) nr 32, s. 52-62.
- Górzyński J., *Obecność Maryi w tajemnicy paschalnej Chrystusa w świetle wybranych formularzy Collectio missarum de Beata Maria Virgine*, „Seminare” 18 (2002), s. 41-65.
- Grignion de Montfort L., *Traktat o prawdziwym nabożeństwie do Najświętszej Maryi Panny*, tłum. W. Szymona, Kraków 2022.
- Grzegorzczak A., *Samotność jako mistyczna ciemność. Św. Jan od Krzyża i bł. Matka Teresa z Kalkuty*, „Zeszyty naukowe centrum badań im. Edyty Stein – wobec samotności” nr 12, Poznań 2014, s. 25-35.
- Hinz E., *Chorał gregoriański*, Wydawnictwo Bernardinum, Pelplin 1999.
- Hinz E., *Zarys historii muzyki kościelnej*, Wydawnictwo Bernardinum, Pelplin 2008.
- Iłczyna C., *Fonetyka. Materiały do ćwiczeń*, Olsztyn 2001.
- Janiec Z., *Maryja orędowniczką w świetle formularza „Najświętsza Maryja Panna Wspomożycielka Wiernych”*, „Roczniki Liturgiczno-Homiletyczne” 57 (2010) 2, s. 69-89.
- Jej zawierzył Kościół i Naród*, zebrał i oprac. ks. W. Moroz CSMA, Warszawa 1984,
- Jeziński J., *Kazanie Kard. Karola Wojtyły 100 – lecie objawień maryjnych w Gietrzwałdzie*, w: *Matka Boża Gietrzwałdzka w wierze, pobożności, teologii i sztuce – dawniej i dziś. Perspektywa uniwersalna i regionalna*, pod red. K. Parzych-Blakiewicz, S. Kuprianiuka, Olsztyn 2018, s. 121-127.
- Kalinkowski S., *Orygenes o Eucharystii*, w: *Pokarm nieśmiertelności. Eucharystia w życiu pierwszych chrześcijan*, pr. zb. pod. red. W. Myszora i E. Stanuli, Katowice 1987, s. 64-75.
- Kałamarz W., *Śpiewnik kościelny ks. J. Siedleckiego ogólnopolskim śpiewnikiem liturgicznym*, „Musica Ecclesiastica” 12 (2017), s. 171-172.
- Kiełtyka S. SoCist, *Święty Franciszek z Asyżu*, WAM, Kraków 1982.

- Kijas Z.J. OFMConv., *Modlitwa i kontemplacja św. Franciszka*, Instytut Studiów Franciszkańskich, Kraków 2002.
- Kochanowska E., *Motyw anioła – stróża i opiekuna – w wybranych pieśniach Kościoła katolickiego*, *Studia Gdańskie XXIV* (2009), s. 265-275.
- Koenig R., *Kompozycje liturgiczne Gizeli Marii Skop zamieszczone w śpiewniku „Exsultate Deo” i ich duszpasterska percepcja na przykładzie modlitewnika i śpiewnika „Droga do nieba”, „Liturgia Sacra” 21* (2015), nr 1, s. 129-159.
- Konferencja Episkopatu Polski, *Eucharystia daje życie. Tematyka, założenia i cele programu duszpasterskiego dla Kościoła w Polsce na lata 2019–2022*.
- Kontkowski J. L., *101 litanii*, red. T. Homa, WAM, Kraków 2000.
- Kowalska F., *Dzienniczek. Miłosierdzie Boże w duszy mojej*, red. A. Datko, WAM, Kraków 1987.
- Kudasiewicz J., *Matka Odkupiciela. Medytacje biblijne*, Kielce 1996.
- Leniec A., Bielawny K., *Sanktuarium gietrzwałdzkie dziś*, w: *Orędzie gietrzwałdzkie wczoraj i dziś*, red. K. Parzych, Olsztyn 2005, s. 138-210.
- Leniec A., *Sanktuarium gietrzwałdzkie jako miejsce refleksji, pokuty i nawrócenia*, w: *Orędzie gietrzwałdzkie wczoraj i dziś*, red. K. Parzych, Olsztyn 2005, s. 173-178.
- Leniec A., *Sanktuarium gietrzwałdzkie jako ośrodek pielgrzymkowy*, w: *Orędzie gietrzwałdzkie wczoraj i dziś*, red. K. Parzych, Olsztyn 2005, s. 148-152.
- Leo J., *Dzieje Prus. Z braniewskiego wydania roku 1725 przełożył bp Julian Wojtkowski*, Olsztyn 2008.
- Michalczuk A., *Obraz współczesnej kobiety w opinii mieszkanek gminy Gietrzwałd*, [mps mgr], Olsztyn 2022, ss. 93.
- Nowak A. J., *Nowy człowiek*, Rybnik 2002.
- Nowicki A., *Eucharystia w Kościele, Kościół w Eucharystii*, *Wrocławski Przegląd Teologiczny* 6/2 (1998), 41-50.
- Pelczar J., *Kazania na uroczystości i święta Najświętszej P. Maryi*, cz. I, Kraków 1896.
- Płatek J., *Apel Jasnogórski codziennie o godz. 21.00*, „Niedziela” 1996, nr 42.
- Płatek J., *Jasnogórski apel – jego początki i upowszechnianie*, „Jasna Góra” 8/10 (1984), s. 5-9.

- Płatek J., *Jasnogórski apel – jego początki, rozwój i rycerskie charakter*, w: *Rycerze Jasnogórskiej Bogarodzicy. Etos Jasnej Góry - rycerska tradycja i posłanie*, pr. zb. pod red. A. Napiórkowskiego, Częstochowa – Jasna Góra 2001, s. 97-107.
- Prowadzeni orędziem Maryi*. Nowenna gietrzwałdzka, pod red. B. Matczaka, z. 1, Olsztyn 2018.
- Ratzinger J., *Duch liturgii*, tłum. E. Pieciul, Poznań 2002.
- Ropiak S., *Maryja w hymnach okresu Bożego Narodzenia*, „Salvatoris Mater” 4(2002) nr 4, s. 81-98.
- Ropiak S., *Muzyka sakralna w procesie wychowania liturgicznego według Biskupa Warmińskiego Maksymiliana Kallera (1880 – 1947)*, „Keryks” 6(2007), s. 87-113.
- Serafin A., *Obraz Józefa w polskich kolędach i pastoralkach (na przykładzie tekstów zebranych przez ks. Michała M. Mioduszeckiego)*, „Rozprawy Komisji Językowej ŁTN”, 64 (2017), s. 275-287.
- Słotwiński T., *Maryja a Bóg Ojciec w duchowości św. Franciszka z Asyżu*, „Salvatoris Mater” 1/4 (1999), s. 111-133.
- Sokołowska A., *Działalność muzyczna i pedagogiczna Księdza Wojciecha Lewkowicza*, Rzeszów 2012.
- Sokołowski W. MIC, *Błogosławiony Kardynał Stefan Wyszyński Więzień Stoczkowskiego Klasztoru*, druk AFW „Mazury”, Olsztyn [2021].
- Sokołowski W. MIC, *Stoczek Klasztorny Sanktuarium Matki Bożej Królowej Pokoju*, druk AFW „Mazury”, Olsztyn [2021].
- Stachyra M., *Znaczenie pieśni religijnej w liturgii kościoła katolickiego*, „Studia Elbląskie” 17 (2016), s. 227-236.
- Syczewski T., *Formacja katolików świeckich do modlitwy Liturgią Godzin*, „Rocznik Teologii Katolickiej”, 17 (2018) 3, s. 157-170.
- Szon Z., *Działalność i repertuar rzymskokatolickich chórów parafialnych w Olsztynie w cyklu roku kościelnego w latach 1945-2018. Studium historyczno-teologiczne*, [mps dr], Olsztyn 2022, ss. 475.
- Świerzawski W., *Eucharystia Chrystusa i Kościoła*, WAM, Kraków 1982.
- Święta Lipka. *Perła na pograniczu ziem, kultur i wyznań*, pr. zb. pod red. A. Jacyniaka SJ, Wydawnictwo RHETOS, Warszawa 2008.

- Tarasiewicz B., *Mówię i śpiewam świadomie. Podręcznik do nauki emisji głosu*, Kraków 2003.
- Teresa od Dzieciątka Jezus OCD św., *Dzieje duszy*, (wydanie krytyczne), Wydawnictwo Flos Carmeli, Poznań 2016.
- Toczyska B., *Elementarne ćwiczenia dykcji*, Gdańsk 2000.
- Tryk H., Ropiak S., Hajduk R. CSsR, *Caritas – Spes - Fides. Encykliki Benedykta XVI i Franciszka jako źródło inspiracji pastoralnych*, UWM, Olsztyn 2014.
- Tyrała R., *Duszpasterski wymiar muzyki liturgicznej w świetle adhortacji Sacramentum caritatis*, „Łódzkie Studia Teologiczne” 7 (2008), s. 385-403.
- Waluś M., *Chryzotypiczne i antropotypiczne interpretacje Wniebowzięcia Maryi Panny w tradycji polskiej XIX wieku*, „Roczniki Teologiczne” 67 (2020) 2, s. 99-107.
- Wojtyła K., „*Ja zawsze będę przy was*”. Kazanie kardynała Karola Wojtyły wygłoszone w Gietrzwałdzie 11 września 1977 roku, w: *Maryjne orędzie z Gietrzwałdu. Materiały z sympozjum mariologicznego. Gietrzwałd 13 – 15.09.2002 roku*, red. J. Jezierski, K. Brzozowski, T. Siudy, Częstochowa – Gietrzwałd 2003, s. 161-165.
- Wyszyński S., *Wszystko postawiłem na Maryję*, Paryż 1980.

SŁOWNIKI I ENCYKLOPEDIE

- Encyklopedia Katolicka*, red. F. Gryglewicz, R. Łukaszyk, Z. Sułowski, Lublin 2000.
- Encyklopedia katolicka*, t. 1-20, KUL, Lublin 1973-2014.
- Leksykon duchowości katolickiej*, red. M. Chmielewski, Lublin-Kraków 2002.
- Leksykon liturgii*, opr. B. Nadolski TChr, Pallottinum, Poznań 2006.
- Leksykon pedagogiki religii*, praca zb. pod red. C. Rogowskiego, Verbinum, Warszawa 2007.
- Słownik biograficzny twórców oświaty i kultury XIX i XX wieku Polski południowo-wschodniej*, pod red. Andrzeja Meissnera, Kazimierza Szmyda, Rzeszów 2011.
- Tekstowa kartoteka osobowa przemyslan*, pod red. Anny Siciak, na stronie Przemyskiej Biblioteki Publicznej.

MATERIAŁY ELEKTRONICZNE

90. *urodziny arcybiskupa Edmunda Piszczka*, „Gość.PL. Poślaniec Warmiński” 16.11.2019, w: <https://olsztyn.gosc.pl/gal/spis/5986887.90-urodziny-abp-Edmunda-Piszczka>; [dostęp: 20.07.2021].
- Bednarczyk A., *Setnik, który stał się świętym*, „Niedziela przemyska” 14/2014, s. 8, w: <https://www.niedziela.pl/artykul/111445/nd/Setnik-ktory-stal-sie-swietym>; [dostęp: 12.01.2023].
- Bradley J., *„Modlitwa do św. Michała Archaniola” powinna być odmawiana po mszy świętej*, „Gość.PL”, w: <https://www.gosc.pl/doc/7966633.Modlitwa-do-sw-Michala-Archaniola-powinna-byc-odmawiana-po-mszy>; [dostęp: 03.04.2023].
- Bronk K., *Papież Franciszek: Biblia była i jest dla muzyki źródłem inspiracji*, 4.02.2021, w: <https://www.vaticannews.va/pl/papiez/news/2021-02/papiez-o-inspiracji-biblia-w-muzyce.html>; [dostęp: 09.08.2021].
- Data E., *Potrzeba modlitwy do św. Michała archaniola*, „Któż jak Bóg”. Dwumiesięcznik o Aniołach i życiu duchowym, w: <https://kjb24.pl/potrzeba-modlitwy-sw-michala-archaniola/>; [dostęp: 02.04.2023].
- Dom Benedict M. A., *„Spełnione to, co wyśpiewał Król Dawid w psalmie swym”*. *Przywrócić do życia chrześcijański Psalterz*, w: <https://christianitas.org/news/speelnione-co-wyspiewal-krol-dawid-w-psalmie-swym-przywrocic-do-zycia-chrzescijanski-psalterz/>; [dostęp: 27.02.2023].
- Duszo Chrystusowa. Ćwiczenia duchowne*, „Życie Duchowe”, 73/2013, w: <https://gorka.jezuici.pl/2013/08/duszo-chrystusowa/>; [dostęp: 2.04.2023].
- Filaber A., *Ruch Cecyliński*, w: <https://docplayer.pl/18969238-Poczatki-ruchu-cecyliańskiego-i-jego-wpływ.html>; [dostęp: 26.06.2021].
- Franciszek, *Słowo podczas modlitwy Anioł Pański* (17.03.2013), w: https://www.vatican.va/content/francesco/pl/angelus/2013/documents/papa-francesco_angelus_20130317.html; [dostęp: 10.01.2021].
- Fundacja Dominikański Ośrodek Liturgiczny, *Jacek Sykulski. Dyrygent*, w: <https://liturgia.dominikanie.pl/ludzie/jacek-sykulski/>; [dostęp: 20.04.2023].

- Groń S., *Popularne formy kultu maryjnego w Kościele*, w: <https://www.ampolska.co/art-3041-Popularne-formy-kultu-maryjnego-w-Kosciele.htm>; [dostęp: 1.05.2022].
- Historia Archidiecezji Warmińskiej*, w: <https://archwarmia.pl/archidiecezja-o-archidiecezji-warmińskiej/>; (dostęp: 24.05.2023).
- Idea muzykolekcje czyli rekolekcje muzyczne*, w: <https://muzykolekcje.pl/prowadzacy/>; [dostęp: 21.04.2023].
- Instrukcja Konferencji Episkopatu o wprowadzeniu w życie przywileju Stolicy Apostolskiej z dnia 7.07.1961 r. dotyczącego śpiewu i czytania tekstów podczas Mszy św.*, Warszawa 1/1962/5-8, w: <https://introibo.pl/wp-content/uploads/2015/08/Konferencja-Episkopatu-----Instrukcja-o-wprowadzeniu-przywileju-Stolicy.pdf>; [dostęp: 03.05.2023].
- Jan Paweł II, *List z okazji 125. rocznicy objawienia się Matki Bożej w Gietrzwałdzie*, w: https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/listy/gietrzwald125_24062002.html; [dostęp: 14.07.2021].
- Jan Paweł II, *Przemówienie papieża Jana Pawła II przed modlitwą Anioł Pański*, (Wrocław, 1.06.1997), w: <http://mateusz.pl/JPII/witamy/0202.htm>; [dostęp: 20.03.2023].
- Jan Paweł II, *Słowo końcowe przed błogosławieństwem w czasie Mszy św. w Olsztynie*, w: <http://idziemy.pl/archiwum/swieta-warmia/article>; [dostęp: 14.07.2021].
- Jeż A., *List pasterski Biskupa Tarnowskiego na temat roli muzyki w liturgii z okazji jubileuszu 50-lecia działalności Diecezjalnego Studium Organistowskiego w Tarnowie*, 18.11.2015, w: <http://www.czermna.diecezja.tarnow.pl/?list-pasterski-biskupa-tarnowskie-go-na-temat-roli-muzyki-wliturgii>; [dostęp: 09.08.2021].
- Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów na temat włączenia wezwań „Mater misericordiae”, „Mater spei” i „Solacium migrantium” do Litani Loretąńskiej, Watykan, 20.06.2020; Komunikat Komisji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów Konferencji Episkopatu Polski na temat włączenia nowych wezwań do Litani Loretąńskiej, w: [319:9599126733](https://pakosc-</p></div><div data-bbox=)

- kalwaria.franciszkanie.net/index.php/2020/06/23/nowe-wezwania-w-litanii-loretanskiej/; [dostęp: 12.11.2021].
- Kuprjaniuk S., *Mała architektura sakralna na Warmii do 1945 roku ze szczególnym uwzględnieniem kapliczek*, [w druku], za: <http://encyklopedia.warmia.mazury.pl/index.php/Kapliczki>; (dostęp: 26.05.2023).
- Kuria Archidiecezji Warmińskiej, *Zmarł Ks. Kanonik Piotr Podolak*, w: <https://archwarmia.pl/aktualnosci/zmarl-ks-kanonik-piotr-podolak/>; (dostęp: 08.09.2022).
- Litak E., *Peregrynacja relikwii św. Teresy z Lisieux*, „Liturgia.pl” 29.04.2005, w: <https://www.liturgia.pl/Peregrynacja-relikwii-sw-Teresy-z-Lisieux/>; [dostęp: 03.08.2021].
- Muzykolecje*, w: <https://muzykolecje.pl/prowadzacy/>; [dostęp: 21.04.2023].
- Mycka A., „... *a tutta voce śpiewał Credo*”, „Liturgia.pl”, w: <https://www.liturgia.pl/a-tutta-voce-spiewal-Credo/>; [dostęp: 3.05.2023].
- NMP Matka Kościoła*, w: <https://opusdei.org/pl-pl/article/matka-kosciola/>; [dostęp: 28.05.2023].
- Nowicka J., *Zbliżam się w pokorze*, w: <https://liturgia.wiara.pl/doc/420346.Zblizam-sie-w-pokorze>; [dostęp: 25.01.2023].
- Parafialna księga śpiewów*, „Musica Sacra”, w: <https://musicasacra.com/additional-publications/pbc/>; [dostęp: 29.04.2023].
- Pelc K., *Medytacja dwudziesta dziewiąta. O obecności św. Michała archaniola i aniołów w liturgii kościoła*, w: https://kjb24.pl/o-obecnosci-sw-michala-archaniola-i-aniolow-w-liturgii-kosciola-medytacja-xix/#_ftn5; [dostęp: 30.03.2023].
- Pisarszak M., *Powołanie ucznia pod inspiracją Matki*, Licheń-Sanktuarium, 5.05.2020, w: https://opoka.org.pl/biblioteka/M/MR/mpisarszak_refleksja; [dostęp: 11.03.2023].
- Przemówienie papieża Jana Pawła II przed modlitwą Anioł Pański*, Wrocław 1.06.1997, „KAI”, w: <http://mateusz.pl/JPII/witamy/0202.htm>; [dostęp: 20.03.2023].

- Rozważania Benedykta XVI przed modlitwą Anioł Pański*, (30.01.2011), <https://www.ekai.pl/dokumenty/rozważania-benedykta-xvi-przed-modlitwa-aniol-panski-30-stycznia-2011/>; [dostęp: 22.03.2023].
- Sanktuarium Matki Bożej Gietrzwałdzkiej*, w: <http://sanktuariummaryjne.pl/page/15/historia>; [dostęp: 15.12.2020].
- Siedlecki J., *Śpiewnik kościelny*, w: <https://spiewniksiedleckiego.pl/>; [dostęp: 22.04.2023].
- Sonak D., *Stoczek Klasztorny. Dziękczynienie za beatyfikację Prymasa Tysiąclecia*: w: <https://olsztyn.gosc.pl/doc/7768395.Stoczek-Klasztorny-Dziekczynienie-za-beatyfikacje-Prymasa>; [dostęp: 27.05.2023]
- Stoczek Klasztorny, *Dzieje sanktuarium*, w: <https://stoczek.pl/p5YiDouI6>; [dostęp: 29.05.2023].
- Stuligrosz S., *Msza Bogurodzica*, dyr. K. Podolak w Gietrzwałdzie, w 140 rocznicę objawień; w: <https://www.youtube.com/watch?v=LSBr7J3LFow>; [dostęp: 05.05.2023].
- Ukazał się reprint barokowej kroniki "Rychwałda Monumenta"*, „Dzieje.pl”, w: <https://dzieje.pl/dziedzictwo-kulturowe/ukazal-sie-reprint-barokowej-kroniki-rychwalda-monumenta>; [dostęp 11.01.2022].
- Warsztaty w Świętej Lipce*, w: <http://warsztatyswlipka.pl/>; [dostęp: 20.07.2021].
- Warunki prawidłowej emisji głosu*, w: https://old.imp.lodz.pl/emisja_glosu/emisjaglosu/warunki_em.html; [dostęp: 18.04.2023].
- Wspominanie Najświętszej Maryi Panny w roku liturgicznym*, w: <https://odslowa.pl/wspominanie-najswietszej-maryi-panny-w-roku-liturgicznym/>; [dostęp: 29.05.2023].
- Zajac R., *Aniołowie w służbie Królowej*, w: <https://prasa.wiara.pl/doc/1473874.Aniolowie-w-sluzbie-Krolowej>; [dostęp: 15.12.2020].
- Znaczenie kultu Matki Boskiej w kulturze Polski*, w: <https://www.muzeum-radom.pl/wydarzenia/znaczenie-kultu-matki-boskiej-w-kulturze-polski/2587>; [dostęp: 12.07.2022].

Summary

From the beginning of their Christianization, the inhabitants of the Warmian land were formed in Marian spirituality. The material heritage of the religious-cultural image are founded or expanded castles and towns dedicated to the Mother of God, with churches dedicated to her. A signs of the growth of popular piety and special veneration for the Mother of God are her numerous roadside and household shrines, as well as pictures hung upon forest trees. Among contemporary best-known centers of Marian devotion in the archdiocese are: Frombork, Swieta Lipka, Krosno, Stoczek Klasztorny and Gietrzwałd as a place of private revelations of Our Lady.

Marian apparitions in the 19th and 20th centuries and the last two Marian dogmas (on the Immaculate Conception of the Blessed Virgin Mary and the Assumption of the Blessed Virgin Mary) have contributed to the creation of rich heritage of songs dedicated to the Mother of God. The eighth chapter of the Dogmatic Constitution on the Church *Lumen Gentium*, dedicated to the Blessed Virgin, brought new content to Marian devotion, and thus to musical creativity. St. Paul VI's proclamation of the title of Mother of the Church provides grounds for seeing in the Mother of Christ a special and important presence in living the mystery of the Church and her inspiring role in the lives of those who make up the community of church musicians carrying the message of faith.

On the initiative of Fr. Piotr Podolak, a series of liturgical and musical workshops were inaugurated in the Warmian archdiocese in 2004. These events of a theoretical and practical nature were integrally included in the nationwide trend of forming church musicians with a focus on Marian devotion. The animation and formation included mainly amateur musicians who performed various functions in their parishes: organists, schola and choir leaders, cantors, psalterists. The approaching twentieth anniversary of the functioning of music-liturgical workshops in the Warmian archdiocese prompts a systematic reflection on this phenomenon. Hence, this dissertation undertakes to examine the new grassroots trend of musical renewal in churches in the context of devotion nurtured in the land especially dedicated to the Blessed Virgin Mary.

In the life of the Church, singing has occupied a very important place in the liturgical actions performed, especially in the celebration of the mystery of the Eucharist. The doctoral dissertation presented here is a systematic reflection on the activities of Catholics who care about the liturgy and seek new forms of formation of those who are responsible for the performance of church music.

The scientific goal of this doctoral dissertation is to show the formation of those who create, animate and perform singing during the liturgical celebrations of the Roman Catholic Church in the current reality of the Warmian ecclesial community. The main emphasis of the research was concentrated on the theoretical and musicological content of the formation of workshop participants. The pastoral purpose of the dissertation, on the other hand, is to present theological and musical proposals of a theological and musical nature that can contribute to create a fuller and more varied vocal repertoire performed during the liturgy in Warmia.

The primary sources of the dissertation are the songbooks compiled for each session of the liturgical-musical workshops in Warmia, as well as the documentation left over from these groupings. The dissertation employs a research method that assumes successive stages of investigation that make it possible to identify the main theological currents in the formation conducted during the workshops.

The structure of the dissertation consists of five chapters, in which the undertaken research problems focus around following topics research problems undertaken revolve around the following topics: the historical perspective of the songs in honor of the Blessed Virgin Mary and the events forming the National Liturgical and Musical Workshops in Warmia; the essential content inspiring the formation of church musicians; and the main theological truths addressed in the singing. In addition, there was a reflection on the ordinary parts of the Mass through the prism of the title Woman of the Eucharist, and a general characterization of the repertoire, mainly from a pastoral perspective. The chants repertoire that continues the historical heritage was pointed out, and new compositions that are a manifestation of the development of Marian devotion were shown. All the varied song themes were placed in a national context.

The summary proposes pastoral conclusions for the future theoretical and practical formation of church musicians in the Warmian archdiocese. The main contents of Marian songs were determined and compositions for liturgical use were recommended. The formulated postulates are indications useful for the formation of popular piety in parish churches.

Key words: music, singing, liturgy, Marian devotion, Catholic formation.

Aneks

A1 - Autorzy tekstów, muzyki i opracowań

AUTORZY TEKSTÓW, MUZYKI i OPRACOWAŃ	
Oznaczenie	Nazwisko i imię [źródło informacji]
AWik	Adam ze św. Wiktora (+ ok. 1192)
HelAbb	Abbe Helena
PioAbe	Abelard Piotr (1079-1142) średniowieczny filozof, teolog i poeta
FulAda	Adams Sarah Fuller de domo Flower (1805-1848) brytyjska poetka, autorka hymnów religijnych
TAda	Adamski T.
AMGa	Albarosa Męcińska de Gabryella Katarzyna Konstancja z Kurozwęk (1821-1849) kolekcjonerka sztuki, filantropka, poetka, pisarka, kompozytorka, monarchistka.
GioAne	Anerio Giovanni Francesco (1560-1614) włoski kompozytor, działającym na przełomie renesansu i baroku
KikArg	Arguello Wirtz Francisco (Kiko) José Eduardo Argüello Wirtz (ur. 1939) hiszpański malarz i współinicjator Drogi Neokatechumenalnej
AzL	Arnulf z Louvain (ok. 1200–1250)
KazBar	Baranowska Kazimiera OSU, s.
KrzBar	Bardski Krzysztof (ur. 1962) duchowny rzymskokatolicki, profesor nauk teologicznych, nauczyciel akademicki, tłumacz Biblii
FriBer	Berghaus Friedrich Matthias († 1814)
ZdzBer	Bernat Zdzisław ks. (1930-1994) rzymskokatolicki teolog, muzykolog, wykładowca harmonii, historii chorału gregoriańskiego, dyrygent, kompozytor
PawBęb	Bębenek Paweł polski śpiewak, kompozytor, dyrygent związany ze środowiskiem muzycznym dominikańskiego ośrodka liturgicznego w Krakowie
StaBis	Bista Stanisław, ks. (1929-1985)
AviBla	Blackman Avion (wł. Avion Claudette Trudy Henrietta Blackman ,ur. 1976) jest artystką nagrywającą reggae z Trynidadu i żoną frontmana Christafari Marka Mohra. Wyprodukowała trzy albumy solowe, a od 2003 roku dostarczała wokale i gitarę basową dla Christafari [https://en.wikipedia.org/wiki/Avion_Blackman (17.01.2022)]
sBla	Blanca, s.
JakBły	Błycharz Jakub z wykształcenia prawnik, z pasji muzyk, twórca hymnu Światowych Dni Młodzieży Kraków 2016
JerBog	Bogdan J[erzy] (1931-2018) polski. lekarz, poeta i działacz społeczny
TomBoj	Bojasiński Tomasz, ks. (1926-1982)
HJBot	Botor Henryk Jan (ur. 16.03.1960 w Tychach -) polski kompozytor, dyrygent, organista i pedagog
RomBra	Brandstaetter Roman (1906-1987) poeta, pisarz, publicysta, dramaturg.

EugBra	Brańka Eugeniusz (1922-2009) jasnogórski organista, chórmistrz, kompozytor, pedagog, rzeczoznawca organów
KazBro	Brodziński Kazimierz (1791-1835) polski poeta epoki sentymentalizmu, historyk, teoretyk i krytyk literacki, tłumacz, publicysta i myśliciel chrześcijański,
ABro	Bronikowska A., s. OSU
JanBud	Budziaszek Jan (ur. 1945) polski perkusista. Z wykształcenia chemik, z wyboru muzyk-samouk. Związany z takimi zespołami i muzykami jak: Skaldowie, Jarosław Śmietana, Tomasz Stańko, Maryla Rodowicz, Pod Budą, New Life'M. Ponadto to jest autorem wielu godzin muzyki na potrzeby teatru i telewizji. Jest świeckim rekolekcjonistą i autorem książek
AndBuj	Bujnowski A[ndrzej, ur. w 1956 roku) grafik, historyk bizantynistyki, muzyk, dziennikarz, duszpasterz, redaktor RUaH, założyciel zespołu Deus Meus w Szczecinie, współorganizator warsztatów muzyki liturgicznej i charyzmatycznych pieśni chwały, autor pieśni, piosenek religijnych, wielu tłumaczeń i opracowań
KamBur	Burandt K[amil] OP
AntChl	Chlondowski Antoni SDB (1884-1963) polski salezjanin, kompozytor
JCru	Cruger J. (+1662)
AgnCud	Cudzich Agnieszka (ur. 1990) jako wokalistka i skrzypaczka występowała m.in. z zespołami New Life'M, Raz Dwa Trzy, Kolędy Cudzichów, Deus Meus, Body&Soul
JanCze	Czech Jan Joachim (1888-1955) poeta, kompozytor, pedagog
KinCzy	Czyszpak Kinga FDC, s.
EDan	Daniel E.
WojDan	Danielski Wojciech (1935-1985) polski ksiądz rzymskokatolicki, doktor teologii, historyk mediewista, liturgista, wykładowca
LDaw	Dawidek L.
UDąb	Dąbrowska U.
kDąb	Dąbrowski, ks.
LucDei	Deiss Lucien CSSp (1921-2007) kapłan, duchowy religijny, egzegeta i francuski kompozytor
ElżDro	Drożniewicz Elżbieta absolwentka matematyki UAM, świecka dominikanka, organizator rekolekcji, spotkań modlitewnych
ADud	Duda A.
RomDwo	Dwornik Roman (1913-1988) organista, kompozytor, dyrygent chóru, wykładowca studium
MDzi	Dzięciatko M.
RemDzi	Dziewit Remigiusza CSSMA, s.
EwaDzi	Dziewońska Ewa
JerDzi	Dziurzyński Jerzy ks. (1928-2013) katecheta, duszpasterz akademicki
FrEph	Ephraim Fr OP [ère, w języku francuskim: brat] [Gérard Croissant]
AloFel	Feliński A[lojzy] (1771-1820) polski poeta, dramatopisarz, tłumacz, historyk i teoretyk literatury
FelFel	Faleński Felicjan Medard (1825-1910) poeta, dramatopisarz, prozaik, tłumacz, uważany za przedstawiciela parnasizmu
BożFla	Flak Bożena Anna, s. CSFN, autorka tekstów

VenFor	Fortunatus Venantius biskup (ok. 530-600) poeta łaciński piszący hymny pasyjne
AugFre	Freyer Karol August (wł. Karl August Freyer: 1801-1883) polski kompozytor, organista i pedagog pochodzenia niemieckiego
MGaj	Gajda M.
JanGal	Gall Jan Karol (1856-1912) polski kompozytor, autor pieśni solowych i chóralnych dyrygent, pedagog i krytyk muzyczny
JacGał	Gałuszka Jacek, OP (ur. 1965) były dominikanin, zaangażowany w odnowę muzyki liturgicznej, kompozytor muzyki liturgicznej i scenicznej, autor wstępu do popularnego śpiewnika dominikańskiego „Niepojęta Trójco”
JGŁem	Gamska-Łempicka Jadwiga (1903-1956), polska poetka
JózGaw	Gawor Józef, ks. (1907-1981), redaktor "Gościa Niedzielnego"
JosGel	Gelineau Joseph (1920-2008) francuski ksiądz jezuita, kompozytor chrześcijańskiej muzyki liturgicznej
EmmGem	Gemza Emmanuela M. ZMBM, s., szerząca świadectwo życia św. Faustyny Kowalskiej
PawGer	Gerhard Paweł, ks. (+1676)] poeta-pieśniarz
StrGes	Gesangbuch Stralsunder (1665)
	Giacopone de Todi (zm. 1306) włoski poeta i mistyk franciszkański, twórca pieśni duchownych i traktatów o życiu wewnętrznym.
WacGie	Gieburowski Waław Kazimierz (1878-1943) polski duchowny katolicki, wykładowca akademicki, dyrygent chóralny, kompozytor i muzykolog
RysGil	Gillar Ryszard (1855-1939) organista i dyrygent chóru przy kościele NMP w Bytomiu, był autorem i wydawcą polskiego „Śpiewnika dla ludu katolickiego oraz książki do nabożeństwa”, a później też towarzyszenia organowego: „Zbiór melodyi dla użytku kościelnego i prywatnego”
WojGoł	Gołaski Wojciech (ur. 1964) dominikanin, lic. teologii ATK
AliGoł	Gołaszewska Alicja (1951-2014) jasnogórska organistka, dyrygentka i kompozytorka, muzykolog
MikGom	Gomółka Mikołaj (ok. 1535-1609) polski kompozytor renesansowy i instrumentalista
MarGon	Gonzo Mario
AndGou	Gouzes André OP (ur. 1943) francuski zakonnik, muzyk, współczesny autor chrześcijańskich pieśni liturgicznych
AndGra	Graboń Andrzej, praca w zakresie tłumaczeń pisemnych oraz ustnych z języków francuskiego
PioGri	Grinholc Piotr (ur. 1966) polski organista, pedagog, realizator dźwięku i kompozytor
StaGro	Grochowski Stanisław (1542-1612) duchowny katolicki, poeta i tłumacz
FXGr	Gruber Franz Xaver (1787-1863) austriacki nauczyciel w szkole podstawowej i organista w kościele w Arnsdorfie
WGru	Gruszczyński Wojciech, autor wierszy i tekstów
JózGrz	Grzywaczewski Józef SDB (ur. 1952) polski duchowny katolicki, profesor nauk teologicznych, profesor Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

HLHas	Hassler Hans Leo (1564-1612) kompozytor niemiecki, organista
JózHoł	Hołubowicz Józef Wiktor (1835-1887) jezuita, pisarz
KarHop	Hoppe Karol (1883-1946) kompozytor
JanHus	Hus Jan (1369-1415) czeski duchowny i bohater narodowy, filozof, reformator Kościoła, prekursor protestantyzmu, rektor Uniwersytetu Praskiego.
JanIhn	Ihnatowicz Janusz Artur (ur. 1929) – polski duchowny katolicki, poeta, tłumacz, krytyk literacki
ImeKos	Imelda siostra Felicjanka [M.I. Kosmala], zm. w 1994 r., poetka
RJan	Janiak R.
TeoJar	Jarynkiewicz Teofil, ks.
JarJas	Jasiura Jarosław (ur. 1972) polski dyrygent, kompozytor i organista
RafJaw	Jaworski Rafał (ur. 1975) polski duchowny, kompozytor
AnnKam	Kamieńska Anna (1920-1986) polska poetka, pisarka, tłumaczka i krytyczka literacka; autorka książek dla dzieci i młodzieży
BroKan	Kant Bronisław SDB (1930-2016), założyciel Salezjańskiego Ośrodka Misyjnego w Warszawie
TadKar	Karyłowski Tadeusz SJ (1882-1945) polski jezuita, poeta i tłumacz
ArtKas	Kaszowski Artur krakowski fotograf, muzyk, kompozytor, autor tekstów
MatKas	Kaszowski Mateusz
JanKas	Kaszycki Jan (1926-2020) polski pianista, kompozytor, reżyser dźwięku i wizji, pedagog
WieKąd	Kądziela Wiesław ks., (ur. 1943) skrzypek, autor wielu pieśni religijnych, muzykolog, wykładowca muzyki kościelnej, śpiewu i fonetyki
DebKem	Kemer Debby
KinKie	Kielich Kinga
NikKil	Kilnar Nikodem OSPPE (ur. 1964) Krajowy Duszpasterz Muzyków Kościelnych
Klon.	Klonowski Teofil Tomasz (1805-1876) polski kompozytor i pedagog
JanKoc	Kochanowski Jan (ur. ok. 1530 w Sycynie, zm. 22.08.1584 w Lublinie) polski poeta renesansu, tłumacz, prepozyt kapituły katedralnej poznańskiej (1564–1574), poeta nadworny Stefana Batorego (1579), sekretarz Zygmunta Augusta, wojski sandomierski (1579–1584)
MatKol	Kolba Mateusz
AndKom	Komoniecki Andrzej (1658-1729) wójt żywiecki, kronikarz
PawKor	Koralewicz Paweł
BohKor	Korejs Bohuslav (1925-2023) kompozytor
MKos	Kosiek M.
WitKos	Kosiek Witold
JerKos	Kosko Jerzy Teodor (1925-1997) muzyk, kompozytor, pedagog, wieloletni organista Parafii Św. Szczepana w Warszawie i nauczyciel w Instytucie Szkolenia Organistów w Warszawie
BarKot	Kot Bartłomiej, muzyk, kompozytor, autor oratoriów
AliKow	Kowalska Alina
HubKow	Kowalski Hubert (ur. 1973) polski dyrygent, kompozytor, producent muzyczny, śpiewak i kontrabasista
KKoż	Korzyk K.

JózKra	Kraszewski Józef Ignacy (1812-1887) polski pisarz, historyk, najpłodniejszy autor w historii literatury polskiej
ZbiKra	Kraszewski Zbigniew Józef., bp. (1922-2004)
MarKrę	Krężolek Maria Terezja CFSJ, s. organistka i wieloletnia wychowawczyni w dziedzinie muzyki kościelnej wielu pokoleń sióstr józefitek
JanKru	Krutul Jan (ur. 1987) Kompozytor i dyrygent
AKrz	Krzynówek A,
DawKus	Kusz Dawid OP (ur. 1979) muzyk, dyrygent, kompozytor, wykładowca
PioKut	Kutyba Piotr, ks. (1870-1934)
LouLam	Lambillotte Louis, SJ (1796-1855)
MarLau	Lauzer Marcin (ur. 1976) Muzyk, organista jasnogórski
TeoLen	Lenartowicz Teofil Aleksander (1822-1893) polski poeta romantyczny, etnograf, rzeźbiarz i konspirator.
SłaLes	Leszczyński Sławomir (ur. 1981) dyrygent, kompozytor i aranżer
WojLew	Lewkowicz Wojciech ks. prof. (1901–1971), muzykolog, kompozytor, dyrygent
FraLor	Lorenz Franciszek
MarŁab	Łabędź Mariusz Mikołaj (1964-2017) muzyk, organista, dyrygent, nauczyciel emisji głosu
WanŁak	Łakowicz Wanda s. Aloiza od Eucharystii i Niepokalanej (1912-2010) sekretarka i korektorka w urzędach kościelnych, poetka
MarŁęc	Łęczycki Marcin
sMag	s. Magdalena OCD Gniezno
MarMac	Machura Marian (1933-2016) muzyk kościelny, znawca chorału gregoriańskiego, kompozytor, organista i wychowawca
JacMaj	Majbrodzki Jacek autor muzyki i tekstów
ZbiMal	Malinowski Zbigniew ks. SDB (1935-2022 w Lutomierniku) muzyk, kompozytor, poeta, wychowawca pokoleń polskich organistów
MarGra	Maria Gratia, s.
MarMor	Morh Mark (ur. 1971) artysta muzyczny (Yeshua 2018 ŚL)
JMat	Matczak J.
JózMaz	Mazurowski Józef ks. (1832–1877) organista, kompozytor, pedagog, dyrygent chóru, nauczyciel muzyki instrumentalnej i śpiewu, profesor śpiewu i liturgiki, propagator ruchu cecylińskiego
JMee	Meermann J. (+1647)
MarMic	Michalec M., CM, ks.
AdaMic	Michna Adam z Ostradowic, (1661)
Miod.	Mioduszewski Michał Marcin (1787-1868) polski prezbiter katolicki ze Zgromadzenia Księża Misjonarzy św. Wincentego a Paulo, kompozytor, zbieracz pieśni religijnych
sMJ	Miriam od Jezusa, s.
WolMoz	Mozart Wolfgang Amadeusz (1756-1791) austriacki kompozytor i wirtuoz gry na instrumentach klawiszowych, którego twórczość związana była głównie z Wiedniem. Razem z Haydnem oraz Beethovenem zaliczany jest do trójki tzw. „klasyków wiedeńskich”
JMoh	Mohr J.

StaMon	Moniuszko Stanisław (1819-1872) organista, kompozytor muzyki kościelnej, operowej, dyrygent, pedagog
MarMor	Morawski Marcin
KarMro	Mrowiec Karol (1919-2011) członek zgromadzenia misjonarzy, muzykolog, kompozytor, profesor KUL
HeaNai	Naida Hearn
JoaNea	Neander Joachim [właśc. Joachim Neumann] (1650-1680) niemiecki protestancki kompozytor, teolog, nauczyciel
PhNic	Nicolai Ph.
KryNie	Nieścior Krystian Kompozytor, wokalista, kantor i dyrygent pochodzący z Olsztyna
ZNie	Niewiadomski Z.
DolNow	Nowak Dolores (Monika) PDDM, (ur. 1974) przynależy do Zgromadzenia Sióstr Uczennic Boskiego Mistrza, muzykolog
TomNow	Nowak Tomasz OP (ur. 1971) polski duchowny rzymskokatolicki, dominikanin, rekolekcjonista, autor książek i audiobooków, youtuber.
FelNow	Nowowiejski Feliks (1877-1946) polski kompozytor późnoromantyczny, dyrygent, pedagog, organista-wirtuoz, organizator życia muzycznego, szambelan papieski
ZygOde	Odelgiewicz Z[ygmunt]; [1820-1899 we Lwowie] polski ksiądz, autor tekstów, kompozytor
StaOrm	Ormiński Stanisław SDB (1911-1987) ksiądz salezjanin, muzyk, dyrygent i kompozytor
SebOsi	Osiński Sebastian, ks.
CezPac	Paciorek Cezary (ur. 1968) pianista, akordeonista, kompozytor, aranżer pieśni kościelnych
JózPad	Padurek Józef (1924-2015) polski duchowny rzymskokatolicki, biskup pomocniczy wrocławski w latach 1985–2000
GioPal	Palestrina Giovanni Pierluigi (1525-1594) kompozytor włoski, jeden z najwybitniejszych przedstawicieli szkoły rzymskiej
MarPał	Pałka Marta
PioPał	Pałka Piotr współczesny dyrygent, kompozytor, śpiewak, absolwent Akademii Muzycznej w Krakowie
PioPar	Paradowski Piotr OFM Conv.
KazPas	Pasionek Kazimierz (1930-2006) polski duchowny katolicki, prefekt i wykładowca muzyki kościelnej, kompozytor i wydawca
IrePaw	Pawlak Ireneusz (1935-2020) polski muzykolog, kompozytor, profesor, duchowny rzymskokatolicki
ZbiPia	Piasecki Zbigniew (ps. Władysław Bugaj), (1916-2011) polski duchowny katolicki, kompozytor, chórmistrz i pedagog muzyczny
APią	Piątkiewicz A.
LuiPic	Piccarreta Luisa (1865-1947) włoska tercjarka dominikańska, jedna z największych mistyczek XX wieku, Służebnica Boża Kościoła katolickiego
APie	Piecuch A.
MarPie	Piekut Marcin współczesny aranżer kompozytor, nauczyciel
APil	Piłśniak A. OP
IrePfe	Pfeiffer-Henzel Irena Maria (1912-1996) dyrygentka chóralna, kompozytorka oraz pedagog, organizatorka życia muzycznego

KrzPod	Podolak Krzysztof instruktor, dyrygent, nauczyciel
ArkPop	Popławski Arkadiusz ur. 1975) artysta muzyczny
FPop	Popper F.
APor	Poradowski A. (1953)
LidPos	Pospieszalska Lidia (ur. 1960) polska wokalistka jazzowa związana z zespołem Deus Meus
MarPos	Pospieszalski Marcin (ur. 1963) kompozytor, aranżer, producent muzyczny, basista, multiinstrumentalista
MicPra	Praetorius Michael (1571-1621) niemiecki kompozytor, kapelmistrz i organista, przedstawiciel przełomu renesansu i wczesnego baroku
JosPre	des Pres Josqiu (ur. ok. 1450–1455-zm. 1521) kompozytor i śpiewak flamandzki, dyrygent chórów kościelnych w Mediolanie, Rzymie, Ferrarze i Modenie.
WojPru	Prus Wojciech OP (ur. 1964) polski dominikanin, patolog, duszpasterz dzieła Lednica 2000.
LPrz	Przybyło L., s.
MauRab	Rhabanus Maurus (780-856) kronikarz i uczyony czasów karolińskich, mnich benedyktyński, teolog, autor encyklopedii De rerum naturis, poeta łaciński, autor hymnów brewiarzowych sławiących Ducha Świętego
RadSG	Radpert z St. Gallen (ok. 855 - ok. 911) uczyony, pisarz, kronikarz i poeta w opactwie św. Galla
MieRad	Radziszewski Mieczysław Maksymilian (1872-1900) literat, poeta, autor tekstów pieśni, arii operowych, tłumacz
RomRak	Rak Roman [Romuald] (1920-2003) polski duchowny katolicki, infułat, autor pieśni, profesor nauk teologicznych, wieloletni profesor Wydziału Teologii KUL
FelRęc	Rączkowski Feliks (1906-1989) organista, kompozytor i pedagog
MatRed	Redman Matt (ur. 1974) brytyjski wokalista i autor piosenek, lider uwielbienia
UrsRog	Rogała Urszula kompozytorka, dyrygentka, wokalistka
TylRus	Rusco Tyler Artysta muzyczny
GRK	Rzechowska-Klauza Gabriela polska instrumentalistka, profesor Instytutu Muzyki Wydziału Artystycznego Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskie
AndSam	Samulowski Andrzej (1840-1928) Warmiak, poeta ludowy, działacz oświatowy i społeczny, nauczyciel, założyciel pierwszej polskiej księgarni na Warmii (1878)
StaSzm	Schmidt Stanisław SDB (1936-2019) filolog klasyczny, dydaktyk, redaktor, autor tekstów pieśni religijnych
PetSch	Scholtes Peter (1938-2009) ksiądz, konsultant i autor
Siedl.	Siedlecki Jan ks. (1829-1902), teolog, wykładowca, kapelan, redaktor, autor publikacji religijnych, w tym <i>Śpiewnika kościelnego</i>
PSie	Siejkowski P.
StaSie	Sierła Stanisław ks. (1929-2011) prekursor piosenki religijnej w Polsce, organizator festiwalu „Sacrosong”, proboszcz, autor śpiewników piosenek religijnych

GizSko	Skop Gizela Maria (ur. 1939) pianistka, organistka, katechetka, muzykolog, kompozytor jedna z pierwszych współpracownic ks. F. Blachnickiego
LudSko	Skowronek Ludwik (1859-1934) ksiądz katolicki, działacz społeczny, polityk niemieckiej, katolickiej partii Centrum
MarSkw	Skwarnicki Marek (1930-2013) polski poeta, publicysta, prozaik, felietonista, tłumacz
EwaSta	Stanisławska Ewa
MarSta	Starowieyski Marek ks. (ur. 1937) polski duchowny katolicki, prałat, autor wielu publikacji z zakresu chrześcijaństwa antycznego i patrologii, profesor nauk teologicznych.
SSta	Staworzyński S.
MarSte	Stecka Maria, s. RSCJ autorka tekstów
PioStu	Studzinski Piotr
SteStu	Stuligrosz Stefan (1920-2012) twórca i wieloletni dyrygent Chóru Chłopięcego i Męskiego Filharmonii Poznańskiej „Poznańskie Słowiki”, kompozytor
JózSur	Surzyński Józef ks. (1851-1919) polski kompozytor, dyrygent, teoretyk muzyki, historyk
JacSyk	Sykulski Jacek (ur. 1964) polski kompozytor i dyrygent
EfrSym	Symanych Efraima CSSJ, s. organistka
ASza	Szafraniec A
StaSzm	Szmidt Stanisław SDB (1936-2019) polski duchowny rzymskokatolicki, salezjanin, autor pieśni religijnych, w tym polskiego przekładu Barki
ASzy	Szybowski A.
JerSzy	Szymik Jerzy (ur. 1953) kapłan, teolog i poeta; profesor nauk teologicznych, wykłada teologię dogmatyczną
AleŚni	Śnieżko Aleksander (ur. 1945) litewski literat i poeta narodowości polskiej
JózŚwi	Świder Józef (1930-2014) polski kompozytor, pedagog muzyczny, pracownik naukowy
JózŚwi	Świerczek Józef, ks.
LeoŚwi	Świerczek Paweł Leon CM (1900-1980) misjonarz, kompozytor, nauczyciel śpiewu
śwAmb	św. Ambroży (+ 397) arcybiskup Mediolanu, święty Kościoła katolickiego i prawosławnego, wyznawca, ojciec i doktor Kościoła.
śwAug	św. Augustyn (354-430) filozof, teolog, organizator życia kościelnego, święty Kościoła katolickiego i Cerkwi Prawosławnej, jeden z ojców i doktorów Kościoła, znany jako <i>doctor gratiae</i> (doktor łaski)
śwEfr	św. Efre Syryjczyk (+ 373) kaznodzieja, diakon, poeta, komentator Pisma Świętego, piszący w języku syryjskim, święty Kościoła katolickiego i prawosławnego, Wyznawca, święty mnich i Doktor Kościoła, zaliczany do wielkich Ojców Kościoła oraz pustyni
śwFauKow	św. s. Faustyna Kowalska (1905-1938) zakonnica ze Zgromadzenia Sióstr Matki Bożej Miłosierdzia, mistyczka, stygmatyczka i wizjonerka
ŚwFra	św. Franciszek z Asyżu wł. Giovanni di Pietro di Bernardone, znany także jako Francesco Bernardone i Biedaczyna z Asyżu (+1226)

	założyciel zakonu franciszkanów, a pośrednio także klarysek i tercjarzy, misjonarz, średniowieczny mistyk, stygmatyk
śwKaR	św. Katarzyna z Ricci wł. Alessandra Lucrezia Romola (1522 1590) święta Kościoła katolickiego, mistyczka, wizjonerka, stygmatyczka
śwKSie	św. Katarzyna Sieneńska wł. Caterina Benincasa (1347-1380) włoska tercjarka dominikańska, mistyczka, katolicka święta, doktor Kościoła i patronka Europy
śwKleAl	św. Klemens Aleksandryjski właśc. łac. Titus Flavius Clemens (ok. 150-ok. 212) piszący po grecku teolog wczesnochrześcijański, Ojciec Kościoła opiewany przez Leona VI, poeta; zaliczany w poczet świętych katolickich oraz prawosławnych
śwJoK	św. Jan od Krzyża, hiszp. San Juan de la Cruz, wł. Juan de Yepes y Alvarez (1542-1591) hiszpański poeta, ważna postać kontrreformacji, mistyk, karmelita i prezbiter, święty Kościoła katolickiego, anglikańskiego, czczony przez Kościół Ewangelicko-Luterański w Ameryce, odnowiciel i doktor Kościoła
JPII	św. Jan Paweł II (1920-2005) polski duchowny rzymskokatolicki, arcybiskup metropolita krakowski, kardynał prezbiter, 264. papież i 6. Suweren Państwa Watykańskiego w latach 1978–2005. Święty Kościoła katolickiego
śwIL	św. Ignacy Loyola (1491-1556) duchowny, teolog, prezbiter i założyciel zakonu jezuitów. Jego dewizą była łacińska sentencja <i>Ad maiorem Dei gloriam</i>
śwMMK	św. Maksymilian Maria Kolbe wł. Rajmund Kolbe (1894-1941) polski franciszkanin konwentualny, prezbiter, gwardian, misjonarz, męczennik
śwPio	św. O. Pio z Pietrelciny, wł. Francesco Forgione (1887-1968) włoski duchowny rzymskokatolicki, prezbiter, kapucyn, stygmatyk
śwPt	św. Piotr (zm. 64/67) apostoł, ukazany w Ewangeliach jako mający pierwszeństwo wśród Dwunastu z ustanowienia Chrystusa. Pierwszy biskup Rzymu
śwRK	św. Rafał Kalinowski wł. Józef Kalinowski (1835-1907) polski duchowny rzymskokatolicki, karmelita bosy, przeor karmelickich klasztorów w Czernej i Wadowicach; inżynier, oficer armii Imperium Rosyjskiego w stopniu porucznika, powstaniec styczniowy, sybirak, nauczyciel, wychowawca
śwTerDJ	św. Teresa od Dzieciątka Jezus i Najświętszego Oblicza, znana też jako Mała Tereska z Lisieux; wł. fr. Marie Françoise Thérèse Martin (1873-1897) francuska karmelitanka bosa, dziewica i doktor Kościoła
śwTerJ	św. Teresa od Jezusa z Ávili, wł. Teresa Sánchez de Cepeda y Ahumada (1515-1582) hiszpańska mistyczka, karmelitanka, pisarka kontrreformacji i teolog życia kontemplacyjnego
śwTA	św. Tomasz z Akwinu (1224/1225-1274) włoski filozof scholastyczny, teolog, członek Zakonu Kaznodziejskiego jeden z najwybitniejszych myślicieli chrześcijańskich, doktor Kościoła
śwWeF	św. Wenancjusz Fortunat wł. Venantius Honorius Clementianus Fortunatus (530-610) poeta łaciński piszący hymny pasyjne na cześć Świętego Krzyża, biskup Poitiers

ZofTaj	Tajber Zofia Paula (1890-1963) polska zakonnica, założycielka Zgromadzenia Sióstr Najświętszej Duszy Chrystusa Pana oraz Służebnica Boża Kościoła katolickiego
DomTen	Tenczyn Dominika, s.
MTKal	Matka Teresa z Kalkuty, bł.
JanTis	Tisserant Jan (Eugène-Gabriel-Gervais-Laurent Tisserant) (1884-1972) francuski kardynał.
SłaToł	Tołkowicz Sławek
JakTom	Tomalak Jakub dyrygent, kompozytor, aranżer
WilTro	Troszel Wilhelm (1823-1887) polski śpiewak, bas sceny warszawskiej, artysta operowy, nauczyciel śpiewu i kompozytor niemieckiego pochodzenia
JoaTwa	Twardowska Joanna
LeoTwa	Twardowski Leopold teolog, gitarzysta, wokalista, kompozytor, koordynator muzyczny ogólnopolskich i międzynarodowych spotkań Młodzieży Franciszkańskiej
JanTwa	Twardowski Jan (1915-2006) polski duchowny rzymskokatolicki, prałat honorowy Jego Świątobliwości, poeta, przedstawiciel współczesnej liryki religijnej
RomTwa	Twardowski Romuald (ur. 1930) polski kompozytor i pedagog
KorUje	Ujejski Kornel (1823-1897) polski poeta, publicysta społeczny, autor liryki religijno-mesjanistycznej
OdeVer	Vercruysse Odette, s.
MelVul	Vulpus Melchior (1570-1615) niemiecki śpiewak i kompozytor muzyki kościelnej
JFWad	Sir Wade John Francis (1711-1786) angielski kompozytor, znany dzięki pierwszej publikacji hymnu bożonarodzeniowego Adeste Fideles
FraWal	Walczyński Franciszek ks. (1852-1937) pedagog, kompozytor
BłaWąs	Wąsala Blanca Sł. Krzyża, s.
ChaWes	Wesley Charles (1707-1788) angielski teolog i reformator religijny, współtwórca ruchu metodystów, autor hymnów religijnych
DavWil	Willcock David (1920-2015) kompozytor, organista, dyrektor muzyczny chóru King's College w Cambridge
FraWil	Wilczyński Franciszek (1909-1986) muzyk, organista, dyrygent chóralny, kompozytor, poeta, animator kultury
RobWil	Williams Robert (1781-1821) kompozytor
WłaGie	Władysław z Gielniowa (1440-1505) polski poeta-pieśniarz, kaznodzieja, bernardyn, błogosławiony Kościoła katolickiego
WłoWol	Wolski Włodzimierz ps. Paterkul (1824-1882) polski poeta, powieściopisarz i tłumacz, librecista
JWoł	Wołowski J.
JakWuj	Wujek Jakub (1541-1597) polski duchowny katolicki, jezuita, doktor teologii, rektor Jezuickiej Akademii Wileńskiej, rektor Kolegium jezuitów w Poznaniu, autor przekładu Biblii na język polski
JózWyg	Wyrzewalski Józef (1798-1857), dyrygent kompozytor, nauczyciel śpiewu
SteWys	Wyszyński Stefan (1901-1981) polski duchowny rzymskokatolicki, biskup diecezjalny lubelski w latach 1946–1948, arcybiskup

	metropolita gnieźnieński i warszawski oraz prymas Polski w latach 1948–1981, błogosławiony Kościoła katolickiego
MarZal	Zaleska Maria Gratia s. (FSK) (1928-2009) autorka tekstów do pieśni
JózZaw	Zawitkowski Józef, (1938-2020) biskup pomocniczy: warszawski (1990-1992), łowicki (1992–2013), poeta, kompozytor
JacZie	Zieliński Jacek
StaZie	Ziemiański S[tanisław] SI (ur. 1931) jezuita, filozof, autor tekstów pieśni religijnych i kompozytor melodii do nich
AŻur	Żurada A.

A2 - Spis repertuaru OWM-L – pieśni wielogłosowe

Incipit (tytuł)	Tekst	Muzyka	Opr.	Zwr.	Poch.	Śpiewnik warsztatowy
A czemuż mój Jezus	[a.n.] Miod.	XVI w. M. Praet.	PioPał	3	NTr2, s. 168.	ADW WL-M 2004, nr 33, s. 39, BN WL-M 2006, nr 1,
Ach, witajże pożądana	Siedl.	Siedl.	ArkPop	5		BN WL-M 2006, nr 2.
Adeste fideles	[a.n.]	JFWad	DavWII	5	NTr1, s. 134- 135.	BN WL-M 2006, nr 3.
Adoramus te Christe (Kantyk o Męce Pańskiej)	ŚwKatR	Taize JacGał		7	NTr1, s. 180- 181.	WP WL-M 2005, nr 7, s. 9.
Alleluja		Taize				OW WL-M 2006, nr 1.
Alleluja		MarPos				OW WL-M 2006, nr 2, WSKM WL-M 2013 s. 15., ŚPBJI WL-M 2014, s. 9.
Alleluja (Aklamacja przed Ewangelią)	trad.	PawBęb				SCJ WL-M 2008, nr 16, I BDKS WL-M 2008, nr 3, II BDKS 2009, nr 14, WSPB WL-M 2013, nr 1, ŚPBJI WL-M 2014, dod., JCOMO WL-M 2016, s. 6, I LW WL-M 2022, s. 4.
		PioGri				III BDKS 2010, nr 12. 19.
		HubKow				JCOMO WL-M 2016, s. 5., 1Tes WL-M 2017, s. 6.
		AndGou wer: HubKow				ŚJ WL-M 2013, nr 24.
Alleluja na Błoniach (Aklamacja przed Ewangelią)	trad.	PioPał			NTr2, s. 107, 17 II 1999	OW WL-M 2006, nr 5, NMP WL-M 2006, nr 1, VCS WL-M 2007, nr 32, AO WL-M 2007, nr 16, DinM WL-M 2008, nr 27, UBM WL-M 2009, nr 4, PU WL-M 2010, nr 19,

						PMBJ WL-M 2012, nr 21, WSKM WL-M 2013, s. 4-5.
Alleluja ... niech zabrzmi Panu	[Ps 148]	[a.n.]	HubKow	5		PU WL-M 2010, nr 1, WSKM WL-M 2013, s. 14., ŚPBJI WL-M 2014, s. 10.
Alleluja radosne (Aklamacja przed Ewangelią)	[trad.]	PioPał			27.II. 2011	PoA WL-M 2011, nr 18, PMBM WL-M 2012, nr 16, PEDŚ WL-M 2015, s. 5-6.
Alleluja wielkanocne (Aklamacja przed Ewangelią)	[trad.]	[greg.]	HubKow			1Tes WL-M 2017, dod., DkUM WL-M 2018, s. 8., CztMk WL-M 2019, s. 8., TpK WL-M 2019, s. 5., OAZA WL-M 2021, s. 4. PW WL-M 2022, s. 6.
Alleluja ... nadeszły gody baranka (Alleluja „Gody Baranka”)	[a.n.]	PawBęb				III BDKS 2010, dod.
Alleluja biją dzwony	ZbiPia	ZbiPia	JerBog	4		OW WL-M 2006, nr 4.
Alleluja ... i tylko Jego dzieła ...	[a.n.]	PioPał		2	NTr2, s. 428-429. z anonim. XVI w.	WP L-M nr 36, s. 41-42. OW WL-M 2006, nr 3.
Alleluja Jezus żyje	Miod.	XVI w.	HubKow	7	NTr2, s. 325.	OW WL-M 2006, nr 6, VCS WL-M 2007, nr 33, WSKM WL-M 2013, s. 13.
Alleluja z gry o każdym	PioPał	PioPał			NTr2, s. 428-429.	WP WL-M 2005, nr 36, s. 41-42.
Aniele Boży, Aniele Boży	HubKow	HubKow				PoA WL-M 2011, nr 1.
Aniele Boży strózu mój	[trad.]	PawBęb			Kraków 1998	PoA WL-M 2011, nr 2, 1Tes WL-M 2017, s. 7., CztMk WL-M 2019, s. 9, Mt11PDMW WL-M 2023, s. 9.

Aniele Boży, Strózu mój	[trad.]	PioPał			14.04. 1999	PoA WL-M 2011, nr 9.
Aniele, Duchu wspaniały	[a.n.]	KarMro	PioGri	4		PoA WL-M 2011, nr 4.
Aniele mój, Ty zawsze przy mnie stój	MarPał PioPał	MarPał PioPał			Kraków 22.XII. 2004	PoA WL-M 2011, nr 3.
Aniele Strózu duszy	ZygOde	FPop	PioGri	3		PoA WL-M 2011, nr 5.
Aniele, Strózu mój	[trad.]	JózPad	PioGri	2		PoA WL-M 2011, nr 6.
Aniele, Tyś mi dany	[a.n.]	włoska	PioPał	3		PoA WL-M 2011, nr 7.
Anioł Pasterzom mówił	Siedl.	Siedl.	PawBęb	7	NTr2, s. 169.	BN WL-M 2006, nr 4.
	XVI w.	mel. tabulatura XVII w.	Pio Gri	1		BN WL-M 2006, nr 5.
Ave, ave, ave (Polska litania)	JanTwa	PawBęb				PW WL-M 2022, s. 36-37.
Ave ave Maria (Modlitwa do Matki Bożej)	SłaLes	SłaLes				VCS WL-M 2007, nr 43
Ave Ave Maria (Ave Maria) „Orientalis”	[trad.]	JakTom			(med. Ikony Jaskogór skiej)	PMBJ WL-M 2012, nr 2.
Ave Domina Sancta (Witaj Pani Święta)	tl. AnnKam	FEph	JacGał	15	NTr1, s. 210.	ADW WL-M 2004, nr 14 s. 16-17.
Ave Regina Caelorum, ave Regina angelorum	[trad.]	PawBęb				NMP WL-M 2006, nr 2.
Ave Regina II	[trad.]	GioAne				CztMk WL-M 2019, s. 10-11.
Ave Regina Caelorum, ave Domina angelorum	[trad.]	HubKow				TpK WL-M 2019, s. 10-11.
Ave verum Corpus natum (Chleb Żywy)	[a.n.]	B. Kot	B. Kot			PEDŚ WL-M 2015, s. 12-13., CztMk WL-M 2019, s. 14-15.
Bądź blisko mnie	trad. greg.		HubKow			CztMk WL-M 2019, s. 8.
Bądź pozdrowiona Matko Boża (Do Matki Bożej Świętolipskiej)		PioPał	Za	3		WSKM WL-M 2013, s. 18-19., ŚPBJI WL-M 2014, s. 18-19., PEDŚ WL-M 2015, s. 16-17., JCOMO WL-M 2016, s. 12-13.
Bądź pozdrowiona Pani (Pozdrowienie Błogosławionej Maryi Dziewicy)	śwFra	LeoTwa		2		1Tes WL-M 2017, s. 33-35., TpK WL-M 2019, s. 30-31.,

						PW WL-M 2022, s. 38-39.
Bądź pozdrowione Serce mego Pana	Miod.	Miod.	HubKow	4		SCJ WL-M 2008, nr 1.
Bądź uwielbiony Stwórco nasz i Panie	[a.n.]	PioPał			26.08. 2008	UBM WL-M 2009, nr 20.
Bądźmy mocni w Panu	AHKow	HubKow		3		ŚPBJI WL-M 2014, dod.
Bądźmy pokorni	trad.	PawBęb		5		DkUM WL-M 2018, s. 9.
Bądźże pozdrowiona Hostio żywa	TeoJar	[Siedl.]	PioPał	9		SanCti WL-M 2009, nr 1.
Będę Cię chwalił Boże	ref. Ps 86, Ps 69	UrsRog		4		ŚPBJI WL-M 2014, s. 12.
Będę śpiewał Tobie mocy moja	JacSyk	JacSyk			NTr1, s. 274.	ŚPBJI WL-M 2014, s. 13., OAZA WL-M 2021, s. 4.
Błogosławcie Pana	PauSie	PawBęb		5	NTr2, s. 204. (z okazji peregrynacji relikwii św. teresy z Lisieux, Kraków, V 2005)	OZ WL-M 2005, nr 1, s. 1. ŚPBJI WL-M 2014, s. 14., 1Tes WL-M 2017, s. 10., OAZA WL-M 2021, s. 5, Mt11PDMW WL-M 2023, s. 12.
Błogosławieni, błogosławieni	[Mt 5, 3-10]	PawBęb		8	Na uroczystość Bożego Ciała w Lublinie, Kraków 15.05. 2007, NTr1pop, s. 135.	IBDKS WL-M 2008, nr 4.
Błogosławieni ubodzy w duchu	[bibl.]	trad. gr.		8	NTr1, s 148-149.	OZ WL-M 2005, nr 25.
Błogosławie Cię w Twoim istnieniu	HubKow	HubKow				DkUM WL-M 2018, s. 10., PW WL-M 2022, s. 8.
Błogosławiona, Maryjo, jesteś	StaSzm	ZbiMal	JakTom	3		PMBM WL-M 2012, nr 2.
Błogosławiony niech będzie Pan	[a.n.]	HubKow				PEDŚ WL-M 2015, s. 11.
Bo Bóg tak ukochał nas (J 3, 16)	J 3, 16; 15, 13	HubKow				DinM WL-M 2008, nr 2, WSKM WL-M 2013, s. 16.,

						JCOMO WL-M 2016, s. 15.
Boleściwa Matka stała	ŚwEfr	AndGou	AndBuj	5	NTr1, s. 190.	WP WL-M 2005, nr 16, s. 18.
Boże coś Polskę	AloFel	Miod.	DanSyn	3		AO WL-M 2007, nr 1.
	AloFel 1816	Miod. 1854	PawBęb	3	V 2018	CztMk WL-M 2019, s. 13., PW WL-M 2022, s. 9.
Boże jesteś moim Bogiem	ImeKos	JerKos	HubKow	4		AO WL-M 2007, nr 3.
Boże mój, Boże mój Wieczny (Trisagion 1)	Rabulas z Edessy	AndGou	AndBuj	6	NTr1, s. 188.	WP WL-M 2005, nr 14, s. 16.
Boże mój Boże szukam Ciebie (Psalm 63)	[trad.]	PawBęb		3	NTr2, s. 392.	AO WL-M 2007, nr 14, I BDKS WL-M 2008, nr 14, III BDKS 2010, nr 9, WSPB WL-M 2013, nr 14, ŚPBJI WL-M 2014, s. 38., OAZA WL-M 2021, s. 6, I LW WL-M 2022, s. 5.
Boże mój, wróć (Pieśń trzech Marii przy grobie)	MarMor	PawBęb		4	Po liturgii Wielkieg o Piątku Mt 27, 57-61	I BDKS WL-M 2008, nr 5, II BDKS 2009, nr 9, WSPB WL-M 2013, nr 27.
Boże Ojczy Miłosierny	PioPał	PioPał			21.09. 2007	AO WL-M 2007, nr 2, DinM WL-M 2008, nr 1, UBM WL-M 2009, nr 15, JCOMO WL-M 2016, s. 10-11.
Bożego Narodzenia	[a.n.]	[a.n.]		2	1586 r.	BN WL-M 2006, nr 6.
Boże, Sędzio sprawiedliwy	Siedl.	Siedl.	JerBog	4		PLZ WL-M 2014, nr 1.
Bóg się rodzi, moc truchleje	FraKar	trad.	PawBęb	3	NTr2, s. 170- 171.	BN WL-M 2006, nr 7.
	FraKar	trad.	PioPał	3		BN WL-M 2006, nr 8.
	FraKar	trad.	MarŁab	2		BN WL-M 2006, nr 9.
Bóg się rodzi, gwiazda wschodzi	Miod.	JanKas	MarLau	3		BN WL-M 2006, nr 10.
Bracia patrzcie jeno	Siedl.	Siedl.	DawKus	3		BN WL-M 2006, nr 11.
Brakuje mi słów by Cię wielbić Panie (Psalm 151)	PawBęb	PawBęb				DinM WL-M 2008, nr 22.

Bramy podnieście swe szczyty (Wielki Psalm Wejścia)	[trad.]	JacGał		3	NTr1, s. 146.	OZ WL-M 2005, nr 24, s. 28-30.
Być bliżej Ciebie chce	FulAda (1881)	LowMas (1856)	SłaLes	3		AO WL-M 2007, nr 4
			LeoTwa	4		Mt11PDMW WL-M 2023, s. 10-11.
Cała ziemi wołaj z radości	Ps 98	DawKus		5		ŚPBJI WL-M 2014, s. 16.
Całą Ewangelię Słowo Wcielone (Całemu światu)	A.Szafra niec	ArtKas	MatKas			1Tes WL-M 2017, s. 11.
Cały świat niech śpiewa tę pieśń	Trad., Ps 100	LucDei	PioPał	3		PU WL-M 2010, nr 2.
Cały świat niechaj śpiewa Ci świętą pieśń (Wielki jest Pan)	MarŁęc	MarŁęc	HubKow	4		ŚPBJI WL-M 2014, s. 41-43.
Chociaż bogaty w cnoty (Wzorze ubóstwa)	Józefitki	StaZie	HubKow	3		ŚJ WL-M 2013, nr 23.
Chociaż na ziemi świętyń Twych tyle (Matko Najświętsza znad Ostrej Bramy)	AleŚni	SteStu	PioGri	2		PMBM WL-M 2012, nr 4.
Christus vincit	[a.n.]	[a.n.]	HubKow			PU WL-M 2010, nr 3.
Chrystus Pan karmi nas	Łk 1, 46-55, tł. WojDan	JGel, IrePaw	CezPac	5	NTr1pop	PEDŚ WL-M 2015, s. 14.
Chrystus Pan zmartwychwstał	Sied.	Sied.	PawBęb	5	NTr2, s. 325-326.	OW WL-M 2006, nr 8-9, II BDKS 2009, nr 12, WSPB WL-M 2013, nr 28, ŚPBJI WL-M 2014, s. 17.
Chryste Zmartwychwstały (Ty mieszkasz pośród nas)	[a.n.]	AndGou	JMat, KamBur	8	NTr1, s.202-203.	OW WL-M 2006, nr 26.
Chrystus zmartwychwstan jest	1-XIV w. Dalsze XV – XVII w.	[a.n.]	PawBęb	9		OW WL-M 2006, nr 33, CztMk WL-M 2019, s. 18.
Chrześcijanie klaszczcie w dłonie (Na zmartwychwstanie Pańskie)	PioAbe, tł. JGLEm	PawBęb		4	NTr2, s. 327-328.	OW WL-M 2006, nr 17, WSKM WL-M 2013 s. 17., JCOMO WL-M 2016, s. 26.
Chwalcie łąki umajone	trad.	trad.	PioPał	4		VCS WL-M 2007, nr 34, DinM WL-M 2008, nr 28.
Chwalcie Pana wszyscy	FraLor	FraLor	JerBog			PU WL-M 2010, nr 4.

Chwał Jerozolimo Pana (Ps 147, Nieszpory o Niepokalanym Sercu Maryi)	Ps 147	PawBęb		3		DkUM WL-M 2018, s. 12-13.
Chwalmy niewysłowiony Sakrament uwielbiony	Sied. XVIII w.	Sied.	HubKow	6		PW WL-M 2022, s. 10.
Chwała, chwała Bogu na wysokości	[a.n.]	HubKow				PoA WL-M 2011, nr 19.
Chwała, chwała, chwała (Chwała Nieśmiertelnemu) Litania wielbienia	LeoTwa	LeoTwa				1Tes WL-M 2017, s. 12-13., TpK WL-M 2019, s. 12-13.
Chwała Jezusowi (Chwała Zmartwychwstałemu)	HubKow	HubKow				PW WL-M 2022, s. 11.
Chwała, moc i dziękczynienie	[JózZaw]	WieKąd	PioPał	3		PMBJ WL-M 2012, nr 24, PMBM WL-M 2012, nr 22
Chwała Panu i cześć	[Ps 134]	[a.n.]	T.M.			PU WL-M 2010, nr 5
Chwała Tobie Boże	ŚwKleAl tł. MarSta	JacGał		6	NTr1, s. 163.	OZ WL-M 2005, nr 29, s. 35.
Chwałę Pana rozgłaszajmy	LeoTwa	LeoTwa		2		1Tes WL-M 2017, s. 14-15., CztMk WL-M 2019, s. 16-17.
Chwałę Twoją głoszą wieki (Patron dzieci)	Józefitki	Józefitki	PioGri	3		ŚJ WL-M 2013, nr 11.
Cicha noc	JMoh	FXGr	PawBęb	3	NTr2, s. 174.	BN WL-M 2006, nr 12.
	JMoh	FXGr	HubKow	3		BN WL-M 2006, nr 13.
	JMoh 1818	FXGr1818	PioPał	3		BN WL-M 2006, nr 14, UDOCC WL-M 2010, nr 2.
Ciebie Boga wysławiamy (Te Deum)	[TadKar]	[AntChl]	JacSyk	14	NTr1, s. 82.	OW WL-M 2006, nr 10, VCS WL-M 2007, nr 35, DinM WL-M 2008, nr 29, PU WL-M 2010, nr 7.
Ciebie Boże chwalimy	[trad.]	XVIII w. Miod.	HubKow	3		AO WL-M 2007, nr 5, PU WL-M 2010, nr 6, 1Tes WL-M 2017, s. 16., DkUM WL-M 2018, s. 11.

Ciebie całą duszą pragnę	Ps 63, tł. ImeKos	JerKos	LeoTwa	4		DkUM WL-M 2018, s. 14-15., TpK WL-M 2019, s. 14-15.
Ciebie Święty Józefie (Oblubieniec Maryi, psalm ku czci św. Józefa)	MatKol	MatKol		3		ŚJ WL-M 2013, nr 9.
Cieszmy się i pod niebiosy	trad.	PioPał		6		BN WL-M 2006, nr 15.
Ciesz się wesel Betlejem	[a.n.]	WItKos	PioPał	3		BN WL-M 2006, nr 16, UDOCC WL-M 2010, nr 3.
Converte nos Deus	[a.n.]	Taize	DawKus		NTr2, s. 400.	WSPB WL-M 2013, nr 4.
Czego chcesz od nas Panie	JanKoc		JacSyk	4	NTr1, s. 149.	OZ WL-M 2005, nr 26, s. 32.
Cztery lata zawszem pasał (Pastorałka)	[a.n.]	ZbiPia	PawBęb	7		AO WL-M 2007, nr 6
		[a.n.]	PawBęb	6		BN WL-M 2006, nr 17.
			PioPał	6		BN WL-M 2006, nr 18.
Czym się Panu odpłacę (Psalm 116)	Psalm 116	PawBęb		9	NTr2, s 209- 211.	DinM WL-M 2008, nr 21, III BDKS 2010, nr 3, WSPB WL-M 2013, nr 15, PEDŚ WL-M 2015, s. 36-37.
Dajesz, Jezu, Ciało swe	[a.n.]	[a.n.]	AndGou, br. dom.	7		Mt11PDMW WL-M 2023, s. 13.
Daj mi tego Chleba Panie	[a.n.]	[a.n.]	HubKow	3		PEDŚ WL-M 2015, s. 15.
Daj mi zamieszkać	Pnp 1.2.5.7. JoaTwa	JoaTwa		7		CztMk WL-M 2019, s. 19.
Dla Jego bolesnej męki (Koronka)	[trad.]	Led.	HubKow			JCOMO WL-M 2016, s. 17.
Dlaczego dzisiaj wśród nocy dnieje	[a.n.]	Mar (K.K.)	HubKow	5		BN WL-M 2006, nr 19.
Dobranoc głowo święta (Lament Maryi)	trad.	trad.	PawBęb		NTr2	II BDKS 2009, nr 8, WSPB WL-M 2013, nr 26.
Dobry Pasterzu Jezu mój Panie	HubKow	HubKow			Londyn 25.04. 2015	PEDŚ WL-M 2015, dod., OAZA WL-M 2021, s. 6.
Dobry Pasterzu, miłosierny Panie	trad.	PawBęb		4	17 maja 2008	I BDKS WL-M, 2008, nr 6.
Do Ciebie, Matko, coś swój wzniosła tron (O, Matko Miłosierdzia)	StaZie	StaZie	PioPał	6		PMBM WL-M 2012, nr 11.

Do Ciebie Matko w obrazie tym zbliżamy się	StaZie	StaZie	PioPał	3	28.IX. 2012	PMBM WL-M 2012, nr 3.
Do Ciebie Panie, pokornie wołamy	XVI w. Miod.	Siedl. 1928	PioPał	5		DinM WL-M 2008, nr 4.
Do serca przytul dziecko swoje Matko (Błogosławiona)	t. pol. StaSzm	MarGon	HubKow	3		1Tes WL-M 2017, s. 8-9.
Dotknij Panie moich oczu	[a.n.]	[a.n.]	HubKow			PW WL-M 2022, s. 12.
Dozwól mi chwalić Cię	śwMMK	LeoTwa				PW WL-M 2022, s. 13.
Duch Pański nade mną	[Iz 61,1; 40,10; 58,11; 44,3; Jr 31,10]	DawKus		4	NTr1pop, s. 148.	VCS WL-M 2007, nr 2.
Duch Pański napełnił okrąg ziemi	GizSko, [bibl.]	GizSko	GizSko	6		VCS WL-M 2007, nr 3.
Duchu miłości wylewaj się na nas... alleluja	ElzDro	[JacSyk]			Noc Miłosierdzia 1995	VCS WL-M 2007, nr 4.
Duchu radości wylewaj się ... wszystko może zdarzyć się	WojPru	PioPał			21.X. 1998 Warszawa Freta	OZ WL-M 2005, nr 9, s. 9.12. VCS WL-M 2007, nr 6
Duchu Święty napełnij serce miłością	HubKow	HubKow				VCS WL-M 2007, nr 7, PEDŚ WL-M 2015, s. 19. DkUM WL-M 2018, s. 16.
Duchu Święty ogarnij mnie	PawKor	PawKor	MarPos			VCS WL-M 2007, nr 8
Duchu Święty przyjdź	PioPał	PioPał			Kraków 19.06. 1999	OZ WL-M 2005, nr 11, s. 11. VCS WL-M 2007, nr 10, UDOCC WL-M 2010, nr 4.
Duchu Święty przyjdź	StaLes	StaLes				VCS WL-M 2007, nr 9
Duchu Święty przyjdź napełnij nas	[trad.]	JacGał			NTr1, s. 281.	VCS WL-M 2007, nr 11.
Duchu Święty rozpal w nas	PioPał	PioPał			7.VI. 1999	VCS WL-M 2007, nr 12.
Duchu Wietrze, Tchnienie Ojca	[EwaSta]	[EwaSta]	HubKow			1Tes WL-M 2017, s. 17., DkUM WL-M 2018, s. 17.
Duszo Chrystusowa	śwIL	SteStu	CezPac	3	NTr2	PEDŚ WL-M 2015, s. 20.
Duszo moja (Pieśń ku czci św. Józefa)	[a.n.]	[a.n.]	APią opr. HubKow	4	Śpiewnik euch., Lwów 1884	ŚJ WL-M 2013, nr 1.
			PawBęb	6		

Dziękczynne pieśni śpiewajmy	ImeKos	T. Bojasiński	PioPał	3		PU WL-M 2010, nr 8.
Dzięki Ci, Panie	RadSG, tł. JanTwa	PawBęb		5		III BDKS 2010, nr 6, JCOMO WL-M 2016, s. 14., DkUM WL-M 2018, s. 18.
Dzięki Ci składamy Ojczy	SebOsi, PawBęb	PawBęb		5	Kraków 6.02. 2020	PW WL-M 2022, s. 14-15, I LW WL-M 2022, s. 6-7.
Dzięki, o Panie	Adapt. FraWil	włoska	Harm. ASzy, Opr. HubKow	7		AO WL-M 2007, nr 7, 1Tes WL-M 2017, s. 18.
Dziękuję Ci Boże za wszystkie łaski (Miłość ponad wszystko)	Dz. nr 1286	PioPał				ŚPBJI WL-M 2014, s. 22-25., JCOMO WL-M 2016.
Dziękujcie Panu	[bibl.]	HubKow				DinM WL-M 2008, nr 5.
Dziękujemy Ci, dobry Ojczy, Stwórco nasz (Pieśń na Dziękczynienie)	PioGri	PioGri		3	5.04. 2012	PMBJ WL-M 2012, nr 29, PMBM WL-M 2012, nr 26, PLZ WL-M 2014, dod., WSPB WL-M 2013, nr 6, ŚPBJI WL-M 2014, s. 21., 1Tes WL-M 2017, s. 19., DkUM WL-M 2018, s. 19.
Dziękujemy Ci Ojczy nasz	Didache	KazPas	Harm. ASzy, Opr. HubKow	7		AO WL-M 2007, nr 8, 1Tes WL-M 2017, s. 20.
Dzisiaj w Betlejem	trad.	trad.	MarŁab	6		BN WL-M 2006, nr 21.
	trad.	trad.	FelNow	3		BN WL-M 2006, nr 22.
Dziś Chrystus, Król wiecznej chwały	XVII w. Miod.	Klon.	HubKow	4		OW WL-M 2006, nr 42, CztMk WL-M 2019, s. 20.
Gdy Jezus Chrystus z grobu wstał	AndBuj	MelVul		3		WSKM WL-M 2013, s. 20.
Gdy się Chrystus rodzi	trad.	trad.	JózŚwi	4	NTr2, s. 177- 178.	BN WL-M 2006, nr 23.
Gdy się rodzi Zbawca świata	AWik, tł. JGŁem)	PawBęb		4	Kraków, 29.10. 2008, NTr1pop s. 107.	I BDKS WL-M 2008, nr 8.
Gdy śliczna Panna	trad.	trad.	DawKus	3		BN WL-M 2006, nr 24.

Gdzie miłość wzajemna i dobroć	JerDzi	ZbiPia	PawBęb	6	Kraków 28.08. 2021	PW WL-M 2022, s. 16.
Głos wdzięczny w nieba wychodzi	Hymn brew.	greg.	JacGał	6	NTr1, s. 128.	ADW WL-M 2004, nr 7, s. 8.
Głos Imię Pana	[JNea] tł. WojDan	StrGes		3	NTr1, s. 153.	OZ WL-M 2005, nr 28, s. 34. 1Tes WL-M 2017, s. 21.
Gwiazdo morza głębokiego	[a.n.]	mel. staniątecka XVII w.	PawBęb			ADW WL-M 2004, nr 28, s. 34.
Gwiazdo śliczna wspaniała	Klon.	[RysGil]	PioPał	4		PMBJ WL-M 2012, nr 4.
Hej ponad regle turnice	[a.n.]	JanCze		3		BN WL-M 2006, nr 25.
Idzie, idzie Bóg prawdziwy	[XVII w. Miod.]	[Miod.]	T.M.	5		SanCti WL-M 2009, nr 2.
Ja wiem w kogo ja wierzę	[AMGa]	T.M.C		3		SanCti WL-M 2009, nr 4.
Jakaż to gwiazda świeci	[a.n.]	[a.n.]		3		BN WL-M 2006, nr 26.
Jak szczęśliwa Polska cała	[trad.]	[trad.]	DawKus	5		PMBJ WL-M 2012, nr 5.
Jam jest dudka	[a.n.]	[a.n.]	PioPał	5		BN WL-M 2006, nr 27
Jasnogórska można Pani	KazBar	ZbiPia	JerBog	3		PMBJ WL-M 2012, nr 6.
Jaśniej Krzyż chwalebny (Hymn ku czci Krzyża Świętego)	śwWeF, tł. KrzBar	PawBęb		9		II BDKS 2009, nr 11.
Jeden dzień w przedśionkach Twych	[trad.]	JoaTwa	LeoTwa			DkUM WL-M 2018, s. 20., CztMk WL-M 2019 , s. 24, Mt11PDMW WL-M 2023, s. 16.
Jedno jest Imię pod niebem (Yeshua)	MMor, Fer	ABla, MMor, Fer	LeoTwa			DkUM WL-M 2018, s. 48.
Jedyna i władna	JózGaw	RomRak	JerBog	2		PMBJ WL-M 2012, nr 8, PMBM WL-M 2012, nr 23.
Jesteśmy piękni Twoim pięknem Panie	z Tryptyku Rzym., część II	PioPał				OZ WL-M 2005, nr 21, s. 24. II BDKS 2009, nr 21, III BDKS 2010, nr 26, WSKM WL-M 2013, s. 21.
Jest zakątek na tej ziemi (Czarna Madonna)	AliGoł	AliGoł	HubKow	3		PMBJ WL-M 2012, nr 3.
Jeśli ktoś jest spragniony	J 7, 37b.38	PioPał			Wrzesień 2011	PoA WL-M 2011, nr 24.

Jezu Chryste Panie miły	Sied. 1985	Sied. 1985	MarPos	5	NTr2, s. 273- 274.	WP WL-M 2005, nr 19, s. 21.
Jezu Chryste, Synu Boga żywego (Modlitwa Jezusowa)	[a.n.]	MDzi				Mt11PDMW WL-M 2023, s. 21.
Jezu Chryste Ty jesteś Drogą	[bibl.]	LeoTwa				PW WL-M 2022, s. 17.
Jezu i Maryjo	LuiPic	LeoTwa				PW WL-M 2022, s. 18.
Jezu, Jezu do mnie przyjdź	śl. PioKut	Śląska XVII w. (Gil.)	HubKow	5		NMP WL-M 2006, nr 3, SanCti WL-M 2009, nr 6.
Jezu, miłości Twojej	[a.n.]	FraWal	PioPał	5		SCJ WL-M 2008. nr 2, SanCti WL-M 2009, nr 3, UBM WL-M 2009, nr 6, II BDKS 2009, nr 23 III BDKS 2010, nr 28.
Jezu miłosierny	PawBęb	PawBęb			20.II. 2008	DinM WL-M 2008, nr 6.
Jezu miłosierny (Noc miłosierdzia 2012)	ElźDro	LeoTwa				DkUM WL-M 2018, s. 21.
Jezu nad ziemię wywyższony	LeoTwa	LeoTwa				Mt11PDMW WL-M 2023, s. 17.
Jezu, Panie, Ty którego miłujemy	[a.n.]	UrsRog		7		DkUM WL-M 2018, s. 34-35. Mt11PDMW WL-M 2023, s. 14-15.
Jezu śliczny kwiecie	[a.n.]	[a.n.]	PawBęb	14	NTr2, s. 180- 181.	BN WL-M 2006, nr 30, UDOC WL-M 2010, nr 6.
Jezu Ty jesteś Bogiem	ElźDro	LeoTwa				1Tes WL-M 2017, .s 22.
Jezu Tyś cały krwią zbroczony	Sied.	Sied. FelRąc	PawBęb	2	NTr2, s. 274.	WP WL-M 2005, nr 20, s. 22. II BDKS 2009, nr 5
Jezu ufam Tobie	Dz.	PawBęb				DinM WL-M 2008, nr 6, UBM WL-M 2009, nr 17, II BDKS 2009, nr 22, WSPB WL-M 2013, nr 7, JCOMO WL-M 2016, s. 17., OAZA WL-M 2021, s. 8, I LW WL-M 2022, s. 7.
	Dz.	PioPał				ŚPBJI WL-M 2014, s. 26;

						JCOMO WL-M 2016, s. 16.
Jezu ufam Tobie, Jezu kocham Ciebie	PioPał	PioPał			22.09. 1999	NMP WL-M 2006, nr 4, VCS WL-M 2007, nr 39, DinM WL-M 2008, nr 8, UBM WL-M 2009, nr 13, III BDKS 2010, nr 27, UDOC WL-M 2010, nr 5, OAZA WL-M 2021, s. 9.
Jezu w Hostii utajony	FelRęc	FelRęc	HubKow	3		PW WL-M 2022, s. 19.
Jezu, w Ogrójcu mdlejący (Chorał)	[a.n.]	kDąb	JakTom	3		PLZ WL-M 2014, nr 2.
Jezu, w Ogrójcu mdlejący	[a.n.]	[WojLew]	JerBog	11	(Mel. II przemys ka)	PLZ WL-M 2014, nr 3.
Jezu zmartwychwstały	JoaTwa LeoTwa	LeoTwa		4		DkUM WL-M 2018, s. 22-23.
Jezus, Jezus, Jezus	[a.n.]	DebKem	LeoTwa			OAZA WL-M 2021, s. 7.
Jezus malusienki	[a.n.]	[a.n.]	AŻur	5		BN WL-M 2006, nr 28.
Jezus Najwyższe Imię	[HeaNai]	[a.n.]	HubKow			CztMk WL-M 2019, s. 25.
Jezusa Narodzonego	[a.n.]	[a.n.]	MarLau	3		BN WL-M 2006, nr 29
Jezusa ukrytego	[fr. a.n.]	[a.n.]	PioPał	3		SanCti WL-M 2009, nr 5.
Józefie, Cieniu Ojca	1-2 dzień nowenny do św. Józefa	PawBęb		4	Kraków 2021	PW WL-M 2022, s. 20, Mt11PDMW WL-M 2023, s. 18.
Józefie, niebian ozdobo	TadKar	JózŚwi	JakTom	3		ŚJ WL-M 2013, nr 4.
Józefie Święty, Królewski ród	S. Ber.	StaZie	JerBog	2		ŚJ WL-M 2013, nr 3.
Józefie, Święty Patronie	JózHoł	[a.n.]	RJan	3		ŚJ WL-M 2013, nr 5.
Już Cię żegnam, najmilszy Synu	Miod. Siedl.	Miod. Siedl.	PioPał	3	NTr2, s. 275.	WP WL-M 2005, nr 21, s. 23.
Już się anieli weselą (Na zaśnięcie)	[WłaGie]	PawBęb		9	NTr1pop s. 296- 297.	NMP WL-M 2006, nr 14.
Jużem dość pracował	[Sied.]	[Sied.]	JacGał	9	NTr1, s. 182.	WP WL-M 200,5 nr 8, s. 10.
Każdy kto pragnie	śwTerJ	PioPał		3		PEDŚ WL-M 2015, s. 21-24.
Kiedy kłębią się chmury (Bądź radosny (do anioła stróża))	BroKan	BroKan	PioPał	2		PoA WL-M 2011, nr 8.

Kiedy słyszę na obłokach	[a.n.]	RafJaw		6		BN WL-M 2006, nr 32.
Kim jesteś Ty Panie	śwFra	LeoTwa				1Tes WL-M 2017, s. 23, Mt11PDMW WL-M 2023, s. 19.
Kłaniam się Tobie	Miod.	[a.n.]	PioPał	6		SanCti WL-M, 2009 nr 8.
Kochać Ciebie Matko	MarSkw	JacGał, AndBuj	DawKus	3		PMBM WL-M 2012, nr 1.
Kochajmy Pana bo Serce Jego	[a.n.]	[a.n.]	PioPał	8		SCJ WL-M 2008, nr 3, UBM WL-M 2009, nr 5.
Król Miłosierdzia stoi już w Bramie	LPrz	PioPał		3	Jubileusz Miłos.	JCOMO WL-M 2016, s. 18-19.
Królowo nieba wesel się	[a.n.]	AndGou	KamBur		NTr1, s. 226-227.	OW WL-M 2005, nr 34.
Królowo ziem Polskich	[trad.]	[LeoŚwi]	JakTom	4		PMBJ WL-M 2012, nr 9.
Królu niebieski, Pocieszycielu (Akatyst do Ducha Świętego)	[a.n.]	Prawosł.	JacGał			VCS WL-M 2007, nr 72.
Krzyżu święty nade wszystko	XVI w.	Miod.	JacGał	5	NTr1, s. 183.	WP WL-M 2005, nr 9, s. 11.
Książę niebieski	XVIII w.	Klon.	HubKow	4		PoA WL-M 2011, nr 9.
Kto odczuwa pragnienie niech przyjdzie	Ap 22, 17	PawBęb				DinM WL-M 2008, nr 10, III BDKS 2010. nr 13, 1Tes WL-M 2017, s. 24.
Kto się w opiekę	JanKoc Ps 91	[WacGie]	PawBęb	8		AO WL-M 2007, nr 10.
Kto spożywa moje Ciało (Na Komunię)	J 6, 51-58	PioPał			13 maja 2008	SanCti WL-M 2009, nr 7, UBM WL-M 2009, nr 7, WSKM WL-M 2013, s. 23., OAZA WL-M 2021, s. 10, Mt11PDMW WL-M 2023, s. 22.
Kto wierzy, nigdy nie jest sam	JacMaj	PioPał			Oaza Mod. Toruń 2006	VCS WL-M 2007, nr 13.
Któryś za nas cierpiał rany	[trad.]	[trad.]	DawKus		NTr2	WSPB WL-M 2013, nr 23.
Kyrie eleison (Litania do Najśw. Serca Pana Jezusa)	[trad]	wileńska	LDaw			SCJ WL-M 2008. nr 4.
Kyrie eleison (Litania Loretańska)	trad.		PioPał			VCS WL-M 2007, nr 40,

						DinM WL-M 2008, nr 30, WSKM WL-M 2013, s. 12.
Kyrie eleison (Litania do Najświętszej Maryi Panny)	trad.	JarJas			2006	PMBJ WL-M 2012, nr 10.
Kyrie eleison (Litania o Miłosierdziu Bożym)	Dz.	PioPał				DinM WL-M 2008, nr 11.
Lament serdeczny	Miod. Siedl.	Miod. Siedl.	MarPos	4	NTr2, s. 285.	WP WL-M 2005, nr 22, s. 24.
Lud Twój Panie lud pielgrzymi (Chleb pielgrzymów)	[wł.] tł. StaBis, adap. JerSzy	[wł.]	T.M.	3	[Laudate Dominum, s. 214.]	SanCti WL-M 2009, nr 9.
Ludu mój ludu	Miod.	Klon.	MarPos	12	NTr2, s. 289.	WP WL-M 2005, nr 23, s. 25.
Lulajże Jezuniu	trad. XVIII w.	Miod.	PioPał	5	Sied.	ADW WL-M 2004, nr 34, s. 40. BN WL-M 2006, nr 34.
			JerBog	2		BN WL-M 2006, nr 33.
Łagodny, pełen mocy	ElźDro	LeoTwa				PW WL-M 2022, s. 21.
Magnificat anima mea Dominum	[bibl.]	PioPał			Kraków, 17.08. 2005	NMP WL-M, 2006, nr 5.
	greg.	PawBęb		10	Kraków 26.X. 2006	III BDKS 2010, nr 11, ŚPBJI WL-M 2014, s. 27, 1Tes WL-M 2017, s. 25, Mt1 1PDMW WL-M 2023, s. 20.
Maranatha, przyjdź Panie	[Ap 19, 1-9]	FEph	APie, JacGał	4	NTr1, s 131.	ADW WL-M 2004, nr 12, s. 14.
Maria Regina Mundi (Apel Jasnogórski)	trad.	JacGał			NTr1, s. 339.	ADW WL-M 2004, nr 31, s. 37. OAZA WL-M 2021, s. 3.
Maria Regina Mundi	[trad.]	[a.n.]	LidPos			CztMk WL-M 2019, s. 26.
Maryjo Królowo Polski (Apel Jasnogórski)	SteWys	StaOrm	PioGri			PMBJ WL-M 2012, nr 12, WSPB WL-M 2013, nr 3.
Maryjo Królowo Polski ... jestem przy Tobie, pamiętam o Tobie (Apel Jasnogórski)	[trad.]	trad.	HubKow			PMBJ WL-M 2012, nr 1, ŚPBJI WL-M 2014, s. 11.
Maryjo Królowo Polski (Apel Jasnogórski)	SteWys	StaOrm	HubKow			PW WL-M 2022, s. 7.

Maryjo Matko	[a.n.]	JacGał			NTr1, s. 284.	ADW WL-M 2004, nr 25, s. 32.
Maryjo prześliczna Pani	[a.n.]	JacGał			NTr1, s. 294.	ADW WL-M 2004, nr 26, s. 33.
Matko Najświętsza kochamy Cię	HubKow	HubKow				JCOMO WL-M 2016, s. 20.
Matko Najświętsza wstawiaj się za nami	[a.n.]	HubKow				1Tes WL-M 2017, s. 26.
Matko nasza Miłosierna	[a.n.]	EugBra	JerBog	2		PMBM WL-M 2012, nr 6.
Matko niebieskiego Pana	[a.n.]	PioPał			01.XII. 1994	VCS WL-M 2007, nr 42.
Matko Patronko Europy	sMJ	PioPał	HubKow			PMBJ WL-M 2012, nr 14.
Matko Zbawiciela ratuj nas	TAda	PioPał		4	6/7 maja 2008	PoA WL-M 2011, nr 25, PMBJ WL-M 2012, nr 13.
Mesyjusz przyszedeł	a. n.	a. n.	KrzPod	7		BN WL-M 2006, nr 35
Me życie jest cieniem (Moja pieśń na dzień dzisiejszy)	ŚwTerDJ	HubKow		5		OZ WL-M 2005, nr 14, s. 14-15.
Mędracy świata monarchowie	Siedl.	Siedl.	DawKus	4	NTr1pop s. 182- 183	BN WL-M 2006, nr 36.
Miłosierna Matko Boża	[a.n.]	[a.n.]	HubKow	4		PMBM WL-M 2012, nr 7, WSKM WL-M 2013, s. 22., ŚPBJI WL-M 2014, s. 28., TpK WL-M 2019, s. 19.
Miłosierny Boże Ciebie proszę	AdaMic	[a.n.]	HubKow			DinM WL-M 2008, nr 13.
Miłosierny Ojczy Ty oddałeś Syna	HubKow	HubKow		3	W Roku Miłosierdzia	JCOMO WL-M 2016, s. 21.
Miłosierny Pan i łaskawy	JanKoc	JacSyk		6	NTr1, s. 150.	OZ WL-M 2005, nr 27, s. 33.
Miłość cierpliwa jest (Miłość)	[1 Kor 13]	PioPał				NMP WL-M 2006, nr 7, III BDKS 2010, nr 10.
Miłość doda wam skrzydeł!	śwTerDJ	PawBęb				OZ WL-M 2005, nr 4, s. 4. ŚPBJI WL-M 2014, dod., JCOMO WL-M 2016, s. 22. DkUM WL-M 2018, s. 26, I LW WL-M 2022, s. 8.

Miłość mnie pochwyciła (Bóg jest miłością)	HubKow	HubKow				ŚPBJI WL-M 2014, s. 15.
Miłość Twa, Panie, uskrzydła	[a.n.]	[a.n.]	PioPał			JCOMO WL-M 2016, s. 23.
Miłujcie się wzajemnie	Na podst. 1 Kor 13	UDąb	PawBęb	7		WSPB WL-M 2013, nr 9, CztMk WL-M 2019, s. 28.
Miłuję Cię Panie, mocy moja	Ps 18	LeoTwa		5		PW WL-M 2022, s. 22-24.
Mizerna cicha	TeoLen	J. Gall	MarPos	6	NTr1pop s. 112.	BN WL-M 2006, nr 37.
Mój Odkupiciel	ImeKos, fel.	IrePfe	JakTom	2		PLZ WL-M 2014, nr 4.
Mów Panie, mów do mnie	wg 1 Sm 3, 9	LeoTwa				1Tes WL-M 2017, s. 27.
My ludzie pracy spieszmy co Ciebie (Patronie ludzi pracy)	MarKrę	MarKrę	JerBog	3		ŚJ WL-M 2013, nr 15.
Na Twoje słowo	ImeKos	MarMac	MatKol	2		PLZ WL-M 2014, nr 5.
Na wielki będę wyśpiewywał	[Ps 103]	PioPał		4	NTr2, s. 405., 7.04. 2001	DinM WL-M 2008, nr 14, UBM WL-M 2009, nr 9, JCOMO WL-M 2016, s. 24-25.
Najdroższy Jezu [Herzliebster Jesu]	JMee	JCru	PioPał	6	NTr2, s. 290.	OW WL-M 2006, nr 37.
Najświętsza Dziewico	[a.n.]	AndGou	JacGał, PSie	3	NTr1, s. 218- 219. NTr1pop s. 302.	ADW WL-M 2004, nr 18, s. 24-25.
Najświętsza Panno	XVII w. (Surz.)	[a.n.]	HubKow	5		NMP WL-M 2006, nr 13.
Najświętsze Serce Boże poświęcamy Ci	[a.n.]	[SSta]	PioPał			SCJ WL-M 2008 ,nr 5, UBM WL-M 2009, nr 8.
Najświętsze Serce Jezusa	[a.n.]	Cor Jesu (Us.)	HubKow			SCJ WL-M 2008, nr 6, II BDKS 2009, nr 26, III BDKS 2010, nr 24.
Najświętszy Stwórco	Hymn brew.	PawBęb		6		SCJ WL-M 2008, nr 7, I BDKS WL-M 2008, nr 17.
Narodził się Jezus Chrystus	[a.n.]	[a.n.]	PioPał	5		BN WL-M 2006, nr 38.
Narodził się, narodził się Jezus Chrystus Bóg i Pan	[a.n.]	PioPał		4	3.12. 2005	BN WL-M 2006, nr 70.

Nasz Pasterz odszedł	Hymn brew.	AndGou	KamBur	5	NTr1, s. 186.	WP WL-M 2005, nr 12, s. 14.
Nawet w ciemności odnajdę drogę (Psalm o miłosierdziu)	Ps 63	JacGał		5	NTr1, s. 178-179.	OZ WL-M 2005, nr 32, s. 38-39.
Nawróć się ludu w pokorze	MarGra	sBla	HubKow	4		PMBJ WL-M 2012, nr 32.
Niebo wysokie raduj się (Pieśń o zmartwychwstaniu)	DawKus	EDan	DawKus	2		Mt11PDMW WL-M 2023, s. 34-35.
Nie lękaj się, Bóg w miłosierdzie bogaty jest	SteStu	SteStu	PioPał	5		UBM WL-M 2009, nr 21.
Nie lękajcie się	PioPał	PioPał 22.02.2006		3	(Hymn spotkania młodych z BXVI) Błonia Kraków 27 maja 2006	NMP WL-M 2006, nr 15, UBM WL-M 2009, nr 23.
Nie masz ci nie masz	trad.	trad.	HubKow	8		BN WL-M 2006, nr 40.
Nie nam Panie, lecz Twemu Imieniu	Ps 115, śwFra	LeoTwa				DkUM WL-M 2018, s. 28-29.
Nie opuszczaj mnie Panie (Psalm 38)	Psalm 38	PawBęb				II BDKS 2009, nr 7.
Niech będzie chwała i cześć i uwielbienie	[a.n.]	[a.n.]	PioPał			PU WL-M 2010, nr 9.
Niech będzie Bóg uwielbiony (Pieśń o zmartwychwstaniu umarłych (Orientalis))	śwEfr	JakTom		4	19.03. 2013	PLZ WL-M 2014, nr 7.
Niech cała ziemia	[MatRed]	[MatRed]	HubKow			PU WL-M 2010, nr 10.
Niech Ciało Twe, Chryste, mnie strzeże	[trad.]	PawBęb		6	Kraków, 8.04. 2016	JCOMO WL-M 2016, s. 27.
Niech mnie strzeże Twa Święta Krew	[trad.]	PioPał	4 gł.		NTr2, s. 406.	WP WL-M 2005, nr 27, s. 29., OW WL-M 2006, nr 38, VCS WL-M 2007, nr 48, DinM WL-M 2008, nr 15, UBM WL-M 2009, nr 16, UDOCC WL-M 2010, nr 10.
Niech nas ogarnie łaska Panie Twa (Łaska Pana)	PioPał	PioPał			6.05. 1993	OZ WL-M 2005, nr 13, s. 13.

						VCS WL-M 2007, nr 14, UDOCC WL-M 2010, nr 7, PEDŚ WL-M 2015, s. 25., OAZA WL-M 2021, s. 11.
Niech wszelkie życie (Miłosierdzie)	PioPał	PioPał				DinM WL-M 2008, nr 12.
Niech zstąpi Duch Twój	JPII	PioPał			25.02. 2009	UBM WL-M 2009, nr 11,
Niech zstąpi Duch Twój	JPII	LeoTwa				DkUM WL-M 2018, s. 30.
Niechaj będzie pochwalony	[Klon.]	[Klon.]	PioGri			PU WL-M 2010, nr 11
Niechaj Cię, Panie, wielbią (Psalm 145)	Psalm 145	PawBęb			NTr2, s. 406.	II BDKS 2009, nr 19, III BDKS 2010, WSPB WL-M 2013, nr 16, ŚPBJI WL-M 2014, s. 39, I LW WL-M 2022, s. 9.
Niechaj z nami będzie Pan	[trad.]	Ad. StaSie	PioPał	6		PU WL-M 2010, nr 12.
Niepojęte dary	XVII-XVIII w.	Miod.	ArkPop	4		BN WL-M 2006, nr 42.
Niepokalane Serce Maryi		PioPał			20.12. 2016	CztMk WL-M 2019, s. 29.
Nieście chwałę mocarze	Psalm 29 JanKoc	MikGom		3		OZ WL-M 2005, nr 34, s. 42-43.
Nieznana gwiazda zabłyśnie		ZbiPia	AŻur	6		BN WL-M 2006, nr 41.
O, Aniele, Stróżu mój	RomRak	ZbiMal	JerBog			PoA WL-M 2011, nr 13[6].
O błogosławiony żłobie	trad.	RafJaw		9		BN WL-M 2006, nr 43.
	trad.	trad.	HubKow	9		BN WL-M 2006, nr 44.
O Boże mój nadziejo moja jedyna	ŚwFauKow	PioPał		5	Hamburg , 10.XI. 2004	WP WL-M 2005, nr 30, s. 33. DinM WL-M 2008, nr 16.
O, chwalebna, bezcenna Krwi	ŚwKSie	PawBęb				1Tes WL-M 2017, s. 28, I LW WL-M 2022, s. 10.
O dniu radosny pełen chwał	ŚWEfr	GioPal	AndGou, br. dom.	3	NTr1, s. 200-201.	OW WL-M, 2006, nr 35, Mt11PDMW WL-M 2023, s. 24-25.
O dobry Jezu	MTKal	PioPał		3		PEDŚ WL-M, 2015, s. 26-27.
O duszo wszelka nabożna	Miod.	Miod.	PioPał	5	NTr2, s. 293.	WP WL-M, 2005, nr 24, s. 26.
O dzieci Boże dosyć łez	JanTis	greg.	PawBęb	4	NTr2, s. 335.	OW WL-M, 2006, nr 18,

						CztMk WL-M 2019, s. 30.
O głowo coś zraniona	[PawGer]	HSHas		3	NTr1, s. 185.	WP WL-M, 2005, nr 11, s. 13.
O gwiazdo Betlejemska	trad.	trad.	PioPał	3		BN WL-M, 2006, nr 45, UDOCC WL-M 2010, nr 11.
O Hostio Święta	śwFauKow	PioPał			Kraków 14.XII. 2004	OW WL-M 2006, nr 39, DinM WL-M 2008, nr 17 SanCti WL-M 2009, nr 10.
O jakże piękna jesteś Matko (Virgo Maria)	AliKow, HubKow	HubKow				DkUM WL-M, 2018, s. 45., TpK WL-M 2019, s. 38.
O Jezu, mój Panie	LeoTwa	LeoTwa				1Tes WL-M 2017, s. 29., PW WL-M 2022, s. 26.
O, Józefie ukochany	[a.n.]	[a.n.]			Śpiewnik euch., Lwów 1884	ŚJ WL-M 2013, nr 7.
O Krwi i Wodo	Dz.	PioPał			NTr2, s. 408. Hamburg 5.XI. 2004	WP WL-M 2005, nr 26, s. 28., OW WL-M 2006, nr 40, VCS WL-M 2007, nr 49, DinM WL-M 2008, nr 18, UBM WL-M 2009, nr 12, UDOCC WL-M 2010, nr 12, WSPB WL-M 2013, nr 10, ŚPBJI WL-M 2014, s. 35., JCOMO WL-M 2016, s. 30.
O Maryjo Bogarodzico (Nieskalana)	ŚwEfr	AndGou	APil	5	NTr1, s. 216-217.	ADW WL-M 2004, nr 17, s. 22-23.
O Maryjo jaśniejąca (Matka jaśniejąca)	PioPał	PioPał			22.10. 1999	ADW WL-M 2004, nr 29, s. 35. NMP WL-M 2006, nr 6.
O Maryjo, Matko łaski i Matko Miłosierdzia	[śwFauKow]	[a.n.]	PioGri			PMBM WL-M 2012, nr 9.
O Maryjo prowadź nas	PioPał	PioPał			Hamburg 27.X. 2004	NMP WL-M 2006, nr 17; VCS WL-M 2007, nr 51; PMBM WL-M, 2012, nr 8;

						OAZA WL-M 2021, s. 12.
O Matko łaskawa	[a.n.]	lud. irlandzka	AndGou, WojGoł		NTr1, s. 224. NTr1pop s. 304.	ADW WL-M 2004, nr 21, s. 29.
O Matko miłosierdzia, Matko cierpiących (Pieśń do Matki Bożej Ostrobramskiej)	trad.	RomTwa	JerBog	2		PMBM WL-M 2012, nr 12.
O, Matko Miłosierdzia	JWoł	JWoł	JakTom	3		PMBM WL-M 2012, nr 10.
O Matko miłościwa	XVII w.	mel. podst. XVI w.	JacSyk	5	NTr1, s. 225, NTr1pop s. 305.	ADW WL-M 2004, nr 22, s. 30., VCS WL-M 2007, nr 50.
O mili królowie	[a.n.]	ZbiPia	AŻur	3		BN WL-M 2006, nr 46.
O, Miłosierna z Ostrej Bramy	JózZaw	WieKąd	HubKow	3		PMBM WL-M 2012, nr 13, PW WL-M 2022, s. 27.
O mój Jezu w Hostii skryty	FelRąc	FelRąc	PawBęb	3	Luty 2021	PW WL-M 2022, s. 28, I LW WL-M 2022, s. 11.
O mój Ty Aniele złoty	T.I.	Siedl.	JerBog			PoA WL-M 2011, nr 12.
O niewysłowione szczęście zajaśniało	[a.n.]	[a.n.]	PioPał	4		SCJ WL-M 2008, nr 8.
O Pani nasza, Królowo nieba	KazPas	Canta Povo de Deus	HubKow	5		1Tes WL-M 2017, s. 30.
O Pani ufność nasza	[a.n.]	JacGał			NTr1, s. 278. NTr1pop	ADW WL-M 2004, nr 24, s. 31, Mt11PDMW WL-M 2023, s. 23.
O Panie, co losy ludzkości	MieRad	StaMon	PioGri	2		PLZ WL-M 2014, nr 6.
O Panie Ty nam dajesz	[OdeVer] ad. pol. MarSte	OdeVer	ASzy	4		SanCti WL-M 2009, nr 11.
O Panie Jezu, w Twoim obrazie	Dz.		PioPał	3		UBM WL-M 2009, nr 22.
O Piękności niestworzona	śwFauKo w	PioPał			Hamburg 4.XII. 2004	WP WL-M 2005, nr 29, s. 31-32., NMP WL-M 2006, nr 18, DinM WL-M 2008, nr 19, UBM WL-M 2009, nr 14, JCOMO WL-M 2016, s. 28-29.
O salutaris Hostia	[trad.]	PawBęb		2	NTr2, s. 351.	ŚPBJI WL-M 2014, s. 36.

		G. GioAne		2		PEDŚ WL-M 2015, s. 28.
O, Święty Józefie	FraWal	FraWal	PioPał	4		ŚJ WL-M 2013, nr 8.
O Święty, o mocny i Nieśmiertelny (Trisagion 2)	[a .n.]	AndGou	AndBuj	6	NTr1, s.189.	WP WL-M 2005, nr 15, s. 17.
O Veni Creator Spiritus (Veni Lumen – Chorał)	[trad.]	[a.n.]			Wg Sekwencji do Ducha Świętego	VCS WL-M 2007, nr 26.
Obudź mnie	ŚwJoK	PawBęb				PEDŚ WL-M 2015, s. 29., 1Tes WL-M 2017, s. 28, I LW WL-M 2022, s. 10.
Od jutrenki Ty jesteś piękniejsza	ł. ZbiKra	wł.,„Dell aurora”	LeoTwa	4		TpK WL-M 2019, s. 20-23, Mt11PDMW WL-M 2023, s. 26-29.
Od wschodu słońca	t.ref. APil	JacGał				BN WL-M 2006, nr 53.
Ofiarujemy chwałę w wierze	Miod., [ł. StaGro]	Sied. 1985	PioPał	4	NTr2, s. 102.	OW WL-M 2006, nr 19.
Ogień i lód (Miłosierdzie Twe)	śwFauKow	HubKow				CztMk WL-M 2019, s. 27.
Oj, malutki, malutki	[a .n.]	[a.n.]	PioPał	10		UDOCC WL-M 2010, nr 13.
Ojcze nasz	[trad.]	trad.	PawBęb			III BDKS 2010, nr 14.
Ojcze nasz	[trad.]	AgnCud				AO WL-M 2007, nr 11, III BDKS 2010, nr 14.
Ojcze niebieski	śwFauKow	HubKow				PW WL-M 2022, s. 25.
Ojcze Przedwieczny (Koronka do Miłosierdzia Bożego)	[trad.]	[a.n.]	PawBęb		NTr2, s. 431.	DinM WL-M 2008, nr 9.
Ojcze Święty Janie Pawle Drugi (Pieśń o Janie Pawle II (Hymn Przedszkola nr 40 Zgromadzenie Córek Bożej Miłości w Krakowie))	KinCzy	PioPał		11		UDOCC WL-M 2010, nr 15.
Ojcze w Twe ręce	[trad.]	JacSyk			Puszczyko wo 2000-06-07 SATB a cappella	WP WL-M, dod.

Ojciec z niebios	[WłoWol]	[StaMon]	PioPał	3		AO WL-M 2007, nr 12.
Okaż nade mną niebieski Patronie (Patron śmierci szczęśliwej)	Józefitki	MarKrę	HubKow	2		ŚJ WL-M 2013, nr 14.
Omnipotens sanctissime (Offertorium)	[trad.]	PioPał			Kraków 02.11. 2005	NMP WL-M 2006, nr 16.
Oto Bóg jest moim zbawieniem	Iz	PawBęb				PEDŚ WL-M 2015, s. 30, I LW WL-M 2022, s. 12.
Oto Chleb Aniołów i niebieski pkarm	[a.n.]	JerKos	ASzy	3		PoA WL-M 2011, nr 26.
Oto Ja posyłam Anioła	Wj 23, 20	PioPał			Morskie Oko 16.X. 2004	PoA WL-M 2011, nr 14.
Oto jest dzień... Ty, który mieszkasz	Hymn brew,	AndGou	JacGał	7	NTr1, s. 199.	OW WL-M 2006, nr 20, Mt11PDMW WL-M 2023, s. 30-31.
Oto jest dzień... niech nowy naród wybrany	Hymn okresu wielkanocnego	BohKor		7	NTr2, s. 334.	OW WL-M 2006, nr 21.
		HubKow		7		OW WL-M 2006, nr 43, VCS WL-M 2007, nr 52, WSKM WL-M 2013, s. 24.
Oto Matka twoja	PioPał	PioPał			02.02. 2015	JCOMO WL-M 2016, s. 31.
Oto są baranki młode	Kyriale bened.	JacGał		8	NTr1, s. 204-205., NTr1pop s. 238-239.	OW WL-M 2006, nr 22.
Oto Święte Ciało Pana	StaZie	StaZie	HubKow	2		TpK WL-M 2019, s. 24.
Otocz opieką	ZNie	MarMic	RJan	3		ŚJ WL-M 2013, nr 10.
Otrzyjcie już łzy płaczący	Siedl.	Siedl.	PioPał	10	02.02. 2004 Kraków	WP WL-M 2005, nr 35, s. 39-40. OW WL-M 2006, nr 24.
	Siedl.	Siedl.	JerBog	8		OW WL-M 2006, nr 23.
	Siedl.	Siedl.	HubKow	3		PW WL-M 2022, s. 29.
Otwórz me oczy Niewypowiedziany	PioPał	PioPał				VCS WL-M 2007, nr 16.
Otwórz się niebo	Hymn brew.	MarMac		5	NTr1, s. 127.	ADW WL-M 2004, nr 6, s. 7.
Pan jest łaskawy (Msza Zygmunta)	Ps 103, EfrSym	PawBęb		5		CztMk WL-M 2019, s. 31,

						Mt11PDMW WL-M 2023, s. 32.
Pan moim światłem (Jutrznia za nienarodzonych)	Ps 27	PawBęb		4		CztMk WL-M 2019, s. 32-33., PW WL-M 2022, s. 30-31.
Pan zmartwychwstał	ChaWes, tł. WojDan	RobWil	HubKow	5		WSKM WL-M 2013 s. 25., JCOMO WL-M 2016, s. 32. CztMk WL-M 2019, s. 34.
Panie dobry jak chleb	JózZaw	WieKąd	MarMac	3		SanCti WL-M 2009, nr 12.
	JózZaw	WieKąd	HubKow	4		PEDŚ WL-M 2015 ,dod., JCOMO WL-M 2016, s. 34-35. DkUM WL-M 2018, s. 32-33., PW WL-M 2022, s. 32-33.
Panie Jezu Chryste (Modlitwa Jezusowa)	LeoTwa	LeoTwa				DkUM WL-M 2018, s. 27.
Panie Jezu jesteś	LeoTwa	LeoTwa				CztMk WL-M 2019, s. 35., TpK WL-M 2019, s. Mat25.
Panie Jezu, kocham Cię	PioPał	PioPał		5		ŚPBJI WL-M 2014, s. 37.
Panie Jezu wspomnij na mnie (Pieśń łotra)	[trad.]	PawBęb		4		II BDKS 2009, nr 6.
Panie mój, cóż Ci oddać mogę	trad.	trad.	MarPos	4		JCOMO WL-M 2016, s. 33.
Panie nasz wielbimy Cię (Hymn 33)	SłaToł	SłaToł	MarPie			CztMk WL-M 2019, s. 21-23., TpK WL-M 2019, s. 16-18.
Panie nie jestem godzien (Duch i ogień)	śwEfr	PawBęb		7		I BDKS WL-M 2008, nr 7, WSPB WL-M 2013, nr 5, ŚPBJI WL-M 2014, s. 20. PEDŚ WL-M 2015, s. 18., CztMk WL-M 2019, s. 36.
Panie Ty wiesz	śwPt i LoeTwa	LeoTwa				CztMk WL-M 2019, s. 37.
Panno Maryjo bądź uwielbiona (Pieśń uwielbienia Matki Boskiej Gietrzwałdzkiej)	AndSam	PioPał		5	Kraków 03.11. 2004	OW WL-M 2006, nr 41, NMP WL-M 2006, nr 19, DinM WL-M 2008, nr 38,

						SCJ WL-M 2008, nr 22, UBM WL-M 2009, nr 24, PU WL-M 2010, nr 22, UDOCC WL-M 2010, nr 17, PoA WL-M 2011, nr 27, PMBM WL-M 2012, nr 24, WSPB WL-M 2013, nr 12, TpK WL-M 2019, s. 28-29.
Pasterze mili	XVIII w.	PioStu	PioPał	6		UDOCC WL-M 2010, nr 14.
Pasterzem jest mój dobry Pan	Ps 23	PioPał				DinM WL-M 2008, nr 20, III BDKS 2010, nr 8.
Per Crucem Tuam	[trad.]	PioPał			NTr2, s. 305. 20.01. 2001 Kraków	WP WL-M 2005, nr 28, s. 30.
Płaczcie Anieli	Miod.	Miod.	JacGał	6	NTr1, s. 187.	WP WL-M 2005, nr 13, s. 15., II BDKS 2009, nr 10, WSPB WL-M 2013, nr 25.
Po górach, dolinach (Pieśń o N, P. Maryi z Lourd)	[a.n.]	[lud.]	PioPał	21	Kraków 5.V.2005	VCS WL-M 2007, nr 53, DinM WL-M 2008, nr 37.
Po upadku człowieka grzesznego	[a.n.]	[a.n.]	JacGał	8	NTr1, s. 129. [ASCK], s. 509.	ADW WL-M 2004, nr 9, s. 10.
Pochwalony bądź, uwielbiony bądź (Pieśń Słoneczna)	śwFra, opr. t. LeoTwa	LeoTwa				ITes WL-M 2017, s. 31-32., TpK WL-M 2019, s. 26-27, Mt11PDMW WL-M 2023, s. 36-37.
Pobłogosław Jezu drogi	[ABro]	[a.n.]	PioPał	5		SCJ WL-M 2008, nr 9.
Podnieś mnie, Jezu i prowadź do Ojca	[trad.]	JacSyk			NTr2, s. 230.	WSPB WL-M 2013, nr 11.
Pod Twą obronę Ojczy na niebie	[a.n.]	[WilTro]	PioPał	2		AO WL-M 2007, nr 13.
Pod Twą obronę uciekamy się	[trad.]	MatKol	MatKol			PMBM WL-M 2012, nr 25.
Pod Twoją obronę	[trad.]	[trad.]	PawBęb		NTr1pop s. 306-307.	NMP WL-M 2006, nr 20, CztMk WL-M 2019, s. 38, I LW WL-M 2022, s. 13.

		PioPał			23.V. 2014	JCOMO WL-M 2016, s. 36.
Pokonany został książę tego świata (Chwała Chrystusowi)	[a.n.]	AndGou	PioPar, WojGru	4	NTr1, s. 164.	OZ WL-M 2005, nr 30, s. 36.
Pokój (W czas powierzenia się Maryi)	trad.	PioPał			NTr2, s. 412. 27.09. 1998	WP WL-M 2005, nr 32, s. 36. PEDŚ WL-M 2015, s. 31., PW WL-M 2022, s. 35.
Polski Królowo, Opiekunko sławna	[a.n.]	FelNow	PioGri	2		PMBJ WL-M 2012, nr 15.
Posłuchaj córko	[bibl.]	JacGał			NTr1, s. 298.	ADW WL-M 2004, nr 27, s. 33.
Posłuszny nakazom Anioła (Tylko stań przy nas)	BożFla	JakTom		3	Kalisz, 27.09- 4.10. 2009	ŚJ WL-M 2013, nr 20.
Poślij, o Panie swego Anioła	[trad.]	ZbiPia	PioPał	2		PoA WL-M 2011, nr 15.
Powiedz co czułeś Józefie święty (Rozmowa ze świętym Józefem)	s. B. A. Flak	JakTom		3		ŚJ WL-M 2013, nr 16.
Powstań i wyrusz w drogę (Daj się prowadzić Maryi)	KryNie	KryNie				Mt11PDMW WL-M 2023, s. 23.
Pozostań ze mną Panie (Modlitwa Ojca Pio)	ŚwPio	PioPał		3	22.VI. 2002	VCS WL-M 2007, nr 15.
Pozwólcie dzieciom przyjść do Mnie	PioPał	PioPał				UDOCC WL-M 2010, nr 16.
Pójdź do Jezusa	[a.n.]	KarHop	PioPał	2		SanCti WL-M 2009, nr 12.
Pójdźmy, Sercu się kłaniajmy	[a.n.]	[a.n.]	PioPał	3		SCJ WL-M 2008, nr 10.
Pójdźmy wszyscy do stajenki	[a.n.]	[a.n.]	PioPał	6		BN WL-M 2006, nr 47.
Północ już była	[a.n.]	[a.n.]	MarŁab	2		BN WL-M 2006, nr 49.
Przed tak wielkim Sakramentem (Finale)	trad.	trad.	PioGri			III BDKS 2010, nr 15.
Przekaż, Boże, sąd Królowi	Ps 72(71)	ZbiPia	MatKol			BN WL-M 2006, nr 48.
Przez czyścicowe upalenia	XVIII w. Miod.	[WojLew]	HubKow	6		PLZ WL-M 2014, nr 8.
Przybądźcie do mnie	Syr 24,19	PioPał				PEDŚ WL-M 2015, s. 35.
Przybądź Duchu Święty	[Innocenty]			5	Sekwencja na Niedzielę Zesłania Ducha Świętego	OZ WL-M 2005, nr 10, s. 10.
			PawBęb	5		DkUM WL-M 2018, s. 36.
		LeoTwa		5		CztMk WL-M 2019, s. 39.

Przybądź Stwórco, Duchu Boży	Veni Creator, MauRab, IX w.	Klon.	HubKow	7		VCS WL-M 2007, nr 19, PEDŚ WL-M 2015, s. 32.
Przybieżeli do Betlejem	trad.	trad.	HubKow	7		BN WL-M 2006, nr 50.
			MarŁab	4		BN WL-M 2006, nr 51.
Przychodzisz Panie	ElźDro	LeoTwa				1Tes WL-M 2017, s. 36., DkUM WL-M 2018, s. 37., CztMk WL-M 2019, s. 40, Mt11PDMW WL-M 2023, s. 33.
Przyjdź do nas Panie (Wesele w Kanie)	[a.n.]	PioPał			Kraków 6.I.2002	NMP WL-M 2006, nr 24.
Przyjdź Duchu Święty napełnij me serce miłością	[a.n.]	PawBęb				VCS WL-M 2007, nr 20, PEDŚ WL-M 2015, s. 33., 1Tes WL-M 2017, s. 37., DkUM WL-M 2018, s. 38.
Przyjdź Duchu Święty	[a.n.]	[a.n.]			1997	VCS WL-M 2007, nr 21.
Przyjdź Duchu Święty i rozpal w nas płomień	[a.n.]	PawBęb		4	luty 2010	III BDKS 2010, nr 2, PEDŚ WL-M 2015, s. 34, I LW WL-M 2022, s 14.
Przyjdź miłości tchnienie (Z „Hymnu wiekuistego”)	ŚwTerDJ	PioPał		5		OZ WL-M 2005, nr 7, s. 7.
Przyjdź Panie Jezu	PawBęb	PawBęb				WSPB WL-M 2013, nr 13, OAZA WL-M 2021, s. 8.
Przyjdźcie do mnie	Syr 24,19	PioPał			30.01. 2015	PEDŚ WL-M 2015, s. 35.
Przyjdźcie radośnie śpiewajmy hymn	[trad.]	AndGou,	AndBuj	6	NTr1, s. 165.	OZ WL-M 2005, nr 31, s. 37.
Przyjmij Panie nasze dary (Na ofiarowanie)	PioPał	PioPał		3		VCS WL-M 2007, nr 47, UDOCC WL-M 2010, nr 9.
Przymnóż nam wiary	PioPał 1 i 3 s. D. Tenczyn	PioPał		3		ŚJ WL-M 2013, nr 29, WSKM WL-M 2013, s. 26-29.
Racz wiekuiście dać odpoczywanie	Sied.	AntChl	PioGri	3		PLZ WL-M 2014, nr 10.

Radosna światłości	tł. WojDan	AndGou	AndBuj	8	NTr1, s. 192-193.	VCS WL-M 2007, nr 54.
Radujmy się, weselmy się	Trad.	PioPał		10		DinM WL-M 2008, nr 39, WSKM WL-M 2013, s. 30-31. JCOMO WL-M 2016, s. 38-39.
Radujmy się, weselmy się	trad.	PioPał		10		BN WL-M 2006, nr 55
Regina coeli, jubila (Siglo XVI)	[a.n.]	[a.n.]				1Tes WL-M 2017, s. 38.
Requiem aeternam	[trad.]	PioPał	PioPał		21.09.2002	PLZ WL-M 2014, nr 11.
Rozkwitnęła się lilija	trad.	PioPał		4		BN WL-M 2006, nr 56.
Różne są dary łaski	[a.n.]	PawBęb		5		DkUM WL-M 2018, s. 40, Mt11PDMW WL-M 2023, s. 40.
Ruah, Ruah, Ruah	[a.n.]	PioPał				VCS WL-M 2007, nr 22.
Rzućmy się wszyscy społem	Siedl.	Siedl.	PioPał	9		PoA WL-M 2011, nr 28
Salve Mater Misericoriae	greg.	[a.n.]	HubKow	6		OZ WL-M 2005, nr 15, s. 16-17. NMP WL-M 2006, nr 21, CztMk WL-M 2019, s. 42-43.
Sancte Michael Archangele (Modlitwa do św. Michała Archanioła)	[a.n.]	MatKol				PoA WL-M 2011, nr 11.
Serce, duszo, stój! Idzie Jezus mój	Zbiór ks. J. W.	Zbiór ks. J. W.	RafJaw	2		BN WL-M 2006, nr 57.
Serce najśodsze Jezusa	Hymn brew.	PawBęb		6		SCJ WL-M 2008, nr 14, I BDKS WL-M 2008, nr 2, II BDKS 2009, nr 27, III BDKS 2010, nr 25.
Serce Twe, Jezus, miłością goreje	[a.n.]	[a.n.]	PioPał	8		SCJ WL-M 2008, nr 11.
Skosztujcie i zobaczcie (Psalm 34)	Ps 34	PawBęb		7	NTr1, s. 174.	ADW WL-M 2004, nr 32, s. 38., I BDKS WL-M 2008, nr 12, III BDKS 2010, nr 7, JCOMO WL-M 2016, s. 37, I LW WL-M 2022, s. 15.
Skosztujcie i zobaczcie	2 i 3 StaZie	StaZie	DawKus	8		PMBJ WL-M 2012, nr 34.

(Psalm 34(33))	2 i 3 StaZie	StaZie	LeoTwa	5		CztMk WL-M 2019, s. 41., TpK WL-M 2019, s. 34.
Sławcie Pana wszystkie narody (Psalm 117)	Psalm 117	PawBęb				II BDKS 2009, nr 3.
Sławię Cię Panie, alleluja	[a.n.]	DawKus		7		Mt11PDMW WL-M 2023, s. 38-39.
Słowa Twe Panie	Na podst. J 6, 63	HubKow				CztMk WL-M 2019, s. 51.
Spraw, bym powrócił (Jr 31, 18b)	Jr	KryNie				Mt11PDMW WL-M 2023, s. 21.
Stała Matka pełna chwały (Stabat Mater Speciosa)	GiaTod tł. FelFal	PawBęb		8	NTr2, s. 188.	NMP WL-M 2006, nr 22.
Stanę przed Stwórcą	Obrzędy pogrzebu	[a.n.]	JerBog			PLZ WL-M 2014, nr 12.
Straszliwego Majestatu Panie	XVII w. Miod.	[a.n.]	PioPał	7		DinM WL-M 2008, nr 23.
Strumienie wody żywej (Prośba II)	EwaDzi	PioPał				VCS WL-M 2007, nr 17.
Stworzycielu Duchu przyjdź	[a.n.]	JacGał		5	NTr1, s. 327- 328.	NMP WL-M 2006, nr 23, VCS WL-M 2007, nr 23.
Stworzycielu gwiazd świecących (1)	ŚwAmb	JacGał		5	NTr1, s. 125.	ADW WL-M 2004, nr 2, s. 3.
Stworzycielu gwiazd świecących (2)	ŚwAmb	J. S. Bach		5	NTr1, s. 130.	ADW WL-M 2004, nr 10, s. 11.
Stworzyłeś mnie dla Siebie	śwAug, król Dawid, LeoTwa	LeoTwa				1Tes WL-M 2017, s. 40., DkUM WL-M 2018, s. 43-43., CztMk WL-M 2019, s. 44-45., TpK WL-M 2019, s. 32-33.
Szczęśliwa kolebko	[a.n.]	[a.n.]	PawBęb	5		BN WL-M 2006, nr 58.
Szczęśliwy, kto sobie patrona (Pieśń o św. Józefie)	trad. XVIII w.	trad.	JakTom	1		ŚJ WL-M 2013, nr 17-18.
Szczęśliwy kto sobie patrona (Pieśń o św. Józefie)	Trad.	PioPał		6		ŚJ WL-M 2013, nr 17. 18.
Śliczna Panienska Jezusa zrodziła	[a.n.]	[a.n.]		15		BN WL-M 2006, nr 59.
Śpiewaj serce moje (Magnificat), Nieszpory o Niepokalanym Sercu Maryi	Łk 1, 46- 56, ADud	PawBęb		5		DkUM WL-M 2018, s. 24-25.

Światłość świata, Bóg prawdziwy (Przybądźcie z nieba)	trad	HubKow [trad.]	HubKow	3		PoA WL-M 2011, nr 16, PLZ WL-M 2014, nr 16.
Święta Przczysta Dziewico	[a.n.]	AndGou	APil	3	NTr1, s. 220.	ADW WL-M 2004, nr 20, s. 28-29.
Święte Oblicze mojego Pana (Do Najświętszego Oblicza)	ŚwTerDJ	PioPał		3		OZ WL-M 2005, nr 2, s. 2-3.
Święty Józefie, patronie nasz	[a.n.]	[a.n.]	AŻur			ŚJ WL-M 2013, nr 19.
Święty Józefie prowadź mnie	TomNow PioPał	PioPał			8.03. 2016	JCOMO WL-M 2016, s. 41.
Święty Józefie u Twych stóp klękamy (Patron młodzieży)	Józefitki	Józefitki	PioPał	4		ŚJ WL-M 2013, nr 12.
Święty Michale Archaniele	trad.	PioPał		4	III.2001	PoA WL-M 2011, nr 17.
Święty, Pan zastępów jest	[trad.]	[a.n.]	TomMar			PU WL-M 2010, nr 13.
Święty, zawsze Święty	[trad.]	[a.n.]	PioGri			PU WL-M 2010, nr 14.
Tak bowiem Bóg	J 3, 16	PioPał				DinM WL-M 2008, nr 24, UBM WL-M 2009, nr 18, WSKM WL-M 2013, s. 32.
Tak jak łania pragnie wody (Bóg mój, Skala)	PioGri	PioGri				III BDKS 2010, nr 5.
Tantum Ergo Sacramentum	trad.	[trad.]	T. Rusco			DkUM WL-M 2018, s. 44.
Tempus adest gratiae (Gaudete)	[a.n.]	[a.n.]				BN WL-M 2006, nr 71.
To jest mój Syn	[a.n.]	LeoTwa				1Tes WL-M 2017, s. 4, Mt11PDMW WL- M 2023, s. 41.
Tobie ja żyje	[a.n.]	[a.n.]	JakTom			PLZ WL-M 2014, nr 13.
Tobie wznawiamy	trad.	PawBęb		5	NTr2, s. 387.	1Tes WL-M 2017, s. 42.
To miłość	Z hymnu Baranka	JanKru				JCOMO WL-M 2016, s. 42.
Tryumfy Króla niebieskiego	[a.n.]	[a.n.]	PawBęb	8	Ntr2	BN WL-M 2006, nr 60.
	[a.n.]	[a.n.]	MarŁab	3		BN WL-M 2006, nr 61.
Twemu Sercu, cześć składamy	[a.n.]	[a.n.]	PioPał	11		SCJ WL-M 2008, nr 12, II BDKS 2009, nr 24- 25.
Twe ramiona Jezu	ŚwTerDJ	PawBęb				OZ WL-M 2005, nr 5, s. 5.
Twoja cześć, chwała	XVII w. Miod.	[a.n.]	PioPał	12		SanCti WL-M 2009, nr 13.
Ty dajesz pokój	[a.n.]	PawBęb				II BDKS 2009, nr 13,

						III BDKS 2010, nr 23, 1Tes WL-M 2017, s. 43, Mt11PDMW WL-M 2023, s. 42.
Ty jesteś Panie Bogiem łaski	EmmGem	EmmGem	PioPał	3		1Tes WL-M 2017, s. 44-47.
Ty jesteś Święty	ŚwFra	LeoTwa				Mt11PDMW WL-M 2023, s. 43.
Ty Panie jesteś moim dziedzictwem (Bóg sam wystarczał!)	Na podst. Ps 16	HubKow				DinM WL-M 2008, nr 3.
Ty przez Królową	JanBud, LeoTwa	LeoTwa			Na Fali Wielbienia 2013	JCOMO WL-M 2016, s. 43., 1Tes WL-M 2017, s. 48., CztMk WL-M 2019, s. 46., TpK WL-M 2019, s. 35.
Ty widzisz mnie, Jezu	LeoTwa	LeoTwa				Mt11PDMW WL-M 2023, s. 44.
Tylko w Twoim miłosierdziu	ŚwTerDJ Ps 145	PawBęb		4 11	NTr2, s. 243.	OZ WL-M 2005, nr 6, s. 6. DinM WL-M 2008, nr 25, UBM WL-M 2009, nr 19, JCOMO WL-M 2016, s. 44., OAZA WL-M 2021, s. 13., PW WL-M 2022, s. 42, I LW WL-M 2022, s. 16.
U, Ciebie, Boże miłosierdzia wzywam	ImeKos	IrePfe	MatKol	3		PLZ WL-M 2014, nr 14.
U drzwi Twoich	[XVIII w.]	[Miod.]	HubKow	1		SanCti WL-M 2009, nr 15, PEDŚ WL-M 2015, s. 38.
Ubi caritas	[a.n.]	HubKow			Kraków 15.10. 2019	TpK WL-M 2019, s. 36., PW WL-M 2022, s. 43.
Uderzcie w bębny	[a.n.]	MicPre	AndGou, APil			BN WL-M 2006, nr 54.
Ukaż mi swoją twarz	[trad. bib.]	AndGou	APil	5	NTr1, s. 222-223.	ADW WL-M 2004, nr 19, s. 26-27. OZ WL-M 2005, nr 33, s. 40-41.
Ukochany Ojciec Święty dziękujemy Ci	[PioPał]	PioPał			(w 85 urodziny Jana Pawła II,	OZ WL-M 2005, nr 23, s. 26-27.

					przed oknem papieski m) Kraków 11.05. 2005	
Upadnij na kolana	[KazBro]	AugFre	JerBog	3		PU WL-M 2010, nr 15.
Uradowałem się, gdy mi powiedziano (Psalm CXXII)	Psalm CXXII	PawBęb		3		I BDKS WL-M 2008, nr 9, II BDKS 2009, nr 1.
Uwielbiaj duszo sławę Pana mego (Magnificat)	[bibl.]	NikKil		6		PMBJ WL-M 2012, nr 11.
	[bibl.]	[a.n.]		7		VCS WL-M 2007, nr 41.
Uwielbiam Cię Abba	RemDzi	PioPał				TpK WL-M 2019, s. 37.
Uwielbiam Twoje Imię	ArtKas	ArtKas	PioPał			ŚPBJI WL-M 2014, s. 40.
Veni Creator Spiritus	[a.n.]	[a.n.]			Z Sekwencji do Ducha Świętego	VCS WL-M 2007, nr 25.
	[a.n.]	LeoTwa				DkUM WL-M 2018, s. 49.
Veni Sancte Spiritus	PioPał	PioPał				ŚPBJI WL-M 2014, s. 29-34.
Veni Sancte Spiritus, tui amoris	[a.n.]	[a.n.]				VCS WL-M 2007, nr 29.
W Betlejem mieście	[a.n.]	PawBęb		5	NTr2, s. 191. Kraków 20.12. 2004	BN WL-M 2006, nr 62.
W Bogu pokładam ufność swą	śwRK, Ps 40	HubKow		6		DinM WL-M 2008, nr 26.
W dzień Bożego Narodzenia	[a.n.]	[a.n.]	MarPos	5		BN WL-M 2006, nr 63.
W Tobie jest światło	ArtKas	ArtKas	PioPał		NTr2, s. 416.	NMP WL-M 2006, nr 27, OAZA WL-M 2021, s. 14.
W Tobie żyje	LeoTwa	LeoTwa				1Tes WL-M 2017, s. 49., TpK WL-M 2019, s. 39, I LW WL-M 2022, s. 18.
W żłobie leży	[a.n.]	[a.n.]	DavWil	6		BN WL-M 2006, nr 64..
Wesel się Królowo miła	JakWuj	Klon.	JerBog	2		OW WL-M 2006, nr 27
	Miod.	Klon.	HubKow	2		CztMk WL-M 2019, s. 47.
Wesel się nieba Królowo	[a.n.]	[lud.]	AKrz	2	NTr1, s 224.	OW WL-M 2006, nr 28.

Wesel się nieba Królowo	[a.n.]	[a.n.]	JacGał	3		Mt11PDMW WL-M 2023, s. 45.
Wesołą nowinę	trad.	JózWyg	PioPał	7	NTr2, s. 192.	ADW WL-M 2004, nr 35, s. 41. BN WL-M 2006, nr 66.
Wesoły nam dzień dziś nastał	Miod.	[a.n.]	JacGał	17	NTr1, s.201- 202., NTr1pop s. 251- 252.	OW WL-M 2006, nr 29.
	XVII w. Miod.	XVI w. Miod.	HubKow	17		OW WL-M 2006, nr 44.
	XVII w. Miod.	XVI w. Miod.	HubKow	17		OW WL-M 2006, nr 45.
Wieczne odpoczywanie racz im dać Panie	[a.n.]	JacZie				SCJ WL-M 2008, nr 23, PoA WL-M 2011, nr 29, PMBM WL-M 2012, nr 27, PLZ WL-M 2014, nr 15.
Wieczny odpoczynek	[trad.]	[trad.]	HubKow			PLZ WL-M 2014, nr 16.
Wielbię Cię, całe życie Ci oodaje	HelAbb	LeoTwa				1Tes WL-M 2017, s. 50-51, Mt11PDMW WL-M 2023, s. 46-47.
Wielbię Ciebie w każdym momencie	[a.n.]	wł.	PioPał			PU WL-M 2010, nr 16
Wielbimy Ciało Twoje	RomBra, HubKow	HubKow				CztMk WL-M 2019, s. 48.
Wielkie są dzieła Twej potęgi Panie	[trad.]	JacSyk			NTr2, s. 250, ostinato	WSPB WL-M 2013, nr 18, ŚPBJI WL-M 2014, s. 44., JCOMO WL-M 2016, s. 45.
Wielki jest Pan (Psalm 145)	[Ps 145]	AndGou	APil	3	NTr1pop s. 182- 183.	1Tes WL-M 2017, s. 52.
Wierzę Tobie	LeoTwa	LeoTwa				PW WL-M 2022, s. 44-45, Mt11PDMW WL-M 2023, s. 48-49.
Wierzę że Bóg jest	AndKom	HubKow		6	Monumenta Rychwałda	JCOMO WL-M 2016, s. 46-47.
Więżniu mej duszy	S. B. P. ZofTaj	HubKow				PEDŚ WL-M 2015, s. 39-40.
Wisi na krzyżu	XVIII w.	Wg ks. Miod.	MarPos	7	NTr2, s. 316.	WP WL-M 2005, nr 25, s. 27.
Witaj Głowo coś zraniona (Do Twarzy Chrystusa)	AzL (XIII w.) tł. JGLem	PawBęb		5 , 10	NTr2, s. 317.	WP WL-M 2005, nr 18, s. 20., II BDKS 2009, nr 4, WSPB WL-M 2013, nr 24.

Witaj Gwiazdo morza (Ave Maris Stella)	Hymn brew.	[a.n.]	JacGał	7	NTr1, s. 210. NTr1pop s. 285.	ADW WL-M 2004, nr 13, s. 15. CztMk WL-M 2019, s. 12.
	trad.	trad.	MatKol	7		PMBM WL-M 2012, nr 17.
Witaj Józefie	StaZie	JakTom		3	15.10.10	ŚJ WL-M 2013, nr 21.
Witaj, Jutrzenko rano powstająca	Pocz. XVII w.	Klon.	DawKus	4		PMBJ WL-M 2012, nr 16, PMBM WL-M 2012, nr 28.
Witaj Królowo, Matko litości	Sied.	WojLew	PioPał	6		PLZ WL-M 2014, nr 17.
Witaj Królowo, Matko Miłosierdzia	ZbiPia	ZbiPia	DawKus			PMBM WL-M 2012, nr 15.
Witaj Królowo nieba i Matko litości	XI w.	XVII w. (Miod.), WojLew	HubKow	6		PLZ WL-M 2014, nr 18.
Witaj Królowo nasza Pani (Salve Regina)	trad.	AndGou	APil		NTr1, s. 214-215.	ADW WL-M 2004, nr 16, s. 20. PMBM WL-M 2012, nr 14.
Witaj Krynico dobra wszelakiego	XVIII w. Miod.	[a.n.]	HubKow	10		SCJ WL-M 2008, nr 15.
Witaj Maryjo wesel się (Ave vera virginitas)	JosPre	[a.n.]	AndGou, PawBęb	7	NTr1, s. 212-213.	ADW WL-M 2004, nr 115, s. 18-19.
Witaj Miłosierny Jezu	Dz.	RomTwa	HubKow	4		DkUM WL-M 2018, s. 46.
Witaj, Miłosierny Jezu	Dz.	[a.n.]	PioPał	4		UBM WL-M 2009, nr 10.
Witaj, niebios Królowo (Pani Jasnogórskiej)	Ref. Ant. Łk 1, 46-55	JakTom		5	Lipiec 2010	PMBJ WL-M 2012, nr 17.
Witaj Pokarmie	XVII w.	PawBęb		5	NTr2, s. 361.	OZ WL-M 2005, nr 19, s. 21., I BDKS WL-M 2008, nr 11, II BDKS 2009, nr 20, III BDKS 2010, nr 1, WSPB WL-M 2013, nr 19, JCOMO WL-M 2016, s. 48, I LW WL-M 2022, s. 17.
Witaj Święta i Poczęta Niepokalanie	XVIII w. Miod.	XVIII w. Miod.	HubKow	7		NMP WL-M 2006, nr 25, PMBJ WL-M 2012, nr 38.
Witajmy Jezusa	[a.n.]	RafJaw		7		BN WL-M 2006, nr 65.
Witam Cię, witam	XVIII w. Miod.	[a.n.]	PioPał	4		SanCti WL-M 2009, nr 16.
Wiwat dzisiaj Boskiej Istności	[a.n.]	[a.n.]	PioPał	3		BN WL-M 2006, nr 67.

Wobec ciemności wielbię Cię, Jezu	LeoTwa	LeoTwa				1Tes WL-M 2017, s. 53.
Wody Jordanu	WojPru	PioPał			NTr2, s. 251.	WP WL-M 2005, nr 33, s. 37.
Wołam do Ciebie Panie	KinKie	KinKie				1Tes WL-M 2017, s. 54.
Wstał Pan Chrystus	Sied.	Sied.	PioPał	3		WSKM WL-M 2013, s. 33-34.
Wszystkie nasze dzienne sprawy / Kiedy ranne wstają zorze	FraKar	PawBęb		5		OZ WL-M 2005, nr 22, s. 25. AO WL-M 2007, nr 9, nr 15, WSPB WL-M 2013, nr 20, 1Tes WL-M 2017, s. 55, I LW WL-M 2022, s. 19.
Wszystkie trony niebieskie (Królowej Polski)	[a.n.]	JózSur	JakTom	3		PMBJ WL-M 2012, nr 18.
Wszystko Tobie oddać pragę	[a.n.]	[a.n.]	HubKow	2		NMP WL-M 2006, nr 26, CztMk WL-M 2019, s. 49.
	[a.n.]	[a.n.]	LeoTwa	2		PW WL-M 2022, s. 46-47.
Wśród nocnej ciszy	trad.	trad.	HubKow	4	NTr1pop s. 121.	BN WL-M 2006, nr 68.
Wśród nocy głos (Chorał adwentowy)	PhNic, tł. KKoż, WojDan	[a.n.]	J. S. Bach	3	NTr1, s. 132.	ADW WL-M 2004, nr 11, s. 12-13.
Wykupiłeś mnie Panie mój	LeoTwa	LeoTwa			Na Fali Wielbienia 2014	JCOMO WL-M 2016, s. 49., 1Tes WL-M 2017, s. 56., PW WL-M 2022, s. 48.
Wznoszę swe oczy ku górom (Błogosławieni Miłosierni (Hymn ŚDM Kraków 2016)	JakBły	JakBły		3		JCOMO WL-M 2016, s. 7-9.
Z dawna Polski Tyś Królową	[KorUje]	[a.n.]	Arr. MarPos opr. HubKow	2		PMBJ WL-M 2012, nr 19, ŚPBJI WL-M 2014, s. 45., PEDŚ WL-M 2015, s. 41. CztMk WL-M 2019, s. 50.
	[KorUje]	[a.n.]	PawBęb	3	30.10. 2020	PW WL-M 2022, s. 49, I LW WL-M 2022, s. 21.
Z narodzenia Pana	Miod.	Miod	PioPał		Hamburg 4.XII. 2000	BN WL-M 2006, nr 69

Z nieba zstąpiło Słowo Ojca	[trad.]	PawBęb		6		II BDKS 2009, nr 2, III BDKS 2010, nr 4.
Z tej biednej ziemi	[a.n.]	LouLam	PioPał	4		SCJ WL-M 2008, nr 13, UBM WL-M 2009, nr 1.
Zawitaj Królowo Różańca Świętego	trad.	trad.	HubKow	5		1Tes WL-M 2017, s. 57.
Zawitaj Ukrzyżowany	ŚwEfr [XVIII w.]	[a.n.]	JacGał	3	NTr1, s. 184. [ok. 1600 Miod.]	WP WL-M 2005, nr 10, s. 12.
Zbliżam się w pokorze	śwTA, 3-6 APor	greg.	PawBęb			I BDKS WL-M 2008, nr 10, III BDKS 2010, nr 16, WSPB WL-M 2013, nr 21, I LW WL-M 2022, s. 20, Mt11PDMW WL-M 2023, s. 50.
Zdrowaś Maryjo	Klon.	Klon.	HubKow	7		PW WL-M 2022, s. 50.
Ze wzgórz Częstochowy	[a.n.]	JarJas		15	2006	PMBJ WL-M 2012, nr 20.
Zjednoczeni w Duchu	PetSch	PetSch	HubKow	4		VCS WL-M 2007, nr 31.
Zmartwychwstał Chrystus Król (Regnavit Dominus)	Kyriale Benedykt yńskie	JacGał			NTr1, s. 193- 198.	OW WL-M 2006, nr 25.
Zmartwychwstał Pan i żyje dziś	Psalm 118	MGaj	JerBog	3		OW WL-M 2006, nr 30.
Zmartwychwstał Pan, Alleluja	KikArg	KikArg	JerBog	4		OW WL-M 2006, nr 31.
Zmiłuj się, Boże	Ps 50	Klon.	PioPał	6		PLZ WL-M 2014, nr 19.
Zwycięzca śmierci	Sied.	Sied.	[HubKo w]	10	NTr2, s. 342- 343.	OW WL-M 2006, nr 32 nr 46, WSKM WL-M 2013, s. 35.
Zwyciężył Pan wstawszy z grobu (Pieśń na Wielkanoc)	Anon. (XIV w.) tł. JanIhn	HubKow		6		PW WL-M 2022, s. 34.
Życie jesteś chwilą	ŚwTerDJ tł. AndGra	PawBęb		7 , 8		OZ WL-M 2005, nr 8, s. 8-9. WSPB WL-M 2013, nr 22, 1Tes WL-M 2017, s. 58. CztMk WL-M 2019, s. 51, I LW WL-M 2022, s. 22.
Żywy Chlebie Aniołów	JanHus	PawBęb		10		DkUM WL-M 2018, s. 47.

A3 - Spis repertuaru OWL-M - pieśni jednogłosowe

Incipit (tytuł)	Tekst	Muz.	Opr.	Zwr.	Poch.	Śpiewnik warsztatowy
Adoro te devote	[trad.]	[trad.]		7		PEDŚ WL-M 2015, s. 9.
Ave verum Corpus (In Honor of the Blessed Sacrament)	[a.n.]	[a.n.]				PEDŚ WL-M 2015, s. 10., TpK WL-M 2019, s. 6.
Błogosławieni	Mt 5,3 - 10	MarMac		5	NTr1, s. 128.	ADW WL-M 2004, nr 8, s. 9.
Bogurodzica	Z XIII w.	greg. Sied.			NTr1, s. 227. Wg rękopisu z XV w.	WP WL-M 2005, nr 6, s. 8.
Boża mądrości	Hymn brew.	MarMac		5	NTr1, s. 127.	ADW WL-M 2004, nr 5, s. 6.
Boże coś przyrzekł	[MarZal]	[TomBoj]		3		PMBJ WL-M 2012, nr 22
Boże litościwy	Wg Ps 51 (50), StaZie	JosGel		4		PMBJ WL-M 2012, nr 23.
Com przyrzekł Bogu	LudSko	FriBer		2	Droga do nieba, 1924	VCS WL-M 2007, nr 36
Daj mi zamieszkać	Pnp 1.2.55.7., opr. JoaTwa	JoaTwa		7		CztMk WL-M 2019, s. 19.
Dona nobis pacem	a. n.	WolMoz				VCS WL-M 2007, nr 37, AO WL-M 2007, nr 17
Duchu ogniu	[WanŁak]	[GRK]		3		VCS WL-M 2007, nr 5
Hymn do Ducha Świętego (O Stworzycielu Duchu przyjdź)	[a.n.]	greg.		7		DkUM WL-M 2018, s. 31.
Jam dzieckiem Twym	śwTerDJ	PawBęb				OZ WL-M 2005, nr 3, s. 4.
Jasnogórska Pani	JózGrz	JózGrz		7		PMBJ WL-M 2012, nr 7, PMBM WL-M 2012, nr 29
Jezu miłosierny	StaZie	StaZie		7		PMBJ WL-M 2012, nr 30
Kiedy król Herod królował	Wariant tekstu z XVI w. [Kancjonał P. Artomiusza, 1587]	Miod. [Kancjonał K. Kraińskiego, 1603]			NTr1pop, s. 109-110.	BN WL-M 2006, nr 31.
Okaż mi Panie swoje	[a.n.]	[a.n.]		11		PLZ WL-M 2014, nr 23

miłosierdzie (Obrzędy pogrzebu)						
O Stworzycielu Duchu		greg.				VCS WL-M 2007,
Pan Jezus grzechy nasze	Bened. z Tyńca	Bened. z Tyńca		3	NTr1, s. 191.	WP WL-M 2005 nr 17, s. 19.
Regina Caeli Jubila	[a.n.]	greg.				JCOMO WL-M 2016, s. 40.
Regina Caeli (Simple tone)	[a.n.]	[a.n.]				PW WL-M 2022, s. 43.
Regina Caeli, (Solemn Tone Votive Aniphon Easter – Pentecost Sunday)	[a.n.]	[a.n.]				DkUM WL-M 2018, s. 39.
Salve Mater Misericordiae	[a.n.]	[a.n.]				TpK WL-M 2019, s. 8-9.
Salve Regina	[a.n.]	[a.n.]			LU 276	1Tes WL-M 2017, s.39., DkUM WL-M 2018, s. 41., TpK WL-M 2019, s. 7.
Twórco gwiazdzistych przestworzy	śwAmb	MarMac		6	NTr1, s. 124.	ADW WL-M 2004, nr 1, s. 2.
Uwielbiaj duszo moja	Wg Łk 1, 46-55	[a.n.]		7		VCS WL-M 2007, nr 41.
Veni Creator Spiritus	LU	LU				VCS WL-M 2007, nr 1.
Veni Creator Spiritus		[Taize]			NTr1, s. 291	VCS WL-M 2007, nr 24.
Veni Domine (Kanon adwentowy)	[a.n.]	JacGał		9	NTr1, s. 267.	ADW WL-M 2004, nr 23, s. 31.
Veni Sancte Spiritus	[trad.]	[a.n.]	HubKow		Hymn do Ducha Świętego	VCS WL-M 2007, nr 28.
Witaj, Królowo, Matko Miłosierdzia (Koronka do Matki Bożej Miłosierdzia)	[a.n.]	[a.n.]	greg. IrePfe			PMBM WL-M 2012, nr 5.
Wstanę i pójdę	LucDei	LucDei	StaZie	6		PMBJ WL-M 2012, nr 35.
W tym świętym czasie oczekiwania	Hymn brew.	MarMac		5	NTr1, s.126.	ADW WL-M 2004, nr 3, s. 4.
W tym świętym czasie oczekiwania (Ciebie Chryste władco wieków)	Hymn brew.	MarMac		6	NTr1, s. 126.	ADW WL-M 2004 nr 4, s. 5.
Wydawajcie owoce godne nawrócenia	Wg Pisma św.	Ch.Op.	StaZie	7		PMBJ WL-M 2012, nr 36.

Wysłuchaj Panie, daj się przebłagać	Sied.	greg.		2		PMBJ WL-M 2012, nr 37.
Ześlij o Chryste	Jesus- Brudersc haft Gnaden thal	Jesus- Bruderscha ft Gnadentha l				VCS WL-M 2007, nr 30.

A4 - Spis repertuaru OWL-M - części stałe Mszy św.

Tytuł	Muzyka	Opracowanie	Zwr.	Poch.	Śpiewnik warsztatowy
Amen (Po Wielkiej Doksologii)	ZdzBer			NTr2, s.440.	SCJ WL-M 2008, nr 17, I BDKS WL-M 2008, nr 1, III BDKS 2010, nr 21, UDOCC WL-M 2010, nr 1, WSKM WL-M 2013, s. 10., ŚPBJI WL-M 2014, s. 7., PEDŚ WL-M 2015, s. 6, Mt11PDMW WL-M 2023, s. 7.
Chwała na wysokości Bogu	[trad.]		5		OW WL-M 2006, nr 7, WSKM WL-M 2013, s. 7.
Gloria (Chwała na wysokości Bogu)	HubKow				CztMk WL-M 2019, s. 6-7.
	PioPał			Kraków 27.10. 2005	VCS WL-M 2007, nr 46.
Missa IV In Feftis Duplicibus (Cunctipotens Genitor Deus)	[a.n.]				1Tes WL-M 2017, s. 4-5., DkUM WL-M 2018, s. 4-5.
Missa XI In Dominicis infra annum (Orbis factor)	[a.n.]				CztMk WL-M 2019, s. 4-5., PW WL-M 2022, s. 4-5.
Missa VIII de Angelis	[a.n.]			NTr1, s. 19-20.	WP WL-M 2005, nr 1-5, s. 2- 7. AO WL-M 2007, nr 19-23, DinM WL-M 2008, nr 32-36, SanCti WL-M 2009, nr 17 - 21, PoA WL-M 2011, nr 20-23, PMBJ WL-M 2012, nr 25-28, PMBM WL-M 2012, nr 18- 21, ŚJ WL-M 2013, nr 25-28.
Missa Padre Pio	PioPał			NTr2, s. 48-49. 21.08. 2002	WP WL-M 2005, nr 31, s. 34- 35.
Missa de Sanctis	PawBęb			NTr2, s. 44-45.	OZ WL-M 2005, nr 16-18, s. 18-20.
Missa Spei	UrsRog			NTr2, s. 50-51.	Mt11PDMW WL-M 2023, s. 4-5.
Msza Profetis Diebus				NTr1, s. 84.	UDOCC WL-M 2010, nr 8.
Msza H. Kowalski	HubKow				I BDKS WL-M 2008, nr 13.15.16., II BDKS 2009, nr 15.17-18, PU WL-M 2010, nr 17.20-21, WSPB WL-M 2013, nr 2,8,17, WSKM WL-M 2013, s. 2.5.7., PLZ WL-M 2014 nr 20-21, ŚPBJI WL-M 2014, s. 4.7-8., PEDŚ WL-M 2015, s. 4.7.8.
Msza	PioGri				III BDKS 2010, nr 17.20.22.

P. Grinholc					
Msza ks. W. Lewkowicz	WojLew	JerBog			OW WL-M 2006, nr 12-15.
Msza ks. I. Pawlak	IrePaw	HJBot			NMP WL-M 2006, nr 9-12.
Msza Porankowa (Poranna)	PioPał				OW WL-M 2006, nr 16, VCS WL-M 2007, nr 45.
Modlitwa wiernych I (Modlitwa wiernych Wielka Sobota Wigilia Paschalna)	PioPał				OW WL-M 2006, nr 11, NMP WL-M 2006, nr 8, AO WL-M 2007, nr 18. DinM WL-M 2008, nr 31, PMBJ WL-M 2012, nr 31, WSKM WL-M 2013, s. 8.
Modlitwa wiernych III	PioPał				VCS WL-M 2007, nr 44, SCJ WL-M 2008, nr 18, I BDKS WL-M 2008, nr 18, II BDKS 2009, nr 16.
Sanctus Missa de Misericordia	HubKow				DkUM WL-M 2018, s. 4-5., PW WL-M 2022, s. 40-41.
Niech w święto radosne (Sekwencja na Niedzielę Zmartwychwstani a)	PioPał		7	NTr1, s. 81.	WP WL-M 2005, nr 34, s. 38. OW WL-M 2006, nr 36.
Veni Sancte Spiritus	Taize		10	NTr1, s. 325- 326.	VCS WL-M 2007, nr 27.
		HubKow			VCS WL-M 2007, nr 28.